Seljord kommune

Møteinnkalling

Til medlemene i Kommunestyret

Det vert med dette kalla inn til / gjort kjent med møte i Kommunestyret

Møtestad:	Kommunestyresalen, Kommunehuset
Dato:	15.12.2016
Tid:	09:00

Dersom De ikkje kan møte, ber ein om at De melder frå til sentralbordet snarast råd.

Saksliste

Utvals-saksnr	Innhald	Lukka
	Referatsaker	
RS 17/16	Prosjekt VandreTelemark søker om midlar til drift 2017	
RS 18/16	Visit Telemark AS - Finansiering av basistenester	
	Saker til handsaming	
PS 88/16	Godkjenning protokoll frå forrige møte	
PS 89/16	Tilbodskonkuranse om langtids- leigekontrakt for nye lokale for Seljord Bibliotek	
PS 90/16	Seljord Næringshage AS - søknad om tilskot til utviklingsprosjekt	
PS 91/16	Seljord Idrettslag - Søknad om stønad til renovering av garderobebygg på Eventyrøy og til bygging av garasje på Raudkleiv.	
PS 92/16	Anbodskonkurranse nytt bibliotek	
PS 93/16	Notodden kommune - Søknad om økonomisk bidrag til Notodden Lufthavn	
PS 94/16	FAU Seljord barneskule - Ber om utviding av opningstider ved Seljord symjehall	
PS 95/16	Søknad om midlar - Ungt entreprenørskap i Telemark	
PS 96/16	Aasmundsen Bakeri - Søknad om utviklingsstøtte	
PS 97/16	Kommuneplan - handlingsdel med handlingsprogram, budsjett og økonomiplan med kommentarar 2017 - 2020	
PS 98/16	Høyringssvar Konepstvalgutredning E 134 Gvammen - Vågslid	
PS 99/16	Forliksråd 2017 - 2020, val av nytt medlem	
PS 100/16	Møtefullmektig i forliksrådet, val for perioden 2017 - 2020	
PS 101/16	Møteplan for formannskap og kommunestyre 2017	
PS 102/16	Delegasjonsreglement - fullmakt til sal av tilleggsareal	
PS 103/16	Prosjekt Opplevingsvegen om Nutheim - Omprioritering av tiltaksliste Gvammen-Århus	
PS 104/16	Fv 503 Nye Dyrland bru - detaljregulering - slutthandsaming	
PS 105/16	NVE - Høyring - Regulering av Seljordsvatnet - Sundsbarmreguleringen	
PS 106/16	125/60 - Åmotsdalsvegen 1305 - Sal av kommunal bustadeigedom	
PS 107/16	Selskapsavtale for Vest-Telemark pedagogisk-psykologisk tenesste IKS	
PS 108/16	Finansforvaltninga - Rapportering, kontroll og risikovurderingar	
PS 109/16	Offentleg støtte - tildeling frå Seljord kommune	

PS 110/16 Val av setteordførar

Referatsaker

RS 17/16 Prosjekt VandreTelemark søker om midlar til drift 2017

RS 18/16 Visit Telemark AS - Finansiering av basistenester

Saker til handsaming

PS 88/16 Godkjenning protokoll frå forrige møte

Seljord kommune

Arkiv: C60
Saksnr.: 2012/1290-35
Sakshand.: Frid Berge
Direkte tlf.: 35065152
Dato: 07.12.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Kommunestyret	89/16	15.12.2016

Tilbodskonkurranse om langtids- leigekontrakt for nye lokale for Seljord Bibliotek

Saksdokument:

Saksutgreiing:

Kommunestyret vedtok i møte 20.10.2016, sak 86/16 fylgjande; *"Kommunestyret starter opp prosessen med å skaffe nye lokaliteter til Seljord Bibliotek. Det lysas ut tilbodskonkurranse om langtids- leigekontrakt for nye bibliotekslokale i tråd med nemndas tilråding. Kommunestyret vil taka stilling til eventuell nye kostnadsramme for drift av Seljord Bibliotek etter konkuransen er avslutta i samband med budsjetthandsaminga 15.12.16."*

Administrasjonen har med bistand frå konsulent Roy Petter Pettersen frå Innkjøpskontoret As gjennomført tilbodskonkurranse med forhandlingar i tråd med prosess som omtalt i sak 86/16. Der gjeng det fram fylgjande med omsyn til prosess:

20.10.16: Handsaming i kommunestyret – Utlysing av dialogkonferanse og konkurranse skjer etter handsaming i kommunestyret 20.10, og med atterhald om endeleg budsjettvedtak. Utlysinga blir lagt ut på Doffin, samt sendt ut til aktuelle leverandørar

15.12.16: Budsjetthandsaming i kommunestyret – Administrasjonen har gjennomført konkuransen og har om det lukkast å finne ein tilbydar eit kostnadsoverslag som syner budsjettmessige konsekvensar for drift i økonomiplanperioden.

Det blei i etterkant av vedtak i kommunestyret 20.10.16 utarbeida konkuransegrunnlag med kriterier som bygger på biblioteknemnda tilråding. Konkurransen fylgjer lova og er unntatt frå forskrift om offentlege anskaffingar. Dette er presisert og gjeng fram av punkt 1.2.1 i

konkurransegrunnlaget. Det betyr at det berre er Lov om offentlige avskaffingar jamfør §1 og §5 (som vist under) som kommunen fylgjer i gjennomføringa av konkurransen.

§ 1. Formål
Loven og tilhørende forskrifter skal bidra til økt verdiskapning i samfunnet ved å sikre mest mulig effektiv ressursbruk ved offentlige anskaffelser basert på forretningsmessighet og likebehandling. Regelverket skal også bidra til at det offentlige opptrer med stor integritet, slik at allmennheten har tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte.

§ 5. Grunnleggende krav
- *Oppdragsgiver skal opptre i samsvar med god forretningsskikk, sikre høy forretnings etisk standard i den interne saksbehandling og sikre at det ikke finner sted forskjellsbehandling mellom leverandører.*
- *En anskaffelse skal så langt det er mulig være basert på konkurranse.*
- *Oppdragsgiver skal sikre at hensynet til forutberegnelighet, gjennomsiktighet og etterprøvbarhet ivaretas gjennom anskaffelsesprosessen.*
- *Utvelgelse av kvalifiserte anbydere og tildeling av kontrakter skal skje på grunnlag av objektive og ikke-diskriminerende kriterier.*

Oppdragsgiver skal ikke
a. diskriminere mellom leverandører på grunnlag av nasjonalitet,
b. bruke standarder og tekniske spesifikasjoner som et virkemiddel for å hindre konkurranse, eller
c. dele opp en planlagt anskaffelse i den hensikt å unngå at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov kommer til anvendelse.

Tilbodsbrev blei sendt til 15 aktuelle tilbydarar. Ved tilbodsfrist 1.12.2016 var det kome inn to tilbod som begge var kvalifisert og som ein har gjennomført forhandling med; Granvin kulturhus og Sparebanken Din

Det er to gode tilbod som kvar for seg tilbyr kommunen lokale for biblioteksdrift. Etter gjennomført forhandling står saka slik at det er opp til kommunestyret å utpeike ein vinnar. Grunngjevinga for å sjå slik på saka, er at det til sjuande og sist vil vere opp til kommunestyrets skjønsmessige vurdering kva som blir utslagsgivande for kommunens val. Tildelingskriteria er delt med ein prosentsats der pris utgjer 50% av poenggjevinga og lokalets eignaheit utgjer 50%. Rådmannen ynskjer å presentere båe tilboda for kommunestyrets medlemmer slik at det kan utropast ein vinnar.

Rådmannen si tilråding:

Rådmannen rår kommunestyret til å fatte fylgjande vedtak for å handsame saka om utroping av vinnar av konkurransen om langtids- leigekontrakt for Seljord Bibliotek:
Handsaming av saka i kommunestyret skal gå for lukka døre jamfør kom.l. § 31 nr. 5, jfr. Off.l. § 23, 3. ledd *(anbudsdokumenter kan unntas offentlighet inntil vedtak om leverandør er gjort)*
Alle sider av kvart tilbod inkl. løysningar for lokale/ pris /fordelar og ulemper blir presentert for kommunestyrets medlemmer etter lukking, slik at tilboda kan vurderast opp mot tildelingskriteria og det utropast ein vinnar i form av vedtak.

Utskrift til:

Seljord kommune

Arkiv: 223
Saksnr.: 2016/1830-3
Sakshand.: Asbjørn Storrusten
Direkte tlf.: 35065155
Dato: 07.11.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Formannskap/økonomiutval	101/16	24.11.2016
Kommunestyret	90/16	15.12.2016

Seljord Næringshage AS - søknad om tilskot til utviklingsprosjekt

Saksdokument:

Vedlegg:
1 Seljord Næringshage AS - Signert søknad om stønad til utviklingsprosjekt i 2017
2 Prosjektbeskrivelse

Saksutgreiing:

Seljord Næringshage As søker Seljord kommune om kr 500.000,- til eit utviklingsprosjekt for eit levande næringshagemiljø, nyetableringar og fleire arbeidsplasser i Seljord.

Seljord næringshage AS er eigd av Seljord kommune (23,5%) og lokale private verksemder (76,5%).

Eigarane av Seljord Næringshage har gitt verksemda følgjande formål: *Stimulere til utvikling og vekst i næringshagebedriftene, legge til rette for etablerarar og vera ein aktiv aktør i arbeidet med å etablere og utvikle høgkompetansearbeid i regionen. Selskapet har ikkje økonomisk vinning som føremål. Selskapet skal ikkje betale ut utbytte på aksjekapitalen, og eventuelt overskot skal koma selskapet til gode og nyttast til det utviklingsarbeidet selskapet driv. Selskapet kan vera delaktig eigar i andre selskap og organisasjonar.*

Seljord Næringshage skriv i prosjektskissa at*; Seljord Næringshage har mål om å vera ein viktig næringsutviklingsaktør i Seljord og regionen dei neste åra framover. Næringshagen, saman med mellom anna Seljord kommune, Seljord Næringslag og Vest-Telemark Næringsutvikling As ynskjer å bidra til at det vert vekst, nyetableringar og fleire arbeidsplassar i kommunen gjennom eit levande næringsmiljø og ein god samspelarena.*

Seljord Næringshage skrive vidare i søknaden;
" For å utnytte moglegheita som no kjem ved ei auka satsing innan samferdsel gjennom Telemark, så ynskjer Seljord Næringshage AS å bidra til at fleire verksemder finn saman og at dei allereie samlokalisera verksemdene i næringshagen får gode vekst- og utviklingsmiljø.
Seljord Næringshage ynskjer også å bidra til auka vekst innan turisme og besøksnæringa og vil gjennom næringshagearenaen og eit ynskja samarbeid med Møtestad Seljord AS legge til rette for utvikling og vekst innan denne bransjen."

I prosjektskissa har Seljord Næringshage sett på ulike område som det kan fokuserast på i åra framover, dette etter innspel frå ulike miljø.
Som fokusområde er nemnt;

- *Bygg og anleggsbransjen*
- *Turisme og handel*
- *Annan næringsutvikling i kommunen*
- *Bustadutvikling.*

Effektmål frå næringshagesatsinga er;

- *Auka omsetnad og sysselsetting hjå verksemdene tilknytt næringshagen*
- *Auka nyetableringar og sysselsetting i kommunen forøvrig*
- *Auka samarbeid på tvers av- mellom verksemder innan same bransje.*

Organisering av prosjektet
Seljord Næringshage har skissert denne organiseringa;

Prosjekteigar	*Seljord Næringshage As*
Prosjektansvarleg	*Knut Inge Skoland, styreleiar*
Prosjektleiar	*Olav Moen, dagleg leiar*
Styringsgruppe	*Styret i Seljord Næringshage As*

For å gjennomføre prosjektet vil det bli leigd inn prosjektleiing frå Vest-Telemark Næringsutvikling AS (VTNU), som er Olav Moen.

Seljord Næringshage opplyser at dei ynskjer å starte prosjektet så raskt som råd i januar 2017 og planleggjar å avslutte prosjektet i desember 2018. I prosjektskissa sitt budsjett/ finansieringsplan er det berre det fyrste året (2017) som er finansiert i dette 2-årige prosjektet.

Budsjett;
Kostnadane for prosjektet i 2017 er sett opp med

Kjøpe av timearbeid for	kr 600.000,-
Marknadsføring	kr 50.000,-.
Sum	kr 650.000,-

Finansieringsplanen;

Seljord Næringshage As	kr 150.000,- (Eigeninnsats kr 100.000,- og kontantar kr 50.000,-)
Seljord kommune	kr 500.000,-
Sum	kr 650.000,-

Vurdering
Administrasjonen vurderer prosjektsøknaden med dei ulike satsingane til å famne eit breitt spekter av samfunnsutviklingsoppgåver. Søknaden peikar på fleire strategiar/oppgåver som skal løysast, men dei er lite konkret omtala i søknaden. Seljord kommune har i planprogrammet, (som er på offentleg ettersyn) for rulleringa av samfunnsdel til kommuneplan kome med forslag til mål for fleire av dei områda som det blir peika på i søknaden. Seljord kommune har med eigne administrative resursar, anten direkte eller i etablerte samarbeid med andre, ivareteke mange av dei satsingane som er omtala i søknaden.

Det visas i den samanheng til mellom anna ByRegion- programmet i regionen Notodden/Øst Telemark og regionen Vest-Telemark der Seljord kommune er aktiv deltakar. Programmet er finansiera med midlar frå KMD.

Prosjektet i Vest Telemark er delt i 6 arbeidspakker:
Arbeidspakke 1: Bidra til etablering av næringshagar i alle Vest-Telemark kommunane
Arbeidspakke 2: Etablere og utvikle ein effektiv samspillsarena mellom næringshagemiljøa i Vest –Telemark, for å auke økonomisk samspel og kompetanseutvikling
Arbeidspakke 3: Klargjere det enkelte næringshagemiljøs komparative fortrinn – spesialitetar og særtrekk
Arbeidspakke 4: Styrking av regionens bustadsattraktivitet gjennom fokus på bukvalitet, behov og utviklingspotensiale i samspill mellom sentrum og omland
Arbeidspakke 5: Etablere Vest-Telemark utviklingsarena
Arbeidspakke 6: Utvikling av offentlig forvaltning og privat samarbeide i nettverk

Arbeidspakke 4 i programmet er om bustadutvikling, der kommunalsjef Frid Berge deltek i arbeidsgruppa og det er konsulentselskapet Asplan Viak som er valt som leverandør/ samarbeidspart i denne delen av prosjektet.
For Arbeidspakkene 2, 3, 5 og 6 er det valt eit Vest-Telemark konsortii leia og koordinert av Vest-Telemark Næringsutvikling. Næringssjef Asbjørn Storrusten er medlem i styringsgruppa for programmet og er leiar av Arbeidspakke 1 og 5.

Prosjektet i Øst Telemark
Seljord kommune deltek saman med kommunane Hjartdal, Sauherad, Tinn, Notodden og Kongsberg i ByReg-programmet i Øst Telemark. Kommunalsjef Frid Berge deltek i styringsgruppa for dette programmet.
Dette prosjektet skal fokusere på strategiar for styrking av vertskapsrollen og næringssamarbeid. Det er valt to gjennomgåande tema som tilnærming for å skape fleire arbeidsplasser i basisnæringar og besøksnæringar: Vertskapsrollen i næringsetablering og utvikling av strategiar for bruk av Høgskulane i regionen og relevante norske forskingsmiljø.
Ein har valt å sjå på basisnæringane sin rolle for å vidareutvikle de tenesteproduserande regionale næringane for slik å gjere industrilokomotiva meir konkurransedyktige.

Møtestad Seljord AS (MSAS)
Kommunen er ein av dei 3 eigarane og stifterne av MSAS.
Kommunen har ein avtale med MSAS om å ivareta kommunens vertskapsansvar for besøkande.
MSAS er for kommunens den naturlege samarbeidspart innan turisme/reiseliv, om utvikling og oppgåveløysingar, der fokuset er å gjere Seljord til ein betre vertskapskommune.
MSAS arbeider med korleis Seljord skal kunne ta enda betre vare på dei som besøker kommunen og vere med på å utvikle fellesgodar, aktivitetar opplevingar og vere sjøorm vert.
Styret for MSAS arbeider p.t. med strategiar og oppgåver for verksemda.

Prosjekt "Tilrettelegging for Vest-Telemark Teknologipark"
Kommunen er aktiv deltakar, bestillar og eigar av prosjektet " Tilrettelegging for VTTP". Dette næringsutviklingsprosjekt skal leggja til rette og støtte etableringa av ein teknologipark på Århusmoen. Kommunen har saman med fylkeskommunen og VTTP AS sikra midlar for å engasjert prosjektleiar som arbeidar med å skaffe interesserte brukarar i teknologiparken, leggje til rette for etablering og bygging av parken og arrangere/ utvikle samspelarenaer i regionen. Næringssjef Asbjørn Storrusten er prosjektansvarleg for dette prosjektet.

Næringssjefen
Næringssjefen er tilsett for å vere kommunen sin ressurs og rådgjevar, der oppgåva er å ivareta kommunen sitt ansvar for næringsutvikling. Ved sida av å vere kontaktperson for det lokale næringslivet, er næringssjefen godt kjent med verkemiddelapparat og tilskotordningar. Næringssjefen er ansvarleg for fleire utviklingsprosjekt, som td. Opplevingsvegen om Nutheim og han er deltakar i samarbeidsmøte mellom dei næringsansvarlege i V-T. Han er også ein del av aktuelle nettverk med fylkeskommunen.

Med bakgrunn i oppramsinga av pågåande prosjekt, samt at kommunen no rullerar samfunnsdelen for å finne gode strategiar for å møte det som kjem i års frametter så vurderer Rådmannen at søknaden frå Seljord Næringshage er prematur. Det er og ein del manglar med søknaden og forslaget til oppgåveløysinga;

- Det kjem ikkje fram kven som er oppdragsgjevar og kven som har bestilt arbeid med dei skissera fokusområda/moglege oppgåver gjennom dette prosjektet. Det står i prosjektskissa at fokusområda er kome fram etter innspel frå ulike miljø og etter dialog med enkelte i bransjen. Det kjem ikkje frem kven frå miljøa, kor mange eller kor breie dei har vore i fokusområdeleitinga.

- Søkaren har ikkje skildra kva for spesialkompetanse som prosjektet har for å kunne løyse dei ulike områda /oppgåvene som prosjektet ynskjer å jobbe med.

- Det kjem ikkje godt fram kva for plan det er for dette 2-årige prosjektet.

- Det er ikkje nokon plan som syner korleis prosjektet ynskjer å nå effektmåla eller korleis desse skal målast og rapporterast, eventuelt følgjast opp.

- Sist men ikkje minst; Det er ikkje skildra nokon form for samhandling mellom kommunen sine ressursar og pågåande prosjektet. Søkjar har heller ikkje vore i dialog med kommunen om det er trong for nye/friske ressursar innafor desse områda utover det som kommunen rår over.

Ein næringshage er definert slik;
Ein næringshage samlokaliserer utviklingsorienterte bedrifter for å fremme vekst, samarbeid og utvikling. I næringshagen får bedriftene tilgang til kompetanse, nettverk og et faglig og sosialt fellesskap. Næringshagane skaper verdi for bedriftene, lokalsamfunnet og det regionale næringslivet. Privat næringsliv skal alltid være pådrivar til prosessen rundt etablering og utvikling av en næringshage.

Styret for Seljord næringshage ynskjer å utvide arbeidsområde for næringshagen med å ta eit større ansvar for utvikling av næringsliv og bustadar i Seljord. Næringshagen har dei siste åra basert sitt arbeid på innleidd konsulenthjelp. Dette er i hovudsak finansiert ved at Seljord kommune løyver midlar til næringshagen for drift og kjøp av utviklingstenester.

Rådmannen meiner at dersom styre for Seljord næringshage ynskjer å utvide sitt satsingsområde bør dette kunne skje gjennom bruk ar eigne midlar/ ressursar og ikkje basere seg på så stor del kommunale midlar.

Seljord Næringshage baserer seg i stor grad på stor bruk av kommunal finansiering for å jobbe med sjølvvalte fokusområder gjennom eit prosjekt.
Det er ikkje i samspel/samsvar med kommunen sine planar eller strategiar. Dersom kommunen skulle gjennomført ei så ressurskrevjande satsing ville kommunen måtte stilt krav til fokusområda, til mål og til kompetanse, og hatt ein større grad av eigarinvolvering til prosjektet.

Rådmannen si tilråding:

Formannskapet rår kommunestyre til å gjere følgjande vedtak:

Seljord kommune støttar ikkje søknaden frå Seljord Næringshage om finansiering av Utviklingsprosjekt for eit levande næringshagemiljø, nyetableringar og fleire arbeidsplassar i Seljord. Dette vert grunngjeve med at kommunen har få frie midlar som kan nyttast til å støtte eksterne prosjekt, kommunen finn det derfor rett å heller nytte eigne ressursar og tidlegare inngåtte avtaler for å ivareta dei områda som prosjektet fokuserer på.

Handsaming i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Framlegg frå H og Ap v/ Halfdan Haugan

Seljord kommune støttar søknaden frå Seljord Næringshage om finansiering av Utviklingsprosjekt for eit levande næringshagemiljø, nyetableringar og fleire arbeidsplassar i Seljord med kr 500.000 i 2017.
Seljord kommune oppfordrar Seljord Næringshage til å søkje Telemark Fylkeskommune om utviklingsmidlar til denne satsinga.
Løyvinga vert dekt frå disposisjonsfond.

Framlegget frå H og Ap vart vedteke med 4 mot 3 røyster, Sp. og V. røysta i mot.

Vedtak i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Seljord kommune støttar søknaden frå Seljord Næringshage om finansiering av Utviklingsprosjekt for eit levande næringshagemiljø, nyetableringar og fleire arbeidsplassar i Seljord med kr 500.000 i 2017.
Seljord kommune oppfordrar Seljord Næringshage til å søkje Telemark Fylkeskommune om utviklingsmidlar til denne satsinga.
Løyvinga vert dekt frå disposisjonsfond.

Utskrift til: Seljord Næringshage AS

seljordnæringshage

SELJORD KOMMUNE
År/Saksnr. | Dok.nr.
28 OKT 2016
Saksb. | Grad

Seljord, 21. oktober 2016

Seljord kommune
Brøløsvegen 13 A
3840 Seljord

Søknad

Utviklingsprosjekt for eit levande næringshagemiljø, nyetableringar og fleire arbeidsplassar i Seljord

Seljord Næringshage AS søkjer med dette om NOK 500.000,- i stønad til eit utviklingsprosjekt for utvikling av eit levande næringshagemiljø, nyetableringar og fleire arbeidsplassar i Seljord. Vi ynskjer å starte prosjektet så raskt som råd i januar 2017 og planlegger å avslutte prosjektet desember 2018.

For at Seljord og Vest- Telemark som region skal auke nyetableringar og auke sysselsettinga utover dagens andelar så er gode samspelarenaer eit viktig verktyg. Dette kan vi vise til at verkar ved satsinga som allereie er gjort ved Telemark Næringshage i Kviteseid og Telemark Teknologipark på Notodden. For verksemder som ser at samarbeid er løysinga for å auke sin konkurransekraft vil ein god samspelarena og nettverksbygging mellom- og på tvers av verksemder gjeva auka potensial for vekst og utvikling.

For å utnytte moglegheten som no kjem ved ei auka satsing innan samferdsel gjennom Telemark, så ynskjer Seljord Næringshage AS å bidra til at fleire verksemder finn saman og at dei allereie samlokalisera verksemdene i næringshagen får gode vekst- og utviklingsmiljø.
Seljord Næringshage ynskjer også å bidra til auka vekst innan turisme og besøksnæringa og vil gjennom næringshagearenaen og eit ynskja samarbeid med Møtestad Seljord AS legge til rette for utvikling og vekst innan denne bransjen.

Vedlagt er det ein prosjektplan som omtalar ulike tiltak, tidsplanar og ressursbehov.

Me vonar på eit positivt svar og at de imøtekjem søknaden.

Venleg helsing

Knut Inge B. Skoland
Prosjektansvarleg
Seljord Næringshage AS

Olav Moen
Prosjektleiar
Seljord Næringshage AS

Seljord Næringshage

Utviklingsprosjekt for eit levande næringshagemiljø, nyetableringar og fleire arbeidsplassar i Seljord

Tittel:	Utviklingsprosjekt for eit levande næringshagemiljø, nyetableringar og fleire arbeidsplassar i Seljord
Undertittel:	Utviklingsprosjekt
Revisjonsnr:	2-2016
Forfatter:	Olav Moen, dagleg leiar, Seljord Næringshage AS Knut Inge B. Skoland, styreleiar, Seljord Næringshage AS
Prosjekt:	Seljord Næringshage AS
Prosjektleiar:	Dagleg leiar, Olav Moen
Prosjektansvarleg:	Styreleiar, Knut Inge B. Skoland
Prosjekteigar:	Seljord Næringshage AS
Kjelder, referansar:	Seljord Næringshage AS Seljord kommune Vest-Telemark Næringsutvikling AS Telemark Næringshage AS

Spørsmål vedrørende denne rapporten rettes til:

Seljord Næringshage AS
Brøløsvegen 57
3840 Seljord
Tlf: 481 81 755
E-post: olav@vtnu.no
www.seljordnh.no

Grunnlag:

Seljord Næringshage AS har mål om å vera ein viktig næringsutviklingsaktør i Seljord og regionen dei neste åra fremover. Næringshagen, saman med mellom anna Seljord kommune, Seljord Næringslag og Vest-Telemark Næringsutvikling AS ynskjer å bidra til at det vert vekst, nyetableringar og fleire arbeidsplassar i kommunen gjennom eit levande næringshagemiljø og ein god samspelarena.

Bakgrunn og langsiktig mål for utvikling av eit levande næringshagemiljø

Vi skil mellom eigedomsselskapet og utviklingsselskapet

Eigedomsselskapet SN Eigedom AS syter for å finansiere alle driftsmessige forhold i næringshagebygget, så som utleige av kontor, ettersyn og vedlikehald etc.

Seljord Næringshage AS er utviklingsselskapet som skal stå for tettare samhandling mellom dei ulike aktørane i og utanfor næringshagen, og det er for å finansiere dette utviklingsarbeidet ein no søkjer Seljord Kommune om stønad. Ein vil og sjå på om det finnast innovasjonsmidlar og prosjektmidlar hjå andre aktørar som kan nyttast og som blir utløyst av dette prosjektet.

I vårt arbeid med etablering av næringshagemiljøet i Seljord har vi sett på ulike område som det kan fokuserast på framover, dette er også etter innspel frå ulike miljø. Her er nokre av desse:

Bygg og anleggsbransjen.

Flere verksemder i regionen arbeider i dag innan bygg og anleggsbransjen, men bare eit fåtall har eit formalisera samarbeid med andre leverandører for å auke sin utvikling og vekstkraft. Med bakgrunn i dette meiner vi at fleire eksisterande verksemder i regionen vil ha god nytte av eit formalisera samarbeid og ein eventuell samlokalisering i eit aktivt næringshagemiljø som Seljord Næringshage. Ein slik utvikling vil kunne gje mogleghet for spesielt de små og mellomstore verksemdene i regionen til å koma i posisjon som leverandør til større vegutbyggingar og byggjeprosjekt. Denne bransjen representerer eit stort økonomisk potensiale, men ofte krev komplekse og omfattande anbod store leverandører for å kunne gjennomføre. For å bli rekna som ein stor nok aktør bør Seljord og Vest-Telemark verksemdene samarbeide om felles leveransar.
Når vi nå ser at satsinga på E134 er ein realitet, og at det alt er i gang ein del prosjekt i denne samanheng, har vi vore i dialog med enkelte i bransjen for å få eit innblikk i kva som kan vera utfordringane. Vi får tilbakemeldingar på at anleggsbransjen i vår region har mange små aktørar og om nokon kunne bidra til at det vert etablera større ”kluster” og samspelsarenaer, ville ein kunne koma i posisjon til å levere anbod på fleire av oppdraga i framtida. Det er gjeve signal om at dette burde nokon arbeide aktivt med framover.

Turisme og handel

Seljord Næringshage har vore i dialog med Møtestad Seljord AS for å sjå om det er mogleg å ha ein felles arena med tanke på utvikling innan reiseliv og turisme. Det føreligg ikkje konkrete felles område ennå, men ein kan sjå føre seg at at det er fleire område innan denne næringa, ein kan utvikle saman. Erfaringar frå andre stadar visar at det kan gje positive effektar med eit tettare samarbeid mellom aktørane innan denne næringa, med Møtestad Seljord som eit sentralt og viktig knutepunkt.

Seljord Næringshage har tatt initiativ til å starte utgreiingsarbeidet med å utvikle eit system som kan gjere det lettare for bobil-turisten å bli i Seljord ein dag lenger. Dette er drøfta med sentrale aktørar i næringslivet og dei stiller seg positive til dette. For at vi skal kome vidare med dette arbeidet, ynskjer vi å etablere ein forstudie i løpet av fyrste halvår 2017. For Seljord Næringshage vil det i dette prosjektet vera heilt naturleg å samarbeide med Møtestad Seljord og resten av reiselivsnæringa i kommunen. Eigarskap til eit framtidig konsept bør også avklarast og leggjast der dette er naturleg. Seljord Næringshage har og ein tett dialog med Seljord Næringslag, det er fleire i styret for Seljord Næringshage også er medlemmer i Seljord Næringslag via sine verksemder. Dette er gode synergiar og opnar opp for fleire felles satsingsområde i framtida. Seljord Næringshage AS er medlem i Seljord Næringslag.

Anna næringsutvikling i kommunen

Næringsutviklinga som skjer på Århusmoen, og dei ulike aktørane der som mellom anna Århus Næringspark, har styret i Seljord Næringshage sett på som viktige framtidig samarbeidspartnarar og vi ynskjer å etablere eit tettare samarbeid med all industriutvikling som skal skje der dei neste åra. Vi trur at gjennom vårt nettverk, kan vi bidra positivt til denne store satsinga og vera ein tilretteleggjar i den grad aktørane har behov for dette.

Bustadutvikling

Auka bustadbygging i Seljord er svært viktig for vår utvikling som lokalsamfunn. Vi har vore invitera med i ByR-prosjektet for bustadutvikling, der dagleg leiar har vore med kommunen sin representant på ei to-dagars samling, for å få idear til korleis vi i Vest-Telemark kan få til vekst på dette feltet. Styret i Seljord Næringshage ser på dette som eit viktig satsingsområde i framtida, og ynskjer å bruke sine ressursar inn mot dette prosjektet, om det er ynskjeleg. Ein vekst i bustadbygging gjev mange ringverknader, både for den delen av næringslivet som kan ha direkte leveransar og gjennom bygningsarbeid eller vareleveranse.

Føremålet med utviklingsprosjektet

Formålet med utviklingsprosjektet er å styrke næringshagemiljøet, arbeide aktivt for nyetableringar og med det styrke vekstevna og skape arbeidsplassar i heile kommunen, med næringshagen som nav. Vi ynskjer at næringshagen skal bidra inn i arbeidet som Seljord kommune og andre samarbeidspartnarar allereie gjer for å skape næringsutvikling i heile kommunen og også regionen som heilskap. Det vil også vera ein viktig del av prosjektet å kople verksemder i Seljord Næringshage opp mot Telemark Næringshage og SIVA sitt innovasjonsprogram.

Effektmål frå næringshage satsing:

- Auka omsetnad og sysselsetting hjå verksemder tilknytt næringshagen
- Auka nyetableringar og sysselsetting i kommunen forøvrig
- Auka samarbeid på tvers av- og mellom verksemder innan same bransje

Organisering

Søkjar og prosjektansvarleg for dette prosjektet er Seljord Næringshage AS. Igangsetting av prosjektet vil være avhengig av stønad frå Seljord kommune. For å gjennomføre prosjektet vil vi leige inn prosjektleiing frå Vest-Telemark Næringsutvikling AS (VTNU), som er Olav Moen. Han er også leigd inn som dagleg leiar av verksemda via VTNU.

Prosjekteigar – PE: Seljord Næringshage AS

Prosjektansvarleg PA: Knut Inge B. Skoland, styreleiar, Seljord Næringshage AS

Prosjektleiar – PL: Olav Moen, Dagleg leiar, Seljord Næringshage AS

Styringsgruppe – SG: Styret i Seljord Næringshage AS

Prosjektgruppe – PG: Opprettast etter behov.

Prosjektets varigheit

Prosjektet er planlagt vara i to år i fyrste omgang, slik at ein i denne tidsperioden kan få etablera nok verksemder og samspel til å kunne halde ein varig drift på eiga hand av næringshagen.

Framdrift

	Prosjektstart 1/1-17	Januar	Januar - februar	Mars- juni	August - desember	Januar - juni	August - desember
1	Etablering av styringsgruppe						
2	Innsamling av data og analyse						
3	Dialog/kopling/etablering av potensielle samspelpartnarar/nye verksemder						
4	Utvikling av delprosjekt for enkelt verksemder og forretningsutvikling						
5	Bistand og rådgjeving for verksemder i næringshagen og samarbeidspartnarar						

Budsjett 1 år - 2017

Kostnad	Antall timar	Kostnad	Eigeninnsats timar	Sum eigeninnsats /eigenkapital
Prosjektansvarleg, styringsgruppe forøvrig	100	80.000	100	80.000
Prosjektleiar (innleigd)	500	400.000	0	0
Anna utviklingsarbeid	150	120.000	25	20.000
Marknadsføring av næringshagen og Seljord som attraktiv næringsarena		50.000		50.000
SUM	**600**	**650.000**	**100**	**150.000**

Finansieringsplan

Finansieringspartner	Bidrag kontanter	Bidrag egeninnsats
Seljord Næringshage AS	50.000	100.000
Seljord kommune	500.000	0
SUM	**550.000**	**100.000**
Totalt		**650.000**

Dato: 27. oktober 2016,

Olav Moen, Prosjektleiar, Seljord Næringshage AS

_____

Signatur

Knut Inge B. Skoland, Prosjektansvarleg, Seljord Næringshage AS

_____

Signatur

Fra: Knut Inge Brekka Skoland (kib.skoland@gmail.com)
Sendt: 27.10.2016 20:00:03
Til: Post Seljord Kommune
Kopi: Kari Gro Espeland; Halfdan Haugan; Olav Moen

Emne: Søknad utviklingsmidlar Seljord Næringshage AS - 2017
Vedlegg: Søknad utvikling SNH - vers1.pdf;ATT00001.htm;Prosjektbeskrivelse prosjekt SNH - vers1.pdf;ATT00002.htm
Hei

Vedlagt er det kortfatta søknad om utviklingsmidlar til eit prosjekt i regi av Seljord Næringshage AS i 2017. Samt prosjektbeskrivelse med ressurs og finansieringsplan.

Vonar på eit positivt svar i samband med dykkar budsjetthandsaming.

Med venleg helsing
Seljord Næringshage AS
Knut Inge B. Skoland
Styreleiar

Telefon: +47 971 75 000
no.linkedin.com/in/kiskoland
gplus.to/kiskoland
twitter.com/@kiskoland

Seljord kommune

Arkiv: 223
Saksnr.: 2016/1609-3
Sakshand.: Asbjørn Storrusten
Direkte tlf.: 35065155
Dato: 07.11.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Formannskap/økonomiutval	102/16	24.11.2016
Kommunestyret	91/16	15.12.2016

Seljord Idrettslag - Søknad om stønad til renovering av garderobebygg på Eventyrøy og til bygging av garasje på Raudkleiv.

Saksdokument:

Vedlegg:
1 Søknad om tilskot til rehabilitering av klubbhus og bygging av garasje tråkkemaskin - Samt avtale om bruk av Eventyrøy
2 Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning for renovering av klubbhus
2 Kostnadsoverslag - Klubbhus Eventyrøy
3 Kostnadsoverslag Garasjebygg
4 Tilstandsanalyse klubbhus Eventyrøy 02.06.2016
5 Presentasjon
7 Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning - Garasje til løypemaskin
8 Søknad om tilskot til rehabilitering av klubbhus og bygging av garasje tråkkemaskin

Saksutgreiing:

Seljord idrettslag (SIL) søker Seljord kommune om stønad på kr 1.550.000,- for planlagde investeringar i 2017. SIL planleggjar å renovere garderobebygget på Eventyrøy innanfor ein kostnadsramme på kr 2.500.000,- samt å bygge garasje til løypemaskin i Raudkleiv med ein kostnadsramme på 500.000,-.
SIL opplyser at dei ved utgangen av 2016 har ein gjeld på kr 4.855.000 og vil i 2017 betale kr 580.000.- i avdrag. SIL søker kommunen om stønad på kr 1.550.000,- då dei ikkje kan ta opp meir lån og må bruke "Dyrskupengane" til nye aktivitetar og nedbetaling av eksisterande lån.

EVENTYRØY
Seljord idrettslag (SIL) har nå sluttført sin utbygging av kunstgrasbane på Eventyrøy med fotballbaner og friidrettsanlegg, dette til ein kostnadsramme på kr 13. mill.
SIL ynskjer i 2017 å renovere garderobeanlegget innanfor ein kostnadsramme på kr 2.500.000,-
Finansiert med spelemidlar (800'), dugnad (450'), lån (800') og eigenkapital (450'). Idrettslaget

har mange prosjekt "i løypa" på Eventyrøy, prosjekt som renovering av treningsbanen, bygge tribune til hovudbanen, sette opp gjerde rundt treningsbanen, nye innbytarbenkar, asfaltere veg frå garasje til hovudbanen og gruse opp parkeringsplass og vegar.

RAUDKLEIV
SIL har investert store beløp (10-12 mil) i vinteranlegget på Raudkleiv. Anlegget har lysløype, skiskytebane, hoppbakker, skileikanlegg med trekk, klubbhus og gapahuk m.m. SIL ynskjer nå å bygge eit garasjebygg for tråkkemaskina på Raudkleiv til ein kostnadsramme på kr 500.000,-. Finansiert med spelemidlar (150'), dugnad (50'), lån (150') og eigenkapital (150').
Idrettslaget har fleire planar på Raudkleiv, mellom anna prosjekter som å utbetre trase til skitrekket og asfaltere delar av lysløypa til rulleskitrening.

Seljord kommune har gitt Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning til båe anlegga, renovering av klubbhus den 10.6.16 og bygging av garasjebygget den 16.6.16.
Det er varsla at det vil bli søkt om spelemidlar til båe prosjekta.

Vurdering
SIL gjer eit viktig arbeid med å utvikle idrettsanlegga sine, dette arbeidet kjem som eit gode for alle som bur i Seljord. Anlegga har svært høg standard og er framtidsretta. Sjølv om idrettslaget tener mykje gjennom sin store dugnadsinnsats under Dyrsku'n, har utbyggingshastigheten til idrettslaget vore svært høg. Denne utbyggingstakten må likevel harmoniserast med vedlikehaldsbehov av eksisterande bygg og anlegg.

Seljord kommune har sjølv få idrettsanlegg og har lite midlar til utbygging, drift og vedlikehald av dei kommunale anlegga. Det største kommunale anlegget er symjehallen, og her har ikkje kommunen sett seg råd til å gjennomføre meir ein absolutt naudsynt vedlikehald av økonomiske årsaker. Vedlikehaldsetterslepet på kommunale bygg og anlegga er store, det er ein formidabel oppgåve som ein kan sjå for seg vil ta fleire tiår å kome a`jour slik at desse møter dagens krav. Rådmannen kan med bakgrunn i at ein må syte for vedlikehald av eigne kommunale anleggsmidlar, ikkje sjå at det kan vere ein kommunal oppgåve å syte for renovering av SIL sine anlegg.

Kommunen auka i 2016 sitt årlege bidrag til SIL med kr 85.000 for brøyting og vedlikehald av vegen til Raudkleiv og P-plassen. Dette ved sida av årleg tilskott til drift og administrasjon på kr 30.000,- og til Barneidrettskulen på kr 10.000,-. Kommune kosta òg meirkostnaden på kr 200.000,- for å leggje miljøvenleg dekke på kunstgrasbanane, som blei naudsynt grunna av nærleiken til Vallaråi.

Rådmannen si tilråding:

Formannskapet rår Kommunestyret til å fatte følgjande vedtak:
Seljord kommune løyver ikkje midlar til Seljord idrettslag for den planlagde opprustinga av garderobeanlegg på Eventyrøy eller til bygging av garasje i Raudkleiv for løypemaskin i 2017. Grunnen til avslaget er at kommunen ikkje har frie midlar som kan prioriterast til idrettslaget si store utbygging.

Handsaming i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Framlegg frå Ap og H v/ Gunnar Eilefstjønn

Seljord kommune etablerar ei bruksavtale med Seljord Idrettslag som gjev Seljord kommune rett til å benytte idrettsanlegget på Eventyrøy.
Det etablerast ei 5 årig avtale (2017-2021) der Seljord kommune betalar kr 200.000 pr år i denne perioden.
Dei 5 fyrste åra er å sjå på som invisterigsperiode og etter endt periode reforhandlast avtala der årsbeløpet reduserast.
Inndekning i 2017 er Disposisjonsfond

Framlegget frå H og Ap vart vedteke med 4 mot 3 røyster, Sp. og V. røysta i mot.

Vedtak i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Seljord kommune etablerar ei bruksavtale med Seljord Idrettslag som gjev Seljord kommune rett til å benytte idrettsanlegget på Eventyrøy.
Det etablerast ei 5 årig avtale (2017-2021) der Seljord kommune betalar kr 200.000 pr år i denne perioden.
Dei 5 fyrste åra er å sjå på som invisterigsperiode og etter endt periode reforhandlast avtala der årsbeløpet reduserast.
Inndekning i 2017 er Disposisjonsfond

Utskrift til: Seljord idrettslag v/ leiar Tellef Solås

Seljord Kommune,
Brøløsvegen 13 A,
3840 Seljord.

Seljord 16.9.2016

Søknad om stønad til renovering av garderobebygg på Eventyrøy og til bygging av garasje til løypemaskin i Raudkleiv i budsjett 2017

- Det går nå mot sluttføring av idrettsanlegget vårt på Eventyrøy med ei kostnadsramme på 13 mill.kr. (Sjå vedlagte bilde)
- Gjennom siste 10 år har vi fått bygd ut skianlegget i Raudkleiv med ein totalkostnad på 12 mill.kr.

På Eventyrøy har vi følgjande gjenståande prosjekt som er vedtatt på årsmøtet i Seljord IL i år:

- Reovering Garderobebygg er eit eige prosjekt med følgjande finansieringsplan:

Spillemidler	800 000
Dugnad	450 000
Lån	800 000
Egenkapital	450 000
	2 500 000

I Raudkleiv har vi følgjande gjenståande prosjekt som også er vedtatt på årsmøtet i år:

- Garasjebygg tråkkemaskin har følgjande finansieringsplan:

Spillemidler	150 000
Dugnad	50 000
Lån	150 000
Egenkapital	150 000
	500 000

Seljord IL har ved utgangen av 2016 følgjande lån med framtidig nedbetaling:

Lån og avdrag/avskriving	**Gjeld per 31.12.2016**	**Avdrag 2017**
Raudkleiv - skianlegg	300 000	100 000
Raudkleiv - tråkkemaskin	555 000	80 000
Eventyrøy - kunstgras - friidrett	4 000 000	400 000
Sum	**4 855 000**	**580 000**

1,8 mill.kr. i mva. kan søkas refundert i 2017 og vil redusere lånet på 4 mill.kr. til baneanlegget.

Prosjekt som «ligg i løypa» og må utredas:

Eventyrøy

- Renovering av treningsbanen med ny jord innblanda sand
- Sette opp nytt gjerde rundt treningsbane lik hovudbanen
- Tribune hovudbanen
- Innbyttarbenkar hovudbanen
- Asfaltere veg frå garasje til hovudbanen
- Gruse opp parkeringsplass og vegar

Raudkleiv

- Utbetre trase til skitrekket
- Asfaltere delar av lysløypa for rulleskitrening

Søknad Seljord kommune

Seljord IL vedtok i styremøte 5.september å søker Seljord kommune om stønad til renovering av garderobebygget på Eventyrøy og til garasjebygget i Raudkleiv på kr. 1.550.000 i 2017, då Seljord IL ikkje kan ta opp meir i lån og må bruke «Dyrskupengane» til nye aktivitetar og nebetaling av eksisterande lån.

Som grunnlag for søknaden viser vi også til vår presentasjon for kommunestyret 7.april 2016 og til øvrige vedlegg under.

Vi ber også om at det blir etablert ein avtale med Seljord kommune om skulens bruk av anlegget på Eventyrøy.

Med venleg helsing
Seljord Idrettslag

Tellef Solås
Leiar

Vedlegg:

- Presentasjonen i Seljord kommunestyre 7. april 2016.
- Tilstandsanalyse klubbhus Eventyrøy
- Kostnaddsoverslag klubbhus
- Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning renovering av garderobebygg i Seljord kommune
- Tilbod Garasje Raudkleiv
- Kostnadsoverslag garasjebygg
- Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning bygging av garasje i Seljord kommune

Kopi: Henry Mæland og Halfdan Haugan

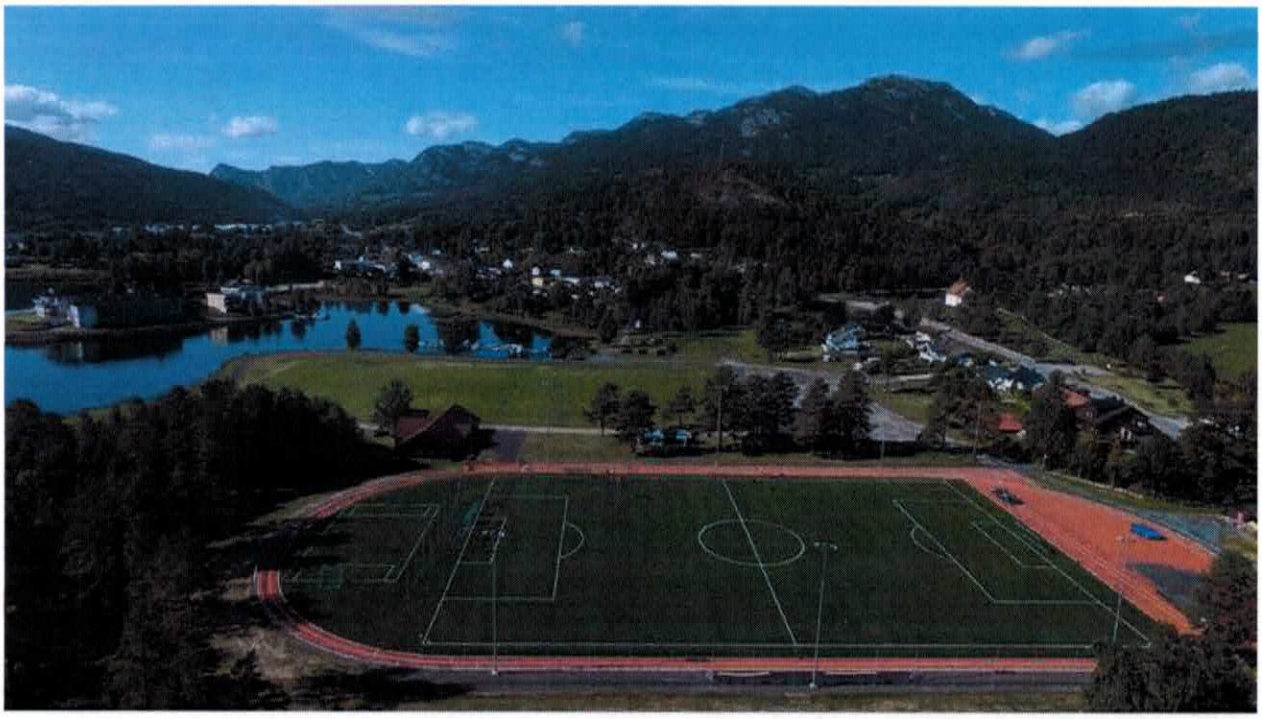

Seljord kommune
Teknisk avdeling

Arkivkode: L42
Sakshand.: Egil Birkrem
Dir.tlf.:35065163
Vår ref.: 2016/1084- 3
Dato: 10.06.2016

SELJORD IDRETTSLAG
Postboks 86
3835 SELJORD

Att.: Tellef Solås

Eventyrøy - Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning for renovering av klubbhus

Vi viser til mottatt søknad datert 27.05.16 om idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning av renovering av klubbhus/garderopeanlegg på Eventyrøy idrettsanlegg i Seljord. Garderopebygget er bygd i 1972 med tilbygg i 1980 og 1990. Taket vart bygd om til røsta tak i 2005. Bygget har ikkje vore pussa opp innvendig sidan det vart bygd og treng ei grundig renovering. I dag er 2.etg/loftet ikkje innreidd. Klubbhuset ligg på kommunal eigedom med gnr/bnr 1/53. Klubbhuset/garderopeanlegget er registrert i idrettsanleggregisteret som anlegg nr. 0828001008.

Seljord idrettslag, som eig og driftar Eventyrøy idrettsanlegg, søkar kommunen om idrettsfunksjonell godkjenning for renovering av dagens klubbhus samt innreiing av 2 etg/loft til kjøkken, møterom og aktivitetsrom.
Renovering av 1 etg består av utskifting av golvbelegg i alle rom med unntak av dagens møterom som skal bli lager, måling av panelte veggar i garderoper, nye plater på veggar i dusjar, ombygging av dommargarderope for nytt HCWC, ny trappeoppgang til 2 etg og nytt bøttekott, skifte 2 utgangsdører og sette inn 1 ny dør, utskifting av sanitæranlegget og nytt elektrisk anlegg.

Renoveringa fører ikkje til endring på fasadar og klubbhuset blir best mogeleg tilpassa dagens og kommande års bruk av området og omgjevnadane.

Seljord kommune, teknisk avd. gjev ei idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning for renovering av klubbhuset på Eventyrøy idrettsanlegg i samsvar med søknad.

Dersom planane for renoveringa blir endra, må nye oppdaterte planar for renoveringa oversendast for fornya idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning.
Godkjenninga gjelder for 2 år. Det kan søkast om forlenging.

Det understrekast at ei idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning ikkje erstattar ei eventuell naudsynt handsaming av søknaden i høve til plan- og bygningslova.

Med venleg helsing

Egil Birkrem
Avdelingsingeniør

Vedlegg; Plan 1etg og loft

Kopi: Telemark Fylkeskommune Postboks 2844 3702 Skien

X= 165690

y= 14520

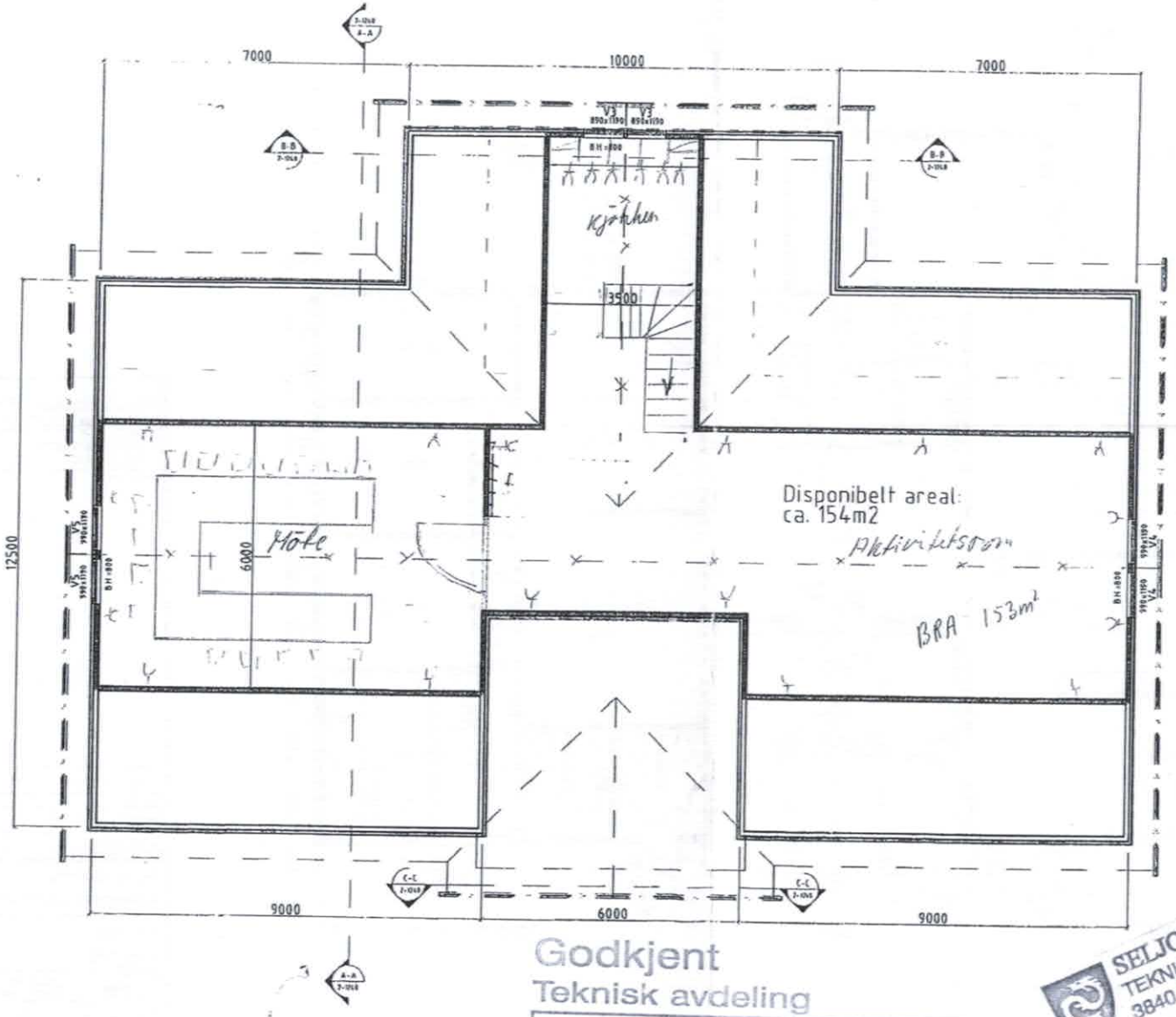

TEGN NR.: 2-1220	FAG: ARK REV
DOKUMENTASJONSTEGNING	
ARBEIDSTEGNING	
ANBUDSTEGNING	
ANMELDELSESTEGNING	
FORELØPIG TEGNING	
ANMERKNINGER:	

SELJORD IDRETTSLAG
KLUBBHUS PÅ EVENTYRØY, SELJORD

NYTT TAK

PLAN LOFT

MÅLESTOKK: 1:100	TEGN: BN DATO: 16.05.04	KONTR: KL DATO: 16.05.04
TEGN NR.: 2-1220	FAG: ARK	REV
PROSJEKTNR.:	Filnavn: 2-1220	

3D ARKITEKTER AS
3840 Seljord

Godkjent
Teknisk avdeling
Dato: 10/6-16 Sak: 2016/1084

SELJORD KOMMUNE
TEKNISK AVDELING
3840 SELJORD

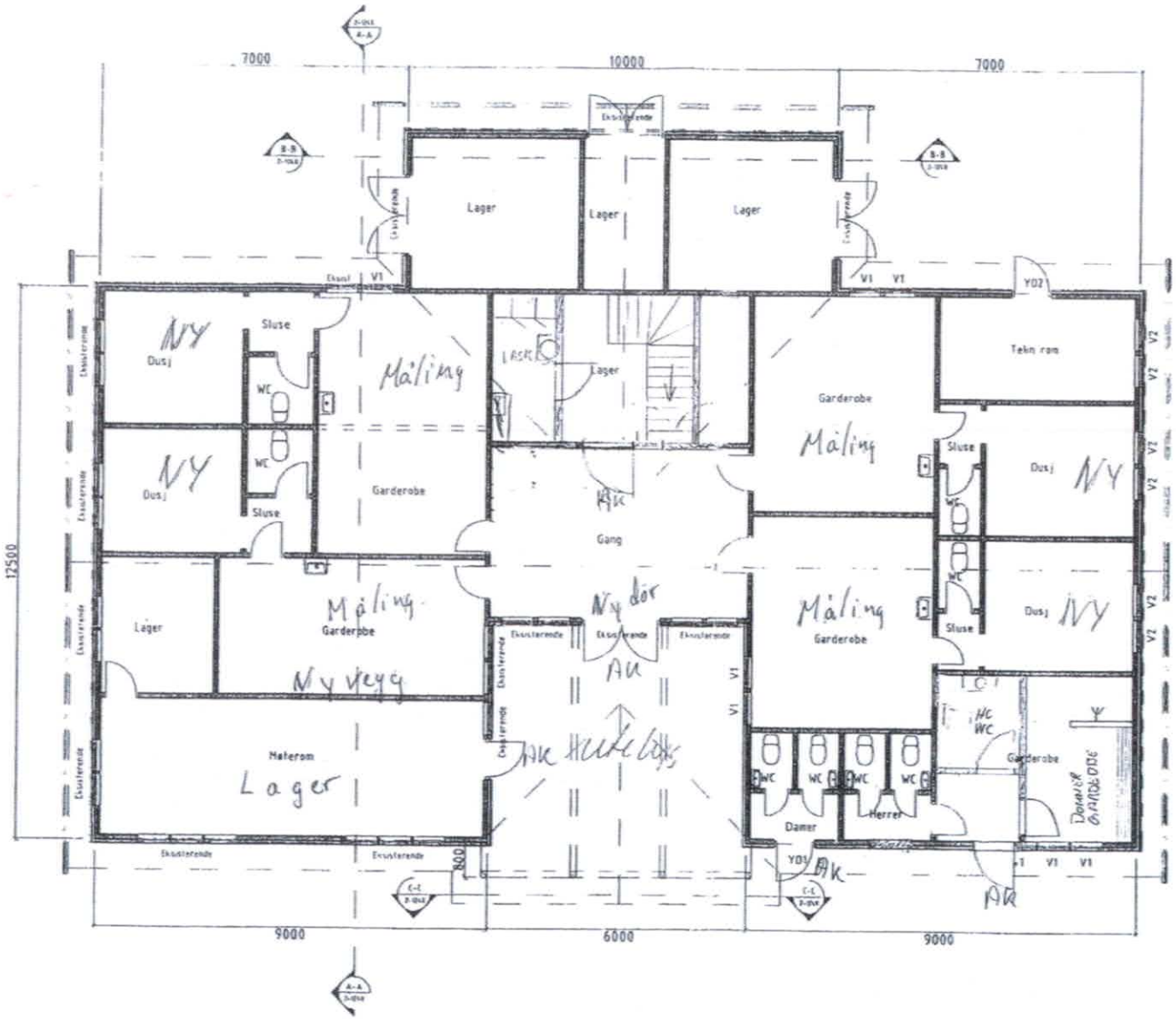

TEGN NR: 2-1210	FAG: ARK REV.
DOKUMENTASJONSTEGNING	
ARBEIDSTEGNING	
ANBUDSTEGNING	
SØKNADSTEGNING	
FERDIGMÅLSTEGNING	
MERKNADER:	

SELJORD IDRETTSLAG

KLUBBHUS PÅ EVENTYRØY, SELJORD

NYTT TAK

PLAN 1.ETG.

MÅLESTOKK: 1:100	TEGN: DATO:	KONTR: DATO:
TEGN NR: 2-1210	FAG: ARK	REV.
PROSJEKTNR.		

3D ARKITEKTER AS
3840 Seljord

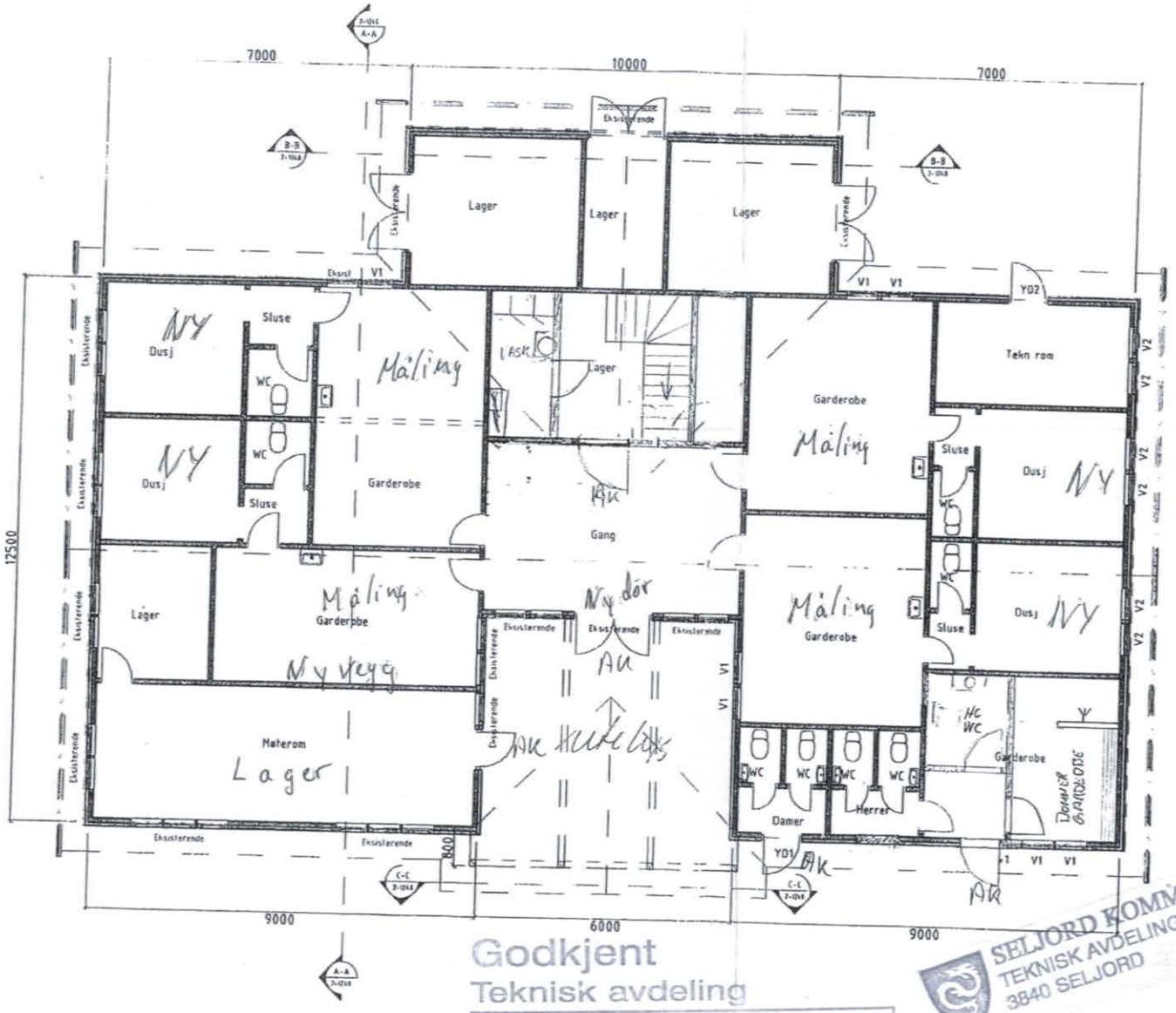

Godkjent
Teknisk avdeling
Dato: 10/6-16 Sak: 2014/1084

SELJORD KOMMUNE
TEKNISK AVDELING
3840 SELJORD

TEGN NR: 2-1210 FAG: ARK REV.
DOKUMENTASJONSTEGNING
ARBEIDSTEGNING
ANBUDSTEGNING
ANMELDELSESTEGNING
FORELØPIG TEGNING
ANMERKNINGER:

SELJORD IDRETTSLAG
KLUBBHUS PÅ EVENTYRØY, SELJORD

NYTT TAK
PLAN 1.ETG.

MÅLESTOKK: 1:100 TEGN: BN DATO: 15.06.04 KONTR: KL DATO: 15.06.04

TEGN NR: 2-1210 FAG: ARK REV.

PROSJEKT NR.:

3D ARKITEKTER AS
3840 Seljord

Seljord IL - Kostnadsoverslag klubbhus Eventyrøy

Post nr.	Tekst	Tekst	Enhet	Mengde	Pris	Sum	MVA	Dugnad	Merknad
		Elektro loft							
	Loft (2. etg)						-		
1,0		Stikk	stk	22	600	13 200	3 300		Komplett elektrisk anlegg
2,0		Lys pkt.	stk	12	600	7 200	1 800		Komplett elektrisk anlegg
3,0		Brytere	stk	3	600	1 800	450		Komplett elektrisk anlegg
4,0		Panelovner	stk	5	2 000	10 000	2 500		
5,0		Data/telefon	stk	4	1 500	6 000	1 500		Datakontakter som er kablet ned til sikringgskap
6,0		Lysarmaturer	stk	12	1 500	18 000	4 500		
7,0		Komfyr	stk	1	8 000	8 000	2 000		
8,0		Oppvaskmaskin	stk	1	5 000	5 000	1 250		
9,0		Kjøleskap	stk	1	4 000	4 000	1 000		
10,0		Ventilator	stk	1	2 000	2 000	500		
		Elektro 1. etg							
	1 etg.								
11,0	Inntak	Sikringsskap	stk	1	30 000	30 000	7 500		Nytt sikrinsskap alle eksisterende kurser samlet her
12,0		Trafo 230/400	stk	1	15 000	15 000	3 750		Transformator til belysning av kunstgressbane
13,0	Møterom	Stikk	stk	2	600	1 200	300		Løs vegg mot garderobe blir byttet ut med permanent vegg
14,0		Nye lysarmaturer	stk	4	1 500	6 000	1 500		
15,0	Lager	Nye lysarmaturer	stk	4	1 500	6 000	1 500		4 skt. Lager
16,0	Garderober	Nye lysarmaturer	stk	12	1 500	18 000	4 500		4 stk. garderober
17,0	Dusjer	Nye lysarmaturer	stk	8	1 500	12 000	3 000		4 stk. dusjer
18,0		Varmekabel	stk	4	8 600	34 400	8 600		Nye varmekabler i alle dusjer
19,0	Forrom	Nye lysarmaturer	stk	2	800	1 600	400		2 stk. forrom
20,0	WC	Nye lysarmaturer	stk	8	800	6 400	1 600		8 stk. WC
21,0		Nye panelovner	stk	8	1 000	8 000	2 000		8 stk. WC
22,0	Sluse	Nye lysarmaturer	stk	4	800	3 200	800		4 stk. sluser
23,0	Teknisk rom	Nye lysarmaturer	stk	2	1 500	3 000	750		
24,0	Gang	Nye lysarmaturer	stk	3	1 500	4 500	1 125		
25,0	Ute	Nye lysarmaturer	stk	4	1 500	6 000	1 500		
26,0		Lys punkt	stk	4	600	2 400	600		
27,0	Nytt vaskerom	Ny installasjon	Time	4,5	800	3 600	900		Komplett elektrisk anlegg
28,0	Nytt trapperim	Ny installasjon	Time	9	800	7 200	1 800		Komplett elektrisk anlegg
29,0	Nytt disp	Ny installasjon	Time	3	800	2 400	600		Komplett elektrisk anlegg
30,0	Nytt HC/WC	Ny installasjon	Time	4	800	3 200	800		Komplett elektrisk anlegg
31,0	Ny dommer gard	Ny installasjon	Time	8	2 000	16 000	4 000		Komplett elektrisk anlegg
32,0	Ny mellomgang	Ny installasjon	Time	2,5	800	2 000	500		Komplett elektrisk anlegg

Post nr.	Tekst	Tekst	Enhet	Mengde	Pris	Sum	MVA	Dugnad	Merknad
33,0	Ute	Omlegging av kabler til lys	stk	1	20 000	20 000	5 000		Graving av kabelgrøft og skjøting av kabler
34,0	1 etg.	Diverse arbeider	stk	1	50 000	50 000	12 500		Omlegging av kabler i forbindelse med flytting av eksisterende kurser
		Opsjon							
35,0		Adgangskontroll	Stk	5	10 000	50 000	12 500		5 stk. dører med adgangskontroll
36,0		Varmepumpe	Stk	1	25 000	25 000	6 250		Alternativ oppvarming på loft
		Snekker/Material							
	2. etg								
37,0	Montere trapp,isolere bjelkelag, golvspon, isolere og panele veggar,		Arbeid	1	185 000	185 000	-	185 000	
38,0	lufte,isolere og panele himmling.(ca 154m2		Materialer	1	202 670	202 670	50 668		
					30 000	-	-		
	1. etg								
39,0	Renovere dusjar (4 stk),renovere garderobar (4 stk),ombygging av		Arbeid	1	100 000	100 000	-	100 000	
	dommargarderobe til hc toalett og garderobe for dommar.		Materialer	1	132 554	132 554	33 139		
	Skifte 2 utgangsdørar og sette inn 1 ny.								
	Belegg:								
40,0	Garderobe: Fjerne eksisterende belegg + legge nytt gulvbelegg		m2	100	630	63 000	8 250	30 000	
41,0	Toalett+gang: Fjerne eksisterende belegg + legge nytt gulvbelegg		m2	18	630	11 340	1 585	5 000	
42,0	Toalett: Sparkle på gamle flis + legge nytt gulvbelegg		m2	64	780	49 920	6 230	25 000	
	Gang, møterom, lager: Sparkle på gamle flis + legge nytt gulvbelegg		m2	60	630	37 800	5 700	15 000	
	Dommergarderobe: Fjerne eksisterende belegg + legge nytt gulvbelegg		m2	12	630	7 560	1 140	3 000	
43,0	Oppkant på våtrom		m	64	70	4 480	620	2 000	
44,0	Sluk våtrom		stk	4	150	600	150	-	
		Rørlegger							
	1. og 2. etasje					-			
45,0	2x400l ISO varmtvannsbereder		stk	1,0	295 000	295 000	73 750	-	Totalpris
	Nytt røropplegg for dusjer, nye batteri totalt 24 stk.					-	-		
	Nye servanter, nytt HCWC anlegg, dusj dommergarderobe					-	-		
	Opplegg kjøkkenbenk 2. etg					-	-		

Post nr.	Tekst	Tekst	Enhet	Mengde	Pris	Sum	MVA	Dugnad	Merknad
		Planlegging, renter, div. uforutsett							
46,0	Planlegging, søknader og arbeidsledelse					75 000		75 000	
47,0	Tilrigging og div. uforutsett		rs			100 000	22 500	10 000	
48,0	Renter i byggeperioden					60 000			
			Sum			**1 740 000**	**310 000**	**450 000**	
			Totalkostnad			**2 500 000**			
		Finansiering							
		Spillemidler				800 000			
		Dugnad				450 000			
		Lån				800 000			
		Egenkapital				450 000			
						2 500 000			

Kostnadsoverslag garasje tråkkemaskin i Raudkleiv

1	Planering av tomt	30 000
2	Betongplate	45 000
3	Stålbygg	180 000
4	Frakt	25 000
5	Montering	30 000
6	Kledning	20 000
7	Elektro	30 000
	Mva	90 000
	Dugnadinnsats	50 000
	Totalkostnad	500 000

Finansiering

1	Spillemidler	150 000
2	Dugnad	50 000
3	Lån	150 000
4	Egenkapital	150 000
	Sum finansiering	500 000

Eventyrøy idrettsanlegg
Rehabilitering og ombygging av klubbhus

Tilstandsanalyse klubbhus mai 2016

Innholdsfortegnelse

1 Innledning ... 3
2 Tilstandsanalyse ... 3
2.1 Tak med nedløp ... 3
2.2 Utvendig kledning ... 3
2.3 Utvendige vindauga og dører ... 3
2.3.1 Vindauga ... 3
2.3.2 Utvendige dører ... 4
2.4 Grunnmur ... 4
2.5 Garderobeanlegg ... 4
2.5.1 Generelt ... 4
2.5.2 Tilstandsvurdering bygg ... 5
2.5.3 Tilstandsvurdering elektro ... 6
2.5.3 Tilstandsvurdering VS ... 7
2.5.4 Ventilasjon ... 7
2.6 Garasje/lagerrom ... 8
2.6.1 Vegger og tak ... 8
2.6.2 Golv ... 8
2.6.3 Elanlegg ... 8
2.6.4 Ventilasjon/lufting ... 8
2.7 Andre opphaldsrom og fellesareal 1 etg ... 8
2.7.1 Vegger og tak ... 8
2.7.2 Golv ... 8
2.7.3 Elanlegg ... 8
2.7.4 Ventilasjon/lufting ... 8
2.8 Loftsetasje ... 8
2.9 Uteareal ... 8
3 Universell utforming ... 9
4 Planteikningar ... 10
5 Foto for dokumentasjon av tilstand ... 12
4.1 Tak og nedløp ... 12
4.2 Utvendig kledning ... 13
4.3 Utvendige vindauge og dører ... 13
4.4 Garderobeanlegg ... 15
4.5 Garasje og lagerrom ... 18
4.6 Fellesrom 1. etg ... 18
4.7 Elanlegg ... 20
4.8 Loftsetasje ... 22
4.9 Uteområde ... 23

1 Innledning

Klubbhuset er ein del av idrettsanlegget på Eventyrøy og har funksjon som garderobeanlegg, lager for utstyr til idrettsaktivitetar samt garasje til teknisk utstyr for vedlikehold av anlegget. Bygget vart oppført i 1972 og påbygd i 1980 og 1990. I 2005 blei det ombygd ved å røste taket som frå før var flatt. Røsta tak som alternativ til nytt flatt tak blei valt som sikrare i forhold til lekkasje og var hovudgrunn til bygging av nytt tak, samt at ein på ein enkel og kostnadseffektiv måte samtidig kunne bygge ein loftsetasje med formål for seinare kunna innreie loftetasjen til møterom og kontor. Utover røsting av taket og mindre vedlikehald et det ikkje gjennomført rehabilitering på bygget etter oppføring i 1972, så derfor framstår nå klubbhuset med akutt behov for rehabilitering, spesielt gjeld det garderobeanlegget, øvrige rom, inngangsparti og uteområdet.

Når det gjelder loftsetasjen så er det viktig at denne blir utnytta både for at det kan gjennomførast med begrensa kostnader og fordi ein har akutt behov for møte samlingslokale spesielt ved arrangement.

Byggets behov for rehabilitering er vurdera ut i frå ein tilstand som gjev utilfredsstillande teknisk og økonomisk drift samt utilfredsstillande driftsfunksjoner. Sjølv om bygget blei oppført med god standard og tilpassa bruksfunksjonar har 44 års drift sjølv med tilpassa vedlikehald ført til at bygget treng rehabilitering. At bygget i dag ikkje tilfredsstiller krav til universell utforming er og et viktig argument for å gjennomføre rehabilitering.

Ein må og vurdere renovering av klubbhuset som ein del av idrettslaget pågåande storsatsing på fornying av idrettsbanen med kunstgrasdekke og opp gradering av friidrettsanlegget.

2 Tilstandsanalyse

2.1 Tak med nedløp

Taket er bygd om frå flatt tak til røsta tak i 2005. Det er benytta undertak av bord, takpapp og takstein.
Taknedløp er utført i stål med renner, festekrokar og nedløpsrør. Det same gjeld beslag og gradrenner.
Taket er utført forskrifts messig med god kvalitet. Forventa restlevetid basera på normalt vedlikehald vil vera minimum 30 år.

2.2 Utvendig kledning

Som taket blei og ein stor del av ytterkledning oppført som ein del av røsting av taket i 2005. Kledninga er utført som ståande bordkledning med over og underliggar. Utvendig kledning er som taket utført forskrifts messig med god kvalitet. Forventa restlevetid basera på normalt vedlikehald vil vera minimum 30 år.

2.3 Utvendige vindauga og dører

2.3.1 Vindauga

Vindauga er i god stand utan skader. Forventa restlevetid basera på normalt vedlikehald vil vera minimum 30 år.

2.3.2 Utvendige dører

Hovudinngang

Dør i hovudinngang er dør med to felt utført som enkel tredør i furu og uisolera. Døra anbefalast bytta til ei meir solid og isolera ytterdør spesielt med tanke på at klubbhuset får meir utvida vinterbruk. Forventa restlevetid 10 år med normalt vedlikehald.

Dører til garasje og lager

Det er tre stk tofløya dører til garasje og lager er dører med to felt utført som enkel tre dør i furu og uisolera. Dørene anbefalast bytta til meir solide og isolera ytterdørar. Dei er og i forfall med forventa restlevetid på 5 år.

2.4 Grunnmur

Grunnmur er utført i plasstøpt betong og med betongplate som golv under heile bygget. Visleg del av grunnmur fram stend utan skader. Forventa restlevetid basera på normalt vedlikehald vil normalt overgå dei øvrige bygningsdelane på klubbhuset.
Frostisolasjon rundt grunnmur er ikkje kontrollera.

2.5 Garderobeanlegg

2.5.1 Generelt

Garderobeanlegget fram står som godt vedlikehalde, anlegget er i middeltid hovudsakleg frå bygging i 1972 så derfor vil det vera naturleg med utskifting av kritiske delar som påverkar elsikkerhet, bygningsteknikk og vatn/sanitær. Anlegget er taksera av autorisera leverandørar frå bygg, elektro, rør.

2.5.2 Tilstandsvurdering bygg

Martin Eriksen BYGG

Martin Eriksen Bygg
Org. nr 998 514 150
Postadr Helvegen 175 A
3840 SELJORD
Telefon 915 45 324
E-Post m.eriksenbygg@gmail.com

Dato:25.05.2016

Tillstandsrapport for klubbhuset til Seljord idrettslag

1 etg på klubbhuset treng ein del oppgradering:
Det er 4 dusjar som treng totalrennovering,baderomsplatene er i svært dåreleg forfattning,flisane på fugene på golvet er dårlege,desse vil bli erstattet med belegg.
I garderobane og felles areal er det behov for nytt golvbelegg.
2 etg er eit stort rom på ca 150m2 som ikkje er innredd. For og få nytte detta arealet må ein inn med ny trapp,sidan det ikkje er trapp der i dag. Ein må bygge alt nytt i 2 etg.

Martin Eriksen

2.5.3 Tilstandsvurdering elektro

Tilstandsvurdering Elektro Klubbhus Eventyrøy.

Inntak/hovedfordeling:

Inntaket består av en 160A sikringsskillebryter og skrusikringer. Anlegget er gammelt og trenger oppgradering.

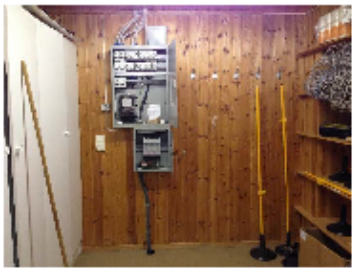

Inntak.

Underfordelinger:

Det er 3stk. underfordelinger i bygget, disse består hovedsakelig av skrusikringer men er også utbygd med noen automatsikringer etter som det har blitt foretatt utvidelser av anlegget. Alle fordelingene er gamle og trenger oppgradering.

Underfordelinger.

Kursopplegg:

Kursopplegget er stort sett i grei stand, men etter utbedringer av bygget er det nødvendig å legge om ledningsanlegget, fordelingene må også flyttes og dette er med på at hele det elektriske anlegget bør byttes ut.

Lys:

Lysarmaturene er gamle og slitte, har lite lysutbytte og har dårlig virkningsgrad. Alle lysarmaturer bør byttes ut.

Varme:

Det er varmekabler i gulv i garderober og dusjer, disse er gamle og tiden er inne for utskifting. Ved oppgradering av bygget bør disse legges nye. Det bør også monteres elektroniske termostater.

2.5.3 Tilstandsvurdering VS

Morgedal Rør a.s.

Adresse: Postboks 114, 3833 Seljord
Telefon: 35 06 44 55
Telefax: 35 05 09 51
Bankgiro: 2711.05.01436
Foretaksnr: NO 914 397 081 MVA

SELJORD IDRETTSLAG
POSTBOKS 86
3835 SELJORD

Dato : 08.12.15
Tilbud nr.: 5726

Garderobeanlegg Eventyrøy

Visar til befaring på anlegget, samt telkning. Utfrå dette har vi fyljande oppsett for eit kostnadsoverslag:

1. Varmtvannstanken må skiftast ut, levering og montering av ny 2 x 400 l OSO varmtvannstank for rein el.drift
2. Nytt røropplegg for nye dusjar, samt nye dusjbatteri, ialt 24 stk Vi har i vårt overslag berekna herværksikre dusjar med individuell innstilling av varmtvatn, sjå vedlegg
3. 4 stk nye servantar med blandebatteri i garderober
4. Nytt HCWC og dusj i dommargarderobe
5. Opplegg til kjøkkenbenk i 2.etg.

Sum ca Kr. 295.000,- + 25% mva

Morgedal Rør AS

2.5.4 Ventilasjon

Ventilasjon til damedusjrom bør førast fram til dusjrom, avsluttast i dag i mellomgang mellom garderobe og dusjrom

2.6 Garasje/lagerrom

2.6.1 Vegger og tak
Vegger og tak er kledd med panel, tilstanden er god. Fornying med måling kan vera ei fordel både for å få ein meir tidsriktig utførelse og for meir ljose og triveleg lokale for brukarar.
Forventa restlevetid ved normalt vedlikehald 40 år.

2.6.2 Golv
Bestend av brettskura betongoverflate og er utan skade. Forventa restlevetid ved normalt vedlikehald over 40 år.

2.6.3 Elanlegg
Konf pkt 3.5.3 Tilstandsvurdering av elanlegg frå Dyrud elektro

2.6.4 Ventilasjon/lufting
Tilstand og kapasitet ikkje vurdera

2.7 Andre opphaldsrom og fellesareal 1 etg

2.7.1 Vegger og tak
Vegger og tak er kledd med panel, tilstanden er god. Fornying med måling kan vera ei fordel både for å få ein meir tidsriktig utførelse og for meir ljose og triveleg lokale for brukarar.
Forventa restlevetid ved normalt vedlikehald 40 år.

2.7.2 Golv
Bestend av betong med overflate av linoleumsbelegg. Belegget er slite og treng å skiftast ut med nytt.
Forventa restlevetid ved normalt vedlikehald 5 år.

2.7.3 Elanlegg
Konf pkt 3.5.3 Tilstandsvurdering av elanlegg frå Dyrud elektro

2.7.4 Ventilasjon/lufting
Tilstand og kapasitet ikkje vurdera

2.8 Loftsetasje
Loftsetasjen består av et stort rom som ikkje er innreia. Rommet er klargjort med reisverk og bjelkelag utan isolasjon. Det manglar og trapp frå fellesareal/gang og opp til loftsetasje.

2.9 Uteareal

Uteareal framfor hovudinngang bestend av grusdekke, dette området bør asfalterast for å begrense sand som blir med på skorne inn i klubbhuset.

Ved montering av pilarar for tak- overbygg ved hovudinngang er betongplate meisla bort for fundamentering av pilarar. Bør støypast ny betongplate totalt areal ca 1.5 m^2.

3 Universell utforming

Garderobebygget er ikkje konstruert med universell utforming. Det var heller ikkje krav når bygget blei oppført.

4 Planteikningar

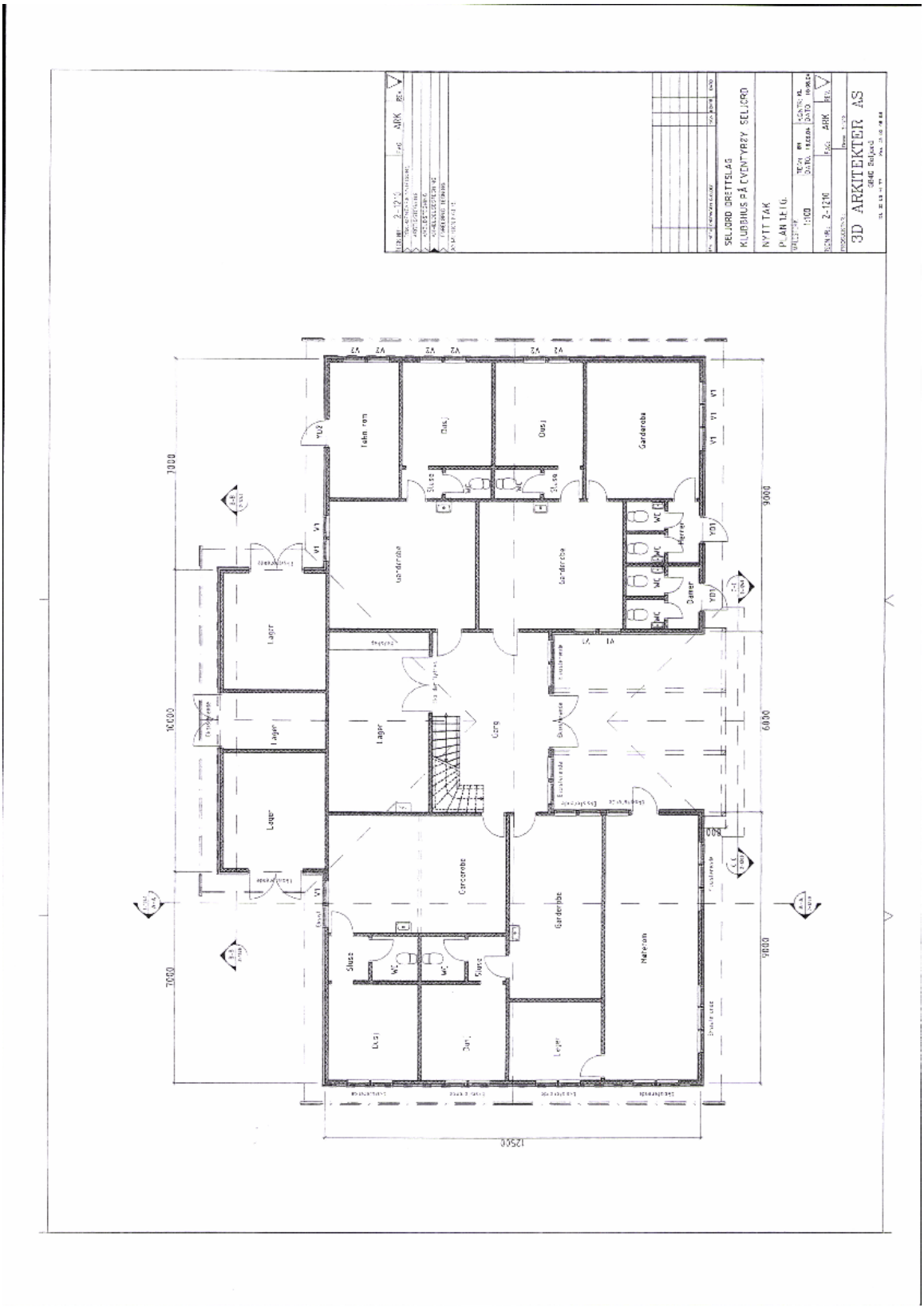

Fig 1 Plan 1. etg

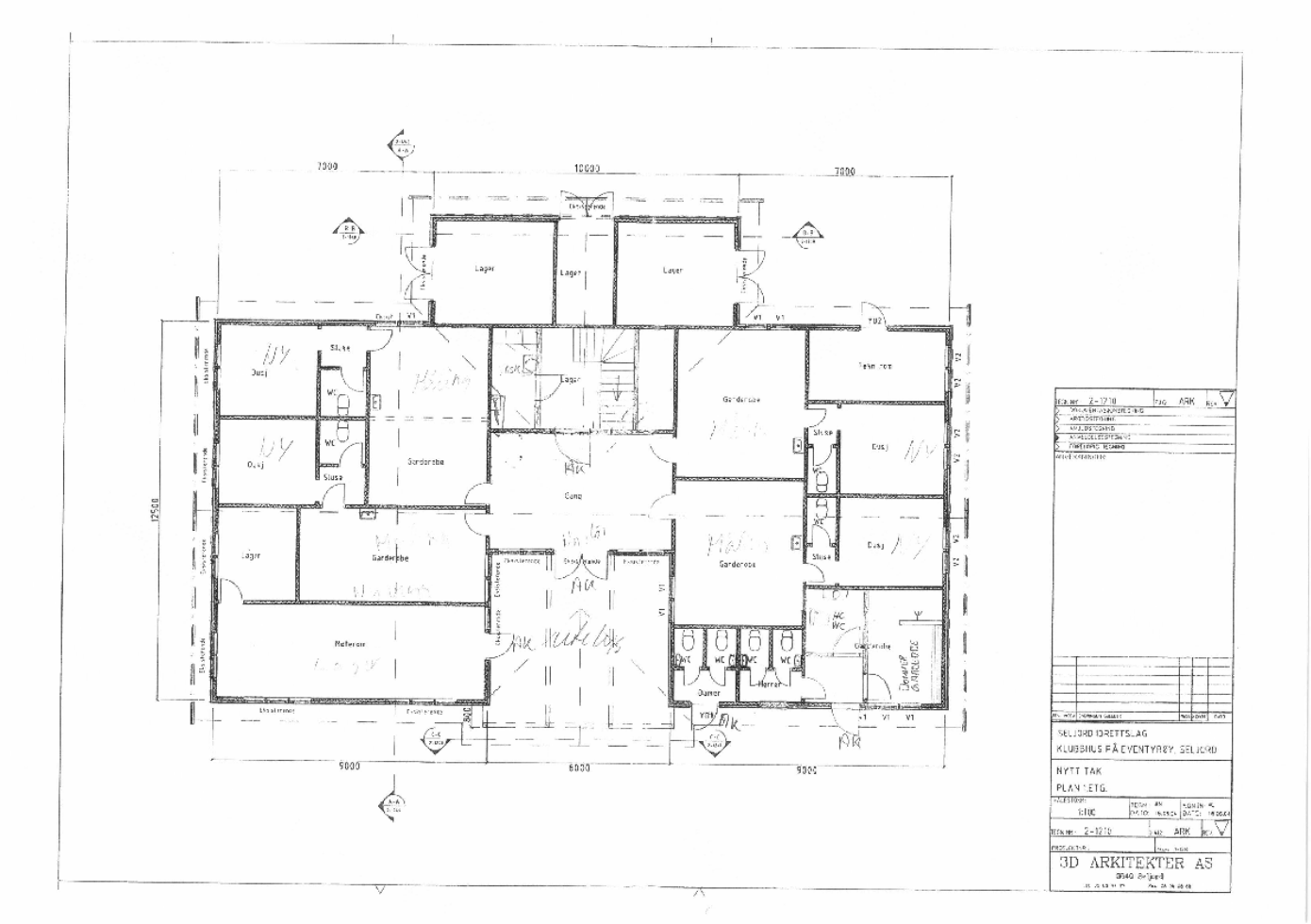

Fig 2 Plan loft etg.

5 Foto for dokumentasjon av tilstand

4.1 Tak og nedløp

Fig 2 Takstein, gradrenne og takrenne

Fig 3 Taknedløp

4.2 Utvendig kledning

Fig 4 Ytterkledning

4.3 Utvendige vindauge og dører

Fig 5 Vindauga garderobe

Fig 6 Ytterdør garasje

Fig 7 Ytterdør lager

4.4 Garderobeanlegg

Fig 8 Herregarderobe

Fig 9 Dusj herregarderobe, skade på veggplater

Fig 10 Dusj herregarderobe, skade golvflis og veggplater, fukt i vegg.

Fig 11 Golvbelegg herregarderobe

Fig 12 Ventilasjon dusj damegarderobe

Fig 13 Toalett med inngang frå utsida, i god stand

4.5 Garasje og lagerrom

Fig 14 Lagerrom

4.6 Fellesrom 1. etg

Fig 15 Fellesareal gang

Fig 16 Garderobe kombinera med fellesrom

Fig 17 Møterom

4.7 Elanlegg

Fig 18 Elanlegg

Fig 19 Elanlegg

4.8 Loftsetasje

Fig 20 Loftetasje

4.9 Uteområde

Fig 21 Uteområde med pilarar for takoverbygg

Fig 22 Uteområde med grusplass

Seljord IL

501 betalande medlemar ved utgangen av 2015

Aktive medlemar i 2015:

- Fotball 219
- Handball 44
- Ski 97
- Skiskyting 7
- Riding 47
- Friidrett 3
- Barneidrett 66
- Herretrim 15

Dyrskun og Seljord IL

- *5300 dugnadstimar eller 800 dugnadsvakter blir utført dei 3 Dyrskudagane for Seljord IL*
- *Med forarbeid, opp og nedrigging utgjer Dyrsku-dugnaden totalt 6500 timar*
- *Eit godt samarbeid med Dyrskun er avgjerande for Seljord IL og ny 5 årsavtale er nå signert*
- *Innadørs fotballhall er under planlegging på Dyrskuplassen ☺ ?*

Næringslivet i Seljord sponsar Seljord IL med kr. 300.000 i året

SELJORD Sparebanken DIN

DYRSKU'N ARRANGEMENT AS

BM BYGGMAKKER Seljord Elektriske

INTERSPORT SPORT TO THE PEOPLE

Alf Johansen as 3840 Seljord

ASPIT

MENY TELESENTERET

Funnemark

alliance* OPTIKK VEST-TELEMARK

SRS Seljord Rekneskapsservice as

Morgedal Rør as

Dyrud Elektro AS elfag

REMA 1000

BoSenteret as

Raudkleiv Skianlegg - inv. 12 mill.kr. over 10 år

Kunstgrasbane med friidrettsanlegg på Eventyrøy forventas ferdig september i år

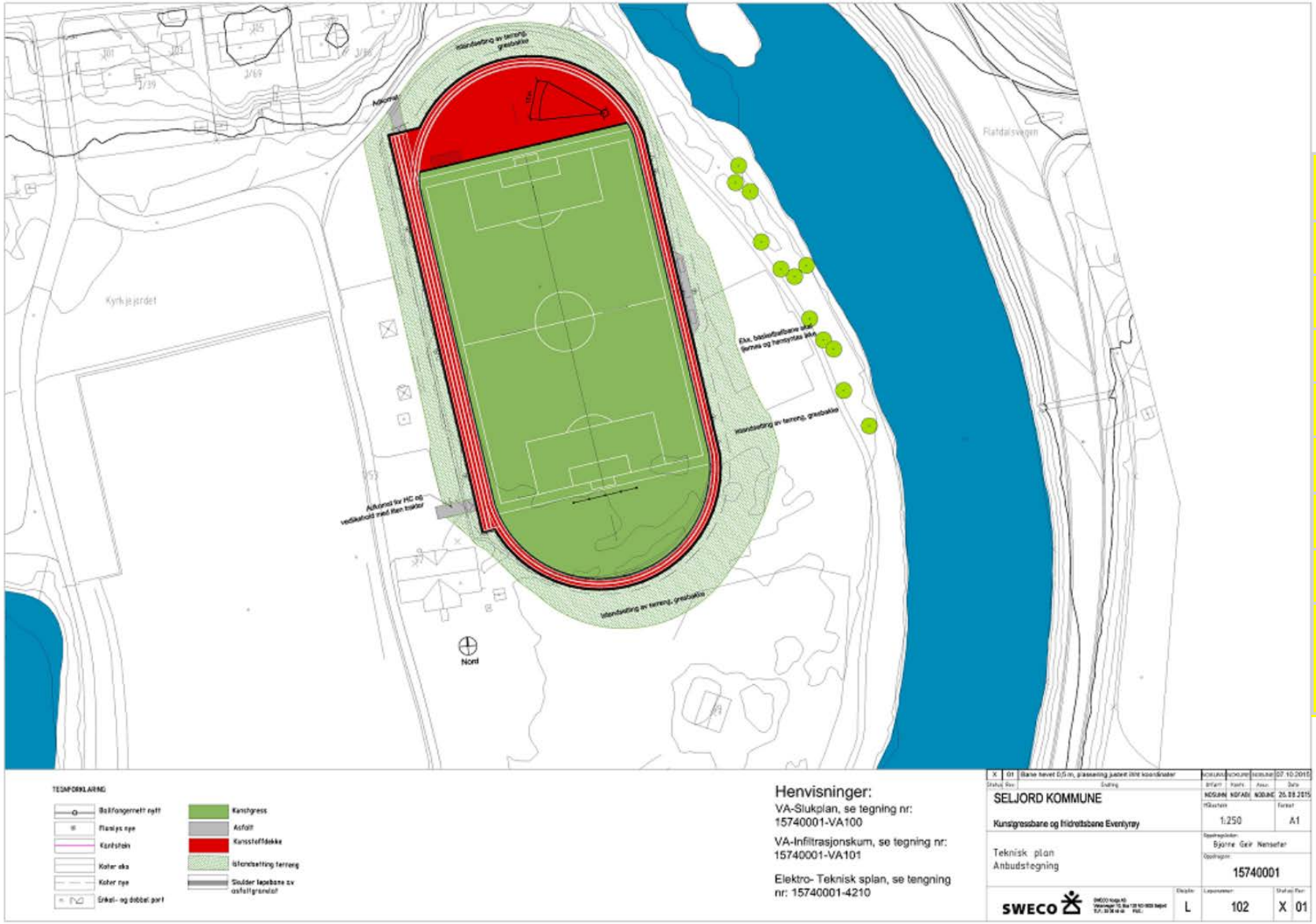

Finansiering	
Spillemidler	4 000 000
Gaver	2 550 000
Dugnad	966 000
Lån	4 000 000
Egenkapital	1 382 000
	12 898 000

MVA utgjer 1,8 mill.kr. og kan søkes refundert.

Økonomistatus 31.12.2016 - Seljord IL

Lån og avdrag=avskriving	Gjeld per 31.12.16	Avdrag 2017
Raudkleiv - skianlegg	300.000	100.000
Raudkleiv - tråkkemaskin	555.000	80.000
Eventyrøy - kunstgras - friidrett	4.000.000	400.000
Sum	4.855.000	580.000

I tillegg kjem: Renter og byggelån på 4 mill.kr.

1,8 mill.kr. i mva. kan søkas refundert i 2017 og vil redusere lånet på 4 mill.kr. til baneanlegget!

Budsjett 2016 - Seljord IL

(i heile 1000kr)

Inntekter			Kostnader			
Dyrskun		1 350	Drift av aktivitetane i Seljord IL			1 266
Anna dugnad		297	Drift av anlegg	Eventyrøy	200	
Medlemskont. - Treningsgebyr		152		Raudkleiv	200	
Andre inntetker		77		Granvin	260	
Sponsorar		292	Investeringar	Eventyrøy	344	
Tilskot fylket	188			Garderobebygg	-	
Tilskot kommunen	94			Garasjebygg	-	
			Avskrivingar	Raudkleiv	180	
Sum tilskot anlegg		282	Sum kostnad anlegg			1 184
Sum inntekter		2 450	Sum kostnader			2 450

Prosentvis fordeling av inntekter og utgifter i 2016 - Seljord IL

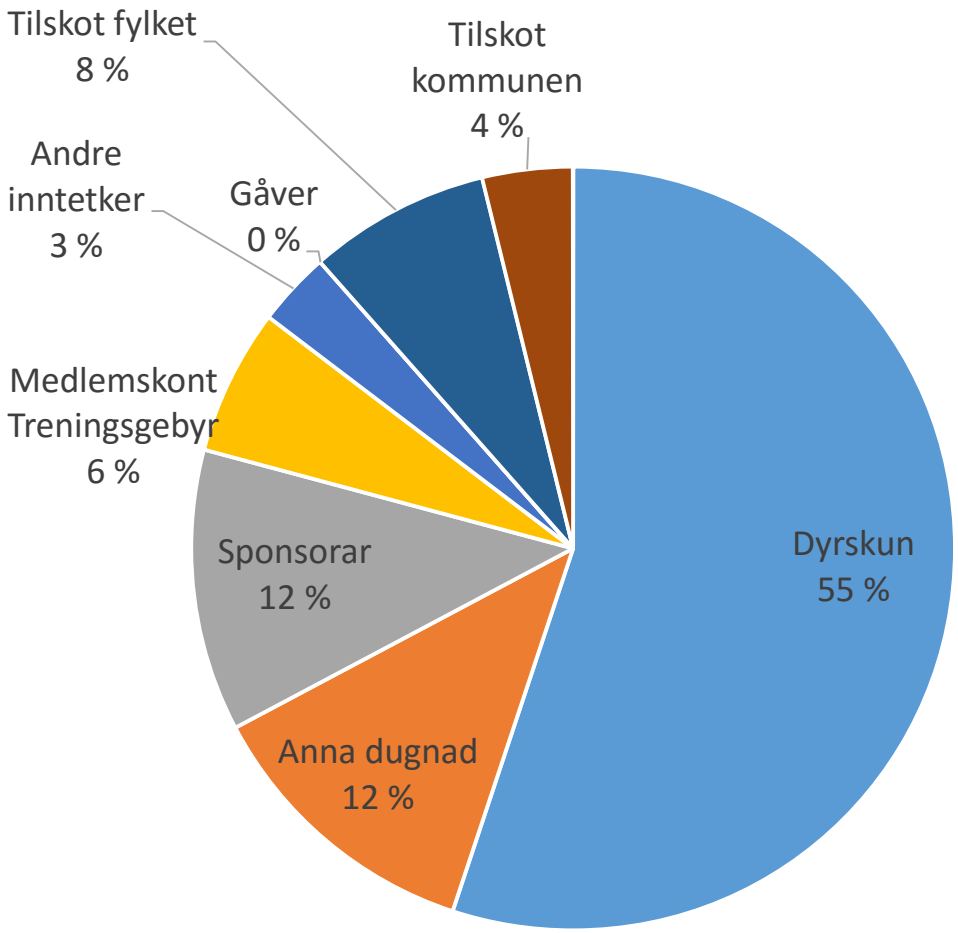

Budsjett inntekter 2016

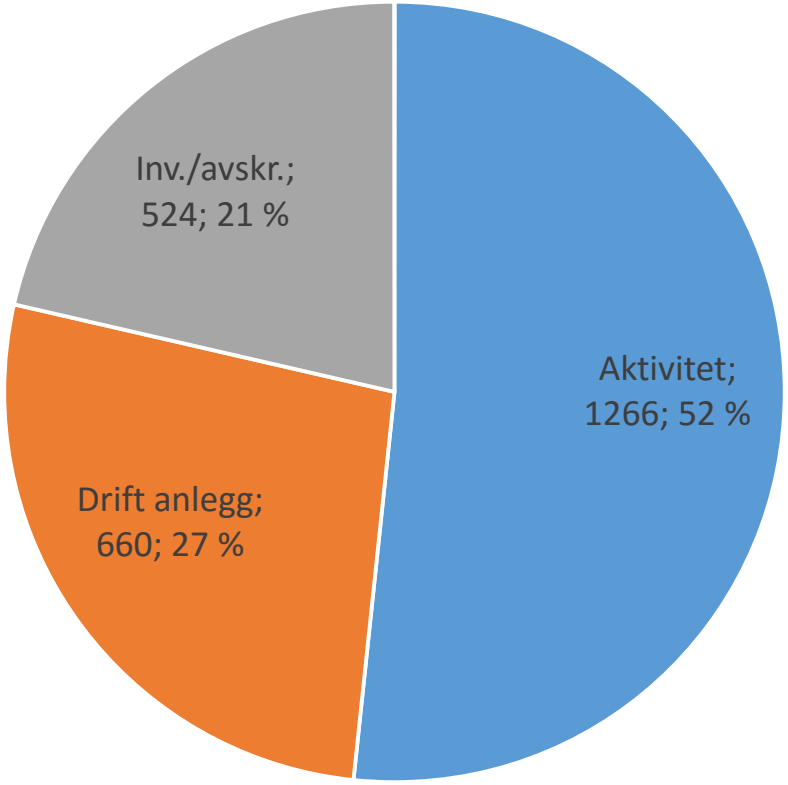

Budsjett utgifter 2016

Årsmøtevedtak - 2016 Seljord IL

- ***Gjenoppretta friidrettsgruppa med eige styre***
  - ***Skal gjennomføre motbakkeløpet «Raudkleiv Upp» 11.juni i år***
- ***Etablert ny sykkelgruppe med eige styre***
- ***Opprette idrettsskule for barn og idrettsskule for ungdom***
  - ***Idrettskule for barn (5-12 år) - samarbeid med Seljord Folkehøgskule - utvidas i sesongen 2016-17***
  - ***Idrettsskule for ungdom (13-19 år) – styrke- og kondisjonstrening med skadeførebyggande trening – vidareutviklas i 2016-17***
- ***Opprette Fotball-/Idrettsfritidsordning (FFO/IFO)***
  - ***I samarbeid med Seljord kommune og skulefritidsordninga?***

Årsmøtevedtak - 2016 Seljord IL

- **Renovering av gardero-bebygget på Eventyrøy**

- Totalkostnad på 2,5 mill.kr.

- Finansiert med:
  - Spelemidlar 800.000
  - Lån 800.000
  - Eigenkapital 450.000
  - Dugnad 450.000

- **Bygging av garasjebygg for løypemaskina i Raudkleiv**

- Totalkostnad på 0,5 mill.kr.

- Finansiert med:
  - Spelemidlar 150.000
  - Lån 150.000
  - Eigenkapital 150.000
  - Dugnad 50.000

Lån og eigenkapital på 1,55 mill.kr. er ikkje finansiert i 2016

Planar og behov i 2017 - Seljord IL

- ***Stor aktivitetsauke i 2016 - 2017***
- ***Renovering av garderobebygget på Eventyrøy!***
- ***Garasjebygg til tråkkemaskina i Raudkleiv!***
- ***Treningsbanen på Eventyrøy må renoveras!***
- ***Ny tribune til hovudbanen på Eventyrøy!***
- ***Traseen til skitrekket i Raudkleiv må utbetras!***

Vi vil søke om støtte og tilskot der det er mogleg

Seljord IL og Seljord kommune

Vi takkar så mykje for støtta til Raudkleivvegen ☺

- ***Seljord IL bygger og drifter idrett- og fritidsanlegg som i svært mange kommunar er kommunale - og det skal vi fortsette med!***
- ***Vi ønsker å bidra aktivt for at bygda Seljord skal ha eit godt og allsidig aktivitets- og fritidstilbod til dei som bur her og til dei som ønsker å flytte hit.***

Dette er god helse og næringspolitikk ☺

Seljord kommune
Teknisk avdeling

Arkivkode: L42
Sakshand.: Egil Birkrem
Dir.tlf.:35065163
Vår ref.: 2016/1085- 2
Dato: 15.06.2016

SELJORD IDRETTSLAG
Postboks 86
3835 SELJORD

Att.: Tellef Solås

Raudkleiv - Seljord Idrettslag - Idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning - Garasje til løypemaskin

Vi viser til mottatt søknad dagsett 27.05.16 om idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning for ny garasje til løypemaskin til Raudkleiv Skianlegg.

Seljord idrettslag som eig og driftar Raudkleiv skianlegg søker kommunen om idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning for ny garasjebygg til løypemaskin. Løypemaskina som er kjøpt inn for 2 år sidan, blir brukt til preparering av skiløyper, skiskyttaranlegg, skileik-område og hoppbakkar. Det er behov for å oppbevaring av løypemaskina innadørs heile året for å minimalisere vedlikehald og slitasje på maskina samt å sikre løypemaskina betre mot tjuveri og hærverk. Garasjebygget blir liggande på eigedom 41/2. Avtale med grunneigar er inngått. Garasjebygget er registret i idrettsanleggsregisteret som anlegg nr 08280037.

Arkitektur, estetikk og miljøforhold er vurdert. Det nye garasjebygget vil bli best mogeleg tilpassa omgjevnadane ved å bruke bordkledning på utvendige veggfasadar.

Garasjebygget er medtatt i Seljord kommune sin gjeldanes handlingsplan for idrett og friluftsliv.

Seljord kommune, teknisk avd. gjev ei idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning for nytt garasjebygg til løypemaskin ved Raudkleiv skianlegg i samsvar med søknad.
Som utvendig kledning må det nytast bordkledning.

Dersom planane for garasjebygget blir endra, må nye oppdaterte planar for garasjebygget oversendast for fornya idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning.
Godkjenninga gjelder for 2 år. Det kan søkast om forlenging.

Det understrekast at ei idrettsfunksjonell førehandsgodkjenning ikkje erstattar ei eventuell naudsynt handsaming av søknaden i høve til plan- og bygningslova.

Med venleg helsing

Egil Birkrem
Avdelingsingeniør

Vedlegg:
1 Raudkleiv - Seljord Idrettslag - vedlegg situasjonsplan og teikning

Kopi til:
Telemark Fylkeskommune Postboks 2844 3702 SKIEN

Garasje Raudkleiv plassering

Godkjent
Teknisk avdeling
Dato: 15/6-16 Sak: 2016/1085

SELJORD KOMMUNE
TEKNISK AVDELING
3840 SELJORD

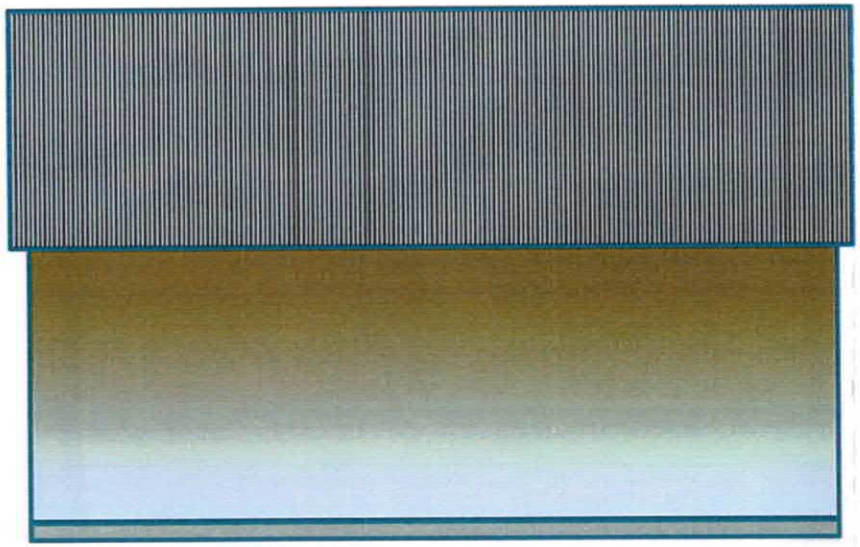

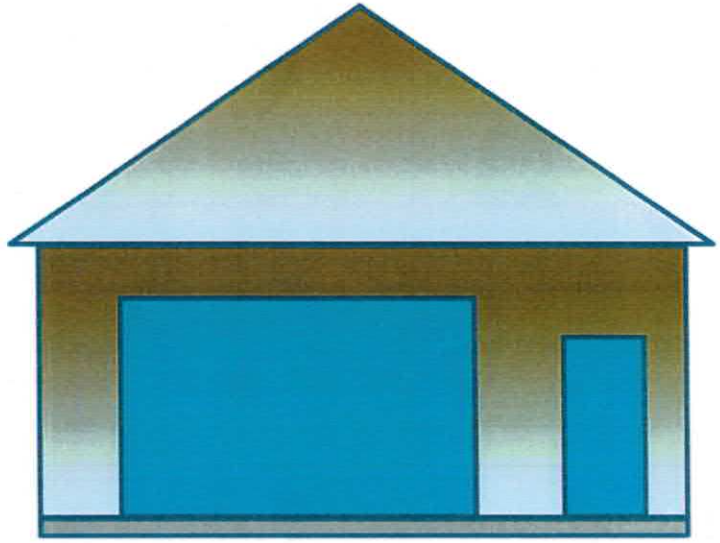

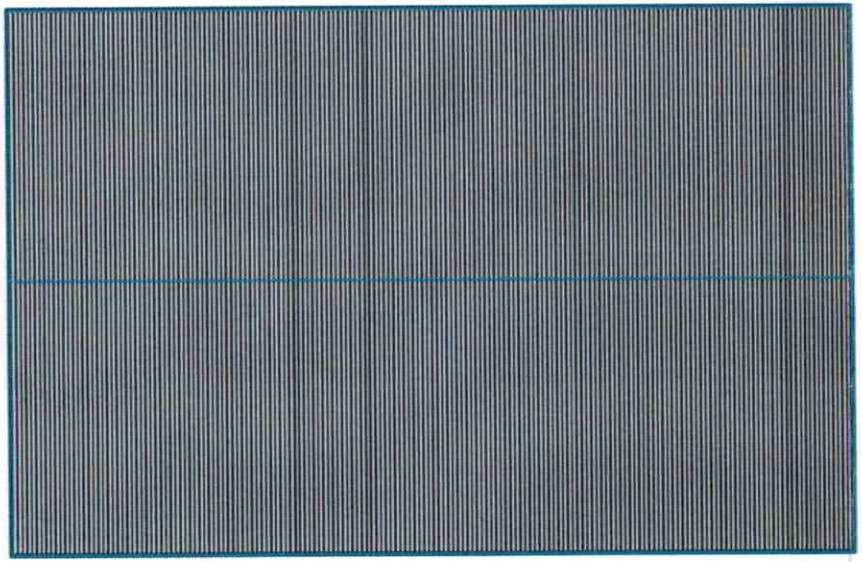

Garasje Raudkleiv

Garasjebygg for tråkkemaskin og løypeutstyr

Fundament/golv: Nettarmera betongplate
Takkonstruksjon: Takstolar i stål med stålplater til tak
Kledning vegg: Bordkledning, alternativt stålplater

Ytre mål: Lengde 12 m
Bredde 8 m
Vegghøgde 3.5 m
Takvinkel 30°

Tegning ikkje i målestokk

Seljord Idrettslag

Godkjent
Teknisk avdeling
Dato: 15/6-16 Sak: 2016/1085

SELJORD KOMMUNE
TEKNISK AVDELING
3840 SELJORD

Seljord kommune syner til SIL sin søknad av 7.9.2016 om kr 1.550.000,- til støtte "til renovering av garedrobebygg på Eventyrøy og til bygging av garasje til løypemaskin i Raudkleiv i budsjett 2017".

Seljord kommune stadfestar at søknaden er motteke.
Ettersom beløpet er stort og desse renoveringane ikkje er tenkt gjort i år, vel kommunen å la søknaden bli ein del av kommunens handsamming av Budsjett 2017. Budsjett 2017er planlagt vedteke i kommunestyret 15.desember 2016.

Dette til orientering

Etter fullmakt

Asbjørn Storrusten
Kultursjef

Seljord kommune

Arkiv: C60
Saksnr.: 2012/1290-24
Sakshand.: Kari Gro Espeland
Direkte tlf.: 35065106
Dato: 18.11.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Formannskap/økonomiutval	100/16	24.11.2016
Kommunestyret	92/16	15.12.2016

Anbodskonkurranse nytt bibliotek

Saksdokument:

Saksutgreiing:

Kommunestyret fatta i møtet 20.10.16. fylgjande vedtak i sak 86/16:

"Kommunestyret startar opp prosessen med å skaffe nye lokaliteter til Seljord Bibliotek. Det lysas ut tilbodskonkurranse om langtids- leigekontrakt for nye bibliotekslokale i tråd med nemndas tilråding. Kommunestyret vil taka stilling til eventuell nye kostnadsramme for drift av Seljord Bibliotek etter konkuransen er avslutta i samband med budsjetthandsaminga 15.12.16."

Aktuelle tilbydarar har mottatt brev frå Seljord kommune datert 17.11.16, med informasjon om at formannskapet i sitt møte 22.11.16 vil vurdere å trekke anbodsgrunnlaget for nytt bibliotek.

Rådmannen har i ettertid vurdert om formannskapet har høve til å endre kommunestyret sitt vedtak i denne saka. Dersom formannskapet skal endre kommunestyret sitt vedtak må dette vera heimla i kommunelova §13 (paragrafen om hastekompetanse). Grunnlaget for å nytte kommunelova § 13 i denne saka har blitt drøfta med jurist hjå Fylkesmannen, som seier at han ikkje vil rå til å nytte kommunelova §13 i dette høvet. Dersom formannskapet vil oppmode kommunestyret om å gjera om sitt vedtak, bør dette takast stilling til av kommunestyret sjølv, ev. i eit ekstra ordinært møte.

Bakgrunn for saka:
Kommunestyret vedtok i samband med budsjetthandsaminga 2016 å setje av "kr 400.000 i planleggingsmidlar til bibliotek på Granvin kulturhus". Administrasjonen fann grunn til å vurdere oppfølging av vedtaket opp i mot lov om offentlege anskaffingar. Etter grundig dialog og saksgjennomgang med KS-advoket vart det konkludert med at å inngå leigekontrakt direkte med Granvin ville vera i strid med lov om off. anskaffingar.

På bakgrunn av dette vart det sett ned ei politisk nemnd som fekk i oppgåve å arbeide vidare med realisering av planane om nytt bibliotek. Arbeidet i denne nemnda er bakgrunnen for kommunestyret sitt vedtak om utlysning av tilbodskonkurranse.

Det er frå KS advokaten presisert at *faren for omgåelse av regelverket skal tillegges stor vekt,* og skriv mellom anna fylgjande om å gå til direkte anskaffing utan offentleg anbodskonkurranse:

Problemstillingen er omdiskutert i juridisk teori og enkelte hevder at intensjonen må være at unntaket ikke bare skal omfatte bygninger som eksisterer på kontraktstidspunktet, men også bygninger som eksisterer på tidspunktet for «overdragelsen» av kontraktsgjenstanden. Dersom en legger denne forståelsen til grunn vil for eksempel en oppdragsgiver som inngår leiekontrakt for å leie en del av et næringsbygg som er under oppføring, omfattes av unntaket, forutsatt at oppdragsgiver ikke har så stor innflytelse på byggeprosessen at det kan sies å foreligge en bygge- og anleggskontrakt. Andre forfattere viser imidlertid til at unntakene i regelverket generelt skal tolkes restriktivt, og at det ikke foreligger reelle hensyn eller andre rettskilder som taler for en utvidende fortolkning.

Dette er slik å forstå, at det i følge KS advokat finst unntak frå lova om off. anskaffingar, men dette er omdiskutert og føreset at det ikkje er snakk om ei bygg – og anleggskontrakt. Spørsmålet om dette er ei bygg – og anleggskontrakt (fordi oppdragsgjevar vil ha stor innfytelse på byggjeprosessen) kan også diskuterast, men dersom det er ei bygg – og anleggskontrakt talar det for at saka ikkje kan vera unnateke lov om off. anskaffingar.

I samband med utarbeiding av konkurransegrunnlaget har Seljord kommune nytta Innkjøpskontoret v/ Roy Pettersen som sin rådgjevar. Han har sagt dette om bakgrunnen for utlysinga:

Først må jeg få presisere at konkurransen vi gjennomfører er unntatt fra forskrift om offentlige anskaffelser. Dette er presisert i konkurransegrunnlaget og følger av punkt 1.2.1. Det betyr at det kun er Lov om offentlige anskaffelser §5 som følges i gjennomføringen av konkurransen.
Lovens §5 sier blant annet at oppdragsgiver skal «sikre at det ikke finner sted forskjellsbehandling mellom leverandører» og at en anskaffelse så langt det er mulig skal være basert på konkurranse. Videre skal oppdragsgiver sikre at hensynet til forutberegnelighet, gjennomsiktighet og etterprøvbarhet ivaretas gjennom anskaffelsesprosessen. Loven slik den foreligger per i dag gir altså ikke åpning for at en anskaffelse kan unntas selve lovens krav.

Etter at anbodsgrunnlaget vart lagt ut på Doffin har kommunen på bakgrunn av spørsmål frå ordførar mottatt fylgjande e-post frå Fylkesmannen sin jurist

1. *Hvorvidt selskapet skal oppfattes som et offentlig selskap, er egentlig et spørsmål om selskapet omfattes av offentlighetsloven. Etter offentlighetsloven vil et A/S bli omfattet av loven hvis kommune/fylkeskommune eller stat har en eierandel som gir mer enn halvparten av stemmene i styret, eller gir rett til å velge minst halvparten av stemmene. Det ser ikke sånn ut med Granvin, som dermed faller utenfor loven og må oppfattes som et ordinært og selvstendig A/S.*

2. *Lov om offentlige anskaffelser gjelder bl.a. kommuner og de anskaffelsene kommunene gjør. Når Seljord vil utvide leieforholdet med Granvin, vil denne anskaffelsen i utgangspunktet være omfattet av loven. Dette betyr at lovens hovedregel om konkurranse vil gjelde. Imidlertid gjelder dette bare så langt det er mulig. I forskriftene til loven er det detaljerte regler for hvordan anskaffelser og konkurransen skal gjennomføres. Det er her gjort unntak for anskaffelser av eier- eller leierett som gjelder eiendom og eksisterende bygninger. Det er jo ganske naturlig, da anskaffelse i sånne tilfeller egentlig gjelder*

anskaffelse av noe som bare en kan tilby. Selv om kommunens nye leiekontrakt vil forutsette utbygging, vil denne utbyggingen være så uløselig knyttet til allerede eksisterende bygg og eiendom at denne saken faller inn under unntaket.

Hvis kommunestyret bestemmer seg for at Granvin er den foretrukne løsningen, bør kommunen etter mitt syn kunne gå i ordinære og direkte forhandlinger med Granvin AS med sikte på ny leiekontrakt, uten krav om offentlig anbudskonkurranse.

På spørsmål frå rådmannen om korleis kommunen skal forhalde seg til ulik juridisk tolking mellom KS og Fylkesmannen svarte Fylkesmannen fylgjande:

Spørsmålet er omdiskutert, som det også sies i departementets veileder. KOFA har sagt at unntaket ikke er begrenset til erverv/leie av bygninger som eksisterer på avtaletidspunktet. Spørsmålet må vurderes konkret fra sak til sak. I dette tilfellet mener jeg det er to forhold som trekker i retning av at unntaket kommer til anvendelse:

1. *Aktiviteten i kulturhuset består for det vesentligste av tjenester på kommunens vegne innenfor kultur og undervisning. Ny anskaffelse er klart knyttet til lignende kommunal tjeneste.*
2. *Selv om det må bygges nytt, så bygges det til et allerede eksisterende bygg. Det er dermed nærliggende og rimelig å betrakte denne anskaffelsen som avhengig av en geografisk plassering, og at den slik sett ikke berører grenseoverskridende handel.*

Jeg mener fortsatt at anskaffelsen kommer inn under unntaket.
Jeg visste ikke at det allerede var i gang arbeid med anbud. Hvis anbud allerede er sendt ut og så trekkes tilbake, vil ikke dette nødvendigvis være noe problem. Oppdragsgiver kan jo avlyse anbudsrunden. Om det kan skje uten noe krav om etterfølgende oppgjør, beror litt på hvor langt man er kommet i prosessen. Når anbudsrunden avlyses er det jo det gjerne fordi anskaffelsen skrinlegges eller utsettes. I dette tilfellet vil anskaffelsen likevel bli gjennomført, men gjennom direkte kontraktsforhandlinger med Granvin, fordi man mener anskaffelsen faller inn under unntaket. Og akkurat det kan det jo tenkes at noen vil teste ut i ettertid. Sikker kan man ikke være.
Det hadde nok vært greit om arbeidet med anbud ikke var kommet så langt som til utsendelse.

Sidan kommunen får ulike råd frå ulike juristar i denne saka, kan det synast som om det er to løysingar som er mogelege

1. å tilby Granvin leigekontrakt for nytt bibliotek direkte, innanfor vedtatt ramme (årleg husleige estimert til kr 450.000 eks. mva.)
2. å vurdere innkomne anbod etter fristen, og velje beste tilbydar ut i frå dei kriteria som er lagt til grunn i konkurransegrunnlaget

Kommunen kan koma i den situasjonen at eventuelle tilbydarar krev erstatning for kostnader til arbeid som er utført i samband med utarbeiding av tilbod. Slik rådmannen ser det, er den beste løysinga for kommunen at Granvin AS deltek i anbodsrunden på lik linje med andre, og så må det beste tilbodet vinne, både ut i frå økonomiske og ikkje-økonomiske kriterium.
Slik den økonomiske situasjonen er for kommunen vil det kunne syne seg at det ikkje er økonomisk grunnlag for å realisere planane om nytt bibliotek og at saka må trekkjast av den

grunn. Denne mogelegheita går fram av konkurransegrunnlaget som er lagt ut på Doffin og gjeld alle tilbydarane.

Rådmannen er av den oppfatning at handtering av denne saka må sjåast på bakgrunn av kommunen sin økonomiske situasjon og bruk av disposisjonsfond i økonomiplanperioden. Rådmannen meiner derfor at formannskapet bør rå kommunestyret til å trekke saka om leige og drift av nye lokale til bibliotek på grunn av dei økonomiske konsekvensane ei slik leigeavtale får. Dette inneber at anbodskonkurransen går som planlagt, og at potensielle tilbydarane får melding om formannskapet si innstilling til kommunestyret.

Rådmannen si tilråding:

Formannskapet rår kommunestyret til å ikkje gå vidare i saka om leige av lokale til nytt bibliotek på grunn av kommunen sin økonomiske situasjonen.
Aktuelle tilbydarar vert informert om formannskapet si innstilling til kommunestyret.

Handsaming i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Fellesforslag frå AP, H, SP og V:
Ut frå ny saksinformasjon tilrår formannskapet kommunestyret å gå vidare med planar for nytt bibliotek på Granvin kulturhus.

Fellesforslag frå AP, H, SP og V blei samrøystes vedteke.

Vedtak i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Ut frå ny saksinformasjon tilrår formannskapet kommunestyret å gå vidare med planar for nytt bibliotek på Granvin kulturhus.

Utskrift til:

Seljord kommune

Arkiv: 223
Saksnr.: 2016/1747-4
Sakshand.: Asbjørn Storrusten
Direkte tlf.: 35065155
Dato: 07.11.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Formannskap/økonomiutval	103/16	24.11.2016
Kommunestyret	93/16	15.12.2016

Notodden kommune - Søknad om økonomisk bidrag til Notodden Lufthavn

Saksdokument:

Vedlegg:
1 Søknad frå Notodden kommune om økonomisk bidrag til Notodden lufthavn AS
2 Vedtak i formannskapet 29.09.2016

Saksutgreiing:

Notodden kommune søker Seljord kommune om økonomiske bidrag stort kr 200.000 for Notodden Lufthavn.

Det går klart fram av vedlagte saksframlegg frå Notodden kommunestyre, at den økonomiske situasjonen til Notodden Lufthavn AS er alvorleg og at det er trong for ny kapital for at flyplassen skal kunne oppretthaldast.

Det er sendt søknad til følgjande aktørar og med følgjande fordeling:

Telemark fylkeskommune	kr.	2.000.000
Buskerud fylkeskommune	”	1.500.000
Tinn kommune	”	1.000.000
Vinje kommune	”	1.000.000
Hjartdal kommune	”	300.000
Seljord kommune	”	200.000
Sauherad kommune	”	150.000
Bø kommune	”	150.000
Kongsberg kommune	”	500.000
Flesberg kommune	”	50.000
Rollag kommune	”	50.000
Nore og Uvdal kommune	”	100.000

Oppsummert konkluderer rådmannen i Notodden kommune med fylgjande:
Den økonomiske situasjonen til Notodden Lufthavn AS er svært alvorlig. De samlede økonomiske bidragene til flyplassen må økes radikalt i forhold til 2016.
Med den regionale betydning som Notodden Lufthavn AS har for omkringliggende kommuner og fylker, finner Notodden kommune som eneste eier av flyplassen, at disse bidrar økonomisk til å opprettholde Notodden Lufthavn. Det åpnes også for at dette kan skje ved å kjøpe aksjer/eierandeler i flyplassen. Dette må i tilfelle skje ved dialog med hver enkelt bidragsyter.

Rådmannen vil samtidig understreke at uten betydelige økning i tilskuddet fra staten til drift samt engangstilskudd til investeringer på flere 10-talls mill. kr., blir det vanskelig både å videreutvikle og å opprettholde Notodden Lufthavn AS som en kommersiell flyplass med faste ruter utover 2017.

Vurdering

I utgangspunktet er drift av flyplass ikkje ein kommunal oppgåve. Flyplassen ligg bare 55 km frå Seljord, men med få avgangar og få destinasjonar. Administrasjonen er ikkje kjent med at det er tilsette i verksemder i Seljord som nytter denne flyplassen i vesentleg grad. Det er berre Vinje og Seljord av Vest-Telemark kommunane som står oppført på lista over kommunar der det vert søkt om økonomisk støtte. Rådmannen er kjent med at Vinje kommune, der det vert søkt om kr 1 mill., ikkje vil støtte Notodden Flyplass økonomisk. Bø kommune har og avslått søknaden frå Notodden kommune.

Rådmannen kan ikkje sjå at Seljord kommune har økonomi til å bidra med midlar for å oppretthalde drifta på Notodden Lufthavn AS.

Rådmannen si tilråding:

Formannskapet rår kommunestyret å fatte følgjande vedtak;
Seljord kommune kan ikkje bidra med kr 200.000 til Notodden Lufthavn As slik Notodden kommune har søkt om. Grunnen til dette er at Seljord kommune ikkje kan prioritere dei få frie midlane kommunen disponerer til slik støtte utanfor kommunen.

Handsaming i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Rådmannen si tilråding samrøystes vedteke.

Vedtak i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Seljord kommune kan ikkje bidra med kr 200.000 til Notodden Lufthavn As slik Notodden kommune har søkt om. Grunnen til dette er at Seljord kommune ikkje kan prioritere dei få frie midlane kommunen disponerer til slik støtte utanfor kommunen.

Utskrift til: Notodden Kommune

Notodden kommune
Bluesbyen

SELJORD KOMMUNE
År/Saksnr. | Dok.nr.
10 OKT 2016
Ark.kode P
Ark.kode S
Avd. | Saksb. | Grad.

Seljord kommune
v/rådmannen
Brøløsvegen 13 A
3840 SELJORD

Vår saksreferanse:	***Vår arkivreferanse:***	***Deres referanse:***	***Vår dato:***
Arkivsak: 16/1335	*Q65*		*07.10.2016*
Løpenr. 13021/16			

SØKNAD OM BIDRAG TIL NOTODDEN LUFTHAVN AS

Sak vedr. *Notodden Lufthavn AS – den økonomiske situasjonen* ble forelagt Notodden kommunestyre i møte 6. oktober d.å. som i sak nr. 78/16 fattet følgende vedtak:

1. *Notodden kommune øker sitt bidrag til Notodden Lufthavn AS med 1,5 mill. kr., dvs. fra 2,5 mill. kr. til 4,0 mill. kr. for året 2016 med dekning fra tilsvarende reduksjon av egenandel til investeringer.*

2. *For året 2017 gir Notodden kommune et bidrag stort 2,0 mill. kr. til Notodden Lufthavn AS.*

   Hvorvidt bidraget gis i form av kontanter eller ved økning av aksjekapitalen vurderes på et senere tidspunkt.

3. *Notodden kommune, som eneste eier av Notodden Lufthavn AS, anmoder følgende instanser om økonomisk bidrag til Notodden Lufthavn AS for 2017:*

Telemark fylkeskommune	*kr.*	*2.000.000*
Buskerud fylkeskommune	*"*	*1.500.000*
Tinn kommune	*"*	*1.000.000*
Vinje kommune	*"*	*1.000.000*
Hjartdal kommune	*"*	*300.000*
Seljord kommune	*"*	*200.000*
Sauherad kommune	*"*	*150.000*
Bø kommune	*"*	*150.000*
Kongsberg kommune	*"*	*500.000*
Flesberg kommune	*"*	*50.000*
Rollag kommune	*"*	*50.000*
Nore og Uvdal kommune	*"*	*100.000*

4. *Notodden kommune er åpen for at de omsøkte økonomiske bidragene i pkt. 2 etter dialog med hver enkelt bidragsyter også kan brukes til å kjøpe seg inn med et deleierskap/aksjer i Notodden Lufthavn AS.*

Som det fremgår av vedtaket, søkes det om et bidrag stort kr. 200.000 fra Seljord kommune.

Av vedlagte saksfremlegg og vedtak i saken fremgår den alvorlige økonomiske situasjonen til Notodden Lufthavn AS samt den helt nødvendige tilførsel av kapital for at flyplassen skal kunne opprettholdes.

Vedlagt følger også rapporten fra prosjektet *Notodden Lufthavn – Regional lufthavn i Kongsbergregionen.* I denne rapporten er det omtalt både utfordringer og ikke minst de muligheter som ligger i en fortsatt drift av Notodden Lufthavn AS. Jeg regner med at denne rapporten samt vedlagte saksfremlegg/vedtak danner tilstrekkelig informasjon for å kunne behandle forespørselen politisk.

Ved eventuelle spørsmål eller behov for nærmere avklaringer, er det bare å ta kontakt med undertegnede.

Likelydende brev er sendt de andre som forespørres om økonomisk bidrag til Notodden Lufthavn AS, jfr. vedtaket sitert foran i brevet.

Det bes om tilbakemelding på denne henvendelsen innen 15. desember d.å.

Hilsen

Svein Aannestad
Rådmann

Vedlegg:

- Samlet saksfremstilling (saksfremlegg og vedtak) av sak nr. 78/16 - *Notodden Lufthavn AS – den økonomiske situasjonen*
- Rapport fra prosjektet *Notodden Lufthavn – Regional lufthavn i Kongsbergregionen*

Innstillinger / behandlinger:

Rådmannens innstilling til formannskapet:

1. Notodden kommune øker sitt bidrag til Notodden Lufthavn AS med 1,5 mill. kr., dvs. fra 2,5 mill. kr. til 4,0 mill. kr. for året 2016 med dekning fra tilsvarende reduksjon av egenandel til investeringer.

2. For året 2017 gir Notodden kommune et bidrag stort 2,0 mill. kr. til Notodden Lufthavn AS.

   Hvorvidt bidraget gis i form av kontanter eller ved økning av aksjekapitalen vurderes på et senere tidspunkt.

3. Notodden kommune, som eneste eier av Notodden Lufthavn AS, anmoder følgende instanser om økonomisk bidrag til Notodden Lufthavn AS for 2017:

Telemark fylkeskommune	kr. 2.000.000
Buskerud fylkeskommune	" 1.500.000
Tinn kommune	" 1.000.000
Vinje kommune	" 1.000.000
Hjartdal kommune	" 300.000
Seljord kommune	" 200.000
Sauherad kommune	" 150.000
Bø kommune	" 150.000
Kongsberg kommune	" 500.000
Flesberg kommune	" 50.000
Rollag kommune	" 50.000
Nore og Uvdal kommune	" 100.000

Notodden kommune er åpen for at de omsøkte økonomiske bidragene i pkt. 2 etter dialog med hver enkelt bidragsyter også kan brukes til å kjøpe seg inn med et deleierskap/aksjer i Notodden Lufthavn AS.

Formannskapet i møte 29.09.2016 sak 43/16:

Rådmannen foreslo følgende tillegg til pkt 1 i sin innstilling:
I investeringsbudsjettet reduseres finansiering ved overføring fra drift med 1,5 mill kr., og finansiering ved bruk av investeringslån økes tilsvarende.

Behandling:

Votering:
Rådmannens innstilling med tillegg som framlagt av rådmannen ble enstemmig vedtatt.

NOTODDEN KOMMUNE

SAMLET SAKSFRAMSTILLING

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
43/16	Formannskapet	29.09.2016
78/16	Kommunestyret	06.10.2016

Saksbehandler:	Svein Aannestad	Arkivkode: Q65
Arkivsaksnr:	16/1335	

NOTODDEN LUFTHAVN - DEN ØKONOMISKE SITUASJONEN

Kommunestyrets vedtak:

1. Notodden kommune øker sitt bidrag til Notodden Lufthavn AS med 1,5 mill. kr., dvs. fra 2,5 mill. kr. til 4,0 mill. kr. for året 2016 med dekning fra tilsvarende reduksjon av egenandel til investeringer. I investeringsbudsjettet reduseres finansiering ved overføring fra drift med 1,5 mill kr., og finansiering ved bruk av investeringslån økes tilsvarende.

2. For året 2017 gir Notodden kommune et bidrag stort 2,0 mill. kr. til Notodden Lufthavn AS.

   Hvorvidt bidraget gis i form av kontanter eller ved økning av aksjekapitalen vurderes på et senere tidspunkt.

3. Notodden kommune, som eneste eier av Notodden Lufthavn AS, anmoder følgende instanser om økonomisk bidrag til Notodden Lufthavn AS for 2017:

Telemark fylkeskommune	kr. 2.000.000
Buskerud fylkeskommune	" 1.500.000
Tinn kommune	" 1.000.000
Vinje kommune	" 1.000.000
Hjartdal kommune	" 300.000
Seljord kommune	" 200.000
Sauherad kommune	" 150.000
Bø kommune	" 150.000
Kongsberg kommune	" 500.000
Flesberg kommune	" 50.000
Rollag kommune	" 50.000
Nore og Uvdal kommune	" 100.000

4. Notodden kommune er åpen for at de omsøkte økonomiske bidragene i pkt. 2 etter dialog med hver enkelt bidragsyter også kan brukes til å kjøpe seg inn med et deleierskap/aksjer i Notodden Lufthavn AS.

Formannskapets innstilling til kommunestyret:

1. Notodden kommune øker sitt bidrag til Notodden Lufthavn AS med 1,5 mill. kr., dvs. fra 2,5 mill. kr. til 4,0 mill. kr. for året 2016 med dekning fra tilsvarende reduksjon av egenandel til investeringer. I investeringsbudsjettet reduseres finansiering ved overføring fra drift med 1,5 mill kr., og finansiering ved bruk av investeringslån økes tilsvarende.

2. For året 2017 gir Notodden kommune et bidrag stort 2,0 mill. kr. til Notodden Lufthavn AS.

   Hvorvidt bidraget gis i form av kontanter eller ved økning av aksjekapitalen vurderes på et senere tidspunkt.

3. Notodden kommune, som eneste eier av Notodden Lufthavn AS, anmoder følgende instanser om økonomisk bidrag til Notodden Lufthavn AS for 2017:

Telemark fylkeskommune	kr. 2.000.000
Buskerud fylkeskommune	" 1.500.000
Tinn kommune	" 1.000.000
Vinje kommune	" 1.000.000
Hjartdal kommune	" 300.000
Seljord kommune	" 200.000
Sauherad kommune	" 150.000
Bø kommune	" 150.000
Kongsberg kommune	" 500.000
Flesberg kommune	" 50.000
Rollag kommune	" 50.000
Nore og Uvdal kommune	" 100.000

4. Notodden kommune er åpen for at de omsøkte økonomiske bidragene i pkt. 2 etter dialog med hver enkelt bidragsyter også kan brukes til å kjøpe seg inn med et deleierskap/aksjer i Notodden Lufthavn AS.

Kommunestyret i møte 06.10.2016 sak 78/16:

Behandling:

Votering:
Formannskapets innstilling ble vedtatt med 38 mot 1 stemme.

Saksframstilling:

Vedlegg:
1. Notodden Lufthavn AS- Budsjettsammendrag 2017
2. Prosjektrapporten *Notodden Lufthavn AS – Regional lufthavn i Kongsbergregionen*

Bakgrunn:

Styret i Notodden Lufthavn AS har rettet følgende henvendelse til Notodden kommune v/rådmannen:

> *Styret i Notodden Lufthavn as avholdt den 9.8.16 sitt første ordinære styremøte med alle styremedlemmene til stede. Det var overraskende og negativt for det nye styret at vi da ble orientert om daglig leders fratreden fra 30. september, men styret aksepterer dette og forstår at det kan være interessant med nye arbeidsoppgaver. Daglig leder innehar flere spesielle autorisasjoner som nå må erstattes, dette vil medføre økte kostnader i en allerede stram økonomi.*
>
> *Arbeidet med budsjettet for 2017 startes nå for framlegging for eieren medio september. Vi vet at vi ikke har driftsmidler ut året og at vi står foran vesentlige investeringer som blir pålagt for driftsåret 2017. Dette ble eieren orientert om på generalforsamlingen 29. juni i Styrets beretning for 2015 og revisors beretning til det da framlagte regnskap.*
>
> *På vårt styremøte 9. august ble vi enige om at vi i samarbeid med eieren skal ha som et mål for flyplassens drift at den skal oppgraderes til kategori 2C. Dette er i samsvar med det prosjektarbeidet som er gjennomført.*
>
> *Styret mener at det ikke er handlingsrom for å igangsette slikt strategiarbeid med de økonomiske forutsetninger som finnes i dag. Det finnes ikke kapital til å starte arbeidet. Vi ser heller ikke muligheter til å innfri Luftfartsmyndighetenes krav til nytt utstyr.*
>
> *Styret starter nå arbeidet med å få på plass ny flyplassjef. Nåværende sjef vil bidra i dette arbeidet, noe styret setter pris på. Styret ber om avklaring fra eieren snarest mulig og seinest innen medio oktober om et driftstilskudd på MNOK 1,5 mill. for inneværende år. Samtidig ber vi om at midler til investeringer for 2017 på MNOK 7 mill. blir lagt inn i budsjettet for Notodden kommune i 2017. Dette behovet er basert på opplysninger fra daglig leder og regnskapstall pr 30. juni 2016 og behovet for å ta igjen utsatt vedlikehold. Endelig budsjett vil bli framlagt tidlig i september 2016.*
>
> *Vårt mål er at flyplassen skal oppgraderes til 2C for å sikre videre drift og ekspansjonsmuligheter. Vi vil så snart midler er til disposisjon, starte dette arbeidet til beste for flyplassen, Notodden og alle berørte.*
>
> *I den situasjon Notodden Lufthavn AS er i nå, gjør styrets handleplikt at eieren må gi garantier for at de nødvendige økonomiske rammer er på plass.*

Vedlagt følger også *Notodden Lufthavn AS – Budsjettsammendrag 2017.*

Til det fremlagte budsjettforslaget for 2017 uttaler selskapets revisor følgende:

> *Det bekreftes med dette at det fremlagte budsjettet for 2017, sammen med det tidligere fremlagte budsjettet for 2016, speiler en kritisk og alvorlig økonomisk utfordring for Notodden Lufthavn AS. Selskapets økonomiske overlevelsesevne vil være avhengig av snarlig tilførsel av frisk ikke-rentebærende kapital allerede nå høst 2016 til dekning av budsjettert likviditetsunderskudd for 2016, og senere til dekning av drift og investeringer i 2017. Det vises spesielt til verbalavsnittet øverst i budsjettsammendraget for 2017 samt til pkt. 3 nederst i dokumentet.*

Vurdering:

Rapporten fra prosjektet *Notodden Lufthavn AS – Regional lufthavn i Kongsbergregionen* ble lagt frem for kommunestyret på møte 08.09.2016. Av denne fremgår de store utfordringer som Notodden Lufthavn AS står overfor, og da særlig av økonomisk karakter.

Statens bidrag i 2016 utgjør totalt 6, 8 mill. kr. Samferdselsdepartementet har skriftlig gitt uttrykk for at tilskudd i denne størrelsesorden ligger fast de neste 4 årene.

Som det fremgår av vedlagte dokumenter og av omtalen over, er den økonomiske situasjonen for Notodden Lufthavn AS nå så prekær at styret foreslår avvikling av selskapet i inneværende år uten tilførsel av kapital.

Slik rådmannen vurderer situasjonen, må statens tilskudd til flyplassen øke betydelig for at Notodden Lufthavn skal kunne oppgraderes til en helt nødvendig klassifisering og standard. Det påligger derfor både lokale og regionale politikere en stor oppgave ved å få økt både det årlige tilskuddet til flyplassen samt midler til nødvendige investeringer. Begge disse forhold må gis betydelige bevilgninger i statsbudsjettet for 2017.

Notodden kommune har gjennom årene gitt betydelige tilskudd til Notodden Lufthavn AS. I 2014 var det økonomiske bidraget på nesten 9 mill. kr. (inkludert kjøp av arealer), i 2015 var bidraget på 4,5 mill. kr. og hittil i 2016 på 2,5 mill. kr. I gjeldende økonomiplan til Notodden kommune for 2017 er det ikke bevilget midler til flyplassen.

Styret i Notodden Lufthavn AS har i sitt budsjettfremlegg for resten av 2016 og 2017 bedt om ca. 9,9 mill. kr. i økonomisk bidrag. Det er ikke mulig for Notodden kommune å bidra med et slikt beløp.

Gjennom det nylig gjennomførte prosjektet som har sett på og vurdert mulighetene for Notodden Lufthavn AS, har mange uttalt seg positivt. Det gjelder ikke minst lokalt og regionalt næringsliv, reiselivsbedrifter/vinterdestinasjoner med flere.

Dersom betydningen av Notodden Lufthavn AS er så stor og viktig som det gis uttrykk for, bør det være en prioritert oppgave å bidra med forholdsvis beskjedne beløp i forsøket på å opprettholde Notodden Lufthavn AS og med økte statlige bidrag oppgradere flyplassen til å kunne ta ned større fly.

Rådmannen vil derfor anbefale at lokale og regionale kommuner/fylkeskommuner forespørres av eieren – Notodden kommune - om å gi et økonomisk bidrag for året 2107 til Notodden Lufthavn AS ut fra følgende fordeling:

Telemark fylkeskommune	kr. 2.000.000
Buskerud fylkeskommune	" 1.500.000
Tinn kommune	" 1.000.000
Vinje kommune	" 1.000.000
Hjartdal kommune	" 300.000
Seljord kommune	" 200.000
Sauherad kommune	" 150.000
Bø kommune	" 150.000
Kongsberg kommune	" 500.000
Flesberg kommune	" 50.000
Rollag kommune	" 50.000
Nore og Uvdal kommune	" 100.000

De 2 fylkeskommunene har begge et ansvar for å legge til rette for næringsutvikling og skape arbeidsplasser. Fylkeskommunene forvalter og disponerer betydelige både egne og statlige midler til slike formål. Det er derfor helt naturlig at de 2 fylkeskommunene bidrar økonomisk. Siden Notodden Lufthavn AS ligger i Telemark fylke, er det naturlig at Telemark fylkeskommune bidrar med et større beløp enn Buskerud fylkeskommune.

Når det er variasjon i de omsøkte bidrag, skyldes det antatt relativ nytte av Notodden Lufthavn AS. Tinn, Vinje og Hjartdal har mye hytter og vinterturisme og kan få stor nytte av Notodden Lufthavn AS. Seljord ligger også nærme flyplassen og antas å kunne ha stor nytte av denne ved bl.a. festivaler og andre arrangementer i kommunen.

Sauherad og Bø kommuner ligger nær til Notodden Lufthavn AS og vil kunne ha nytte av denne i ulike sammenhenger. Det er naturlig at disse 2 kommunene bidrar med et mindre beløp enn hytte- og vinterturistkommunene Vinje, Tinn og Hjartdal.

Når det gjelder Kongsberg og Numedalskommunene, er det Kongsberg og næringslivet der som kan få størst nytte av Notodden Lufthavn AS. Rådmannen vil anbefale at Kongsberg kommune forespørres om et bidrag stort kr. 500.000.

Når det gjelder de 3 Numedalskommunene, er de alle med i Kongsbergregionen. Det nylig gjennomførte «flyplassprosjektet» har foregått i regi av Kongsbergregionen, hvor alle deltakere har støttet opp om og sluttet seg til det som fremgår av prosjektrapporten. Det er følgelig naturlig at også disse 3 kommunene bidrar noe økonomisk til Notodden Lufthavn AS for 2017. Siden Nore og Uvdal er en stor hytte- og vinterdestinasjonskommune, er det sannsynlig at denne kommunen vil ha størst nytte av Notodden Lufthavn AS og følgelig bidra med et større beløp enn de 2 øvrige Numedalskommunene.

Notodden kommune er åpen for at de omsøkte økonomiske bidragene i pkt. 2 etter dialog med hver enkelt bidragsyter også kan brukes til å kjøpe seg inn med et deleierskap/aksjer i Notodden Lufthavn AS.

Konklusjon:

Den økonomiske situasjonen til Notodden Lufthavn AS er svært alvorlig. De samlede økonomiske bidragene til flyplassen må økes radikalt i forhold til 2016.

Med den regionale betydning som Notodden Lufthavn AS har for omkringliggende kommuner og fylker, finner Notodden kommune som eneste eier av flyplassen, at disse bidrar økonomisk til å opprettholde Notodden Lufthavn. Det åpnes også for at dette kan skje ved å kjøpe aksjer/eierandeler i flyplassen. Dette må i tilfelle skje ved dialog med hver enkelt bidragsyter.

Rådmannen vil samtidig understreke at uten betydelige økning i tilskuddet fra staten til drift samt engangstilskudd til investeringer på flere 10-talls mill. kr., blir det vanskelig både å videreutvikle og å opprettholde Notodden Lufthavn AS som en kommersiell flyplass med faste ruter utover 2017.

Seljord kommune

Arkiv: D23
Saksnr.: 2016/1692-2
Sakshand.: Asbjørn Storrusten
Direkte tlf.: 35065155
Dato: 10.11.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Formannskap/økonomiutval	105/16	24.11.2016
Kommunestyret	94/16	15.12.2016

FAU Seljord barneskule - Ber om utviding av opningstider ved Seljord symjehall

Saksdokument:

Vedlegg:
1 Brev frå FAU Seljord barneskule

Saksutgreiing:

FAU ved Seljord barneskule ber om at kommunens symjebasseng kan opne helga etter Dyrsku'n og ikkje som nå helga etter haustferien. Dette er ein utviding av opningstida i symjehallen med 3-4 veker kvar haust (inkl. haustferien).
FAU er av den oppfatning at symjehallen er ein stor ressurs for bygda. Symjeopplæring og symjetrening for born er svært viktig for å bli trygg i vatnet, og er med på å redusere faren for drukningsulykker. I tillegg er symjing god fysisk aktivitet for både store og små og symjehallen har ein sosial verdi som møtestad gjennom haust og vinter.

FAU nemner at foreldre bidreg kvart år med å organisert og stille opp som ekstra badevakter på alle laurdagane symjehallen er open. FAU meiner også at inngangsprisen toler å justerast opp og at det burde vera marknad for sal av sesongkort. Etter FAU si oppfatning er det klart fleire nå som bruker symjehallen enn det var for nokon år sidan.

Vurdering
Administrasjonen er kjent med at det er stor bruk og interesse for å bruk symjehallen. Det er særs gledeleg når ein veit at det er viktig at spesielt ungar får mest mogleg symje- og badetrening slik at dei blir gode på å beherske vatn.

Å drifte Seljord symjehall er kostbart og kommunen brukar store ressursar då symjehallen er gamal og vanskeleg å halde i drift. Allereie for 10 -15 år sida blei det klart at hallen hadde

vedlikehaldsbehov for svært store beløp. Dette behov har ein ikkje fått realisert og vedlikehaldet som det blei peika på er ikkje gjennomført. Noko som igjen førar til at blir vanskelegare å halde hallen i drift.
Det å utvide opningstida frå 6 til 7 månader vil, ved sida av å koste omlag kr 100.000 ekstra, bli ein større belastning på driftsapparatet og slite enda meir på tekniske utstyr, som igjen vil auke faren for at vitale delar skal bryte saman.
Forskrifta si krav til symjeopplæring i grunnskulen er 10 t i 4. klasse, og mange kommunar (også av våre nabokommunar) praktiserer dette nivået på symjeopplæring og vasstilpassing for skuleborna.
Unge i Seljord er mykje heldigare, så lenge det er symjehall i kommunen. I Seljord praktiserast det 1-2- timar symjing pr. veke i nesten 6 månader for alle klassetrinn mellom 1.- 8.trinn. Det er barneidrettskule med symjing, opent for alle 3 kveldar i veka og ekstra opning spesielt for born kvar laurdag. Administrasjonen meiner at borna i Seljord har eit svært godt tilbod innafor dagens opningstid for symjehallen.

Rådmannen si tilråding:

Formannskapet rår Kommunestyret til å fatte følgjande vedtak;
Seljord kommune utvidar ikkje opningstidene til symjehall med 3-4 veker på hausten, dette vert grunngjeve med at kommunen har lite frie driftsmidlar og at for skulane – som er største brukarar, er gjeldande opningstid på nesten 6 månader pr. år tilfredsstillande.

Handsaming i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Rådmannen si tilråding samrøystes vedteke.

Vedtak i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Seljord kommune utvidar ikkje opningstidene til symjehall med 3-4 veker på hausten, dette vert grunngjeve med at kommunen har lite frie driftsmidlar og at for skulane – som er største brukarar, er gjeldande opningstid på nesten 6 månader pr. år tilfredsstillande.

Utskrift til: FAU Seljord barneskule

FAU Seljord Barneskule
v/Bent Sveinsson

Ordførar i Seljord
Halfdan Haugan
Seljord kommune

Seljord 21.09.16

FØRESPURNAD FRÅ FAU VED SELJORD BARNESKULE OM UTVIDA ÅPNINGSTID FOR SELJORD SYMJEHALL

FAU ved Seljord Barneskule har tidlegare i år hatt ein dialog med kultur- og næringssjef i Seljord kommune, Asbjørn Storrusten, om moglegheit for å utvide åpningstida ved symjehallen i Seljord. Storrusten påpeikar at utvida opningstid vil få økonomiske konsekvensar for Seljord kommune.

FAU har forståing for at kommuneøkonomien er stram, men ynskjer likevel å gå vidare med saka. Vår oppfatning er at symjehallen er ein stor ressurs for bygda. Symjeopplæring og symjetrening for born er svært viktig for å bli trygg i vatnet, og er med på å redusere faren for drukningsulykker. Symjehallen er også med på å stimulere til fysisk aktivitet for både store og små, og har i tillegg ein sosial verdi som møtestad gjennom haust og vinter.

Foreldre bidreg kvart år med å organisere og stille opp som ekstra badevakt på laurdagar. Dette er ein jobb som går på rundgang mellom foreldra.

FAU meiner også at inngangsprisen toler å justerast noko opp, i tillegg til at det burde vera marknad for sal av sesongkort for symjehallen.

Ut frå FAU si oppfatning, er det klart fleire som brukar symjehallen i dag enn for berre nokre få år sidan. Fredag kveld og laurdag føremiddag kan det vera opp mot 50-60 besøkjande.

FAU ber med dette som bakgrunn, at bassenget opnar helga etter Dyrsku'n, ikkje helga etter haustferien slik praksis er i dag.

FAU håpar Seljord kommune kan imøtekoma dette ynskjet.

Helsing
Bent Sveinsson

Bent Sveinsson

for FAU Seljord barneskule

Kopi:

Asbjørn Storrusten, kultur- og næringssjef, Seljord kommune
Ronde Schade, kommunalsjef undervisning, Seljord kommune
Pia Groven-Robertsen, Seljord kommune
Ingunn Flatland, rektor Seljord barneskule, Seljord kommune

Seljord kommune

Arkiv: 223
Saksnr.: 2016/1773-3
Sakshand.: Ronde Schade
Direkte tlf.:
Dato: 08.11.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Formannskap/økonomiutval	106/16	24.11.2016
Kommunestyret	95/16	15.12.2016

Søknad om midlar - Ungt entreprenørskap i Telemark

Vedlegg:
1 forespørselSeljordkommune20102016
3 oversiktresultater2016[1]
4 Pedagogisk plattform digitalendelig
5 Forespørsel om finansiering av entreprenørskapsaktiviteter i grunnskolene i Seljord

Saksutgreiing:

Ungt entreprenørskap i Telemark, UE, søkjer om utvida økonomisk støtte for å finansiere drift i perioden 2017-2019. Inneverande år har Seljord kommune gitt stønad på 5 000 kr belasta undervisningskontoret, men utan tilsvarande utviding av den økonomiske ramma. Dei tre neste åra ynskjer UE Telemark at kommunen aukar stønaden til 35 000 kr.

Kommunen er positiv til arbeidet som UE i Telemark gjer, men vurderer at arbeidet i fyrste rekkje er retta mot elevar i den vidaregåande skulen og bør vere fullfinansiert av Telemark fylkeskommune. Grunnskulane i Seljord har i liten grad brukt UE-metodikk i opplæringa og har ikkje økonomisk ramme som gir grunnlag for slik driftsstøtte.

Rådmannen si tilråding:

Seljord kommune er positive til arbeidet til UE Telemark, men meiner finansieringa av Ungt entreprenørskap bør skje gjennom Telemark fylkeskommune og at arbeidet i hovudsak bør vere retta mot elevane i den vidaregåande skulen.

Handsaming i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Rådmannen si tilråding samrøystes vedteke.

Vedtak i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Seljord kommune er positive til arbeidet til UE Telemark, men meiner finansieringa av Ungt entreprenørskap bør skje gjennom Telemark fylkeskommune og at arbeidet i hovudsak bør vere retta mot elevane i den vidaregåande skulen.

Utskrift til:

- UE Telemark ved Ann-Iren Haugen, dagleg leiar UE Telemark
- Rektor Seljord ungdomsskule, Knut Haugan

Til Seljord kommune

post@seljord.kommune.no

Forespørsel om finansiering av entreprenørskapsaktiviteter i grunnskolene i kommunen

Vi ber med dette om kr 35 000,- pr år 2017-19 for å kunne gjennomføre entreprenørskapsaktiviteter i grunnskoler i Seljord kommune.

Bakgrunn for saken
I snart 20 år har Ungt Entreprenørskap Telemark levert entreprenørskapsaktiviteter og tjenester til skoler i Telemark, både i grunnskole, videregående og på høgskole. Ungt Entreprenørskap har levert etter forespørsler fra kommunen eller skolen selv. Dette har vi levert vederlagsfritt. I noen få enkeltprosjekt har kommuner betalt for bestilte aktiviteter, og da igjennom aktivitetsmidler gitt av Tfk.

Telemark fylkeskommune vedtok høsten 2014 en Entreprenørskapsstrategi med målsetting om 100% økning i entreprenørskapsaktiviteter i den videregående skole. Telemark, som tidligere var en av initiativtakerne og gründerne av foreningen Ungdomsbedrifter (nå Ungt Entreprenørskap), var på dette tidspunkt ett av de fylkene med minst aktivitet. I tillegg til strategien vedtok også Tfk å bidra med ekstra midler ifm prosjektet «Morgendagens verdiskapere» (1.5 mill). Her vedtok politikerne at disse midlene også kunne benyttes både i grunnskole, i videregående (som skole-eiere) og i høyere utdanning. Bakgrunnen for denne «rausheten» var forståelsen av viktigheten for progresjon i utdannnelsesløpet, og at entreprenørskap og innovasjon er ferdigheter som må starte tidlig og i tidlig alder.
I vedtak for «Morgendagens verdiskapere» vedtok Telemark fylkeskommune følgende:

«Ungt Entreprenørskap Telemark skal sammen med Telemark fylkeskommune i løpet av perioden 2015-16 besøke samtlige kommuner I Telemark med tanke på å få til en varig/forutsigbar finansiering av Ungt Entreprenørskap fra 2017»

For å opprettholde og øke aktiviteten på grunnskole og forpliktende vedtak fra Tfk, søker vi samtlige Telemarkskommuner om finansiell støtte for å sikre varig og forutsigbar finansiering av entreprenørskapsaktiviteter i Telemarksskolene.

Presentasjon og forankring i Telemarkskommuner
Vi har gjennomført følgende møteplan;

- KS fylkesstyremøte 13. april
- Grenlandsrådet 15. april
- Vest-Telemarkrådet 23. aug
- Midt-Telemark rådet 2. sept (Avlyst av MT-rådet)
- Kongsbergregionen rådet 6. sept
- Midt-Telemark rådet 28. okt

I tillegg vil daglig leder søke å ha formannskapspresentasjoner i de fem største kommunene. Første presentasjon er allerede i Bamble kommune den 20. oktober.

Finansieringsmodell pr år 2017-2019:

- Over 30 000 innbyggere kr 175 000 pr år
(Skien/Porsgrunn)
- Mellom 10 – 30 000 kr 85 000 pr år
(Bamble, Kragerø, Notodden)

- Mellom 3 – 10 000 kr 50 000 pr år
(Bø, Drangedal, Nome, Sauherad, Tinn, Vinje)

- Under 3000 kr 35 000 pr år
(Tokke, Siljan, Fyresdal, Hjartdal, Nissedal, Kviteseid, Seljord)

Hvorfor entreprenørskap i utdanning?

Utdanningsinstitusjoner, det offentlige og næringslivet må samarbeide om å styrke den neste generasjons ferdigheter i kreativitet og entreprenørskap. Det er ikke nok at de som er i arbeidslivet i dag skal tenke nytt, vi må ha med oss de unge inn i fremtiden.

For å øve på disse ferdighetene, bør barn og unge få mer praktisk læring, og få være i kontakt med verden utenfor skolens vegger. Det bygger selvtillit når man oppdager at man kan være med å påvirke det som skjer i samfunnet. Vi må starte med de unge. I idretten er det ingen som venter til man er 25 år. Tidlig trening er en forutsetning for å mestre.

Hver enkelt elev fortjener å utvikle sine styrker og interesser. Alle er gode til noe! Når barn og unge får lære gjennom å gjøre noe selv, blir læringen meningsfull. Det blir også lettere å gjøre karrierevalg.

De som er unge i dag, er morgendagens verdiskapere. Derfor bør ikke entreprenørskap behandles som noe kun for spesielt interesserte. Entreprenørskap som kompetanse trengs ikke bare for de som skal starte egen bedrift. Det trengs også når man skal videreutvikle eksisterende bedrifter og organisasjoner. Kanskje trengs det spesielt i offentlig sektor.

Hvem er Ungt Entreprenørskap?

Ungt Entreprenørskap har gjennom de siste tyve årene utviklet metoder for å øve på nytenking og verdiskaping i utdanningen. Gjennom elevbedrift, ungdomsbedrift og studentbedrift, får unge prøve og feile i trygge rammer.
Ungt Entreprenørskap jobber for at teori sammen med praksis blir introdusert allerede i skolen.
Ungt Entreprenørskap er rundt 100 ansatte og 80 årsverk på landsbasis, og er representert i samtlige fylker i Norge, i tillegg til et sentralt ledd i Oslo. Nevnte prosjektmidler fra Telemark fylkeskommune førte til at Ungt Entreprenørskap Telemark i mars 2015 kunne ansette en grunnskoleansvarlig.
Ungt Entreprenørskap Telemark har da totalt fire heltidsansatte samt nytilsatt lærling. Vi holder til å Klosterøya i tett nærhet og samspill med øvrig virkemiddelapparat. Ungt Entreprenørskap Telemark sine største samarbeidspartnere er Telemark fylkeskommune, Sparebanken Sør, Folkeuniversitetet, NAV Arbeidslivssenter, Statens Vegvesen, 24 SevenOffice med flere.

Entreprenørskapsaktiviteter i Telemark

Med bakgrunn i Telemark fylkeskommunes styrkng av entreprenørskapsaktiviteter har Telemark økt fra 4852 elevtreff i skoleåret 2013/14 til 8494 elevtreff i skoleåret 2015/16, en økning på 75%. Entreprenørskapsaktiviteter har økt både i grunnskole (fra 1519 til 2919) og på videregående skole (fra 3010 til 4477) de to siste skoleårene. På høgskole har økningen det siste året vært fra 723 til 1103 treff. 6 av de 12 Studentbedriftene i Telemark har etablert, eller er i ferd med å etablere ordinær virksomhet (AS). For årets studieår er det en økning på 25% i antall studenter som har valgt Studentbedrift. Seljord kommune har ingen registrerte elevtreffaktiviteter i grunnskolen. Se for øvrig vedlegg med ytterligere oversikt over elevtreff i Telemark.

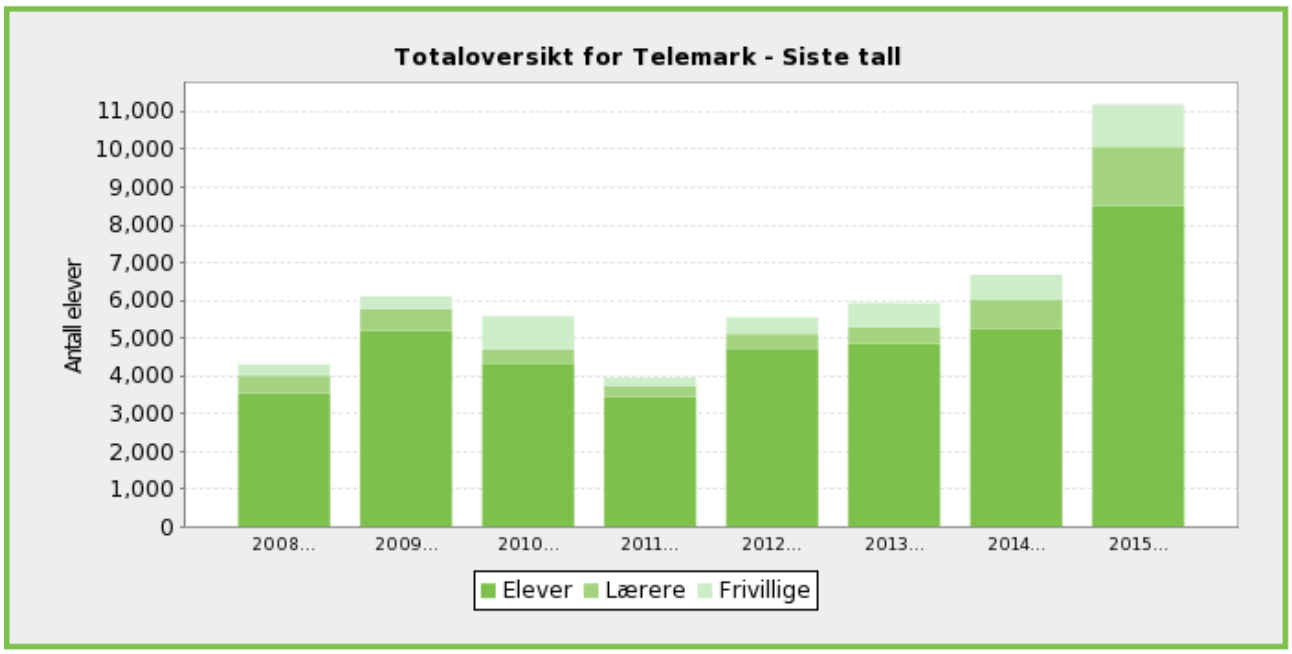

Totaloversikt for Telemark 2008-2016

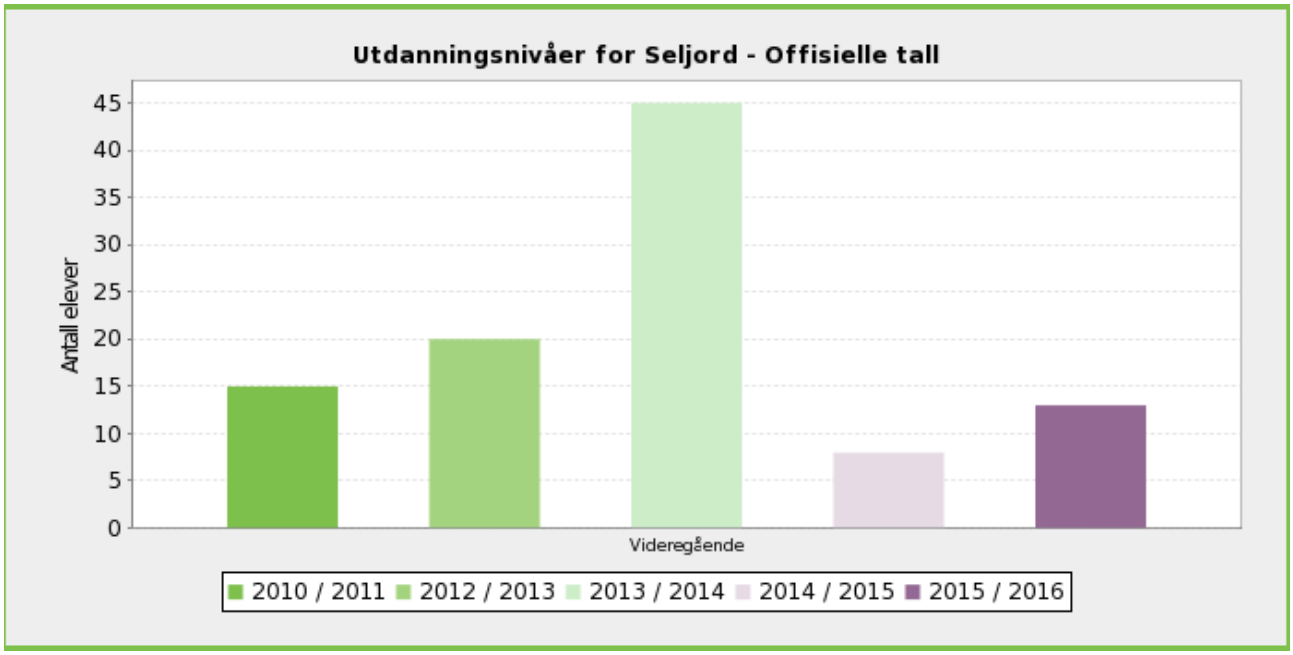

Oversikt over elevtreff i vgs i Seljord 2008-16

	2008 / 2009	2009 / 2010	2010 / 2011	2011 / 2012	2012 / 2013	2013 / 2014	2014 / 2015	2015 / 2016
Bamble	435	1 034	619	349	774	1 353	693	808
Bø (Telemark)	65	21	76	7	13	117	121	189
Drangedal		22	178	118	160		81	67
Fylkeskommunen (Telemark)	385	490	768	538	1 053	1 037	723	1 103
Fyresdal								56
Hjartdal								
Ikke kjent kommune (Telemark)	765	771	419	453	780	4		
Kragerø	180	687	445	428	742	593	585	814
Kviteseid		50	11	29			80	
Nissedal								21
Nome	100	81	74	50	259	196	491	317
Notodden	89	388	77	4	50	20	600	638
Porsgrunn	950	666	523	694	473	492	272	1 681
Sauherad		65	139	92				61
Seljord			15		20	45	8	13
Siljan							8	
Skien	499	810	644	669	348	872	1 281	2 624
Tinn	29	76	310		9	87	293	38
Tokke	45	43	11	20	12	36	18	68
Vinje								
Sum	3542	5204	4309	3451	4693	4852	5254	8498

Oversikt over totalt elevtreff i Telemark (grunnskole og videregående) fordelt på fylker 2008-16

Hva leverer vi til kommunene:
For å utvikle en helhetlig satsning på å danne en entreprenørskapskultur bør aktiviteter starte allerede i grunnskolen. Nedenfor følger hva vi kan levere til kommunens grunnskoler.

Programmene:
  - Våre Familier
  - Vårt Lokalsamfunn
  - SMARTere energi
  - SMART camp
  - Elevbedrift
- Alt av materiell
- Kickoff SMART og Elevbedrift
- Finale SMARTere energi
- Telemarksmesterskap for Elevbedrift
- Regionsmesterskapet for Elevbedrift
- Besøk på samtlige dedikerte skoler
- Kopling skole – nærings/arbeidsliv, næringsliv inn i skolehverdagen, kopling lokalmiljø og skole
- Ferskvarekompetanse på entreprenørskap
- Lærerkurs – oppfølging – nettverk med de beste
- Medlemskap i UE Telemark
- Årsmøtedeltakelse og øvrig påvirkning

Hvorfor kommunene bør bidra i finansiering av Ungt Entreprenørskap Telemark?
Å bygge en kultur for entreprenørskap gir fordeler for unge som skal inn i arbeidslivet, for skolene, for næringslivet, for kommunene i Telemark og for velferdsstaten Norge. Vi kommer til å trenge folk som evner å skape sosiale, kulturelle og økonomiske verdier framover.

I de fleste øvrige fylker bidrar kommuner med økonomiske bidrag til deres Ungt Entreprenørskap fylkesledd. Dette sikrer leveranser av entreprenørskapsaktiviteter og kultur i deres grunnskoler. Det er også vanlig i øvrige UE fylkesledd å takke nei til de kommuner som ikke deltar i spleiselaget. Ungt Entreprenørskap Telemark er finansiert igjennom statlig støtte, fylkeskommunale midler samt lokalt arbeids- og næringsliv.

Ungt Entreprenørskap er en ikke politisk, ideell forening. Ved å inngå avtale med Ungt Entreprenørskap Telemark er kommunen automatisk medlem i foreningen, og kan påvirke via årsmøter.

Det virker

Ungt Entreprenørskap sine programmer er alle tuftet på Kunnskapsløftet, læreplaner samt kompetansemål i bl annet norsk, matematikk, samfunnsfag, kunst og håndverk, mat og helse og utdanningsvalg[1] Programmene er delt inn i tre kategorier; Bedriftsprogrammene Elev-, Ungdoms- og Studentbedrift, Arbeidslivs- og karriererettede programmer og ideverksteder. Vi har størst fokus på våre bedriftsprogrammer samt Innovasjonscamp som gir elever, ungdom og studenter størst læringsutbytte og verdiskapingseffekt. OECD har kåret Ungdomsbedrift som best practise hva gjelder entreprenørskap i utdanning. Således har EU valgt entreprenørskap som en av 8 nøkkelkompetanser.

Det er umulig å stipulere målbare verdiskapingseffekter på entreprenørskap i utdanning, men igjennom empiri kan vi antyde at:

- Det er 50% større mulighet for at ungdom som har gjennomført Ungdombedrift etablerer egen bedrift (50% høyere etableringsrate)
- Det er stor mulighet for at elever i ungdomsskolen som har gjennomført obligatorisk Elevbedrift (EB) i samarbeid med UE vil øke karaktersnitt (har et karaktersnitt som er 0,2 poeng høyere enn de som ikke har EB)
- Det er 33% større mulighet for at tidligere UB-elever tar lederansvar (mot 25 prosent i kontrollgruppen.)
- 78 prosent av UB-deltakerne vet hvordan man skal starte og drive en bedrift
- 46 prosent av UB-deltakerne ønsker å bli selvstendig næringsdrivende – mot 39 prosent i kontrollgruppen.

Og til slutt, 65% av UB-deltakerne mener de har en viktig rolle for å skape verdier for framtida

Den trolig største økonomiske verdiskapingseffekten vi kan vise til er som nevnt at halvparten av fjorårets studentbedrifter er i ferd med - eller har etablert AS.

Avslutningsvis kan vi nevne Stortingsmelding 28 som 5. oktober ble behandlet i Stortinget med følgende innstilling fra kirke- utdannings- og forskningskomiteen om Fag-Fordypning-Forståelse, en fornyelse av Kunnskapsløftet: «Stortinget ber regjeringen sørge for at innovasjons- og entreprenørskapskompetanse vektlegges og inkluderes i fornyelsen av fag og læreplanarbeidet».

Se for øvrig Ungt Entreprenørskap sin pedagogiske plattform og kapitlet Entreprenørskap i utdanning som er vedlagt.

Ungt Entreprenørskap sitt samfunnsoppdrag er ikke kun å dyrke frem gründeren. Vi er til fordi vi vet at innovatører trengs overalt - i offentlig sektor, i etablerte selskaper og i akademia.

Med vennlig hilsen

Ann-Iren Haugen
Daglig leder, Ungt Entreprenørskap Telemark

Referanser

[1] Pedagogisk plattform side 12, samt Johansen og Schanke s. 157.

Stortingsmelding 28, behandlet 5. oktober 2016
https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2016-2017/inns-201617-019s/?m=3

Strategiplan 2015-19 for Ungt Entreprenørskap Telemark
http://www.ue.no/aarsmelding2014/Telemark/Brobyggeren-UE-/Veivalg-og-maalomraader

Strategiplan for entreprenørskap i videregående opplæring i Telemark "se mulighetene og gjør noe med dem"
http://www.ue.no/aarsmelding2014/Telemark/Samarbeidspartnere/TELEMARK-FYLKESKOMMUNE

Vedlegg:
Oversikt elevtreff for Ungt Entreprenørskap Telemark - 2016
Pedagogisk plattform, Ungt Entreprenørskap 2016

Fra: Ann-Iren Haugen (Ann-iren@ue.no)
Sendt: 20.10.2016 12:31:41
Til: Post Seljord Kommune
Kopi:

Emne: Forespørsel om finansiering av entreprenørskapsaktiviteter i grunnskolene i Seljord
Vedlegg: forespørselSeljordkommune20102016.docx;oversiktresultater2016[1].pdf;Pedagogisk plattform digitalendelig.pdf
God ettermiddag!

Viser til presentasjon i Vest-Telemarkrådet 23. aug.
Vedlagt finner dere forespørsel om finansiering av entreprenørskapsaktiviteter i grunnskolene i Seljord kommune.
Vedlagt finner dere også to vedlegg som følger saken, i tillegg til referanser (linker) i forespørseldokumentet.
Det er flott om vi får en bekreftelse på at dette er mottatt.

Med vennlig hilsen
Ann-Iren Haugen
Daglig leder/CEO

Ungt Entreprenørskap Telemark / JA Norway
Uniongata 18
3732 Skien

Mobil: + 47 913 03 299
www.ue.no

Innovatører trengs overalt!

Resultater 2008 - 2016

Videre følger oversikt over nøkkeltall nasjonalt og i Telemark i perioden 2008 – 2016.

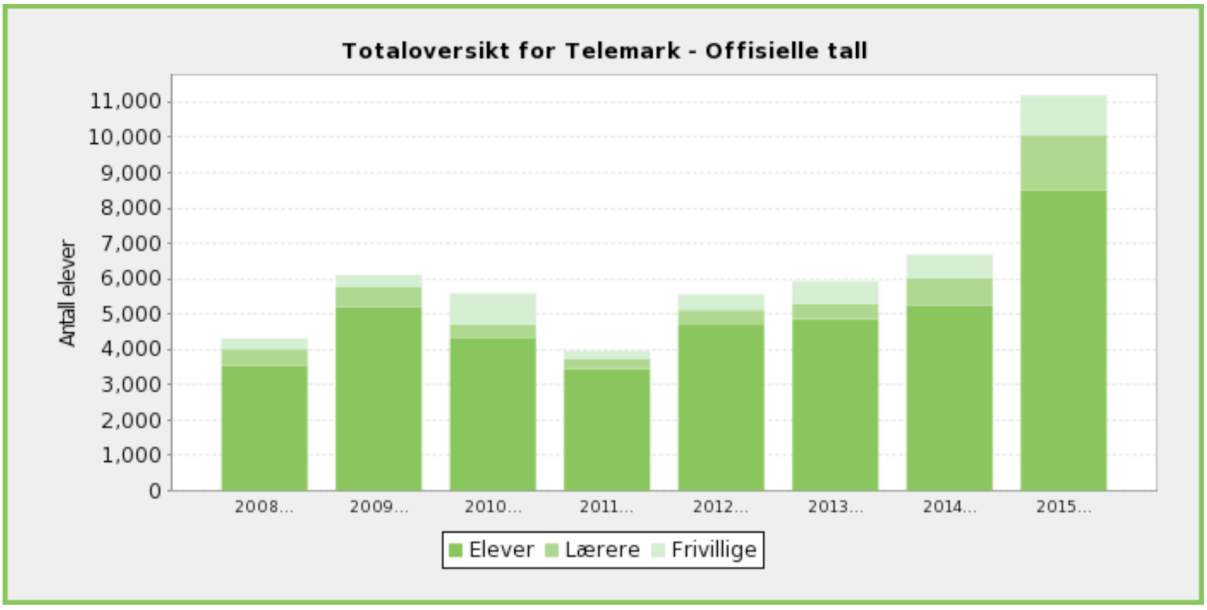

Figur 1 Totaloversikt over elevtreff for Telemark 2008 - 2016

	2008 / 2009	2009 / 2010	2010 / 2011	2011 / 2012	2012 / 2013	2013 / 2014	2014 / 2015	2015 / 2016
Elever	3 542	5 204	4 309	3 451	4 693	4 852	5 252	8 499
Lærere	465	568	398	292	426	442	757	1 574
Frivillige	305	337	878	216	436	639	673	1 115
Sum	4312	6109	5585	3959	5555	5933	6682	11188

Figur 2 Totaloversikt over elever, lærere og frivillige i Telemark 2008 - 2016

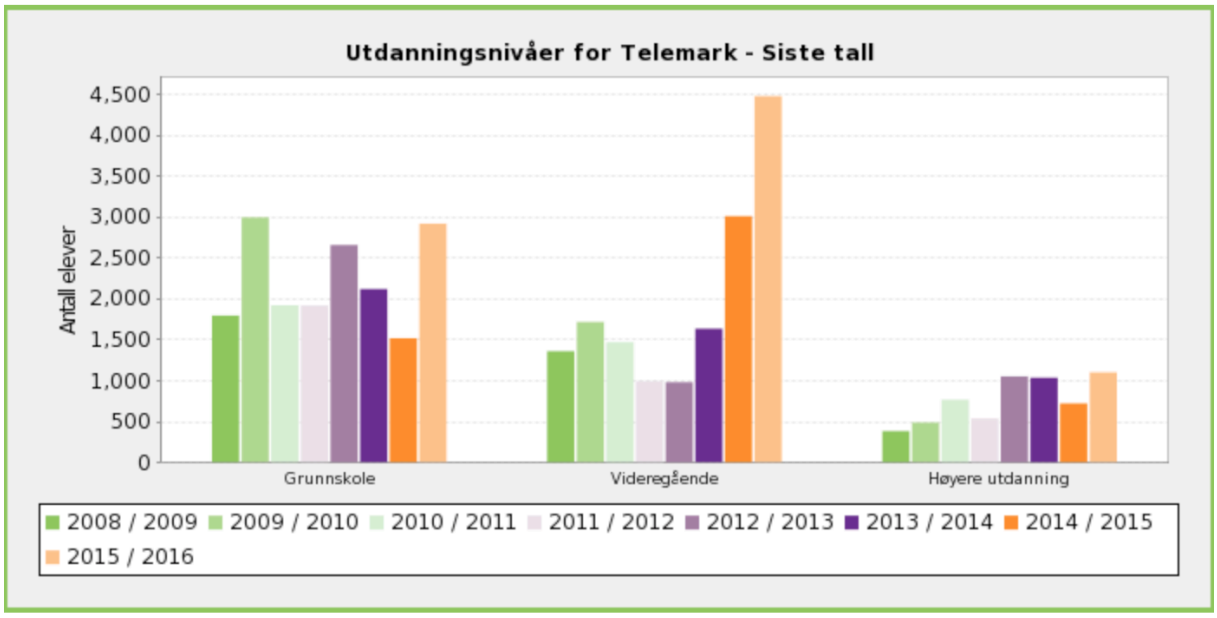

Figur 3 Oversikt over utdanningsnivåer for Telemark 2008 - 2016

	2008 / 2009	2009 / 2010	2010 / 2011	2011 / 2012	2012 / 2013	2013 / 2014	2014 / 2015	2015 / 2016
Grunnskole	1 796	2 996	1 921	1 918	2 658	2 120	1 519	2 919
Videregående	1 361	1 718	1 470	995	982	1 636	3 010	4 477
Høyere utdanning	385	490	768	538	1 053	1 037	723	1 103
Sum	3542	5204	4159	3451	4693	4793	5252	8499

Figur 4 Oversikt over Grunnskole, Videregående og Høyere utdanning i Telemark 2008 - 2016

Fylkesoversikt for Norge - Siste tall
Antall elever
0
5,000
10,000
15,000
20,000
25,000
30,000
35,000
Agder
Akershus
Buskerud
Finnmark
Hedmark
Hordaland
Møre og Romsdal
Nordland
Oppland
Oslo
Rogaland
Sogn og Fjordane
Telemark
Troms
Trøndelag
Vestfold
Østfold
2008 / 2009
2009 / 2010
2010 / 2011
2011 / 2012
2012 / 2013
2013 / 2014
2014 / 2015
2015 / 2016

Figur 5 Fylkesoversikt 2008 - 2016

	2008 / 2009	2009 / 2010	2010 / 2011	2011 / 2012	2012 / 2013	2013 / 2014	2014 / 2015	2015 / 2016	2016 / 2017
Agder	8 973	9 492	5 149	5 966	11 883	11 606	8 594	10 238	2 110
Akershus	9 804	13 370	18 912	20 930	25 705	32 057	35 981	35 613	4 802
Buskerud	5 822	8 239	7 396	7 564	8 954	12 295	11 354	11 764	279
Finnmark	2 264	2 851	2 956	2 297	3 214	3 582	2 624	4 421	409
Hedmark	8 649	8 845	9 913	10 535	9 559	16 278	23 411	21 917	2 190
Hordaland	6 207	9 666	10 990	11 567	10 964	8 842	8 074	9 117	212
Møre og Romsdal	10 733	8 677	8 733	8 110	10 897	14 149	19 692	23 090	357
Nordland	8 815	10 072	9 944	15 002	13 178	11 487	9 829	9 022	1 607
Oppland	6 075	7 874	6 508	7 466	8 061	8 111	10 688	9 729	899
Oslo	11 742	14 707	15 409	19 620	21 652	22 182	19 814	20 533	1 150
Rogaland	9 916	12 210	10 944	11 976	14 228	16 301	17 135	17 151	476
Sogn og Fjordane	3 980	8 449	6 004	6 953	8 526	7 339	9 436	7 795	900
Telemark	3 542	5 204	4 309	3 451	4 693	4 852	5 252	8 499	1 463
Troms	3 003	3 210	6 146	6 247	8 436	9 429	7 910	12 809	987
Trøndelag	16 664	10 890	10 880	10 356	10 480	16 491	22 405	23 329	2 678
Vestfold	7 922	4 198	2 867	3 811	4 171	6 807	6 907	7 412	213
Østfold	11 043	14 371	15 479	20 405	26 638	28 719	31 451	29 643	4 167
Sum	135154	152325	152539	172256	201239	230527	250557	262082	24899

Figur 6 Detaljoversikt for fylker 2008 - 2016

	Aktiviteter		Elever	
	2014 / 2015	2015 / 2016	2014 / 2015	2015 / 2016
Elevbedrift	42	51	191	225
Ungdomsbedrift	82	99	461	508
Studentbedrift	18	15	61	52
Sum	142	165	713	785

UNGT ENTREPRENØRSKAP

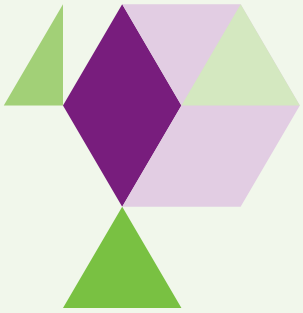

Pedagogisk plattform

UNGT ENTREPRENØRSKAP

INNHOLD

FORORD 4

SAMMENDRAG 5

1. UNGT ENTREPRENØRSKAP 6
   - Ungt Entreprenørskaps visjon, formål og verdier 6
   - Ungt Entreprenørskaps programmer 8
   - Entreprenørskapskriterier VEKST 9

2. ENTREPRENØRSKAP I UTDANNING 11
   - Entreprenørskap i læreplaner og policydokumenter 11
   - Entreprenørskap, kreativitet og innovasjon 13
   - Forskning på entreprenørskap i utdanningen 14

3. ENTREPRENØRSKAPSKOMPETANSE 18
   - Tre kompetanseområder i UEs programmer 18
   - Progresjon i læring knyttet til Ungt Entreprenørskaps programmer 19
   - Kompetanseområde: Kreativitet og innovasjonskompetanse 21
   - Kompetanseområde: Handlingskompetanse 22
   - Kompetanseområde: Omverdenkompetanse 23

4. KOMPETANSESKJEMA TIL PROGRAMMENE 24
   - Kompetanseskjema Ungdomsbedrift 24
   - Kompetanseskjema Innovasjonscamp ungdomsskole 25
   - Kompetanseskjema Vårt lokalsamfunn 26

5. REFERANSER 28

© Ungt Entreprenørskap Forlag
1. opplag juni 2016
DESIGN: Tank

UNGT ENTREPRENØRSKAP

FORORD

Det er en realitet at vi lever i stadig økende globalisert verden hvor endringer skjer raskt innenfor både arbeidsmarkedet og økonomi. Erkjennelsen av denne utviklingen har skapt en ambisjon i store deler av verden om at entreprenørskap og innovasjon må integreres i hele utdanningsløpet for å gi elever og studenter kompetanse til å se muligheter og skape verdier i bred forstand. Det er også i Norge bred politisk enighet om en satsing på entreprenørskap gjennom hele utdanningsløpet.

Ungt Entreprenørskap (UE) har vokst fra å være en satsing på ungdomsbedrifter til å bli en landsdekkende nettverksorganisasjonen innenfor entreprenørskap i utdanning. Etter hvert som UE har økt både i aktivitet og antall mennesker involvert, øker behovet for tydelighet og dokumentasjon av UEs samfunnsmandat.

UEs pedagogiske plattform er utarbeidet i tett samarbeid med hele organisasjonen og fagmiljøer i vårt nettverk både nasjonalt og internasjonalt. Spesielt vil vi rette en takk til Øystein Gilje, Institutt for lærerutdanning og skoleforskning ved Universitetet i Oslo for gode innspill til dokumentet generelt og kapittel tre spesielt. Dette kapittelet er forfattet av Gilje i sin helhet og omhandler forankring av og forskning på entreprenørskap i utdanning.

Ungt Entreprenørskap Norge har hatt prosjektansvaret for utvikling av UEs pedagogiske plattform. Arbeidet har tatt utgangspunkt i UEs styrende dokumenter og videreutviklet områder vi har sett behov for å inkludere.

Hensikten med UEs pedagogiske plattform er å avgrense og tydeliggjøre hva vi skal jobbe med i UE og hvorfor. Målgruppen for dokumentet er ansatte i UE men det er også tilgjengelig for andre som er interessert.

SAMMENDRAG

UEs pedagogiske plattform beskriver hvilke kompetanser som må styrkes for å for å bygge opp elever og studenters entreprenørskapskompetanse gjennom utdanningsløpet og hva UE har utviklet av programmer og aktiviteter for å kunne bidra som en brobygger mellom utdanning og arbeids- og næringsliv inn i dette arbeidet.

Første kapittel beskriver UE som organisasjon, programmene vi tilbyr for å styrke elever og studenter entreprenørskapskompetanse og hvilke kriterier som ligger til grunn for alt pedagogisk utviklingsarbeid som gjøres i UE.

Andre kapittel gir en oversikt over hvordan entreprenørskap i utdanning er forankret i nasjonale planer og forskning som er gjort på effekt av satsingen på entreprenørskap. I tillegg beskrives entreprenørskap som metode og hvordan dette kan åpne for nye former for læring.

Tredje kapittel beskriver hvilke entreprenørielle kompetanser som styrkes gjennom å delta i UEs programmer og aktiviteter. De tre kompetanseområdene viser hvordan det kan jobbes systematisk for å bygge opp personlige egenskaper som gjør dem rustet til å bidra positivt i en verden i rask endring.

Fjerde kapittel viser en skjematisk framstilling av hvordan kompetanse kan vektlegges i de ulike programmene.

UEs pedagogiske plattform skal være førende for all aktivitet i UE regi.

UNGT ENTRE PRENØR SKAP

1. UNGT ENTREPRENØRSKAP

Ungt Entreprenørskap (UE) er en ideell og uavhengig organisasjon som arbeider for å bygge opp elevers og studenters entreprenørskapskompetanse gjennom utdanningsløpet. UE er en landsdekkende organisasjon med et nasjonalt ledd, Ungt Entreprenørskap Norge (UE Norge), og 17 fylkesorganisasjoner. UE Norge har det overordnede ansvaret for de pedagogiske programmene og for organisasjonens strategiarbeid mot sentrale myndigheter og nasjonale samarbeidspartnere. Fylkesorganisasjonene har det operative og strategiske ansvaret i sitt fylke gjennom samarbeid med lokale utdanningsinstitusjoner, lokalt arbeids- og næringsliv og lokale myndigheter.

Ungt Entreprenørskap ble etablert 21. oktober 1997 og er en del av et internasjonalt nettverk gjennom Junior Achievement Worldwide (JA Worldwide) sammen med 120 land i verden. Den europeiske delen av organisasjonen, Junior Achievement Europe (JA Europe) har 41 medlemsland. Ungt Entreprenørskap har et nært samarbeid med den europeiske delen av organisasjonen gjennom utvikling av nye tiltak, erfaringsdeling og tilrettelegging av arenaer for å gi elever og studenter internasjonal erfaring.

Dette kapitlet gir en innføring i UEs rolle og visjon, programportefølje og de kriterier som ligger til grunn for UEs programmer.

UNGT ENTREPRENØRSKAPS VISJON, FORMÅL OG VERDIER

Ungt Entreprenørskaps visjon:

«Vi skal inspirere unge til å tenke nytt og til å skape verdier»

Ungt Entreprenørskaps formål er – i samspill med utdanningssystemet, næringslivet og andre aktører – å:

- Utvikle barn og unges kreativitet, skaperglede og tro på seg selv
- Gi barn og unge forståelse for betydningen av verdiskaping og nyskaping i næringslivet
- Fremme barn og unges samarbeidsevne og ansvarsbevissthet
- Gi forståelse for og kunnskap om etikk og regler i nærings- og arbeidslivet
- Styrke samhandlingen i lokalsamfunnet mellom nærings- og arbeidslivet og skolene
- Stimulere til samarbeid over landegrensene
- Inspirere til framtidig verdiskaping i en sosial, kulturell og økonomisk sammenheng

Ungt Entreprenørskaps kjerneverdier:

Framtid
- UE styrker unge menneskers evne og kompetanse til å mestre framtiden
- UE er en drivkraft for verdiskaping og nyskaping
- UE gir viktige bidrag til å skape livskraftige lokalsamfunn og global bærekraftig utvikling

Samspill
- UE lærer barn og unge å samarbeide
- UE er en forutsigbar og langsiktig samarbeidspartner i spennet mellom utdanning og arbeids- og næringsliv
- UE skaper møteplasser og bygger nettverk; lokalt, nasjonalt og internasjonalt

Skaperglede
- UE gir unge mennesker muligheter til å utvikle kreativitet, skaperglede og tro på seg selv
- UE motiverer unge mennesker til å tenke nytt og til å skape verdier
- UE benytter «Lære ved å gjøre» i sentrum for all aktivitet

UE legger stor vekt på å knytte til seg gode samarbeidspartnere fra arbeids- og næringsliv som kan være med å styrke broen mellom utdanning og arbeids- og næringsliv. For å bygge opp barn og unges entreprenørskapskompetanse er det avgjørende å legge til rette for en virkelighetsnær læring, og det pedagogiske grunnlaget for denne læringen er nærmere beskrevet i kapittel 3.

UNGT ENTREPRENØRSKAP

UNGT ENTREPRENØRSKAPS PROGRAMMER

UEs programmer er delt inn i tre kategorier:

- **Bedriftsprogrammene** gir erfaring med oppstart, utvikling, og avvikling av en bedrift gjennom et skoleår/semester. Bedriftsprogrammene har temabaserte støtteprogrammer som bidrar til å øke læringsutbyttet gjennom året.
- **Arbeidslivs- og karriererettede programmer** gir innsikt i hvordan man kan være med å bidra i egne nære omgivelser, framtidige muligheter og forståelse av hvilke økonomiske konsekvenser egne valg har.
- **Idéverksteder** gir erfaring med og kunnskap om kreative prosesser og innovasjon.

Figuren under viser hvilke programmer som sorterer under hvilken kategori, og på hvilke trinn i utdanningsløpet disse programmene tilbys.

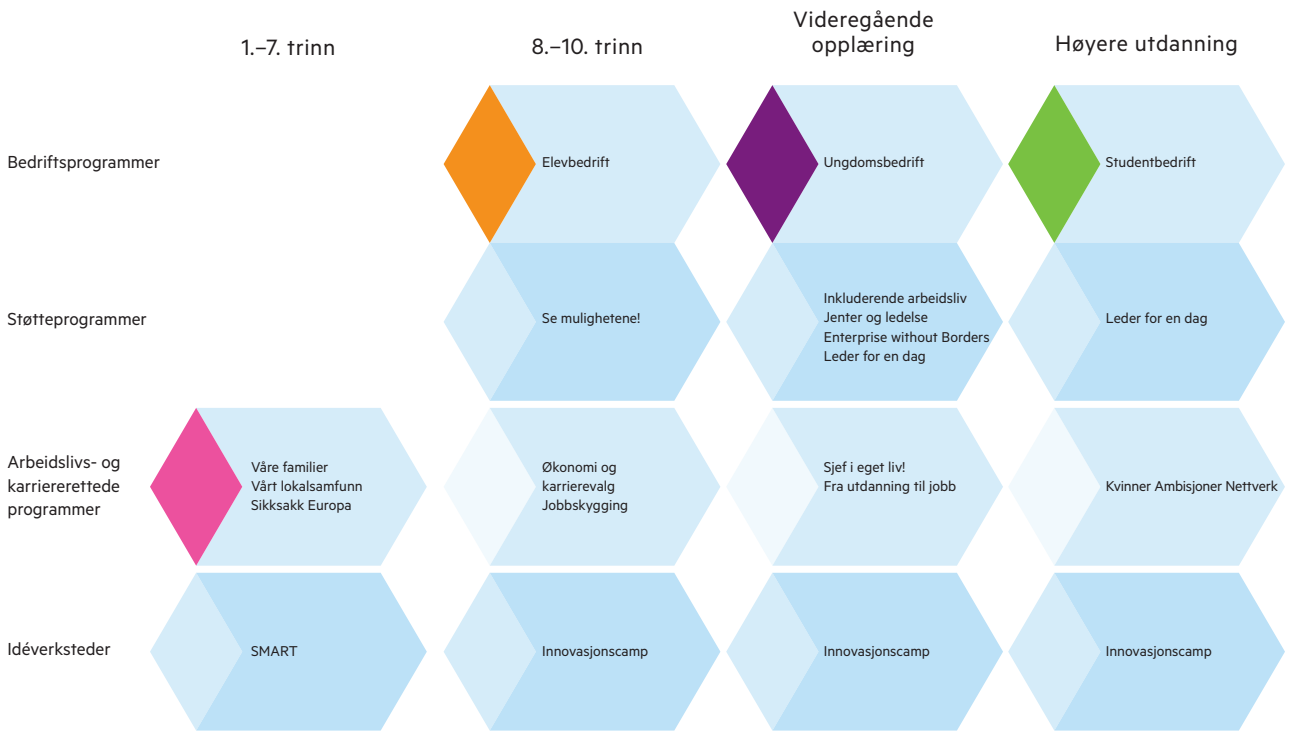

Figur 1. *Ungt Entreprenørskaps programmer*

Figur 2. *VEKST-kriteriene*

ENTREPRENØRSKAPSKRITERIER VEKST

UE har formulert fem kriterier som kjennetegner og kvalitetssikrer innholdet i programmene og aktivitetene: Verdiskaping, Erfaringslæring, Kreativitet og innovasjon, Samhandling og Tverrfaglighet (VEKST). De fem VEKST-kriteriene er sidestilte, men det vil variere hvilke kriterier som har sterkest fokus i ulike programmer og hvordan UE tilrettelegger for et godt læringsmiljø og læringsutbytte. Ved å tilrettelegge for læring etter VEKST-kriteriene vil elever og studenter gradvis bygge opp sin entreprenørskapskompetanse (entreprenørskapskompetanse blir utdypet i kapittel 3).

Verdiskaping:

Bevissthet om hvordan egne og andres handlinger er med på å skape varige verdier og lønnsomme arbeidsplasser for en selv og andre er en viktig del av det å utvikle entreprenørskapskompetanse (St. meld. nr. 7 (2008–2009)). Et av UEs formål er å gi elever og studenter forståelse av betydningen av nyskaping i arbeids- og næringslivet, og inspirere til framtidig verdiskaping i en sosial, kulturell og økonomisk sammenheng. Elever og studenter blir motiverte når de gjennom å anvende kunnskap skaper verdi for andre. Når de ser nytten med og verdien av det de skaper, øker også forståelsen for egen læring og de kunnskaper de er i ferd med å tilegne seg (Lackéus, 2015). Når man skal utvikle elevenes og studentenes entreprenørskapskompetanse, er det naturlig å fokusere på sosial og kulturell verdiskaping hos de yngste elevene, mens kunnskap om og forståelse av hvordan de kan bidra til entreprenørskap og derigjennom økonomisk verdiskaping for samfunnet, kommer senere i utdanningsløpet.

Å sikre en kunnskapsrik og kompetent arbeidsstyrke er avgjørende for arbeidslivets evne til innovasjon og verdiskaping. Samfunnet er avhengig av skapende mennesker som omsetter ideer til nye virksomheter eller som foretar forbedringer innenfor eksisterende virksomheter. Tilrettelegging for økt innovasjon og verdiskaping er avgjørende for å bygge et bærekraftig samfunn framover.

Erfaringslæring:

Å lære av erfaringer man selv gjør, er sentralt for å bygge opp entreprenørskapskompetanse. UEs programmer legger vekt på aktiv medvirkning i læringsprosessen. Det betyr at det er elevene som innenfor rammene av programmet skal drive prosessen framover. Samtidig er det viktig at elever og studenter får høste erfaring fra egen virkelighet. Veien til løsning går fra praksis til teori og så tilbake til praksis (Kolb, 1984). UE legger opp til at elever og studenter har arenaer hvor de skal være aktive, ta egne valg underveis i læreprosessene og skaffe seg erfaringer de kan reflektere over. Muligheter for å kunne prøve og feile under trygge omgivelser fører til at elevene og studentene får et eierforhold til sin kunnskap og forståelse (Freeman et al., 2014).

Kreativitet og innovasjon:

Kreativitet handler om å utvikle ideer, og innovasjon handler om å kunne omsette ideer til handling.[1]

UE ønsker gjennom bruk av øvelser og aktiviteter å utvikle elever og studenters kreativitet og legge til rette for at de kan være nyskapende. I UEs programmer jobber elever og studenter med idéutvikling og kreativitets- og innovasjonsprosesser i samarbeid med andre. Elevene og studentene utfordres til å være nysgjerrige og fantasifulle, ta initiativ og å komme opp med løsningsforslag som er nyskapende.

For å lykkes med nyskaping og innovasjon i norsk arbeids- og næringsliv må samfunnet ha mennesker som er trygge på og positive til å bidra i kreativitets- og innovasjonsprosesser.

Samarbeid utdanning og arbeids- og næringsliv:

En av utdanningssystemets viktigste oppgaver er å utdanne elever og studenter til et framtidig arbeidsliv[2]. Elever og studenter må få grunnleggende kjennskap til hvilke muligheter som ligger i eget lokalmiljø og i arbeids- og næringsliv generelt, for å kunne gjøre riktige utdannings- og karrierevalg.

Samfunnet er i så rask endring at utdanningssystemet alene ikke har mulighet til å gi elever og studenter den kompetansen de trenger, uten å ha et tett og gjensidig samarbeid med både lokalt næringsliv og andre miljøer i lokalsamfunnet. (Dede, 2010)

UEs programmer og aktiviteter kjennetegnes av et aktivt og forpliktende samspill mellom arbeids- og næringslivet, med klart definerte mål.

Tverrfaglig arbeidsform:

Entreprenørskap er en tverrfaglig arbeidsform som bygger opp barn og unges kunnskaper, ferdigheter og holdninger. Selve kjernen i entreprenørskapskompetanse ligger i det å ha evnen til å se løsninger ut fra bredden i ens eget erfaringsgrunnlag og kunne anvende dette i nye sammenhenger. Ved å løse opp skillene mellom fagene og oppmuntre elever og studenter til å søke bred kunnskap i egen problemløsing, vil de i større grad finne kreative løsninger og få resultater som de kan nyttiggjøre seg videre. Det er først når de har utviklet evnen til å tenke tverrfaglig og se forbindelser mellom fagene, at de etablerer kunnskap som kan nyttiggjøres i flere sammenhenger.

Gjennom å integrere flere fag inn i entreprenørskapsprosjekter vil elever og studenter styrke sin evne til flerfaglig læring.

1 European Commission (2014) Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP). http://ec.europa.eu/cip/index_en.htm

2 OECD (2005) The Definition and Selection of Key Competencies. Executive Summary.

2. ENTREPRENØRSKAP I UTDANNING

Dette kapitlet gir først en oversikt over hvordan entreprenørskap er beskrevet i læreplaner og handlingsplaner som er med på å utforme utdanningspolitikken i Norge. I andre del av kapitlet legges det vekt på hva forskningen kan si om effekten av entreprenørskap, ikke bare for læring i andre fag, men også for evnen og viljen til å starte egen bedrift. I siste del av kapitlet beskrives entreprenørskap som metode og hvordan denne kan åpne opp for nye former for læring, både i dybden og på tvers av fag over tid.

ENTREPRENØRSKAP I LÆREPLANER OG POLICYDOKUMENTER

Det europeiske rammeverket for nøkkelkompetanser[3] identifiserer åtte nøkkelkompetanser og ulike tverrgående temaer – som kombinerer kunnskap, ferdigheter og holdninger – vurdert som nødvendige for personlig tilfredshet og utvikling, aktivt medborgerskap, sosial inkludering og sysselsetting i det 21. århundre. KeyCoNet[4] -prosjektet overleverte i 2014 konklusjoner og anbefalinger for styrking av utviklingen av disse nøkkelkompetansene i politikk og praksis. Trening i initiativ og entreprenørskap en av åtte anbefalte nøkkelkompetanser for livslang læring. Forslaget beskriver *grunnleggende initiativ og entreprenørskap* som evnen til å gjøre ideer om til handling. Beskrivelsen inkluderer både kreativitet, innovasjon og risikotaking, og evnen til å planlegge og lede prosjekter for å oppnå målsettinger. En av anbefalingene er at undervisning i nøkkelkompetanse skal innbefatte å samarbeide med lokalsamfunnet og det lokale næringslivet for å skape nye muligheter for virkelighetsnær læring.

I Norge har entreprenørskap vært på den politiske agendaen i flere tiår, og vi er et av de landene i Europa der det er svært mange politiske dokumenter knyttet til entreprenørskap i utdanningen (EiU). I vårt land står entreprenørskap i utdanningen høyt på agendaen. Denne høye prioriteringen er dokumentert i flere handlingsplaner og stortingsmeldinger som viser at Norge har en målrettet strategi på dette området. Kunnskapsdepartementet (KD), Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) og Nærings- og handelsdepartementet (NHD) har samarbeidet om å utvikle en strategi for EiU.

3 Europaparlaments- og råds rekommandasjon av 18. desember 2006 on nøkkelkompetanseområder for livslang læring (2006/962/EF), Den europeiske unions tidende, 30.12.2006

4 KeyCoNet´s conclusions and recommendations for strengthening key competence development in policy and practice – Final report: "Collaboration with external community and business stakeholders to create more opportunities for "real world" earning (s. 5).

Strategiplanen for grunnopplæringen *Se muligheten og gjør noe med dem!* ble lansert i 2004 av KD, KRD og NHD og revidert i 2006. Fra 2009 ble også høyere utdanning inkludert i Handlingsplanen for entreprenørskap i utdanningen (2009–2014). Denne handlingsplanen bygger på en definisjon av entreprenørskap som blant annet brukes i Stortingsmelding nr. 7 (2008–2009): «Entreprenørskap er en dynamisk og sosial prosess, der individer, alene eller i samarbeid, identifiserer muligheter, og gjør noe med dem ved å omforme ideer til praktisk og målrettet aktivitet, det være seg i sosial, kulturell eller økonomisk sammenheng.» I Stortingsmelding nr. 25 (2008–2009) legges det særlig vekt på å stimulere til entreprenørskap i samfunnet generelt og entreprenørskap i utdanningen som hovedstrategi for regional og lokal utvikling.

I Strategiplanen fra 2006 defineres begrepet entreprenørskapskompetanse som en kombinasjon av personlige egenskaper og holdninger, ofte kalt entreprenørielle egenskaper, og formelle kunnskaper og ferdigheter. Enkelte forskere har problematisert en slik definisjon, og blant annet pekt på at verdiskaping blir borte med en slik bred definisjon. I Danmark er verdiskaping en del av definisjonen, og på den måten bedre ivaretatt enn i Norge.[5]

I Handlingsplanen (2009–2014) er EiU forstått som både det å utvikle personlige egenskaper og holdninger, lære fag og grunnleggende ferdigheter, og lære kunnskap og ferdigheter om forretningsutvikling og nyskapingsprosesser (KD, KRD og NHD 2009, s. 8). Målet for denne handlingsplanen er «å styrke kvaliteten på og omfanget av entreprenørskapsopplæringen på alle nivåer og fagområder i utdanningssystemet», og den inneholder i alt 14 tiltak (se Spilling, 2014, s. 248–260 for detaljer).

UE har lagt ned mye arbeid i å forankre målene i de ulike UE-programmene med kompetansemålene i flere fag i grunnopplæringen, blant annet norsk, matematikk, samfunnsfag, kunst og håndverk, mat og helse og utdanningsvalg (se også Johansen og Schanke, s. 157). Denne forankringen av målene må også settes ut i praksis, og derfor har blant annet lærerutdanningene blitt tildelt midler for å utvikle studietilbud hvor opplæring i entreprenørskap integreres i lærerutdanningen med fokus på pedagogiske prinsipper og egnede verktøy (KD, KRD og NHD, s. 13–14, se også Ask og Røe Ødegård, 2014).

En av nøklene for mer entreprenørskap i grunnopplæringen er å styrke entreprenørskap i lærerutdanningen. Til tross for at dette ifølge policy-dokumenter skal være et satsingsområde, viser de siste resultatene fra et følgeforskningsprosjekt at det i det siste har vært en nedgang i entreprenørskap i lærerutdanningene (Spilling, Johansen og Støren, 2015). Forskerne i prosjektet påpeker at det skyldes lite interesse fra institusjonene, og at de fleste satsinger i lærerutdanningen ikke går i dybden, men blir små prosjekter som inkluderer mange lærerstudenter over kort tid. Det kan derfor se ut som om det er et misforhold mellom hvordan entreprenørskap er omtalt i rammeplanen til lærerutdanningene, og hvordan programmene og satsingene faktisk blir gjennomført i disse utdanningene.

EiU er også forankret i det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket for høyere utdanning (Kunnskapsdepartementet, 2014). Gjennom implementering av kvalifikasjonsrammeverket skal innovasjons- og nyskapingskompetanse

5 «Entreprenørskab er, når der bliver handlet på muligheder og gode ideer, og disse bliver omsat til værdi for andre. Den værdi der skabes kan være af økonomisk, social eller kulturel art.» (FFE-YE, 2011). I Danmark defineres Entreprenørskapsundervisning på denne måten: «Indhold, metoder og aktiviteter, der understøtter udvikling af motivation, kompetence og erfaring, som gør det muligt at iværksætte, lede og deltage i værdiskabende processer.» (FFE-YE, 2013) http://www.ffe-ye.dk/media/538368/taksonomi-i-entreprenoerskabsuddannelse-til-net.pdf

være integrert i alle fagområder på alle nivåer. Programmet Studentbedrift kan brukes til å oppnå det forventede læringsutbyttet, forstått som både kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse

ENTREPRENØRSKAP, KREATIVITET OG INNOVASJON

En vanlig inndeling av entreprenørskap i utdanning er å skille mellom å lære **om**, **for** og **gjennom** entreprenørskap.

Utdanning om entreprenørskap innebærer at man lærer om entreprenørskaps betydning og rolle i et moderne samfunn, med vekt på viktigheten av et innovativt, kreativt og nytt næringsliv (se også kapittel 2 i dette dokumentet).

Utdanning for entreprenørskap skal gi opplæring og trening i å utvikle ferdigheter og kompetanser som grunnlag for å starte opp og drive egen virksomhet. En slik tilnærming inkluderer det å lage budsjett, organisasjonsplan og markedsstrategi i forbindelse med å utvikle en forretningsidé.

Den tredje tilnærmingen, **utdanning gjennom entreprenørskap**, legger vekt på å arbeide med en entreprenøriell prosess som en pedagogisk metode (se også kapittel 2 i dette dokumentet, og Spilling et al. 2015). I arbeid med utdanning gjennom entreprenørskap er det viktig å se hvordan denne metoden er forankret i læringsteorier og nyere perspektiver i grunnopplæringen.

Sentrale teoretikere i deler av den pedagogiske forskningen i dag er den russiske læringsforskeren Lev S. Vygotskij (1978; 1986), den amerikanske utdanningsforskeren John Dewey (1916; 1938; 2008) og den amerikanske psykologen Jerome Bruner (1990). Felles for disse er at de vektlegger at elever skal være aktive i sin læringsprosess og at læring og utvikling blir forstått som en del av et sosialt samspill der kunnskap skapes og gjøres relevant for dem som deltar i fellesskapet (Lave og Wenger, 1991; Rogoff og Lave, 1984).

Utdanning gjennom entreprenørskap er kjennetegnet ved en rekke programmer i UE som vektlegger samarbeid mellom elever, innovasjon og kreativitet. Innenfor forskningen på kreativitet har det de siste årene vært en dreining bort fra en ensidig psykologisk forståelse av kreativitet. Mange forskere har blitt mer opptatt av hvordan vi sammen er kreative i et spesifikt miljø (Kaufmann, 2006; Se også Runco og Pagnani, 2011 for en oversikt). Kreative læringsprosesser i slike miljøer inkluderer det å være nysgjerrig, utholdende, fantasifull, samarbeidende og disiplinert (Spencer, Lucas og Claxton, 2012). Utdanning gjennom entreprenørskap bør derfor være forankret i et syn på læring der entreprenøriell kompetanse og kunnskap utvikles i et læringsfellesskap over tid. Nye kommunikasjonsformer, kombinert med lave startkostnader for idéutvikling har skapt noen nye premisser for elevbedrifter og entreprenørskapsprosjekter i både grunnskole og høyere utdanning (Gilje, 2013). Her ser vi et tydelig ønske om en økt deltakelse hos elever i kreative arbeidsprosesser, ofte som nettbaserte fellesskap. Her skaper ungdom læringsprosesser på grensen mellom arbeidsliv og fritidsaktiviteter (Anderson, 2008; Ito 2009).

De fleste forskere er opptatt av hva entreprenørskap som pedagogisk metode kan bidra med i skolens læringsarbeid. Enkelte forskere er særlig opptatt av hvordan entreprenørskap kan utvikles som pedagogisk metode i skolen (Ask og Røe Ødegård, 2014). Disse forskerne legger til grunn et svært vidt syn på verdiskaping ved å se på den som noe mer enn det å skape økonomiske verdier. Slik blir entreprenørskap legitimert gjennom en tredeling som er knyttet til samfunnsendringer, framtidskompetanser og skolens samfunnsoppdrag i en tid med store teknologiske endringer. I norsk forskning er det argumentert for at arbeid med framtidskompetanser som del av entreprenørskap er nært knyttet til læring og sosialisering i et sosiokulturelt perspektiv (Ask og Røe Ødegård, 2014). I tillegg til denne pedagogiske tilnærmingen til entreprenørskap har det vært gjennomført en rekke langvarige forskningsprosjekter som i større grad også har sett på betydningen av entreprenørskap for verdiskaping. Denne forskningen har vært mer orientert mot effekten av entreprenørskap i utdanning, og vært mindre opptatt av hvordan entreprenørskap kan utvikles som pedagogisk metode i grunnopplæringen og

høyere utdanning (Johansen og Schanke, 2011; Spilling, Johansen og Støren, 2015).

Begge disse perspektivene blir berørt i Ludvigsen-utvalgets hovedrapport, som ble lansert i juni 2015. I NOU 2015:8 *Fremtidens skole – fornyelse av fag og kompetanser* anbefaler utvalget fire kompetanseområder som grunnlag for fornyelse av skolens innhold. Disse fire områdene er:

1. Fagspesifikk kompetanse
2. Kompetanse i å lære
3. Kompetanse i å kommunisere, samhandle og delta
4. Kompetanse i å utforske og skape

En slik inndeling i fire kompetanseområder dreier vektleggingen bort fra grunnleggende ferdigheter og faginndeling i skolen, og mot et bredere kompetansebegrep enn den forståelsen av ferdigheter som i dag preger deler av Kunnskapsløftets tenking (Kunnskapsdepartementet, 2015). Ludvigsen-utvalget (Kunnskapsdepartementet, 2015) vektlegger hvordan entreprenørskap som metode kan brukes for å øke innovasjonskompetansen både i arbeidslivet og i skolen. Entreprenørskap og elevbedrift i grunnopplæringen er omtalt i flere kapitler i denne NOU-en. Der legges det vekt på at innovasjon er viktig for samfunnet og for bedrifter og andre virksomheter. Utvalget legger vekt på at deres bruk av innovasjonsbegrepet delvis overlappes av innholdet i entreprenørskapskompetanse (KD, 2015, s. 32). En slik forståelse av innovasjonsbegrepet ligner elementer fra Schumpeters teori om økonomisk utvikling, slik den har blitt utviklet i senere tid (se Spilling, 2006b). Ved å fokusere på entreprenørskapskompetanse hos det enkelte individ gir man mulighet til å skape endring enten gjennom å starte ny virksomhet eller skape endringer gjennom det bestående (Spilling et al., s. 19). Ved siden av endring og innovasjon som en grunnleggende drivkraft i EiU er også kreativitet svært viktig.

Kreativitet anses som evnen til å utvikle ideer, mens innovativ kompetanse innebærer å kunne omsette ideer til handling og ta initiativer (European Commission, 2014). Sammenhengen mellom entreprenørskap, innovasjon og kreativitet er eksplisitt i utvalgets innstilling, der det heter at:

Innovasjon er viktig for samfunnet og for bedrifter og virksomheter, og elevene vil kunne videreutvikle innovativ kompetanse i høyere utdanning og i arbeidslivet. Kreativitet slik den er beskrevet her, dekker viktig kompetanse i framtidens samfunns- og arbeidsliv. Likevel har utvalget valgt å bruke begrepet innovasjon i tillegg til kreativitet, for å understreke at elevene vil ha behov for å lære å ta initiativer og omsette ideer til handling. Entreprenørskap brukes ofte sammen med eller i stedet for innovasjonsbegrepet, og mange ser entreprenørskap som en kompetanse skolen skal bidra til å utvikle, og som en viktig arbeidsmåte i skolen (...) Utvalget har valgt å bruke innovasjonsbegrepet, men viser til at dette delvis overlappes av innholdet i entreprenørskapskompetanse.

De neste årene vil gi svar på hvordan entreprenørskap i grunnopplæringen blir formulert i selve målene i nye læreplaner, og om fagene blir strukturert etter de fire nye kompetanseområdene. I særlig grad kan aktiviteter i Ungt Entreprenørskap bli brukt til å styrke kompetanse i å kommunisere, samhandle og delta, og ikke minst utforske og skape. Ved å gå over fra fokus på fag og grunnleggende ferdigheter til en inndeling i fire kompetanseområder åpner en opp for å inkludere entreprenørskap, innovasjon og kreativitet gjennom strukturelle grep i læreplanen.

FORSKNING PÅ ENTREPRENØRSKAP I UTDANNINGEN

Internasjonal forskning på entreprenørskap har i hovedsak vært rettet mot høyere utdanning, og det finnes færre studier på entreprenørskap i grunnopplæringen. På den annen side er det åpenbart at norske forskere i større grad enn internasjonale forskere har sett nærmere på både ungdomsskoleelevers og videregående elevers entreprenørskapsutdanning. Det finnes altså flere studier av elever i grunnopplæringen nasjonalt, enn relevante studier av samme elevgruppe internasjonalt. Studier av elever

i grunnopplæringen er relevante for å se om handlingsplanen for entreprenørskap i det enkelte land fungerer etter sin hensikt. Disse studiene er derfor av stor betydning for utviklingen av både policy og planer i entreprenørskap. De bidrar til at entreprenørskap i skolen blir forskningsbasert, og styrker entreprenørskaps legitimitet innenfor grunnopplæringen og høyere utdanning.[6]

De ulike studiene kan deles i to grupper. Den første gruppen med studier er interessert i å måle hvordan entreprenørskap i utdanningen fungerer for å utvikle entreprenørielle kompetanser. Den andre gruppen med studier er interessert i å finne ut om deltakelse i elev- og ungdomsbedrifter bedrer skoleresultater generelt og påvirker personlige egenskaper som motivasjon og kreativitet.

Den første gruppen med studier er opptatt av å studere **sammenhengen mellom det å ha entreprenørskap på skolen og utvikle entreprenørskapskompetanse**. Noen studier måler korttidsvirkningen av entreprenørskapsprosjekter. For å forstå en effekt av entreprenørskap i utdanningen er forskerne interessert i å undersøke elevens intensjon og evne til å starte en virksomhet kort tid etter at en Ungdomsbedrift er gjennomført. Norge er det landet som har utført noen av de største kvantitative studiene på sammenhengen mellom entreprenørskapsprosjekter og utvikling av entreprenørskapskompetanse.

I to spørreundersøkelser som ble gjennomført i henholdsvis 2008 og 2012, deltok til sammen over 6300 elever på barne- og ungdomsskolens 10. trinn, og på 2. trinn i videregående opplæring.[7] Studiene på videregående viste at det er en tydelig sammenheng mellom deltakelse i UB og andre entreprenørskapsprosjekter og sannsynligheten for å starte egen bedrift (kunnskap) og ha positive holdninger til kunnskapen om dette. Høsten 2011 gjennomførte Østlandsforskning en undersøkelse på egenetablering blant personer i alderen 24–25 år. Rapporten viser at blant dem som har drevet Ungdomsbedrift (UB) på skolen, har 17 prosent etablert en virksomhet. For kontrollgruppen, der elevene ikke har drevet Ungdomsbedrift, er det tilsvarende tallet 13 prosent. En annen norsk studie viser at UB-deltakere er mer positive til entreprenørskap (det å være entreprenør) enn ungdom som ikke har deltatt i UB (Johansen, Clausen og Schanke, 2013).
Videre viser en studie at norske jenter og gutter har noe ulike oppfatninger og holdninger til hvorfor de ønsker å være en entreprenør.[8] I tillegg oppfatter ungdom i Norge som har deltatt i UB, at de har fått bedre evner til å starte en virksomhet (Støren, 2014b).

6 Et norsk eksempel på dette er følgeforskningsprosjektet om entreprenørskap i utdanningen. Prosjektet ser blant annet på sammenhengen mellom oppnåelse av læringsmål og hvordan Handlingsplanen for entreprenørskap (2009–2014) har blitt fulgt opp. Samtidig påpekes det i følgeforskningsprosjektet for entreprenørskap (Olav R. Spilling, Vegard Johansen og Liv Anne Støren, 2015) at mål som ligger i handlingsplanen (KD, KRD, HD, 2009) er vanskelige å undersøke empirisk.

7 Svarprosenten i begge studier var på om lag 80 prosent, noe som regnes som svært høyt. Elevene svarte på spørreskjemaet i undervisningstiden. (Vegard Johansen, 2012)

8 Girls participating in CP are less likely to think that an entrepreneur is someone who wants to be his/her own boss. Boys in the CP programme are more likely to think that an entrepreneur "is someone who wants recognition by society" and less likely to perceive an entrepreneur as "someone who is not well educated". (Vegard Johansen et al., 2013).

En rekke internasjonale studier viser også, som de norske studiene, at deltakelse i entreprenørskapsprosjekter øker sannsynligheten for å starte en egen bedrift. Disse studiene bygger på spørsmål der entreprenørskapselever blir spurt om hva de vil gjøre i framtiden. Et fåtall av disse studiene har over tid undersøkt hva ungdom faktisk har gjort etter endt UB. En svensk studie som har brukt en slik metode, viste at elever som har gjennomført UB oftere har erfaring med entreprenøriell aktivitet enn unge voksne som ikke har gjennomført UB (Wennberg og Elert, 2012). Selv om de fleste studier viser at entreprenørskapsprosjekter øker sannsynligheten for at ungdom ønsker å starte en virksomhet, viser enkelte studier at ønsker om å starte en virksomhet ikke blir styrket gjennom slike prosjekter (se Støren, 2014b, s. 128–129 for en oversikt over studier).

Den andre gruppen med studier består av enkelte effektstudier som er opptatt av **å måle om elevers deltakelse i entreprenørskap gir noen effekt på elevers skoleprestasjoner, læringsutbytte og motivasjon i øvrige fag**. Fra handlingsplanen i 2009 ligger det en sterk forventning om at entreprenørskapsprosjekter skal stimulere læring i fag generelt og grunnleggende ferdigheter. Den forskningen som belyser sammenhenger mellom disse overordnede, brede målene og entreprenørielle ferdigheter og grunnleggende ferdigheter, er mindre i omfang enn den forskningen som ser på hvordan entreprenørskapsprosjekter kan belyse kompetanser i og holdninger til å starte en virksomhet. Forskningen som sammenligner skolekarakterer hos deltakere og ikke-deltakere i entreprenørskapsprosjekter, er primært gjort i Norge. En studie med 1400 elever i videregående skoler viser at deltakelse i entreprenørskapsprosjekter har minimal betydning for karakteren (Vegard Johansen, 2014). En annen studie som sammenligner karaktersnitt på vitnemålet, basert på spørreundersøkelse av 1200 personer i alderen 24–25 år konkluderer på samme måte, entreprenørskapsprosjekter har liten betydning for karakterer generelt (Johansen, 2014). Det er viktig å påpeke at dette funnet indikerer også at elever som har brukt mer tid på entreprenørskapsprosjekter, og da mindre tid på kun skolefag, får like gode karakterer i fagene som andre elever.

I sluttrapporten til det nevnte følgeforskningsprosjektet (Spilling et al., 2015) oppsummeres det med at deltakelse i Ungt Entreprenørskaps elevbedrifter har positiv betydning for skoleprestasjoner på ungdomsskolen. En nyere økonometrisk analyse (Johansen og Schanke, 2014) viser at mens deltakelse i øvrige entreprenørskapsprosjekter hadde liten virkning på karaktersnitt, har elever som deltar obligatorisk i EB, noe høyere karaktersnitt enn elever som ikke deltar i EB, mens i videregående opplæring er det så å si ikke forskjell mellom gruppene. Denne positive effekten: «kan handle om at elevbedrift er fleksibelt, tverrfaglig, praktisk og forankret i kompetansemål, og at skolene har forankret og integrert elevbedriftsprosjektet i mange skolefag» (Spilling et al., 2015, s. 9). I videregående ser det ikke ut til at entreprenørskapsprosjekter har betydning for skoleprestasjoner, men det er en positiv sammenheng mellom deltakelse i entreprenørskapsprosjekter og vurdering av egen kreativitet og kunnskap om samarbeid (Spilling et al., 2015, s. 37). Det er derfor grunn til å tro at prosjektenes innretning på videregående, mot det å starte sin egen bedrift, i større grad bidrar til kompetanser i entreprenørskap, mens prosjekter i ungdomsskolen har en annen tilnærming og er mer tverrfaglige, og dermed ikke gir den samme effekten på spesifikke entreprenørskapskompetanser. Forskerne påpeker at disse funnene er i tråd med resultatene fra internasjonal forskning, men det er noen ganger uklart om entreprenørskap tiltrekker seg elever som allerede er positive og ønsker å starte egen bedrift eller om kunnskapen og holdningene blir lært kun gjennom undervisningen (såkalt selvseleksjon).[9] Sammenfattet kan vi si at ungdomsbedrift og øvrige entreprenørskapsprosjekter ser ut til å ha en positiv innvirkning på spesifikke entreprenørielle ferdigheter i videregående utdanning, men at det ikke er mulig å finne samme effekt i ungdomsskolen (Spilling, 2014, s. 261).

9 Se Johansen, 2014a, s. 128–140 for en oversikt.

I studiene av **entreprenørskap i høyere utdanning** er effekter av deltakelse i prosjekter og sysselsetting etter endt utdanning spesielt vektlagt. Som nevnt i forrige delkapittel legger Handlingsplanen for entreprenørskap i utdanningen (KD, 2009) vekt på å øke studentenes kreativitet, vilje til å ta initiativ, nyskapingsevne, engasjement i studiene og læring generelt (se også Støren, 2014 s. 182–183).

I Norge er entreprenørskap i høyere utdanning undersøkt i en stor studie der nesten hver tredje student hadde hatt entreprenørskap som en del av utdanningen.[10] 20 prosent av disse studentene mente at denne formen for entreprenørskapstilbud i *høy eller svært høy grad* hadde gitt dem et godt grunnlag for å utvikle gründerkompetanse/entreprenørskapsegenskaper (Støren, 2014b, s. 188). Forskerne påpeker at det kan være formålstjenlig å satse på lengre utdanninger i entreprenørskap, framfor kortere innføringer som en del av høyere utdanning. I denne norske undersøkelsen er også de uteksaminerte studentene spurt om de ønsker å være ansatt eller jobbe selvstendig. 32 prosent av entreprenørskapsstudentene kan tenke seg å være selvstendige, mens tallet for de øvrige kandidatene er 19 prosent (Støren, 2012). Det er imidlertid ikke mulig å si om dette er personlige egenskaper ved dem som i første omgang valgte entreprenørskap som del av høyere utdanning, eller om denne holdningen til tilknytning i arbeidslivet er en effekt av selve utdanningen (såkalt selvseleksjon). Støren (2012) framhever at de fleste kandidatene, uavhengig av entreprenørskap i utdanningen «peker på behovet for fast og sikker inntekt som grunn til å velge å være ansatt framfor selvstendig, også om en fritt kan velge». Resultatet kan indikere at norske studenter er mindre interesserte i å starte egen bedrift enn studenter i andre land som har entreprenørskap i høyere utdanning (Støren, 2012, s. 9).

I studien er det også tydelig at utdanning i entreprenørskap bidrar til å øke nyutdannedes *jobbmuligheter*. I tillegg reduserer det risikoen for å være arbeidsledig blant de gruppene som har kortest utdanning. Det er også flere studier som peker på at entreprenørskap i høyere utdanning gir økt omfang av nyetablering.

Hvilken betydning har entreprenørskap for deltakelse i arbeidslivet etter endt høyere utdanning? Støren (2012) påpeker i sin gjennomgang av internasjonale studier at flere av disse kan tyde på at entreprenørskapsutdanning har positiv effekt på sysselsetting (Støren, 2012, s. 30). For eksempel viser en europeisk undersøkelse (EU 2012) at entreprenørskapsstudenter har lettere for å få jobb enn andre kandidater (Støren, 2014, s. 208), og den viser også at slike studenter i større grad blir selvstendig næringsdrivende.[11] 63 prosent av entreprenørskapsstudentene i undersøkelsen var oftere kreative og bidro med nye ideer i jobben, mot 55 prosent i kontrollgruppen. Støren påpeker at forskjellen her er liten, og at det er verdt å merke seg at også mer enn halvparten av de uten entreprenørskap i utdanningen svarer at de «kan utvise kreativitet og bidra med nye ideer i jobben sin»[12] (Støren, 2014b, s. 184–185). Flere internasjonale studier påpeker at det er en «klar sammenheng mellom entreprenørskap i utdanningen og evne til nyskaping og innovasjon på arbeidsplassen» (Støren, 2012, s. 30). Studentenes vilje til å ta initiativ og skape noe nytt er også undersøkt i internasjonal forskning på en rekke ulike måter (se Blenker, Elmholdt, Frederiksen, Korsgaard og Wagner, 2014 for en oversikt).

10 Undersøkelsen, som ble gjennomført av forskere på NIFU, hadde en svarprosent på 50, noe som regnes som tilfredsstillende i slike undersøkelser. 2827 studenter svarte på hele undersøkelsen slik at de inngikk i datamaterialet.

11 16 prosent av entreprenørskapsstudenter svarer at de er selvstendig næringsdrivende i undersøkelsen (EU 2012), mens 10 prosent svarer det samme i gruppen med studenter som ikke har hatt entreprenørskap.

12 I am able to display creativity and new ideas in my current job.

UNGT ENTREPRENØRSKAP

3. ENTREPRENØRSKAPS-KOMPETANSE

I dette kapitlet beskrives nærmere hvilke kompetanser elever og studenter utvikler når de deltar i UEs programmer og aktiviteter. UE er særlig opptatt av hvordan denne kompetansen utvikles over tid.

TRE KOMPETANSEOMRÅDER I UES PROGRAMMER

UE utvikler programmer med hovedmål å bygge og styrke entreprenørskapskompetanse hos elever og studenter. Formålet dekker både læring *for* entreprenørskap og læring *gjennom* entreprenørskap (ref. kap. 2). Gjennom trening, erfaring og refleksjon vil personlige egenskaper som initiativ, selvtillit, risikovilje og motivasjon for læring bli utviklet (Blenker et al., 2011; Sarasvathy, 2001; Sarasvathy og Venkataraman, 2011). Dette understøttes ved å sikre at elevene og studentene opplever mestring, at de får jobbe med utfordringer som er tilpasset deres læringssituasjon, at de får prøve og feile i trygge omgivelser, og at de får jobbe med å håndtere usikkerhet.

Gjennom UEs mangeårige erfaring og praksis med EiU, og dokumentasjon i forskning (Nybye og Rasmussen, 2013) er det særlig tre kompetanseområder som er sentrale for å bygge opp barn og unges entreprenørskapskompetanse: **kreativitets- og innovasjonskompetanse, handlingskompetanse og omverdenkompetanse.** Med de personlige egenskapene som fundament, utvikles entreprenøriell kompetanse som et produkt av kunnskap og ferdigheter innen handlingskompetanse, kreativitets- og innovasjonskompetanse og omverdenkompetanse.

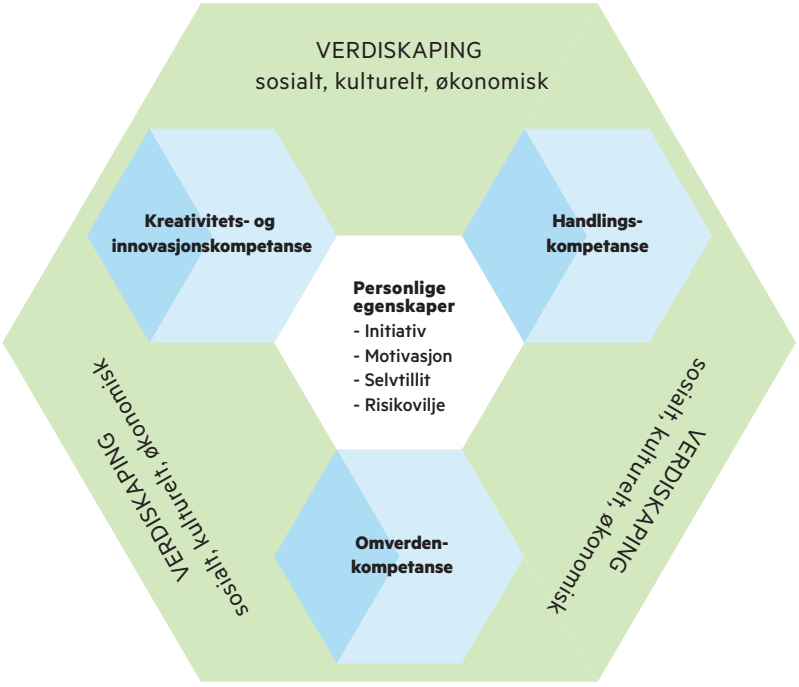

Figur 3. *Entreprenørskapskompetanse, personlige egenskaper og verdiskaping*

Entreprenørskap representerer en nøkkelkompetanse for vekst, sysselsetting og personlig utvikling. Bevissthet om hvordan skape verdier er en viktig del av det å utvikle entreprenørskapskompetanse. Verdiskaping i en sosial, kulturell eller økonomisk sammenheng er et grunnleggende element i UEs programmer.

PROGRESJON I LÆRING KNYTTET TIL UNGT ENTREPRENØRSKAPS PROGRAMMER

Progresjon handler om utvikling av elevers og studenters læring og om hvordan deres forståelse utvikler seg over tid. Hevet kunnskaps- og refleksjonsnivå utvikler evnen til å forholde seg skapende og løsningsorientert (Illeris, 2013; Dewey 1916).

Det er utviklet flere progresjonsmodeller for entreprenørskap i utdanning der ulike læringsmål og pedagogiske metoder beskrives relatert til utdanningsnivåene (Gibb, 2008, Blenker et al., 2011, Rasmussen og Nybye, 2013, Mahieu, 2006). UEs programmer er utviklet med utgangspunkt i en progresjon der metode og læringsprosess er tilpasset forventet læringsutbytte på de ulike nivåene i det norske utdanningssystemet.

Progresjon i læring

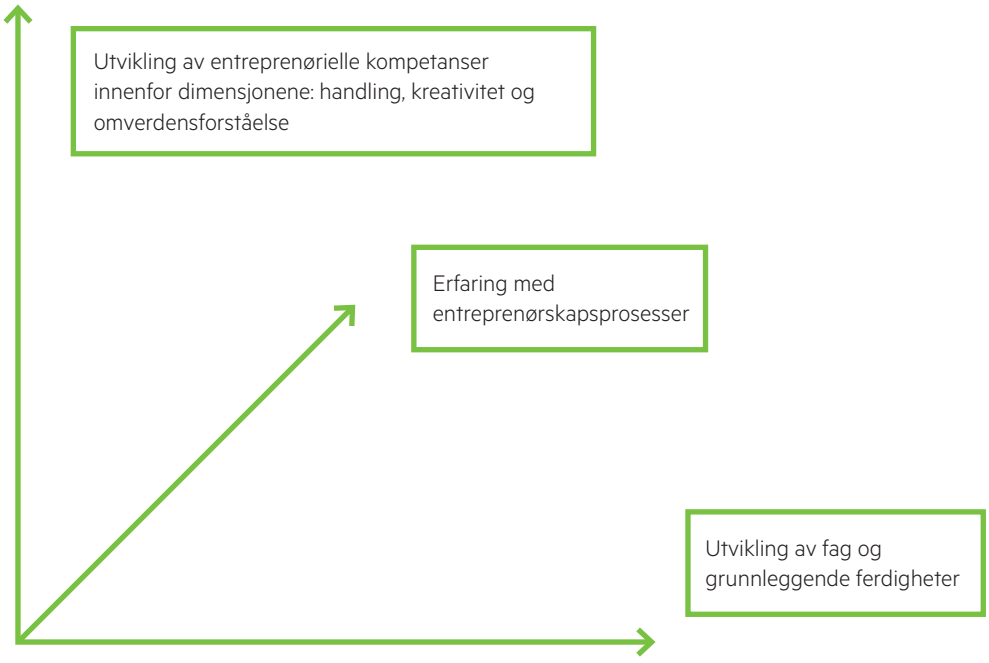

Figur 4. *Progresjon er avhengig av tre parametere: Utvikling av entreprenørielle kompetanser, tilbakevendende erfaring med entreprenørskap og evnen til å knytte dette opp mot andre fagområder. (Taksonomi i Entreprenørskabsutdannelse, Fonden for Entreprenørskab, 2015)*

Uavhengig av utdanningsnivå ligger VEKST-kriteriene (se kap. 1) til grunn i alle UEs programmer og aktiviteter. Målet i alle programmene er å utvikle entreprenøriell kompetanse hos elever og studenter, der vekting av utvikling av de tre kompetanseområdene er tilpasset nivå og ønsket læringsutbytte.

Bevissthet om nyskaping gjennom erfaringslæring ('learning by doing') er gjennomgående i UEs pedagogikk. Gjennom programmene inspirere UE til framtidig verdiskaping i en sosial, kulturell og økonomisk sammenheng. Lackéus et al., 2013 mener at entreprenørskap i utdanning handler om 'learning by creating value'. Verdiskapingsprosessen drives og eies av initiativtakerne, det vil si elevene og studentene, og det er en tett kobling mot arbeids- og næringsliv (Okpara og Halkias, 2011).

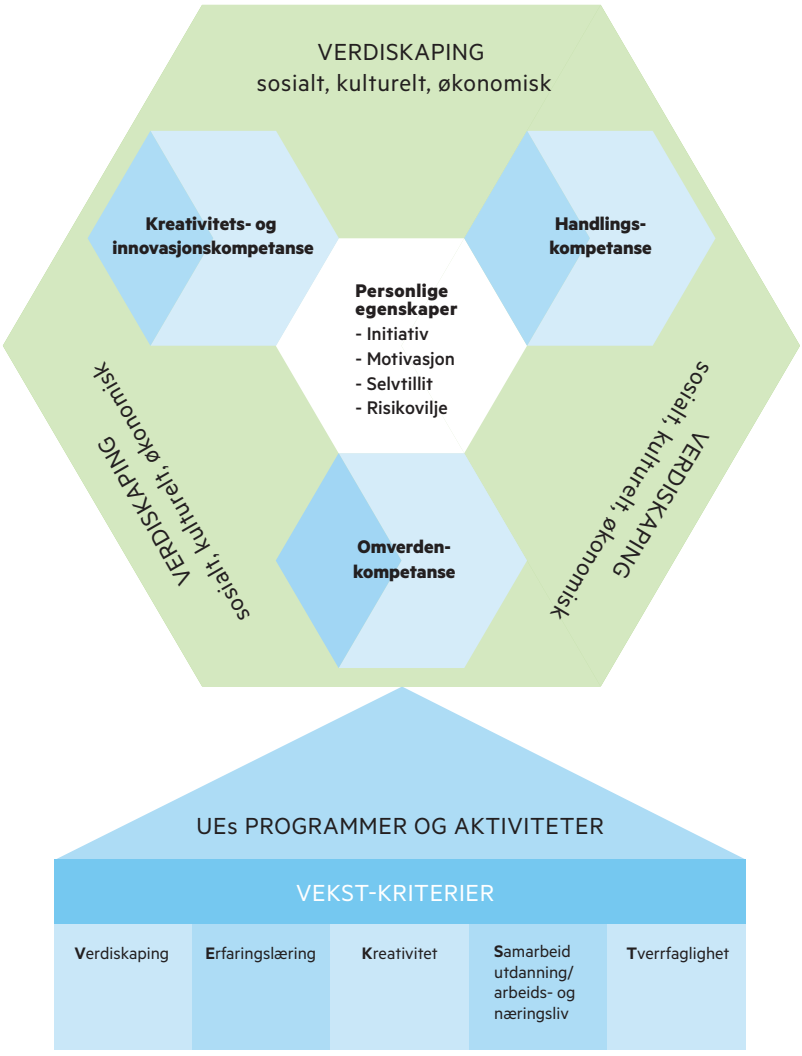

Figur 5. *Fra læring til kompetanse*

KOMPETANSEOMRÅDE: KREATIVITET OG INNOVASJONSKOMPETANSE[13]

Kreativitet er evnen til både å se muligheter og skape ideer individuelt og i samspill med andre. Idéutvikling er en systematisk prosess hvor man utvikler mange ideer ut ifra en utfordring, et problem eller en mulighet man ser. Å kombinere kjente kunnskaper på nye måter er en viktig kilde til nye ideer og innovasjoner. Idéutvikling er ikke bare forbundet med fri assosiasjon og generering av ideer, men også bearbeiding og videreutvikling. En ny idé blir til en innovasjon når den tas i bruk. En innovasjon kan være en ny vare, en ny tjeneste, en ny produksjonsprosess, ny anvendelse eller en ny organisasjonsform som er lansert i markedet eller tatt i bruk i produksjonen. Kreativitet og innovasjon foregår ofte i samspill mellom flere personer eller aktører, i et kreativt samspill.

Arbeidsmetoder for å utvikle kreativitet og innovasjonskompetanse kan være alt fra å jobbe med eksperimenterende og skapende aktiviteter, og å sikre at elevene og studentene får tid til å fordype seg, til å presentere åpne oppgaver, å involvere flere sanser og å invitere til refleksjon med hensyn til fantasi og kreativitet.

Progresjon i kreativet og innovasjonskompetanse

For å utvikle kreativitet og innovasjonskompetanse må elevene og studentene lære seg idéutvikling, innovative prosesser og kreativt samspill. Kreativitet kan trenes og handler mye om holdning (positiv innstilling, åpent sinn, tro på at man kan lykkes). I tabellen under er forventet læringsutbytte i en tidlig fase beskrevet i den venstre rammen, og forventet læringsutbytte lenger ut i progresjonsforløpet beskrevet i høyre ramme.

Elevene har erfaring med å utvikle ideer med utgangspunkt i de nære omgivelsene, gjennom fantasi, nysgjerrighet, lek og utforskende arbeidsmåter.	→	Elevene og studentene har erfaring med og innsikt i kreativitets- og innovasjonsprosesser for å identifisere ideer ut ifra gitte rammer og kriterier.	*Idéutvikling*
Elevene har erfaring med å velge en løsning, og kunne beskrive og kommunisere løsningen for andre.	→	Elevene og studentene har erfaring med å analysere ulike ideer og videreutvikle dem til en løsning ut ifra gitte kriterier. Elevene og studentene kan reflektere over hvordan løsningen fører til økonomisk, sosial eller kulturell verdiskaping.	*Fra idé til handling/ innovasjon*
Elevene har erfaring med å utvikle ideer og velge løsninger i en gruppe.	→	Elevene og studentene har erfaring med å utvikle ideer og løsninger ved å dele av sin kunnskap og spille videre på hverandres ideer. Sammen bidrar de til en rikdom og dybde av ideer og løsninger. Elevene og studentene trenes i å velge løsninger i fellesskap.	*Kreativt samspill*

13 Kilder: NOU (2014:7) Elevenes læring i fremtidens skole; Ask og Ødegård (2014) Entreprenørskap i skole og utdanning; Lerdahl (2007) Slagkraft, Håndbok I idéutvikling; Hovland (2008) Entreprenørskap og innovasjonsledelse; St.meld. nr. 7 (2008–2009); Haug (2002) Kreativ ABC; Tangaard (2008) Kreativitet skal læres. Når talent bliver til innovation; Byrge, Hansen (2010) Den kreative Platform i skolen; De Bono (1992) Serious Creativity, Using the power of lateral thinking to create new ideas

KOMPETANSEOMRÅDE: HANDLINGSKOMPETANSE[14]

Å ha handlingskompetanse er en forutsetning for å kunne ta aktivt del i å utvikle samfunnet. Handlingskompetanse kan beskrives som evne og lyst til å iverksette samt å realisere aktiviteter eller å være i stand til å løse en bestemt oppgave innenfor en bestemt kontekst. Målet med læringen blir derfor at elever og studenter skal kunne forholde seg aktivt til en oppgave eller et problem.

For å utvikle handlingskompetanse kreves kunnskaper og ferdigheter, en sosial kontekst, evne og vilje til å reflektere og evne og vilje til å endre adferd. Hvilke spesifikke handlingskompetanser som utvikles, vil avhenge av hvilke kontekster personen deltar i.

I entreprenørskaps- og innovasjonslæringen knyttes handlingskompetanse opp mot evne og lyst til å iverksette verdiskapende initiativer, og realisere disse gjennom samarbeid og bruk av nettverk.

Arbeidsmetoder for å utvikle handlingskompetanse kan være å gi eleven og studentene ansvar for aktivitetene, å bruke kunnskap og ferdigheter i forskjellige kontekster, å bruke nettverk i oppgaveløsingen, å stimulere til variasjon i samarbeidsformer og å stimulere til refleksjon med hensyn til handling.

Progresjon handlingskompetanse

For å utvikle handlingskompetanse er det viktig å utvikle evne til samarbeid, kritisk tenking og problemløsing, endringskompetanse og etableringskompetanse. I tabellen under er forventet læringsutbytte i en tidlig fase beskrevet i den venstre rammen, og forventet læringsutbytte lenger ut i progresjonsforløpet beskrevet i høyre ramme.

Samhandling	Elevene har erfaring med å løse felles oppgaver med felles mål i praksis. De utnytter sine sterke sider til fellesskapets beste. De har en begynnende bevissthet om det nettverket som omgir dem: familie og lokalsamfunn	→	Elevene og studentene har erfaring med å samarbeide i forskjellige sammenhenger og under tidspress, de kan lede gruppeprosesser, de forstår nytten av å skape nettverk og fordelene ved å danne og jobbe i team.
Kritisk tenking og problemløsing	Elevene har erfaring med å forstå og å løse problemer som oppstår i hverdagen. De kan formulere problemer med egne ord og har forslag til hvordan de kan løses.	→	Elevene og studentene har erfaring med å gå løs på problemer for å løse dem, ta initiativ og tenke kritisk. Elevene og studentene anvender faglig kunnskap på praktiske og teoretiske problemer/utfordringer og gjør rede for sine valg.
Endringskompetanse	Elevene har erfaring med endringsprosesser, kan motta hjelp til å se ulike handlingsalternativer og gjøre valg. Elevene har kjennskap til nytenking og innovasjonsprosesser.	→	Elevene og studentene har erfaring med og innsikt i hvordan foreta endring, veie ulike handlings-alternativer opp mot hverandre, argumentere for dem og begrunne de valgene de tar. Elevene og studentene kan bidra til nytenking og innovasjonsprosesser.
Etablererkompetanse	Elevene har erfaring med å iverksette mindre prosjekter og aktiviteter ved hjelp av støtte og veiledning. De ser viktigheten av å skille mellom aktiviteter og løsninger som skaper verdi for andre, og aktiviteter og løsninger som ikke gjør det.	→	Elevene og studentene har erfaring med å starte, utvikle, drive og avvikle sin egen bedrift. Elevene og studentene handler kompetent med henblikk på å nå egne mål, bestemt av en intensjon og et ønske om å skape noe av økonomisk, sosial eller kulturell verdi.

14 Kilder: Johnson, Johnson, Haugaløkken og Aakervik (1998) Samarbeid i skolen. Pedagogisk utviklingsarbeid-samspill mellom mennesker; Greeno, J. G. (2006) Learning in activity; Mayer og Wittrock (2006) Problem Solving; Sarasvathy (2008) Effectuation, Elements of Entrepreneurship Expertise; Schumpeter (1934) The Theory of Economic Development; Neck, H.M., Greene, P.G., and Brush, C.G. 2014. Teaching Entrepreneurship: A practice-based approach; Schön, D.A. 1987. Educating the Reflective Practitioner, Nygren, P. og Thuen, H. (2008) Barn og unges kompetanseutvikling.

KOMPETANSEOMRÅDE: OMVERDENKOMPETANSE[15]

Entreprenørskap handler om å lære å interagere med omverdenen, og om den verdien som skapes av entreprenøriell handling med omverdenen (Bruyat og Julien, 2001).

Omverdenkompetanse kan forstås som kunnskap om og forståelse av verden rundt oss lokalt og globalt. Det er evnen til å kunne analysere sammenhenger sosialt, kulturelt og økonomisk, og å kunne iverksette handling og aktivitet som bidrar til å skape verdier i vid forstand. Kunnskap om og forståelse av globale problemstillinger knyttet til bærekraftig utvikling hører også med under omverdenkompetanse. Det vil si at jo mer man vet om det samfunnet man er en del av, desto større idérikdom kan man bidra med. Det er et mål at elever og studenter skal ha reflektert over eget etisk ansvar og utfordringer knyttet til dette.

Arbeidsmetoder for å utvikle omverdenkompetanse kan være å stimulere til nysgjerrighet og undring, å sikre interaksjon mellom individ, utdanningsinstitusjon og omverden, å involvere sosiale, økonomiske og kulturelle kontekster og å stimulere til refleksjon med hensyn til verden utenfor skolen.

Progresjon omverdenkompetanse

For å utvikle omverdenkompetanse er det viktig å opparbeide kontekstforståelse, forstå marked og økonomi og kunne reflektere over etiske problemstillinger. I tabellen under er forventet læringsutbytte i en tidlig fase beskrevet i den venstre rammen, og forventet læringsutbytte lenger ut i progresjonsforløpet beskrevet i høyre ramme.

Elevene har erfaring med og kan anvende kunnskap i en kontekst som består av familie, venner og nærmiljø. Elevene kjenner til kulturelle fenomener, skikker og vaner og har kjennskap til at disse kan variere lokalt og globalt. Elevene kan anvende kunnskap som er knyttet til deres nære omgivelser.	→	Elevene og studentene har erfaring med å anvende egen faglighet i ulike bransjer gjennom entreprenørskap lokalt, nasjonalt og globalt. De kan utfordre etablerte «sannheter» ut fra kunnskap om forskjellige kulturer og kulturformer. Elever og studenter kan analysere og reflektere over kulturelle forhold som har betydning for individer, grupper og beslutninger.	*Kontekstforståelse*
Elevene har erfaring med og forstår ideen om markedet for å kjøpe, produsere og selge et produkt.	→	Elevene og studentene har erfaring med å vurdere og benytte seg av forskjellige strategier for å nå et marked, privat eller offentlig.	*Markedsforståelse*
Elevene har erfaring med og en grunnleggende forståelse av pengebegrepet og kan lage små budsjetter og regnskaper.	→	Elevene og studentene har erfaring med å analysere økonomiske utfordringer og problemer, søke finansiering og delta i strategiske møter med investorer og interessenter.	*Økonomiforståelse*
Elevene har erfaring med å skille mellom enkle, etiske problemstillinger i omgivelsene og skille mellom gode og dårlige handlingsalternativer.	→	Elevene og studentene har erfaring med og grunnleggende innsikt i å reflektere rundt etiske og moralske utfordringer og problemer på det økonomiske og administrative fagområdet.	*Etisk refleksjon*

15 Kilder: Neck et al. (2014). Teaching Entrepreneurship: A practice-based approach; Nielsen et al. (2009) Entreprenørskab i Teori og Praksis; Shane, S. (2000) Prior knowledge and the discovery of entrepreneurial opportunities; Baron, R.A. (2006) Opportunity Recognition as Pattern Recognition: How Entrepreneurs "Connect the Dots" to Identify New Business Opportunities.

UNGT ENTREPRENØRSKAP

4. KOMPETANSESKJEMA

I UEs programmer vektlegges de ulike kompetanseområdene tilpasset nivå, kategori og omfang (se figur 1). I et kompetanseskjema kan denne vektleggingen visualiseres. I forkant av gjennomføringen av programmet kan UE-ansatte og lærere/veiledere diskutere vektleggingen med hensyn på de ulike kompetanseområdene. I dette kapittelet har vi satt inn tre eksempler på utfylte kompetanseskjema fra ulike nivå og kategorier.

KOMPETANSESKJEMA UNGDOMSBEDRIFT

Programkategori bedriftsprogrammer: gir erfaring med oppstart, utvikling, og avvikling av en bedrift gjennom et skoleår. Bedriftsprogrammene har temabaserte støtteprogrammer som bidrar til å øke læringsutbyttet gjennom året.

Kompetanseskjema Ungdomsbedrift

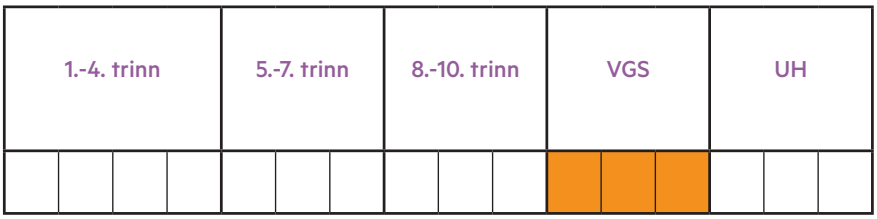

Kompetansemål og omfang		1	2	3	4	5	6
Kreativitet og innovasjon	Idéutvikling	■	■	■			
	Fra idé til handling	■	■	■	■	■	■
	Kreativt samspill	■	■	■	■		
Handlings-kompetanse	Samhandling	■	■	■	■	■	■
	Kritisk tenking og problemløsing	■	■	■	■	■	■
	Endringskompetanse	■	■	■	■		
	Etablererkompetanse	■	■	■	■	■	
Omverdens-forståelse	Kontekstforståelse	■	■	■	■		
	Markedsforståelse	■	■	■	■		
	Økonomiforståelse	■	■	■	■	■	■
	Etisk refleksjon	■	■	■			

KOMPETANSESKJEMA INNOVASJONSCAMP UNGDOMSSKOLE

Programkategori idéverksted: gir erfaring med og kunnskap om kreative prosesser og innovasjon.

Kompetanseskjema Innovasjonscamp ungdomsskole

Kompetansemål og omfang		1	2	3	4	5	6
Kreativitet og innovasjons-kompetanse	Idéutvikling						
	Fra idé til handling						
	Kreativt samspill						
Handlings-kompetanse	Samhandling						
	Kritisk tenking og problemløsing						
	Endringskompetanse						
	Etablererkompetanse						
Omverdens-kompetanse	Kontekstforståelse						
	Markedsforståelse						
	Økonomiforståelse						
	Etisk refleksjon						

KOMPETANSESKJEMA VÅRT LOKALSAMFUNN

Programkategori arbeidslivs- og karriererettede programmer: gir innsikt i hvordan man kan være med å bidra i egne nære omgivelser, framtidige muligheter og forståelse av hvilke økonomiske konsekvenser egne valg har.

Kompetanseskjema Vårt lokalsamfunn

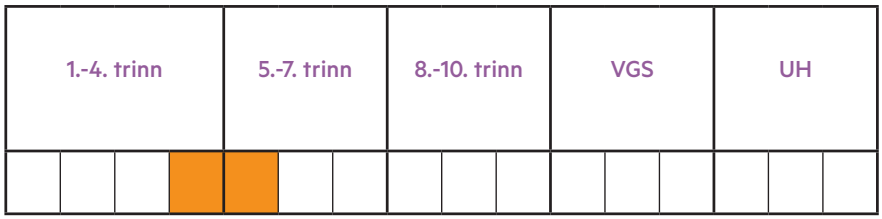

Kompetansemål og omfang		1	2	3	4	5	6
Kreativitet og innovasjon	Idéutvikling	■	■	■			
	Fra idé til handling/innovasjon	■	■				
	Kreativt samspill	■	■				
Handlings-kompetanse	Samhandling	■	■	■	■	■	■
	Kritisk tenking og problemløsing	■	■	■			
	Endringskompetanse	■	■				
	Etablererkompetanse	■					
Omverdens-forståelse	Kontekstforståelse	■	■	■	■	■	■
	Markedsforståelse	■	■	■			
	Økonomiforståelse	■	■	■	■	■	
	Etisk refleksjon	■	■	■			

5. REFERANSER

Anderson, C. (2008). *The long tail: Why the future of business is selling less of more*. New York: Hyperion.

Ask, A.M.S. og Røe Ødegård, I.K. (2014). *Pedagogisk entreprenørskap i skole og utdanning*. Kristiansand: Portal, cop. 2014.

Baron, R.A. (2006). *Opportunity Recognition as Pattern Recognition: How Entrepreneurs "Connect the Dots" to Identify New Business Opportunities*. Academy of Management Perspectives, 20(1)

Blenker, P., Elmholdt, S.T., Frederiksen, S.H., Korsgaard, S. og Wagner, K. (2014). *Methods in entrepreneurship education research: A review and integrative framework*. Education + Training, 56(8/9)

Blenker, P. Korsgaard, S., Neergaard, H., & Thrane, C. (2011). *The question we care about: paradigms and progression in entrepreneurship education,* Industry and Higher Education, 25(6), 417-427

Bruner, J.S. (1990). *Acts of meaning*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Dede, C. (2010). *Comparing Frameworks for 21st Century Skills*. I J. Bellanca og R. Brandt (red.) 21st Century Skills. Bloomington: Solution Tree Press

Dewey, J. (1916). *Democracy and education: An introduction to the philosophy of education*. New York: Macmillan.

Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York: Kappa Delta Pi/ Touchstone.

Dewey, J. (2008). *The Child and the Curriculum Including, the School and Society*. New York: Cosimo Inc.

Freemana,S. et al (2014) *Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematics*. Proceedings of the National Academy of Sciences, doi: 10.1073/pnas.1319030111

Gibb, A. (2008). *Entrepreneurship and enterprise education in schools and colleges: insights from UK practice*. International Journal of Entrepreneurship Education, 6, 48

Gilje, Ø. (2013). *Kunst og håndverk i møte med digitale kulturer*. In J. Lepperød, T. Kallestad og Ø. Gilje (Eds.), Kunst, Håndverk, Teknologi og Design (s. 13–30): Fagbokforlaget.

Greeno, J.G. (2006). *Learning in activity.* I K. Sawyer (red.) Handbook of the Learning Sciences, Cambridge, MA: Cambridge University Press

Illeris, K. (2013). *Kompetence hvad hvorfor hvordan?* Frederiksberg: Samfundslitteratur

Ito , M. (2009). *Work*. In M. Ito (Ed.), *Hanging Out, Messing Around, and Geeking Out: Kids Living and Learning with New Media* (s. 295–337). Massaschusetts: MIT press.

Johansen, V. (2012). *Entrepreneurship Education and Academic Performance*. Scandinavian Journal of Educational Research, 1–15. doi:10.1080/00313831.2012.726642

Johansen, V. (2014). *Entrepreneurship Education and Academic Performance*. Scandinavian Journal of Educational Research, 58(3), s. 300–314. doi:10.1080/00313831.2012.726642

Johansen, V., Clausen, T.H.og Schanke, T. (2013). *Entrepreneurship education and boys' and girls' perceptions of entrepreneurs*. International Journal of Entrepreneurship and Small Business, 19(2), s. 127–141.

Johansen, V.og Schanke, T. (2011). *Entreprenørskap i grunnopplæringen: status 2010*. ØF- rapport nr. 05/2011. Hamar: Østlandsforskning

Johansen, V., Støren, L.A. (red) (2015). *Entreprenørskapsutdanning i Norge. Tilnærminger, utbredelse og effekter*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Johnson, D. W., Johnson, R. T., Haugaløkken, O. K., og Aakervik , Aa. O. (1998). *Samarbeid i skolen. Pedagogisk utviklingsarbeid-samspill mellom mennesker*. Namsos: Pedagogisk psykologisk forlag.

Kaufmann, G. (2006). *Hva er kreativitet*. Oslo: Universitetsforlaget

Kolb, David A. (1984). *Experiential learning: experience as the source of learning and development*, Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

Lackéus, M. (2015). *Entrepreneurship in education-what, why, when and how*. Paris: OECD

Lave, J. og Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge: Cambridge University Press.

Mahieu, R. (2006). *Agents of change and policies of scale: a policy study of entrepreneurship and enterprise in education*. Doctoral thesis, Umeå Universitet.

Mayer, R. E. og Wittrock, M. C. (2006). *Problem solving*. I Alexander, P. A. og Winne, P. E. (red). Handbook of Educational Psychology. 2nd edition. Kapittel 13, s. 287 – 303. Mahwan, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Neck, H.M., Greene, P.G., and Brush, C.G. (2014). *Teaching Entrepreneurship: A practice-based approach*. Edward Elgar

Nielsen, S.L., Klyver, K. Evald, M. og Bager, T. (2009). *Entrepreneurship in Theory and Practice – Paradoxes in play*. University Press of Southern Denmark

Nybye, N. og Rasmussen, A. (2013). *Progressionsmodel: Entreprenørskabs og innovationsundervisning*. Fonden for Entreprenørskab – Young Enterprise Danmark

Nygren, P. og Thuen, H. (2008) *Barn og unges kompetanseutvikling,* Oslo: Universitetsforlaget

Okpara, J. O. & Halkias, D. (2011). *Social entrepreneurship: an overview of its theoretical evolution and proposed research model*. International Journal of Social Entrepreneurship and Innovation, 1, 4-20

Rasmussen, A., Moberg, K., Revsbech, C. (2015). *Taksonomi i Entreprenørskabsuddannelse - perpektiver på mål, undervisning og evaluering*. Fonden for Entreprenørskab – Young Enterprise Danmark

Rogoff, B. og Lave, J. (1984). *Everyday cognition: Its development in social context*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Runco, M.A. og Pagnani, A.R. (2011). *Psychological research on creativity.* In J. Sefton-Green, P. Thomson, K. Jones og L. Bresler (Eds.), The Routledge International Handbook of Creative Learning (s. 63–71). London: Routledge.

Shane, S. (2000). *Prior knowledge and the discovery of entrepreneurial opportunities*. Organization Science 11(4)

Spencer, E., Lucas, B. og Claxton, G. (2012). *Progression in creativity: Developing new forms of assessment: A literature review*. Newcastle: Creativity, Culture and Education.

Spilling, O.R., Johansen, V. og Støren, L.A. (2015). *Entreprenørskapsutdanning i Norge– status og veien videre: Sluttrapport fra følgeforskningsprosjektet om entreprenørskap i utdanningen*. Rapport 2/2015. Oslo: NIFU

Sarasvathy, S. (2008). *Effectuation, Elements of Entrepreneurship Expertise*. Cheltenham, UK and Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing

Sarasvathy, S. (2001). *Causation and effectuation: toward a theoretical shift from economic inevitability to entrepreneurial contingency*. Academy of Management. The Academy of Management Review, 26(2)

Sarasvathy, S. and Venkataraman, S. (2011). *Entrepreneurship as Method: Open Questions for an Entrepreneurial Future*. Entrepreneurship Theory and Practice, 113-135.

Schön, D.A. (1987). *Educating the Reflective Practitioner*. San Francisco: Jossey-Bass

Støren, L.A. (2014a). *Entreprenørskapsprosjekter og utvikling av unge menneskers entreprenørskapskompetanse*. In V. Johansen og L.A. Støren (Eds.), *Entreprenørskapsutdanning i Norge: Tilnærminger, utbredelse og effekter* (s. 181–201). Bergen: Fagbokforlaget

Støren, L.A. (2014b). Entreprenørskapsprosjekter og utvikling av unge menneskers entreprenørskapskompetanse. In V. Johansen og L.A. Støren (Eds.), *Entreprenørskapsutdanning i Norge: Tilnærminger, utbredelse og effekter*(s. 181–201). Bergen: Fagbokforlaget

Schumpeter. J (1934). *The Theory of Economic Development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in society: the development of higher psychological processes*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Vygotsky, L.S. (1986). *Thought and language*. Cambridge, Mass.: MIT Press.

Wennberg, K. og Elert, N. (2012). *The Effects of Education and Training in Entrepreneurship*.

Styrende dokumenter

- Nærings- og handelsdepartementet (2003). *Fra idé til verdi, Regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitikk*. Regjeringen Bondevik II
- Utdannings- og forskningsdepartementet (2004). *Kultur for læring, Stortingsmelding nr. 30*. Regjeringen Bondevik II
- Utdannings- og forskningsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet (2004). *Se mulighetene og gjør noe med dem! – strategi for entreprenørskap i utdanningen 2004-2008*. Regjeringen Bondevik II
- Kunnskapsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet (2006). *Se mulighetene og gjør noe med dem! – strategi for entreprenørskap i utdanningen 2004-2008*. Regjeringen Stoltenberg II
- Utdannings- og forskningsdepartementet (2006). *Kunnskapsløftet. Læreplan for grunnskole og videregående opplæring*.
- Nærings- og handelsdepartementet (2008). *Et nyskapende og bærekraftig Norge, Stortingsmelding nr. 7*. Regjeringen Stoltenberg II
- Kunnskapsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet (2009). *Entreprenørskap i utdanningen – fra grunnskole til høyere utdanning 2009-2014*. Regjeringen Stoltenberg II
- Kunnskapsdepartementet (2014). *Kvalifikasjonsrammeverket for høyere utdanning*.
- Kunnskapsdepartementet (2015). *Fremtidens skole – Fornyelse av fag og kompetanser*.

FRAMTID–SAMSPILL–SKAPERGLEDE

UNGT ENTREPRENØRSKAP (UE) skal inspirere unge til å tenke nytt og til å skape verdier. UE er etablert nasjonalt og i alle fylker og er en del av et verdensomspennende nettverk gjennom medlemskap i JA Europe og JA Worldwide.

Ungt Entreprenørskaps formål er – i samspill med utdanningssystemet, næringslivet og andre aktører – å:

- utvikle barn og unges kreativitet, skaperglede og tro på seg selv
- gi barn og unge forståelse for betydningen av verdiskaping og nyskaping i næringslivet
- fremme barn og unges samarbeidsevne og ansvarsbevissthet
- gi forståelse for og kunnskap om etikk og regler i nærings- og arbeidslivet
- styrke samhandlingen i lokalsamfunnet mellom nærings- og arbeidslivet og utdanningssystemet
- stimulere til samarbeid over landegrensene
- inspirere til framtidig verdiskaping i en sosial, kulturell og økonomisk sammenheng

Ungt Entreprenørskaps nasjonale samarbeidspartnere er:

- Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)
- Kunnskapsdepartementet (KD)
- Landbruks- og matdepartementet (LMD)
- Samarbeid mot svart økonomi (SMSØ)
- Brønnøysundregistrene

- Hovedorganisasjonen Virke
- Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
- Landsorganisasjonen i Norge (LO)
- Utdanningsforbundet
- Kommunesektorens organisasjon (KS)
- Finans Norge (FNO)

- Nordea
- Ferd
- ManpowerGroup
- Enova
- Visma

A member of JA Worldwide®

Ungt Entreprenørskap Norge
Postboks 5250 Majorstua • 0303 Oslo
Telefon 23 08 82 10 • ue@ue.no • **www.ue.no**

Seljord kommune
Rådmannen

Arkivkode: 223
Sakshand.: Ronde Schade
Dir.tlf.:
Vår ref.: 2016/1773- 2
Dato: 08.11.2016

Ue - Ann-Iren Haugen

Forespørsel om finansiering av entreprenørskapsaktiviteter i grunnskolene i Seljord.

Viser til brev med spørsmål om finansiering av entreprenørskapsaktiviteter i grunnskulen i Seljord kommune. Den økonomiske situasjonen i grunnskulen i Seljord er for tida slik at det ikkje er grunnlag for å betale UE-Telemark 35 000 kr i åra 2017-2019.

Eg vil leggje saka fram for politikarane i samband med budsjett og økonomiplan, slik at dei eventuelt kan utvide den økonomiske ramma til skulane. I såfall vil eg ta ny kontakt for å orientere om dette.

Med venleg helsing

Ronde Schade

Kommunalsjef

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikkje underskrift.

Kopi til:
Ordførar Seljord kommune, Halfdan Haugan
Rektor Seljord ungdomsskule, Knut Haugan

Seljord kommune

Arkiv: 223
Saksnr.: 2016/1923-2
Sakshand.: Asbjørn Storrusten
Direkte tlf.: 35065155
Dato: 15.11.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Formannskap/økonomiutval	104/16	24.11.2016
Kommunestyret	96/16	15.12.2016

Nærbakst As/ Aasmundsen Bakeri As - Søknad om utviklingsstøtte

Saksdokument:

Vedlegg:
1 Aasmundsens Bakeri - Søknad om utviklingsstønad

Saksutgreiing:

Nærbakst As som eig Aasmundsen Bakeri As søker Seljord kommune om støtte på kr 1 000 000,- for investering /kjøp og opprusting av produksjonslokalane i Åsanvegen, Flatdal.

Aasmundsen Bakeri har dreve bakeriverksemd i Flatdal sida 1924. Nærbakst As overtok bakeriet i 2007. Lokalane i Åsanevegen er fortsatt eigd av familien Aasmundsen og leigekontrakten er fram til utgangen av juni 2017.
Aasmundsen Bakeri ligg an til ein omsetnad på ca. kr 30 mil. i 2016 og dei har for tida 40 tilsette fordelt på 28 årsverk.
Den viktigaste kunden er Rema 1000 i Telemark, men Nærbakst har ingen langsiktig avtale med desse. Nærbakst har likevel tru på at det er fortsatt grunnlag for bærekraftig drift ved bakeriet.

I sin søknad om støtte skriv styreleiar Morten Fjære i Nærbakst AS m.a.;
I forbindelse med utløp av nåværende leiekontrakt har vi vurdert å flytte bakeriet nærmere markedet i Grenland. Men vi har også mottatt et tilbud om overtakelse av eiendommen i Flatdal. Det vil i så fall være behov for en betydelig investering i å oppgradere bakeriet.
Krav fra både Mattilsyn, Arbeidstilsyn og ikke minst kundene, gjør at vi estimerer den totale investeringen i kjøp og oppgradering til ca kr 3,5 mill. Men da vil vi ha et tidsmessig og rasjonelt bakeri som er egnet til å betjene kunder innenfor dagligvare, offentlig og storhusholdning i tiden fremover. Det vil i tillegg være aktuelt å flytte produksjon av frosne produkter fra bakerier i Oslo området til Aasmundsens Bakeri.
Vi har eit sterke ønske om å fortsette drifta ved Aasmundsen Bakeri i Flatdal. Vi har god erfaring med både lokal arbeidskraft og lokale leverandører. På bakgrunn av dette vil vi søke om eit utviklingsstøtte kr 1.000 000,-.

Saksutgreiing

Aasmundsen Bakeri AS, som har 28 arbeidsplassar med 40 tilsette, der det er ein del ufaglærte arbeidstakarar, er ein svært viktig verksemd for Seljord kommune.

Verksemda produsere bakerivarer i eit vanskeleg og ustabilt marknad, noko som kan gjere det usikkert å gjere store investeringar i t.d. lokalar i Flatdal.
Verksemda vurderer alternativt å flytte verksemda nærare større marknadar som Grenland og til nye eller betre tilpassa lokalar.

Nærbakst som er ein sjølvstendig bakerikjede, opplever stadig endringar i marknaden av bakeriprodukt. Landets tre stor kolonialhandlarar har dominerande posisjonar innan varehandel og dei ynskjer enten å selje eigne produkt eller velje samarbeidspartnare etter andre kriteria og dei kan hurtig endre sine innkjøpsstrategiar.
Dette kan hurtig få store endringar for sjølvstendige leverandørar som Nærbakst As.

Aasmundsen Bakeri er ein tradisjonsrik verksemd i Flatdal og er ein viktig hjørnesteinsverksemd i Flatdal og Seljord.

Vurdering
Gode arbeidsplassar er svært viktig for ein kommune. Variasjon i type arbeidsplassar gir større tryggleik når ein ser svingningar i marknaden. Aasmundsen Bakeri representerer ein viktig del av arbeidsplassbilete i Seljord. Det er mange kvinnelege tilsette i verksemda og mang ein Seljords ungdom har fått prøve seg i arbeidslivet på bakeriet.

Det også store ringverknadar med ein produksjonsverksemd. Nærbakst As opplyser at dei årlege handlar for omlag 1 mil. kr av lokale verksemder og med mange tilsette som bur, lever og handlar i kommunen gir dette ein viktig omsetnad i kommunen.

Mange kommunar har mykje større ressursar til næringsutvikling enn Seljord kommune og kan tilby gode vilkår for å få ein god verksemd til å etablere seg i sin kommune.
Seljord kommune har dessverre lite frie midlar i det disponible Næringsfond/ Kraftfond.

Rådmannen meiner at kommunen må strekke seg langt for å sikre at ein så stor godt etablert verksemd blir verande regionen.

Vedtektene for Næringsfond/kraftfond § 2.Formål;
Fondet skal fortrinnsvis nyttast til næringsformål. Som etablering av nye bedrifter og vidareutvikling av eksisterande bedrifter. Fondet kan også nyttast til kommunale tiltak.

I vedtektene for fondet er det i skildra fleire dømer for støtte, t.d. døme pkt. D om investeringar;

<u>D. Investering i bedrifter.</u> Eksempelvis utstyr/maskiner, bygningar og utvidingar av eksisterande bedrifter.

Vedtektene har òg ein setning om at ;
Tiltak som fremjar sysselsetjing av kvinner og ungdom bør prioriterast.

Rådmannen si tilråding:

Rådmannen rår Formannskapet gjere følgjande vedtak;
Seljord kommune løyver kr 250.000,- til Nærbakst AS for å sikre at Aasmundsens Bakeri AS blir verande i Seljord kommune. Dette føreset at Nærbakst AS/Aasmundsen Bakeri AS kjøper lokalane i Åsanvegen og startar å ruste dei opp. Løyvinga er av Næringsfond/ kraftfond for 2017.

Handsaming i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Framlegg frå Sp v/ Henry Mæland:

Tillegg til rådmannen si tilråding:

Formannskapet ber kommunestyret om å vurdere ytterlegare støtte.

Samrøystes vedteke

Vedtak i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Seljord kommune løyver kr 250.000,- til Nærbakst AS for å sikre at Aasmundsens Bakeri AS blir verande i Seljord kommune. Dette føreset at Nærbakst AS/Aasmundsen Bakeri AS kjøper lokalane i Åsanvegen og startar å ruste dei opp. Løyvinga er av Næringsfond/ kraftfond for 2017.
Formannskapet ber kommunestyret om å vurdere ytterlegare støtte.

Utskrift til: Nærbakst AS, ved styreleiar Morten Fjære.

Nærbakst

NÆRBAKST AS
Postboks 234
N-1379 Nesbru

T: +47 23 26 40 00
F: +47 66 98 11 95
E: post@narbakst.no

Foretaksregisteret: 977 499 836 MVA
www.narbakst.no

Flatdal 14.11.2016

SØKNAD OM UTVIKLINGSSTØTTE

Vi viser til hyggelig møte i dag med ordfører Halvdan Haugen og Næringssjef Asbjørn Storrusten.

Aasmundsen Bakeri har drevet bakerivirksomhet i Seljord siden 1924. Nærbakst overtok bakeriet i 2007. Lokalene i Åsanevegen er fortsatt eiet av familien Aasmundsen og leiekontrakten løper fram til utgangen av juni 2017. Aasmundsen Bakeri ligger an til en omsetning på ca. kr 30 mill i 2016. Den viktigste kunden er Rema 1000 i Telemark, men vi har ingen langsiktig avtale. Vi har likevel tro på at det er fortsatt grunnlag for bærekraftig drift ved bakeriet.

I forbindelse med utløp av nåværende leiekontrakt har vi vurdert å flytte bakeriet nærmere markedet i Grenland. Men vi har også mottatt et tilbud om overtakelse av eiendommen i Flatdal. Det vil i så fall være behov for en betydelig investering i å oppgradere bakeriet. Krav fra både Mattilsyn, Arbeidstilsyn og ikke minst kundene, gjør at vi estimerer den totale investeringen i kjøp og oppgradering til ca kr 3,5 mill. Men da vil vi ha et tidsmessig og rasjonelt bakeri som er egnet til å betjene kunder innenfor dagligvare, offentlig og storhusholdning i tiden fremover. Det vil i tillegg være aktuelt å flytte produksjon av frosne produkter fra bakerier i Oslo området til Aasmundsens Bakeri.

Aasmundsen Bakeri har for tiden 40 ansatte fordelt på 28 årsverk. Vi regner med at behovet for arbeidskraft vil være stabilt eller litt økende hvis vi beholder eksisterende kunder og kan gi bakeriet noe mer produksjon. I tillegg kjøper vi varer og tjenester fra lokale bedrifter i Seljord for ca. kr 1 mill.

Vi har et sterkt ønske om å fortsette driften ved Aasmundsen Bakeri i Flatdal Vi har god erfaring med både lokal arbeidskraft og lokale leverandører. På bakgrunn av dette vil vi søke om utviklingsstøtte på kr 1 000 000,-

Vi håper på positiv behandling v denne søknaden: Hvis dere har spørsmål eller noe er uklart, vennligst ta kontakt med Morten Fjære på telefon 404 14 210 eller Mogens Iversen på telefon 970 82 215.

Med vennlig hilsen

Morten Fjære
Styreleder Nærbakst AS

Seljord kommune

Arkiv: 150
Saksnr.: 2016/1918-1
Sakshand.: Kari Gro Espeland
Direkte tlf.: 35065106
Dato: 14.11.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Formannskap/økonomiutval	107/16	24.11.2016
Eldreråd	9/16	05.12.2016
Råd for menneske med nedsett funksjonsevne	8/16	05.12.2016
Arbeidsmiljøutvalet	2/16	07.12.2016
Kommunestyret	97/16	15.12.2016

Kommuneplan - handlingsdel med handlingsprogram, budsjett og økonomiplan med kommentarar 2017 - 2020

Saksdokument:

Vedlegg:
1 Gul bok formatert - rådmannen sitt framlegg
2 Vedlegg til Gul Bok Kommunale avgifter 2017 samla
3 Vedlegg til Gul Bok 2017 - Tiltak utafor Ramma
4 Vedlegg til Gul Bok 2017 Tabell over naudsynt vedlikehald av kommunale bygg - vedlegg til handlingsprogram 2017 - 2020
5 Innspel NSF
6 Innspel SU Tussejuv barnehage
7 Innspel Utdanningsforbundet
8 FAU Seljord barneskule - Innspel til endra budsjett for lærebøker - Budsjett 2017
9 Flatdal barnehage - Samarbeidsutvalet - Høyringsuttale
10 Heddeli barnehage - Samarbeidsutvalet - Høyringsuttale
11 Heddeli og Flatdal barnehage - Uttale til kommuneplan 2017 - 2020

Saksutgreiing:

I formannskapet/økonomiutvalet sitt møte 03.11.16. vedtok formannskapet/økonomiutvalet å legge Kommuneplan – Handlingsdel med handlingsprogram 2017 – 2020 ut til offentleg ettersyn i 30 dagar. Dokumentet er ein del av Kommuneplanen sin handlingsdel (Gul bok) som fylgjer denne saka. Handlingsdelen med kommentarar vert lagt fram for kommunestyret i

samband med budsjetthandsaminga i møte 15.12.2016.

I formannskapet/økonomiutvalet sitt møte 22.11.2016 vert Handlingsdel med budsjett og økonomiplan 2017 -2020 lagt fram som informasjon. I møte 24.11.2016 vedtek utvalet si innstilling til kommunestyret sitt møte 15.12.2016. Deretter vert dokumentet lagt ut til alminneleg ettersyn i 14 dagar.

Kommuneplan – Handlingsdel med handlingsprogram, budsjett og økonomiplan 2017 -2020 (Gul Bok) er et binande styringsdokument for Seljord kommune og syner korleis målsettingane i kommuneplanen skal bli nådd. Tilbakemelding om framdrift i samsvar med planen skjer gjennom arbeidsprogram, budsjettoversyn, årsrekneskap og årsmelding. Planen med tilhøyrande tilbakemeldingar utgjer kommunen sin internkontroll på øvste nivå i regi av rådmannen. I tillegg førar kommunestyret sjølv kontroll med verksemda gjennom kontrollutvalet.

Innkomne merknader og innspel:
Framlegg til Handlingsprogram 2017 - 2020 har jamfør Pbl.§11-4 vært til offentleg ettersyn i 30 dagar.
I høyringsperioden har budsjett og økonomiplan for 2015 - 2018 vert til politisk handsaming i formannskapet. Budsjett og økonomiplan med formannskapet si tilråding til kommunestyret vart lagt ut til offentleg ettersyn, og det har kome innspel og merknader frå fleire instansar, hovudsakleg i høve til budsjett og økonomiplan, men også nokre kommentarar i høve til handlingsprogrammet.

Hovudpunkta er lagt inn i tabellen under, innspela fylgjer i sin heilskap som vedlegg til denne saka.

Innspela til budsjett og økonomiplan er gjeve med utgangspunkt i formannskapet si tilråding til kommunestyret i sak 106/16:

Forslagsstillar	**Innspel/ merknad**	**Rådmannen sin kommentar**
Norsk sjukepleieforbund, Seljord kommune, v / HTV Marit Samland	NSF peikar på at formannskapet sitt framlegg vil gå utover kvaliteten på tenestene og at det ikkje gjev rom for gode prosessar. Å gå på akkord med kompetanse og kvalitet på tenestene vil også kunne få konsekvensar for å rekruttere og behalde tilsette. Samhandlingsreforma har ført til at kommunen har ansvar for å halde fram behandling som har starta på sjukehus og som ofte både er tidkrevjande og krav høg kompetanse. Seljord kommune har 90% utnytting av øyeblikkeleg hjelp plassen, dette er høgt samanlikna med andre kommunar.	Seljord kommune må forhalde seg til gjeldande avtaleverk og lokale retningsliner for omstilling når det er planlagde endringar i organisasjonen. Det vil vera vanskeleg for arbeidsgjevar å ha gode prosessar med HTV og verneteneste og samstundes oppnå ei innsparing på 1% i 2017.

Fagforbundet v/ HTV Vigdis Øverland	Naudsynt å ikkje redusere bemanninga innan PO3 pga. få sjukeheimsplassar og dermed dårlege pasientar. Reduksjon i pleiefaktoren kan føre til auka sjukefråvær. Effektivitetsanalysa er feil og bør derfor ikkje ligge til grun for reduksjon i talet på tilsette. Seniortillegget kan ikkje fjernast då dette er ei framforhandla avtale.	Administrasjonen arbeider med å finne faktagrunnlaget og forklaringar på effektivitetsanalysa. KS er blitt bedt om å vurdere om seniortillegget kan takas frå dei som alt har fått det, eller om dette berre kan omfatta dei som er i målgruppa etter at vedtaket er fatta.
Samarbeidsutvalet i Tussejuv barnehage	SU understrekar at vikarsituasjonen i barnehagen er krevjande og stabil bemanning er viktig. Samarbeidsutvalet støttar fleire språkpraksisplassar fullt ut og tenker at det vil vera eit "vinn, vinn" prosjekt. Behov for leikeutstyr og andre vedlikehaldsoppgåver	Det vil bli utarbeidd ny bemanningsplan i 2017 Det er ikkje tatt høgde for ekstra ressursar til språkpraksisplassar. Det er ikkje funne rom for leikeapparat og ekstra vedlikehald innan for budsjettramma.
Flatdal barnehage Heddeli barnehage	Behov for leikeapparat og nytt gjerde	Innspela er omtala under tiltak utanfor ramma.
Heddeli barnehage v/ samarbeidsutvalet	Behov for nytt leikeapparat. Meir lagerplass Språkpraksisplass kjøkken	Innspela er omtala under tiltak utanfor ramma.
Flatdal barnehage v/ samarbeidsutvalet	Behov for nytt leikeapparat. Flatdal barnehage er ikkje eigna for språkpraksisplass kjøkken Behov for nytt gjerde	Innspela er omtala under tiltak utanfor ramma.
Utdanningsforbundet v/ HTV Bente Vogsland	For Utdanningsforbundet ser det ikkje ut til at ein kan ta bort seniortillegg for dei som allereie har det. Det er i dag stor slitasje på skuleleiarane, og dei bør få ein betre arbeidssituasjon. Det er viktig for dei som er i jobben i dag, men også for å gjere slike jobbar attraktive slik at folk vil ha dei.	Syner til tidlegare kommentar når det gjeld Det er ynskjeleg å styrke leiarfunksjonen i skulane, men det er ikkje funne rom for å finansiere eit slikt tiltak.

	Kontaktlærarfunksjon i vaksenopplæringa. Opplæring framandspråklege Vikarar i barnehagen	
FAU Seljord barneskule	Behov for kr 95 000 meir til lærebøker	Syner til formannskapet si tilråding om auka budsjett til skulebøker

Rådmannen si tilråding:

Rådmannen rår formannskapet/økonomiutvalet til å fatte fylgjande vedtak:

I samsvar med kommunelova § 45 nr. 3 vert årsbudsjett for 2017 lagt ut til alminneleg ettersyn i 14 dagar før den vert handsama av kommunestyret.
I samsvar med kommunelova § 44 nr. 7 vert økonomiplan med framlegg til vedtak lagt ut til alminneleg ettersyn i 14 dagar før planen vert handsama i kommunestyret.

Rådmannen rår formannskapet/økonomiutvalet til å legge fylgjande framlegg til vedtak fram for kommunestyret:

1. Kommunestyret vedtek Kommuneplan – Handlingsdel med budsjett og økonomiplan slik det går fram av dokumentet Gul bok 2017 – 2020.

2. I medhald av eigedomsskattelova § 3 fyrste ledd bokstav c, vert det skrive ut eigedomsskatt på verk og bruk med 0,7% av eigedomsskattetaksten.
Vedtektene for eigedomsskatt i Seljord kommune vedtatt av kommunestyret 13.12.2012. skal gjelde for eigedomsskatteåret 2017, jamfør eigedomsskattelova §10.
Det er tre terminar for betaling av eigedomsskatt jamfør eigedomsskattelova § 25.

3. Nytt låneopptak i 2017 kr 29.495.000 mill. (i tillegg kjem bruk av unytta lånemidlar kr 11.351.000). Lånegjelda vert avdrege i samsvar med "minste tillatne avdrag" som er lik "attståande vekta levetid på kommunen sine anleggsmidlar", for tida omlag 32 år.

4. Investeringsbudsjettet vert vedteke slik det går fram av budsjettering 2A og 2B. Sum investeringstiltak (inkl. utlån, andelar og avsetjingar) er i 2017 kr 58.718.000.

5. Driftsbudsjettet vert vedteke på netto programområdenivå slik det går fram av budsjettskjema 1A og 1B.

6. Kommunale avgifter vert vedtekne etter prinsippet om sjølvkost.

Handsaming i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Sak 106/16

Framlegg frå Ap og H:
Det forventast ei effektivisering på drifta av Seljord kommune på 1% i 2017 og at Rådmann ser på dei ulike avdelingar innom alle Programområde. Det å organisere drifta på ein rasjonell og kostnadseffektiv måte er ei overordna målsetjing med mest mogleg produksjon av tenester og mindre administrasjon.

Vedteke med 4 mot 3 røyster

Innsparing PO1 (kr 250.000), innsparing PO3 (kr 600.000) og opphøyr av seniortillegg (kr 250 000) inngår i forventa effektivisering på 1%.

Samrøystes vedteke

PO3 Vidareutvikling av demensteam blir lagt inn med kr 213.000 (2.3.3.) – dekkast i ramma

Samrøystes vedteke

Framlegg frå V og Sp.:
Småskulen i Seljord har fri på torsdagar. På Flatdal skule er det ikkje SFO tilbod på torsdagar. På grunn av dette meiner vi at Seljord kommune legg opp til ein deltidskultur som i særleg grad råkar kvinner. For å råde bot på dette bed Formannskapet oom at Rådmannen kostnadsbereknar SFO for Flatdal skule og innarbeider desse kostnadane i budsjettet frå august 2017. Parallelt med dette ber Formannskapet Rådmannen om å utgreie dei økonomiske og faglege konsekvensane av 5- dagars skuleveke for barneskulen i heile kommunen.

Samrøystes vedteke

Utgreiing og kostnadsberekning av eit prøveprosjekt skal leggjast fram for kommunestyret i løpet av 1. kvartal 2017 med sikte på å kunne tilby skulemat i heile grunnskulen i Seljord kommune frå januar 2018. I samband med dette bed Formannskapet om at Rådmannen synleggjer økonomisk handlingsrom for å finansiere skulemattilbodet.

Samrøystes vedteke.

Framlegg frå Ap og H for budsjett 2017

Framlegg	Finansiering Disp. fond	Sp og V	Ap og H	Avrøysting
Seljord Næringshage	Kr. 500 000		4	Vedteke med 4 mot 3 røyster
Seljord Idrettslag	Kr. 200 000		4	Vedteke med 4 mot 3 røyster
Prosjektleiar (søkolog)	Kr. 700 000		4	Vedteke med 4 mot 3 røyster
Lærebøker til barneskulen	Kr. 50 000	3	4	Samrøystes vedteke
IT-utstyr skulen	Kr. 100 000	3	4	Samrøystes vedteke
Møtestad Seljord	Kr. 100 000		4	Vedteke med 4 mot 3 røyster
Vedlikehald kommunale vegar	Kr. 100 000		4	Vedteke med 4 mot 3 røyster
Elektronisk fakturaflyt	Kr. 187 000	3	4	Samrøystes vedteke

Framlegg frå Ap og H for økonomiplanperioden 2018 – 2020

Framlegg	Finansiering Disp. fond	Sp og V	Ap og H	Avrøysting
Seljord Idrettslag	Kr 200 000 årleg		4	Vedteke med 4 mot 3 røyster

Framlegg frå Sp og V for budsjett 2017

Framlegg	Finansiering	Sp og V	Ap og H	Avrøysting
Fjerne seniortillegg	Kr. 250 000	3	4	Samrøystes vedteke
Innsparing PO 1	Kr. 250 000	3	4	Samrøystes vedteke

Innsparing PO 3 (red. pleiefaktor)	Kr. 600 000	3	4	Samrøystes vedteke
Innsparing PO 3 (redusere med ein turnuslege)	Kr 150 000	3		Fall mot 4 røyster
Utgifter PO 4 Bibliotek vert dekt av auka realvekst	Kr. 300 000	3		Fall mot 4 røyster
Utgifter PO2 Skule	Kr. 350 000	3		Fall mot 4 røyster
Utgifter PO4 Tilskot til lag og organisasjonar	Kr. 200 000	3		Fall mot 4 røyster
Utgifter PO4 Styrking næringsfond	Kr. 200 000	3		Fall mot 4 røyster

Framlegg frå Sp og V for økonomiplanperioden 2018 – 2020

Framlegg	Finansiering	Sp og V	Ap og H	Avrøysting
Auka realvekst frå 0,33 til 0,67	2018 600.000, 2019 1,1 mill. 2020 1,8 mill.	3	4	Samrøystes vedteke
Fjerne seniortillegg	Kr 250 000 per år	3	4	Samrøystes vedteke
Innsparing PO 1	Kr 250 000 per år	3	4	Samrøystes vedteke
Innsparing PO 3 (red. pleiefaktor)	2018 1,2 mill. 2019 1,8 mill. 2020 2,5 mill.	3	4	Samrøystes vedteke
Innsparing PO 3 (redusere med ein turnuslege)	Kr. 350 000 årleg	3		Fall mot 4 røyster
Bibliotek vert dekt av auka realvekst	Kr. 600 000 årleg	3		Fall mot 4 røyster

Oppsummering av formannskapet sine endringar i høve til rådmannen sitt budsjettframlegg:

Formannskapets endringar (i driftsbudsjettet):	PO/Ansvar	2017	2018	2019	2020	Sum
1 % effektivisering av drifta kr 2.716.000 1)	PO 1-5	-1 616 000	0	0	0	-1 616 000
Bortfall seniortillegg	PO 1-5	-250 000	0	0	0	-250 000
Innsparing PO 1	PO 1	-250 000	0	0	0	-250 000
Prosjektleiar (søkolog)	PO 1	700 000	0	0	0	700 000
Lærebøker til barneskulen	PO 2	50 000	0	0	0	50 000
Innsparing PO 3 (redusere pleiefaktor)	PO 3	-600 000	-600 000	-1 200 000	-1 900 000	-4 300 000
Seljord Næringshage	PO 4	500 000	0	0	0	500 000
Møtestad Seljord	PO 4	100 000	0	0	0	100 000
Bruksavtale for Eventyrøy med Seljord idrettslag, 2017-2021	PO 4	200 000	200 000	200 000	200 000	800 000
Vedlikehald kommunale vegar (kantslått)	PO 5	100 000	0	0	0	100 000
0,67 % realvekst i frie inntekter (opp frå 0,33 %)	Ansvar 180	0	-600 000	-1 100 000	-1 800 000	-3 500 000
Effekt på netto driftsresultat (betring)		**-1 066 000**	**-1 000 000**	**-2 100 000**	**-3 500 000**	**-7 666 000**
Betringa av netto driftsresultat vert sett av til disposisjonsfondet	**Ansvar 190**	**1 066 000**	**1 000 000**	**2 100 000**	**3 500 000**	**7 666 000**
Budsjettbalanse		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

1) Ekskl. bortfall seniortillegg, innsparing PO 1 og innsparing PO 3 (redusere pleiefaktor) 2017-nivået på kr 600.000, desse inngår i kr 2,716 mill.

Formannskapets innstilling om effektivisering på kr 2,716 mill i 2017 vert "omgjort" til rådmannens framlegg om å redusere driftsutgiftene med kr 2,5 mill. fom. 2018.

Innsparing PO 3 (redusere pleiefaktor) på kr 600.000 i 2017 inngår i rådmannens kr 2,5 mill. fom. 2018, men vert i tillegg auka med kr 0,6 mill i 2018 (til kr 1,2 mill.) og ytterlegare kr 0,6 mill. i 2019 (til kr 1,8 mill.) og ytterlegare kr 0,7 mill. i 2020 (til kr 2,5 mill.).

Vedtak i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Det forventast ei effektivisering på drifta av Seljord kommune på 1% i 2017 og at Rådmann ser på dei ulike avdelingar innom alle Programområde. Det å organisere drifta på ein rasjonell og kostnadseffektiv måte er ei overordna målsetjing med mest mogleg produksjon av tenester og mindre administrasjon.

Vedteke med 4 mot 3 røyster

Innsparing PO1 (kr 250.000), innsparing PO3 (kr 600.000) og opphøyr av seniortillegg (kr 250 000) inngår i forventa effektivisering på 1%.

PO3 Vidareutvikling av demensteam blir lagt inn med kr 213.000 (2.3.3.) – dekkast i ramma

Småskulen i Seljord har fri på torsdagar. På Flatdal skule er det ikkje SFO tilbod på torsdagar. På grunn av dette meiner vi at Seljord kommune legg opp til ein deltidskultur som i særleg grad råkar kvinner. For å råde bot på dette bed Formannskapet oom at Rådmannen kostnadsbereknar SFO for Flatdal skule og innarbeider desse kostnadane i budsjettet frå august 2017. Parallelt med dette ber Formannskapet Rådmannen om å utgreie dei økonomiske og faglege konsekvensane av 5- dagars skuleveke for barneskulen i heile kommunen.

Utgreiing og kostnadsberekning av eit prøveprosjekt skal leggjast fram for kommunestyret i løpet av 1. kvartal 2017 med sikte på å kunne tilby skulemat i heile grunnskulen i Seljord kommune frå januar 2018. I samband med dette bed Formannskapet om at Rådmannen synleggjer økonomisk handlingsrom for å finansiere skulemattilbodet.

Framlegg	Finansiering Disp. fond	Sp og V	Ap og H	Avrøysting
Seljord Næringshage	Kr. 500 000		4	Vedteke med 4 mot 3 røyster
Seljord Idrettslag	Kr. 200 000		4	Vedteke med 4 mot 3 røyster
Prosjektleiar (søkolog)	Kr. 700 000		4	Vedteke med 4 mot 3 røyster
Lærebøker til barneskulen	Kr. 50 000	3	4	Samrøystes vedteke
IT-utstyr skulen	Kr. 100 000	3	4	Samrøystes vedteke
Møtestad Seljord	Kr. 100 000		4	Vedteke med 4 mot 3 røyster
Vedlikehald kommunale vegar	Kr. 100 000		4	Vedteke med 4 mot 3 røyster
Elektronisk fakturaflyt	Kr. 187 000	3	4	Samrøystes vedteke
Seljord Idrettslag	Kr 200 000 årleg		4	Vedteke med 4 mot 3 røyster
Fjerne seniortillegg	Kr. 250 000	3	4	Samrøystes vedteke
Innsparing PO 1	Kr. 250 000	3	4	Samrøystes vedteke
Innsparing PO 3 (red. pleiefaktor)	Kr. 600 000	3	4	Samrøystes vedteke
Auka realvekst frå 0,33 til 0,67	2018 600.000, 2019 1,1 mill. 2020 1,8 mill.	3	4	Samrøystes vedteke
Fjerne seniortillegg	Kr 250 000 per år	3	4	Samrøystes vedteke
Innsparing PO 1	Kr 250 000 per år	3	4	Samrøystes vedteke
Innsparing PO 3 (red. pleiefaktor)	2018 1,2 mill. 2019 1,8 mill. 2020 2,5 mill.	3	4	Samrøystes vedteke

Oppsummering av formannskapet sine endringar i høve til rådmannen sitt buds jettframlegg:

Formannskapets endringar (i driftsbudsjettet):	PO/Ansvar	2017	2018	2019	2020	Sum
1 % effektivisering av drifta kr 2.716.000 1)	PO 1-5	-1 616 000	0	0	0	-1 616 000
Bortfall seniortillegg	PO 1-5	-250 000	0	0	0	-250 000
Innsparing PO 1	PO 1	-250 000	0	0	0	-250 000
Prosjektleiar (søkolog)	PO 1	700 000	0	0	0	700 000
Lærebøker til barneskulen	PO 2	50 000	0	0	0	50 000
Innsparing PO 3 (redusere pleiefaktor)	PO 3	-600 000	-600 000	-1 200 000	-1 900 000	-4 300 000
Seljord Næringshage	PO 4	500 000	0	0	0	500 000
Møtestad Seljord	PO 4	100 000	0	0	0	100 000
Bruksavtale for Eventyrøy med Seljord idrettslag, 2017-2021	PO 4	200 000	200 000	200 000	200 000	800 000
Vedlikehald kommunale vegar (kantslått)	PO 5	100 000	0	0	0	100 000
0,67 % realvekst i frie inntekter (opp frå 0,33 %)	Ansvar 180	0	-600 000	-1 100 000	-1 800 000	-3 500 000
Effekt på netto driftsresultat (betring)		**-1 066 000**	**-1 000 000**	**-2 100 000**	**-3 500 000**	**-7 666 000**
Betringa av netto driftsresultat vert sett av til disposisjonsfondet	**Ansvar 190**	**1 066 000**	**1 000 000**	**2 100 000**	**3 500 000**	**7 666 000**
Budsjettbalanse		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

1) Ekskl. bortfall seniortillegg, innsparing PO 1 og innsparing PO 3 (redusere pleiefaktor) 2017-nivået på kr 600.000, desse inngår i kr 2,716 mill.
Formannskapets innstilling om effektivisering på kr 2,716 mill i 2017 vert "omgjort" til rådmannens framlegg om å redusere driftsutgiftene med kr 2,5 mill. fom. 2018.
Innsparing PO 3 (redusere pleiefaktor) på kr 600.000 i 2017 inngår i rådmannens kr 2,5 mill. fom. 2018, men vert i tillegg auka med kr 0,6 mill i 2018 (til kr 1,2 mill.) og ytterlegare kr 0,6 mill. i 2019 (til kr 1,8 mill.) og ytterlegare kr 0,7 mill. i 2020 (til kr 2,5 mill.).

Handsaming i Eldreråd - 05.12.2016

Samrøystes vedteke

Vedtak i Eldreråd - 05.12.2016

Eldrerådet ser med uro på formannskapet sitt forslag om å pålegge sjukeheimen å spare kr. 600 000 allereie i 2017, utan at ein på førehand har hatt tid til å vurdera grundig kva konsekvensar dette får for pasientane og dei tilsette. Det er mange dårlege pasientar på sjukeheimen i Seljord og kommunen har få sjukeheimsplassar i høve til folketal og samanlikna med nabokommunar. Samhandlingsreforma har også ført til at pasientar skrivast mykje tidlegare ut frå sjukehus enn før, utan at det fylgjer pengar med frå staten. Mange rehabiliteringsinstitusjonar er lagde ned, noko som betyr at fleire treng rehabiliteringsopphald på sjukeheimen m.a. etter større operasjonar, og før dei er i stand til å flytte heim att.
Kommuneadministrasjonen må gjere ei grundig og forsvarleg vurdering av kva mogelegheiter som ligg føre.

Handsaming i Råd for menneske med nedsett funksjonsevne - 05.12.2016

Samrøystes vedteke.

Vedtak i Råd for menneske med nedsett funksjonsevne - 05.12.2016

Råd for menneske med nedsett funksjonsevne ser med uro på formannskapet sitt forslag om å pålegge sjukeheimen å spare kr. 600 000 allereie i 2017, utan at ein på førehand har hatt tid til å vurdera grundig kva konsekvensar dette får for pasientane og dei tilsette. Det er mange dårlege pasientar på sjukeheimen i Seljord og kommunen har få sjukeheimsplassar i høve til folketal og samanlikna med nabokommunar. Samhandlingsreforma har også ført til at pasientar skrivast mykje tidlegare ut frå sjukehus enn før, utan at det fylgjer pengar med frå staten. Mange rehabiliteringsinstitusjonar er lagde ned, noko som betyr at fleire treng rehabiliteringsopphald på sjukeheimen m.a. etter større operasjonar, og før dei er i stand til å flytte heim att.
Kommuneadministrasjonen må gjere ei grundig og forsvarleg vurdering av kva mogelegheiter som ligg føre.

Handsaming i Arbeidsmiljøutvalet - 07.12.2016

Rådmann gjorde greie for rådmannens framlegg til budsjett og økonomiplan 2017-2020 og formannskapets budsjettvedtak (sak 2016/1918-1).

Formannskapet går inn for innsparing og effektivisering på drifta av Seljord kommune på 1 % allereie i 2017 (ca. kr 2.750.000,-), der opphør av seniortillegg inngår i forventa effektivisering. Det er også konkret innsparingsforslag på PO3, der pleiefaktor reduserast med eit beløp tilsvarande om lag 4 årsverk (kr 600.000,- per år) i økonomiplanperioden, samt innsparing på PO1 med kr 250.000,-.

AMU drøfta om det er lov å fjerne seniortillegg, med bakgrunn i 1) korleis avtala er inngått og 2) måten lønnssystem er bygd opp på. Per november 2016 har 29,15 årsverk seniortillegg i Seljord kommune, som utgjer kr. 145 700. Administrasjonen blei beden om å undersøke nærare med KS om det er mogleg å fjerne seniortillegget m.a. med utgangspunkt i ein forhandlingsprotokoll som var underskriven i 2006.

Samrøystes vedteke.

Vedtak i Arbeidsmiljøutvalet - 07.12.2016

AMU føreset at seniortillegget er gitt som eit lønspolitisk tillegg, og at tilsette si faste løn ikkje kan reduserast ved eit politisk vedtak. Dei tilsettes løn vert fastsett gjennom forhandlingar mellom partane og sikra gjennom lokale avtalar og/eller tariffavtalar.

AMU meiner vidare at den økonomiske innsparinga må gå føre seg gjennom prosessar og dialog med HTV og verneombod, jamfør kommunen sine retningsliner for omstilling og dialog. ROS analyse må ligge til grunn for endeleg vedtak.
Dette inneber at formannskapet sitt framlegg til kutt ikkje kan realiserast allereie i 2017.

Med grunnlag i kommunen sin økonomiske situasjon meiner AMU at kommunestyret bør prioritere kommunen sine primæroppgåver framfor nye tiltak som er utanfor kommunen sitt hovudansvarsområde.

Tiltak som er foreslått utanfor ramma bør heller prioriterast, til dømes auka leiarressurs i skulen, auka bemanning i heimetenesta, tiltak for betring av vikarsituasjon i barnehagane eller andre tiltak frå rådmannens framlegg til tiltaksliste, som det ikkje var rom for å innarbeide i budsjettramma.

Utskrift til: Fylkesmannen i Telemark

Seljord kommune

Kommuneplan – Handlingsdel

Med handlingsprogram, budsjett og økonomiplan med kommentarar
2017 – 2020

Gul bok

Rådmannen sitt framlegg

Til handsaming i formannskapet

22. og 24. november 2016

Innhold

Rådmannen si vurdering og langsiktige tilråding 6
Innleiing 7
Befolkningsutvikling 8
Budsjettpolitikken 9
Økonomiske målsettingar 9
Bruk av kraftinntekter 10
Utbyte frå aksjeselskap 10
Pensjon 10
Likviditet 10
Eigedomsforvalting 10
Eigedomsskatt og avgifter 11
Hovudprioritering i kommunebudsjettet 12
Sentraladministrasjon og fellestenester 13
Skule og oppvekst 13
Helse og omsorg 13
Utvikling, kultur og næring 13
Teknisk 14
Konklusjon 14
Organisering og ansvarsforhold 15
Styringsdokument og planar 15
Planstrategi 17
Kommuneplan 17
Samfunnstryggleik og beredskap 18
Status, utfordringar og mål i handlingsprogramperioden. 20
Fokusområde 21
Programområde 1 – Sentraladministrasjon og fellestenester 22
Programområde 2 – Skule og oppvekst 24
Programområde 3 – Helse og omsorg 28
Programområde 4 - Næring og utvikling 33
Programområde 5 – Teknisk 36
Målgruppe og kjerneverksemd 36
Budsjett og økonomiplan med kommentarar 39

Budsjettskjema 1 A – Driftsbudsjettet 39
Budsjettskjema 1 B – Driftsbudsjettet 40
Budsjettskjema 2 A – Investeringsbudsjettet 41
Budsjettskjema 2 B – Investeringsbudsjettet 42
Økonomisk oversyn – Drift 43
Økonomisk oversyn – Investering 44
Kommentarar til budsjett 2017 og økonomiplanperioden 2017-2020. 45
Innleiing 45
Samandrag 45
Endringar/ utfordringar i økonomiplanperioden 2018 – 2020 (samanlikna med 2017) kan oppsumerast slik: 46
Høgda pensjonskostnader 46
Konsesjonskraft 46
Eigedomsskatten frå kraftanlegg 46
Skjønsmidlar 46
Høgare rente- og avdragskostnader 46
Disposisjonsfond 46
Brutto lånegjeld 47
Investeringar 47
Seljord vassverk 47
VA-anlegg på Århus industriområde (inkl. ny brønn.) 48
Nytt avløpsanlegg på Bjørgesida. 48
Flatdal Renseanlegg – oppgradering. 48
Nytt VA nett til Nordbygdi industriområde. 48
Nytt overvakingssystem ytre anlegg - jamfør tilsynssak. 48
Trafikktryggleikstiltak. 48
Bu-kollektiv og dagaktivitetssenter og tilbygg til demensavdelinga. 48
Opprusting av sløydsal 48
Ombygging av leilegheit til to bu-einingar ved Steinmoen 49
Ny bil med lift til transport av mat, tøy og hjelpemiddel. 49
Ny turveg og oppfylling av masse ved Nesbukti 49
Grunnerverv av areal ved Nesbukti. 49
Nytt inventar Seljord Bibliotek. 49
Ny avkøyring til industriområdet i Nordbygdi. 49

Rehabilitering Bygdaråi bru. 49
Nye driftsmidlar for Teknisk eining. 49
Programområde 1 Sentraladministrasjon og fellesutgifter/-inntekter 50
Ansvar 100 – Folkevalde 50
Ansvar 101 – Kontrollorgan mm 50
Ansvar 110 – Rådmannskontor og fellestenester 50
Ansvar 111 – Økonomiavdelinga 50
Ansvar 112 – IT 51
Ansvar 113 – Telefon 51
Ansvar 114 – Forsikringar 51
Ansvar 116 – Personalavdelinga 51
Ansvar 125 – Nav kommune 51
Ansvar 130 – Kyrkjelege føremål 51
Ansvar 150 – Tilleggsløyvingar 51
Ansvar 180 – Skattar og rametilskot mm. 51
Ansvar 190 - Renter, avdrag og bruk av netto driftsresultat 52
Ansvar 199 – Avskrivingar 52
Programområde 2 Skule og oppvekst 52
Innleiing 52
Ansvar 200 - Undervisningskontoret 53
Ansvar 210 – Seljord barneskule 54
Ansvar 211 – Seljord ungdomsskule 54
Ansvar 212 – Flatdal skule 54
Ansvar 220 – Heddeli barnehage 54
Ansvar 221 – Tussejuv barnehage 55
Ansvar 222 – Flatdal barnehage 55
Ansvar 223 – Åmotsdal barnehage 55
Ansvar 230 – Kulturskulen 55
Programområde 3 Helse og omsorg 56
Ansvar 310 – Legetenester 56
Ansvar 311- Legevakt 56
Ansvar 311 - Fysioterapiteneste 56
Ansvar 312 – Helsestasjon 57

Ansvar 313 - Drift helsesenter 57
Ansvar 321 – Barnevernstenesta 57
Ansvar 330 – Tenestekontoret 58
Ansvar 331 - Heimetenester 58
Ansvar 332 - Avdeling psykisk helsearbeid og rusomsorg 58
Ansvar 333 - Sjukeheimen 59
Ansvar 334 - Heddeli bu- og servicesenter 59
Ansvar 335 - Steinmoen bu- og servicesenter 60
Ansvar 336 - Omsorgsbustader 60
Ansvar 337 - Butilbod og tiltak for funksjonshemma 60
Programområde 4 Kultur, næring og utvikling 60
Ansvar 410 – Plan og utvikling 60
Ansvar 411 – Landbruk og miljø 60
Ansvar 440 – Kultur og næring 61
Næringsfond I disponering i budsjett 2017 62
Programområde 5 Teknisk 63
Ansvar 500 – Avdelingskontor teknisk 63
Ansvar 510 – Vedlikehaldsavdeling 63
Ansvar 520 – Plan- byggje- og delesaker, kart og oppmåling 63
Ansvar 530 – Kommunale vegar 63
Ansvar 540 – Brann- og feiarvesen 63
Ansvar 550 – Vatn 63
Ansvar 551 – Avløp 63
Ansvar 552 – Renovasjon 64
Ansvar 560 – Utleigebustadar 64
Kommunale avgifter 64

Rådmannen si vurdering og langsiktige tilråding

Seljord kommune har fokus på nøktern drift og eit kontinuerleg fokus på å halde driftskostnadene nede. I tillegg har det blitt jobba med omfattande innsparingstiltak både innan programområde 2 (skule og oppvekst) og programområde 3 (helse og omsorg) dei siste åra. I 2015 vart det frå administrasjonen utarbeidd eit kuttlista på omlag kr 2 mill. på bakgrunn av budsjettvedtaket for 2016, denne kuttlista vart ikkje realisert.

Rådmannen ynskjer ikkje å leggje opp til reduksjon i driftsbudsjettet i 2017, og har som målsetjing å få budsjettet i ballanse utan å kutte i dei kommunale tenestene. Handlingsprogrammet legg derfor opp til vidareføring av dagens nivå på tenester og tal på tilsette. I tillegg til dette vert det tatt høgde for konsekvensen av politiske vedtak som er fatta i 2016 og som har innverknad på budsjett 2017 og vidare i økonomiplanperioden.

Det er mange udekte behov i organisasjonen, desse vert omtalt i handlingsprogrammet. Rådmannen vil gjera ei prioritering av nye tiltak dersom det er mogeleg å finne rom for dette innan for vedteken budsjettramme.

Kommunen har stram økonomi med høg lånegjeld og er derfor sårbar for auka rente og har liten kapasitet til å ta uføresette hendingar. Det er derfor særs viktig at kommunen har eit disposisjonsfondet som kan nyttast når uføresette hendingar oppstår. Dette gjeld både i samband med ein eventuell renteoppgang, og ved behov for ikkje budsjetterte lovpålagte tenester, til dømes innan barnevern, skule og helse.

Det er ynskjeleg på sikt, å byggje opp eit disposisjonsfond av ein slik storleik, at kommunen også kan ha ein eigenkapital i samband med framtidige investeringar.

Innleiing

Dette dokumentet er kommuneplanen sin handlingsdel som inneheld handlingsprogrammet for 2017 -2020. Budsjett for 2017 og økonomiplan fram til 2020 vil bli ein integrert del av dokumentet i desember. I Seljord kommune har ein valt å kalle desse tre dokumenta; budsjett, økonomiplan og handlingsprogram for GUL BOK. Handlingsprogrammet tek utgangspunkt i kommuneplanen sine målsettingar og legg føringar for den økonomiske politikken som er konkretisert i budsjett og økonomiplan. Etter kommuneplanen er dette dokumentet førande for alle andre planar i Seljord kommune.

Handlingsdelen er heimla i Plan- og bygningslova jf. § 11, om kommuneplan. Handlingsdel til samfunnsdelen av kommuneplanen vert omtala som "konklusjonen på korleis kommuneplanen skal fylgjast opp". I planen skal det vera fokus på utfordringar og tilrådde planar som skal utarbeidast, samt prosjekt og einskildsaker, dei neste 4 åra.

Plan- og bygningslova § 11 – Kommuneplan: "Kommuneplanen skal ha ein handlingsdel som angir korleis planen skal følgjast opp dei fire påfølgjande år eller meir, og reviderast årlig. Økonomiplanen etter kommuneloven § 44 kan inngå i handlingsdelen". Handlingsdelen skal innehalde eit program for å gjennomføre kommuneplanens samfunnsdel for dei fire neste budsjettåra. Kommunen sin økonomiplan skal inngå i handlingsdelen. Planlagde tiltak og økonomiske prioriteringar vert knytte saman.

Pbl §11-3: "Kommuneplanens handlingsdel gjev grunnlag for kommunen si prioritering av ressursar, planleggings- og samarbeidsoppgåver og konkretiserer tiltaka innanfor kommunen sine økonomiske rammer." Betre handlings- /detaljplanleggingsgrunnlag for politikarar, administrasjon og innbyggjarane i kommunen. Betre økonomisk styring. Betre samhandling mellom administrasjonen og den politiske leiinga.

I det kommunale plansystemet er "Handlingsdel med økonomiplan" ein viktig "motor" for sortering og prioritering av tiltak framsette i delplanane. Tiltaka som vert prioriterte i planen skal medverke til at måla i kommuneplanen vert nådde.

Befolkningsutvikling

Tabellen syner SSB si befolkningsframskriving for Seljord kommune.

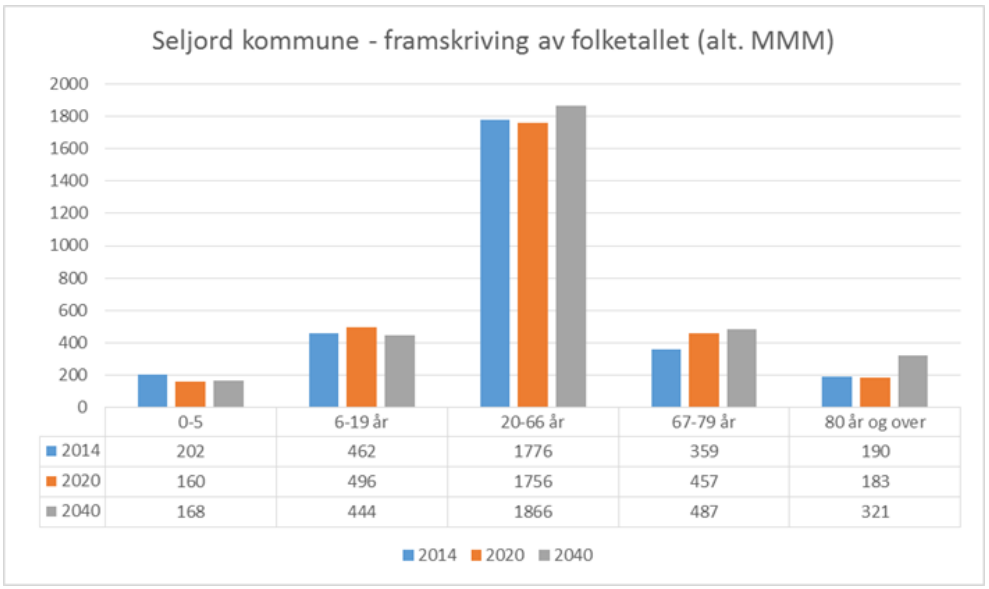

	0-5	6-19 år	20-66 år	67-79 år	80 år og over
2014	202	462	1776	359	190
2020	160	496	1756	457	183
2040	168	444	1866	487	321

I plan- og budsjettsamanheng er det den aldersfordelte befolkningsutviklinga som er mest interessant. I tillegg til utviklinga innanfor dei enkelte aldersgrupper er det også av aukande betyding å vurdere konsekvensar av vekst i innbyggjargrupper med spesielle omsorgsbehov. Tabellen under syner at Seljord kommune over ein 4-års periode har hatt eit fødselsunderskott. Likevel har kommunen opplevd i same periode ei auke i folketalet. I hovudsak kjem auka pga. innvandring.

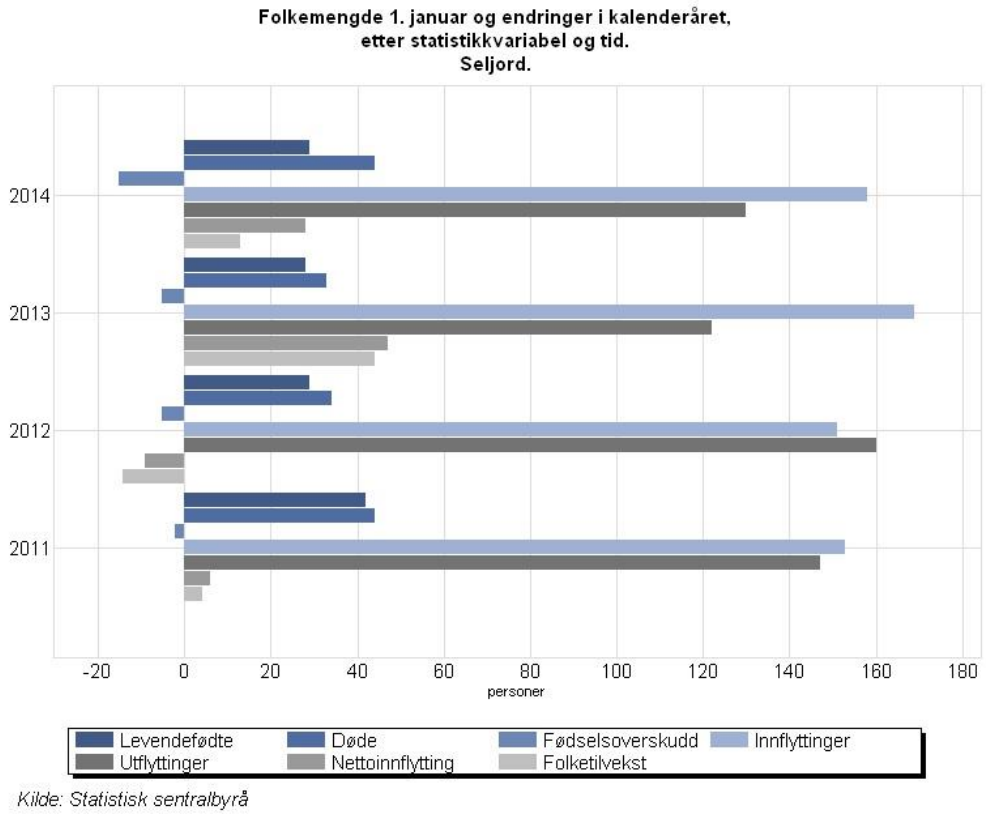

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Befolkningsframskrivinga for Seljord kommune syner ei reduksjon av aldersgruppa 0-5 år og aldersgruppa 6-19 år. Det vil truleg ikkje vere behov for nye barnehagar eller skular skulle denne framskrivinga stå ved lag.

Aldring i befolkninga er eit vesentleg utviklingstrekk framover. I Seljord er det

store alderskull som etter kvart nærmar seg dei aldersgruppene som normalt omtalas som eldre. Gruppa som går inn i pensjonistanes rekkjer aukar meir enn den gjennomsnittlege vekstrata i kommunen. Gruppa 80 år og over aukar mykje.

Flyktningsituasjonen i verda, og den auka som UDI no legg til grunn i tal på asylsøkarar på 60.000 i 2016 til Noreg, kan snu opp ned på befolkningsveksten i kommunane. Kommunane som har negativ befolkningsvekst kan med auke i busetting av flyktningar få til ei folketilvekst på same prosent som landsgjennomsnittet (1,1%). Seljord kommune har i framskrivinga eit negativ fødselsbalanse og er såleis avhengig av at det og i framtida kjem innflytting i form av innvandring, dersom ein skal ha eit mål om vekst som landsgjennomsnittet i framtida.

Budsjettpolitikken

På eit overordna nivå skal budsjettpolitikken syte for at dei politiske målsettingane i kommuneplanen sin samfunnsdel vert oppnådde, og at tenesteproduksjonen vert gjennomført innafor ramma av norsk lov. Tenesteproduksjonen gjennomførast med så høg kvalitet som mogleg innafor den økonomiske ramma som er stilt til disposisjon.

Økonomiske målsettingar

Ein langsiktig god balanse i kommunen sin økonomi er ein viktig føresetnad for levering av gode kommunale tenester inn i framtida. I tillegg til å vere ein stabil og god leverandør av kommunale tenester, er det viktig at kommunen fungerer som ein god utviklingsaktør som legg til rette for ei vidare positiv utvikling av lokalsamfunnet. For å kunne måle kommunen sin økonomiske situasjon og gje føringar til budsjettet er det stilt opp nokre økonomiske faktorar som eit styringsverktøy.

Indikator	Anbefalt nivå	Økonomiplan 2016-2019	Anbefalt måltal
Netto driftsresultat i % av driftsinntekter	1,75%	÷ 0,45%	1,75%
Disposisjonsfond i % av driftsinntekter	5% - 10%	4,75%	5%
Renter og avdrag i % av driftsinntekter	2% - 3%	5,1%	3%
Lånefinansiering av investeringar	50% - 60%	67,1%	50% - 60%

Kolonnen "Økonomiplan 2016-2019" er oppdatert med venta årsresultat i 2016, jf. kommunestyresak 80/16, 20.10.2016 "Budsjettkontroll/Økonomisk oversyn pr. 12.10.2016 – Driftsbudsjettet".

Det har vore tilrådd at netto driftsresultat som eit gjennomsnitt over tid burde vere 3 %. Dette har vore "tommelfingerregelen" for god økonomistyring.

I *"Rapport frå Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi"* frå november 2014 vert det tilrådd eit nivå for netto driftsresultat på 1,75 %. Bakgrunnen for denne endringa er endring i korleis momskompensasjonen frå investeringar skal bokførast. Før skulle desse inntektene bokførast i driftsrekneskapen og det var friviljug om ein ville føre desse inntektene over i investeringsrekneskapen som eigenkapital. Dersom ein ikkje gjorde det, var det "lett" å få eit driftsresultat på 3 %. Slik sett kan ein seie at det er like vanskeleg å få eit netto driftsresultat på 1,75 % på "rett" måte, som det var å få det på ein "lett" måte. Her skal det seiast at Seljord kommune har vore fornuftige og stort sett overført investeringsmomsen til investeringsbudsjettet.

Bruk av kraftinntekter

Seljord har i 2016 inntekter frå vasskraft i form av eigedomsskatt (kr 8,3 mill.), sal av konsesjonskraft (kr 3,5 mill.), naturressursskatt (kr 4,5 mill.), konsesjonsavgifter (kr 1,9 mill.) og 18,2 mill. Økonomiplanen må basere seg på lågare kraftinntekter enn før.

Utbyte frå aksjeselskap

Seljord kommune får utbyte frå to av selskapa kommunen har eigarskap i; Vest-Telemark kraftlag AS (kr 1,9 mill.) og Telemark Bilruter AS (kr 40 000).

Pensjon

I tillegg til løn til tilsette betalar kommunen pensjonspremie for dei tilsette. Lærarane er innmelde i Statens pensjonskasse, dei andre i KLP (Kommunal Landspensjonskasse). Pensjonskostnadene varierer frå år til år avhengig av mange faktorar. Ein sentral faktor er pensjonsforvaltaren si moglegheit til avkasting. For å unngå store variasjonar i innbetalinga er det innført ei ordning som skal jamne ut innbetalingane over tid. Denne ordninga, som kom i 2002, har ført til at kommunane dei siste åra har utgiftsført ein lågare pensjonskostnad enn det dei verkeleg har betalt inn. Pr. 31.12.2015 har Seljord kommune i åra 2002-2015 utgiftsført i rekneskapen kr 13,6 (inkl. arbeidsgjevaravgift) *mindre* enn det som faktisk er betalt inn i pensjonspremie. Dette beløpet skal utgiftsførast ("amortiserast") i åra som kjem. Premieavviket for 2002-2010 skal amortiserast på 15 år, 2011-2013 over 10 år og premieavvik for 2014 og frametter over 7 år. I praksis har dette ført til at Seljord kommune har fått ein dårlegare likviditet (enn det rekneskapsresultata skulle tilseie). Med andre ord har det problemet som er kalla "pensjonsbomba" no manifestert seg på kort sikt som eit likviditetsproblem og på lengre sikt, som startar med komande økonomiplanperiode, viser prognosane frå pensjonsleverandørane aukande pensjonskostnader.

Likviditet

Seljord kommune har ikkje kassakredit, då likviditeten historisk sett har vore god. Ordninga med utjamning av pensjonsutbetalingane har ført til at likviditeten har blitt svekka.

Eigedomsforvalting

Kontrollutvalet gjennomførde i 2013 ein forvaltningsrevisjon av kommunen si eigedomsforvalting. Med bakgrunn i revisjonen konkluderte kommunestyret med at det skal utarbeidast skriftlege planar og rutinar for vedlikehald av bygningar, samt rutinar for kontakt med politisk nivå i desse sakene. Det vil bli utarbeidd oversikt over kommunale bygg med tilstandsrapport, ein tiårs-plan for vedlikehald av kommunale bygningar og kostnadsoverslag over vedlikehaldsarbeid som vert innarbeidd i budsjett. På området eigedomsforvaltning er det for 2017 lagt til grunn eit ambisjonsnivå om å synleggjere

berekna kostnader ved framtidig vedlikehald av bygningar.

Eigedomsskatt og avgifter

Kommunen kan styre nokre inntekter med vedtak om eigedomsskatt og regulering av nokre kommunale avgifter. I denne planen er det ikkje lagt opp til annan eigedomsskatt enn for verk og bruk (som Seljord kommune har hatt sidan 1976). Det betyr at kommunen ikkje legg eigedomsskatt på anna næringsliv enn verk og bruk og heller ikkje på private eigedommar. Dei avgiftene kommunen sjølv kan fastsetje, skal regulerast til sjølvkostnivå.

Hovudprioritering i kommunebudsjettet

Seljord kommune har kr 268,7 mill. i årlege inntekter (justert budsjett 2016). Av desse inntektene utgjer renteinntekter og utbyte kr 3,5 mill. Dei største inntektspostane er rammetilskot frå staten (kr 103,8 mill.), inntekts- og formueskatt (kr 69,7 mill.), sals- og leigeinntekter (kr 27,7 mill.), brukarbetalingar (kr 12,6 mill.) og eigedomsskatt på verk og bruk (kr 9,3 mill.). Når finanskostnader, avdrag og avsetjingar er trekt frå, vert inntektene fordelte på programområda (PO) som gjennomfører tenesteproduksjonen til innbyggjarane.

Kommunen sin tenesteproduksjon krev store personellressursar, noko som fører til at kr 180,3 mill. vert nytta til løn og sosiale kostnader. Lønskostnadane fordelar seg slik:

Lønskostnad	**Mill. kr**
Fast løn inkl. faste tillegg	126,4
Vikarar (sjukevikar, ferievikar og anna vikar)	7,4
Ekstrahjelp	1,3
Overtid	1,2
Folkevalde	1,4
Introduksjonsstønad og kvalifiseringsstønad	3,9
Anna løn og trekkpliktige ytingar	3,0
Sum løn og godtgjersler	**144,6**
Pensjonskostnad og trekkpliktige forsikringsordningar	19,1
Arbeidsgjevaravgift	16,6
Sum løn og sosiale kostnader	**180,3**
Ref. sjukepengar og foreldrepengar (frå NAV)	-3,2
Netto lønskostnad	**177,1**

Netto lønskostnad på kr 177,1 mill. utgjer 65,8 % av samla budsjett på kr 269,2 mill. (brutto drifts- og finanskostnader). Brutto drifts- og finansinntekter er kr 268,7. Dette gjev eit negativt netto driftsresultat på kr 0,5 mill. (÷ 0,2 %) i justert driftsbudsjett for 2016.

Brutto drifts- og finanskostnader i justert budsjett for 2016 på kr 269,2 mill. fordelar slik det går fram av figuren under.

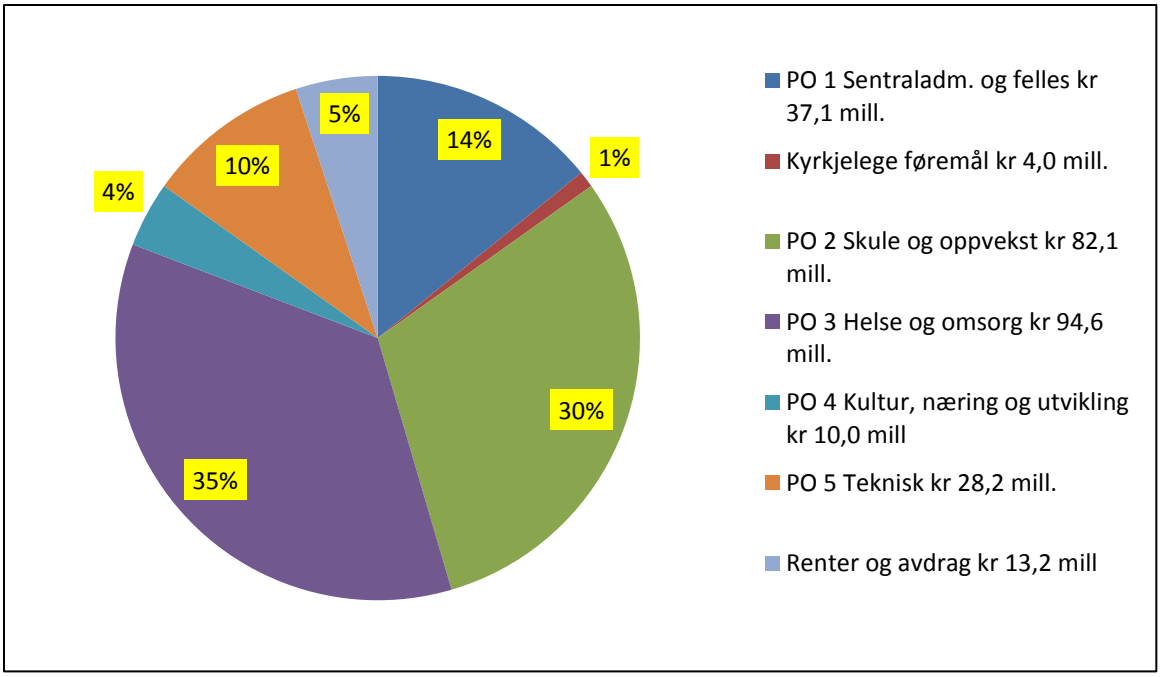

Sentraladministrasjon og fellestenester

Programområdet vil i store trekk vidareføre dagens driftssituasjon. Delar av kommunen sin IKT-infrastruktur er gammal; ei gradvis fornying må vidareførast i planperioden. Kommunen handsamar mykje sensitiv informasjon, det vil difor vera naudsynt å ha eit større fokus på informasjonstryggleik og styrke kommunen si evne til å drive ei forsvarleg kommunal forvaltning, særleg med fokus på arkiv.

Skule og oppvekst

Programområdet har gjennomført ei strukturendring i 2013. Effekten av innsparingar har blitt "spist" opp av generell kostnadsauke og nye behov. Det er ei stor utfordring å tilpasse tenestenivået på programområdet til gjeldande økonomiplan, til dømes grunna behov for tilpassa tilbod i skule og barnehage.

Helse og omsorg

Hovudprioritering i planperioden vil vera å realisere omsorgsplanen som er vedtatt hausten 2014, dette inneber nye døgnbemanna omsorgsbustader til erstatning for Heddeli bu –og servicesenter, utviding av avdeling for demente med to plassar, samt dagsenter for demente.

Utvikling, kultur og næring

Kommunestyret har 15.9.2016 vedtatt ny planstrategi for Seljord kommune. Gjennom ei grundig analyse av utfordringar kommunen står overfor i den neste 4- årsperioden, har ein gjennom planstrategien vedtatt ein kurs for behov for nye planar og styringsverktøy. Gjennom deltaking i utviklingsprogrammet for by-regionar, både saman med Vest- Telemarkkommunane og Kongsbergregionen, er det satt i gong fleire prosjekt for å styrke vekstkrafta og auke sysselsettinga i regionen. Arbeidet med å leggje til rette for nye næringsetableringar og fleire arbeidsplassar innan basis og regionale næringar har høg prioritet. Samstundes må ein halde fokus på å oppretthalde dagens nivå innafor landbruket.

Teknisk

Kontrollutvalet gjennomførde i 2013 ein forvaltningsrevisjon av eigedomsforvaltninga. Konklusjonen viser i store trekk at vedlikehald av bygg og anlegg har vore for lågt prioritert dei siste åra. For å unngå at vedlikehaldsetterslepet skal vokse seg enda større i økonomiplanperioden vil ein rå til at det settast av meir midlar til vedlikehald av kommunal infrastruktur (veg, bygg, bru og VA). Ein oversikt for kva for bygg/vegar/bruer som skal prioriterast i økonomiplanperioden vil ligge som vedlegg til GUL BOK. Ein overordna plan for Vass/avlaup og overvasshandtrering er naudsynt å få på plass i 2017. Nytt vassverket er finansiert med låneopptak. Saman med auka årlege driftsutgifter på kr 650.000, vil dette føre til at vassavgifta stig monaleg. Når det gjeld bruer visar ein gjennomgang, at det er behov for omlag 2,5 mill.- til vedlikehald fram t.o.m. 2024. Største kostnaden er knytt til Vallarbrua, med kr. 1 mill. i 2018, og 500' i 2020.

Konklusjon

I framlegg til investeringar (kjem i budsjettforslag) i perioden 2017-2020 er det føreslege tiltak som er knytt til handlingsdel i kommuneplan. Tiltaka som vert føreslege gjennomførte, er naudsynte for å nå fastsette mål i kommuneplan. Tiltak som er starta opp og som krev investeringar vidare i perioden, er vidareførte.

Skule, helse og omsorgsarbeid er velferdsoppgåver som norske kommunar har ansvar for. Dette vil vere primæraktivitetane også i denne økonomiplanperioden og er oppgåver som kommunen gjennom lov er pålagde å utføre.

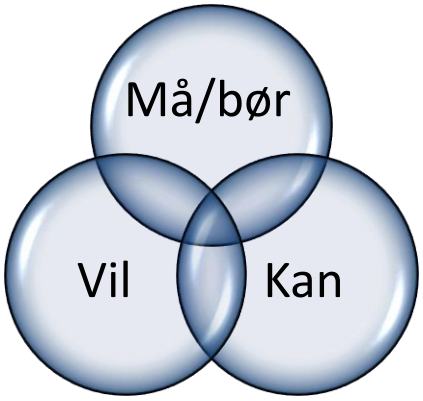

MÅ-oppgåver kan ein ikkje la vere å utføre. I tillegg har kommunen oppgåver som kommunen sjølv ønskjer eller vil gjennomføre, dei såkalla VIL-oppgåvene. Til slutt er det mange KAN-oppgåver. Med stram kommuneøkonomi vil rådmannen fyrst og fremst syte for at må/bør ansvaret blir ivaretatt.

Valet mellom vil/kan og vil/bør kan vere vanskeleg. Valet mellom må/bør og vil/kan inneber å prioritere mellom nivået på lovpålagte tenester på den eine sida, og behov og ynskje om utvikling utover det lovpålagte på den andre sida.

Organisering og ansvarsforhold

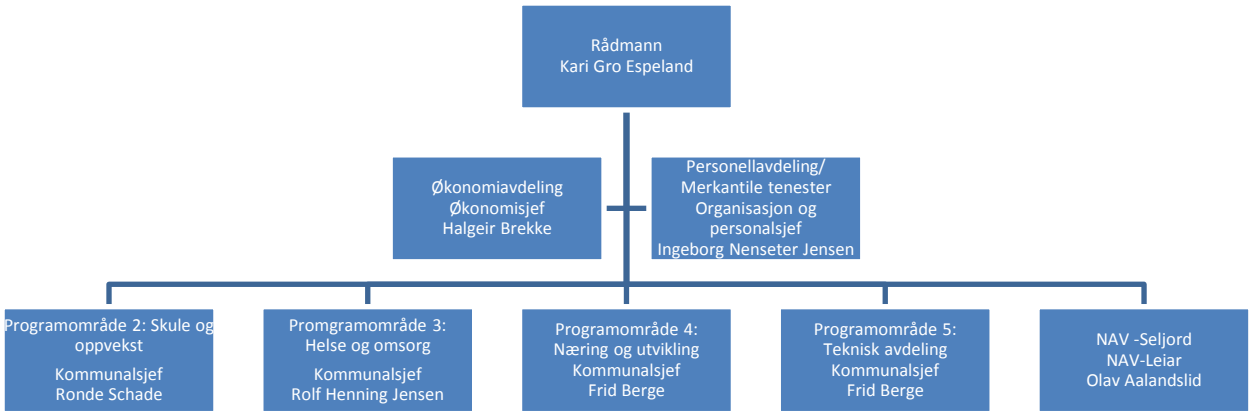

Organisasjonen er delt inn i fem programområde som gjev dei økonomiske rammeføresetnadene for drift og utvikling. BRA (budsjett- og rekneskapsansvar) er lagt til kommunalsjefane innafor sine respektive programområde, Rådmann er BRA for programområde 1.

Programområde 1 (PO1) omfattar sentraladministrasjonen, fellesfunksjonar og NAV
Programområde 2 (PO2) omfattar skule og oppvekst
Programområde 3 (PO3) omfattar helse og omsorg
Programområde 4 (PO4) omfattar plan, utvikling, kultur, næring og landbruk
Programområde 5 (PO5) omfattar tekniske tenester

Seljord kommune har om lag 260 heile årsverk i faste stillingsheimlar, fordelt på omkring 360 tilsette, som strekker seg frå brannmannheimlar på 1,4 % opp til stillingar i 100 %. Det er omlag 450 personar på lønningslista kvar månad, inkludert introduksjonsstønad, kvalifiseringsstønad, møtegodgjering, støttekontakt osb.

Det har i lengre tid vore problem med at fråværsstatistikken vi er vande med å få frå NAV ikkje har vore mogleg for dei å produsere. Vi har jobba med interne rutinar for å skaffe statistikk basert på eigne, registerte fråværstal. Pr. no har vi ein oversikt over tala for helse og omsorg for dei tre fyrste kvartala i 2016. 1. kvartal er fråværet 14,15 % , 2. kvartal 11,72 % og 3. kvartal 8,62 %.

Det er framleis viktig å ha fokus på at eigenmelding er likestilt med legemeldt sjukemelding, og at det er viktig å bruke eigenmeldingane før legemeldt sjukemelding. Saman med legane vert det jobba for å auke bruken av graderte sjukemeldingar, slik at den sjukemelde held noko kontakt med arbeidsplassen – eit nasjonalt tiltak som har vist seg å gje kortare sjukemeldingsperiodar og raskare friskmelding. Særleg fokus dette året har det også vore på aktivitetsplikten etter 8 vekers sjukemelding. Det skal vere ein særskild grunn til at ein sjukemeldt tilsett ikkje kan jobbe etter 8 vekers sjukemelding. Anten må sjukemeldande lege grunngje årsaken, eller arbeidsgjevar må forklare kvifor tilrettelegging på arbeidsplassen ikkje er mogleg.

Den kommunale delen av NAV har i alt 4 tilsette, fordelt på 3,6 stillingar totalt.

Styringsdokument og planar

Handlingsprogram med budsjett og økonomiplan for 2017 - 2020 gjev eit samla oversyn over dei

ressursane Seljord kommune har til rådvelde – med perspektiv på korleis desse ressursane kan utvikle seg i dei næraste åra.

Når kommunelova set fokus på bærekraftig utvikling gjennom eit funksjonsdyktig folkestyre, og Seljord kommune har definert kva som er visjonen for utviklinga av kommunen og regionen – så har dette i første rekke å gjere med innbyggjarane i kommunen:

- Utviklinga av folketalet, samansetting og trendar.
- Regionale trendar og korleis dei påverkar samfunnsutviklinga.
- Endringar i livsstil og korleis vi tek omsyn til dei.

Kommunen må ta omsyn til kunnskap om desse trendane dersom lokal innsats skal få den verknaden vi ønskjer. Kommunen har ein rekkje planar for ulike tema og område. Desse vert oppdatert etter behov. Det årlege handlingsprogrammet tek omsyn til samfunnsdelen av kommuneplanen og eksisterande sektor- og delplanar. Figuren nedanfor viser dei overordna systema for kommunal planlegging.

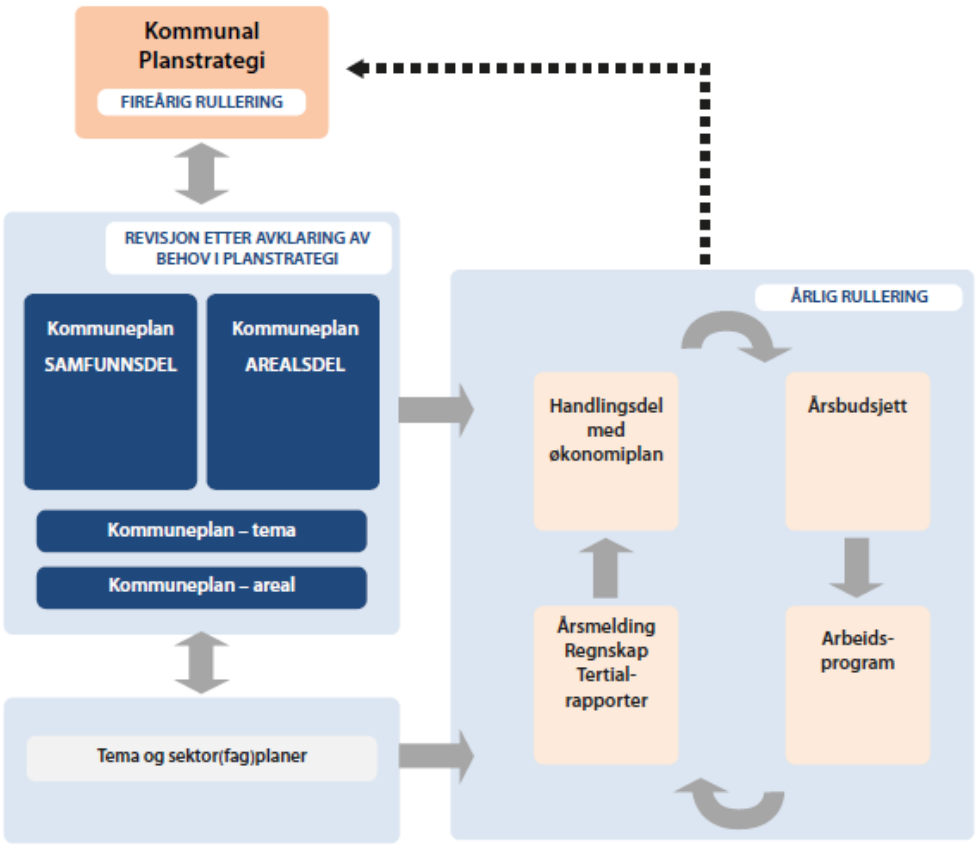

Det kommunale planhierarkiet består av tre nivå:

1. Strategisk nivå – Langsiktige mål
2. Operasjonelt nivå – Kva skal gjerast
3. Teknisk nivå – Korleis skal det gjerast

På strategisk nivå finn vi kommuneplanen som legg strategiske føringar gjennom langsiktige

målsettingar. Dette nivået ligg fast over lang tid og bør difor ikkje endrast ofte.

På operasjonelt nivå finn vil handlingsprogram, økonomiplan og budsjett. Dette nivået beskrive kommunen sine oppgåver/tiltak med tilhøyrande økonomi som skal legge til rette for at strategiske målsettingar vert nådd. Teknisk nivå er alle andre planar som beskriv korleis tenesteproduksjonen skal gjennomførast.

Planstrategi

Planstrategi for Seljord kommune 2016 – 2019 er vedteke 15.9.2016. Føremålet med ny planstrategi er å klargjere kva for planoppgåver kommunen skal starte opp og kva for planar som ein skal vidareføre for å leggje til rette for ei ynskja utvikling i kommunen.
Eit viktig siktemål for arbeidet med planstrategien er å styrke den politiske styringa av kva for planoppgåver som skal prioriterast. Arbeidet med kommunal planstrategi har gitt eit betre og meir systematisk vurdering av kommunens planbehov, slik at kommunen betre kan møte dei aktuelle utfordringane. Gjennom vedtaket av den kommunale planstrategien har kommunestyret vedtatt rullering av både samfunnsdel og arealdel. Samfunnsdelen av kommuneplan er starta opp, med ei framdrift som syner endeleg vedtak september 2017. Av andre planar som skal rullerast i perioden er det Klima og energiplan samt Plan for trivsel og oppvekst som står for tur i 2017.

Kommuneplan

Kommuneplanen er kommunen sitt overordna styringsdokument som skal gje rammer for utviklinga av kommunen. Kommuneplanen vil difor vere styrande for alt anna planarbeid i kommunen. Kommuneplanen i Seljord har ein samfunnsdel (langsiktig del 2006 – 2021) og ein arealdel (2006 – 2021). Kommuneplanen sin samfunnsdel skal ta stilling til dei langsiktige utfordringane, mål og strategiar for utviklinga av kommunen som samfunn og kommunen som organisasjon. Samfunnsdelen samordnar planlegginga innanfor sektorar. Han skal gje retningslinjer for korleis kommunen sine mål og strategiar skal gjennomførast. Oppstart med rullering av kommuneplanen sin samfunnsdel har starta, med ein framdriftsplan som syner eit endeleg vedtak september 2017. Ny plan vil då leggje føringar for neste års rullering av handlingsprogram og Gul Bok.

Kommuneplanen sin samfunnsdel skal ha ein handlingsdel som fortel korleis planen skal fylgjast opp i dei neste fire åra. I Seljord vert kravet ivareteke ved å utarbeide GUL BOK, ein handlingsdel med handlingsprogram, budsjett- og økonomiplan som vert rullert årleg. I tråd med vedteken kommuneplan er det viktig at alle fagplanar – knytt til behov for tenesteyting både ut i frå statlege krav og kommunen si verkelegheit, vert forenkla og innarbeidd i handlingsprogrammet. På den måten vert utfordringane kommunen har i planperioden konkretisert – både omfang av tenestetilbodet og dei økonomiske konsekvensane. Målsettinga er å leggje betre til rette for politiske prioriteringar innafor samla ressursar i planperioden. Handlingsprogrammet tek utgangspunkt i kommuneplanen sin samfunnsdel som har fylgjande overordna mål:

Seljord kommune skal vere eit samfunn i vekst og utvikling som er bevisst kvalitetane sine og brukar dei for å styrkje lokalsamfunnet slik at kommunen blir ein endå betre stad å bu i, arbeide i og besøke.

Kommuneplan for Seljord har 5 strategiske mål:

Hovudmål 1: Seljord kommune skal vere ein god stad å bu og ein attraktiv tilflyttingsstad.

Hovudmål 2: Seljord kommune skal vere eit regionalt nærings- og servicesenter.

Hovudmål 3: Seljord kommune skal vere eit populært reisemål og ein stoppestad for besøkande.

Hovudmål 4: Seljord kommune skal utvikle gode service- og tenestefunksjonar i samspel med innbyggjarane.

Hovudmål 5: Kommunen sin interne infrastruktur og organisasjonsutforming skal byggje opp under kommunen si rolle som serviceaktør.

Arealdelen av kommuneplanen skal syne samanhengen mellom framtidig samfunnsutvikling og arealbruk. Arealdelen fastset den framtidige arealbruken i kommunen og er styrande for vidare planarbeid som skjer i kommunedelplanar, områdeplanar og detaljplanar.

Kommuneplanen sin arealdel vert gjennomført gjennom arealdisponeringar og utbyggingsprosjekt. I nokre samanhengar vil gjennomføringa vere avhengig av kommunale løyvingar i kommunen sitt årsbudsjett eller i økonomiplanen.

For å sikre at strategiske mål blir fylt skal kvart programområde utarbeide arbeidsprogram når GUL BOK er vedteken. Arbeidsprogrammet er ein viktig del av årshjulet og skal rapporterast til politisk nivå to gonger årleg.
Dokumentet skal innehalde:

1. Økonomi – Budsjett 2017 for programområda
2. Medarbeidar – Årsverk i stillingsplan 2017, fordelt på funksjon og fagområde
3. Prioriterte betringsområde – utviklingsmål for 2017. Knytt til strategi 5 i samfunnsplanen.
4. Oversikt over politiske føringar med fristar.
5. Arbeidsprogram 2017. Her skal oppgåver, tiltak og aktivitet synleggjera strategi 1 - 4 i kommuneplanens samfunnsdel.
6. Intern kontroll, sikre at programområdet har gode rutinar på kvalitet og resultatoppnåing. Risikostyring og tilstrekkeleg intern kontroll på tenester vert gjennomførde som ein integrert del av utvikling- og verksemdsplanarbeidet.

Samfunnstryggleik og beredskap

Samfunnstryggleik kan beskrivast som den evna samfunnet har til å oppretthalde viktige samfunnsfuksjonar og ivareta innbyggjaranes liv, helse og grunnleggande behov under ulike former for påkjenningar. Uttrykket samfunnstrykkleik brukast brett og dekker tryggleik innafor heile spekteret av utfordringar, frå avgrensa hendingar til større krisesituasjonar som representerer omfattande fare for liv, helse, miljø og materielle verdiar, samt utfordringar mot trykkleiken som truar nasjonens sjølvstende og eksistens.

Beredskap er definert som planlegging og førebuingar av tiltak for å avgrense eller handtere kriser eller andre uønskte hendingar på ein best mogeleg måte.

Kommunen har eit gererelt og grunnleggande ansvar for å ivareta innbyggjaranes sikkerheit og tryggleik innafor sitt geografiske område. Kommunen utgjer såleis det lokale fundament i den nasjonale beredskapen. Den nasjonale beredskapen bygger på prinsippa om nærleik, likskap og

ansvar.

- Nærleiksprinsippet: Ei krise skal handterast på eit lågast mogeleg nivå.
- Likskapsprinsippet: Organiseringa i ei krise skal vere mest mogeleg lik den daglege organiseringa.
- Ansvarsprinsippet: Den mynde som har det daglege ansvaret, har også ansvaret i ei krise.

Grunnlaget for beredskapsarbeidet i kommunen skal vere ei heilskapleg risiko- og sårbarheitsanalyse. Kommunen skal kartlegge kva for uønskte hendingar som kan skje, vurdere sannsynet for at slike hendingar skjer og korleis slike hendingar påverkar lokalsamfunnet. Med utgangspunkt i analysen skal kommunen utarbeide ein overordna beredskapsplan som skal vere samordna med andre relevante krise- og beredskapsplanar.

Seljord kommune har i dag ein overordna risiko- og sårbarheitsanalyse (ROS-analyse) vedteken i kommunestyre den 22.06.2016. Denne ROS-analysen skal danne grunnlaget for den overordna beredskapsplanen til kommunen. Fylkesmannen i Telemark gjennomførte tilsyn våren 2014 om samfunnstrykkleik og beredskap. Avvika er nå lukka med unntak av utarbeiding av overordna beredskapsplan med utangspunkt i heilskapeleg risiko- og sårbarheitsanalysev. Utarbeiding av den overordna beredskapsplanen er i gang sett og skal være avlutta i løpet av 2016.

Samfunnstryggleik og beredskap skal gjerast til ein del av den ordinære, langsiktige styringa av den kommunale verksemda, på bakgrunn av kravet om heilskapleg og systematisk arbeid med samfunnstryggleik og beredskap, jf. sivilbeskyttelselova § 14 og forskrift 3. Omsynet til samfunnstryggleik skal vere med i alt planarbeid og kan vere grunnlag for vurdering av nye planar eller revisjon av tidlegare planar. Kommunen sine langsiktige mål, strategiar, prioriteringar og plan for oppfølging av arbeidet med samfunnstryggleik og beredskap skal innarbeidast i framtidige handlingsprogram.

For å ivareta kommunen si beredskapsplikt gjennomført Fylkesmannen ei beredskapsøving i mai 2016. Kommunens kriseleiing vart øvd på utvalte hendingar. Øvinga la vekt på korleis kriseleiinga handterte krisa med mange ulike hendingar som ei følgje krisa.

I 2017 er det ikkje planlagt kommuneøving for kriseleiinga.

I tillegg til normalt beredskapsarbeid har kommunen ei særleg stor utfordring knytt til store arrangement.

Seljord kommune må vurdere korleis noverande situasjon og klimaendringar har verknader på infrastruktur og framtidig arealbruk i kommunen. Det skal nyttast kunnskap om endringar i temperatur, vind, nedbørfrekvens – risiko – aktsemd – førebyggjande tiltak som til dømes flaumsikring, skredsikring og drenasje. Ein vil òg ha eit mål om å vurdere behov for betre metodisk integrering mellom lokale, regionale og sentrale styresmakter og annan nasjonal spesialkompetanse.

Status, utfordringar og mål i handlingsprogramperioden.

"Seljord kommune skal vere eit samfunn i vekst og utvikling som er bevisst kvalitetane sine og brukar dei for å styrkje lokalsamfunnet slik at kommunen blir ein endå betre stad å bu i, arbeide i og besøke."

Slik er hovudstrategien i kommuneplanens samfunnsdel. For Seljord kommune er det viktig å fokusera på at kommunen skal vere ein kommune der menneska trivast. Seljord skal vere ein trygg kommune å bu i for alle, og ha hovudfokus på den enkelte sine behov og ønskje. Seljord skal og vere ein stad der barna lærer og utviklar seg, og der det er godt å bli gammal. Seljord kommune har ambisjonar for Seljord-samfunnet, og vil legge aktivt til rette for eit mangfaldig, innovativt og kompetent næringsliv som står godt rusta til å møte morgondagen sine utfordringar og moglegheiter.

Seljord har hatt ein positiv arbeidsplassvekst dei siste 15 åra og ligg rundt landsgjennomsnittet på 14 % i arbeidsplassvekst i næringslivet. Sjå tabell. Eit klart mål må vere å ligge på dette nivået også i framtida.

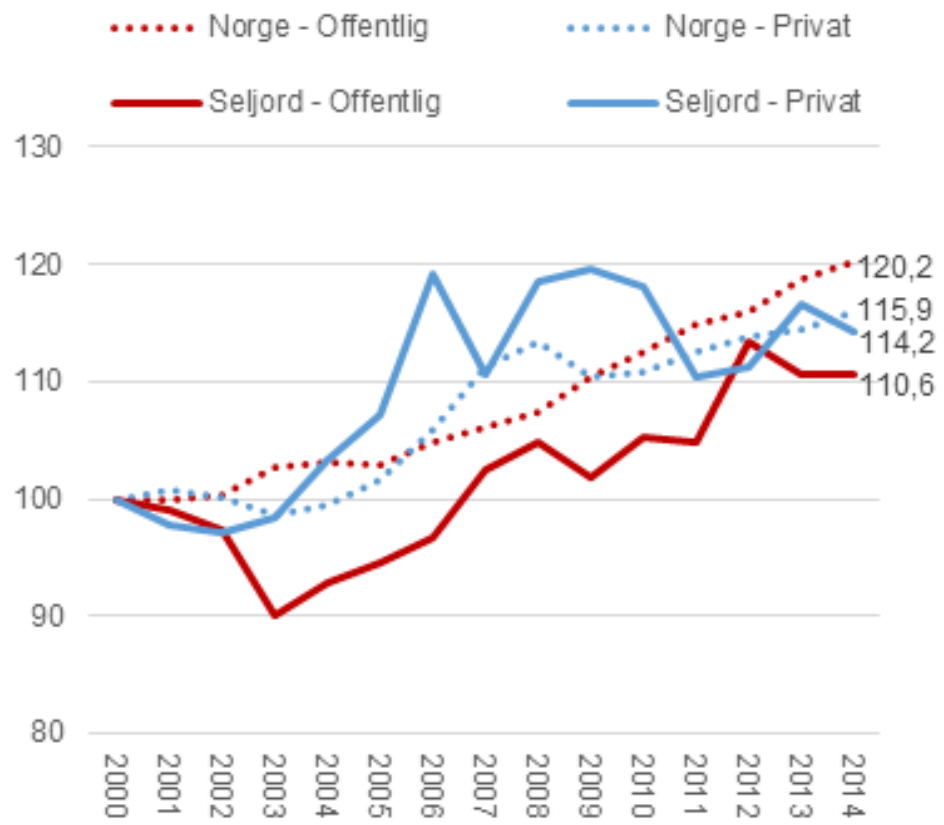

Nasjonalt er det nedgangstider i einskilde bransjar, men det verker så langt ikkje til å ha råka Seljord sitt næringsliv. Handels- og serviceverksemdene sin omsetnaden ligg framleis høgt over gjennomsnitt i landet. Bransjestrukturen i Seljord er fordela slik at det er lite av den type industri som er råka av nedgang i oljeprisen.

Tabellen under syner utvikling og tal på arbeidsplassar i Seljord for dei einskilde bransjane.

Næring	Undergruppe	Bransje	2000	2005	2008	2011	2012	2013	2014
Basis	**Industri**	Anna industri	79	58	61	57	43	48	43
		Næringsmidler	14	18	23	49	33	33	34
		Prosessindustri	2						
		Verkstedindustri	33	15	19	1	1	1	
	Natur	Fisk			1	1			
		Gruve				3	2	2	2
		Landbruk	64	66	86	57	67	73	73
	Tekn. tjenester	Teknisk/vitenskap	29	34	37	42	45	47	51
		Tele og IKT	1	4	14	14	17	18	19
Besøk		Aktivitet	17	24	36	52	49	52	55
		Handel	230	263	272	264	258	262	256
		Overnatting	35	37	30	41	32	29	27
		Servering	45	41	38	24	32	31	36
Lokal og Kommune		Lokal	44	7	7	13	9	11	13
Regional		Agentur og Engros	14	11	17	20	19	18	23
		Bygg og anlegg	138	149	204	139	150	162	159
		Diverse	55	66	89	87	98	97	79
		Finans, eiendom, uteie	33	35	40	32	32	28	24
		Forr tjenesteyting	32	66	51	63	57	58	55
		Transport	114	155	136	121	144	170	167
		Utleie av arbeidskraft		1			2	2	2
Sum tal på arbeidsplassar			**979**	**1050**	**1161**	**1080**	**1090**	**1142**	**1118**

Gjennom å utvikle ein felles bu- og arbeidsmarknad saman med våre nabokommunar, skal Seljord kommune vekse inn i framtida. Seljord skal vere ein moderne og framtidsretta kommune, og i samarbeid med våre naboar vere det kraftsenteret som Vest -Telemark treng. Alle desse måla skal danne grunnlag for ny planprosess og utarbeiding av ny samfunnsdel.

Fokusområde

- Rasjonell og effektiv forvaltning – Tilpasse tenestenivå til økonomisk rasjonalisering.
- Berekraftig utvikling – både klima og energiøkonomisering, og måten vi møter desse utfordringane på, er viktig for utviklinga.
- Samfunnsutvikling – korleis vi nyttar ressursane for å få til eit breitt tenestetilbod, integrering og internasjonalisering som potensiale for næringsutvikling og rekruttering.
- Senterutvikling – utvikling av kommunen som attraktiv bustadkommune som grunnlag for vidareutvikling og etablering av arbeidsplassar, tenestekvalitet og servicefunksjonar.

Programområde 1 – Sentraladministrasjon og fellestenester

Målgruppe og kjerneverksemd

Hovudområdet til PO 1 er leiing og styring av politisk og administrativ struktur i Seljord kommune. I tillegg gjennomfører programområdet ein del fellesfunksjonar som økonomi- og personalforvaltning, samt administrative fellesoppgåver som til dømes arkiv, telefoni og IKT. Målgruppa er både arbeidstakarar, eksterne forvaltningsorgan og innbyggjarane i kommunen

Økonomiforvaltning vert primært utført i økonomiavdelinga, men alle avdelingar har sine oppgåver innafor økonomiforvaltning. Dei mest sentrale oppgåvene er rekneskap, budsjett, lønn og fakturahandsaming. I og med at økonomiske tilhøve er relevant i heile kommuneorganisasjonen og dannar grunnlag for tenesteproduksjonen, er det heilt nødvendig at det er tilstrekkeleg tilsette på denne avdelinga for at tenesteproduksjonen skal gjennomførast.

NAV si primære målgruppe er alle innbyggjarar med sporadisk eller permanent behov for NAV sin kompetanse. Kjerneoppgåver for NAV omfattar oppfølging av vanskelegstilte, dette inneber utbetaling av økonomisk sosialhjelp, hjelp til å finne bustad, gjennomføring av Kvalifiseringsprogrammet (KVP), økonomirådgjeving, gjeldsrådgjeving og økonomistyringsamt bustønad, etablering- og utbetringstilskot, samt startlån. Frå 01.01.17 vert det innført aktivitetsplikt for mottakar av økonomisk sosialhjelp under 30 år.

Merkantil teneste yter service til både innbyggjarar, besøkande og tilsette i kommunen, i tillegg til eksterne samarbeidspartar som IKA Kongsberg og leverandørar av rekvisita, data- og kontormateriell. Kjerneoppgåvene for merkantile tenester er handsaming av post ut og inn av kommunen, førebu og etterbehandle politiske møte, arkivarbeid og handsaming av val m.m. Seljord kommune har tatt i bruk svarUT og vil ha fokus på auka bruk av elektronisk post i 2017.

Personalforvaltninga tek seg av små og store saker knytt til den einskilde tilsette, avdelingar, leiarar, tillitsvalde, verneombod og eksterne samarbeidspartar, som NAV, bedriftshelsetenesta SAMT, pensjonstilbydarar, KS og nabokommunane. Kjerneoppgåvene for personalforvaltninga er delt i fleire område. Ein av dei hyppigaste er tilsetting i ledige stillingar og å berekne og lage underlag for lønstilvising kvar månad.
I tillegg må avdelinga strukturere personalarbeidet gjennom å gjere seg kjend med oppdatert lovverk, redigere retningsliner og interne dokument og gjere desse kjende for dei interne samarbeidspartane. Avdelinga bidreg til auka kompetanse hjå dei tilsette gjennom å søke eksterne instansar om støtte til vidareutdanning for tilsette.

Sjukefråværsarbeid er ei anna sentral oppgåve innan personalområdet, som i korte trekk handlar om å få opp nærværsprosenten, auke andelen av graderte sjukemeldingar og auke bruken av eigenmeldingar, i tillegg til å jobbe førebyggjande med tilretteleggingstiltak.

Samarbeid med arbeidstakarorganisasjonane, KLP, KS, Vest-Telemark-kommunane, NAV, IA-kontakten, IKA Kongsberg, SAMT, SPK etc.

Status

For å kunne oppfylle kommuneplanen sine mål er det overordna målet for programområde 1

forsvarleg og god forvaltning og styring av personell og økonomi.

Tiltak:
- Økonomisk balanse
- Rett kompetanse på alle nivå
- Effektiv drift av kommunen
- Prosjekt for avslutting av arkivsaker

Programområdet har ansvar for fylgjande planar som er styrande for kommunen som arbeidsgjevar : Administrativ organisering av Seljord kommune, personalpolitiske retningsliner, lønnspolitiske retningsliner, reiseregulativ for Seljord kommune, kompetanseplan for Seljord kommune, opplæringsplan for Seljord kommune, arkivplan for Seljord kommune.
I tillegg har programområdet starta på arbeid for å etablere betre rutinar og minske sårbarheita innan økonomiforvalting, merkantil forvalting og personalforvalting.

Seljord kommune skal tilby attraktive stillingar, både fagleg og med omsyn til storleik, samt ha gode og ryddige arbeidstilhøve på gode arbeidsplassar, med dyktige leiarar. Kommunen skal ha gode personalpolitiske vilkår og jobbe aktivt for eit godt arbeidsmiljø på den einskilde arbeidsplassen. Vidare skal kommunen satse på godt personalarbeid, følgje opp sjukemelde arbeidstakarar på ein god måte, leggje til rette for tilsette for å hindre sjukefråvær. Eitt av tiltaka er å leggje til rette for auka fysisk aktivitet på fritida ved å sponse Sterke-Nils-abonnementet for kommunalt tilsette, eit anna er å tenke førebyggande i form av arbeidsplasskartlegging og tilpassing av til dømes pult, stol, lystilhøve m.m. Vi har tett dialog med lokalt NAV-kontor og søkjer å få til best moglege løysingar for den einskilde, samtidig som omsynet til drifta blir ivareteke.

Ei prioritert oppgåve er å vere open overfor innbyggjarane ved å gi innsyn i sakshandsaming og møtehandsaming via innsynsmodulen på heimesida til kommunen. Seljord kommune har fleire tilsette med kompetanse og ansvar for websida. I 2016 har det blitt etablert ny heimeside i samarbeid med dei andre Vest-Telemark kommunen. I tillegg har kommunen eigen facebook-profil der viktig informasjon og saker òg blir lagt ut

I handlingsplanperioden skal programområdet satse på vidareutvikling og kursing av personell innafor ansvarsområda refusjon, sakshandsaming, personalrelatert jus og pensjon.

Vurdering av tiltak og endringar
For å sikre forsvarleg forvaltning og styringa av tenesteproduksjonen bør rammene for PO1 vidareførast.

Nye behov
Erfaringar frå gjennomføring av kommuneval 2015 syner at det er behov for å investere i nytt utstyr til gjennomføring av val i 2017. Det dreiar seg om 5 nye valavlukke og valurner som kan bli forsegla på rett måte.

Over ein lengre periode har delar av arkivarbeidet vorte skadelidande, i det dagleg drift og andre fagområde innan merkantilt felt har blitt prioritert opp. Det er særleg avslutting av saker og arbeid med lovpålagt arkivplan som ikkje er à jour. Det er behov for å setje av middel til eit prosjekt der ein kan kome i mål med desse sakene. Ein dedikert tilsett i full stilling i 6 månader vil vere tilfredsstillande for å ta igjen etterslepet. Det vil i praksis seie ei auke på 60 % ressurs i same periode. Kostnaden blir då omlag 150 000 kr, inkludert pensjon og arbeidsgjevaravgift.

Det er mange prosjektmidlar å søkje på innom fleire fagfelt hos Stat, fylke og Eu. For å nytte seg betre av dei moglegheitene som dette kan gjeva vil Seljord kommune opprette ei prosjektstilling i 100% stilling som Prosjektleiar i ein årmålsperiode med moglegheit til forlenging for ein ny periode. Stillinga knytast til ei prosjektavdeling direkte underlagt Rådmann.
Stillinga skal vera sjølvfinansiert og ha som hovudarbeidsområde i å få tak i prosjektmidlar innom ulike fagområde.

Programområde 2 – Skule og oppvekst

Målgruppe og kjerneverksemd

Programområde 2 si største målgruppe er barn og unge i alderen 1 til 16 år, førskulealder og skulealder. Området leverer og organiserer desse tenestene:

- Barnehage for barn 1-5 år
- Grunnskule for barn 6-16 år
- Kulturskule for barn 6-18 år (samt tilbod til vaksne dersom kapasitet)
- SFO for elevar i 1. til 4.klasse
- Vaksenopplæring for arbeidsinnvandrarar, flyktningar og innflyttarar, grunnskule år 1 for vaksne
- Mottak og oppfølging av flyktningar

Programområde 2 sine målgrupper og kjerneoppgåver er i stor grad regulert av fem sentrale lovverk: Barnehageloven, Opplæringsloven, Vaksenopplæringsloven, Introduksjonsloven og barnevernloven (einslege mindreårige flyktningar). Det går i stor grad fram av dette lovverket korleis tenestenivået skal sjå ut og Fylkesmannen er tilsynsmynde.

Status

Det er punkt 1 og 4 i kommuneplanen, samfunnsdelen, som definerer lokale mål for tenestene for programområde 2. I tillegg har området desse planane som gjev føringar for arbeidet:

- Plan for trivsel og oppvekst
- Handlingsplan for undervisningssektoren
- Handlingsplan for integrering og opplæring
- Lokale verksemdsplanar i skule og barnehage
- Kultur i skulen

Skule

Det kjem meldingar frå alle rektorane om at ressursgrunnlaget for skuleleiing ikkje er tilfredsstillande. Det er høg grad av slitasje og det blir stilt mange krav og forventningar til rolla som skuleleiar. Flatdal skule manglar merkantil støtte slik skulane i sentrum har. Mangel på ressursar har ført til at skuleleiinga i liten grad kan arbeide med pedagogisk utviklingsarbeid og kvalitetssikring.

Dersom det ikkje er rom for auke av leiarressursar i økonomiplanperioden bør ein vurdere organiseringa ved sentrumsskulane og samle ressursane i eit mindre rektorteam med t.d. ein leiar som har 100% leiarressurs og ein assisterande rektor med 100% leiarressurs.

Kommunen/skulane samarbeider framleis med Utdanningsdirektoratet i perioden 2015-2016 for å realisere *Stortingsmelding 22 (2010 – 2011) Motivasjon – Mestring – Muligheter - Ungdomstrinnet og strategi for ungdomstrinnet*. Satsinga blir avslutta 2017 og i staden erstatta av ei lokal satsing for å

kvalifisere alle skulane våre som "dysleksivennlege skular".

Inneverande skuleår (2015/16) er 2 lærarar med i den sentrale strategien *Kompetanse for kvalitet*, etter- og vidareutdanning av lærarar i grunnskulen. Dette er færre enn i 2015. Kommunen meldte på seks lærarar, men bare to fekk tildelt studieplass innanfor den statlege ordninga/finansieringa. Det er frå august 2015 krav til formell kompetanse tilsvarande 30 eller 60 studiepoeng for å undervise i basisfag i grunnskulen. Kommunen ynskjer å vidareføre kompetansesatsinga i handlingsprogramperioden. Ein må oppmode lærarar til å melde seg på vidareutdanning også dei neste åra, men det er ikkje rom for å gi økonomisk støtte til lærarar som ikkje får plass i den statlege ordninga.

SFO

Det er relativt få elevar som brukar SFO-ordninga skulefrie dagar. For at SFO skal vere ope på skulefrie dagar må det vere minst 5 påmelde i sentrum og 4 i Flatdal. I 2017 er det ynskjeleg å prøve om eit utvida tilbod i sentrum, dette vil føre til eit høgare og meir stabilt tal på barn som brukar tilbodet.

Barnehage

Kommunestyret løyvde i budsjett 2016 ein million kronar frå disposisjonsfondet til opptak for å **garantere** alle barn plass i etteropptak 2016. Grunna mindre barnekull og færre søkjarar til barnehagane ved hovudopptak og seinare hovudopptak har det ikkje vore behov for å bruke alle midlane i 2016. Tendensen med mindre årskull ser ut til å halde seg og det er forventa mindre press på plassar i barnehagane. I Seljord er det talet på plassar i bruk etter hovudopptaket som definerer bemanningsgraden. Ein rår til at ein definerer bemanning ut frå eit erfaringstal dei siste åra. Forslag til ny bemanningsnorm i barnehagen vil bli lagt fram som politisk sak saman med budsjettet for 2017.

Det er viktig med tilstrekkeleg grunnbemanning i barnehagane for sikre barna sine behov for tett oppfølging. Kvalitet i eit omsorgsperspektiv handlar om tett oppfølging av det einskilde barnet – særleg for dei aller minste. Forsking peiker på at gode barnehagar har ein sosialt utjamnande funksjon. Det er særleg vikarsituasjonen i barnehagane som blir opplevd som krevjande – dagar med mange tilsette borte blir bemanninga opplevd som for liten og ein ynskjer seg ytterlegare styrking av vikarressursen.

Frå 1. august 2016 har alle 3-, 4- og 5-åringar, og barn med utsett skulestart, som bur i heimar med låg inntekt, rett til inntil 20 timar gratis opphaldstid i barnehage per veke. For barnehageåret 2016-2017 gjeld dette for heimar med samla inntekt lågare enn 417 000 kroner per år.

Det er stor slitasje på leikeutstyret i barnehagane. Fleire leikestativ og husker i fleire barnehagar må skiftast ut med nye.

Kulturskulen

I kulturskulen er målet å utvikle tenestetilbodet ein etablerte frå hausten 2016 m.a. med eit lydstudio i 2.etasje på Granvin. Med dette tilbodet ynskjer vi elevar vi ikkje har hatt tilbod til tidlegare, då det er mange unge som er interessert i musikk utan at dei ønskjer opplæring på instrument.

I planperioden vil ein i samarbeid med andre kommunar i Vest-Telemark utvikle fagplanar i samarbeid med Kulturskulerådet, som vi no søkjer medlemskap i.

Vaksenopplæringa

Vaksenopplæringa har etablert grunnskule for vaksne, år 1, som ein del av tilbodet. Vaksenopplæringa samarbeider tett med flyktningtenesta. I tillegg samarbeider vi med Kviteseid kommune, som har vedtatt busetting av flyktningar om lag på same nivå som Seljord. Det er viktig å samarbeide om drift, slik at vi kan skape fagmiljø som kan utvikle kvaliteten på tenestene og tilby flest mogleg tenester lokalt. Samarbeidet med Seljord personal om språkpraksisplassar har fungert greitt, men vi har så langt bare brukt 2 praksisplassar (avtalen opnar for utviding inntil 9 plassar). Ein rår til at ressursen som er avsett til dette arbeidet blir tilbakeført til eigne, kommunale tenester, t.d. ved at ein stiller ressursar til disposisjon for å etablere fleire praksisplassar i barnehage og skule, eventuelt som ei styrking av fagmiljøet ved Vaksenopplæringa/flyktningetenesta/NAV.

Flyktning

Revidere busettingsplan for perioden 2017-2020. Flyktningsituasjonen i verda er i liten grad endra, men det har vore ei stor endring av norsk og internasjonal flyktningpolitikk i løpet av 2016. Europa sine yttergrenser stenger no for straumen av flyktningar gjennom Europa. Frå 1. september 2016 blei bustad for einslege mindreårige etablert med mål om realisering av bufellesskap med inntil 10 mindreårige, jf. politisk vedtak i kommunestyret. Slik situasjonen er i dag er det usikkert om vi vil få fleire i denne gruppa enn dei tre vi har busett fram til no. Med såpass få ungdommar og reduksjon av dei økonomiske tilskota er det usikkert om kommunen har råd til å drifte eit slik tilbod over tid.

Vurdering av tiltak og endringar:

Flyktning/Vaksenopplæring:

- Revidere busettingsplan for perioden 2017-2020.
- Utvikle grunnskule år 1 ved Vaksenopplæringa.
- Vidareføre samarbeidet med Kviteseid kommune om vaksenopplæring

Bustad einslege mindreårige flyktningar, EMF:

- Sikre det økonomiske grunnlaget for drift ved å auke talet på einslege mindreårige frå tre til fem deltakarar.
- Regulere driftsnivået i høve til justert inntektsgrunnlag/statlege tilskot.

Barnehage:

- Vurdere omorganisering av leiarressursane i barnehagesektoren med verknad frå barnehageåret 2017/18.
- Leggje til rette for auka fysisk aktivitet og sunnare kosthald.
- Vurdere fleire språkpraksisplassar i barnehagane i samband med kjøkken og matservering.
- Oppretthalde god kvalitet i barnehagen gjennom ein stabil bemanningsnorm.
- Utskifting av leikeutstyr og andre vedlikehaldsoppgåver i uteområde.

Skule:

- Vurdere ny organisering av skuleleiing ved sentrumsskulane (felles rektorteam).
- Styrkje ressursgrunnlaget ved Flatdal skule med inntil 40 % merkantil stilling.
- Arbeide for eit resultatnivå i grunnskulen høgare enn 40 grunnskulepoeng.
- Halde fram med deltaking i Kvalitet for kompetanse, Strategi for vidareutdanning av lærarar.
- At kvar skule skal ha minst ein lærar med vidareutdanning i "Språk- og leserettleiing"

30 studiepoeng og at denne skal vere leselærar ved skulen.
- At alle skulane skal vere "dysleksivennlege skular".
- Utvikle boksamlingane lokalt på skulane. Auke leseglede.
- Prioritere ressursar til særskild språkopplæring.
- Auke kvaliteten på særskilde språkopplæring for elevar frå språklege minoritetar.
- Gjennomføre naudsynt vedlikehald og opprusting av skulane.

Skule- og fritidsordninga, SFO:

- Gjennomføre forsøk med ope SFO i fleire av dei skulefrie dagane.
- Utvikle innhaldet i dei ferieopne dagane slik at det blir attraktivt og variert.

Kulturskulen:

- Utvikle tilbodet om lydstudio i nytt lokale i 2. etasje på Granvin.
- Utarbeide fagplanar i Kulturskulen i samarbeid med andre kommunar i VT.

Nye behov:

Organisere Vaksenopplæringa, flyktningetenesta og bustad for einslege mindreårige i ein felles teneste kalla "Integrering og kompetanse" med avdelingsleiar.

Skulane er prega av slitasje og manglande vedlikehald. Syner til vedlagt vedlikehaldsplan.

Ressursar til skuleleiing må auke med om lag 60 % stilling fordelt med 20% stilling på kvar skule, tiltaket er kostnadsrekna til 455 000 kr. Flatdal skule treng merkantil stilling 40%, kostnadsrekna til 215 000 kr.
Barneskulen må auke budsjettposten for lærebøker med 30 000 kr, IKT med 49 000 kr, skuleskyss i samband med ekskursjonar med 35 000 kr og inventarposten med 49 000 kr. Total auke driftskostnader med 163 000 kr

Framandspråklege elevar får i dag mangelfull opplæring. Det er etterkvart mange framandspråklege elevar ved skulane i sentrum. Dei har rett på særskilt norskopplæring, tospråkleg fagopplæring og morsmålsopplæring. Skulane ynskjer å gi elevane eit fullverdig tilbod og ein må difor styrke med om lag ein lærarstilling, kostnadsrekna til 622 000 kr.
Barnehage.
Auke av vikarressurs i barnehagane. Heddeli barnehage har i dag 100 % vikarstilling – bare ferieavvikling i den same barnehagen utgjer 130 % stilling. Dette inneber at ein kan risikere fleire dagar gjennom året med underbemanning i høve til den lokale bemanningsnormen. Situasjonen er tilsvarande i dei andre barnehagane. Det er difor behov for ytterlegare styrking av vikarsituasjonen med 50 % i Tussejuv og Heddeli barnehage, samt 20% i Flatdal barnehage. Tiltaket er kostnadsrekna til 622 000 kr. Det vil bli lagt fram forslag til ny bemanningsplan for barnehagane i samband med budsjett 2017.

Utanfor Hedddeli barnehage er det eit problem at parkeringsplassen er for liten og uoversiktleg. Dette kan føre til farlege situasjonar for barn og foreldre. Det er ynskjeleg at parkeringsplassen blir utvida.
Det er behov for utskifting/fornying av leikeapparat i barnehagane i sentrum. Totalt er det kostnadsrekna til 300 000 kr for dei to barnehagane. Ein legg til grun at dette er investering, ikkje

drift.

Programområde 3 – Helse og omsorg

Målgruppe og kjerneverksemd

Målgruppa for tenesteproduksjonen innan PO 3 er alle som bur eller oppheld seg i kommunen og som har rett på helsehjelp, pleie og omsorg eller førebyggjande tenester.

Programområdet si kjerneverksemd omfattar:

- Barnevernstiltak i og utanfor familien (organisert som Barnevernsamarbeidet i Vest-Telemark IKS).
- Helsestasjon, skulehelseteneste og jordmorteneste (jordmorberedskap er organisert i samarbeid mellom kommunane i Vest-Telemark og Sykehuset Telemark med lokalisering på DPS-Seljord).
- Legetenester og legevakt (legevaktsamarbeid med Kviteseid på kveld og helg, samarbeid med fleire kommunar der Notodden er vertskommune på natt og helg).
- Fysioterapiteneste, kommunen har kommunalt tilsett fysioterapeut, fysioterapeut med driftsavtale og turnuskandidat.
- Tenester innan psykisk helse og rus.
- Institusjonsopphald (Nesbukti pleie og omsorgssenter), herunder ein øyeblikkeleg hjelp/døgnplass.
- Bu- og servicesenter (Heddeli og Steinmoen).
- Tenester til heimebuande (heimesjukepleie inkl. aktiv natteneste, heimehjelp, matombringing og tryggleiksalarmar).
- Støttekontakt og avlasting. Individuell plan og ansvarsgrupper.
- Døgnbemanna bustad og aktivitetssenter for psykisk utviklingshemma.
- Tenestekontor med ansvar for sakshandsaming og koordinering.

Status

Som eit resultat av at samhandlingsreforma har verka nokre år, er det eit auka press m.a. på kommunens heimetenester, både i heimesjukepleia og ved bu og servicesentra, særleg ved Heddeli. Det er opplevd stort arbeidspress i heimesjukepleia, særleg på kveld og i helgane, noko som m.a. kan gjeng utover trivselen til dei tilsette.

Som i 2015 har det også gjennom 2016 vore behov for i periodar å kjøpe relativt mange døgn med sjukeheimsplassar i anna kommune. Dette kan vera eit gryande signal om at kommunens sjukeheimskapasitet blir dårlegare og at etablering av fleire plassar kan vera naudsynt om ikkje lenge. Det er også ei utfordring av Hjartdal kommune vil redusere sin sjukeheimskapasitet, noko som vil gjere det vanskelegare for Seljord å kjøpe plassar i nabokommunar i tida som kjem.

Ved demensavdelinga er det sett i gong eit prosjekt med musikkbasert miljøbehandling. Prosjektet er forankra i demensavdelinga, men også andre avdelingar deltek. Eit viktig tiltak i prosjektet i 2016 er å skolere ei gruppe tilsette og frivillige i den aktuelle metoden. Gruppa fylgjer eit kursopplegg i regi av Helsedirektoratet med lege Audun Myskja som frontfigur og kursleiar. Arbeidet i 2016 er i hovudsat finansiera gjennom innovasjonsmidlar frå fylkesmannen og med Margunn Gimmestad og Seljord frivilligsentral som sentrale aktørar og samarbeidspartnarar.

Bruk av musikk i omsorga for demente har i andre kommunar hatt mange positive effektar som nedgang i bruk av beroligande medikament, auka trivsel båe for pasientar og tilsette og redusert sjukefråvær.

Det er i 2016 etablera eit demensteam i kommunen med tre sjukepleiarar. Dei er i gong med å skolere seg metodisk m.a. når det gjeld kartlegging og diagnostisering, gjennom kursing og hospitering i anna kommune. Teamet skal elles lage forslag til rutinar for korleis eit demensteam skal arbeide. Det er gjeven kompetansemidlar frå fylkesmann til å dekke kostnader for inneverande år.

Samhandlingsreforma har også ført med seg eit auka press på den lokale legetenesta, båe når det gjeld kapasitet og kompetanse. I tillegg har meir satsing på kvardagsrehabilitering ført til kapasitetsutfordringar på kommunens fysioterapiteneste og eit ynskje om og behov for å styrke denne.

Oppfylging av **Omsorgsplan 2015- 2018,** med bygging av bukollektiv og eit dagaktivitetssenter for demente i Nesvegen 7 og ei utviding av demensavdelinga frå 6 til 8 plassar er vidareført. Tiltaket var lagt inn i økonomiplanen f.o.m. 2016 og ein eigen byggekomite er i gong med å førebu anbod. Byggjestart er venta i februar/mars 2017 og prosjektet skal stå ferdig tidleg i 2018. Dei nye 11 plassane skal erstatte dei 13 som i dag fins på Heddeli bu og servicesenter. Moderne velferdsteknologiske løysingar vert vurdert innført i samband med planlegging og bygging av dei nye lokalitetane.

Seljord kommune har fortsatt ei stabil og god legedekning. Men det er aukande rekrutteringsproblem til fastlegeordninga generelt, særleg i distriktskommunar. Dette vart også merkbart i Seljord ved ei vikarutlysing tidlegare i 2016. Alle fastlegane ved avdelinga er p.t. i gong med eit utdanningslaup mot å bli spesialistar i allmennmedisin. I tillegg til 3,8 legeårsverk har avdelinga 2 turnuskandidatar til ei kvar tid. I høve til tala på legeårsverk har avdelinga relativt låg bemanning når det gjeld hjelpepersonell og har i noko tid signalisera eit behov for kapasitetsauke på dette området.

Ny forskrift om akuttmedisinsk beredskap blei sett i verk frå mai 2015. Denne stiller m.a. nye og skjerpa krav til kompetanse for legevaktene.

Kommunestyra i Vest-Telemark har i 2016 vedteke at det skal greias ut nye modellar for legevaktsamarbeid, m.a. for å tilfredsstille nye krav til kompetanse. Nissedal og Fyresdal er ikkje omfatta av utgreiinga, då dei er knyta opp mot legevakta i Arendal. Ei fagleg/administrativ gruppe jobbar med saka og vil legge fram ein sluttrapport til politisk handsaming innan april/mai 2017.

Notodden legevakt har sagt opp si samarbeidsavtala med m.a. Seljord og Kviteseid om nattlegevakt, med verknad frå 1. juli 2017 og nye legevaktsamarbeid må difor etablerast.

Legevakta for Seljord/Kviteseid deltek i 2016 i eit pilotprosjekt med sjukehuset Telemark, der formålet er å betre rutinar og auke kompetanse med sikte på å hindre innleggingar i sjukehus som ikkje er naudsynte. Kommunestyret har i samband med prosjektet løyva kr 370 000 til å skaffe nytt medisinsk utstyr og fylkesmannen har gjeve kr. 140 000 i kompetansemidlar til prosjektet.

I tillegg til å ta del i pilotprosjektet har også legevaktsansvarleg lege i Seljord permisjon i 40 % for å vera leiar for eit større akuttmedisinsk prosjekt, der sjukehuset Telemark er eigar, og som omfattar

alle kommunane i Telemark. Dette prosjektet vil halde fram i 2017.

I samsvar med nasjonal framdriftsplan skulle nytt naudnett bli sett i drift hausten 2015, men planane vart forsinka og oppstart blei i april 2016. Grunnopplæring av tilsette vart gjennomført allereie hausten 2014, men grunna forsinkinga måtte ny opplæring organiserast internt i februar/mars 2016.

I samband med øyremerka midlar frå staten dei siste åra f.o.m. 2014, er helsesøsterressursen ved helseavdelinga auka med totalt 50 % . I 2016 har ein i tillegg, som ein førebels ordning, auka jordmorressursen i kommune med 20 %, slik at Seljord no har 60 % jordmor ved helsestasjonen og 60 % i jordmorberedskapen. Ei interkommunal faggruppe arbeidar i 2016 med å sjå på ein modell for eit vertskommunesamarbeid av jordmortenesta i Vest-Telemark knyta opp mot den eksisterande jordmorberedskapen. Ein slik modell vil m.a. kunne føre til ei betre utnytting av tilgjengelege ressursar på vakt til også å utføre kommunale jordmoroppgåver, til dømes heimebesøk av nybakte mødre/foreldre. Ei eventuell omlegging av tenesta skal etter planen ikkje føre med seg auka driftskostnader for kommunane.

Avdeling for funksjonshemma / Heddelitunet har hatt eit krevjande år i 2016, med høgt sjukefråver, stor turn- over av tilsette og skifte av avdelingsleiar. Tenesta har også hatt tilsyn frå Fylkesmannen haust 2016, der det er peika på fleire område for forbetringar. Avdelinga har jamleg fått fleire brukarar dei siste åra, ei utvikling som vil halde fram inn i 2017, med planlagt 1-2 nye brukarar, der den eine er tilflyttar frå anna kommune.

I Avdeling for psykisk helse og rus vart det i 2015 oppretta eit eige brukarråd med fem medlemmer og ordninga har blitt vidareført i 2016. Avdelinga har fleire utfordrande oppgåver, m.a. i høve til eit synleg etablera rusmiljø i kommunen. Her vert det samarbeida med politi om oppfylging av ungdom på ruskontrakt, der avdelinga har ei viktig rolle. Særleg er ein førebels prosjektstilling som avdelinga disponerer viktig i dette arbeidet. Stillinga har i fleire år vore finansiera av prosjektmidlar frå fylkesmannen, og det er eit behov for å opprette ein fast stillingsheimel til å fylgje opp dette arbeidet. Regjeringa har allereie frå 2016 lagt inn auka løyvingar i kommuneramma som eit ledd i ein ny opptrappingsplan for rus og psykisk helse. Det ligg også forslag om nye millionar til dette i statsbudsjett for 2017.

Det er dårlege bygningmessige tilhøve på aktivitetssenteret for brukarane av avdelinga, dette er lokalisert til i ein nedsliten einebustad ved Moentunet. M.a. er det ikkje reingjeringshjelp ved senteret. Avdeling for psykisk helse og rus har ynskje om å flytte si verksemd til Heddeli, når denne skal leggjast ned som bustad for eldre. Dette er eit av fleire forslag som eit eige etterbruksutval nedsett av formannskapet er i ferd med å vurdere hausten 2016.

Vurdering av tiltak og endringar

Samhandlingsreforma fører med seg at pasientar skrivast tidlegare ut frå sjukehus att og dei er generelt dårlegare når dei kjem tilbake til kommunen, noko som aukar presset båe på legetenesta, institusjonstenesta og heimesjukepleia/heimetenesta i kommunen. Det er også eit aukande press og ei forventning frå spesialisthelsetenesta overfor fastlegane, om å unngå innlegging på sjukehus så langt som råd.

Resultatet er at pasientane/brukarane som til ei kvar tid er i den kommunale tiltakskjeda, for det

meste er meir hjelpetrengande enn tidlegare, ei utvikling som berre har forsterka seg over tid.

Seljord kommune reduserte i 2014 bemanninga i omsorgstenesta, i kombinasjon med ei omlegging av ressursar, som truleg også har bidrege til ei viss auke i effektivitet. I denne samanhengen spelar m.a. både opprettinga av tenestekontoret og meir satsing på kvardagsrehabilitering ei positiv rolle.

Ei ytterlegare satsing på kvardagsrehabilitering vil truleg kunne gi eit enda betre resultat. I så måte vil ei styrking av fysioterapiressursen og etablering av ein eigen rehabiliteringsavdeling ved sjukeheimen kunne vere ein veg å gå, for m.a. å demme opp for eit auka behov for fleire institusjonsplassar. Men slike tiltak vil likevel neppe i særleg grad føre til redusert press på heimetenesta. Eit heilt nytt tiltak i tida som kjem kan likevel vera ei betydeleg auka satsing på bruk av velferdsteknologi, både for å effektivisera, men også som ein måte å få auka kvalitet i tenesta.

Kort oppsummering av tiltak som er sett i verk og som vil bli vidareført i handlingsprogramperioden:

- Planane for utbygging av demensavdelinga og nytt bukollektiv/dagaktivitetssenter i Nesvegen 7 vert ført vidare i ein byggjeperiode i 2017.
- Ny organisering av legevaktsamarbeidet vil måtte bli sluttført i løpet av fyste halvår 2017.
- Arbeidet med å sjå på nye modellar for organisering av jordmorsamarbeid fortsetter i 2017. Vidareføring av auka jordmorressurs ved helsestasjonen må vurderast nærmare i den samanheng.
- Innan avdeling for psykisk helse og rus er det viktig å vurdere nærmare korleis arbeidet overfor yngre brukarar med alvorlege rusutfordringar kan tryggast på sikt.
- For å fylgje opp utfordringane som avdeling for funksjonshemma/Heddelitunet har hatt i 2016 er det behov for å fortsette arbeidet med å rekruttere og støtte opp om ny avdelingsleiar og elles legge til rette for ei positiv utvikling i avdelinga, fagleg og personalmessig. Oppfylging av tilsynsrapporten frå fylkesmannen vil også krevje eit særleg fokus inn i 2017.
- Det må så langt som råd leggast til rette for at båe prosjektet med musikkbasert miljøbehandling og arbeidet med å byggje eit demensteam kan førast vidare. Demensteamet har viktige oppgåver å utføre i 2017, i form av kartlegging, utgreiing og diagnostisering av m.a. brukarar til den nye dagaktivitetsavdelinga i Nesvegen 7 når den opnar tidleg i 2018.

Nye behov

Med verknad frå 2017 har kommunen også ansvar for å tilby øyeblikkeleg hjelp plass til ei avgrensa gruppe personar med rus-/psykiske helseutfordringar. Dette er ein del av den nye statlege opptrappingsplanen for psykisk helse og rusfeltet og ein vidareføring av samhandlingsreforma på dette fagfeltet. Dette konkrete tiltaket kan mest praktisk løysast ved bruk av allereie eksisterande ØHD plass ved sjukeheimen, men det er behov for å implementere nye rutinar for bruk av plassen i samarbeid mellom lege og pleiepersonell ved avdeling.

Det vil elles vera behov for ytterlegare auke av innsatsen når det gjeld kurs, opplæring og kompetansebygging fleire stader innan programområdet. Det er til dømes kunnskapsunderskot i fleire avdelingar når det gjeld bruk av fagprogrammet Profil samt på personaladministrative program som GAT og liknande. Manglande kunnskap og kompetanse på slike område fører lett til dårlegare kvalitet og merkbare effektivitetstap. Oppfylging av pilotprosjektet på legevakta vil krevje ytterlegare kompetansetiltak i 2017 som ikkje førebels er finansiera.

Det vil vera behov for å auke kurspotten med minimum kr. 50 000 samla for helse og omsorg.

Programområdet har ein stor rekrutteringsutfordring av pleiepersonell i eit lengre tidsperspektiv, noko som også må møtast med auka kvalifiseringstiltak av ulike slag framover. Ein må sjå nærmare på mogelegheit for ei ressursauke når det gjeld hjelpepersonell legekontoret. Ei slik auke på 40 % st. vil koste kr. 230 000. Ved sjukeheimen er det eit ynskje om å auke frå 60 % til 100 % stilling som aktivitør. Dette vil koste om lag kr. 210 000 årleg. Ein slik fagressurs vil også vera naudsynt ved det nye dagaktivitetssenteret frå 2018. Dette er allereie lagt inn i økonomiplanen frå 2018.

Det er behov for å sette ned ei arbeidsgruppe tidleg i 2017 som kan starte planlegginga av den nye etableringa i Nesvegen 7 og flyttinga frå Heddeli. Gruppa må vurdere korleis personell og turnusar skal organiserast, eventuell samordning og samarbeid med eksisterande tenester i Nesbukti m.v. Ein del av arbeidet må også dreie seg om å kartlegge og førebu aktuelle brukarar til dagaktivitetssenteret utover dei som allereie er kjende. Sist nemnte som ein viktig del av grunnlaget for å søke Helsedirektoratet om driftstilskot til dagaktivitetstilbod for aktuelle brukarar.

Seljord kommune har dei siste åra hatt avtale med Hjelp 24 trygghetssentralen som varslingsinstans for brukarar med tryggingsalarm. Som eit ledd i innføring av ny velferdsteknologi vert det p.t. arbeida med planar om etablering av nye responssentra for velferdsteknologi, båe i Kongsbergregionen og i Telemark knytt til eksisterande 110-sentral for brannvarsling i Grenland.
Seljord kommune bør, saman med dei andre kommunane i Telemark, vurdere å knyte seg opp mot dei planane som 110-senralen jobbar med. Dette vil kunne føre med seg auka kostnader for kommunen, men truleg ikkje før frå 2018.

For å auke kommunens kapasitet på heildøgn plassar, vil eit enkelt tiltak kunne vera å dele eit eksisterande romsleg bebuarrom/leilegheit ved Steinmoen i to separate einingar. Tiltaket vil kunne gje ein ekstra plass, utan auke i driftskostnader. Eit førebels anslag over kva dette tiltaket vil koste er kr. 250 000. Tiltaket er viktig, særlig med sikte på at talet på heildøgns plassar vert redusera med to plassar frå 2018 når Heddeli vert lagt ned.

Inventar og utstyr er svært slitt mange stader i fleire avdelingar, til dømes på sjukeheimen og i helseavdelinga/legekontoret. Det er såleis behov for ei viss fornying her og der. Kommunen har tilsett ny aktivitetsleiar ved aktivitetssenter for funksjonshemma på Heddelitunet. Ho har utdanning innan kunst og handverk og har nye og kreative idear for å utvikle arbeidet ved senteret i positiv retning. Dette krev også visse utstyrsanskaffingar for å få optimalt utbytte.
Det er behov for minimum kr. 100 000 ekstra til inventar og utstyr i 2017.

I samband med at avdeling for funksjonshemma /Heddelitunet etter planen skal få ansvaret for nye brukarar, er det truleg naudsynt med ei viss auke av personalressursar, men at denne auken likevel vert finansiera av midlar innanfor avdelingas budsjettramme for 2016 som hittil ikkje har vore nytta.

I tillegg til desse nye behova, vil vidareføring i 2017 av allereie i gangsette tiltak nemnt ovanfor gje fylgjande budsjettmessige konsekvensar:

- Vidare utvikling av demensteam, 30 % st., kr. 175 000

- Vidareføring av prosjekt musikkbasert miljøbehandling kr. 50 000
- Auka driftsutgifter legevakt natt kr. 200 000
- Oppretting av ny fast stilling i avd. rus og psykisk helse kr. 600 000
- Stillingsauke heimesjukepleien kveld og helg 1,38 % st kr. 970 000
- Reinhaldar 10 % ved aktivitetssenteret Moentunet kr. 50 000

I tillegg er det over lang tid blitt peika på i vernerundar ved Nesbukti at det harde golvet fører til helseplager for fleire tilsette. Ei spesiell innleggssåle har vorte prøvd ut. Prisen er kr. 646 pr par ekskl mva. Anslått årskostnad kr. 40 000.

Programområde 4 - Næring og utvikling

Målgruppe og kjerneverksemd

Næring og utvikling har alle innbyggjarar i Seljord kommune som målgruppe for si verksemd. I tillegg skal tilsette jobbe for å få fleire innbyggjarar til kommunen både gjennom fleire næringsetableringar, fleire busette og gjennom å leggje til rette for eit godt vertskap for besøkjande.
Kjerneverksemda til programområdet er næringsliv inklusiv reiseliv, landbruksnæringa og overordna miljø, klima og energi, kultur, idrett og friluftsliv med fokus på gode opplevingar, folkehelse og eit rikt utval av tilbod for heile befolkninga. Vidare omfattar programområde overordna samfunns- og arealplanlegging med fokus på stadutvikling gjennom auka bustadetablering og estetisk utforming av kommunen.

Status

Det har vore jobba mykje med stad- og bustadutvikling, næringsutvikling og landbruk. Kommunen er samarbeidspartnar og økonomisk bidragsytar for det mangfaldige frivillige kultur- og organisasjonslivet i kommunen. Granvin kulturhus er regionens kulturelle arena og sikrar eit kvalitetsmessig publikumstilbod ut over eigen kommune.

Som ein konsekvens av budsjettvedtak 2016, har det i blitt satt fokus på nye lokaliteter for Seljord Bibliotek. I kommunestyremøte 20.10, blei det vedtatt å lyse ut ein konkurranse om lang tids leigekontrakt for å finne egna lokalitetar. Budsjettvedtaket i desember vil syne om det har lukkast å finne slike lokaliteter innafor ei akseptabel økonomisk ramme.

Århusmoen Næringspark As er eit samarbeidet mellom Seljord kommune og Sparebanken Din med mål om å samle næringsareala i området i felles og samkjørt næringspark. Det er i samanheng med det pågåande tunnelarbeidet, stor aktivitet på området. Vest- Telemark Teknologipark er planlagt etablert til tunellopninga i 2019. Denne store etableringa vil gje mange arbeidsplassar innan miljø, vasskraft og energi, samt leggje til rette for etableringar av fleire verksemder.

Seljord Næringshage AS, som held til i Telebygget er i stadig utbygging og vil vere eit viktig verkemiddel overfor mindre bedrifter i etablerings-/ og utviklingsfasen. SN-eigendom AS som eig Telebygget arbeider med å få til ein stort moderne og attraktiv bygg for næringshagen.

For Seljord er reiselivet/besøksnæringa svært viktig, med nær 200 000 besøkande på Dyrskuplassen, fleire store og populære campingplassar og mange hytter. Ringverknadane av alle besøkande er svært store for dei fleste verksemdene i kommunen og er med på å halde eit høgt service nivå og stor bredde på handelsverksemder i Seljord.

Møtestad Seljord As er eit samarbeid mellom Seljord Næringslag, Dyrsku`n Arrangement og Seljord kommune som søker å ivareta og koordinere vertskapsrolla overfor besøkande i Seljord. Møtestad Seljord As har slitt noko økonomisk og har mangla ressursar til å drive utviklingsarbeid. Styret er nå i gang med å lage ein ny strategi tilpassa dagens behov og ynskjer. Forprosjektrapporten "Møtast i Seljord", synleggjorde at det er mange tiltak som kan/bør gjerast for å utvikle Seljord til å bli ein enda betre stad å besøke.

Det er aktive idrettslaglag og organisasjonar som byggjer og held ved like idrettsanlegga i bygdene. Det blir stadig bygd nye idrettsanlegg. Seljord idrettslag har nå sluttført Raudkleiv skianlegg med heis i skileikanlegget og dei har bygd kunstgrasbane til 10 mill. på Eventyrøy. Kommunens einast idrettsanlegg – symjehallen er slitt, men blir mykje bruka den perioden som hallen er ope. Så administrasjonen håper å halde den i drift ein stund til. Kommunens støtte til lag og foreiningar prioriterast til dei som arbeidar med born/ unge og til friluftstiltak.

Vandring og sykling er viktige satsingsområder i regionen og fylke. Seljord satsar på å vere ein basedestinasjon for slike aktivitetar og arbeidar kontinuerleg med kartlegging, merking, skilting og forbetring av turstigar og sykkelvegar..

Seljord er aktiv deltakar i ByRegion program for Vest-Telemark og eit for Øst-Telemark. V-T Programmet gjeng ut på å utvikle betre tilhøve for verksemder ved etablering i t.d. næringshagar, etablere utviklingsarenaer og sjå på bustadsatsingane.

Kommunestyret har godkjente fyrste del av Eigarskapsmelding for verksemder der kommunen er engasjert. Arbeidet med å utvikle eigarskapsstrategiar har starta opp, men spesielt for dei interkommunale verksemder trengs det mykje koordinering for å få eit felles dokument.

Tilskot og lovforvaltning innan jord- og skogbruk utgjer ein stor del av arbeidsoppgåvene på landbruk, samt rettleiing og hjelp til å skrive søknader. Landbruksbasert næringsutvikling er eit viktig satsingsområde. Dersom vi skal oppretthalde dyre-talet og areal i drift i åra som kjem, er det nødvendig med investeringar i tradisjonelt landbruk. Sidan 2010 har Seljord kommune leigd ekstern kompetanse til økonomisk og teknisk planlegging til gardbrukarar som vil investere i driftsbygningar. Dette har resultert i fleire større prosjekt.
Oppgåver innafor miljø er i fyrste rekke knytt til motorferdsel i utmark, viltforvaltning, ettersøks-ordning for trafikkskadd vilt, vassressursforvaltning og naturmangfald.

Programområdet har fleire strategiske temaplanar:
Landbruksplan 2009 – 2011
Strategisk næringsplan 2009 – 2012
Klima- og energiplan Seljord kommune 2009 – 2012
Strategisk kulturplan 2010 – 2013
Bustadpolitisk plan 2013 – 2017
Alle desse planane byggjer opp om strategiske mål i samfunnsplanen. Fleire av planane har tiltak som ikkje er gjennomførte pga. manglande ressursar. Det gjeld fyrst og fremst tiltak som det trengs økonomiske verkemiddel for å realisere. Klima- og energiplanen har til dømes sett nokre mål som skal nåast innan 2020. Ein skal med utforming av arbeidsprogram få sett fokus på tiltak som ikkje er gjennomførde og eventuelt få sett ein frist for å oppnå måla.

Vurdering av tiltak og endringar

I handlingsplanperioden vil programområdet satse på å leggje til rette for bustadutvikling som best mogleg forvaltar arealbruken i område med offentlege og private teneste- og servicetilbod. Fortetting, utvikling av nye bustadfelt og variasjon i bustadmarknaden er prioritert. Med dagens flyktningsituasjon vil behovet for fleire bustader i nær tilknyting til tenesteapparatet vere akutt. Ei revidering av kommunedelplan for Seljord sentrum som no er på høyring samt kommunens ynskje om realisering av plan for areal ved Nesbukti bygger opp under kommunens satsing.

Vassforvaltingsarbeidet er ei lovpålagt oppgåve. Alle offentlege aktørar som har ansvar for vatn, har både rett og plikt til å delta i arbeidet, jf. plan- og bygningsloven og vassforskrifta. I *Regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest-Viken 2016 – 2021* fastheld regionen ei vidare organisering med vassområda og ei inndeling slik det har vore frå 2010. Ein føresetnad for å kunne vidareføre dagens ordning er å ha vassområdekoordinatorar som er knytt til vertskommunar, og å ha ei finansiering gjennom eit spleiselag. Miljødirektoratet har understreka for Klima- og miljødepartementet kor viktig det er å halde fram med vassområda med tilsette vassområdekoordinatorar. I regional plan for vassforvaltning 2016 – 2021 konkluderer vassregion Vest-Viken med å halde på organiseringa med vassområde og vassområdekoordinatorar. Dette føreset eit spleiselag mellom stat, fylke og kommune. Lokalt har styringsgruppene i vassområda slutta seg til å fortsetje med vassområdekoordinatorar lokalt i vertskommunar, og at dette vert finansiert gjennom spleiselag.

Vassforvaltingsarbeidet er ei lovpålagt oppgåve. Alle offentlege aktørar som har ansvar for vatn, har både rett og plikt til å delta i arbeidet, jf. plan- og bygningsloven og vassforskrifta. I *Regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest-Viken 2016 – 2021* fastheld regionen ei vidare organisering med vassområda og ei inndeling slik det har vore frå 2010. Ein føresetnad for å kunne vidareføre dagens ordning er å ha vassområdekoordinatorar som er knytt til vertskommunar, og å ha ei finansiering gjennom eit spleiselag. Miljødirektoratet har understreka for Klima- og miljødepartementet kor viktig det er å halde fram med vassområda med tilsette vassområdekoordinatorar. I regional plan for vassforvaltning 2016 – 2021 konkluderer vassregion Vest-Viken med å halde på organiseringa med vassområde og vassområdekoordinatorar. Dette føreset eit spleiselag mellom stat, fylke og kommune. Lokalt har styringsgruppene i vassområda slutta seg til å fortsetje med vassområdekoordinatorar lokalt i vertskommunar, og at dette vert finansiert gjennom spleiselag.

Det har vore ein politisk prioritet å ikkje ruste opp symjehallen meir ein høgst naudsynt vedlikehald. Sjølv om det er eit behov for nye lokale til desse funksjonane, ser ein at kommunen ikkje har tilstrekkeleg handlingsrom i planperioden til å prioritere dette. Ein må basere seg på å gjere naudsynt vedlikehald på eit minimumsnivå slik at ein kan tilby symjeopplæring til skuleelevane dersom ein skal halde dette tilbodet ope. Nye lokale til symjehall vil vere viktig å sjå på i framtidig planlegging.

Hovudprioritet innafor kulturfeltet i planperioden er å sikre at Granvin kulturhus har ein god og stabil drift, med den konsekvens at andre tiltak må nedprioriterast. Kommunen og mange aktørar i Seljord har vore med på å prioritere Granvin kulturhus som eit viktig møteplass. Som mange andre kulturhus har Granvin opplevd større kostnadsauke enn inntektsauke. Sjølv med nybygd aktivitets- og treningssenter og utleige av lokale for den kommunale kulturskulen, har ikkje dette gitt nok inntekter til å stabilisere Granvins sin driftssituasjon på eit akseptabelt nivå.

Det er fleire turvegar som ikkje er opparbeida, men som ligg i planverket, det er difor ein viktig

oppgåve i planperioden å planleggje kva for turvegar som skal prioriterast.

I samanheng med at E134 vil bli lagt i tunell frå Gvammen til Århus, er det viktig at den avlasta vegen om Nutheim blir rusta opp til det beste for innbuarar, næringsdrivande og besøkande. Kommunane Seljord og Hjartdal, saman med Fylkeskommunen og Statens vegvesen arbeider aktivt gjennom prosjekt " Opplevingsvegen om Nutheim" for å søke å få til dei best moglege omforente løysingane ut av dei midlane som er avsett for tiltak langs denne avlasta vegen. Tiltak som sykkelvegar, utkikkstårn, rasteplassar og informasjonspunkt, ved sida av å stimulere til å få etablert eit aktivt bedriftsnettverk.

Nye behov

Kommunen har vedteke ny reguleringsplan for areal ved Nesbukti og arbeidet med å etablere parkdrag/turveg langs bukti, samt grunnerverv for å sikre utbygging vil ha fokus i 2017. Som ein konsekvens av vedtak om oppstart av grunnerverv/mogleg ekspropriasjon for areal i Lomodden må ei ta høgde for ei auke i bruk av juridisk bistand i 2017. Det er sikra steinmasse til dette prosjektet gjennom eigen intensjonsavtale mellom Seljord kommune og Vest- Telemark Teknologipark. Det er uvisst kva for sluttkostnad heile prosjektet vil få. Det blir likevel naudsynt å sette av midlar i investeringsbudsjettet i økonomiplanperioden for gjennomføring av tiltaket.

Seljord kommune tek på alvor at det kjem meir, hyppigare og kraftigare nedbør i framtida, jf. Klimaprofil for Telemark, publisert oktober 2016, der tilrådd klimapåslag både for Flatdøla og Bygdaråi er på 20 %. Kommunen må leggje til rette for sikring av anlegg og bustader så godt det let seg gjere. Seljord kommune har difor planar om å flaumsikre både langs Bygdaråi og Grunnåi/Vallaråi. Vi har blitt tildelt 1 million kr i skjønnsmidlar frå fylkesmannen i Telemark for 2017. Dette vil vi m.a. nytte som eigenkapital i søknad til NVE om midlar til flaumsikring. Det er utarbeidd kostnadsoverslag både for sikringstiltak langs Bygdaråi og for området ved Århusmoen der Grunnåi frå Grunningsdalen og Vallaråi møtest. Langs Bygdaråi er det særleg forsterking og oppbygging av åmuren (elvemuren) vest for trafostasjonen i Nordbygdi og søraust for Bergene Holm som vi må få gjort større tiltak med. Det er store verdiar som kan gå tapt og bli skada dersom elva lagar nye løp og vi opplever store flaumar slik som i 2015.

Med vedtaket 20.10.16 er det gitt politiske signal for at Seljord bibliotek skal få nye lokalitetar. Eit nytt bibliotek krev investering til nytt inventar med eit eingongsbeløp på investering til inventar på omlag 750.000,-, samt ei auke i driftskostnad på omlag 600.000,- pr. år.

Når det gjeld næringsfond har det blitt reist spørsmål om ei endring av bruk. Det gjeld fyrst og fremst lønn til næringssjef og kjøp av tenester hjå Møtestad Seljord. Ei slik endring vil auke driftsbudsjettet med omlag 500.000,-.

Programområde 5 – Teknisk

Målgruppe og kjerneverksemd

Avdelinga si målgruppe er alle innbyggjarane i Seljord, samt alle tilreisande og hytteeigarar i kommunen. Dei viktigaste oppgåvene er utbygging og drift av VAR, (VAR=Vass, Avlaup og Reneovasjon) kommunale vegar, brannvesen, utbygging/drift/vedlikehald av kommunale eigedomar,

kart og oppmåling, handsaming av byggjesaker og rettleiing.

Status

Bygging av nytt reinseanlegg og vassforsyning på Århusmoen i samband med utbygging av industriområdet har fått ei ny utvikling. Kommune ser på ei løysning saman med Vest –Telemark Teknologipark for eit pilotprosjekt med ny reinseteknologi. Planlegginga er godt i gang, men omfanget og tidspunkt for ferdigstilling avheng av aktiviteten på næringsparken.

Det er lagt opp til vidare utdanning av brannmannskap; med ny tunnell Gvammen- Århus er det viktig med godt bemanna utrykkings-personell som mellom anna godkjente røykdykkarar.

Bygging av nytt vassverk i Seljord ferdigstilt. Ei slik omfattande utbygging krevjar store ressursar, noko som blir løyst med auke i VA-avgifter.

Vedlikehald av kommunale bygg har eit stort etterslep og det vil difor i kommande økonomiperiode bli fokusera på å ikkje auka etterslepet, men gje naudsynt vedlikehald på dei bygg i kommunal eige kor det blir levera tenester til innbyggarane. Vaktmeistrar og ute arbeidarane har mykje å gjere å rekk ikkje over slik som bemanninga er i dag. Administrasjon vil difor rå til ei auke på 80% stilling for å bøte på arbeidsmengda ved teknisk avdeling – Vedlikehaldsavdeling. Skulane er i varierande grad prega av slitasje og manglande vedlikehald. Det er behov for vesentleg opprusting av skulebygg, særleg i Flatdal. Avsette midlar til vedlikehald i gjeldande økonomiplanperiode er difor prioritert på skulebygg, samstundes må ein vurdere om bygga tilfredsstillar forskrift om miljøretta helsevern.

Trafikktryggleikstiltak har høgt fokus og rullering av trafikksikkerhets planen er i gong. Nye tiltak og prioriteringar er omtala i trafikktryggleiksplanen som blei vedteken våren 16. Seljord kommune har i økonomiplanperioden innarbeida 1. million kr til kommunens del av tiltaka.

Vurdering av tiltak og endringar

Hovudmål 1 i Samfunnsdelen i kommuneplanen gjev sterke føringar for PO5; *Seljord kommune skal vera ein god stad å bu og ein attraktiv tilflyttingsstad*. Avdelinga skal tene alle grupper i samfunnet og har fokus på vitale område som gjer at samfunnet fungerer. Dette gjeld alt frå tilfredstillande vassforsyning, avløps- og renovasjonssystem, bygningsmasse, framkommelege og trygge vegar samt trivelege og attraktive uteområde.

Seljord kommune har gjort mykje for å byggje eit samfunn med gode kvalitetar, og med ein stram økonomi blir utfordringane framover i stor grad å vedlikehalde dette, samt sjølvsagt å utvikle og bygge ut vidare. Det vil vera trong for midlar til vedlikehald av både bygningsmasse, vegar og bruer samt rehabilitering av leidningsnettet i kommunen. Mykje av dette vart lagt på 1950, 1960 og 1970-talet, og har avgrensa levetid. Ein overordna VA plan med overvasshandtering skal utarbeidast for å sikre at ein har gode rutinar på vedlikehald og nye investeringar på VA området.

I handlingsplanperioden vil programområdet ha ei utfordring knytt til eit stort etterslep på vedlikehald. Seljord kommune har ei bygningsmasse på om lag 23.000 m² og til saman 56 km med kommunale vegar og 18 bruer. Ein gjennomgang visar at det er behov for om lag kr 15 mill. til vedlikehald av kommunale bygg dei neste 10 åra, og minimum kr 3,5 mill. til vegvedlikehald. Utfordring er at desse beløpa kjem på toppen av det som ligg i kommunes vedlikehaldsbudsjett. I budsjett 2017 er det eit forslag om å løyve midlar til ein gjennomgang av kommunale vegar for å få

ein fullverdig rapport om vedlikehaldsbehov, samt eit forslag til program med prioriteringar.

Det er svært lite å hente på omprioritering innafor ramma. Mange av postane innan PO 5 er 'sjølvfinansierande', (VAR, feiing, byggesak, oppmåling), dvs. at dersom ein kuttar i utgiftene, må ein redusere inntektene. Sal av kommunale bustadar kan vera ei løysing for å auke eigenkapitalen (til investeringsføremål), men samstundes mistar ein leigeinntekter. Vidare må det vera tilstrekkeleg med andre bustader før dette kan gjennomførast. Eit anna alternativ til auka inntekter er å høgde med husleigene (10 % auke vil gje om lag kr 200.000 i meirinntekt).

Nye behov

Kommunen sin del av nytt FKB - kartleggingsprosjekt av større områder i samband med planlegging for nye E134 trase, samt kartlegging av resterande tettbygde områder krev eit kartleggingsprosjekt gjennom geovekst. Kostnadsramma er ikkje heilt på plass då prosjektet er heilt i startfasen. Prosjektet vil truleg gå over to år, 2017 og 2018, med ferdigstilling i 2018. Kostander kan fordelast over fleire år. Det er viktig at kommunen er med på slike prosjekter då det stadig blir stilla høgare krav til " ferske" data. Totalkostnad må ein kome attende med til budsjetthandsaminga.

Fylgjande nye tiltak bør inn i budsjett 2017:

- Flatdal RA vart bygd på slutten av 70-talet, og har behov for oppgradering/vedlikehald. Det er behov for å skifte ut skrapa, (HMS-tiltak) kostnad ca. 500.000,-
- Seljord reinseanlegg – etter gjennomført systemrevisjon frå Fylkesmannen og påfølgjande avvik på vil det vere behov for noko oppgraderingar av ytre anlegg, pumpestasjonar m.m.
- Bygdaråi bru – brua blei øydelagt etter flaumen i 2015. Utbetring har no vore ute på anbod, og kostnaden blir omlag kr. 2 200.000, - summen blir endeleg i samband med budsjett Arbeidet er planlagt utført våren/sommaren 2017.
- Ny brannpumpe; 150.000,- (økonomiplanperiode: 2017)
- Nytt avløpsanlegg på Bjørgesida/Vallar, 6 000 000,-
- Nytt avløpsanlegg Nordbygdi industriområde, 2 500 000,- sum blir meir nøyaktig i samband med budsjett
- Auke bemanning 80% stillingsheimel vedlikehald/tekniske tenester
- Rapport kommunale vegar 250.000,-

Økonomiplanperioden:

- Ny traktor; 400.000,- (økonomiplanperiode. 2018)
- Rehabilitering Vallarbrua, 1 000 000,- økonomiplanperiode. 2018)
- Rehabilitering Vallarbrua, 500 000,- økonomiplanperiode. 2018)

Budsjett og økonomiplan med kommentarar

Budsjettskjema 1 A – Driftsbudsjettet

Budsjettskjema 1 A - Driftsbudsjettet

Linjenavn	Reknesk. 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Skatt på inntekt og formue	-63 970 000	-69 667 000	-71 380 000	-71 638 000	-71 896 000	-72 154 000
Ordinært rammetilskot	-102 744 000	-103 800 000	-104 539 000	-105 264 000	-105 810 000	-106 268 000
Skatt på eigedom	-9 315 000	-9 591 000	-8 465 000	-8 465 000	-8 465 000	-8 465 000
Andre direkte eller indirekte skattar	-6 232 000	-6 398 000	-6 398 000	-6 398 000	-6 398 000	-6 398 000
Andre generelle statstilskot	-9 272 000	-10 371 000	-12 325 000	-12 325 000	-12 325 000	-12 325 000
Sum frie disponible inntekter	**-191 532 000**	**-199 827 000**	**-203 107 000**	**-204 090 000**	**-204 894 000**	**-205 610 000**
Renteinntekter og utbyte	-3 641 000	-3 394 000	-3 395 000	-3 417 000	-3 458 000	-3 493 000
Vinst på finansielle instrument	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter, provisjonar og andre finansutgifter	4 915 000	4 911 000	4 295 000	4 431 000	5 103 000	5 045 000
Tap på finansielle instrument	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	7 035 000	8 187 000	8 150 000	9 054 000	9 189 000	9 219 000
Netto finansinntekter/-utgifter	**8 309 000**	**9 704 000**	**9 050 000**	**10 068 000**	**10 834 000**	**10 771 000**
Dekning av tidlegare års mindreforbruk	0	0	0	0	0	0
Til bundne avsetningar	2 897 000	2 871 000	1 998 000	2 002 000	1 972 000	1 968 000
Til ubundne avsetningar	4 360 000	9 088 000	77 000	77 000	77 000	77 000
Bruk av tidlegare års mindreforbruk	-4 304 000	-7 625 000	0	0	0	0
Bruk av ubundne avsetningar	-837 000	-2 609 000	-4 068 000	-2 438 000	-2 689 000	-3 604 000
Bruk av bundne avsetningar	-3 932 000	-2 240 000	-2 453 000	-2 375 000	-2 399 000	-2 389 000
Netto avsetningar	**-1 816 000**	**-515 000**	**-4 446 000**	**-2 734 000**	**-3 039 000**	**-3 948 000**
Overført til investeringsbudsjettet	2 000	0	0	0	581 000	761 000
Til fordeling drift	**-185 038 000**	**-190 638 000**	**-198 503 000**	**-196 756 000**	**-196 518 000**	**-198 026 000**
Sum fordelt til drift fra skjema 1B	177 412 000	190 638 000	198 503 000	196 756 000	196 518 000	198 026 000
Meirforbruk/mindreforbruk (-)	**-7 625 000**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Tal med kreditteikn framom (-) er inntekter eller overskot.

Budsjettskjema 1 B - Driftsbudsjettet

Linjenavn	Reknesk. 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
PO 1 Sentraladministrasjon og fellesutgifter/-inntekter:						
Driftsutgifter	41 596 000	41 273 000	41 551 000	39 508 000	40 189 000	41 206 000
Finansutgifter	10 500 000	10 550 000	11 550 000	11 550 000	11 550 000	11 550 000
Driftsinntekter	-9 746 000	-6 829 000	-7 438 000	-5 639 000	-5 182 000	-5 382 000
Finansinntekter	-10 411 000	-10 550 000	-11 550 000	-11 550 000	-11 550 000	-11 550 000
Netto programområde	**31 926 000**	**34 444 000**	**34 113 000**	**33 869 000**	**35 007 000**	**35 824 000**
PO 2 Skule og oppvekst:						
Driftsutgifter	77 972 000	82 091 000	89 137 000	89 137 000	89 137 000	89 137 000
Finansutgifter	0	0	0	0	0	0
Driftsinntekter	-16 125 000	-15 736 000	-20 340 000	-20 340 000	-20 340 000	-20 340 000
Finansinntekter	0	0	0	0	0	0
Netto programområde	**61 847 000**	**66 355 000**	**68 797 000**	**68 797 000**	**68 797 000**	**68 797 000**
PO 3 Helse og omsorg:						
Driftsutgifter	92 355 000	94 910 000	99 257 000	99 257 000	99 257 000	99 257 000
Finansutgifter	0	0	0	0	0	0
Driftsinntekter	-25 095 000	-21 860 000	-22 592 000	-22 592 000	-22 592 000	-22 592 000
Finansinntekter	0	0	0	0	0	0
Netto programområde	**67 260 000**	**73 050 000**	**76 665 000**	**76 665 000**	**76 665 000**	**76 665 000**
PO 4 Kultur, næring og utvikling:						
Driftsutgifter	10 453 000	10 150 000	12 432 000	10 682 000	10 332 000	10 332 000
Finansutgifter	0	0	0	0	0	0
Driftsinntekter	-3 232 000	-1 149 000	-1 214 000	-1 214 000	-1 214 000	-1 214 000
Finansinntekter	0	0	0	0	0	0
Netto programområde	**7 221 000**	**9 001 000**	**11 218 000**	**9 468 000**	**9 118 000**	**9 118 000**
PO 5 Teknisk:						
Driftsutgifter	28 349 000	28 247 000	29 236 000	30 517 000	29 007 000	29 884 000
Finansutgifter	0	0	0	0	0	0
Driftsinntekter	-19 190 000	-20 459 000	-21 525 000	-22 559 000	-22 075 000	-22 261 000
Finansinntekter	0	0	0	0	0	0
Netto programområde	**9 159 000**	**7 788 000**	**7 711 000**	**7 958 000**	**6 932 000**	**7 623 000**
Tal med kreditteikn framom (-) er inntekter.						

Budsjettskjema 2A - Investeringsbudsjettet

Linjenavn	Reknsk. 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Investeringar i anleggsmidlar	25 645 000	27 135 000	56 340 000	17 295 000	3 500 000	3 500 000
Utlån og forskoteringar	1 810 000	2 000 000	1 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Kjøp av aksjar og andelar	1 041 000	2 715 000	761 000	761 000	761 000	761 000
Avdrag på lån	696 000	517 000	617 000	651 000	717 000	784 000
Dekning av tidligare års udekt	0	0	0	0	0	0
Avsetjingar	38 000	0	0	0	0	0
Årets finansieringsbehov	**29 230 000**	**32 367 000**	**58 718 000**	**20 707 000**	**6 978 000**	**7 045 000**
Bruk av lånemidlar	-24 866 000	-26 989 000	-40 846 000	-7 597 000	-4 200 000	-4 200 000
Inntekter frå sal av anleggsmidlar	-600 000	0	0	0	0	0
Tilskot til investeringar	-600 000	-1 000 000	0	0	0	0
Kompensasjon for meirverdiavgift	-848 000	-1 086 000	-7 415 000	-3 459 000	-700 000	-700 000
Mottekne avdrag på utlån og refusjonar	-1 526 000	-517 000	-9 696 000	-8 890 000	-1 317 000	-1 384 000
Andre inntekter	-15 000	0	0	0	0	0
Sum ekstern finansiering	**-28 455 000**	**-29 592 000**	**-57 957 000**	**-19 946 000**	**-6 217 000**	**-6 284 000**
Overført frå driftsregnskapet	-2 000	0	0	0	-581 000	-761 000
Bruk av tidligare års udisponert	0	0	0	0	0	0
Bruk av avsetningar	-773 000	-2 775 000	-761 000	-761 000	-180 000	0
Sum finansiering	**-775 000**	**-2 775 000**	**-761 000**	**-761 000**	**-761 000**	**-761 000**
Udekt/udisponert	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Lånefinansiering (ekskl. Startlån) av investeringar	**89,9 %**	**92,1 %**	**70,7 %**	**32,4 %**	**62,9 %**	**62,9 %**
Gjennomsnittleg lånefinansiering 2015-2020	**73,4 %**					
Målsetjing i handlingsprogrammet	**50-60 %**					

Tal med kreditteikn framom (-) er inntekter.

Budsjettskjema 2 B – Investeringsbudsjettet

0	Prosjekt	Reknesk. 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Prosjekt-nr
1	Til invest. i anleggsmidlar (line 1 frå budsjettskjema 2A)	25 645 000	27 135 000	56 340 000	17 295 000	3 500 000	3 500 000	
2	Fordelt slik:							
3	Kommunestyresal (Web-overføring i 2016)	149 000	180 000	0	0	0	0	111
4	Ny telefonsentral kommunehuset	254 000	0	0	0	0	0	115
5	A-melding	129 000	0	0	0	0	0	117
6	Oppgradering av arkiv- og datasystem (ePhorte)	154 000	283 000	0	0	0	0	118
7	Microsoft-lisensar	399 000	0	0	0	0	0	119
8	Nye PC`ar	383 000	0	0	0	0	0	120
9	Økonomisystemet Agresso. Oppgradering til "Milestone 5"	0	503 000	0	0	0	0	121
10	Flatdal barnehage, sikring av uteområde	0	110 000	0	0	0	0	230
11	Flatdal skule, oppgradering av uteområde	13 000	362 000	0	0	0	0	232
12	Seljord barneskule, oppgradering av uteområde	13 000	362 000	0	0	0	0	233
13	Seljord barneskule, ombygging klasserom	0	250 000	0	0	0	0	234
14	Seljord ungdomsskule, ventilasjon i kjellar/elevkantine	0	208 000	0	0	0	0	235
15	Seljord ungdomsskule, straum, og pc-kabling i klasserom	0	150 000	0	0	0	0	236
16	Seljord kulturskule, lydstudio (på Granvin)	0	167 000	0	0	0	0	238
17	Data-fagprogrammet Visma barnehage	0	190 000	0	0	0	0	239
18	Ombygging Heddelitunet og nye omsorgsbustader	3 000	0	0	0	0	0	315
19	Alarm- og telefonsystem på Nesbukti pleie- og oms.senter	684 000	0	0	0	0	0	318
20	Bukollektiv og dagaktivitetssenter og tilbygg i demensavd.	168 000	1 000 000	25 000 000	13 020 000	0	0	319
21	Lakshøl	64 000	0	0	0	0	0	401
22	Turveg og oppfylling av masse ved Nesbukti	198 000	41 000	0	3 125 000	0	0	419
23	Industriområde i Nordbygdi. Avkøyring frå E134	0	0	5 000 000	0	0	0	420
24	Renseanlegg Seljord, transportband slamtøming	0	400 000	0	0	0	0	520
25	Trafikktryggleikstiltak	966 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	525
26	Bustadomr. Tømmeråsen. Jordmasse/Planting av grønt	0	150 000	0	0	0	0	530
27	Nytt vassverk i Seljord	21 188 000	21 304 000	0	0	0	0	571
28	Flatdal vassverk - utviding	1 000	0	0	0	0	0	584
29	Århus industriområde, vatn og avlaup	16 000	0	3 820 000	0	0	0	585
30	Kommunale bruer - utbetring/oppgradering	168 000	0	0	0	0	0	586
31	Bustadområde Tømmeråsen tomt 49-53	6 000	0	0	0	0	0	587
32	Bustadområde Runningen II	588 000	0	0	0	0	0	588
33	Bil teknisk avdeling	101 000	0	0	0	0	0	590
34	Rehabilitering av Bygdaråi bru	0	325 000	2 375 000	0	0	0	591
35	Investeringsramme	0	0	0	0	2 500 000	2 500 000	NYTT
36	Ombygging Steinmoen	0	150 000	0	0	0	0	NYTT
37	Vent.anlegg/oppgr. av sløydsal m/målerom u-skulen	0	0	281 000	0	0	0	NYTT
38	Inventar og interiørarkitekt til nytt bibliotek	0	0	1 500 000	0	0	0	NYTT
39	Ny bil m/lift til transport av mat og tøy	0	0	450 000	0	0	0	NYTT
40	Ny traktor teknisk avdeling	0	0	438 000	0	0	0	NYTT
41	Steinmoen. Omgjering av leiligheit til to bu-einingar	0	0	313 000	0	0	0	NYTT
42	Ny brannpumpe, brannvesenet	0	0	188 000	0	0	0	NYTT
43	Nytt FKB-kartleggingsprosjekt - kommunalt bidrag	0	0	150 000	150 000	0	0	NYTT
44	Avlaupsanlegg på Bjørgesida og Vallar	0	0	6 000 000	0	0	0	NYTT
45	Grunnerverv ved Nesbukti, konsulentmidlar	0	0	375 000	0	0	0	NYTT
46	Nytt hovudnett/anlegg VA Nordbygdi industriområde	0	0	8 350 000	0	0	0	NYTT
47	Nytt overvakingssystem ytre anlegg (avløp)	0	0	600 000	0	0	0	NYTT
48	Flatdal renseanlegg, oppgradering	0	0	500 000	0	0	0	NYTT

Økonomisk oversyn – Drift

Økonomisk oversyn drift						
Linjenavn	**Reknsk. 2015**	**Budsjett 2016**	**Budsjett 2017**	**Budsjett 2018**	**Budsjett 2019**	**Budsjett 2020**
Brukerbetalingar	-12 630 000	-12 632 000	-12 565 000	-12 529 000	-12 495 000	-12 498 000
Andre sals- og leigeinntekter	-27 575 000	-27 713 000	-29 539 000	-28 810 000	-27 903 000	-28 286 000
Overføringar med krav til motyting	-30 896 000	-25 014 000	-30 331 000	-30 331 000	-30 331 000	-30 331 000
Rammetilskot	-102 744 000	-103 800 000	-104 539 000	-105 264 000	-105 810 000	-106 268 000
Andre statlige overføringar	-9 272 000	-10 371 000	-12 325 000	-12 325 000	-12 325 000	-12 325 000
Andre overføringar	-1 676 000	-48 000	-48 000	-48 000	-48 000	-48 000
Skatt på inntekt og formue	-63 970 000	-69 667 000	-71 380 000	-71 638 000	-71 896 000	-72 154 000
Eigedomsskatt	-9 315 000	-9 591 000	-8 465 000	-8 465 000	-8 465 000	-8 465 000
Andre direkte og indirekte skattar	-6 232 000	-6 398 000	-6 398 000	-6 398 000	-6 398 000	-6 398 000
SUM DRIFTSINNTEKTER	**-264 309 000**	**-265 234 000**	**-275 590 000**	**-275 808 000**	**-275 671 000**	**-276 773 000**
Lønsutgifter	141 019 000	145 328 000	150 407 000	150 267 000	150 269 000	150 269 000
Sosiale utgifter	33 093 000	35 715 000	36 575 000	36 533 000	36 533 000	36 533 000
Kjøp av varer og tenester som inngår i komm. tenesteprod.	41 159 000	40 726 000	44 000 000	43 751 000	42 583 000	43 029 000
Kjøp av varer og tenester som erstattar komm. tenesteprod.	18 228 000	18 192 000	19 277 000	19 833 000	19 323 000	19 700 000
Overføringar	17 224 000	16 430 000	21 353 000	18 716 000	19 213 000	20 284 000
Avskrivningar	10 390 000	10 500 000	11 500 000	11 500 000	11 500 000	11 500 000
Fordelte utgifter	-611 000	-346 000	-626 000	-626 000	-626 000	-626 000
SUM DRIFTSUTGIFTER	**260 503 000**	**266 545 000**	**282 486 000**	**279 974 000**	**278 795 000**	**280 689 000**
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	**-3 806 000**	**1 311 000**	**6 896 000**	**4 166 000**	**3 124 000**	**3 916 000**
Renteinntekter, utbyte og eigaruttak	-3 641 000	-3 394 000	-3 395 000	-3 417 000	-3 458 000	-3 493 000
Vinst på finansielle instrument	0	0	0	0	0	0
Mottekne avdrag på utlån	-33 000	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000
SUM EKSTERNE FINANSINNTEKTER	**-3 674 000**	**-3 444 000**	**-3 445 000**	**-3 467 000**	**-3 508 000**	**-3 543 000**
Renteutgifter, provisjonar og andre finansutgifter	4 915 000	4 911 000	4 295 000	4 431 000	5 103 000	5 045 000
Tap på finansielle instrument	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	7 035 000	8 187 000	8 150 000	9 054 000	9 189 000	9 219 000
Utlån	110 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
SUM EKSTERNE FINANSUTGIFTER	**12 060 000**	**13 148 000**	**12 495 000**	**13 535 000**	**14 342 000**	**14 314 000**
RESULTAT EKSTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONAR	**8 386 000**	**9 704 000**	**9 050 000**	**10 068 000**	**10 834 000**	**10 771 000**
Motpost avskrivningar	-10 390 000	-10 500 000	-11 500 000	-11 500 000	-11 500 000	-11 500 000
NETTO DRIFTSRESULTAT	**-5 811 000**	**515 000**	**4 446 000**	**2 734 000**	**2 458 000**	**3 187 000**
Bruk av tidligere års reknekapsmessige mindreforbruk	-4 304 000	-7 625 000	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	-837 000	-2 609 000	-4 068 000	-2 438 000	-2 689 000	-3 604 000
Bruk av bundne fond	-3 932 000	-2 240 000	-2 453 000	-2 375 000	-2 399 000	-2 389 000
SUM BRUK AV AVSETJINGAR	**-9 073 000**	**-12 474 000**	**-6 521 000**	**-4 813 000**	**-5 088 000**	**-5 993 000**
Overført til investeringsrekneskapen	2 000	0	0	0	581 000	761 000
Dekning av tidligare års meirforbruk	0	0	0	0	0	0
Avsetjingar til disposisjonsfond	4 360 000	9 088 000	77 000	77 000	77 000	77 000
Avsetjingar til bundne fond	2 897 000	2 871 000	1 998 000	2 002 000	1 972 000	1 968 000
SUM AVSETJINGAR	**7 259 000**	**11 959 000**	**2 075 000**	**2 079 000**	**2 630 000**	**2 806 000**
REKNESKAPSMESSIG MEIR- MINDREFORBRUK	**-7 625 000**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Netto driftsresultat i prosent av sum driftsinntekter	**2,20 %**	**-0,19 %**	**-1,61 %**	**-0,99 %**	**-0,89 %**	**-1,15 %**
Målsetjing i handlingsprogrammet	**1,75 %**	**1,75 %**	**1,75 %**	**1,75 %**	**1,75 %**	**1,75 %**

Økonomisk oversyn – Investering

Økonomisk oversyn investering

Linjenavn	Reknesk. 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Sal av driftsmidlar og fast eigedom	-600 000	0	0	0	0	0
Andre salsinntekter	-12 000	0	0	0	0	0
Overføringar med krav til motyting	-998 000	0	-9 079 000	-8 239 000	-600 000	-600 000
Kompensasjon for meirverdiavgift	-848 000	-1 086 000	-7 415 000	-3 459 000	-700 000	-700 000
Statlege overføringar	0	0	0	0	0	0
Andre overføringar	-600 000	-1 000 000	0	0	0	0
Renteinntekter, utbyte og eigaruttak	-2 000	0	0	0	0	0
SUM INNTEKTER	**-3 060 000**	**-2 086 000**	**-16 494 000**	**-11 698 000**	**-1 300 000**	**-1 300 000**
Lønsutgifter	13 000	0	0	0	0	0
Sosiale utgifter	1 000	0	0	0	0	0
Kjøp av varer og t. som inngår i kommunal t.prod.	24 655 000	25 602 000	48 925 000	13 836 000	2 800 000	2 800 000
Kjøp av varer og t. som erstattar kommunal tj.prod.	0	0	0	0	0	0
Overføringar	848 000	1 533 000	7 415 000	3 459 000	700 000	700 000
Renteutgifter, provisjonar og andre finansutgifter	128 000	0	0	0	0	0
Fordelte utgifter	0	0	0	0	0	0
SUM UTGIFTER	**25 645 000**	**27 135 000**	**56 340 000**	**17 295 000**	**3 500 000**	**3 500 000**
Avdragsutgifter	696 000	517 000	617 000	651 000	717 000	784 000
Utlån	1 810 000	2 000 000	1 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Kjøp av aksjar og andelar	1 041 000	2 715 000	761 000	761 000	761 000	761 000
Dekning tidligare års udekt	0	0	0	0	0	0
Avsetjing til ubundne investeringsfond	36 000	0	0	0	0	0
Avsetjing til bundne fond	2 000	0	0	0	0	0
SUM FINANSIERINGSTRANSAKSJONAR	**3 585 000**	**5 232 000**	**2 378 000**	**3 412 000**	**3 478 000**	**3 545 000**
FINANSIERINGSBEHOV	**26 170 000**	**30 281 000**	**42 224 000**	**9 009 000**	**5 678 000**	**5 745 000**
Bruk av lån	-24 866 000	-26 989 000	-40 846 000	-7 597 000	-4 200 000	-4 200 000
Sal av aksjar og andelar	0	0	0	0	0	0
Mottekne avdrag på utlån	-529 000	-517 000	-617 000	-651 000	-717 000	-784 000
Overføringar frå driftsrekneskapen	-2 000	0	0	0	-581 000	-761 000
Bruk av tidligare års overskot	0	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	0	-1 000 000	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond	-722 000	-1 775 000	-761 000	-761 000	-180 000	0
Bruk av bundne investeringsfond	-51 000	0	0	0	0	0
SUM FINANSIERING	**-26 170 000**	**-30 281 000**	**-42 224 000**	**-9 009 000**	**-5 678 000**	**-5 745 000**
UDEKT/UDISPONERT	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Kommentarar til budsjett 2017 og økonomiplanperioden 2017-2020.

Innleiing

Denne delen av "Gul bok" inneheld kommentarar til tal-delen av budsjettet, og er ei oppfølging av handlingsprogrammet som utgjer fyrste del av dette dokumentet.

Kommenterdelen startar med eit samandrag av hovudtrekka i budsjettet, deretter kjem det ein kommentardel til investeringsbudsjettet før kvart programområde blir kommentert. Som vedlegg til dette dokumentet er det ein oversikt over tiltak som det ikkje er funne plass til innan for budsjettramma. Dette er tiltak som rådmannen vurderer som viktige og som står i prioritert rekkefylgje innan kvart programområde.

Samandrag

Målsetjinga for budsjettarbeidet har vore å berge vidareføring av dagens drift og oppfølging av politiske vedtak i 2017 og i økonomiplanperioden. Det har ikkje vore rom for å fylgje opp den økonomiske målsetjinga i handlingsprogrammet om å ha eit netto driftsresultat på 1,75% av driftsinntektene. Høgda pensjonskostnader, reduksjon i kraftinntektene og fleire andre eksterne faktorar har ført til at det i økonomiplanperioden (2018-2020) har det vore store utfordringar med å få budsjettet i balanse.

Rådmannen har i sitt framlegg valt å nytte disposisjonsfond og generell reduksjon i driftskostnader for å få budsjettet i balanse. Eit anna verkemiddel er å innføre eigedomsskatt, dette vil ev. medføre ein takseringskostnad i 2017 på omlag kr. 1 mill., men vil deretter vera ei betydeleg inntektskjelde. Rådmannen ser eigedomsskatt som eit realistisk alternativ, men finn ikkje at det er grunnlag for å legge eigedomsskatt som premiss for budsjettbalansen utan at det er politiske signal som tilseier at dette er et reelt alternativ.

I samband med budsjett 2015 vart det vedteke ei generell effektivisering/ innsparing for å få budsjettet i balanse. Rådmannen kom med fleire framlegg til innsparing, der stenging av symjehallen var eit av dei større tiltaka. Andre tiltak som kan nemnast var til dømes reduksjon i tilbodet ved kulturskulen, avvikling av kantinedrift og støtte til Polentur for ungdomsskuleelevar og mindre reduksjonar i stillingsprosentar, ingen av desse tiltaka vart realisert. Til saman utgjorde rådmannen sitt framlegg til innsparingstiltak i 2015 omlag kr 2 mill.

Det er fleire tenesteområde som opplever eit aukande arbeidspress og store utfordringar, noko også oversikten over framlegg til tiltak utanfor ramma syner. Lovpålagte tenester bør ikkje få mindre ressursar enn i dag, korleis kommunen skal handtere "vil og kan oppgåver" bør setjast på den politiske dagsorden i 2017 for å ha ein forsvarleg økonomi i åra framover. I økonomiplan 2018 – 2020 er det forventa at ein slik gjennomgang vil resultere i ei innsparinga på kr 2,5 mill., dette er lagt inn i økonomiplanen som *reduserte driftskostnader.*

Endringar/ utfordringar i økonomiplanperioden 2018 – 2020 (samanlikna med 2017) kan oppsumerast slik:

Høgda pensjonskostnader

Det er budsjettert med høgda pensjonskostnader til KLP. I 2018 er det lagt inn ein auke på kr 763.000, i 2019 kr 1.260.000 og i 2020 kr 2.331.000. Dette er 50 % av det som KLP har rekna ut i september i skrivet "Økonomiplan pensjon – prognose". Dette må sjåast på bakgrunn av at Seljord kommune ved utgangen av 2015 har eit akkumulert premieavvik på kr 13,6 mill. og at amortiseringa (utgiftsføringa) av dette premieavviket er gått ned frå 15 år, til 10 år og er no på 7 år. Sidan det er stor uvisse rundt denne høgda pensjonskostnaden, har rådmannen valt å legge halvparten av prognosen frå KLP inn i økonomiplanen.

Konsesjonskraft

Inntektene frå sal av konsesjonskraft har gått kraftig ned dei siste åra og etter budsjett/prognose i september frå konsesjonskraftstyret peikar pila vidare nedover. For åra 2018-2020 er det budsjettert med om lag kr 2 mill. i lågare inntekter enn 2017.

Eigedomsskatten frå kraftanlegg

Eigedomsskatten frå kraftanlegg gjekk ned med kr 1,12 mill. frå 2016 til 2017, frå kr 8,27 mill. til kr 7,15 mill. Det er budsjettert med 2017-nivået i heile økonomiplanperioden.

Skjønsmidlar

For åra 2011-2016 har vi fått kr 10,47 mill. i skjønsmidlar frå Fylkesmannen. For 2017 får vi kr 1 mill. For resten av økonomiplanperioden er det budsjettert med kr 0.

Høgare rente- og avdragskostnader

Høgda låneopptak fører til høgare rente- og avdragskostnader. Ein del av desse høgda finanskostnadane vert dekt av høgda VAR-avgifter (vass- og kloakkgebyr).

Disposisjonsfond

Tiltak finansiert med disposisjonsfond i rådmannens framlegg til driftsbudsjett 2017-2020 og saldo på disposisjonsfondet ved utgangen av kvart år i økonomiplanperioden.

Tiltak	2017	2018	2019	2020	Sum
Disposisjonsfond pr. 17.11.2016	**-13 231 000**				**-13 231 000**
PO 4. Flaumsikring etter flaumen i 2015	1 000 000	0	0	0	1 000 000
PO 4. Etableringstilskot Telemark Bilruter	900 000	0	0	0	900 000
PO 4. Nye lokalitetar til bibliotek	300 000	600 000	600 000	600 000	2 100 000
PO 5. Rehabilitering Vallarbrua	95 000	1 000 000	0	500 000	1 595 000
PO 1. Generell saldering av driftsbudsjettet	1 673 000	738 000	1 989 000	2 404 000	6 804 000
Sum bruk av disposisjonsfond	**3 968 000**	**2 338 000**	**2 589 000**	**3 504 000**	**12 399 000**
Disposisjonsfond pr. 31.12 i budsjettåret	**-9 263 000**	**-6 925 000**	**-4 336 000**	**-832 000**	**-832 000**
K.sak 80/16, 20.10.2016 Venta mindreforbruk 2016	-1 386 000				-1 386 000
Disposisjonsfond pr. 31.12 i budsjettåret	**-10 649 000**	**-8 311 000**	**-5 722 000**	**-2 218 000**	**-2 218 000**

I kommunestyresak 80/16, 20.10.2016 "Budsjettkontroll/Økonomisk oversyn pr. 12.10.2016 - Driftsbudsjettet" tok kommunestyret til vitande at budsjettkontrollen viser eit venta mindreforbruk på kr 1.386.000 og gjorde vedtak om at det venta mindreforbruket vert sett av til disposisjonsfond.

Kva det faktiske rekneskapsresultatet vert for 2016 er ikkje klart før tidlegast 15.02.2017.

Etter målsetjinga i handlingsprogrammet (jf. side 9) er kommunestyrets anbefalte måltal for disposisjonsfondet, som styringsverktøy for kommunen sin økonomi, at det skal vere 5 % av driftsinntektene. I økonomiplanperioden er driftsinntektene om lag kr 276 mill. pr. år. Rekna ut etter 5 % skulle då disposisjonsfondet vore om lag kr 13,8 mill. (til ei kvar tid).

Brutto lånegjeld

Med bakgrunn i lånegjeld pr. 31.12.2016 og nye låneopptak i rådmannens framlegg til investeringsbudsjett 2017-2020.

Låneopptak/ Avdrag	Dato/År	Beløp	Antall innb. 1/7-16	Lånegjeld pr. innbyggjar
Lånegjeld	**31.12.2015**	**254 721 000**	**2 967**	**85 851**
Låneopptak	2016	15 030 000		
Avdrag	*2016*	*-8 317 000*		
Lånegjeld	**31.12.2016**	**261 434 000**	**2 967**	**88 114**
Låneopptak	2017	29 245 000		
Avdrag	*2017*	*-8 767 000*		
Lånegjeld	**31.12.2017**	**281 912 000**	**2 967**	**95 016**
Låneopptak	2018	7 097 000		
Avdrag	*2018*	*-9 704 000*		
Lånegjeld	**31.12.2018**	**279 305 000**	**2 967**	**94 137**
Låneopptak	2019	4 200 000		
Avdrag	*2019*	*-9 906 000*		
Lånegjeld	**31.12.2019**	**273 599 000**	**2 967**	**92 214**
Låneopptak	2020	4 200 000		
Avdrag	*2020*	*-10 003 000*		
Lånegjeld	**31.12.2020**	**267 796 000**	**2 967**	**90 258**

Investeringar

Det er grunn til å problematisere kommunen si høge lånegjeld. Sjølv om det ikkje er lagt opp til nye større investeringar i økonomiplanperioden, aukar lånegjelda både på grunn av investeringar som kommunen *må* gjera og som fylgje av investeringar *ynskjer* å gjera. Ein del av investeringsutgiftene kjem som fylgje av eksterne pålegg etter tilsyn, og som fylgje av slitasje eller skade på eksisterande kommunale eigedelar, "må-oppgåver". I tillegg er ein vesentleg del av investeringsbudsjettet ei oppfylging av politiske vedtak, nokre av kostnadene på desse vedtaka er framleis usikre. Innkomne anbod vil avgjera om leige av lokale til nytt bibliotek vert realisert eller ikkje, dette vil igjen få konsekvensar for ei utgift på kr 1.500.000 til inventar og interiørarkitekt til nytt biblioteket, "vil-oppgåver". Fleire av investeringar er relatert til vatn og avlaup (VA) og vert finansiert av innbyggjarane gjennom kommunale avgifter.

Detaljar om investeringane går fram av tabell "Budsjettskjema 2A og 2B" på side 41 og 42.

Seljord vassverk

Etablering av nytt vassverk er eit stort og omfattande prosjekt. Seljord kommune har, jf. pålegg frå Mattilsynet, etablert nytt vassverk og med det betra kvaliteten på drikkevatnet.

Vedteke budsjett for prosjektet er kr 47,287 mill. (i perioden 2007-2016). Vassverket sine

driftskostnader er estimera til å auke med kr 650.000 pr. år som ei fylgje av nytt vassverk. I tillegg kjem monalege kostnader til renter og avdrag (prosjektet er 100 % lånefinansiert). Kostnadane til nytt vassverk vert finansiert av innbyggjarane gjennom auka vassavgifta.

VA-anlegg på Århus industriområde (inkl. ny brønn.)

Det er planlagt omfattande næringsetablering på Århus industriområde. Kommunestyret løyvde i 2013 kr 4 mill. til etablering av infrastruktur for vatn og avløp. Prosjektet planlegg å etablere eit lite reinseanlegg på industriområdet og vassforsyning frå lokal kjelde. Prosjektet legg opp til ein progresjon som er tilpassa anna etablering på industriområdet. Prosjektet utgreiast vidare for å finne ei god løysing. Kostnadene vil bli finansiert gjennom VA-avgiftene.

Nytt avløpsanlegg på Bjørgesida.

Avløpsanlegg på Bjørgesida var planlagt utført i 2009, men vart utsatt inntil vassverket på Eventyrøy var nedlagt. Området på Bjørgesida er eit område som har relativ mange bustadar som bare har utslepp til grunnen, og med plassering så nær vassdrag bør avløpet samlast og førast til reinseanlegg. Kostnad er stipulert til kr 6 mill. og tiltaket blir finansiert gjennom VAR-avgiftene.

Flatdal Renseanlegg – oppgradering.

Flatdal RA vart bygd fyrst på 1980-talet, og har behov for oppgradering, ikkje minst for arbeidsmiljøet (HMS-tiltak). Kostnad ca. 500.000,-

Nytt VA nett til Nordbygdi industriområde.

Kostnadsoverslag for nytt leidningsnett - hovudstrekk VA, samankopling av gammalt og ny vassleidning, kryssing av Bygdaråi inkl. pumpestasjon samt forsterkning av vassleidning frå Dyrskuplassen til Nordgardstangen. Kostnad, like i overkant av kr 8 mill., gjer at kostnaden med å framføre vatn og avlaup er svært høg sett i forhold til potensielle nye abonnentar.

Nytt overvakingssystem ytre anlegg - jamfør tilsynssak.

Etter kontroll/revisjon frå fylkesmannen vinteren 2016 på reinseanlegg i Seljord sentrum samt ytre anlegg har kommunen fått avvik på at det ikkje er montera overvakingssystem på pumpestasjonar. For å lukke avvik må ein installere overvakingssystem på alle pumpestasjonar. Kostnad er estimert til kr 600.000.

Trafikktryggleikstiltak.

På same måte som tidlegare år, vert det lagt fram forslag om å vidareføre arbeidet med trafikktryggleik gjennom investeringar i infrastruktur for å medverke til auka tryggleik i den lokale trafikken. Løyvinga nyttast i samsvar med plan for trafikktryggleik. Det er budsjettert med kr 1 mill. årleg. Tilskot og mva kompensasjon gjer at den kommunale delen utgjer ca. kr 200.000.

Bu-kollektiv og dagaktivitetssenter og tilbygg til demensavdelinga.

Kommunestyret vedtok Omsorgsplan for Seljord kommune i sak 56/14. Prosessen fram til vedtak om realisering av omsorgsplanen (formannskapet sak 82/2015) er omtala i handlingsprogrammet. Samla kostnader for heile prosjektet utgjer brutto kr 39.020.000. Investeringstilskot frå Husbanken og momskompensasjon vil gå til frådrag.

Opprusting av sløydsal

Sløydsalen er stengt på grunn av manglande ventilasjon. Utbetring er kostnadsrekna til omlag kr

280.000 og lagt inn i budsjettet for 2017.

Ombygging av leilegheit til to bu-einingar ved Steinmoen

Steinmoen bu –og servicesenter har ein leilegheit som det ikkje lenger er behov for slik det har vore tidlegare. Det er generelt større behov for fleire heildøgnsplassar i kommunen, og ei ombygging av leilegheita vil auke kapasiteten med ein plass. Anslått kostnad er omlag kr 313.000 inkl. mva.

Ny bil med lift til transport av mat, tøy og hjelpemiddel.

Kassebilen som i dag vert nytta til formålet er gammal og har ein del tekniske utfordringar og den har blitt reparera ved fleire høve. Kjøp av ny bil med lift til transport av mat, tøy og hjelpemiddel er framskunda frå 2018 til 2017.Anslått kostnad er kr 450.000.

Ny turveg og oppfylling av masse ved Nesbukti .

Detaljreguleringsplan langs Lomodden og Nes vart vedteken av kommunestyret i sak 85/15. Reguleringsarbeidet omfattar mellom anna oppfylling av masse og etablere ny turveg i området. Opparbeiding av turveg og park ved Nesbukti blir utsatt i påvente av grunnerverv. Kostnaden er høgare ein estimert i budsjett 2016 - summen aukast til 2 500 000,- og tiltaket er planlagt gjennomført i 2018.

Grunnerverv av areal ved Nesbukti.

Oppstart av forhandling om grunnerverv blei vedteken av kommunestyret 20.10.16. Kostnad for sjølve grunnerverv er ikkje kjent, men det er satt av midlar for juridisk bistand til å gjennomføre vedtaket, kr 375.000. Kostnad ved å gjennomføre grunnervervet må ein kome attende med når prosessen er gjennomført. Dersom ein finn at framforhandla kjøpesum, eventuelt dersom sum av ervervet basert på ei skjønnsavgjersle, ikkje er innafor det som er tolegrensa for kommunes økonomi, må ein vurdere om kommunens skal gjennomføre tiltaket.

Nytt inventar Seljord Bibliotek.

Nye lokaliteter for Seljord bibliotek gjev behov for nytt inventar, det er og eit ynskje å nytte interiørarkitekt for å få til ein god løysning, dette er kostnadsrekna til kr 1,5 mill. inkl. mva.

Ny avkøyring til industriområdet i Nordbygdi.

Reguleringsplanen for Nordbygdi (vedteke 11.06.09) legg opp til å utvikle industriområdet mellom elva og E 134 i Nordbygdi. For å realisere dette må det lagast ny avkøyring frå E 134 og ny straumtilførsel. Dette er kostnadsrekna til om lag kr 5 mill. inkl. mva., og ein sum på 3,5 mill. inkl. mva. vart vedteke som ein del av investeringsbudsjett for 2015. Summen aukar ettersom tiltaket ikkje er gjennomført, samt at nye kostnadsberekningar er lagt til grunn.

Rehabilitering Bygdaråi bru.

Rehabilitering / oppbygging etter flaumskader av Bygdaråi bru, som omtalt i handlingsprogrammet, kostnad omlag kr 2,4 mill.

Nye driftsmidlar for Teknisk eining.

Traktor på vedlikehaldsavdelinga er klar for utskifting, den må difor erstattast med nyare modell. Kostnadsrekna til ca. kr 450.000, dette og ny brannpumpe til kr 188.00 er lagt inn i investeringsbudsjettet.

Programområde 1 Sentraladministrasjon og fellesutgifter/-inntekter

Formannskapet fatta fylgjande vedtak i samband med handsaming av handlingsprogrammet:

"Det er mange prosjektmidlar å søkje på innom fleire fagfelt hos Stat, fylke og Eu. For å nytte seg betre av dei moglegheitane som dette kan gjeva vil Seljord kommune opprette ei prosjektstilling i 100% stilling som Prosjektleiar i ein årmålsperiode med moglegheit til forlengelse for ein ny periode. Stillinga knyttast til ei prosjektavdeling direkte underlagt Rådmann.

Stillinga skal vera sjølvfinansiert og ha som hovedarbeidsområde i å få tak i prosjektmidlar innom ulike fagområde."

Ei stilling som prosjektleiar vil ha ein kostnad på omlag kr 800.000 per år, handlingsprogrammet legg til grunn at denne skal finansierast av eksterne middlar. For at den eksterne finansieringa skal vera med i budsjettframlegget, må finansieringa definerast med ein konkret inntektspost. Sidan inntektsposten førebels er ukjent kan den ikkje leggjast inn i budsjettet, rådmannen har derfor valt å heller ikkje synleggjera kostnaden, då dette vil framstå som ei utgift utan inndekning.

Truleg vil denne stillinga medføre ein kostnad for kommunen i 2017, både når det gjeld lønnskostnader til prosjektleiar og kostnader til frikjøp av tilsette for å realisere prosjekta. Det kan derfor vera grunn til å setje ned ei arbeidsgruppe for å utgreie kostnader ved denne stillinga og økonomiske konsekvensar av ei slik stilling.

Ansvar 100 – Folkevalde

Politikargodtgjersla er auka som fylgje av lønsvekst. Det er tatt høgde for forventa kostnader i samband med valet 2017. Det er budsjettera med støtte til dei politiske partia, dette er ei frivillig ordning. Ordinær partistøtte kjem over statsbudsjettet.

Ansvar 101 – Kontrollorgan mm.

Budsjettet omfattar utgifter til kommunal revisjon og drift av kontrollutvalet og er i samsvar med kontrollutvalet si innstilling til kommunestyret for budsjettåret 2017.

Ansvar 110 – Rådmannskontor og fellestenester

Budsjettet omfattar drift av rådmannskontoret og ei rekke fellesfunksjoner i kommunen. Budsjettet tek høgde for vidareføring av dagens nivå, med mindre justeringar på bakgrunn av erfaringstal i 2015. Budsjettet omfattar også flyktningtenesta, samt legevakt under festivalane. "Tenester utanfor ordinær kommunalt ansvarsområde" kr 9000 er støtte til Senter for seksuelle overgrep i Telemark, som vert drive med støtte frå kommunar i Telemark, Fylkeskommunen, Helse Sør-Øst, samt statlege midlar. Det er vidare budsjettert med kr 5000 i driftstilskot til stiftinga Amathea – veiledningstenste for gravide. Stiftelsen driv telefonteneste og har veiledningskontor i Skien.

Ansvar 111 – Økonomiavdelinga

Budsjettet gjeld drift av økonomiavdelinga i kommunen og er ei vidareføring av nivået i 2016.

Ansvar 112 – IT

Budsjettet omfattar drift av IKT innan alle avdelingane. Ein stor del av budsjettet går til driftsavtale med ekstern driftsoperatør, aspIT. Driftskontrakt var på offentleg anbod i 2012 og det er inngått ei avtale på 5 år. I tillegg til driftsavtala er det budsjettera med kostnader til lisensar og andre vedlikehaldsavtaler på ei rekke fagsystem innan arkiv, økonomi, skatt, helse, skule, pleie og omsorg, sosial, kart og oppmåling mm. Oppgradering av Agresso (inkl. elektronisk fakturahandtering) fører til ein meirkostnad til drift og brukarstøtte på kr 58.000 i 2017.I tillegg er det budsjettert med noko fornying av gamalt utstyr.

Ansvar 113 – Telefon

Budsjettet omfattar i hovudsak kostnader knytt til abonnement og teletrafikk. Seljord kommune er med på rammeavtale på telefoni gjennom BTV-samarbeidet (Buskerud, Telemark, Vestfold). Ny avtale vart inngått i 2016, noko som fører til eit skifte frå TDC AS tilbake Telenor AS.

Ansvar 114 – Forsikringar

Budsjettet omfattar kommunens forsikringar. Kommunen har inngått forsikringsavtaler gjennom forsikringsmeklaren Pareto. Kommunen har kommunal ansvarsforsikring, tingforsikring, gruppeliv, yrkesskade, barneulykke og forsikring av motorvogner i forsikringsselskapet Protector Forsikring. Reiseforsikring er i Europeiske reiseforsikring. Forsikringa vert lågare i 2017 enn i 2016.

Ansvar 116 – Personalavdelinga

Budsjettet omfattar drift av personalavdelinga med ekspedisjon og arkiv, samt administrasjonslokale. Ansvaret omfattar også bedriftshelsetenesta, og andre felles kostnader som til dømes opplæringsplan og felles velferdstiltak for tilsette. Kostnaden med kommunal finansiering av trening ved Sterke-Nils senteret vert også ført her, til ein årleg kostnad på kr 167.000 (76 deltakarar).

Ansvar 125 – Nav kommune

Budsjettet byggjer på vidareføring av dagens nivå samt erfaringstal i 2016, og omfattar tenester som er omtala i handlingsprogrammet, samt kjøp av 4 plassar frå Seljord Personal. Gjeldsrådgjevaren (60 % stilling) er tilsett i Seljord kommune, men er eit spleiselag med resten Vest-Telemark kommunane (kostnad fordelt etter folketal).

Ansvar 130 – Kyrkjelege føremål

Budsjettet omfattar overføringar til Seljord kyrkjelege fellesråd og til andre trudomssamfunn.

Ansvar 150 – Tilleggsløyvingar

Budsjettet inneheld ein lønsreservepost som skal finansiere lønsoppgjeret i budsjettåret, denne er satt opp i samsvar med tilråding frå KS. I tillegg er det ein reserve for mindre utgifter som kjem på i løpet av året.

Kr 500.000 av integreringstilskotet er sett av til å dekke uspesifiserte utgifter relatert til mottak av flyktningar. Desse midlane vert disponert/ fordelt til avdelingane etter ei administrativ vurdering.

Ansvar 180 – Skattar og rametilskot mm.

Budsjettet inneheld inntekter i form av skatt og rametilskot. I 2017 får Seljord kommune kr 180.376.00 i såkalla "frie inntekter", dvs. rammetilskot frå staten og skatteinntekter. Av dette utgjer rammetilskotet kr 99.134.000, skatteinntekter kr 75.837.000 (inkl. naturressursskatt) og

inntektsutjamninga (skatteutjamninga) kr 5.405.000. Inkludert i rammetilskotet ligg kr 1 mill. i skjønsmidlar frå Fylkesmannen.

For åra 2018-2020 er det budsjettert med ein realvekst på 0,33 % (på same måte som for økonomiplanen 2016-2019) og det er lagt til grunn at trekket i rammetilskotet på kr 913.000 på grunn av privatskule i Åmotsdal (10 elevar pr. 01.10.2015) vert tilbakeført frå og med 2018. Det er lagt til grunn eit folketal på 2.975 (pr. 01.01.2017 og 01.07.2017).

Ansvar 190 - Renter, avdrag og bruk av netto driftsresultat

Ansvaret omfattar kommunen sine renteutgifter og renteinntekter (inkl. utbyte). I økonomiplanperioden er det budsjettert med flytande lånerente (nominell) på 1,50 % i 2017 og 2018, stigande til 1,80 % i 2019 og 1,82 % i 2020. Dette etter prognose utarbeidd i september av Kommunalbanken. Ved utgangen av 2016 har 94 % av lånegjelda flytande rente. Utbyte frå Vest-Telemark kraftlag AS er budsjettert med kr 1,9 mill. (19 % av eit samla utbyte til eigarkommunane på kr 10 mill.). Inntektene frå sal av konsesjonskraft går monaleg ned, frå kr 8,0 mill. i "toppåret" 2012 til kr 3,9 mill. i 2017 og vidare ned til kr 2,1 mill. i 2018, kr 1,6 mill. i 2019 og litt opp i 2020 til kr 1,8 mill. Dette etter budsjett/prognose utarbeid i september for konsesjonskraftstyret i Telemark.

Ansvar 199 – Avskrivingar

På dette ansvaret vert avskrivingane på anleggmidla ført. Avskrivingane i økonomiplanperioden er stipulert til kr 11,5 mill. kvart år. I kommunerekneskapen får ikkje avskrivingane nokon resultateffekt i driftsrekneskapen, men verdien av anleggsmidlane vert nedskriven i balanserekneskapen (med kr 11,5 mill. kvart år).

Programområde 2 Skule og oppvekst

Innleiing

I forslag til statsbudsjett 2017 er delar av veksten i kommunane sine frie inntekter relatert til eit meir fleksibelt barnehageopptak. Retten til barnehageplass gjeld no for barn som fyller eitt år seinast innan **utgangen av oktober** det året det vert søkt om barnehageplass. Dersom barnet fyller eitt år i løpet av august det året det vert søkt om plass, har barnet rett på plass innan utgangen av august. Dersom barnet fyller eitt år i september eller oktober det året det vert søkt, har barnet rett på plass innan utgangen av den månaden barnet vert født.

I budsjett 2017 er det lagt til grunn ein fast bemanningsgrad i barnehagane med verknad frå hausten 2017. Med fast bemanningsgrad i barnehagane vil ein i større grad enn tidlegare ha ein tydeleg økonomisk ramme for barnehagane. Arbeidet i adhoc-utvalet for barnehage har blitt forsinka i 2016, men ny bemanningsplan for barnehagane vil bli lagt fram for politisk handsaming tidleg etter nyttår. Den nye bemanningsplanen vil ta utgangspunkt i ei fast bemanning i kvar barnehage ut i frå talet på plassar til disposisjon i budsjett 2017.

Bemanningsplanen vil ta utgangspunkt i at ein lokalt skal oppfylle retten til etteropptak i lovverket og vil ikkje dekke opp eventuelle lokale behov for auka etteropptak. Frå og med januar 2017 vil etteropptak i barnehagane bare skje dersom det blir frigjort plassar i barnehagane.

Driftsnivået i skulane er tilpassa ei særleg trong økonomisk ramme. Seljord kommune brukar minst pengar på barn i skulealder 6-15 år.

0828 Seljord	**Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger 6-15 år**	**kr 94 641**
0829 Kviteseid	Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger 6-15 år	kr 108 488
0830 Nissedal	Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger 6-15 år	kr 130 987
0831 Fyresdal	Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger 6-15 år	kr 123 299
0833 Tokke	Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger 6-15 år	kr 118 398
0834 Vinje	Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger 6-15 år	kr 127 456

Eit glytt inn i framtida viser forventa negativ elevtalsutviklinga i kommunen frå 2020. Dersom den økonomiske ramma for skulane da blir ytterlegare redusert så er det behov for å vurdere skulestrukturen i Seljord på nytt. Etablering av ein sentralskule i Seljord vil da vere einaste måten ein kan sikre forsvarleg nivå på tenestene. Eit slikt tiltak vil føre til store investeringsbehov i bygg i sentrum og mange elevar vil få lang reiseveg. Administrasjonen rår difor til at gjeldande struktur blir vidareført.

Ved alle skulane er det eit ynskje om auke av ressursar til skuleleiing. Alle rektorane rapporterer om eit for høgt arbeidstrykk og for liten tid til pedagogisk utviklingsarbeid og oppfølging av læringsarbeidet ved skulen. Det er ikkje funne grunnlag for å auke ressursane i skulen 2017 – driftsnivået frå 2016 er i all hovudsak vidareført.

Ansvar 200 - Undervisningskontoret

Ansvarsområdet inneheld utgifter og inntekter administrert av undervisningskontoret. Driftsnivået vidareført som i 2016. Årskostnad for kjøp av tenester frå Vest-Telemark PP-teneste som i 2016.

Driftsnivået ved vaksenopplæringa er auka vesentleg frå 2016. Dette skuldast mellom anna samarbeid med Kviteseid kommune som no tek i mot fleire flyktningar enn tidlegare og at vi i Seljord skal ta i mot fleire flyktningar dei neste åra. Det auka driftsnivået blir kompensert av auka inntekter. Det er veldig positivt for utviklinga av miljøet ved Vaksenopplæringa og flyktningetenesta at Seljord og Kviteseid no har auka talet på flyktningar. Vaksenopplæringa samarbeider tett med flyktningtenesta og no bustad for einslege mindreårige (EMF). Det er ynskjeleg at Vaksenopplæringa, og EMF, blir samla under eit felles ansvarsområde, organisert under undervisningskontoret.

Det er varsla endring av finansieringsmodellen for einslege mindreårige flyktningar, frå refusjonsordning til stykkprisfinansiering. Den nye modellen har ført til uro i mange norske kommunar som har tatt på seg eit ansvar for å etablere tilbod for denne gruppa. I januar 2016 var signalet frå IMDi til kommunestyret i Seljord at det var eit stort behov for ein nasjonal dugnad for denne flyktninggruppa og at finansieringsordninga var god. Nokre månadar seinare er det usikkert kor mange barn kommunen vil få og kva slags finansieringsordning som no skal liggje til grunn. For små kommunar som tek på seg så store oppgåver er det særs viktig at finansieringa ikkje blir endra slik det er varsla. I budsjett 2017 er det lagt til grunn at vi får totalt fem ungdommar (tre er allereie på plass) i løpet av vinteren og ny finansieringsmodell.

Ansvar 210 – Seljord barneskule

Skulen opplever driftsnivået som såpass lågt at det er krevjande å følgje opp den einskilde elev slik det er lagt til grunn i planverk, lov og forskrifter. I opplæringsloven § 8-2, 2. ledd går det fram at *"Klassane, basisgruppene og gruppene må ikkje vere større enn det som er pedagogisk og tryggleiksmessig forsvarleg".*

Kostnadene ved klassedelingar fører til reduksjon av talet på delingstimar ved barneskulen. Det inneber at det blir mindre rom for tilpassa opplæring og mindre tid til oppfølging av enkeltelevar.

Administrasjonen vil vurdere konsekvensane av dette nærmare ved utarbeiding av rammetimetalet (ressursfordelinga) for skulane våren 2017 når ein har full oversikt over behova ved skulane. Det er ikkje funne rom for auke i driftspostar som læremiddel eller IKT-utstyr ved barneskulen. Auke i elevtalet dei siste åra har ikkje blitt kompensert i form av meir pengar til skulen og det er stor slitasje på læremiddel og utstyr. I budsjett 2017 er det lagt til grunn deling av 1., 2., 3. og 6. klasse frå hausten 2017. Deling av elevane på småskuletrinnet er etter intensjonen i den statlege satsinga på "tidleg innsats". Auka rammeoverføringar og særskilte tilskot til satsing på tidleg innsats blir samstundes ramma av at den kommunale ressursinnsatsen blir mindre. Det som skulle ha vore ei satsing på tidleg innsats blir såleis ei redusert satsing da skulane ikkje har timar til deling i mindre grupper der elevar kan få meir individuell tilpassing/opplæring.

Det er behov for, men ikkje innarbeidd, styrking av ressursar til særskilt språkopplæring for framandspråklege elevar.

Det er behov for forbetra garderobeløysing ved barneskulen. Dette er ikkje innarbeidd i budsjett 2017.

Ansvar 211 – Seljord ungdomsskule

Driftsnivået i 2017/18 er i hovudsak vidareført som i 2017 med deling av alle tre årstrinn på skulen. Det tilsvarar om lag 15-17 elevar i kvar gruppe.

Det er stort behov for oppgradering av ungdomsskulebygget. Skulebygga **er** prioritert i vedlikehaldsplanen i åra framover, men det er eit stort etterslep. I løpet av 2017 er det planlagt ein gjennomgang ved alle skulane for å vurdere om det fortsatt er grunnlag for godkjenning etter forskrift om miljøretta helsevern. Denne gjennomgangen vil bli lagt fram som politisk sak og gi føringar for neste økonomiplanperiode.

Ansvar 212 – Flatdal skule

Driftsramme vidareført som i 2016. Flatdal skule er den avdelinga/bygget i programområde 2 med størst behov for vedlikehald og opprusting. Dei siste åra har det vore mykje foreldredugnad for å ta vare på skulebygget, noko Seljord kommune set stor pris på. No er det viktig at også kommunen prioriterer vedlikehaldsarbeid ved skulen.

I løpet av 2017 er det planlagt ein gjennomgang ved alle skulane for å vurdere om det fortsatt er grunnlag for godkjenning etter forskrift om miljøretta helsevern. Denne gjennomgangen vil bli lagt fram som politisk sak og gi føringar for neste økonomiplanperiode.

Ansvar 220 – Heddeli barnehage

Det er rekna utgifter til løn ut i frå personaldekninga ved inngangen til 2017, samt 300 plassar i bruk i

veka/ 64 plassar i bruk om dagen/ om lag 52 barn i barnehagen etter hovudopptak 2017. Det er innarbeidd 5 % ressurs i alle barnehagane til rettleiing av m.a. nytilsette. Det er krav til slik rettleiing for nytilsette i skule og barnehage.

Grunna ferieavvikling, studiar, permisjonar, sjukdom, sjuke barn m.m. er ein ofte underbemanna i høve til gjeldande politisk vedtatt bemanningsplan. Dette sjølv om ein har 100 % vikarressurs. Det er også i år ynskje om auke av vikarressurs i barnehagane, men utan at det er funne rom for slik auke.

Ansvar 221 – Tussejuv barnehage

Det er rekna utgifter til løn ut i frå personaldekninga ved inngangen til 2017, samt eit tal på plassar i bruk i barnehagen etter hovudopptak tilsvarande 360 plassar i veka/72 plassar om dagen/om lag 58 barn i barnehagen 2017/18. Det er innarbeidd 5 % ressurs i alle barnehagane til rettleiing av m.a. nytilsette. Det er krav til slik rettleiing for nytilsette i skule og barnehage.

Bemanning av barnehagane er regulert av barnehagelova og på dagar med mykje fråvere kan ein risikere at barnegruppene er underbemanna i høve til bemanningskrav, jf. budsjettkommentar under Heddeli barnehage. Auke i fast vikar fører til reduserte utgifter til tilfeldige vikarar og er positivt for miljøet og kvaliteten i barnehagen.

Ansvar 222 – Flatdal barnehage

Det er rekna utgifter til løn ut i frå personaldekninga ved inngangen til 2017, samt 120 plassar i bruk i veka/ 24 plassar om dagen/om lag 20 barn om dagen etter hovudopptak for 2017/18. Det er innarbeidd 5 % ressurs i alle barnehagane til rettleiing av m.a. nytilsette. Det er krav til slik rettleiing for nytilsette i skule og barnehage.

Ansvar 223 – Åmotsdal barnehage

Det er rekna utgifter til løn ut i frå personaldekninga ved inngangen til 2017, samt 105 plassar i bruk i veka/ 21 plassar om dagen/om lag 15 barn om dagen etter hovudopptak for 2017/18.

Drift i hovudsak vidareført som i 2016, men med redusert spesialpedagogisk innsats frå haust 2017.

Ansvar 230 – Kulturskulen

Driftsnivået i 2016 er i hovudsak vidareført i 2017, men med justering av utgifter og inntekter i samband med kjøp og sal av tenester mellom kommunar. Granvin kulturhus har varsla at nyinnkjøp av lydutstyr til kinosalen vil føre til auka/ekstra leige (5 000 kr per arrangement) for bruk av salen til arrangement for skulane og kulturskulen. Alternativt kan kommunen vurdere tilskot til lydanlegget tilsvarande 105 000 kr. Ved økonomisk støtte til innkjøp treng ikkje kommunen betale leige. Det er ikkje innarbeidd kostnader til auka leige ved arrangement eller eventuelt tilskot til dette i budsjett 2017.

Programområde 3 Helse og omsorg

Ansvar 310 – Legetenester

Legetenester omfattar drift av legeteneste inkl. legevakt. Kommunen har 3,8 legeårsverk pluss to turnuslegar.

Det er i det heile berre gjort mindre justeringar i budsjettet for legetenesta, hovudsakleg i høve til løns og prisvekst.

Ansvar 311- Legevakt

Seljord og Kviteseid har felles legevakt på ettermiddag, kveld og helg, medan nattlegevakt er organisert etter vertkommunemodell med Notodden som vertskommune.

Notodden kommune har med verknad frå 01.07.17 sagt opp samarbeidsavtala med dei andre kommunane. Det vert jobba med å etablere eit nytt legevaktsamarbeid i den regionen.

Parallelt har kommunestyra i Vest-Telemark(med unnatak av Nissedal og Fyresdal som nyttar legevakta i Arendal) vedteke at det skal greiast ut nye modellar for interkommunalt legevaktsamarbeid i VT. Arbeidet vil vera ferdig vinter/vår 2017.

Bakgrunnen for at det er sett i gong slike utgreiingar er at det er komen ny akuttmedisinforskrift som krev at legar i vaktberedskap skal vera spesialistar i allmennmedisin. For å redusera vaktbelastninga for legane, vil det såleis vera naudsynt med noko større fagmiljø og meir robuste legevaktseiningar enn det ein har i dag.

Det er sannsynleg at ein ny legevaktsmodell frå 1. juli 2017 vil koste meir enn det som er tilfelle i dag. Dette er det ikkje teken høgde for i budsjettforslaget. Da det førebels er svært usikkert kor stor ein slik meirkostnad vil bli, er det heller ikkje laga noko eige tiltak i Arena.

Det er i gjeldande budsjettforslag berre gjort mindre justeringar, hovudsakleg i høve til pris og lønsvekst.

Ansvar 311 - Fysioterapiteneste

Kommunen har framleis ein fysioterapeut i 100 % stilling, turnuskandidat i 100 % stilling og driftsavtale med privatpraktiserande fysioterapeut i 100 % stilling. Kommunen mottar fastlønstilskot for kommunal fysioterapeut og turnuskandidat. Privatpraktiserande fysioterapeut mottar årleg driftstilskot frå kommunen. Driftstilskotets storleik vert fastsett sentralt med mindre årlege justeringar.

Kommunefysioterapeuten arbeider på fleire felt, både når det gjeld barn, unge og eldre som treng trening og rehabilitering i tillegg til råd og rettleiing. Kommunefysioterapeuten er hjelpemiddelansvarleg i kommunen, med viktige formidlings- og rettleiingsoppgåver på det området.

Kommunefysioterapeuten spelar også ei viktig rolle i det arbeidet kommunen gjer i høve til kvardagsrehabilitering, med ein sentral rettleiingsfunksjon overfor dei tilsette og brukarar i ulike delar av omsorgstenesta. Det har difor vore eit ynskje om å auke kommunens fysioterapiressursar, men som det førebels ikkje har vore rom for å innarbeide i drifta. Sittande regjering har vedteke at kommunane frå 2020 vil bli pålagt å tilsette ergoterapeut. Ei eventuell auke i fysioterapeutressurs vil

difor måtte sjåast i samanheng med den reforma, da desse to fagprofesjonane i praksis overlappar kvarandre ein del.

I statsbudsjettet har regjeringa foreslått å avvikle diagnoselista for fysioterapi, noko som inneber at kommunane skal begynne å krevje inn eigenandelar frå pasientar som i dag ikkje betaler. For å korrigere for dette, har staten redusera rammetilskotet til kommunane med kr. 125 mill. Denne reduksjonen utgjer for Seljord sin del kr. 131 000. Dette er i budsjettforslaget balansera mot ei forventa inntektsauke på om lag kr. 216 000 i eigenandelar.

Ansvar 312 – Helsestasjon

Helsestasjonen har 1 årsverk for jordmor og 2,0 årsverk for helsesyster (auka med 0,2 årsverk i 2014 og 0,2 årsverk i 2015 ved hjelp av øyremerka tilskot frå staten). I tillegg vart helsesyster auka med ytterlegare 10 % st. gjennom ein ny søknad om tilskot frå Helsedirektoratet i 2016.

Når det gjeld jordmor er 60 % av stillinga knytt til vaktberedskapen i Vest-Telemark, medan 40 % har vore kommunal ressurs til oppfølging i svangerskap og barsel. Seljord kommune finansierer 30 % stilling i vaktberedskap, øvrige kostnader til beredskap vert dekt av Sykehuset Telemark.

Kommunen fekk også i 2016 øyremerka statlege midlar til å styrke helsestasjon og skulehelsetenesta. Dette året vart midlane nytta til midlertidig å styrke jordmortenesta i kommunen, frå 40 % til 60 % stilling. Grunngjevinga for at dette er gjort midlertidig er at det er i gong ein interkommunal arbeidsgruppe til å greie ut ein vertskommunemodell kring vaktberedskap. Ein slik modell vil kunne frigjere tid for jordmødre i vaktberedskap til også å arbeide med kommunale jordmoroppgåver i dei enkelte medlemskommunane. Viss ein lykkast med det, vil ein kanskje kunne spare inn att den ekstra stillinga til jordmor på 20 %, som førebels er teken i bruk ved helsestasjonen i Seljord. Arbeidsgruppa vil avslutte sitt arbeid på nyåret 2017 og 20 % auken på jordmor i kommune er ført vidare for heile året 2017.

Staten har også for 2017 foreslått ei vidareføring av dei øyremerka midlane til styrking av helsestasjon og skulehelsetenesta. Løyvinga er på kr. 50 mill. i rammetilskotet, noko som for Seljord utgjer kr. 31 000. Desse midlane er førebels definera som midlar til kurs-/og kompetansebygging og plassera i helseavdelinga sitt budsjettframlegg.

Det er elles ikkje gjort nemneverdige endringar i budsjettet for helsestasjonen.

Ansvar 313 - Drift helsesenter

Budsjettet omfattar reinhald og andre driftskostnader relatert til bygg (straum og eigedomsavgifter), og er i store trekk ei vidareføring av budsjettet frå tidlegare år.

Ansvar 321 – Barnevernstenesta

Barnevernstenesta er organisera gjennom eit samarbeid mellom alle kommunane i VT og med Kviteseid som vertskommune. Kviteseid kommune har for 2017 eit forslag til budsjett som ligg kr. 1 080 000 høgare enn nivået for 2016-budsjettet.

Auken ligg primært på tiltak utanfor familien (1,2 mill.) som m.a. skyldast at fleire born må ha forsterkingstiltak eller må plasserast i familieheim. Eit fosterbarn har også oppfylging etter fylte 18 år som etterverntiltak. Det er i tillegg fleire tiltak med oppfylging av ungdom på hybel eller anna bustad.

Når det gjeld tiltak i familien, signaliserer barnevernet ein viss nedgang i 2017 (om lag kr. 100 000 i mindreforbruk).

Ansvar 330 – Tenestekontoret

Tenestekontoret er mellom anna tillagt ansvaret for sakshandsaming av alle søknader om tenester innan pleie- og omsorgstenesta.

Tenestekontoret har også ansvar for individuell plan og dagleg koordinering av tenester og flyt av pasientar mellom sjukehus og dei ulike delar av tiltakskjeda innan kommunens omsorgsteneste. Kontoret er bemanna med 2,8 årsverk.

Kursbudsjettet på ansvar 330 omfattar alle tilsette innan ansvar 330 – 337.

Det er berre gjort mindre justeringar i budsjettopplegget for 2017 i høve til inneverande år.

Ansvar 331 - Heimetenester

P.g.a. stadig tidlegare utskriving frå sjukehus og auka innsats innan kvardagsrehabilitering har arbeidsmengda for heimesjukepleia i seinare tid vore aukande. Heimesjukepleia gjer også i aukande grad pleieoppgåver på bu og servicesentra Heddeli og Steinmoen fordi dei manglar sjukepleiarkompetanse.

Med dagens bemanning er det berre to tilsette på vakt på kveld i heimesjukepleia, der den eine også har ei redusera vaktlengde. Det same er tilfelle i helgane. Med mange pasientar som skal besøkast kvar kveldsvakt, vert dette opplevd som stritt for dei tilsette. Fleire seier dei kan grue seg til å gå på jobb.

Ei betra bemanning i heimesjukepleia vil styrke tenestetilbodet til brukarane, ikkje berre ute i heimane, men og ved Heddeli og Steinmoen. Ei sterk og effektiv heimeteneste gjer det mogeleg for brukarane å bu lengre i eigen heim, noko som vil bidra til å dempe det store presset på kommunens sjukeheimsplassar.

Ansvar 332 - Avdeling psykisk helsearbeid og rusomsorg

Avdelinga har dei siste åra hatt ein eigen stilling som rusterapeut, som har vore finansiera av tilskotsmidlar frå fylkesmannen. Denne stillinga er det no eit ynskje om å gjere om til ein fast heimel. Grunngjevinga for dette er dels å trygge rekrutteringa til stillinga og behalde ein dyktig medarbeidar som no er i stillinga, men ikkje minst fordi arbeidsoppgåvene knyta til den er særs viktige. Det er eit aukande behov for oppfylging av yngre med rusproblem i Seljord. Fleire unge har etter krav frå politiet inngått ruskontrakt, og avdeling for psykisk helse og rus fylgjer desse opp i samarbeid med politiet.

Regjeringa starta i 2016 ein ny opptrappingsplan for rusfeltet. I statsbudsjettet for 2017 er det forslag om nye løyvingar til dette formålet i det kommunale rammetilskotet. Seljord kommune fekk kr. 172 000 i 2016 til betring av tilbodet til rusavhengige. Løyvinga vert vidareført i 2017. I tillegg er det foreslått ytterlegare kr. 210 000 i 2017. Kommunen får også kr 60 000 til habiliterings- og rehabiliteringstiltak i 2017. Samla utgjer dette kr. 442 000 i ekstra overføringar frå staten i rammetilskotet til formålet.

Grunna en så vidt stor statleg ressursauke til formålet, er det naturleg at kommunalsjef i samarbeid

med avdelingsleiar for tenesteområdet ser nærmare på om det er mogeleg innanfor avdelingas eigen rame å finne rom for ein 100 % stilling som rusterapeut.

Ansvar 333 - Sjukeheimen

Sjukeheimen har hatt ein merkbar nedgang i bruka av vikarbyrå i 2016 til å dekke behovet for ferievikarar. Dette heng truleg saman med at ein dette året stimulera fast tilsette i deltidsstilling til å ta ekstra ferievakter, mot ei moderat økonomisk meirkompensasjon. Dette synast å ha gitt ein betydeleg netto gevinst. Samstundes har ein hatt ei stor meirutgift til kjøp av sjukeheimsplassar i nabokommunar på grunn av for liten kapasitet i eigen kommune.

Brukarbetalinga har gjenge noko ned gjennom 2016, noko som også har gjort det naudsynt med litt justeringar i neste års budsjettforslag. Det er lagt inn kr. 40 000 til kjøp av ortopediske innleggssålar for dei tilsette i større stillingar. Fleire tilsette slit med belastningsplagar i beina, grunna veldig harde golv, noko som har vore problematisera i fleire vernerundar og helseundersøkingar den seinare tid.

Som ein del av samhandlingsreforma, har staten frå 2017 gjeve kommunane eit ansvar for også å tilby augeblikkeleg hjelp seng for pasientar med lettare og avklara psykiatriske diagnosar. Det er snakk om ein liten gruppe pasientar, og aktuelle løysingsmodellar har vore drøfta i samhandlingsprosjektet i VT. Ein er einige om at desse pasientane kan nytte dei allereie eksisterande ØHD-plassane. Presset på plassane vil venteleg ikkje bli vesentleg større, men kommunen har fått ein ekstra sum frå staten i rammetilskotet med kr. 39 000, som er ført til inntekt på sjukeheimen sitt budsjett.

Ansvar 334 - Heddeli bu- og servicesenter

Det er til dels store utfordringar relatert til drift av Heddeli. Bygningen er gamal og nedsliten og treng oppgradering i høve til branntryggleik. Den er tungvint og uoversiktlege å drive med rom fordelt på tre etasjar og berre ein person på jobb store delar av døgnet. Dette vil bli løyst ved at avdelinga flyttar til nye lokalitetar i Nesvegen 7 i februar/mars 2018.

I samband med den nye eininga i Nesvegen 7 er det behov for snarast råd å gjere ein nærmare vurdering av driftskostnadane, slik at dei førebelse anslaga i økonomiplanen kan bli kvalitetssikra. Dette vil bli fylgd opp i 2017.

Når det gjeld vidare drift av Heddeli i 2017, har avdelingsleiar også denne gongen peika på behovet for å gjere om den passive nattvakta til vaken vakt p.g.a. mykje utrykking på natt. Eit slikt behov er aukande, som fylgje av at bebuarane på Heddeli også blir dårlegare. I tillegg er det eit aukande behov for å forsterke bemanninga kring einskildbrukarar også på kveld.

Det har ikkje vore mogeleg å fylgje opp eit slik forslag om ressursauke innanfor budsjettet for 2017. Behovet må også sjåast i samanheng med situasjonen i heimesjukepleia og ei eventuell ressursauke der. Det er heller ikkje sett opp som eit eige tiltak i Arena, da det truleg ikkje på noko vis er realistisk å få tiltaket gjennomført. Det er heller ikkje lang tid att før verksemda flyttast, og at behovet for rett bemanning må vurderast grundig inn i ein ny setting. Det ligg då også til rette for å sjå slike behov i samanheng med eksisterande personellressursar ved Nesbukti pleie og omsorgssenter.

Ansvar 335 - Steinmoen bu- og servicesenter

Budsjettet for 2017 er i hovudsak ei vidareføring av driftsnivået i 2016, med mindre justeringar av meir teknisk karakter. Bu og servicesenteret fekk ny avdelingsleiar i sommar og ho har peika på behovet for meir helsefagleg kompetanse, da ein også her merkar at brukarane blir meir hjelpetrengande. På same vis som Heddeli, er det på Steinmoen ei auke i bruk av vaken nattevakt.

Men som ved Heddeli har det ikkje vore rom for å legge inn i budsjettet eller gjort greie for noko tiltak i Arena til å dekke eit slikt behov.

Ansvar 336 - Omsorgsbustader

Husleiga er justert etter konsumprisindeksen.

Ansvar 337 - Butilbod og tiltak for funksjonshemma

Avdelinga omfattar omsorgsbustader med heildøgns personalbase og fellesareal (Heddelitunet) med i alt 9 bustader. Fem av desse er ”inne” og tre andre i nærleiken av personalbasen og fellesarealet. I tillegg er det 1 bustad til "inne", som vert nytta til avlastning på helg for eit born som elles bor heime hjå foreldre. Det er i alt 12 brukarar, der 3 av dei bur i eigne heimar andre stader i kommunen.

Avdelinga er i ferd med denne hausten å få ein ny heildøgns brukar/bebuar, som er inkludera i tala over. Ein annan bebuar vil flytte frå kommunen i 2017. Endå ein brukar har vore aktuell for innflytting på heiltid, men det er fortsatt uvisst når denne brukaren treng å få eit fulltids tilbod, då vedkomande inntil vidare blir buande heime hjå eigen familie.

Avdelinga har i tillegg ansvar for drift av eit aktivitetssenter som leiger lokale i bygningane til DPS – Seljord og som vart opna hausten 2014. Senteret har fått ny aktivitetsleiar tidlegare haust 2016.

Heddelitunet har for tida konstituera avdelingsleiar og det er nyleg tilsett ny fast leiar som startar i jobben tidleg i 2017. Det har i samband med budsjettarbeidet blitt gjort ein kontroll av avdelingas stillingsramme, og ein ser i samband med det at det er eit potensiale for ei moderat auke i aktivitet utan å utvide gjeldande ramme.

Programområde 4 Kultur, næring og utvikling

Ansvar 410 – Plan og utvikling

Budsjettet omfattar 40% konsulent/rådgjevarstilling og omlag kr 760.000 til planhandsaming. I 2017 vil midlane nyttast til rullering av kommuneplan (samfunnsdel og arealdel) for Seljord, samt kommunal del av ny Klima og miljøplan, jamfør Planstrategi.

Ansvar 411 – Landbruk og miljø

Løn og driftsmidlar til landbruksrådgjevar og natur- og miljørådgjevar. Kommunestyret har disponert ein budsjettpost på kr 200.000 i tilskot til landbruksføremål frå Næringsfond, denne er vidareført. Det er vidareført kr 85.000 til kjøp av rådgjeving/konsulenttenester i samband med landbruksrelatert næringsutvikling og naturkartlegging /naturhendingar/konsesjon samt juridisk bistand. Kr 51.000 er vidareført til det store vassforvaltningsplanarbeidet for Midtre Telemark vassområde. Det er også tatt høgde for at det vert behov for ekstern bistand i samband med prosessen knytt til revisjon av

konsesjonsvilkår for Sundsbarmreguleringa og reguleringa av Seljordsvatnet.

Flaumsikringstiltak etter flaumen i 2015 er satt på agendaen i 2017, for å sikre eigenandel til dette er det forslag om bruk av 1. mill. frå disposisjonsfond.

Ansvar 440 – Kultur og næring

Budsjettet omfattar løn og driftsmidlar til kultur- og næringssjef, bibliotek, badevaktar og reinhald på symjehallen. Ansvarsområde omfattar fleire budsjettpostar som er fordela på tenestane innafor ungdomsarbeid, folkehelse, idrett, friluftsliv, frivillig arbeid, nærings- og utviklingsarbeid, bibliotek og symjehall. Vidare er det større og mindre tilskotpostar knytt til kulturarrangement, tilskot til drift av Vest-Telemark Museum og Seljord kunstforeining.

Som ein konsekvens av forslag til statsbudsjett har ein lagt opp til ei overføring på kr 499.000 til friviljugsentralen, kor kr 365.000 utgjer statens bidrag som no blir overført til kommunane (kommunal del kr 134.000).

I kommunestyre sak 86/16 vedteken 20.10.2016, blei det vedteken å lyse ut ein konkurranse for å skaffe nye lokale til Seljord Bibliotek. Ny leigekontrakt vil gje ei auke i driftsutgifter som det er umogleg å dekkje innafor ramma, dersom ein ikkje legg opp til store kutt andre stader. Eksakt beløp vil bli presentert etter avslutta konkurranse og fyre endeleg budsjettvedtak i kommunestyret 15.12.2016.

Formannskapet vedtok i sak 86/16 å gje eit etableringstilskot til Telemark Bilruter AS si etablering på nytt areal ved Nordbygdi. (Kostnaden for VA leidning åleine er etter berekningar frå Sweco på omlag 2.000 000,- eks mva.)
Jamfør EØS reglement for bagatellmessig stønad frå det offentlege, kan ikkje kommunen gje meir ein 100.000 euro over tre rekneskapsår, dvs. omlag kr 900.000 etter dagens kurs. Beløpsgrensa for bagatellmessig stønad er lågare for vegtransportsektoren (bl.a. kollektivtrafikken) enn elles, der grensa er 200.000 euro. Denne summen må ein nytte disposisjonsfond til å dekkje, dersom ein ikkje vel å "fryse " Næringsfondet over 3 år.

Oversikt over disponering av Næringsfond er omtala i tabell nedanfor.

Næringsfond I disponering i budsjett 2017

Konto	Ans	Teneste	Kontonamn	Bruk i ramma	Budsjett 2016	Budsjett 2017
19501	110	8800	Bruk av bunde fond - Næringsfond I	Gjeld/avdrag	Kr 212.000	Kr 212.000
19501	410	3252	Bruk av bunde fond - Næringsfond I	Summen gjeng til planhandsaming / samfunnsutvikling.	Kr 100.000	Kr 100.000
19501	411	3255	Bruk av bunde fond - Næringsfond I	Tilskot til andre i landbruk/næring	Kr 200.000	Kr 200.000
19501	440	3250	Bruk av bunde fond - Næringsfond I	Lønn næringssjef (50% stilling) inkl. sosiale utgifter	Kr 377.000	Kr 390.000
19501	440	3252	Bruk av bunde fond - Næringsfond I	Bruken er lista opp i tabell nedanfor	Kr 1.052.000	Kr 1.040.000
Totalt for Næringsfond i budsjett Til disposisjon for programområde 4					Kr 1.941.000 Kr 1.728.000	Kr 1.941.000 Kr 1.728.000

Bruk av Næringsfond I	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Møtestad Seljord	419.000,-	437.000,-*1
Telemark interkommunale næringsfond	75.000,-	75.000,-
Tilskot til næringsføremål (nye i 2017)	483.000,-	453.000,-*2
Tilskot til løypekjøring	75.000,-	75.000,-
Totalt.	1.052.000,-	1 040.000,-

*1 Auka er pga. prisindeks regulering i overføringar til Møtestad Seljord

*2 Summen er det som er att til løyvingar for Formannskapet

Programområde 5 Teknisk

Ansvar 500 – Avdelingskontor teknisk

Budsjettet omfattar løns- og driftsmidlar til teknisk sjef og 80 % konsulent og er ei vidareføring frå tidlegare år.

Ansvar 510 – Vedlikehaldsavdeling

Budsjettet omfattar løns- og driftsmidlar til vaktmeistrar og fagarbeidarar. Vidare kostnadar til drift og vedlikehald av bilar, maskiner og utstyr, samt kostnadar til vedlikehald av kommunale bygningar og utstyr. Kostnadar til utstyr aukar etter som utstyret blir eldre, og fleire av dei kommunale bygningane har mykje teknisk utstyr som må vera i orden for at bygget skal fungere (varmepumper, ventilasjonsanlegg mm.). Vedlikehaldsposten er auka med kr 500.000 for å imøtekomme vedlikehaldsetterslepet jamfør vedlegg til handlingsprogram 2017-2020.

Ansvar 520 – Plan- byggje- og delesaker, kart og oppmåling

Budsjettet er vidareføring av driftsnivået i 2016 og omfattar løns- og driftsmidlar til plan- og byggesakshandsaming og oppmåling/kartverk med 200 % stilling, samt tinglysingsgebyr. Inntekter er gebyr etter Plan- og bygningslova (gebyr for byggesak, private reguleringsplanar og oppmålingsgebyr). Byggjesaksgebyret er auka med SSB byggekostnadsindeks og oppmålingsgebyret med Statens Kartverks indeks for kart- og oppmålingsarbeid.

Ansvar 530 – Kommunale vegar

Budsjettet om fattar utgifter til drift og vedlikehald av kommunale vegar og vegljos, der nær halvparten blir bruka på vinter-vedlikehald (snøbrøyting og strøing). 10 % går til drift og vedlikehald av vegljos. For å oppretthalde dagens standard og for å komme a jour med vedlikehaldsetterslep på kommunale vegar og bruer er vedlikehaldsposten auka med kr 500.000 i heile økonomiplanperioden.

Ansvar 540 – Brann- og feiarvesen

Budsjettet omfattar utgifter til feietenesta i kommunen (via Vest-Telemark Brannvesen) og løns- og driftsutgifter til brannvesenet. Utgifter til feiing blir dekt av feie- og tilsynsgebyr, dette vert redusert med 18,2% frå 2016 til 2017. Dei største postane til brannvesenet er løn, avgift til 110-sentralen samt avgift til Vest-Telemark brannvesen for førebyggande avdeling.

Ansvar 550 – Vatn

Budsjettet omfattar løns- og driftsutgifter til drift og vedlikehald av 4 kommunale vassverk (produksjon og distribusjon), samt ytre anlegg. Dei største postane er utgifter til løn, kontroll og analysering av drikkevatnet og straum. Posten er sjølvfinansierande. Avgiftene er auka med 10,8%.

Ansvar 551 – Avløp

Budsjettet omfattar løns- og driftsutgifter til drift og vedlikehald av 3 kommunale reinseanlegg (innsamling og reinsing), ytre anlegg samt innsamling av slam frå private

avløpsanlegg. Største postane er utgifter til løn (100 % stilling), kjemikaliar, straum, innsamling og behandling av slam og driftsovervaking. Posten er sjølvfinansierande. Avløpsgebyret er auka med 8,1 %, slamavgiftene er auka med 7,2 %.

Ansvar 552 – Renovasjon

Budsjettet omfattar utgifter til innsamling og behandling av avfall, dette blir ivareteke av Renovest IKS. Posten er sjølvfinansierande. Avgiftene er auka med 4,4 %.

Ansvar 560 – Utleigebustadar

Største utgiftspostane er leige av bustadhus (til vidare utleige) og kommunale avgifter. Kommunen eig 14 hus med 23 bu-einingar (omsorgsbustadar kjem i tillegg, desse vert ført på PO 3). Per 01.11.16 leiger kommunen 18 bu-einingar i tillegg. Ein legg til grunn at 90 % av bu-einingane til ei kvar tid er utleigde.

Kommunale avgifter

Eit oversyn over kommunale avgifter finst i eit eige vedlegg.

Seljord kommune

Rev. 24.11.2016

Vedlegg til Gul bok

Kommunale avgifter for Seljord kommune

2017

Innhold

1 Felles forvaltning 4

2 Skule og oppvekst 4

3 Helse og omsorg 6

3.1 Maksimal eigenbetaling for heimehjelp/ praktisk bistand og opplæring i Seljord kommune: 6

3.2 Betalingssatsar som eigenbetaling for opphald på bu- og servicesentra Heddeli og Steinmoen: 7

3.3 Betalingssatsar som eigenbetaling på Heddelitunet: 7

3.4 Betalingssatsar som eigenbetaling på aktivitetssenteret: 7

3.5 Betalingssatsar som eigenbetaling for tryggleiksalarmar: 7

3.6 Betalingssatsar som eigenbetaling ved transport utan løyveplikt: 7

3.7 Betalingssatser for vask av privattøy på vaskeri: 7

3.8 Betalingssatsar for mat til heimebuande: 7

3.9 Betalingssatsar for omsorgsbustader 7

4 Kultur og Næring 8

4.1 Konsesjons- og delingssaker 8

4.2 Viltfellingsgebyr pr. dyr 8

4.3 Leigeinntekter Symjehall: 8

5 Tekniske tenester – Eigedomsavgifter 9

5.1 Gebyr for handsaming av saker etter plan og bygningslova 11

5.2 Handsaming av private framlegg til reguleringsplan §12 12

5.2.1 Førehandsuttale 12

5.2.2 Planforslag 12

5.2.3 Planprogram og konsekvensutgreiing (§§ 4-1,4,2 og 12-9) 12

5.2.4 Søknad om planendring (§ 12-14) 12

5.3 GEBYRSATSAR FOR ARBEID ETTER MATRIKKELLOVA 13

5.3.1 Oppretting av matrikkeleining 13

5.3.2 Oppretting av matrikkeleining utan fullført oppmålingsforretning 13

5.3.3 Grensejustering 14

5.3.4 Arealoverføring 14

5.3.5 Klarlegging av eksisterande grense der grensa tidlegare er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning 15

5.3.6 Klarlegging av eksisterande grense der grensa ikkje tidlegare er koordinatbestemt / eller klarlegging av rettigheitar 15
5.3.7 Privat grenseavtale 15
5.3.8 Urimelig gebyr 15
5.3.9 Betalingstidspunkt 15
5.3.10 Endringar i grunnlaget for matrikkelføring av saken 15
5.3.11 Utsending av matrikkelbrev 15
5.3.12 Gebyr rekna ut etter medgått tid 15
5.3.13 Statlege gebyr og avgifter 15

1 Felles forvaltning

Gebyr/avgift	2016 Esk. mva	2016 Innkl. mva	2017 Esk. mva	2017 Innkl. mva
Alkohol				
Løyvegebyr for salsløyve i gruppe 1	Jf. forskrift om omsetting av alkoholdig drikk mv.			
Løyvegebyr for skjenkelyve	Jf. forskrift om omsetting av alkoholdig drikk mv.			
Løyvegebyr for ambulerende skjenkeløyve		280,00		280,00

2 Skule og oppvekst

Skule og oppvekst

Barnehagesatsane er regulert etter forskrift om foreldrebetaling i barnehagar, "FOR 2005-12-16 nr 1478: Forskrift om foreldrebetaling i barnehager".

Frå 1.1.2017 har Regjeringa forslag om nye nasjonale satsar for foreldrebetaling for barnehagar. Maksimalgrensa for foreldrebetaling blir kr 2.730,-. Totalt vil det koste kr 30.030,- per år for heiltidsplass i 2017.

Moderasjonsordning: Foreldrebetaling for ein barnehageplass skal maksimalt utgjere 6 % av familien sin samla person- og kapitalinntekt. Dette blir rekna ut individuelt. Frå 1.1.17 blir inntektsgrensa kr 500.500,- og er gjeldande for nye søkarar etter 1.1.17.

Ordninga med gratis kjernetid på 20 timar/veka er vidareført for 3-,4-5-åringar, men grensa for familien sin inntekt blir endra. Frå 1.8.17 blir inntektsgrensa 428.000 kroner.

Inntektsreduksjonen og gratis kjernetid er avhengig av søknad kvart år.
Søknadsfristen blir sett til 1.august eller i samband med ny søknad.

Endring av foreldrebetaling i Seljord kommune med verknad frå 1.1.2017:

Betaling pr. månad for dei med inntekt over 500.500 kroner:

Inntekt	5 dagar	4 dagar	3 dagar	2 dagar
Inntekt over kr 500.500,-	kr 2.730,-	kr 2.185,-	kr 1.640,-	kr 1.110,-
30% syskenmoderasjon	kr 1.911,-	kr 1.530,-	kr 1.148,-	kr 777,-
50 % syskenmoderasjon	kr 1.365,-	kr 1.093,-	kr 820,-	kr 555,-
Kost:	kr. 350,-	kr 280,-	kr 210,-	kr 140,-

Søskenmoderasjon:
30 % søskenmoderasjon for søsken nr. 1
50 % søskenmoderasjon for søsken nr 2 og fleire.

Kost er lik for heil- og korttidstilbodet. Det er ikkje moderasjon på kost.

Inntektsgrensene vil bli bestemt av Stortinget i samband med statsbudsjettet

Timesatsen for kjøp av ekstra timar er kr. 60,- per time og kr. 25,- per dag for kost.

Skulefritidsordning - SFO

(1.kl. født 2009, 2. kl. f. 2008, 3. kl. f. 2007, 4. kl. f. 2006.)

Nye satsar frå og med 1.1.2017, indeksregulert:

Seljord SFO:

Dekning	Timar i veka	Kostnad pr månad
Full dekning 1.-4.kl.	23,0 t/v	kr 2.600,-
1 heil dag, torsdag	9,0 t/v	kr 1020,-
4 dg. morg./ettermiddag 1.-4.kl.	14,0 t/v	kr 1.580,-
4 ettermiddagar 1.-4.kl.	10,0 t/v	kr 1.130,-
4 morgonar 1.-4.kl	4,0 t/v	kr 900,-
Morgon/ettermiddag 3 dg. pr. veke	10,5 t/v	kr 1.190,-
Ettermiddag 3 dg/v	7,5 t/v	kr 900,-
Morgon 3 dg/v	3,0 t/v	kr 900,-

Flatdal SFO: (ikkje torsdag)

Dekning	Timar i veka	Kostnad per månad
Full dekning 1.-4. klasse	14,0 t/v	kr 1.580,-
4 ettermiddagar 1.-4. kl.	10,0 t/v	kr 1.130,-
4 morgonar 1.-4. kl.	4,0 t/v	kr 900,-
Morgon/ettermiddag 3 dg. pr. veke	10,5 t/v	kr 1.190,-
Ettermiddag 3 dg/v	7,5 t/v	kr 900,-
Morgon, 3 dg/v	3,0 t/v	kr 900,-

Betalinga i SFO vert rekna ut i frå 113 kr x talet på timar ein har i SFO per veke, avrunda til nærmaste heile tiar. Minimumsbetaling per månad inntil 8 t/v er kr. 900,-

- Kost pr. månad: kr. 25,- pr. dag/veke.
- 50 % søskenmoderasjon på opphald.
- Rein morgonplass betalar ikkje for mat.
- Morgon = 1 time
- Ettermiddag = 2,5 timar

Kjøp av ekstra timar: 60,- per time + kr 50,- per dag for kost. Det er ikkje søskenmoderasjon på kjøpetimar.

Kulturskulen

Satsar gjeldande frå 1.1.2017, indeksregulert:

Tilbod	Varigheit	Kostnad
Individuell opplæring	**Skuleåret**	**Kr 3 020,-**
Gruppe tilbod	**Skuleåret**	**Kr 1 510,-**
Gruppetilbod for vaksne (4 på gruppa)	**Per år (37 veker)**	**Kr 5 400 (Sjølvkost)**

Søskenmoderasjon: 50%

Moderasjon for å bruke fleire tilbod: 50%

Moderasjon for utvida time (dobbelttime): 50%

3 Helse og omsorg

Satsane for eigenbetaling for kommunale pleie –og omsorgstenester vert justert årleg med verknad frå 1. januar. Tidspunktet for berekning av konsumprisen er 15. september året før.

3.1 Maksimal eigenbetaling for heimehjelp/ praktisk bistand og opplæring i Seljord kommune:

Inntekt	Kostnad
Inntekt mindre enn 2 G	kr 200 per månad
Inntekt frå og med 2 G til og med 2,5 G	kr 847 per månad
Inntekt frå og med 2,6 G til og med 3,5 G	kr 1 693 per månad
Inntekt over 3,5 G	kr 2 821 per månad

Det vert sett ei øvre grense for betalinga etter prinsippet om sjølvkost. Sjølvkost per 01.01.17 er berekna til kr 284 per time.

3.2 Betalingssatsar som eigenbetaling for opphald på bu- og servicesentra Heddeli og Steinmoen:

- Husleige inkl. opphald, praktisk bistand og alle måltid vert sett til kr 8100 per månad.
- Pris på dag-opphald inkl. transport og kost vert sett til kr 269 per dag.
  Betalingssatsane ved bu- og servicesentra er gjeldande frå 1.1.2017, og vert justert årleg etter konsumprisindeks.

3.3 Betalingssatsar som eigenbetaling på Heddelitunet:

- Husleige kr 6 130 per månad.
- Praktisk bistand og opplæring vert fakturert etter gjeldande satsar.
  Husleiga er gjeldande frå 1.1.2017, og vert justert årleg etter konsumprisindeks, praktisk bistand og opplæring vert justert etter gjeldande vedtak om brukarbetaling for tenesta

3.4 Betalingssatsar som eigenbetaling på aktivitetssenteret:

- Eigenbetaling varierande opp til om lag kr. 100 pr. dag, hovudsakleg til dekking av kostnader ved innkjøp av mat og materiell til ulike aktivitetar.
  Betalinga er gjeldande frå 01.01.17, og vert justert årleg etter konsumprisindeks.

3.5 Betalingssatsar som eigenbetaling for tryggleiksalarmar:

- Kommunen sin kostander til Doro for svarteneste og leige av alarmar vert lagt til grunn for brukarbetalinga. I tillegg er det eit påslag på kr 314 per månad på analog og kr. 345 på alarm/mobil.
  Brukarbetaling utover avtala med Doro vert justert årleg etter lønsvekst.

3.6 Betalingssatsar som eigenbetaling ved transport utan løyveplikt:

- Brukarbetaling etter staten sine satsar for km-godtgjering vert nytta ved sporadisk transport.
- Brukarbetaling ved felleskøyring i samband med dagsturar vert sett til kr 44, prisen er gjeldande frå 01.01.2017, og vert justert årleg etter konsumprisindeks.

3.7 Betalingssatser for vask av privattøy på vaskeri:

- Brukarbetaling er kr 33 per kg tøy, prisen er gjeldande frå 01.01.2017, og vert justert årleg etter lønsvekst.

3.8 Betalingssatsar for mat til heimebuande:

- Brukarbetaling er kr 127 per middagsporsjon (kr 115 utan dessert), prisene er gjeldande frå 01.01.2017, og vert justert årleg justert(normalt desember) i samsvar med prisendring jamfør avtale med Dyrskun AS.

3.9 Betalingssatsar for omsorgsbustader

Fyljande satsar gjeld frå 01.01.2017 etter konsumprisindeks:

- Gamle bustader Heddeli øvre kr. 3 950
- Nye bustader Heddeli øvre kr. 5 016
- Bustader Heddeli nedre kr. 4 607
- Omsorgsbustader Nesbukti kr. 5 223
- Omsorgsbustader Kapteinsgata kr. 5 777

4 Kultur og Næring

4.1 Konsesjons- og delingssaker

Landbruksdepartementet har i desember 2011, fastsett forskrift om gebyr for behandling av konsesjons- og delingssaker: *§ 1. Det skal betales gebyr for behandlingen av følgende saker:*
a) Søknader om konsesjon (ervervstillatelse) etter lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv. § 2 og § 3.
b) Søknader om delingssamtykke etter lov om jord 12. mai 1995 nr. 23 § 12.
Gebyret kreves inn av kommunen i alle saker. Kommunen skal ikke betale gebyr til seg selv.

	2016	2017
Søknad om konsesjon:	**kr. 5.000,-**	**kr. 5.000,-**
Søknad om deling etter § 12 i jordlova:	**kr. 2.000,-**	**kr. 2.000,-**

4.2 Viltfellingsgebyr pr. dyr

	2016	2017
Vaksen elg	**kr. 420,-**	**kr. 500,-**
Elgkalv	**kr. 240,-**	**kr. 300,-**
Vaksen hjort	**kr. 310,-**	**kr. 390,-**
Hjortekalv	**kr. 190,-**	**kr. 235,-**

4.3 Leigeinntekter Symjehall:

Satsar pr. time:	2016	2017
Kvitseid kommune	**kr. 400,-**	**kr. 450,-**
Hjartdal kommune	**kr. 400,-**	**kr. 450,-**
Vest Telemark vgs, avd. Seljord	**kr. 400,-**	**kr. 450,-**
Billettpris vaksen	**kr. 50,-**	**kr. 60,-**
Billettpris barn	**kr. 30,-**	**kr. 40,-**
Andre avtalar:		
Flatdal IL (leiger badet 7 gonger i året) pris pr. gong	**kr. 400,-**	**kr. 450,-**
Klippekort vaksen (10 klipp)	**kr. 400,-**	**kr. 500,-**
Klippekort born (10 klipp)	**kr. 240,-**	**kr. 300,-**

5 Tekniske tenester – Eigedomsavgifter

5. Tekniske tenester - Eigedomsavgifter

VARSF- området	eks. mva	inkl. mva	eks. mva	inkl. mva
	2016	2016	2017	2017
Feiing				
*1 pipe, feiing	kr 264,00	kr 330,00	kr 216,00	kr 270,00
*1 pipe tilsyn	kr 528,00	kr 528,00	kr 432,00	kr 540,00
*tillegg for fleire piper, feiing pr.stk.	kr 144,00	kr 180,00	kr 118,00	kr 147,50
*tillegg for fleire piper, tilsyn pr.stk.	kr 288,00	kr 288,00	kr 236,00	kr 295,00
Renovasjon				
*Standard abonnement	kr 2268,00	kr 2835,00	kr 2367,00	kr 2958,75
*Standard abonement, heimekomp.	kr 1701,00	kr 2126,25	kr 1775,00	kr 2218,75
*Miniabonnement	kr 588,00	kr 1985,00	kr 1657,00	kr 2071,25
*Abonn. Over 500 m	kr 1 134,00	kr 1 417,50	kr 1 184,00	kr 1 480,00
*Hytterenovasjon	kr 1 134,00	kr 1 417,50	kr 1 184,00	kr 1 480,00
*Renovasjon fritidsbustad	kr 1 134,00	kr 1 417,50	kr 1 184,00	kr 1 480,00
*Redusert hytterenovasjon	kr 454,00	kr 567,50	kr 473,00	kr 591,25
*Høgstandard hytte	kr 1 588,00	kr 1 985,00	kr 1 657,00	kr 2 071,25
*Bustad som fritidsbust.	kr 1 134,00	kr 1 417,50	kr 1 184,00	kr 1 480,00
*Renov. Høgstandard fritidsbust.	kr 1 588,00	kr 1 985,00	kr 1 657,00	kr 2 071,25
Kloakk				
*Fastbeløp	kr 1 586,00	kr 1 982,50	kr 1 782,00	kr 2 227,50
*Hus under 60 m², variabel del				
stip. Forbruk 90 m³	kr 1 767,00	kr 2 208,75	kr 1 910,70	kr 2 388,38
*Hus over 60 m², variable del				
stip.forbruk 150 m³	kr 2 946,00	kr 3 682,50	kr 3 185,00	kr 3 981,25
*Målt forbruk pr. m³	kr 19,64	kr 24,55	kr 21,23	kr 26,54
*Reduksjon ved brot i vassforsyning kr. Pr. døgn	kr 5,60	kr 7,00	kr 6,05	kr 7,56
Slamtøming				
*Slamtøming bustad, inntil 7 m³	kr 1 763,00	kr 2 203,75	kr 1 890,00	kr 2 362,50
*Slamtøming hytte, inntil 4 m³	kr 1 763,00	kr 2 203,75	kr 1 890,00	kr 2 362,50
*Tett tank, inntil 4 m³	kr 1 763,00	kr 2 203,75	kr 1 890,00	kr 2 362,50
*pris pr m³ utover grunnpris	kr 403,00	kr 503,75	kr 432,00	kr 540,00
Vatn				
*Fastbeløp	kr 2 151,00	kr 2 688,75	kr 2 511,00	kr 3 138,75
*Hus under 60 m², variabel del				
stip forbruk 90 m³	kr 1 237,50	kr 1 546,88	kr 1 293,00	kr 1 616,25

*Hus over 60 m², variabel del							
stip forbruk 150m³	kr	2 062,50	kr	2 578,13	kr	2 156,00	kr	2 695,00
*Målt forbruk, pr m³	kr	13,75	kr	17,19	kr	14,37	kr	17,96
*Målarleige pr år	kr	100,00	kr	125,00	kr	110,00	kr	137,50
*Reduksjon ved brot i vassforsyning								
kr. Pr. døgn	kr	4,00	kr	5,00	kr	4,40	kr	5,50

VARSF området	eks. mva	inkl. mva	eks. mva	inkl. mva
Leige av vassmålar pr. år:				
Inntaksledn. Inntil 32 mm	100,00	125,00	100,00	125,00
Inntaksledn. Inntil 40 mm	200,00	250,00	200,00	250,00
Inntaksledn. Inntil 50 mm	400,00	500,00	400,00	500,00
Inntaksledn. inntil 63 mm	500,00	625,00	500,00	625,00
Inntaksledn. Inntil 75 mm	800,00	1000,00	800,00	1000,00
Inntaksledn. Inntil 110 mm	800,00	1000,00	800,00	1000,00
Inntaksledn. Over 110 mm	800,00	1000,00	800,00	1000,00
Tilkoplingsavgift vatn/kloakk for bustad/fritidsbustad:				
Vatn	10000,00	12500,00	10000,00	12500,00
Kloakk	10000,00	12500,00	10000,00	12500,00
Tilkoplingsavgift vatn/kloakk næringsbygg:				
Inntaksledn. Inntil 32 mm	10000,00	12500,00	10000,00	12500,00
Inntaksledn. Inntil 40 mm	20000,00	25000,00	20000,00	25000,00
Inntkasledn. Inntil 50 mm	25000,00	31250,00	25000,00	31250,00
Inntaksledn. Inntil 63 mm	30000,00	37500,00	30000,00	37500,00
Inntaksledn. Inntil 75 mm	40000,00	50000,00	40000,00	50000,00
Inntaksledn over 110 mm	150000,00	187500,00	150000,00	187500,00
Avlesing vassmålar	1500,00	1875,00	1500,00	1875,00

5.1 Gebyr for handsaming av saker etter plan og bygningslova

Gjeld frå 01.01.2017

Justera med SSB sin byggekostnadsindeks pr. 15/9-16 ca. 2,5%

			2016	2017
1	**Sakshandsaming/kontroll av søknad etter § 20-1**			
	a	Oppføring, tilbygging, påbygging, underbygging eller plassering av bygning, konstruksjon eller anlegg, bustad	6 211	6366
		Andre bygg,	10 353	10611
	b	Vesentleg endring eller reparasjon av tiltak nemnt under a.	6 211	6366
	c	Fasadeendring	4 142	4245
	d	Bruksendring eller vesentleg utviding eller vesentleg endring av tidl. drift av tiltak under a	4 142	4245
	e	Riving av tiltak nemnt under a	4 142	4245
	f	Oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjonar.	4 142	4245
	g	Oppdeling eller samanføying av brukseining i bustad eller tiltak som fører til fråvik av bustad.	1 593	1632
	h	Oppføring av innhegning mot veg	2 071	2122
	i	Plassering av skilt og reklameinnretningar	797	817
	j	Plassering av midlertidige bygningar, konstruksjon eller anlegg	4 142	4245
	k	Vesentleg terrenginngrep	4 142	4245
	l	Anlegg av veg, parkeringsplass og landingsplass	4 142	4245
	m	Søknad om frådeling - delegert handsaming	2 071	2122
	m	Søknad om frådeling - politisk handsaming	4 142	4245
		Ved totrinns handsaming aukar gebyret med 50 %		
2	**Sakshandsaming/kontroll av søknad etter § 20-2**			
	1	Mindre tiltak på bebygd bustadeigedom	1 752	1796
	2	Mindre tiltak på andre eigedomar	2 548	2611
	3	Driftsbygningar i landbruket inntil 1000 m² BYA.	2 548	2611
	4	Midlertidige bygningar, konstruksjonar eller anlegg inntil 2 år.	2 548	2611
	5	Andre mindre tiltak	2 548	2611
3	**Søknad om ansvarsrett**			
	-	Ansvarsrett pr. funksjon	744	762
	-	Søknad om lokal godkjenning for ansvarsrett	1 593	1633
4	Søknad om dispensasjon etter § 19 i plandelen		4 779	4898

5	**Søknad om utsleppsløyve**		
	- Inntil 15 pe.	2 389	2448
	- Over 15 pe	4 779	4898
6	**Opplysningar etter lov om eigedomsmekling**	744	763

Gebyra skal indeksregulerast pr. 01.01. kvart år med grunnlag i SSB sin byggekostnadsindeks for einebustad pr. 15.09.

5.2 Handsaming av private framlegg til reguleringsplan §12

5.2.1 Førehandsuttale

Førehandsuttale/prinsippsøknad som leggast fram for det faste planutvalet. **Kr 5000**

5.2.2 Planforslag

Saksgebyret skal kommunen rekna ut etter følgjande tabell:

Planens kompleksitet	Areal : 0-5 da	Areal : 5-10 da	Areal : 10 - 20 da	Areal over 20 da
Enkel plan	**20 000**	**30 000**	**40 000**	**50 000**
Arbeidskrevjande plan	**40 000**	**50 000**	**60 000**	**70 000**

Omfanget av planen som enkel eller arbeidskrevjande plan blir vurdert i forhold til :

- Godt tilrettelagt planforslag – Lite bearbeida planforslag
- I samsvar med kommuneplan – Ikkje i samsvar med kommuneplan
- Enkle grunneigarforhold - Mange rørte parter
- Interessemotsetningar avklart - Behov for mange avklaringar i sakshandsaminga
- Lite/ingen konfliktar - Stor kompleksitet

Plassering av planen i kategori fastsettast av kommunen i kvar enkelt sak.

5.2.3 Planprogram og konsekvensutgreiing (§§ 4-1,4,2 og 12-9)

Handsaming av planprogram kr **5 000**

Handsaming av konsekvensutgreiing **Minstegebyr kr 15 000**

Dersom kommunen må leige inn sakkunnig hjelp for å kvalitetssikre konsekvensutgreiingar, skal det bereknast gebyr etter medgått tid. Tenester som skal betalas etter medgått tid har ein timesats på kr. 800,-.

5.2.4 Søknad om planendring (§ 12-14)

- **Mindre endringar av godkjent plan, enkel sakshandsaming** **kr 10 000**

Der berre reguleringsføresegnene endrast vert beløpet halvert.

- **Mindre endringar av godkjent plan, samansett sakshandsaming** **kr 20 000**
- **Kurante justeringar av kart og/eller føresegner til godkjent plan som ikkje krev nabovarsling, handsamast administrativt** **kr 3 000**

Større endring av eldre planar skal i hovudsak handsamast som ny plan.
Gebyr for avslegen plan før utlegging er 50 %
Gebyr for plan som krev utlegging to gonger aukar med 50 %

Utbyggingsavtale **kr 10 000**

5.3 GEBYRSATSAR FOR ARBEID ETTER MATRIKKELLOVA

Gjeldande frå 1. Januar 2017. Satsane vert kvart år regulert etter Statens kartverks indekstal for kart- og oppmålingsarbeid, første gang 01.01.2011. Auka er på 2.16%. Gebyr for arbeider etter matrikkelloven (Lovens § 32, forskriftene § 16)fastsettast som følgjer:

5.3.1 Oppretting av matrikkeleining

Oppretting av grunneigedom og festegrunn	2016	2017
areal frå 0 – 2000 m²	**18 240**	**18 634**
areal frå 2001 m² – auke pr. på begynt daa	**1 522**	**1 555**

Der markarbeid ikkje er påkravd, utløyser det halvt gebyr.

Matrikulering av eksisterande umatrikulert grunn	
per sak uansett areal	**4 560**	**4 760**

Oppmåling av uteareal på eigarseksjon. Gebyr for oppmåling av uteareal pr. eigarseksjon		
areal fra 0 – 2000 m²	**13 680**	**13 975**
areal frå 2001 m² – auke pr. på begynt daa.	**1 522**	**1 555**

Oppretting av anleggseigedom. Gebyr som for oppretting av grunneigedom.		
volum frå 0 – 2000 m³	**6 843**	**6 991**
volum frå 2001 m³ – auke pr. på begynt 1000m3.	**758**	**774**

Registrering av jordsameie.

Gebyr for registrering av eksisterande jordsameie faktureras etter medgått tid, basert på 1,2 promille av årslønn.

5.3.2 Oppretting av matrikkeleining utan fullført oppmålingsforretning

Viser til 1.1, 1.2, 1.4 og 1.5. I tillegg kan komme tilleggsgebyr for å utføre oppmålingsforretning.

Avbrot i oppmålingsforretning eller matrikulering

Gebyr for utført arbeid når saka blir trekt før den er fullført, må avvisast, ikkje lar seg matrikkelføre på grunn av endra heimelstilhøve eller av andre grunner ikkje kan fullførast, settast til 1/3 av gebyrsatsane etter 1.1 og 1.2.

5.3.3 Grensejustering

Grunneigedom, festegrunn og jordsameige

Ved gebyr for grensejustering kan arealet for involverte eigedomar justerast med inntil 5 % av eigedommens areal. (maksimalgrensa er satt til 500 m²). Ein eigedom kan imidlertid ikkje avgje areal som i sum overstig 20 % av eigedommens areal før justering. For grensejustering til veg- eller jernbaneformål kan andre arealklasser gjelde.

	2016	2017
areal frå 0 – 500 m²	**9 120**	**9 317**

Anleggseigedom.

For anleggseigedom kan volumet justerast med inntil 5 % av anleggseigedommens volum, men den maksimale grensa settas til 1000 m³

	2016	2017
volum frå 0 – 250 m³	**3 424**	**3 498**
volum frå 251 – 1000 m³	**6 843**	**6 991**

5.3.4 Arealoverføring

Grunneigedom, festegrunn og jordsameige

Ved arealoverføring skal oppmålingsforretning og tinglysing gjennomføres. Arealoverføring utløyser dokumentavgift. Dette gjelder ikkje arealoverføring til veg- og jernbaneformål.

	2016	2017
areal frå 0 – 500 m²	**16 000**	**16 245**
Arealoverføring pr. nytt på begynt 500 m² medfører ein auke av gebyret på	**758**	**774**

Anleggseigedom

For anleggseigedom kan volum som skal overføras frå ein matrikkeleining til ein annen, - ikkje være registrert på ein tredje matrikkeleining. Volum kan berre overføras til ein matrikkeleining dersom vilkåra for samanføying er til stades. Matrikkeleininga skal utgjere et samanhengande volum.

	2016	2017
volum frå 0 – 500 m³	**4 561**	**4 659**
Volumoverføring pr. nytt påbegynt 500 m³ medfører ei auke av gebyret p å	**758**	**774**

5.3.5 Klarlegging av eksisterande grense der grensa tidlegare er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning

	2016	2017
For inntil 2 punkter	**4 561**	**4 659**
For overstigande grensepunkt, pr. punkt	**455**	**465**

5.3.6 Klarlegging av eksisterande grense der grensa ikkje tidlegare er koordinatbestemt / eller klarlegging av rettigheitar

	2016	2017
For inntil 2 punkter	**9 120**	**9 317**
For overstigande grensepunkt, pr. punkt	**912**	**931**

Gebyr for klarlegging av rettigheitar fakturerast etter medgått tid.

5.3.7 Privat grenseavtale

	2016	2017
For inntil 2 punkter eller 100 m grenselengde	**1 522**	**1 555**
For kvart nytt punkt eller påbyrja 100 m grenselengde	**151**	**154**

Billigaste alternativ for rekvirent veljast.

5.3.8 Urimelig gebyr

Dersom gebyret openbart er urimelig i forhold til dei prinsipp som er lagt til grunn, og det arbeidet og dei kostnadane kommunen har hatt, kan administrasjonssjefen eller den han/hun har gitt fullmakt, av eiget tiltak fastsette et passande gebyr.

Fullmaktshavar kan under same føresetnad og med bakgrunn i grunngitt søknad frå den som har fått krav om betaling av gebyr, fastsette et redusert gebyr.

5.3.9 Betalingstidspunkt

Gebyret skal krevjast inn forskotsvis.

5.3.10 Endringar i grunnlaget for matrikkelføring av saken

Gjer rekvirenten under sakens gang endringar i grunnlaget for matrikkelføring av saken, oppretthaldast likevel gebyret.

5.3.11 Utsending av matrikkelbrev

	2016	2017
Matrikkelbrev inntil 10 sider	**266**	**272**
Matrikkelbrev over 10 sider	**531**	**5421**

Endring i maksimalsatsane regulerast av Statens kartverk i takt med den årlige kostnadsutviklinga

5.3.12 Gebyr rekna ut etter medgått tid

Gebyr for oppmålingsarbeid som ikkje kan fastsetjast ut frå reglane over, skal reknast ut etter medgått tid, timepris som svarar til 1.2 promille av brutto årslønn for den som utfører arbeidet i tillegg til kostnader med reise og eventuelt merkemateriell.

5.3.13 Statlege gebyr og avgifter

Tinglysingsgebyr og eventuelle dokumentavgifter kjem i tillegg til alle kommunale gebyr.

Seljord kommune

Vedlegg til Gul bok

Driftstiltak og investeringstiltak som det ikkje er funne rom for i Rådmannen sitt framlegg til budsjett 2017

Innhald

1 Investeringstiltak som ikkje ligg i Rådmannen sitt budsjettframlegg 4

1.1 Programområde 2 4

1.1.1 PO 2 Nytt leikeapparat Heddeli barnehage 4

1.1.2 PO 2 Nytt gjerde Flatdal barnehage 4

1.1.3 PO 2 Elevgarderobe barneskulen 5

1.1.4 PO 2 Elektriske persienner ungdomsskulen 5

1.2 Programområde 5 6

1.2.1 PO 5 - Ny minilaster til bruk på vedlikehaldsavdelinga 6

1.2.2 PO 5 - Ny framskutt enhet 6

1.3 Samla driftskonsekvenser investering 7

2 Driftstiltak som ikkje ligg i rådmannen sitt budsjettframlegg 7

2.1 Programområde 1 7

2.1.1 PO 1: Ressursar til arkiv 7

2.2 Programområde 2 8

2.2.1 PO 2: Lærebøker Seljord barneskule 8

2.2.2 PO 2: Auke ressurs skyssutgifter skuleturar barneskulen 8

2.2.3 PO 2: Innkjøp Highspeedmaskin reinhald 9

2.2.4 PO 2: Flatdal barnehage lagringsplass leiker - leikeskur 9

2.2.5 PO 2 : Ny lavvo Heddeli barnehage 9

2.2.6 PO 2: Styrking av særskilt språkopplæring i skulen 10

2.2.7 PO 2: Auke leiarressurs Flatdal skule 10

2.2.8 PO 2: Auke leiarressurs ungdomsskulen 11

2.2.9 PO 2: Auke leiarressurs rektor barneskulen 11

2.2.10 PO 2: Heilskapleg leseopplæring på Seljord barneskule. 11

2.2.11 PO 2: Heilskapleg leseopplæring Flatdal skule 12

2.2.12 PO 2: IT-utstyr Seljord barneskule 12

2.2.13 PO 2: Leikeapparat Tussejuv barnehage 13

2.2.14 PO 2: Driftsstøtte Ungt entreprenørskap Telemark 13

2.3 Programområde 3 14

2.3.1 PO 3: Stillingsauke aktivitør 14

2.3.2 PO 3: Stillingsauke hjelpepersonell legekontoret 14

2.3.3 PO 3: Vidare utvikling av demensteam 15

2.3.4 PO 3: Reinhald av kontor og toalett på dagsenteret for psykisk helse 15

2.3.5 PO 3: Auka stillingsressurs i heimesjukepleia 16
2.3.6 PO 3: Vidareføre musikkbasera miljøbehandling 16
2.3.7 PO 3: Kompetansetiltak legevakta 17
2.3.8 PO 3: Nytt låssystem på legevakta 17
2.3.9 PO 3: Inventar og utstyr helsesenteret 17
2.3.10 PO 3: Inventar og utstyr sjukeheimen 18
2.4 Programområde 4 19
2.4.1 PO 4 - Auka kjøp av tenester frå Møtestad Seljord 19
2.4.2 PO 4 - Endring i bruk av næringsfond - løn til Næringssjef 19
2.5 Programområde 5 20
2.5.1 PO 5 - Auke bemanning 80% stilling vedlikehaldstenester/vaktmeister 20
2.5.2 PO 5 - Vedlikehaldsrapport kommunale vegar 20
2.5.3 PO 5 - Styringsskåp Seljord Reinseanlegg 20
2.5.4 PO 5 - Konsekvens av minste standard på kommunale vegar 21

1 Investeringstiltak som ikkje ligg i Rådmannen sitt budsjettframlegg

1.1 Programområde 2

Tiltak	1.1.1 PO 2 Nytt leikeapparat Heddeli barnehage
Beskrivelse	Det gamle leikeapparatet/klatrestativet er utslitt. Nytt leikeapparat/klatrestativ kostar 90 000 kr. Kostnader til arbeid med grunn og montering er rekna til 25 000 kr. Total kostnad inkl mva rekna til 144 000 kr.

	Totalt	Investert	Tidligere	Brukt i år	2017	2018	2019	2020	Gjenstår
Sted	Ansvar: Heddeli barnehage (220)								
Anna utstyr	0	0	0	0	115 000	0	0	0	0
Moms som vert refundert	0	0	0	0	29 000	0	0	0	0
Ref. moms investering	0	0	0	0	-29 000	0	0	0	0
Bruk av lån	0	0	0	0	-115 000	0	0	0	0
Sum investeringer					**144 000**	**0**	**0**	**0**	**144 000**
Sum lån					**-115 000**	**0**	**0**	**0**	**-115 000**
Sum annet					**-29 000**	**0**	**0**	**0**	**-29 000**
Netto finansiering					**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum renter					**1 035**	**2 022**	**1 957**	**1 892**	**6 906**
Sum avdrag					**0**	**3 592**	**3 592**	**3 592**	**10 776**
SUM NETTO DRIFT					**1 035**	**5 614**	**5 549**	**5 484**	**17 682**

Tiltak	1.1.2 PO 2 Nytt gjerde Flatdal barnehage
Beskrivelse	Det er behov for utskifting av gjerdet rundt uteområdet til Flatdal barnehage.

	Totalt	Investert	Tidligere	Brukt i år	2017	2018	2019	2020	Gjenstår
Sted	Ansvar: Flatdal barnehage (222)								
Byggjetenester, nybygg	0	0	0	0	85 000	0	0	0	0
Moms som vert refundert	0	0	0	0	21 500	0	0	0	0
Ref. moms investering	0	0	0	0	-21 500	0	0	0	0
Bruk av lån	0	0	0	0	-85 000	0	0	0	0
Sum investeringer					**106 500**	**0**	**0**	**0**	**106 500**
Sum lån					**-85 000**	**0**	**0**	**0**	**-85 000**
Sum annet					**-21 500**	**0**	**0**	**0**	**-21 500**

Netto finansiering					**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum renter					**765**	**1 494**	**1 446**	**1 398**	**5 103**
Sum avdrag					**0**	**2 656**	**2 656**	**2 656**	**7 968**
SUM NETTO DRIFT					**765**	**4 150**	**4 102**	**4 054**	**13 071**

Tiltak	**1.1.3 PO 2 Elevgarderobe barneskulen**
Beskrivelse	Barneskulen manglar funksjonelle garderobeløysingar for elevane i den gamle delen av skulebygget. Skåp og hyller er gamle og ikkje tilpassa elevane sine behov. Ny garderobeløysing for elevane i den gamle delen av skulebygget er rekna til 200 000 kr + mva

	Totalt	Investert	Tidligere	Brukt i år	2017	2018	2019	2020	Gjenstår
Sted	Ansvar: Seljord barneskule (210)								
Inventar og utstyr	0	0	0	0	200 000	0	0	0	0
Moms som vert refundert	0	0	0	0	50 000	0	0	0	0
Ref. moms investering	0	0	0	0	-50 000	0	0	0	0
Bruk av lån	0	0	0	0	-250 000	0	0	0	0
Sum investeringer					**250 000**	**0**	**0**	**0**	**250 000**
Sum lån					**-250 000**	**0**	**0**	**0**	**-250 000**
Sum annet					**-50 000**	**0**	**0**	**0**	**-50 000**
Netto finansiering					**-50 000**	**0**	**0**	**0**	**-50 000**
SUM NETTO DRIFT					**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Tiltak	**1.1.4 PO 2 Elektriske persienner ungdomsskulen**
Beskrivelse	Eksisterande markiser er i dårleg stand. Det er behov for å skifte dei ut med elektriske persienner. Ljossensor og styring frå kvart av klasseromma.

	Totalt	Investert	Tidligere	Brukt i år	2017	2018	2019	2020	Gjenstår
Sted	Ansvar: Seljord ungdomsskule (211)								
Byggjetenester, nybygg -	0	0	0	0	150 000	0	0	0	0
Moms som vert refundert	0	0	0	0	37 500	0	0	0	0
Ref. moms investering	0	0	0	0	-37 500	0	0	0	0
Bruk av lån	0	0	0	0	-150 000	0	0	0	0
Sum investeringer					**187 500**	**0**	**0**	**0**	**187 500**
Sum lån					**-150 000**	**0**	**0**	**0**	**-150 000**
Sum annet					**-37 500**	**0**	**0**	**0**	**-37 500**

Netto finansiering					**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum renter					**1 350**	**2 637**	**2 553**	**2 468**	**9 008**
Sum avdrag					**0**	**4 686**	**4 686**	**4 686**	**14 058**
SUM NETTO DRIFT					**1 350**	**7 323**	**7 239**	**7 154**	**23 066**

1.2 Programområde 5

Tiltak	**1.2.1 PO 5 - Ny minilaster til bruk på vedlikehaldsavdelinga**
Beskrivelse	Kommunen har i dag ein liten traktor med snofresar, denne står på Nesbukti og vert kun bruka til litt brøyting, maks 10 - 15 timar pr. vinter. Denne traktoren er for liten til å ha anna utstyr på. For å syte for naudsynt vedlikehald inkl brøyting på fleire stader som til dømes skule, barnehagar m.m. ville det difor vere fornuftig å erstatte denne traktoren med ein minilaster som kan nyttast med meir utstyr slik som skuffe, brøyteskjær, pallegaflar m m.

	Totalt	Investert	Tidligere	Brukt i år	2017	2018	2019	2020	Gjenstår
Sted	Ansvar: Vedlikehaldsavdeling (510)								
Kjøp av transportmidlar	0	0	0	0	250 000	0	0	0	0
Moms som vert refundert	0	0	0	0	50 000	0	0	0	0
Sal av driftm. utan mva.	0	0	0	0	-50 000	0	0	0	0
Ref. moms investering	0	0	0	0	-50 000	0	0	0	0
Bruk av lån	0	0	0	0	-200 000	0	0	0	0
Sum investeringer					**300 000**	**0**	**0**	**0**	**300 000**
Sum lån					**-200 000**	**0**	**0**	**0**	**-200 000**
Sum annet					**-100 000**	**0**	**0**	**0**	**-100 000**
Netto finansiering					**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum renter					**1 800**	**3 516**	**3 404**	**3 290**	**12 010**
Sum avdrag					**0**	**6 250**	**6 250**	**6 250**	**18 750**
SUM NETTO DRIFT					**1 800**	**9 766**	**9 654**	**9 540**	**30 760**

Tiltak	**1.2.2 PO 5 - Ny framskutt enhet**
Beskrivelse	Ein framskutt enhet er ein brannbil bygd på ein liten varebil (opptil 3500kg, klasse b førarkort). Dette gjer bilen til ein liten og effektiv innsatsbil ved hendingar i feks. tunellar, hus og hytter. I 2019 vil Seljord kommune få ei stor utfordring når den nye Mælefjelltunellen opnar. Dette vil stille store krav til brannvesenet i kommunen, både når det gjeld utstyr og kompetanse. Kommunens del av investeringa vil mest sannsynleg bli lågare dersom ein kan få anleggsbidrag frå Statens vegvesen, m fl. samt at desse kjøretøya er fritatt eingongsavgift til staten.

	Totalt	Investert	Tidligere brukt	Brukt i år	2017	2018	2019	2020	Gjenstående
Sted	Ansvar: Brann- og feiarvesen (540)								
Kjøp av anlegg	0	0	0	0	0	850 000	0	0	0
Moms som vert refundert	0	0	0	0	0	212 000	0	0	0
Ref. moms investering	0	0	0	0	0	-212 000	0	0	0
Bruk av lån	0	0	0	0	0	-850 000	0	0	0
					2017	2018	2019	2020	Totalt
Sum investeringer					**0**	**1 062 000**	**0**	**0**	**1 062 000**
Sum lån					**0**	**-850 000**	**0**	**0**	**-850 000**
Sum annet					**0**	**-212 000**	**0**	**0**	**-212 000**
Netto finansiering					**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum renter					**0**	**7 650**	**14 941**	**14 463**	**37 054**
Sum avdrag					**0**	**0**	**26 562**	**26 562**	**53 124**
SUM NETTO DRIFT					**0**	**7 650**	**41 503**	**41 025**	**90 178**

1.3 Samla driftskonsekvenser investering

Sum renter					**4 950**	**17 319**	**24 301**	**23 511**	**70 081**
Sum avdrag					**0**	**17 184**	**43 746**	**43 746**	**104 676**
Sum andre driftskonsekvenser					**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
SUM NETTO DRIFTSKONS.					**4 950**	**34 503**	**68 047**	**67 257**	**174 757**

2 Driftstiltak som ikkje ligg i rådmannen sitt budsjettframlegg

2.1 Programområde 1

Kapittel : Sentraladministrasjon og fellesutgifter/-inntekter	
Tiltak	**2.1.1 PO 1: Ressursar til arkiv**
Beskrivelse	Det er behov for å bruke inntil kr 100 000 til a jourføring av saker i ephorte

	2017	2018	2019	2020	Totalt

Sted	Ansvar: Personalavdeling, inkl. ekspedisjon og arkiv (116)				
Anna ekstrahjelp	100 000	0	0	0	100 000
Pensjonspremie KLP	18 690	0	0	0	18 690
Arbeidsgjevaravgift	12 581	0	0	0	12 581
Sum utgifter	**131 271**	**0**	**0**	**0**	**131 271**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**131 271**	**0**	**0**	**0**	**131 271**
SUM NETTO TILTAK	**131 271**	**0**	**0**	**0**	**131 271**

2.2 Programområde 2

Skule og oppvekst	
Tiltak	**2.2.1 PO 2: Lærebøker Seljord barneskule**
Beskrivelse	Elevtalet ved Seljord barneskule har auka mykje dei siste åra utan at lærebokposten er justert. Det er no behov for auke med 30 000 kr, frå 150 000 kr til 180 000 kr. Seljord brukar minst pengar på læremiddel av alle VT-kommunane og har gjort det i mange år (kjelde SSB) På barneskulen er det om lag 180 elevar.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Seljord barneskule (210)				
Lærebøker	30 000	30 000	30 000	30 000	120 000
Sum utgifter	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**120 000**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**120 000**
SUM NETTO TILTAK	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**120 000**

Tiltak	**2.2.2 PO 2: Auke ressurs skyssutgifter skuleturar barneskulen**
Beskrivelse	Det er viktig at skulen har ressursar nok til å realisere den lokal kulturplanen og ta del i aktivitetar i Telemark og omegn. Ein klassetur med buss kostar om lag 5 000 kr og skulen har 35 000 kr til disposisjon til dette formålet. Dette er i dag ikkje dekning økonomisk for å gjennomføre alle turane i den lokale kulturplanen. Posten 11703 bør aukast med 35 000 kr. Dersom det ikkje er rom for slik auke, må skulen nedprioritere klasseturar (og den lokale kulturplanen) frå og med 2017.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Seljord barneskule (210)				
Skuleskyss	35 000	35 000	35 000	35 000	140 000
Sum utgifter	**35 000**	**35 000**	**35 000**	**35 000**	**140 000**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**35 000**	**35 000**	**35 000**	**35 000**	**140 000**
SUM NETTO TILTAK	**35 000**	**35 000**	**35 000**	**35 000**	**140 000**

Tiltak	### 2.2.3 PO 2: Innkjøp Highspeedmaskin reinhald
Beskrivelse	Det er behov for innkjøp av ein reinhaldsmaskin (highspeedmaskin) til bruk for reinhaldarane ved ungdomsskulen. Pis om lag 15 000 kr.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Seljord ungdomsskule (211)				
Forbruksmateriell reinhald	15 000	0	0	0	15 000
Sum utgifter	**15 000**	**0**	**0**	**0**	**15 000**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**15 000**	**0**	**0**	**0**	**15 000**
SUM NETTO TILTAK	**15 000**	**0**	**0**	**0**	**15 000**

Tiltak	### 2.2.4 PO 2: Flatdal barnehage lagringsplass leiker - leikeskur
Beskrivelse	Det er behov for meir lagringsplass i Flatdal barnehage. Nytt leikeskur er kostnadsrekna til 15 000 kr.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Flatdal barnehage (222)				
Utgiftsdekning etter rekning	15 000	0	0	0	15 000
Moms som vert refundert	4 000	0	0	0	4 000
Ref.moms drift	-4 000	0	0	0	-4 000
Sum utgifter	**19 000**	**0**	**0**	**0**	**19 000**
Sum inntekter	**-4 000**	**0**	**0**	**0**	**-4 000**
Sum netto	**15 000**	**0**	**0**	**0**	**15 000**
SUM NETTO TILTAK	**15 000**	**0**	**0**	**0**	**15 000**

Tiltak	### 2.2.5 PO 2 : Ny lavvo Heddeli barnehage
Beskrivelse	Den gamle lavvoen til barnehagen er gamal og det er ynskjeleg å byte ut med ny av tre, slik at

	det er mindre behov for vedlikehald. Kostnadsrekna til 54 500 kr + mva

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Heddeli barnehage (220)				
Utgiftsdekning etter rekning	54 500	0	0	0	54 500
Moms som vert refundert	13 000	0	0	0	13 000
Ref.moms drift	-13 000	0	0	0	-13 000
Sum utgifter	**67 500**	**0**	**0**	**0**	**67 500**
Sum inntekter	**-13 000**	**0**	**0**	**0**	**-13 000**
Sum netto	**54 500**	**0**	**0**	**0**	**54 500**
SUM NETTO TILTAK	**54 500**	**0**	**0**	**0**	**54 500**

Tiltak	**2.2.6 PO 2: Styrking av særskilt språkopplæring i skulen**
Beskrivelse	Framandspråklege elevar får i dag mangelfull opplæring. Det er etterkvart mange framandspråklege elevar ved skulane i sentrum. Dei har rett på særskilt norskopplæring, tospråkleg fagopplæring og morsmålsopplæring. Skulane ynskjer å gi elevane eit fullverdig tilbod og ein må difor styrke med om lag ein lærarstilling, kostnadsrekna til 622 000 kr årseffekt i 2018, 7/12-effekt i 2017 med 260 000 kr.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Seljord barneskule (210)				
Løn i faste stillingsheimlar	260 000	622 000	622 000	622 000	2 126 000
Arbeidsgjevaravgift	27 560	65 932	65 932	65 932	225 356
Sum utgifter	**287 560**	**687 932**	**687 932**	**687 932**	**2 351 356**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**287 560**	**687 932**	**687 932**	**687 932**	**2 351 356**
SUM NETTO TILTAK	**287 560**	**687 932**	**687 932**	**687 932**	**2 351 356**

Tiltak	**2.2.7 PO 2: Auke leiarressurs Flatdal skule**
Beskrivelse	Det er behov for auke av leiarressurs ved Flatdal skule med 18 % stilling (frå 82 til 100%). Rektor ved Flatdal skule må i dag vere leiar for skule, sfo, reinhaldarar og ansvar for merkantilt arbeid på skulen. I tillegg må rektor undervise i om lag 20 % stilling. Styrking av ressursar til rektor vil frigjere tid til pedagogisk utviklingsarbeid og oppfølging av skule og SFO. Tiltaket er kostnadsrekna til 116 000 kr i lønsutgifter (ekls pensjon og arb.g.avgift), årseffekt 2017.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Flatdal skule (212)				
Løn i faste stillingsheimlar	116 000	116 000	116 000	116 000	464 000

Arbeidsgjevaravgift	12 296	12 296	12 296	12 296	49 184
Sum utgifter	**128 296**	**128 296**	**128 296**	**128 296**	**513 184**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**128 296**	**128 296**	**128 296**	**128 296**	**513 184**
SUM NETTO TILTAK	**128 296**	**128 296**	**128 296**	**128 296**	**513 184**

Tiltak	**2.2.8 PO 2: Auke leiarressurs ungdomsskulen**
Beskrivelse	Det er behov for justering av leiarressursar ved ungdomsskulen. Ein rår til 45 % auke frå 55% til 100% leiarressurs, som tilsvarar årseffekt 280 000 kr. Ved auke frå hausten 2017 får tiltaket 5/12-effekt i 2017, som tilsvarar 117 000 kr med årseffekt frå 2018.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Seljord ungdomsskule (211)				
Løn i faste stillingsheimlar	117 000	280 000	280 000	280 000	957 000
Arbeidsgjevaravgift	12 402	29 680	29 680	29 680	101 442
Sum utgifter	**129 402**	**309 680**	**309 680**	**309 680**	**1 058 442**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**129 402**	**309 680**	**309 680**	**309 680**	**1 058 442**
SUM NETTO TILTAK	**129 402**	**309 680**	**309 680**	**309 680**	**1 058 442**

Tiltak	**2.2.9 PO 2: Auke leiarressurs rektor barneskulen**
Beskrivelse	Det er behov for justering av leiarressursar ved barneskulen. Ein rår til 30 % auke frå 70% til 100% leiarressurs, som tilsvarar årseffekt 183 000 kr. Ved auke frå hausten 2017 får tiltaket 5/12-effekt i 2017, som tilsvarar 76 000 kr og årseffekt frå 2018.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Seljord barneskule (210)				
Løn i faste stillingsheimlar	76 000	183 000	183 000	183 000	625 000
Arbeidsgjevaravgift	8 056	19 398	19 398	19 398	66 250
Sum utgifter	**84 056**	**202 398**	**202 398**	**202 398**	**691 250**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**84 056**	**202 398**	**202 398**	**202 398**	**691 250**
SUM NETTO TILTAK	**84 056**	**202 398**	**202 398**	**202 398**	**691 250**

Tiltak	**2.2.10 PO 2: Heilskapleg leseopplæring på Seljord barneskule.**

Beskrivelse	Barneskulane ynskjer å arbeide etter modellen heilskapleg leseopplæring. Denne modellen krev at elevane blir delt opp i fleire smågrupper og får tilpassa lesestoff og oppgåver på stasjonar i klasserom. Seljord barneskule ynskjer ei styrking med 8 delingstimar (TPO-timar/tilpassa opplæring) til dette med verknad frå hausten 2017. 8 timar utgjer 33% stilling på barneskulen.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Seljord barneskule (210)				
Løn i faste stillingsheimlar	64 000	153 000	153 000	153 000	523 000
Arbeidsgjevaravgift	6 784	16 218	16 218	16 218	55 438
Sum utgifter	**70 784**	**169 218**	**169 218**	**169 218**	**578 438**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**70 784**	**169 218**	**169 218**	**169 218**	**578 438**
SUM NETTO TILTAK	**70 784**	**169 218**	**169 218**	**169 218**	**578 438**

Tiltak	**2.2.11 PO 2: Heilskapleg leseopplæring Flatdal skule**
Beskrivelse	Barneskulane ynskjer å arbeide etter modellen heilskapleg leseopplæring. Denne modellen krev at elevane blir delt opp i fleire smågrupper og får tilpassa lesestoff og oppgåver på stasjonar i klasserom. Flatdal skule ynskjer ei styrking med 5 delingstimar (TPO-timar/tilpassa opplæring) til dette med verknad frå hausten 2017. 5 timar utgjer 20% stilling.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Flatdal skule (212)				
Løn i faste stillingsheimlar	39 000	93 000	93 000	93 000	318 000
Arbeidsgjevaravgift	4 134	9 858	9 858	9 858	33 708
Sum utgifter	**43 134**	**102 858**	**102 858**	**102 858**	**351 708**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**43 134**	**102 858**	**102 858**	**102 858**	**351 708**
SUM NETTO TILTAK	**43 134**	**102 858**	**102 858**	**102 858**	**351 708**

Tiltak	**2.2.12 PO 2: IT-utstyr Seljord barneskule**
Beskrivelse	Det er behov for å auke budsjettposten 12001, IT-utstyr, ved barneskulen. Posten er i dag på 101 000 kr og det er ynskje om auke til 150 000 kr. Barneskulen har i år 180 elevar og om lag 25 tilsette i skuledelen (totalt 205 personar). IT-posten skal dekkje arbeidspc til lærarar (kostar om lag 12 000 kr), elevpc til elevane/klasserom(kostar om lag 6-8 000 kr), smarttavler, Ipad m.m. 101 000 kr utgjer om lag 500 kr per elev og tilsett per år. Med såpass lite midlar til nyinnkjøp av

	IT-utstyr er det vanskeleg å satse på IT i grunnskulen i Seljord.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Seljord barneskule (210)				
IT-utstyr	49 000	49 000	49 000	49 000	196 000
Sum utgifter	**49 000**	**49 000**	**49 000**	**49 000**	**196 000**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**49 000**	**49 000**	**49 000**	**49 000**	**196 000**
SUM NETTO TILTAK	**49 000**	**49 000**	**49 000**	**49 000**	**196 000**

Tiltak	**2.2.13 PO 2: Leikeapparat Tussejuv barnehage**
Beskrivelse	Det er råte i fleire av dei bærande elementa på huskestativ i Tussejuv barnehage. Nytt stativ er rekna til i underkant av 40 000 kr og det er ynskjeleg å skifte ut med nytt stativ så raskt som mogleg.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Tussejuv barnehage (221)				
Utgiftsdekning etter rekning	40 000	0	0	0	40 000
Sum utgifter	**40 000**	**0**	**0**	**0**	**40 000**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**40 000**	**0**	**0**	**0**	**40 000**
SUM NETTO TILTAK	**40 000**	**0**	**0**	**0**	**40 000**

Tiltak	**2.2.14 PO 2: Driftsstøtte Ungt entreprenørskap Telemark**
Beskrivelse	Ungt entreprenørskap i Telemark, UE, arbeider for å stimulere entreprenørskap i regionen og arbeidet er i hovudsak retta inn mot skulesektoren, særleg ungdomstrinn og vgs-nivå, for å auke talet på ungdomsbedrifter og etterkvart etablering av bedrifter. UE Telemark ber kommunane og f.kommunane om driftsstøtte for å sikre aktivitetsnivået. Seljord kommune har i liten grad satsa på Ungt entreprenørskap, men har jobba lokalt med eigne ressursar for å etablere elevbedrift m.m. på ungdomsskulen. Skuleansvarleg meiner at ordninga i hovudsak bør vere retta mot vgs-nivå og finansiert av f.kommune. Vi er bedt om å støtte UE med 35 000 kr i årleg støtte for å sikre aktivitetsnivået. Tiltaket er ikkje finansiert innanfor eksisterande ramme, men fører til varig utvida økjonomisk driftsnivå.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Undervisningskontoret (200)				
Konsulenttenester	35 000	35 000	35 000	35 000	140 000

Sum utgifter	**35 000**	**35 000**	**35 000**	**35 000**	**140 000**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**35 000**	**35 000**	**35 000**	**35 000**	**140 000**
SUM NETTO TILTAK	**35 000**	**35 000**	**35 000**	**35 000**	**140 000**

2.3 Programområde 3

Helse og omsorg	
Tiltak	**2.3.1 PO 3: Stillingsauke aktivitør**
Beskrivelse	Sjukeheimen har aktivitør i 60 % st. Avdelinga ynskjer å auke denne til ein 100 % st. grunna auka behov for å organisera aktivitetar. Ei slik auke vil koste om lag kr. 210 000 årleg. Det har ikkje vore rom for å få eit slikt tiltak inn i budsjettforslaget.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Sjukeheim (333)				
Løn i faste stillingsheimlar	166 480	166 480	166 480	166 480	665 920
Pensjonspremie KLP	31 115	31 115	31 115	31 115	124 460
Arbeidsgjevaravgift	20 945	20 945	20 945	20 945	83 780
Sum utgifter	**218 540**	**218 540**	**218 540**	**218 540**	**874 160**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**218 540**	**218 540**	**218 540**	**218 540**	**874 160**
SUM NETTO TILTAK	**218 540**	**218 540**	**218 540**	**218 540**	**874 160**

Tiltak	**2.3.2 PO 3: Stillingsauke hjelpepersonell legekontoret**
Beskrivelse	Helsesenteret er lågt bemanna med hjelpepersonell i høve til talet på legar.Status for Seljord er 0,68 st. hjelpepersonell pr. legeårsverk mens tilrådd frå legeforeningen er 1,2 st. hjelpepersonell pr. legeårsverk i distrikt. Det er difor ynskje om ei auke med 40 % st som sjukepleiar ved legekontoret. Underbemanning på hjelpepersonell fører til auka stress ved legekontoret og i verste fall tapte refusjonar/inntekter.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Legetenester (310)				
Løn i faste stillingsheimlar	175 000	175 000	175 000	175 000	700 000
Pensjonspremie KLP	32 708	32 708	32 708	32 708	130 832
Arbeidsgjevaravgift	22 017	22 017	22 017	22 017	88 068
Sum utgifter	**229 725**	**229 725**	**229 725**	**229 725**	**918 900**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Sum netto	**229 725**	**229 725**	**229 725**	**229 725**	**918 900**
SUM NETTO TILTAK	**229 725**	**229 725**	**229 725**	**229 725**	**918 900**

Tiltak	**2.3.3 PO 3: Vidare utvikling av demensteam**
Beskrivelse	I 2016 er det etablera eit demensteam bestående av 3 sjukepleiarar som jobbar ved ulike avdelingar. I ein situasjon der talet på demente vil vera aukande, er det forventa frå statleg hald at kommunane prioriterar auka innsats på området. Kommunen har fått kr. 50 000 frå fylkesmannen i kompetansemidlar til å starte dette opp i år. Avdelinga har kome med ynskje om å vidareføre arbeidet med ein 30 % st. i 2017.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Sjukeheim (333)				
Løn i faste stillingsheimlar	140 820	140 820	140 820	140 820	563 280
Andre faste tillegg i faste stillingar	14 222	14 222	14 222	14 222	56 888
Helgedagstilegg	7 182	7 182	7 182	7 182	28 728
Pensjonspremie KLP	30 319	30 319	30 319	30 319	121 276
Arbeidsgjevaravgift	20 410	20 410	20 410	20 410	81 640
Sum utgifter	**212 953**	**212 953**	**212 953**	**212 953**	**851 812**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**212 953**	**212 953**	**212 953**	**212 953**	**851 812**
SUM NETTO TILTAK	**212 953**	**212 953**	**212 953**	**212 953**	**851 812**

Tiltak	**2.3.4 PO 3: Reinhald av kontor og toalett på dagsenteret for psykisk helse**
Beskrivelse	Senteret held til i ein einebustad i Kapteinsgata ved siden av Moentunet. I tillegg til aktivitetsrom er det også to mindre kontor i bustaden og som vert nytta av dei tilsette i avdelinga for rus og psykisk helse. Avdelinga har ingen reingjeringsressurs knyta til senteret, noko som også er peika på i fleire tidlegare vernerunderapportar. Det er behov for minimum ein 10 % st for vask av dei to kontora og toalett i dagsenteret.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Habilitering og rehabilitering (332)				
Løn i faste stillingsheimlar	35 500	35 500	35 500	35 500	142 000
Pensjonspremie KLP	6 635	6 635	6 635	6 635	26 540
Arbeidsgjevaravgift	4 466	4 466	4 466	4 466	17 864
Sum utgifter	**46 601**	**46 601**	**46 601**	**46 601**	**186 404**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**46 601**	**46 601**	**46 601**	**46 601**	**186 404**

SUM NETTO TILTAK	**46 601**	**46 601**	**46 601**	**46 601**	**186 404**

Tiltak	**2.3.5 PO 3: Auka stillingsressurs i heimesjukepleia**
Beskrivelse	Samhandlingsreforma og raskare utskriving frå sjukehus har over tid ført med seg fleire oppgåver og eit auka press også i heimesjukepleia. Dei tilsette opplever eit behov for auka bemanning på kveld og på dagtid i helg. Slik situasjonen er no er det fleire som gruar seg til å gå på jobb fordi listene er så pressa at det ikkje er rom for noko ekstra.Ved å utvide med eit personale til på kveld og i helg vil det innebera ei auke på 1,38 st.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Heimetenester (331)				
Løn i faste stillingsheimlar	647 772	647 772	647 772	647 772	2 591 088
Andre faste tillegg i faste stillingar	65 425	65 425	65 425	65 425	261 700
Helgedagstilegg	33 036	33 036	33 036	33 036	132 144
Pensjonspremie KLP	139 471	139 471	139 471	139 471	557 884
Arbeidsgjevaravgift	93 885	93 885	93 885	93 885	375 540
Sum utgifter	**979 589**	**979 589**	**979 589**	**979 589**	**3 918 356**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**979 589**	**979 589**	**979 589**	**979 589**	**3 918 356**
SUM NETTO TILTAK	**979 589**	**979 589**	**979 589**	**979 589**	**3 918 356**

Tiltak	**2.3.6 PO 3: Vidareføre musikkbasera miljøbehandling**
Beskrivelse	Kommunen har i samarbeid med frivilligsentralen gjennomført eit prosjekt i 2016, der hovudfokus har vore å skolere ei gruppe tilsette og friviljuge metodisk i å bruke song og musikk i arbeidet,i hovudsak overfor demente. Det er i 2016 gitt midlar frå fylkesmannen, men desse kan ein ikkje rekne med å få vidare i 2017. For å sikre at dette arbeidet vil bli vidareført er det behov for noko meir skolering samt kjøp av noko utstyr i 2017. Eit forsiktig behovsanslag til meir kurs og utstyr er kr. 40 000. Nokon meiner også at det vil vera trong for å ha ein 20 % st. ved demensavdelinga til dette, noko som vil koste enda meir. Erfaringar frå andre kommunar som har innført denne metoden, har vist reduksjonar båe i bruk av beroligande medikament og mindre sjukefråver for dei tilsette.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Sjukeheim (333)				
Anna utstyr, inventar	40 000	40 000	40 000	40 000	160 000
Sum utgifter	**40 000**	**40 000**	**40 000**	**40 000**	**160 000**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**40 000**	**40 000**	**40 000**	**40 000**	**160 000**

SUM NETTO TILTAK	**40 000**	**40 000**	**40 000**	**40 000**	**160 000**

Tiltak	**2.3.7 PO 3: Kompetansetiltak legevakta**
Beskrivelse	I samband med pilotprosjektet mellom Seljord legevakt og STHF for å forbetre den akuttmedisinske samhandlinga, er det kjøpt inn ein del medisinsk utstyr, noko som vil krevje noko meir opplæring i tida som kjem for å få ein maksimal utnytting. Pilotprosjektet vert avslutta pr. 31.12.16, men behovet held fram inn i det nye året.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Legetenester (310)				
Konsulenttenester	30 000	30 000	30 000	30 000	120 000
Sum utgifter	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**120 000**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**120 000**
SUM NETTO TILTAK	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**120 000**

Tiltak	**2.3.8 PO 3: Nytt låssystem på legevakta**
Beskrivelse	Avdelingsleiar ved legevakta har peika på behovet for å endra låsesystem og rurinar ved legevakta, av omsyn til å trygge dei tilsette. Det er ikkje vore mogeleg å avklare nærmare beløp men eit mogeleg stipulert beløp er kr. 30 000.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Legetenester (310)				
Anna utstyr, inventar	30 000	30 000	30 000	30 000	120 000
Sum utgifter	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**120 000**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**120 000**
SUM NETTO TILTAK	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**120 000**

Tiltak	**2.3.9 PO 3: Inventar og utstyr helsesenteret**
Beskrivelse	Avdelinga peikar på behov for å erstatta diverse utstyr og inventar som er ødelagt, nærmare bestemt ein prøvetalingsstol og nokre andre stolar. Kostnad er anslått til om lag kr. 15 000.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Legetenester (310)				
Inventar og utstyr	15 000	15 000	15 000	15 000	60 000
Sum utgifter	**15 000**	**15 000**	**15 000**	**15 000**	**60 000**

Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**15 000**	**15 000**	**15 000**	**15 000**	**60 000**
SUM NETTO TILTAK	**15 000**	**15 000**	**15 000**	**15 000**	**60 000**

Tiltak	**2.3.10 PO 3: Inventar og utstyr sjukeheimen**
Beskrivelse	Mykje inventar og utstyr på sjukeheimen er frå institusjonen vart opna for mange år tilbake. Dette inneber at ein del maskinar og anna utstyr er dårleg og møblar nedsliten. Nokre maskinar er livsviktige og må erstattast når dei kollapsar, mens andre anskaffingar kan planleggast meir. Til dømes er utemøblane på demensavdelinga i svært dårleg forfatning. Det same er tilfelle når det gjeld noko av møblane på somatisk avdeling. Det er behov for å auke utsyrsposten frå 50 000 til kr. 100 000.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Sjukeheim (333)				
Inventar og utstyr	50 000	50 000	50 000	50 000	200 000
Sum utgifter	**50 000**	**50 000**	**50 000**	**50 000**	**200 000**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**50 000**	**50 000**	**50 000**	**50 000**	**200 000**
SUM NETTO TILTAK	**50 000**	**50 000**	**50 000**	**50 000**	**200 000**

2.4 Programområde 4

Kapittel : Kultur, næring og utvikling	
Tiltak	2.4.1 PO 4 - Auka kjøp av tenester frå Møtestad Seljord
Beskrivelse	Det er gjeve politiske signal på ei auke i kjøp av tenester frå Møtestad Seljord i storleiken 100 000,- som eit ledd i å styrke selskapets moglegheit for utvikling og stabil drift.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Kultur og næring (440)				
Møtestad Seljord as, turistinfo. og marknadsf.	100 000	100 000	100 000	100 000	400 000
Tilskot til næringsføremål	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000	-400 000
Sum utgifter	0	0	0	0	0
Sum inntekter	0	0	0	0	0
Sum netto	0	0	0	0	0
SUM NETTO TILTAK	0	0	0	0	0

Tiltak	2.4.2 PO 4 - Endring i bruk av næringsfond - løn til Næringssjef
Beskrivelse	Det er gjeve politiske signal om ei endring i bruk av næringsfond. Spesifikk gjeld dette lønn av næringssjef. Drifts utfordringane med denne endringa kan ikkje løysast innafor ramma.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Kultur og næring (440)				
Løn i faste stillingsheimlar	296 657	296 657	296 657	296 657	1 186 628
Pensjonspremie KLP	55 445	55 445	55 445	55 445	221 780
Arbeidsgjevaravgift	37 323	37 323	37 323	37 323	149 292
Tilskot til næringsføremål	389 425	389 425	389 425	389 425	1 557 700
Bruk av bunde fond - Næringsfond I	-389 425	-389 425	-389 425	-389 425	-1 557 700
Sum utgifter	778 850	778 850	778 850	778 850	3 115 400
Sum inntekter	-389 425	-389 425	-389 425	-389 425	-1 557 700
Sum netto	389 425	389 425	389 425	389 425	1 557 700
SUM NETTO TILTAK	389 425	389 425	389 425	389 425	1 557 700

2.5 Programområde 5

Kapittel : Teknisk	
Tiltak	**2.5.1 PO 5 - Auke bemanning 80% stilling vedlikehaldstenester/vaktmeister**
Beskrivelse	Ei stadig auke i vedlikehaldsoppgåver og auke ressursar til dette, samt endring i oppgåver hjå eksiterande bemannnig gjer at det er behov for ein ny stillingsheimel for å ivaretaka kommunes oppgåver knytt til bygg og yte anlegg. Nye anlegg (vassbehandlingsanlegget på Vallar), planlagt nye omsorgsbustader i Nesvegen 7, samt ei endring i rutinar for sikkerheit på ytre anlegg er døme på desse.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Vedlikehaldsavdeling (510)				
Løn i faste stillingsheimlar	344 000	344 000	344 000	344 000	1 376 000
Pensjonspremie KLP	64 294	64 294	64 294	64 294	257 176
Arbeidsgjevaravgift	43 279	43 279	43 279	43 279	173 116
Sum utgifter	**451 573**	**451 573**	**451 573**	**451 573**	**1 806 292**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**451 573**	**451 573**	**451 573**	**451 573**	**1 806 292**
SUM NETTO TILTAK	**451 573**	**451 573**	**451 573**	**451 573**	**1 806 292**

Tiltak	**2.5.2 PO 5 - Vedlikehaldsrapport kommunale vegar**
Beskrivelse	Det er ytra eit politisk ynskje om at kommunen skal få på plass eit asfaltp program for å betre standard på kommunale vegar. Administrasjon vil bestille ein komplett rapport på alle kommunale vegar for å sjå på vedlikehaldsbehov og standard - rapporten skal peike på et metodisk rehabiliteringsprogram av kommunale vegar

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Vegar og grøntanlegg (530)				
Vedlikehaldstenester, vegar	-250 000	0	0	0	-250 000
Konsulenttenester	250 000	0	0	0	250 000
Sum utgifter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
SUM NETTO TILTAK	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Tiltak	**2.5.3 PO 5 - Styringsskåp Seljord Reinseanlegg**
Beskrivelse	Styringsskåp er så gamalt at det ikkje er mogleg å skaffe nye delar for vedlikehald, dette må difor erstattast med nytt. pris for innkjøp er ca. 100.000,-

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Avløp (551)				
Anna utstyr, inventar	100 000	0	0	0	100 000
Årsavgifter	-100 000	0	0	0	-100 000
Sum utgifter	**100 000**	**0**	**0**	**0**	**100 000**
Sum inntekter	**-100 000**	**0**	**0**	**0**	**-100 000**
Sum netto	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
SUM NETTO TILTAK	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Tiltak	### 2.5.4 PO 5 - Konsekvens av minste standard på kommunale vegar
Beskrivelse	Det er peika på frå politisk hald at det er behov for ei minste standard for kommunale vegar. Kantklipp av alle kommunale vegar er eit tiltak som er satt som minste krav. Administrasjonen har sett på kostnad for dette.

	2017	2018	2019	2020	Totalt
Sted	Ansvar: Vegar og grøntanlegg (530)				
Vedlikehaldstenester, vegar	100 000	100 000	100 000	100 000	400 000
Sum utgifter	**100 000**	**100 000**	**100 000**	**100 000**	**400 000**
Sum inntekter	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Sum netto	**100 000**	**100 000**	**100 000**	**100 000**	**400 000**
SUM NETTO TILTAK	**100 000**	**100 000**	**100 000**	**100 000**	**400 000**

Vedlegg til Handlingsprogram 2017 -2020

Tabell over naudsynt vedlikehald av kommunale bygg, vegar og bruer
i handlingsplanperioden 2017 – 2020, basert på ein enkel tilstandsgjennomgang.
I økonomiplanperioden rår ein til ei auke i bemanninga ved teknisk avdeling - vedlikehaldsbudsjett, jamfør side 36 i hovuddokument.

Tiltak		Teknisk stand	Kostnad i 10-års perspektiv	2017	2018	2019	2020
Kommunale bygg /tenesteproduksjon							
Kommunehuset		Middels	240 000	0	0	0	150 000
Biblioteket -		Dårleg	575 000	0	0	0	0
Stormoen		Dårleg	220 000	12 000	0	0	0
Symjehall, minste naudsynt vedlikehald		Dårleg	3 430 000	0	0	0	0
Oppvekst:							
Seljord b.skule		God	900 000	188 000	145 000	100 000	150 000
Seljord u.skule		God	842 000	0	0	100 000	100 000
Flatdal skule		Middels	1 190 000	300 000	200 000	300 000	100 000
Heddeli barnehage		God	100 000	0	0	0	0
Tussejuv barnehage		God	70 000	0	0	0	0
Flatdal barnehage		God	75 000	0	0	0	0
Svartdal skule		Dårleg	10 000	0	0	0	0
Helse og omsorg:							
Helsesenteret		God	60 000	0	0	0	0
Nesbukti pleie- og oms.senter		God	95 000	0	20 000	0	0
Heddeli bu og – servicesenter		Dårleg	2 480 000	0	0	0	0
Gravebremsen		God	130 000	0	0	0	0
Hedddelitunet		God	100 000	0	0	0	0
Steinmoen		God	610 000	0	135 000	0	0
Moentunet		God	125 000	0	0	0	0
Dagsenteret		Middels	310 000	0	0	0	0
Sum vedlikehald bygg:				500 000	500 000	500 000	500 000
Kommunale bustader							
Nesvegen 7		Riving	0	0	0	0	0
Moganvegen 9		Dårleg	425 000	0	0	0	0
Hegnivegen 19 og 21		God	690 000	0	0	0	0
Hegnivegen 6		Middels	632 000	0	0	0	0
Gravshaugvegen 31		Middels	550 000	0	0	0	0
Gravshaugvegen 20		God	430 000	0	0	0	0
Jakob Naadlandsveg 1/3		Middels	580 000	0	0	0	0
Jakob Naadlandsveg 5/7		God	50 000	0	0	0	0

Tiltak		Teknisk stand	Kostnad i 10-års perspektiv	2017	2018	2019	2020
Storgård 14		God	130 000	0	0	0	0
Sundbøtunet		God	285 000	0	0	0	0
Åmotsdalsvegen 1305		God	60 000	0	0	0	0
Brøløsv. 106 (FIG)		Dårleg	50 000	0	0	0	0
Sum vedlikehald bustad:			**15 676 500**	0	0	0	0
Vegvedlikehald	Lengde						
Brekkegrendvegen	2 720	Dårleg	300 000	0	0	0	0
Heivegen	5 200	Dårleg	200 000	0	0	0	0
Nordbygdivegen inkl. g/s-veg	5 140	Middels	900 000	430 000	470 000	0	0
Seljord sentrum	5 735	Middels	1 600 000	0	30 000	100 000	250 000
Gravshaugan/Tømm.åsen/ Bringsås	7 340	God	800 000	0	0	0	0
Gullnesvegen Brøløs-Tresland	5 030	Middels	90 000	0	0	0	0
Prestegardsvegen	1 495	God	Vanleg vedlikehald	0	0	0	0
Trongkleiv	1 340	God	Vanleg vedlikehald	0	0	0	0
Århus	650	Dårleg	250 000	0	0	0	250 000
Sundbøhaugen/Åsland	1 463	God	100 000	0	0	0	0
Flatdalsbyen	1 140	God	Vanleg vedlikehald	0	0	0	0
Natadalsvegen	1 895	Middels	100 000	0	0	0	0
Svartdalsvegen	5 150	Dårleg	400 000	0	0	400 000	0
Rønjomsgrendi	820	Middels	70 000	70 000	0	0	0
Bergemoen inkl. g/s-veg	1 405	God	Vanleg vedlikehald	0	0	0	0
Sudbøvegen	8 700	God	Vanleg vedlikehald	0	0	0	0
Gjevarv, Vinje	1 000	Middels	Vanleg vedlikehald	0	0	0	0
Gjevarvatn	700	Middels	Vanleg vedlikehald	0	0	0	0
Sum vedlikehald vegar:	56 923		**4 870 000**	500.000	500.000	500.000	500.000
Bruer:							
Bygdaråi bru		Akutt	2 200 000	2 200 000	0	0	0
Vallar bru		Middels	1 000 000	95 000	1 000 000	0	0
Andre bruer auka vedlikehald		Middels	500 000	0	0	0	500 000
Sum vedlikehald bruer:			3 700 000	95 000	1 000 000		
Totalt til Budsjett og økonomiplan				2 295 000	1 000 000	0	500 000

Seljord kommune

3840 Seljord Seljord 06.12.16

Kommentar til budsjett og økonomiplan 2017

Seljord kommune skal vera eit samfunn i vekst og utvikling som er bevisst kvalitetane sine, og brukar dei for å styrkje lokalsamfunnet slik at kommunen blir ein endå betre stad og bu, arbeide i og besøke. Dette er kommunen sitt overordna mål.

Med formannskapets forslag til innsparing i PO3 med 600 000 i 2017, 1,2 millionar i 2018, 1,8 millionar i 2019 og 2,5 millionar i 2020, vil dette gå utover kvaliteten.

Skal ein få til nedskjeringar er det viktig med gode prosessar. Ved oppsigelsar treng ein minst 4 - 6 månader ut i 2017, dermed vil innsparinga på 600 000 fort bli til 1,2 millionar på 6 månader.

Nedskjeringar utan planlegging vil gå unødvendig ut over kvaliteten på tenestane til innbyggarane i Seljord. Det vil føre til eit ytterlegare press på sjukeheimsplassar, som me allereie er sterkt pressa på. Dette vil gå verst utover utkantane av kommunen, noko som ikkje er i tråd med målsetninga om at innbyggarane skal få tenestar uavhengig av kor dei bur.

Nesbukti pleie og omsorgssenter og heimetenesta i Seljord er attraktive arbeidsstader, i motsetning til mange stader, der dei slit med å få nok sjukepleierar og helsefagarbeiderar. Kompetente tilsette ynskjer å ha ein kvalitet på arbeidet dei utfører. Gjeng ein på akkord med dette, blir det vanskeleg å behalde og rekruttere fagfolk. Me veit at det kjem til å bli kamp om desse yrkesgruppene i åra som kjem. Det at me har ein robust heimeteneste i Seljord, gjer at mange kan bu heime med komplekse omsorgsbehov.

Dette er ein konsekvens av at samhandlingsreforma er innført, og at pasientane er meir multisjuke og har meir komplekse sjukdomsbilde enn før. Pasientane blir tidlegare utskrive frå sjukehus. Dette krev meir av pleiepersonale både av tid og kompetanse.

Øyeblikkleg hjelp plassen vart innført i 2015, denne blir bruka i staden for innlegging på sjukehus. I 1. og 2. tertial 2016 var plassen ved Nesbukti brukt 90 %, mot Kviteseid 37 % (jamfør S. Bitustaul). Slik me ser det illustrerar dette noko av presset Seljord kommune har på tenestane.

Kvalitet kan ikkje målast i ei effektivitetsanalyse. Effektivitetsanalysa i 2016 var i tillegg mangelfull, då ikkje alt vart rapportera. Det me sikkert veit er at det er manglar på rapporteringa frå Heddeli, Steinmoen og psykisk helse.

Skal Seljord Kommune framstå som ein enda betre stad og bu og arbeide i (jamfør overordna mål), bør politikarane tenkje seg godt om før de vedtek økonomiplanen, og vera bevisst på kva slag kvalitet de vil ha på dei primære tenestene kommunen har ansvaret for i åra framover.

Med venleg helsing

Norsk sjukepleieforbund, Seljord kommune, v / Htv Marit Samland

Seljord, 6.desember 2016

Seljord kommune

Rådmann

Kommunalsjef for oppvekst

Innspel frå Samarbeidsutvalet i Tussejuv barnehage på handlingsprogrammet for Seljord kommune 2017 – 2020.

Programområde 2 – Skule og oppvekst.

Samarbeidsutvalet reagerer negativt på ordlyden: " Det er særleg vikarsituasjonen i barnehagane som blir **opplevd** som krevjande - …….

Når ein brukar ordet opplevd verkar det som det er ein subjektiv oppfatning. Me meiner at det objektivt er svært krevjande når tilsette er borte frå arbeid og me ikkje får tak i vikar. Tal på barn i gruppa er den same uavhengig av fråvær av tilsette.

<u>Vurdering av tiltak og endringar:</u>

Vurdere omorganisering av leiarressursane i barnehagesektoren med verknad frå barnehageåret 2017 / 2018.

- Samarbeidsutvalet støttar dei faglege grunngjevingane for å vurdere omorganisering av leiarressursane. Men viktig å vurdere nøye fordelar og ulemper ved å omorganisere. Viktig med ein grundig og gjennomarbeid prosess.

Legge til rette for auka fysisk aktivitet og sunnare kosthald.

- Samarbeidsutvalet reagerer negativt på dette punktet fordi:
  Barnehagen legg i dag mykje til rette for fysisk aktivitet ved at barna er ute kvar dag i fleire timar, barnegruppene har fast 2 dagar i veka turdagar ute i skog og mark. Barna er aktive i leik og aktivitet inne og ute. Det ligg i barns utvikling i alderen 1-5 år å bruke kroppen veldig aktivt gjennom heile dagen. Samstundes er det og viktig at små barn får kvile og roe ned kroppen.
  Samarbeidsutvalet er av den oppfatning at dette punktet om auka fysisk aktivitet har meir relevans til skulen.
- Når det gjeld sunnare kosthald meiner samarbeidsutvalet at barnehagen i sine 3 måltider dagleg serverar sunn nok mat. Barna får dagleg frukt, grønsaker, lett / ekstra lett mjølk, grovbrød og 2-3 ulike slag knekkebrød. Pålegg er vanlege sortar som ost, leverpostei, makrell i tomat, kaviar, lett majones. Alle barna har si vann flaske som personalet fyller kvar morgon og som barna disponerer heile dagen inne og ute.

Vurdere fleire språkpraksisplassar i barnehagane i samband med kjøkken og matservering.

- Samarbeidsutvalet støttar eit slik tiltak fullt ut og tenker at det vil vera eit "vinn, vinn" prosjekt.

Oppretthalde god kvalitet i barnehagen gjennom ein stabil bemanningsnorm.

- Samarbeidsutvalet er heilt samd i, og vil understreke at stabilt personalet er ein svært viktig føresetnad for god kvalitet. Det gjer det og mogleg med langsiktig jobbing med kompetanse og personalutvikling.

Utskifting av leikeutstyr og andre vedlikehaldsoppgåver.

- Samarbeidsutvalet vil sterkt understreke trongen for auka økonomiske rammer for å kunne gjennomføre desse svært naudsynte oppgåvene. Her handlar det og om HMS og oppfølging og kontroll av leikeapparat. Tussejuv har i haust teke bort 2 huskestativ grunna omfattande råteskader.

<u>Nye behov:</u>

- Samarbeidsutvalet sluttar seg til at det er eit behov for å auke vikarressursen. Bare ferieavvikling utanom dei 2 vekene barnehagen er stengt på sommaren utgjer meir enn den noverande 100 % vikarressursen som Tussejuv har.

  I tillegg har tilsette krav på å vera heime med sjuke barn under 12 år, eigen sjukdom, (Seljord kommune er IA bedrift), velferdspermisjonar etc.

- Samarbeidsutvalet sluttar seg til midlar til utskifting / fornying av leikeapparat , men er av den oppfatning at summen skulle vore høgare. Leikeapparat er svært dyrt, i tillegg kjem monteringsarbeid og sikringstiltak som er svært kostnadskrevande.

For Samarbeidsutvalet

Gunhild Sundbø

Styrar / skrivar

Til Seljord kommune ved rådmannen

Innspel til budsjettet

Seniortillegget

Viss eg har forstått det rett, ser det ut til at det er planar om å ta bort seniortillegget.

For dei som allereie har seniortillegg, vil eg ta fram eit par ting som eg fekk frå fylkesleiar i mitt forbund som kan vere verdt å sjå på. Me meiner ein ikkje kan ta seniortillegget frå dei.

«Arbeidstakere som er tilstått lokalt forhandla lønn med bakgrunn i seniorpolitiske tiltak, får dette regnet inn i sin grunnlønn. Dette vil framkomme av lønnslippen til den enkelte. Dersom seniortillegget ikke inngår som en del av grunnlønna, er dette feil.
Partene kan ikke ensidig gå inn og endre den enkelte arbeidstakers grunnlønn, men kommunen har sjølsagt en mulighet og rett til ikke å videreføre de seniorpolitiske tiltakene. For arbeidstakere som allerede har disse tilleggene som del av sin grunnlønn vil de beholde disse tilleggene som en personlig ordning.

Fra KS sitt B-rundskriv 04/16 (fylkesleiars utheving):

B-04/16 Tariffrevisjonen pr. 1.5.16 - Iverksetting og kommentarer

Sentrale tillegg pr. 1.5.2016
Til ansatte med stilling i HTA kapittel 4 gis sentrale lønnstillegg slik det fremgår av tabellen på neste side. På samme måte som i forrige tariffperiode er lønnstilleggenes størrelse avhengig av arbeids-takernes ansiennitet (pr. 30.4.2016) og stillingsgruppe. ***Tilleggene legges i sin helhet til den enkeltes grunnlønn****, uavhengig av om den er lik «laveste utregnede årslønn» eller om den er høyere.*

Med grunnlønn menes arbeidstakerens faktiske lønn*, uten faste og variable tillegg. Funksjonstillegg for undervisningspersonalet er definert som faste tillegg som ikke inngår i grunnlønnen.*

Veilederen.no, (tidligere Visma, som er et mye brukt arbeidsgiververktøy) skriver om det nye lønnssystemet:

Tidligere var arbeidstakernes lønn bygget opp av en minstelønn med diverse sentralt og lokalt gitte tillegg. Noe skulle" flyte oppå" og noe skulle "spises opp". Resultatet var et svært uoversiktlig system både for lønnsmedarbeidere og den enkelte arbeidstaker. Man har operert med ulike begreper som årslønn, grunnlønn, minstelønn, faktisk lønn etc. Ved overgangen til nytt lønnssystem oppfordret de sentrale partene til å "bake" inn de ulike tilleggene og tenke at "lønn er lønn". Kun midlertidige tillegg holdes utenfor.»

For Utdanningsforbundet ser det ikkje ut til at ein kan ta bort seniortillegg for dei som allereie har det.

Tid til administrasjon for skuleleiarar

For å utvikle skulane veit ein ut frå forsking at leiinga ved skulen har stor betydning. Det er dei som skal drive skuleutviklinga. Det såg også lærarar og skuleleiarar som var på skulebesøk på Sørlandet då dei var der og lærte om leseopplæring.

Det er i dag stor slitasje på skuleleiarane, og dei bør få ein betre arbeidssituasjon. Det er viktig for dei som er i jobben i dag, men også for å gjere slike jobbar attraktive slik at folk vil ha dei.

Vidareutdanning

Det er fint at kommunen held oppe trykket på vidareutdaning, slik at ein har utdanna personal etter forskriftene i 2025 når ein ikkje lenger får dispensasjon for manglande utdanning.

Opplæring for framandspråklege

Utdanningsforbundet meiner ein vil gje eit betre tilbod til elevane i vaksenopplæringa ved å opprette kontaktlærar også for desse. På den måten kan ein betre sikre oppfølging av den einskilde enn slik det er i dag.

For elevar i grunnskulen er det også viktig at dei får nok ressursar slik at dei så fort som mogleg kan lære språket og greie å henge med i ordinær undervisning og at dei kan vere godt rusta før dei startar på vidaregåande.

Vikar i barnehagen

Dette er eit tema styrarane fekk opp igjen og igjen. Dei har faste vikarar, men det er ikkje nok. Det er ikkje vanskeleg å forstå i og med at dei må avvikle deler av feriane innafor barnehageåret.

Seljord 6.12.16

For Utdanningsforbundet i Seljord
Bente Vogsland

Seljord kommune
Rådmannen

Arkivkode: 150
Sakshand.: Ronde Schade
Dir.tlf.:
Vår ref.: 2016/1918- 3
Dato: 02.12.2016

FAU Seljord barneskule v/Bent Sveinsson
Jakob Naadlands Veg 59 A
3840 Seljord

FAU Seljord barneskule - Innspel til endra budsjett for lærebøker - Budsjett 2017

Vi takkar for innspel til budsjett 2017. Budsjett 2017 og økonomiplan for 2017-2020 er no til politisk handsaming, men administrasjonen vil samle alle innspel fortløpande og orientere kommunestyret om innhaldet i desse.

Kommunestyret har møte 15.12.2016. Administrasjonen vil sende ut informasjon om vedtak som gjeld barneskulen i etterkant av møtet.

Med venleg helsing

Ronde Schade

Kommunalsjef

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikkje underskrift.

Kopi til:
Ordførar Seljord kommune 3840 SELJORD
Rektor Seljord barneskule 3840 SELJORD

HØYRINGSUTTALE TIL HANDLINGSPROGRAM FOR SELJORD KOMMUNE 2017 – 2020.

Samarbeidsutvalet i Flatdal barnehage har fylgjande kommentalgjande komme

Under vurdering av tiltak:
-SU meiner at arbeid med organisering av leiarressursane i barnehagesektoren må gjerast.
-SU meiner at barnehagen har tilrettelagt tilstrekkeleg for fysisk aktivitet og sunt kosthald.
-SU meiner Flatdal barnehage ikkje egnar seg til språkpraksisplassar fordi kjøkkenet er i sjølve leikerommet.

Under investeringstiltak som ikkje ligg i Rådmannen sitt budsjettframlegg:
-1.1.2. Nytt gjerde i Flatdal barnehage. SU meiner barnehagen må ha nytt gjerde. Gjerdet er gamalt og raklete . Det oppstår hull mellom gjerdet og bakken slik at dei minste barna kan krype ut. Gjerdet er difor ikkje sikkert.
2.2.4 gjeld Heddeli barnehage, ikkje Flatdal.

Under vedlegg til Handlingsplanen, vedlikehald av kommunale bygg:
SU stiller spørsmål om det er nok å avsette kr.75 000 i eit ti-årsperspektiv til vedlikehald av bygningen.

Vedteke i møte 30.11.16.

HØYRINGSUTTALE TIL HANDLINGSPROGRAM for SELJORD KOMMUNE 2017-2020.

Samarbeidsutvalet i Heddeli barnehage har fylgjande kommentarar:

Under vurdering av tiltak og endringar:

- SU meiner det må jobbast med organisering av leiarressursane i barnehagane.
- SU meiner det er nok tilrettelegging av fysisk aktivitet og at kosthaldet er sunt.
- SU meiner det kan jobbast med stabile språkpraksisplassar i samband med kjøkkenarbeid.

Under investeringstiltak som ikkje ligg i Rådmannen sitt budsjettframlegg:

1.1.1. SU meiner småbarnsavdelinga må få nytt leikeapparat. Under det gamle leikeapparatet måtte det drenerast fordi det samla seg store vatn - dammar som kunne vere farlege for barna. Leikeapparatet måtte då flyttast. Det blei oppdaga at apparatet var full av råte, slik at det ikkje kunne settast opp igjen. Barna på småbarnsgruppa hadde mykje glede og nytte av leikeapparatet (motoriske utfordringar og leik). Utanom sandkassa er det berre dette leikeapparatet på leikeplassen til småbarna. Denne leikeplassen er godkjend for barn frå 1 år. Det er ikkje den store plassen.
SU meiner leikeplassen til småbarna må ha eit leikeapparat.

2.2.4 SU gjer merksam på at det er Heddeli barnehage som treng lagringsplass, ikkje Flatdal.

Under Vedlegg til handlingsplan, vedlikehald bygg:

SU spør om kr.100 000 i eit ti-årsperspektiv vil halde til vedlikehald av bygningen.

Vedteke på møte i samarbeidsutvalet 30.11.16.

Flatdal barnehage

Heddeli barnehage

Uttale til kommuneplan 2017 – 2020.

Ang. vedlegg til Gul bok :

1.1,1. Nytt leikeapparat i Heddeli barnehage.

Det har blitt gjort naudsynt dreneringsarbeid under det einaste leikeapparatet på småbarnsavdelinga. Under flytting av apparatet blei det oppdaga at apparatet var rote og ikkje til å reparere. Leikeplassen har no ikkje leikeapparat. Eit leikeapparat er utviklande motorisk og sosialt for barna. Det stimulerer leiken deira.
Vi meiner at ein barnehage som har barn frå 1 år må ha eit leikeapparat som er godkjent for dei minste barna.

1.1.2 Nytt gjerde i Flatdal barnehage.

Flatdal barnehage har eit gamalt og ustødig tre-gjerde som stadig må haldast vedlike og reparerast. Det har oppstått hol mellom bakken og gjerdet slik at dei minste barna har kome på utsida av gjerdet. Personalet opplever gjerdet som usikkert.

Seljord 5.12.12.
Heidi Færstaul Haugerud
Kristin Gaarder

Seljord kommune

Arkiv: 119
Saksnr.: 2016/338-7
Sakshand.: Frid Berge
Direkte tlf.: 35065152
Dato: 02.11.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Formannskap/økonomiutval	112/16	24.11.2016
Kommunestyret	98/16	15.12.2016

Høyringssvar Konseptvalutgreiing E 134 Gvammen - Vågslid

Saksdokument:

Vedlegg:
1 16-6914-3 KVU E134 Gvammen-Vågsli - høringsutsendelse.docx 2281708_3_1
2 Konseptvalgutredning KVU E134 Gvammen - Vågsli

Saksutgreiing:

Statens vegvesen har i brev datert 20.09.2916 sendt KVU E134 Gvammen - Århus på høyring. Høyringsfristen er sett til 15.12.2016. I samband med at KVU-en (konseptvalutgreiinga)blei overlevert til Samferdselsdepartementet 02.09.2016 inviterte Statens vegvesen til presentasjon av utgreiinga med etaten si tilråding på Granvin kulturhus. Seljord kommune deltok der, og har vært delaktig i alle samarbeidsmøter undervegs i prosessen.
I høyringsprosessen har administrasjonen og politisk leiing vore deltakarar på samlinga «Arena Samferdsel Telemark» i Bø 7. september, der denne saka var på dagsorden. Politisk leiing frå 11 kommunar, Fylkesordførar, representantar frå 3 regionråd, næringsliv og interesseorganisasjonar - i alt 45 deltakarar - deltok i drøftinga av saka. Det var eit hovudbodskap om at ein måtta samlast om vegvesenet si tilråding slik at Telemark framstår med ein stemme i denne saka.

KVU for E134 Gvammen-Vågsli er ei direkte oppfølging av «Utredning om forbindelser mellom Østlandet og Vestlandet» som Statens vegvesen i januar 2015 overleverte til Samferdselsministeren. I desember same år kunngjorde Regjeringa at den ville følgje Statens vegvesens tilråding om at E134 skal være ein av dei prioriterte hovudvegsambanda mellom aust og vest. Departementet ga så Statens vegvesen i oppdrag å utarbeide ei konseptvalutgreiing (KVU) som grunnlag for avgjerd om traseen skal gå over Rauland eller Seljord. Samstundes ga Regjeringa Statens vegvesen i oppdrag å utarbeide ein KVU for strekninga Gol-Voss, sjølv om Statens vegvesen si tilråding var at den andre hovudvegsambandet burde være rv52 over

Hemsedal. I oppdragsbrevet frå Samferdselsdepartementet til Vegdirektoratet 02.02.2016 kjem det fram at Regjeringa tek sikte på leggje fram ei prioritering av aust-vestsamband i Nasjonal transportplan 2018-2029.

Dagens trase for E134 mellom Gvammen og Vågsli er ca. 110 km. Ny veg mellom Gvammen og Århus vil stå ferdig i 2016 og gjev ei innkorting på 11 km. Dagens veg går i eit krevjande terreng med store høgdeforskjellar, mange svingar og dårleg standard på deler av strekninga. Dagens årsdøgntrafikk (ÅDT) er mellom 1400 og 1500 bilar. Tungbildelen er på 15 – 20%. Dagens veg er omtala som Nullkonsept i rapporten, og det har ikkje vore vurdert om dette konseptet kunne vore eit alternativ, (ved omfattande utbygging og betring av dagens trasse). Ut frå framtidig ÅDT-tal har SVV lagt til grunn ein 3 –felts veg i sine analysar.

Det prosjektutløysande behovet er: *Eit meir effektivt vegsamband som gjev kortare reisetid og lågare transportkostnader mellom Gvammen og Vågsli.*
Samfunnsmålet er fastsatt av Samferdseldepartementet, slik: *Vegen mellom Gvammen og Vågsli skal være ein effektiv delstrekning på hovedvegsambandet E134 mellom Austlandet og Vestlandet.*
Effektmåla er knytt til reduserte reisekostnader. Kortare reisetid og færre høgdemeter nyttast som indikatorar på om måla er nådd.

Dei to konsepta som er greidd ut i KVU-en er ei «direkte» linje mellom Gvammen og Grunge/Vågsli som kortar inn vegen, gjev gunstigare stigningstilhøve og kortare reisetid og ein rettare veg = **konsept nord**. En ny korridor sør for Totak, med rettest mogeleg linjeføring.
Redusere reisetid og avstandskostnader og bedre fremkommeligheten vinterstid gjennom investering i hel ny veg

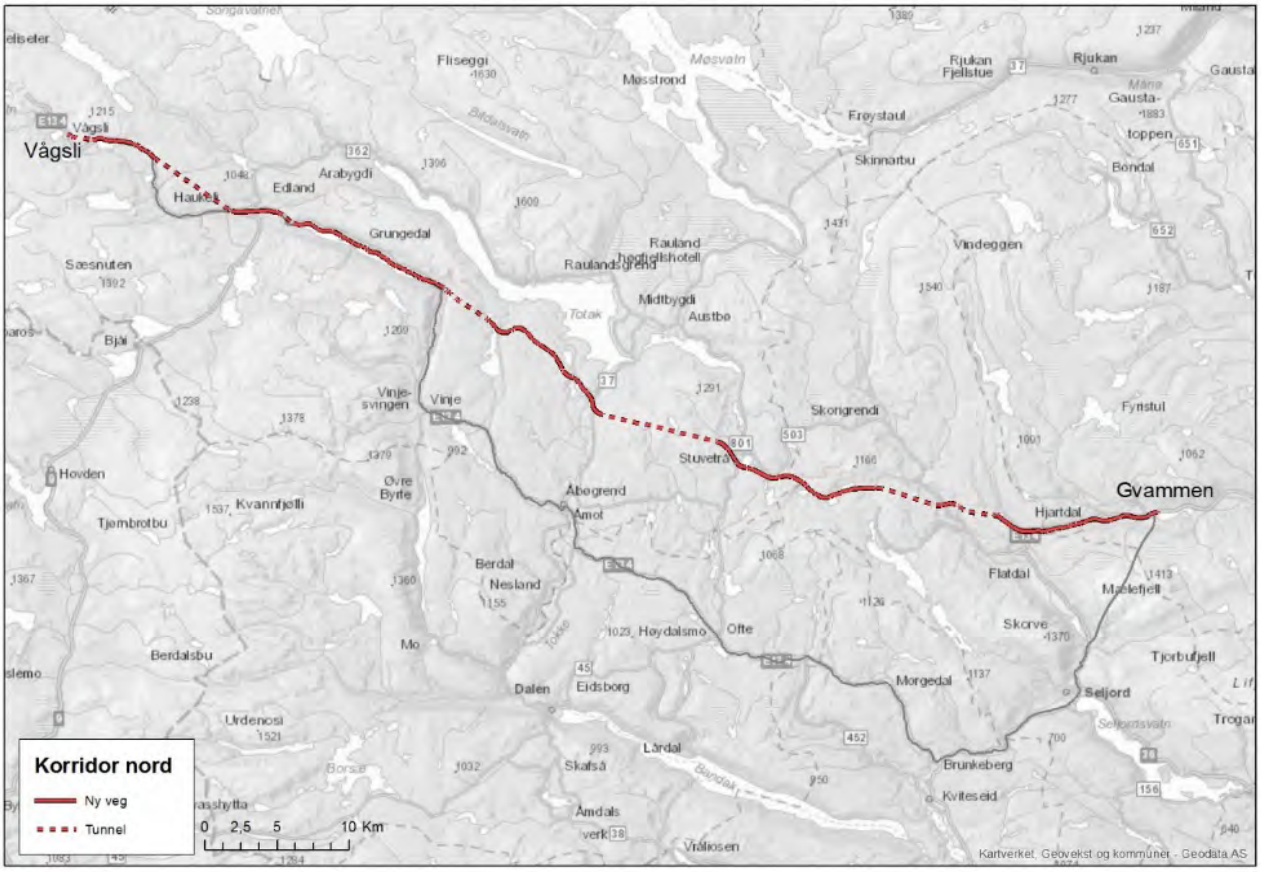

TILTAK	INVESTERING
Gvammen-Grungebru	**8,3**
Ny veg sør for eksisterende trasé gjennom Svartdal	
En 4,5 km lang tunnel fra Storås til Valetjønn	
Mindre tunneler fra Svartdal til Gjuve (2,7 km), Storås (410 m), Løyningsbrottet (480 m),	
En lang tunnel på 9,2 km fra Dyrdalsvatn til Mostøylhylen. Stigning?	
3,1 km tunnel fra Kingland til Grunge	
Grungebru-Vågsli	**2,6**
En tunnel på 6,4 km gjennom Haukeliheii.	
En mindre tunnel ved Arbunosi på 1,5 km.	
I alt ca. milliarder kr (± 40 % i 2016-kroneverdi)	**10,9**

Det andre konseptet er å byggje ein ny veg i same korridor som dagens E134 (ikkje utviding av eksisterandeveg, men ny) **= konsept sør**. Nybygd veg i eksisterande korridor, nært til dagens tettstader. Konsept sør vil gje redusert reisetid og avstandskostnader på grunn av lite effektiv veg, og føre med seg omfattende omlegging og nyinvestering i veg for å unngå områder med stor ulykkesrisiko.

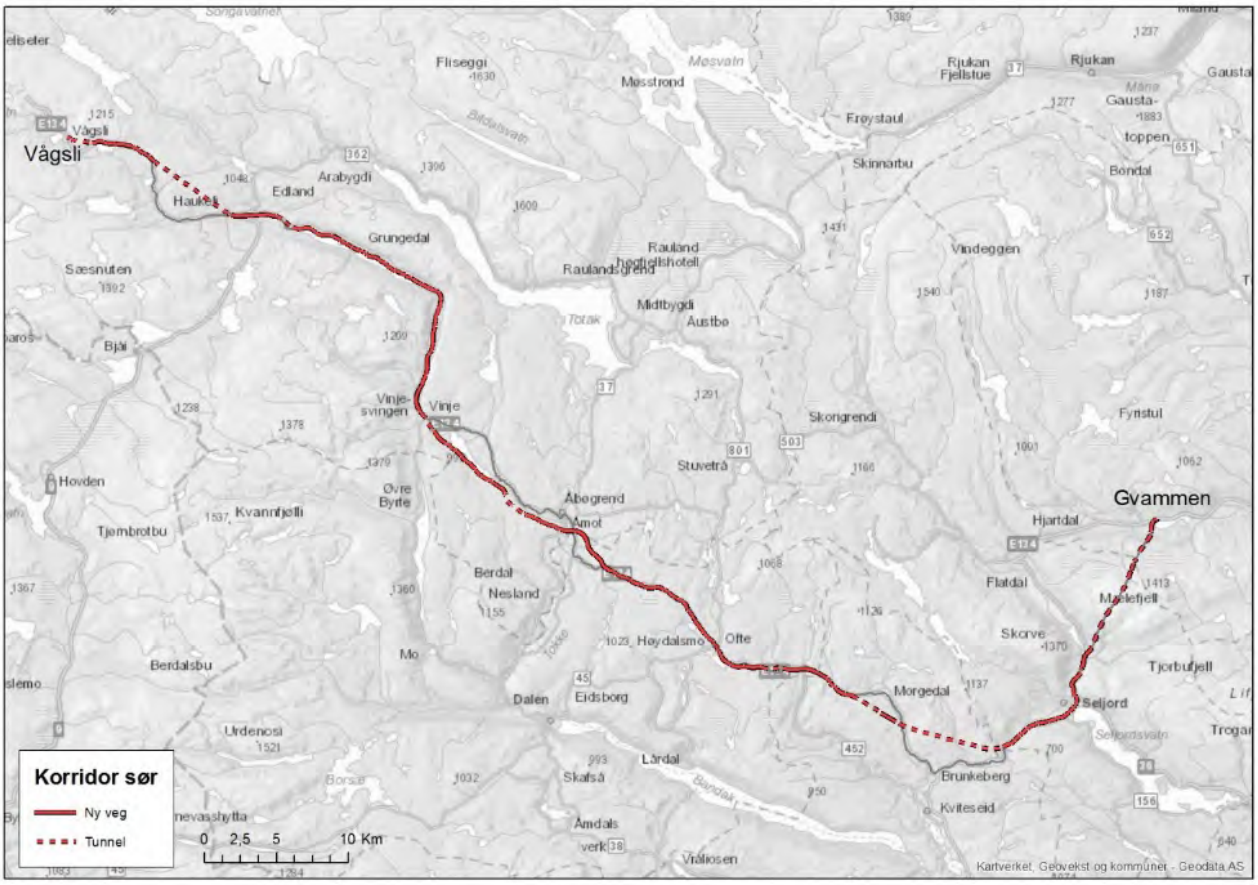

TILTAK	INVESTERING
Gvammen-Grungebru	**7,5**
En 7,2 km lang tunnel mellom Brunkeberg og Morgedal.	
Ny veg utenom Åmot sentrum sør for Vinjevatn	
4 mindre tunneler ved Gjersund (700 m), Solheim (1,9 km), Vinjevatn (500 m) og Sondristrand (850 m)	
Grungebru-Vågsli	**2,5**
En tunnel på 6,4 km gjennom Haukeliheii.	
En mindre tunnel ved Arbunosi på 1,5 km.	
I alt ca. milliarder kr (± 40 % i 2016-kroneverdi)	**10**

Trafikale verknader
Reisetid: Konsept nord er 23 km kortare enn konsept sør og gir 51 min. kortare reisetid frå nullkonseptet, medan korridor sør gjev reisetidsgevinst på 36 min. Det skil altså 15 min reisetid.
Stigningstilhøva: Stigningstilhøva i konsept nord er gunstigare enn for konsept sør. Konsept nord har ingen stigningar mellom Gvammen og Grunge på meir enn 3,4%. For konsept sør er 3% av same strekning brattare enn 4%. To parti trekk opp gjennomsnittet (eit parti vest for Høydalsmo og eit aust for Åmot). Begge konsepta har færre parti med stigning over 3% enn dagens veg. Vegen mellom Grunge og Vågsli er felles for begge konsepta. Den har ei kort strekning med stigning over 4%, men er elles ganske flat. 70% av den 29 km lange strekninga har stigning på mindre enn 2%.

I analysane er det lagt til grunn to referansealternativ. Det er **Basis2050** og **Basis2050+E134**.
I **Basis2050** er det verken gjennomført store nyinvesteringar på andre aust-vest korridorar, på øvrig vegnett eller på jernbane, utover prosjekt som allereie har fått løyving eller er bundne. I tillegg er alle ordinære bomstasjonar fjerna med unntak av bomringar rundt ein del av dei største byane. I **Basis2050+E134** er det langt inn omfattande nyinvesteringar på E134 mellom Drammen og Haugesund unntatt på strekninga mellom Gvammen og Vågsli, i tillegg til dei prosjekta som ligg inne i Basis2050 (fått løyving eller er bundne).

Trafikkutviklinga på E134 avheng av kva investeringar som blir gjort utanfor prosjektområdet og på andre vegsamband aust-vest. Ei omfattande utbygging av E134 mellom Drammen og Haugesund utanfor prosjektområdet (dvs aust for Kongsberg og vest for Vågsli) vil gje svært stor auke i trafikken gjennom Telemark. Til dømes er trafikktala *utan større investeringar/med større investeringar* på utvalde punkt rekna å være slik: Gvammen *5800/10100,* Seljord *6600/10700,* Høydalsmo *4500/8100,* Åmot *3400/6800*, Vågsli *3000/5800* (sjå tabell under).

Trafikktall med Nullkonseptet								
	Basis2050				Basis2050+E134			
Stedsnavn	Person-biler	Tungbiler	% tung-biler	Sum	Person-biler	Tung-biler	% tung-biler	Sum
Gvammen	4 200	1 600	28	5 800	6 400	3 700	37	10 100
Seljord	4 900	1 700	26	6 600	6 800	3 900	36	10 700
Høydalsmo	2 900	1 600	36	4 500	4 400	3 700	46	8 100
Åmot	2 600	800	24	3 400	3 800	3 000	44	6 800
Vågsli	2 200	800	27	3 000	3 000	2 800	48	5 800

Figur 26: Trafikktall på utvalgte tellepunkter med Nullkonseptet, begge referanser beregnet i RTM (DOM_Telemark).

Dersom ein tek høgde for investeringar i prosjektområdet (mellom Gvammen og Vågsli) aukar trafikktalet på Gvammen frå 10100 til 10800 for korridor sør og frå 10100 til 13500 for korridor nord. Tilsvarande tal for Vågsli er frå 5800 til 6500 for korridor sør og frå 5800 til 9000 for korridor nord.

Konkurranseflate med rv52 og rv7
Trafikkberekningar viser at det er liten konkurranse mellom E134 og rv52, medan konkurranseflaten mellom E134 og rv7 er stor. Dersom det ikkje vert gjort større investeringar i E134, vil rv7 få ein sterkare vekst enn E134. Konsept nord på E134 forandrar dette konkurranseforholdet i favør av E134, det gjer ikkje konsept sør.

Omfattande utbygging av E134 mellom Drammen og Haugesund vil gje svært stor auke i trafikken på E134 gjennom Telemark. Dette vil ytterlegare forsterka dersom det vert bygd ny arm til Bergen.

Samfunnsøkonomisk analyse
Analysa tek for seg prissette og ikkje-prissette verknader. Dei prissette verknadene er vurdert samla i ei nytte-/kostnadsanalyse for år 2022. Samfunnsøkonomisk nytte er delt inn i trafikantnytte for personreiser, logistikkostnadar for godstransport, det offentlege sitt finansieringsbehov og eksterne kostnader. Til grunn for berekningane ligg: 40-års berekningsperiode, drift- og vedlikehaldskostander er summert opp for heile berekningsperioden på 40 år, 40 års levetid for anlegg, 4 års anleggsperiode, 2022 som året det opnast, 2022 er samanlikningsåret, 20% skattekostnad, 4% diskonteringsrente. Alle verdiar er i 2016-kroner.

Prissette verknader
Når det gjel dei prissette verkandene kjem korridor nord ut som langt meir lønnsam enn korridor sør. Konsept nord peikar seg ut som eit skjeldant samfunnsøkonomisk lønnsamt samferdselsprosjekt i nasjonal målestokk (sjå tabell under).

Referanse	Konsept	Netto nytte pr. budsjett-krone (NNB)	Netto nytte (NN)	Trafikanter og transport-brukere	Opera-tører	Det offentlige	Samfunnet forøvrig
Basis2050	Korridor sør	-1,42	-12,3	3,8	0	-8,7	-7,5
	Korridor nord	-1,01	-10,7	7,8	0	-10,7	-7,9
Basis2050 + E134	Korridor sør	-0,36	-4,7	8,6	0	-13,1	-0,3
	Korridor nord	0,5	6,2	20,0	0	-12,4	-1,4

Dersom armen til Bergen blir bygd fell lønsemda på rv7 drastisk som følgje av at ein stor del av trafikken føras over på E134. Med arm til Bergen får E134 trafikkvekst på 35%, noko som vil gje ytterlegare auke i samfunnsøkonomisk lønsemd for E134.

Ikkje-prissette verknader
I desse berekningane er influensområdet sett til 50 m på kvar side av linja for konsepta. På dei strekningane som går i tunnel er det ikkje rekna verknad på omgjevnadane. Dei hovudtema som inngår i analysa er landskapsbilete, nærmiljø og friluftsliv, naturmiljø, kulturmiljø og naturressursar.

Konseptene	Landskaps-bilde	Nærmiljø og friluftsliv	Naturmiljø	Kulturmiljø	Natur-ressurser	Samlet rangering
Nullkonsept	1	1	1	1	1	1
Korridor sør	2	3	2	3	3	3
Korridor nord	3	2	3	2	2	2

Figur 37: Konseptrangering ut fra ikke-prissatte virkninger

For dei ikkje-prissette temaene er det lite som skil konsepta, men konsept nord er vurdert som marginalt betre enn konsept sør totalt sett.

Klima rekneskapet er ikkje sett på i rapporten, sjølv om det visar til hovudmålsettinga om reduserte klimagassutslepp i tråd med Noregs klimamål. Ei utfordring som ikkje er særskilt omtalt i rapporten er at konsept Nord, med arm til Bergen gir så store samfunnsøkonomisk nytte for tungtransport at vegen i større grad kan konkurrere ut godstrafikk på bane. Dette vil ikkje vere positivt i det store klimarekneskapet. Rapporten omtaler konkuranseforholdet mellom bane og veg utan å nemne klima utfordringane knytt til dette.

Andre verknader
I høve til lokale og regionale verknader er det gjort ei eige utgreiing som tek for seg verknader for arbeidsliv, reiseliv, arealutvikling og tettstadsutvikling. I ei samla vurdering kjem konsept nord

noko betre ut enn konsept sør. Å ikkje bygge ut slår ut med «ingen verknad». I vurderinga av dei to konsepta kjem konsept nord betre ut enn konsept sør (sjå tabell)

Tema	Konsept sør	Konsept nord
Arbeidsmarknad	Liten verknad	Positiv verknad regionalt, liten/noe negativ verknad lokalt
Reiseliv	Liten/noe positiv verknad	Positiv verknad for destinasjonar i Vinje, noe negativ for destinasjonar langs dagens trase.
Arealutvikling	Liten/noe positiv verknad	Noe positiv verknad
Kollektivtransport	Liten verknad	Positiv verknad
Tettstadsutvikling	Noe positiv/positiv verknad	Positiv/negativ verknad
Samla vurdering	Noe positiv for lokale og regionale verknader	Positiv verknad for regionale verknader, noe positivt lokalt
Rangering	**2**	**1**

Det vil med utbygging av vegen (konsept Nord/Sør) gje ei auke i ÅDT for Seljord sitt vedkomne, sjå tabell.

Trafikktall mellom Seljord og Åmot

Sted	Referanse	Korridor sør				Korridor nord			
		Person-bil	Tungbil	% tung bil	Sum	Person-bil	Tung-bil	% tung-bil	Sum
Seljord	Basis2050	5 600	1 800	24	7 400	2 700	600	18	3 300
	Basis2050+E134	7 800	4 000	34	11 800	3 100	600	16	3 700
Høy-dalsmo	Basis2050	3 700	1 700	31	5 400	700	400	36	1 100
	Basis2050+E134	5 600	3 800	40	9 400	700	400	36	1 100
Åmot	Basis2050	3 100	800	21	3 900	750	50	6	800
	Basis2050+E134	4 600	3 000	39	7 600	800	50	6	850

Figur 30: Beregnet ÅDT for Konsept korridor nord og Konsept korridor sør på utvalgte steder langs E134.

Tilråding frå Statens vegvesen:

- Statens vegvesen rår til at E134 mellom Gvammen og Vågsli byggjas ut i ein ny korridor – korridor nord. Grunngjevinga for dette er redusert reisetid, betre stigningstilhøve og at prosjektet vil vere eit stort bidrag til å gjøre E134 til eit effektivt hovudvegsamband mellom austlandet og vestlandet.
- For å få størst mogleg nytteverdi lokalt rår Statens vegvesen til at det må sikras gode tilkoplingar til det øvrige vegnettet i prosjektområdet.
- Statens vegvesen rår til at E134 vert tatt med i handsaminga av NTP 2018-2029, og at det vert sett i gang arbeid med kommunedelplan for heile området mellom Saggrenda/Kongsberg og Vågsli så raskt som mogleg. Grunngjevinga for dette er at det er av stor verdi og sjå heile strekninga i samanheng.

Rådmannens vurdering:
Denne KVU-rapporten visar moglegheiter og utfordringar knytt til ny store samferdselsprosjekt i vår region. Når ein skal vurdere kva for høyringssvar Seljord kommune skal gje i denne saka må ein sjå prosjekt utifrå ein heilskap, ut i frå nasjonale, regionale og lokale høve.

I nasjonale høve er det heilt klart at Statens vegvesen sin konklusjon samsvarar best med oppdraget, ein kortast mogleg veg, med betre stigningsforhold, og kortare reisetid mellom Aust – Vest. Denne gir også ei god samfunnsnytte og kjem godt ut i den samfunnsøkonomiske analysa.

I det regionale perspektivet så kan ein også argumentere for at korridor Nord gir positive verknader, tilkomstvegar vil få auka standar, ein kan få vekstpotensiale i andre delar av regionen og i eit arbeidsmarknad og bustad/perspektiv kan dette få ei positiv verknad for regionen då vegen vil opne for nye moglegheiter for pendling. Noko negativ verknader kan det gi for reiseliv og handels/servicebedrifter som har eigne avkjørsler langs med dagens trase`.

På lokal nivå, for Seljord kommune, sett under eit, vil begge alternativa gje både positive og negative verknader. Konsept Nord vil gje negative verknader på landskapsbilete og naturmiljø i områder som i dag er nær sagt urørte, vegen vil ligge i områder som i dag står fram som viktige kultur- og naturområder. Fleire av kommunen sine grender vil bli rørt av vegutbygging, og særskilt vil det råke fritidsbustader i delar av kommunen.
Det positive er at vegen (konsept Nord) ikkje vil råke områder der det bur flest folk, Utfordringar knytt til støy og forureina luft frå den auka i trafikk (ÅDT) som rapporten syner til, vil etter alt sannsyn vere særs negativ dersom kommunen skal lukkast med å auke bustadattraktiviteten. Støy og forureina luft frå særskilt tungtransport vil vere i konflikt med friluftsgleder og rekreasjon som no er Seljord sine kvalitetar.

Seljord sentrum vil med korridor Sør få nok ein veg (tre felts motorveg) som vil redusere arealutviklinga på det lokale plan. Opplevingar og stop-moglegheiter langs med dagens trase` vil ikkje automatisk overførast til ein tre felts motorveg. Denne vegen (korridor Sør) vil mest sannsynleg gje eit plandelt kryss for å knyte saman rv36 til ny E134. Eit slikt kryss vil vere så arealkrevjande at dette krysset truleg ikkje vil kunne ligge i nærleiken til nokre av dagens kryss inn til Seljord sentrum.

Seljord har lukkast med å nyttiggjere seg nye samferdselsprosjekt (Seljord 93) og infrastrukturen gjennom sentrum har hatt store ringverknader på korleis lokalsamfunnet har endra seg. Kommunen har lukkast med satsing på stadutviklingsprosjekt og Seljord som arrangementsstad med auke i besøk på Dysku-plassen og auke i tal på overnattingar. Seljord kan syne til ein omsetting i detaljvarehandel på nær 180% i 2014. Kor mykje denne omsettinga vil bli påverka av kor ein legg ny trasse er vanskeleg å sei. Dei næringane som i dag primært vender seg til reisande er overnattingsstader/campingplassar, vegkroer og bensinstasjonar. Desse vil nok merke at vegen blir lagt i ny trasse og ein kan forventa at desse vil måtte vurder nye lokalitetar i staden for/ eventuelt i tillegg til eksisterande lokalitet. Dette gjeld for begge trassevala. Slik sett kan ein kanskje sjå ein positiv verknad med trasse Nord då denne kan opne for nye og auke i slike næringar. Dagens trasse vil i eit slikt senario likevel ha same tal (ÅDT) i 2050, som det er i dag.

Samferdselsdepartementet skriv i oppdragsbrevet at Regjeringa tek sikte på å leggje fram ei prioritering av aust-vestsamband i NTP 2018-2029. Dette er særs gode nyheiter for vår region, når staten startar opp med store samferdselsprosjekt gir det store ringverknader for lokal næringsliv. Med dei resultata som kjem fram i KVU E134 Gvammen-Vågsli er det openbart at dette prosjektet må prioriteras høgt i komande NTP.

Dei utfordringane og moglegheitene alternativa gjer må ikkje stå til hinder for at vegen blir bygd. Det må søkast brei støtte til dette prosjektet og ein må fokusere på å få mest mogleg nytteverdi lokalt. Det er difor viktig, dersom valet fell på korridor Nord, at det leggjast til rette for gode samband mellom denne korridoren, eksisterande rv36 og det øvrige vegnettet. Vidare må ein tilrå at viktige riks- og fylkesvegar i prosjektområdet knytt til korridor nord blir rusta opp for å motverke negative verknader for områda langs dagens trase`, ivareta behovet for god tilkopling til eksisterande vegnett, samt legge til rette for gode løysingar for landbruk og anna næringsverksemd.

Det er svært viktig at vidare opprusting av dagens E134, rv36 og rv41 held fram inntil ny veg er ferdig. Rv36 har ei spesielt viktig rolle som bindeledd for trafikk mellom E134 og E18/Grenland og Larvik hamn. Vinterproblematikken på E134 Seljestad-Vågsli og Åmot-Vinjesvingen er kritisk og må løysast. Ein må leggje til grunn at arbeidet med KVU for arm til Bergen vert sett i gang så raskt som mogleg.

Rådmannen ser klare fordelar med å sjå heile strekninga frå Kongsberg/Saggrenda til Vågsli under eitt i den vidare planlegginga. Med så mange kommunar involvert vil det vere svært ineffektivt å leggje opp til ein avgjerdsprosess med fleire kommunedelplanar. Rådmannen meiner det vil gagne prosjektet om denne prosessen kjem i gang allereie i 2017, dette samsvarar med tidpunktet for planane kommunen har for rullering av kommuneplanens arealdel.

Det er ulike meiningar om kva som vil gagne Seljord kommune best, ikkje minst når det gjeld handel/ næringsutvikling, men også når det gjeld Seljord som attraktivt bustad og reisemål i framtida. Resultatet vil i stor grad vera avhengig av korleis potensiale for vekst og utvikling vert utnytta (jamfør Seljord 93).

Ut i frå dei faktagrunnlaget som går fram av saksutgreiinga vil rådmannen rå formannskapet til å slutte seg til Statens vegvesen si tilråding når det gjeld traseval E134 Gvammen – Vågsli.

Rådmannen si tilråding:

Formannskapet gjev fylgjande uttale til KVU for E134 Gvammen-Vågsli:

- Seljord kommune rår til at E134 mellom Gvammen og Vågsli byggjas ut i ein ny korridor – korridor nord. Grunngjevinga for dette er redusert reisetid, betre stigningstilhøve og at prosjektet vil vere eit stort bidrag til å gjøre E134 til eit effektivt hovudvegsamband mellom austlandet og vestlandet. Ein må leggje til grunn at arbeidet med KVU for arm til Bergen vert sett i gang så raskt som mogleg.
- For å få størst mogleg nytteverdi lokalt rår Seljord kommune til at det må sikras gode tilkoplingar til det øvrige vegnettet i prosjektområdet.
- Seljord kommune rår til at E134 vert tatt med i handsaminga av NTP 2018-2029, og at det vert sett i gang arbeid med kommunedelplan for heile området mellom Saggrenda/Kongsberg og Vågsli så raskt som mogleg. Grunngjevinga for dette er at det er av stor verdi og sjå heile strekninga i samanheng.

Handsaming i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Framlegg frå H og Ap v/ Jon Svartdal
Seljord kommune går inn for korridor sør. Dette alternativet vil vera ein naturleg konsekvens av Mælefjelltunnellen, og vil vera den stuttaste vegen for den trafikken som skal gå mellom Vestlandet og Grenland/Europa, det bør vera av nasjonal interesse. Korridor sør kan byggast etappevis slik at ein får nytte

av høgare vegstandard gradvis, og frå eit tidlegare tidspunkt. Tidsfaktoren er viktig. Denne måten å bygge på er også tilpassa eksisterande finansieringsmodell, dersom korridor nord skal byggast må der koma pengar til veg mykje raskare, og i mykje større målestokk enn tidlegare. Korridor sør vil vera til nytte for regional og lokal trafikk mellom eksisterande kommunesentra og for eksisterande næringsliv, og det vil ikkje korridor nord vera. Eksisterande næringsliv nær korridor sør vil etter alt å dømme få vesentleg tilbakegang dersom ein vel korridor nord. Noko slikt vil ikkje skje langs korridor nord dersom ein vel korridor sør. Ein kan ikkje rekne med knoppskyting langs korridor nord eller nokon annan stad som vil vega opp for eventuell tilbakegang langs korridor sør, fordi det manglar tyngdepunkt der som kan generere vekst. Å bevare livskraftig næringsliv er av nasjonal interesse. Korridor sør bind også saman eit heilskapleg nettverk av stamvegar, med Rv 41 og Rv 36, det bør vera av nasjonal interesse. Eit slikt nettverk blir mykje meir kronglete med korridor nord, særleg mot vest frå Rv 41.
KVU-en er i tillegg misvisande, fordi det er usynleg at det ved å velja korridor nord vil vera nødvendig å bygge ein relativt lang tunnell på ein del av strekninga Gvammen – Svartdal. Dersom ein skal gjera eit konseptval, bør ein også ha meir informasjon om nemnt opprusting av tilknyttingsvegar til korridor nord. Det burde vera med i konseptet, elles kan ein ikkje rekne med at det blir realisert, hovudtrasèen blir krevjande nok å finansiere. Dersom ein vel korridor nord, vil det truleg bli stopp på vesentlege vegutbyggingar langs med eksisterande trase, i påvente av bygging av korridor nord, og det vil truleg ta tid etter ei kostbar nybygging før det kjem noko særleg meir vegmidlar til området. Det vil vera dobbelt ille for eksisterande næringsliv i Vest-Telemark. Dersom korridor nord blir valt, må ein derfor starte med opprusting av eksisterande trase straks. Korridor sør gjev ei innsparing på 36 minutt i høve til dagens trase, korridor nord sparer inn 51 minutt, og er dermed 15 minutt raskare enn korridor sør. Desse 15 minutta er bare til fordel for gjennomgangstrafikken, og er etter Seljord kommune si meining ikkje nok til å konkurrere ut korridor sør. Desse argumenta er Seljord kommune sin grunn til å velja korridor sør som den beste løysinga.

Framlegg frå Sp. v/ Beate Marie Dahl Eide
Seljord kommune er klare på at "ny" E134 gjennom Vest Telemark må inn i NTP 2018-2029 som eit høgt priortera utbyggingsprosjekt på den viktigaste aust-vestforbindelsen.
Seljord kommune meiner at den utarbeida KVUen på strekninga er eit for spinkelt grunnlag til å ta endeleg stilling til trasèvalg.
Det må utarbeidast konsekvensanalyser for begge alternativa som visar verknaden av naturinngrep, for viktige kulturlandskapsområde, for viktige sidegreiner og lokale verknader for bosetting og næringsliv.

Seljord kommune går i mot bruk av statleg plan på strekninga, og viser mellom anna til at Seljord og Hjartdal kommuner har arbeidd effektivt med tidlegare reguleringar på E134.

Framlegget frå H. og Ap. med tillegget frå Sp. vart vedteke med 5 mot 2 røyster. V og ein representant frå H røysta for rådmannen sitt framlegg.

Vedtak i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Seljord kommune går inn for korridor sør. Dette alternativet vil vera ein naturleg konsekvens av Mælefjelltunnellen, og vil vera den stuttaste vegen for den trafikken som skal gå mellom Vestlandet og Grenland/Europa, det bør vera av nasjonal interesse. Korridor sør kan byggast etappevis slik at ein får nytte av høgare vegstandard gradvis, og frå eit tidlegare tidspunkt. Tidsfaktoren er viktig. Denne måten å bygge på er også tilpassa eksisterande finansieringsmodell, dersom korridor nord skal byggast må der koma pengar til veg mykje raskare, og i mykje større målestokk enn tidlegare. Korridor sør vil vera til nytte for regional og lokal trafikk mellom eksisterande kommunesentra og for eksisterande næringsliv, og det vil ikkje korridor nord vera. Eksisterande næringsliv nær korridor sør vil etter alt å dømme få vesentleg tilbakegang dersom ein vel korridor nord. Noko slikt vil ikkje skje langs korridor nord dersom ein vel korridor sør. Ein kan ikkje rekne med knoppskyting langs korridor nord eller nokon annan stad som vil vega opp for eventuell tilbakegang langs korridor sør, fordi det manglar tyngdepunkt der som kan generere vekst. Å bevare livskraftig næringsliv er av nasjonal interesse. Korridor sør bind også saman eit heilskapleg nettverk av stamvegar, med Rv 41 og Rv 36, det bør vera av nasjonal interesse. Eit slikt nettverk blir mykje meir kronglete med korridor nord, særleg mot vest frå Rv 41.

KVU-en er i tillegg misvisande, fordi det er usynleg at det ved å velja korridor nord vil vera nødvendig å bygge ein relativt lang tunnell på ein del av strekninga Gvammen – Svartdal. Dersom ein skal gjera eit konseptval, bør ein også ha meir informasjon om nemnt opprusting av tilknyttingsvegar til korridor nord. Det burde vera med i konseptet, elles kan ein ikkje rekne med at det blir realisert, hovudtrasèen blir krevjande nok å finansiere. Dersom ein vel korridor nord, vil det truleg bli stopp på vesentlege vegutbyggingar langs med eksisterande trase, i påvente av bygging av korridor nord, og det vil truleg ta tid etter ei kostbar nybygging før det kjem noko særleg meir vegmidlar til området. Det vil vera dobbelt ille for eksisterande næringsliv i Vest-Telemark. Dersom korridor nord blir valt, må ein derfor starte med opprusting av eksisterande trase straks. Korridor sør gjev ei innsparing på 36 minutt i høve til dagens trase, korridor nord sparer inn 51 minutt, og er dermed 15 minutt raskare enn korridor sør. Desse 15 minutta er bare til fordel for gjennomgangstrafikken, og er etter Seljord kommune si meining ikkje nok til å konkurrere ut korridor sør. Desse argumenta er Seljord kommune sin grunn til å velja korridor sør som den beste løysinga.

Seljord kommune er klare på at "ny" E134 gjennom Vest Telemark må inn i NTP 2018-2029 som eit høgt priortera utbyggingsprosjekt på den viktigaste aust-vestforbindelsen.
Seljord kommune meiner at den utarbeida KVUen på strekninga er eit for spinkelt grunnlag til å ta endeleg stilling til trasèvalg.
Det må utarbeidast konsekvensanalyser for begge alternativa som visar verknaden av naturinngrep, for viktige kulturlandskapsområde, for viktige sidegreiner og lokale verknader for bosetting og næringsliv.

Seljord kommune går i mot bruk av statleg plan på strekninga, og viser mellom anna til at Seljord og Hjartdal kommuner har arbeidd effektivt med tidlegare reguleringar på E134.

Utskrift til:

Statens vegvesen

Statens vegvesen

Interessenter – se liste nedenfor

Behandlende enhet:	Saksbehandler/telefon:	Vår referanse:	Deres referanse:	Vår dato:
Region sør	Per Harald Hermansen Telefon 911 69 781	16/6914-3		20. september 2016

KVU E134 Gvammen–Vågsli – høring. Frist 15. desember 2016.

Statens vegvesen har, på oppdrag fra Samferdselsdepartementet, utarbeidet en konseptvalgutredning (KVU) for E134 på strekningen Gvammen–Vågsli. Hovedformålet med KVUen har vært å utrede alternative korridorer til dagens korridor, med bakgrunn i at E134 er utpekt som fremtidig hovedvegforbindelse mellom Østlandet og Vestlandet.

Større investeringer, som dem som vil kunne være aktuelle for denne strekningen, utløser krav om ekstern kvalitetssikring i tidlig planfase (KS1). Dette innebærer at konseptvalgutredningen skal kvalitetssikres av eksterne konsulentfirma. Det vil skje parallelt med høringen.

Samferdselsdepartementet har bedt Statens vegvesen om å sende rapporten for KVU E134 Gvammen–Vågsli på åpen høring, både til lokale og regionale myndigheter og til andre interessenter.

Hovedrapporten, samt en rekke temarapporter og arbeidsdokumenter, er å finne på vår nettside: http://www.vegvesen.no/europaveg/e134telemark.

Høringsfristen er satt til 15. desember 2016.

Høringsuttalelser sendes Statens vegvesen Region sør, Postboks 723, 4808 ARENDAL, eller via e-post til firmapost-sor@vegvesen.no.

NB! Høringsuttalelser bes merket «16/6914 KVU E134 Gvammen–Vågsli».

Med hilsen

Morten Ask
Prosjektleder

Hermansen Per Harald
Seniorrådgiver

Postadresse
Statens vegvesen

Telefon: 02030

firmapost@vegvesen.no

Org.nr: 971032081

Kontoradresse
Gjerpensgate 10
3716 SKIEN

Fakturaadresse
Statens vegvesen
Landsdekkende regnskap

9815 Vadsø

Likelydende brev er sendt elektronisk til

Aksjon bedre vei	post@bedrevei.no
AT Skog SA	atpost@atskog.no
Fylkesmannen i Telemark	fmtepost@fylkesmannen.no
Hjartdal kommune	postmottak@hjartdal.kommune.no
Kviteseid kommune	post@kviteseid.kommune.no
Norges Jeger- og Fiskerforbund - NJFF	njff@njff.no
Seljord kommune	post@seljord.kommune.no
Telemark bondelag	Telemark@bondelaget.no
Telemark fylkeskommune	post@t-fk.no
Telemark Turistforening	telemark@turistforeningen.no
Tinn kommune	postmottak@tinn.kommune.no
Tokke kommune	postmottak@tokke.kommune.no
Vest-Telemarkrådet	info@vest-telemark.no
Vinje kommune	postmottak@vinje.kommune.no
Visit Telemark / Telemark Reiselivsråd	info@visittelemark.no

2. september 2016

Statens vegvesen

Konseptvalgutredning (KVU) E134

Gvammen–Vågsli

Foto: Torbjørn Tungesvik, Statens vegvesen

FORORD

Konseptvalgutredningen (KVU) for E134 gjennom Telemark er bestilt av Samferdselsdepartementet. Arbeidet skal kvalitetssikres av eksterne konsulenter i regi av Samferdselsdepartementet og Finansdepartementet. Dette kalles ekstern kvalitetssikring (KS1). I overensstemmelse med krav fra Finansdepartementet (Rammeavtale for kvalitetssikring av konseptvalg) skal konseptvalgutredninger bygges opp i seks deler:

- Behovsanalyse
- Mål og strategidokument
- Overordnet kravdokument
- Mulighetsstudie
- Alternativanalyse
- Føringer for videre planlegging

Kapittelinndelingen i denne konseptvalgutredningen bygger opp om disse seks hoveddokumentene slik:

Finansdepartementets krav til struktur	Konseptvalgutredningens oppbygning og struktur
	1. Innledning
Behovsanalyse	2. Situasjonsbeskrivelse 3. Behovsvurdering
Mål og strategidokument	4. Mål og krav
Overordnet kravdokument	
Mulighetsstudie	5. Mulige løsninger 6. Konsepter
Alternativanalyse	7. Transportanalyse 8. Samfunnsøkonomisk analyse 9. Andre påvirkninger 10. Måloppnåelse
Føringer for videre planlegging	11. Drøfting og anbefaling
	12. Medvirkning og informasjon 13. Vedlegg, kilder og referanser

SAMMENDRAG

Anbefaling

Statens vegvesen anbefaler at ny trasé av E134 mellom Gvammen og Vågsli går i en ny, innkortet korridor nord for dagens E134. Dette vil gjøre vegen 35 km kortere, og vil kunne korte ned reisetiden med mer enn 50 minutter. For å motvirke negative virkninger for viktige tettsteder langs dagens trasé, anbefales det at viktige riksveger og fylkesveger i prosjektområdet rustes opp, slik at god tilkopling blir ivaretatt.

Situasjon

E134 inngår i stamvegkorridor 5a, og er valgt til hovedvegforbindelse mellom Østlandet og Vestlandet. Dagens trasé mellom Gvammen og Vågsli er på ca. 110 km. Ny veg mellom Gvammen og Århus vil gi en innkorting på 11 km. Denne er antatt ferdigstilt i 2019. Dagens E134 går i et krevende terreng, og har på deler av strekingen dårlig standard. Årsdøgntrafikken på prosjektstrekningen er på mellom 1500 og 4000, med en tungbilandel på 15-22 %.

Behov

Samfunnet har behov for et effektivt, sikkert og miljøvennlig transportsystem. Transport-kostnader er særlig knyttet til avstand, reisetid og høydeforskjeller, og reduksjon av disse utgjør et annet, viktig behov for næringsliv og befolkning. Dagens veg gjennom prosjektområdet imøtekommer ikke disse behovene i tilfredsstillende grad.

Det prosjektutløsende behovet er:

En mer effektiv vegforbindelse som gir kortere reisetid og lavere transportkostnader mellom Gvammen og Vågsli.

Mål og krav

Samferdselsdepartementet har fastsatt følgende samfunnsmål:

> *Vegen mellom Gvammen og Vågsli skal være en effektiv delstrekning på hovedvegforbindelsen E134 mellom Østlandet og Vestlandet.*

Effektmålet er derfor reduserte transportkostnader. Redusert reisetid og redusert antall høydemeter brukes som indikatorer for å beregne måloppnåelse. I tillegg er det generelle samfunnsmål for klimagassutslipp, fremkommelighet, trafikksikkerhet og regional utvikling.

Løsningsmuligheter

Firetrinnsmetodikken er benyttet for å vurdere ulike løsninger. Ulike forslag til løsninger for trinn 1-3 er omtalt. Den mest sentrale avklaringen i denne KVUen er om ny veg skal bygges i dagens korridor, eller i en ny korridor lenger nord. Trinn 4 er derfor viet mest plass i utformingen av konsepter. Med en ny korridor i nord vil det likevel fortsatt være behov for tiltak på dagens E134. Denne vegen vil også i fremtiden være av stor regional betydning.

Konsepter

Innledende studier av løsningsmuligheter ledet ut i to utbyggingskonsepter: Konsept korridor nord og Konsept korridor sør. For at man skal kunne sammenlikne disse to korridorene på de samme premisser, er begge konsepter utformet med tanke på å svare ut mandatet og de overordnede målsettingene på en best mulig måte. Disse optimaliserte konseptene blir i utredningen sammenliknet med Nullkonseptet. Linjene som er skissert i rapporten, er eksempler. Endelige linjer må avklares på et senere stadium, i en eventuell kommuneplanprosess.

Analyseresultater

Samfunnsøkonomisk analyse

Konsept	Ikke-prissatte virkninger	Netto nytte (NN) milliarder	NN pr. budsjett-krone (NNB) milliarder	Samlet samfunns-økonomisk rangering
Nullkonsept	1	3	3	**3**
Korridor sør	3	2	2	**2**
Korridor nord	2	1	1	**1**

Måloppnåelse

	Måloppnåelse	Nullkonsept	Korridor sør	Korridor nord
Effekt-mål	Redusert reisetid Gvammen-Vågsli	3	2	1
	Totalt reduserte høydemeter	3	2	1
	Generelle samfunnsmål	3	2	1
	Samlet rangering	**3**	**2**	**1**

INNHOLD

1 INNLEDNING 1
1.1 Bakgrunn for konseptvalgutredning 1
1.2 Mandat 2

2 SITUASJONSBESKRIVELSE 4
2.1 Prosjektstrekningene 4
2.2 Geografiske forhold 5
2.3 Naturmiljø, kulturmiljø, landskap og rekreasjonsområder 5
2.4 Befolkning og næringsliv 6
2.5 Samferdsel 8

3 BEHOVSVURDERING 12
3.1 Innledning – om behov 12
3.2 Nasjonale behov 12
3.3 Regionale og lokale myndigheters behov 14
3.4 Interessegruppers behov 14
3.5 Etterspørselsbaserte behov/ trafikale behov 17
3.6 Prosjektutløsende behov 17
3.7 Andre viktige behov 17

4 MÅL OG KRAV 20
4.1 Samfunnsmål 21
4.2 Generelle samfunnsmål 22
4.3 Betingelser som konseptene skal oppfylle 24

5 MULIGE LØSNINGER 26
5.1 Innledning 26
5.2 Trinn 1–3: Mindre tiltak og forbedring av eksisterende infrastruktur 27
5.3 Trinn 4: Større forbedringer og ombygginger som omfatter prinsipielle endringer i infrastruktur 29
5.4 Oppsummering løsningsmuligheter 33

6 KONSEPTER 35
6.1 Innledning 35
6.2 Kostnadsgrunnlag for konseptene 35
6.3 Nullkonseptet 36
6.4 Konsept korridor sør 37
6.5 Konsept korridor nord 38

7 TRANSPORTANALYSE 40
7.1 Referansealternativer 40
7.2 Trafikale virkninger 41

8 SAMFUNNSØKONOMISK ANALYSE 52
8.1 Prissatte virkninger 52
8.2 Ikke-prissatte virkninger 55
8.3 Samlet samfunnsøkonomisk vurdering 57

9 ANDRE VIRKNINGER 60
9.1 Lokale og regionale virkninger 60
9.2 Fleksibilitet 63
9.3 Finansiering 64

10 MÅLOPPNÅELSE 66
10.1 Måloppnåelse 66
10.2 Oppnåelse av generelle samfunnsmål/ønskede sideeffekter 66

11 DRØFTING OG ANBEFALING 70
11.1 Drøfting og anbefaling av konsept 70
11.2 Oppfølgende planlegging 71
11.3 Kontraktstrategi knyttet til KVU/KS 71

12 MEDVIRKNING OG INFORMASJON 75

13 KILDER 77
13.1 Delrapporter og arbeidsdokumenter 77
13.2 Andre kilder 77

Innledning

Foto: Torbjørn Tungesvik, Statens vegvesen

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for konseptvalgutredning

Samferdselsministeren mottok i januar 2015 rapporten «Utredning om forbindelser mellom Østlandet og Vestlandet» (Øst-vest-utredningen) fra Statens vegvesen. I pressemelding av 18. desember samme år kunngjorde Regjeringen følgende:

> *«Vi følger Statens vegvesens anbefaling når vi i det videre arbeidet legger til grunn at E134 er én av hovedforbindelsene. På strekningen vil det være nødvendig at Vegvesenet utreder om fremtidig E134 skal gå om Rauland eller Seljord. Endelig beslutning tas i NTP»*

I pressemeldingen fremkommer det også at:

> *«Denne saken handler om å velge noen traseer hvor vi skal redusere reisetid, slik at de blir naturlig foretrukne ruter for hoveddelen av trafikken mellom Østlandet og Vestlandet. Dersom vi får kanalisert tungtransporten inn på noen utvalgte ruter, vil det også gi økt trafikksikkerhet og kjøreopplevelse på de veistrekningene som får redusert tungbiltransport.»*

Regjeringens beslutning om videre arbeid med E134 som hovedvegforbindelse mellom øst og vest ble fulgt opp i Samferdselsdepartementets oppdragsbrev av 2. februar 2016. Her blir Statens vegvesen bedt om å gjennomføre en KVU for E134 gjennom Telemark. Oppdraget går ut på å utrede alternative korridorer til dagens korridor:

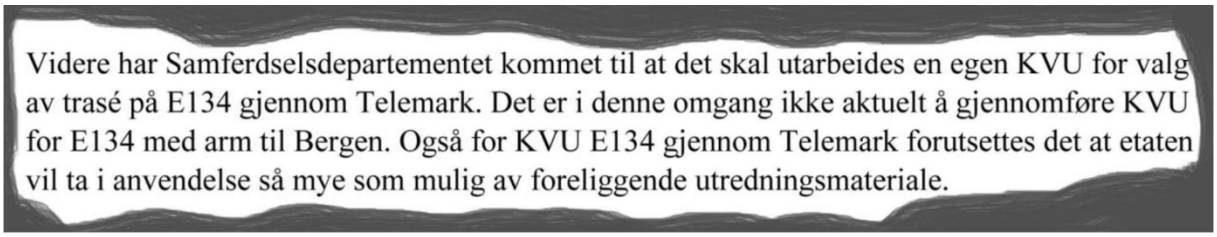
Videre har Samferdselsdepartementet kommet til at det skal utarbeides en egen KVU for valg av trasé på E134 gjennom Telemark. Det er i denne omgang ikke aktuelt å gjennomføre KVU for E134 med arm til Bergen. Også for KVU E134 gjennom Telemark forutsettes det at etaten vil ta i anvendelse så mye som mulig av foreliggende utredningsmateriale.

Lenger nede i oppdragsbrevet blir det understreket at tidsfristen er knapp, fordi KVUen skal inngå i grunnlaget for prioritering av øst-vest-forbindelser i NTP 2018-2029:

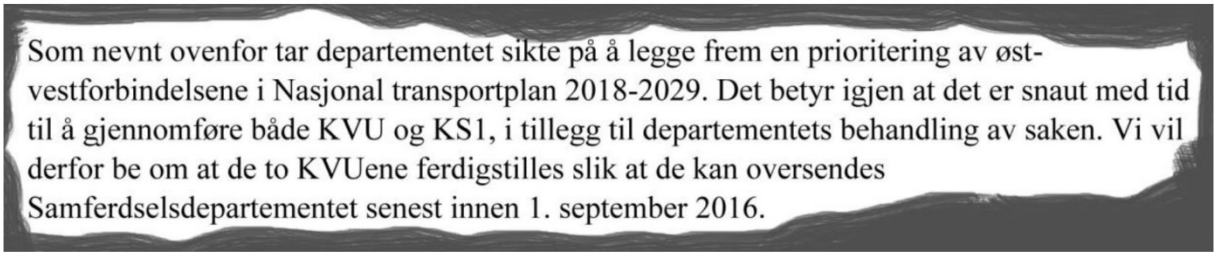
Som nevnt ovenfor tar departementet sikte på å legge frem en prioritering av øst-vestforbindelsene i Nasjonal transportplan 2018-2029. Det betyr igjen at det er snaut med tid til å gjennomføre både KVU og KS1, i tillegg til departementets behandling av saken. Vi vil derfor be om at de to KVUene ferdigstilles slik at de kan oversendes Samferdselsdepartementet senest innen 1. september 2016.

Figur 1: Faksimiler fra Samferdselsdepartementets oppdragsbrev av 2. februar 2016: Vegforbindelser mellom Østlandet og Vestlandet – Videre arbeid med prioritering av hovedvegforbindelser.

1.2 Mandat

Mandatet for KVU Gvammen–Vågsli er gitt i brev datert 19.04.2016. Her heter det blant annet:

> *Bakgrunnen for at det skal gjennomføres en KVU for E134 Gvammen–Vågsli, er Samferdselsdepartementets beslutning om at E134 legges til grunn som en fremtidig hovedvegforbindelse mellom Østlandet og Vestlandet. Det vises til departementets brev til Vegdirektoratet 2. februar 2016, hvor det fremgår at det skal utarbeides en egen KVU for å se nærmere på valg av trasé for E134 gjennom Telemark.*
>
> *Samferdselsdepartementet legger til grunn at tiltaksområdet for utredningen er strekningen mellom Gvammen og Grunge. Det kan likevel være aktuelt å utvide prosjektområdet noe både i øst og vest, for å dekke opp gjenværende strekninger som fortsatt ikke har vært underlagt KVU/KS1 gjennom tidligere KVUer.*
>
> *Hovedformålet med KVUen vil være å utrede alternative korridorer til dagens korridor, sett i lys av at E134 er lagt til grunn som fremtidig hovedvegforbindelse mellom Østlandet og Vestlandet. Bakgrunnen for at det er viktig med en slik KVU er at Øst–Vest–utredningen gir klare indikasjoner på at en trasé for E134 over Rauland vil være gunstig for gjennomfartstrafikken og gi større samfunnsøkonomisk lønnsomhet. På den andre siden vil en slik korridor være mindre gunstig for de lokale tettstedene langs dagens korridor. Det forutsettes at utredningen vil belyse disse avveiningene nærmere, og slik sett medvirke til å gi et tilfredsstillende faglig grunnlag for den videre behandlingen i regjeringen av øst–vestvegforbindelsene.*

Samferdselsdepartementet har i samme brev fastsatt følgende samfunnsmål:

> *Vegen mellom Gvammen og Vågsli skal være en effektiv delstrekning på hovedvegforbindelsen E134 mellom Østlandet og Vestlandet.*

Situasjonsbeskrivelse

Foto: Tor Arvid A. Gundersen, Statens vegvesen

2 SITUASJONSBESKRIVELSE

2.1 Prosjektstrekningene

Se kartet i stort format bakerst i rapporten.

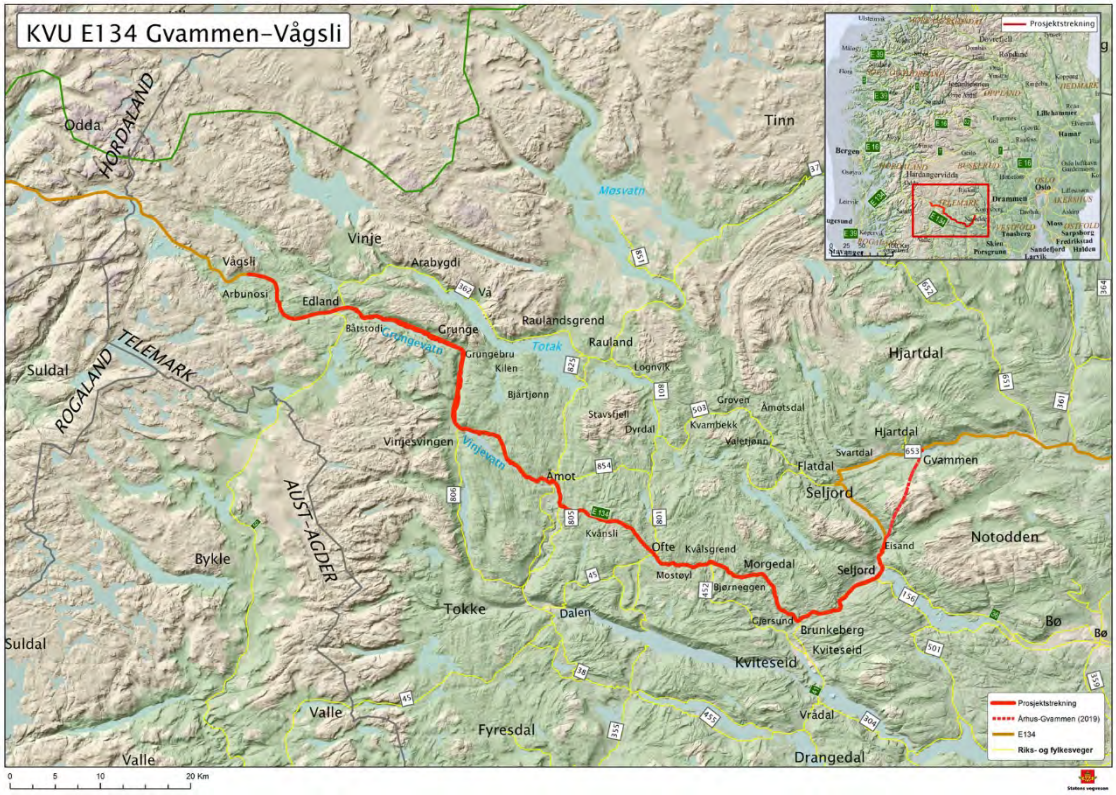

Figur 2: Prosjektstrekningen for KVU E134 Gvammen–Vågsli

Prosjektstrekningen langs dagens trasé er på ca. 119 km, og går gjennom kommunene Hjartdal, Seljord, Kviteseid, Tokke, og Vinje. Den strekker seg fra Gvammen til Vågsli i Telemark fylke. Arbeidet med tunnel fra Gvammen til Århus er antatt ferdigstilt i 2019. Den vil gi en innkorting på 11 km.

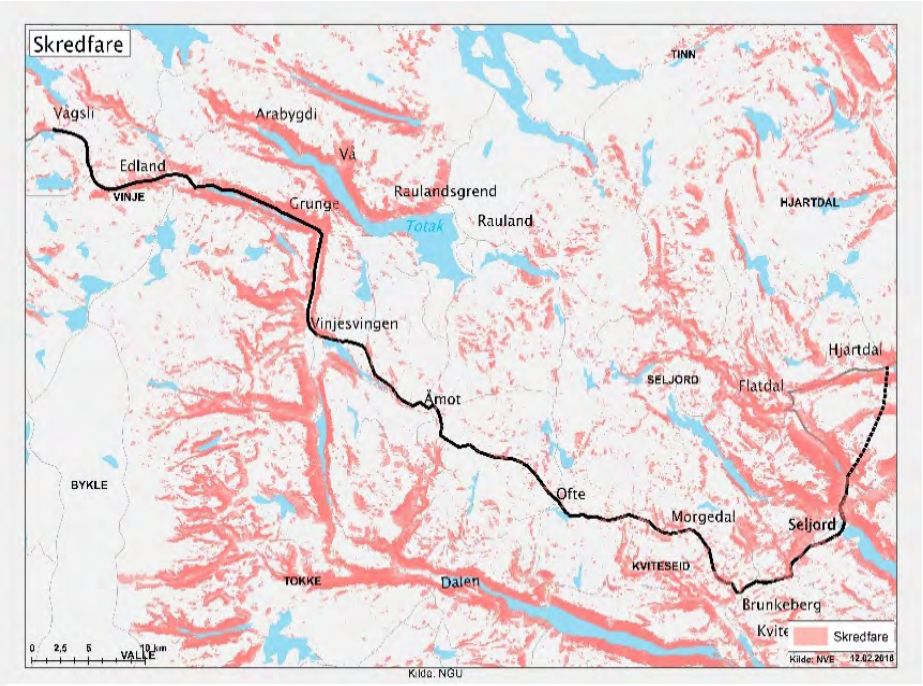

Figur 3: Rødt viser områder utsatt for skred og / eller steinsprang.

2.2 Geografiske forhold

Mellom Gvammen og Seljord er det enkelte strekninger med middels til høy fare for skred og steinsprang. Ambjørndalen vest for Gvammen er spesielt utsatt. Videre vestover er det liten skredfare før Vågslibygda i Vinje, som vurderes som middels utsatt for snøskred.

2.3 Naturmiljø, kulturmiljø, landskap og rekreasjonsområder

Nord for dagens trasé (E134) er det flere inngrepsfrie[1] skog- og fjellområder. Det er også noe areal med biologisk verdifull slåttemark, særlig i Flatdal i Seljord kommune. Her er det også større områder med verdifullt kulturlandskap. Det samme gjelder for Skorigrendi, Langlim og Dyrlandsdalen i Åmotsdal (Seljord). I disse områdene, samt i Morgedal (Kviteseid), er det også svært interessante og nasjonalt viktige kulturmiljø.

Det er gode muligheter for friluftsliv og rekreasjon, både i de vernede og ikke-vernede naturområdene i prosjektområdet. Jakt, fiske, ski- og fotturer er utbredte aktiviteter for både lokalbefolkning, hytteturister og andre tilreisende. I Vinje kommune alene finner man et løypenettverk på 340 km. Nordøst for Morgedal ligger Nystaulvatnet, med det statlig sikrede friluftsområdet Vatnelian. Andre viktige vannressurser i området er Seljordsvatn, Oftevatn og Vinjevatn.

[1] Inngrepsfrie områder refererer til inngrepsfrie naturområder i Norge – INON. Inngrepsfrie områder er definert som områder som ligger en kilometer eller mer (i luftlinje) fra tyngre tekniske inngrep, og er en arealbruksindikator som viser status og utviklingstrekk for større sammenhengende naturområder med urørt preg. http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Miljoovervakning/Inngrepsfrie-naturomrader-i-Norge-/

2.4 Befolkning og næringsliv

Folketall

Det er til sammen ca. 13 000 innbyggere i prosjektkommunene Vinje, Tokke, Kviteseid, Seljord og Hjartdal.
Befolkningstettheten er lav, med noen konsentrasjoner i sentrumsområdene. Langs dagens trasé er bosetningen spredt, med enkelte tettsteder/ bygder.

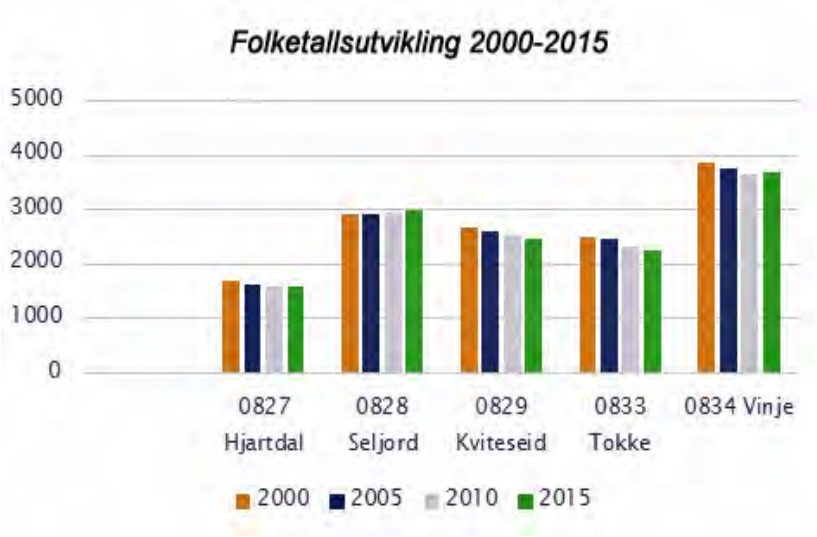

Figur 4: Folketallsutvikling de siste 15 år (SSB 2015

Pendling

Mange fastboende i Vest-Telemark pendler til arbeid i Oslo, Grenland og Nordsjøen.

I prosjektområdet er det kun Seljord som har mer innpendling enn utpendling, mens Hjartdal og Vinje har mest utpendling.

Hjartdal har kort avstand til Notodden og Kongsberg kommuner, hvor det er mange arbeidsplasser, blant annet innen industri. Det er også kort avstand til handelssenteret Seljord. Vinje har et relativt høyt innslag av pendlere til andre fylker.

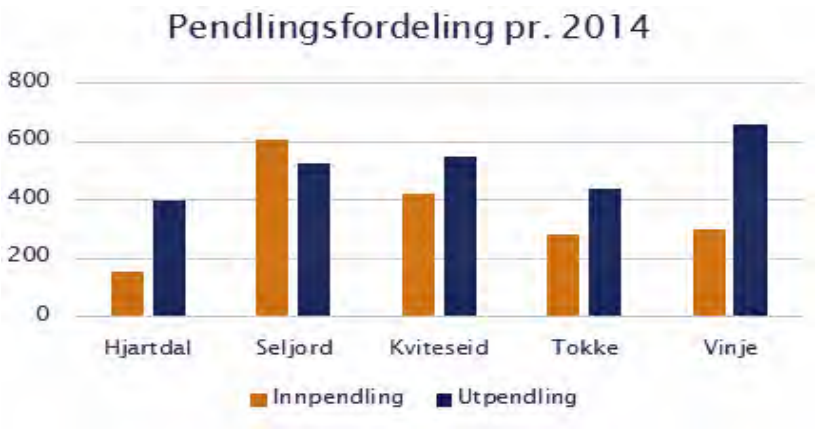

Figur 5: Inn- og utpendling i kommunene i prosjektområdet

Næringsliv

I Vest-Telemarksregionen er handel, samt bygg og anlegg, de viktigste næringene, med flest arbeidsplasser.

Hjartdal er en kommune med store landbruksområder og lite sentrumsnæring. Landbruk peker seg derfor ut som den viktigste næringen i kommunen. Deretter følger arbeidsplasser innen anlegg og håndverk.

Seljord er et handelssentrum i Vest-Telemark. Næringslivet er dominert av handel, transport og privat tjenesteyting. Kommunen har en høy andel ansatte i privat næringsliv (70 %). Seljord er dessuten en kulturkommune, som hvert år blir besøkt av nærmere 200 000 i

sammenheng med ulike festivaler og tilstelninger. Viktigst er Dyrsku'n, en tradisjonsrik landbruksmesse som årlig blir besøkt av mer enn 70 000.

I Kviteseid kommune er reiseliv en viktig næringsvirksomhet. Vrådal har skianlegg, hotell og hyttefelt, og er en svært populær feriedestinasjon både sommer- og vinterstid.

I Tokke er vannkraft en hjørnesteinsvirksomhet. Jord- og landbruk står for en stor del av sysselsettingen i kommunen. Tettstedet Dalen er endepunkt for Telemarkskanalen. Det gir grunnlag for reiselivsbasert næring.

Vannkraft er en svært viktig inntektskilde for Vinje kommune. Vinje er dessuten både nasjonalpark- og turistkommune, med flere alpinanlegg og populære hytte- og turistområder. Dette skaper mange arbeidsplasser i serviceyrker. Hyttebygging gjør også at håndverksyrker står sterkt i kommunen

Arealbruk

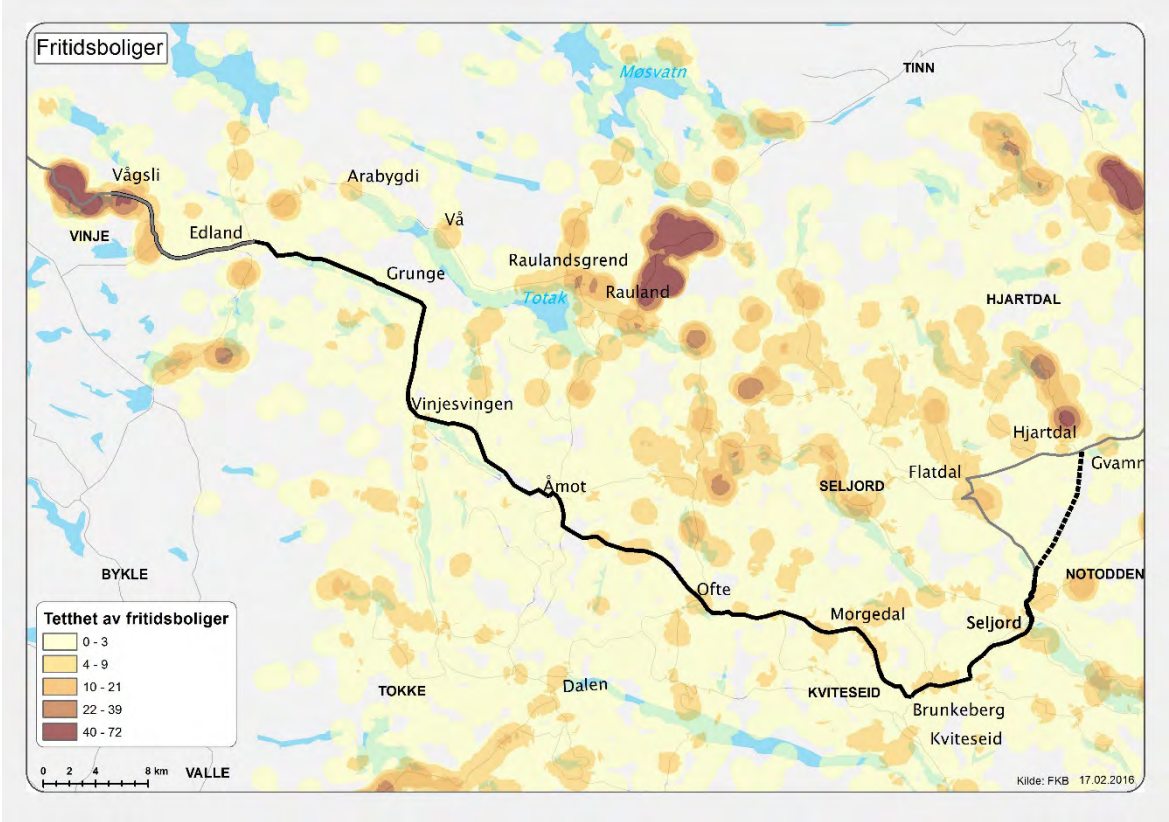

Figur 6: Tetthet av fritidsboliger. Konsentrasjonen av hytter er høyest i Rauland og Vågsli.

De siste 15 årene har det vært kraftig økning i utbygging av fritidsboliger i prosjektområdets fem kommuner. Vinje er den av kommunene som har flest fritidsboliger. Fritidsboligene er for en stor del beliggende i Øyfjell, Langlim, Rauland, Vågsli og Kvambekk, ofte nært til vannbredder.

2.5 Samferdsel

Dagens vegnett og vegtrafikk

Årsdøgntrafikk og tungbilandel

Årsdøgntrafikken på prosjektstrekningen er i underkant av 4 000 i Seljord. Videre vestover avtar den gradvis, ned til ca. 1 500 ved Vågslitunnelen.

Det er stor sesongvariasjon i trafikk gjennom året. Sommerdøgntrafikken er langt høyere enn årsdøgntrafikken, og består for det meste av ferie- og fritidsreiser. Fredags- og søndagstrafikken er vesentlig høyere enn trafikken de øvrige dager i uka. Mye av denne trafikken skyldes fritidsreiser til og fra hytter og ferieanlegg i fjellområdene.

Andelen tunge kjøretøy på dagens veg gjennom prosjektområdet har de siste årene vært relativt stabil. I Seljord var det i 2015 en andel tunge kjøretøy på ca. 15 %. Ved Vågsli er tungbilandelen på 22 %.

Vegstandard

Enkelte områder langs prosjektstrekningen har dårligere standard enn de øvrige. Når prosjektet Århus–Gvammen er ferdigstilt, gjelder dette særlig strekningen fra Åmot til Vinjesvingen. Her er krevende stigningsforhold med mange svinger, manglende krabbefelt og få eller ingen forbikjøringsmuligheter. Dette gir tidvis fremkommelighetsproblemer, spesielt vinterstid. Det er også partier med dårlig vegstandard mellom Seljord og Åmot.

Kjettingplasser og døgnhvileplasser

Mellom Gvammen og Vågsli er det ikke offentlig tilrettelagte kjettingplasser eller døgnhvileplasser, men ved Høydalsmo Servicesenter AS har privat eier tilrettelagt for døgnhvil. Her er det bensinstasjon og kro med fasiliteter for sjåførene. Det er tenkt utbygget rasteplass i Gvammen i forbindelse med tunnelprosjektet Gvammen–Århus. Denne kan trolig utbygges til døgnhvileplass. Ved Morgedal er det en rasteplass som kan tjene som kjettingplass hvor det er planlagt at det skal settes opp toalett. Det er også en rekke andre steder langs vegen som benyttes til døgnhvil – arealer der det ikke er forbudt å parkere, rasteplasser, industriområder,

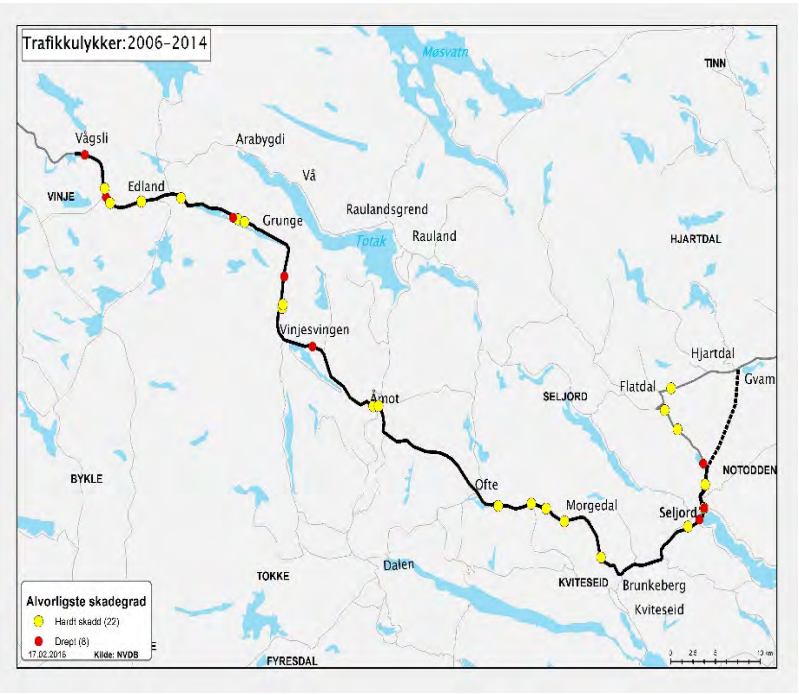

Figur 7: Trafikkulykker på prosjektstrekningen KVU E134 Gvammen–Vågsli

bensinstasjoner, kroer m.v. Standarden på disse tilfeldige stedene er veldig variabel.

Ulykkessituasjonen

I perioden 2006 til 2014 var det trafikkulykker med i alt 30 drepte og hardt skadde på prosjektstrekningen. Enkelte deler av strekningen er mer utsatt enn andre. Det gjelder blant annet Seljord, hvor rv. 36 møter E134; fra Vinjesvingen mot utløpet av Grungevann; og generelt ved tettstedene.

Størstedelen av ulykkene er utforkjøringer (ett kjøretøy involvert). Sammen med møteulykker utgjør dette de mest alvorlige ulykkesgruppene. Dårlig kurvatur har bidratt til en del lastebilvelt. Langs vegstrekningen fra Gvammen til Vågsli er det dessuten registrert en del påkjørsler av elg.

Kollektivtilbud

Kollektivtilbudet i Vinje, Tokke, Kviteseid, Seljord og Hjartdal er ganske begrenset, ettersom det eneste busstilbud i området, utenom skoleskyss, er ekspressbusser med lav avgangsfrekvens. Nærmeste jernbanestasjoner er Bø stasjon og Notodden stasjon.

Haukeliekspressen trafikkerer ruten Oslo–Haugesund langs E134 via Gvarv (fv. 360) og Bø (rv. 36) til Seljord. Dette betyr at det ikke går ekspressbuss langs E134 mellom Notodden og Seljord.

Haukeliekspressen korresponderer med Telemarksekspressen, som trafikkerer ruten mellom Tønsberg og Seljord via E18 og rv. 36.

Riksvegens funksjon

Prosjektstrekningen på E134 inngår i Rute 5a i transportkorridor 5. Dette er en av åtte transportkorridorer som binder Norge sammen, og som knytter landet til transportnettet i våre naboland og det øvrige Europa. De to andre øst–vest–forbindelsene i rute 5 er E16 (5c) og rv. 7 og rv. 52 (5b).

Tre riksveger har kopling mot E134 i prosjektområdet. Fra øst mot vest er det:

- Rv. 36 fra Grenland og vestfoldbyene, med påkopling i Seljord, er viktig for turist– og varetransport til Vest–Telemark og vestover. Mye kommer fra Grenland, men det er også en del trafikk fra vestfoldbyene Larvik, Sandefjord og Tønsberg.
- Rv. 41 fra Arendal og Kristiansand, med påkopling i Brunkeberg, er markedsført som Telemarksvegen. Den utgjør en betydelig transportkorridor mellom E134 og Sørlandet / Kristiansand havn og flyplass (Kjevik). Den har også stor betydning som lokal og regional transportåre for befolkning og næringsliv.
- Rv. 9 fra Kristiansand og Setesdal, med påkopling i Haukeligrend, er viktig som lokalveg, men har også stor betydning for hytte– og turisttrafikk.

Næringstransport

For næringslivet har prosjektstrekningen stor nasjonal betydning. E134 gjennom Telemark fanger opp henimot 30 % av den totale næringstrafikken over fjellovergangene mellom øst og vest i Korridor 5. Dette gjør E134 til en viktig transportåre for gods over fjellet mellom

Østlandet og Vestlandet. For en del av tungtrafikken finnes det ikke reelle alternative transportruter.

Prosjektstrekningen har også stor betydning som transportåre for næringslivet i Grenland (Skien og Porsgrunn), og for Vestfoldbyene Larvik, Sandefjord og Tønsberg.

ÅDT på E134 like øst for Brunkeberg-krysset, hvor rv. 41 og E134 møtes, er betydelig høyere enn på vestsiden av krysset. Det viser at E134 mellom Brunkeberg og Seljord også er viktig for trafikk fra rv. 41.

Ferie- og fritidstrafikk

E134 er også svært viktig for ferie og fritidstrafikk. Det gjelder både for reisende mellom øst og vest, og for «hyttetrafikk» fra byområdene i nedre Telemark, søndre Vestfold, og Sørlandet.

Lokaltrafikk

E134 på prosjektstrekningen er også en viktig veg for lokalbefolkningen. Lokaltrafikken er konsentrert rundt tettstedene og hytteområdene.

Behovsvurdering

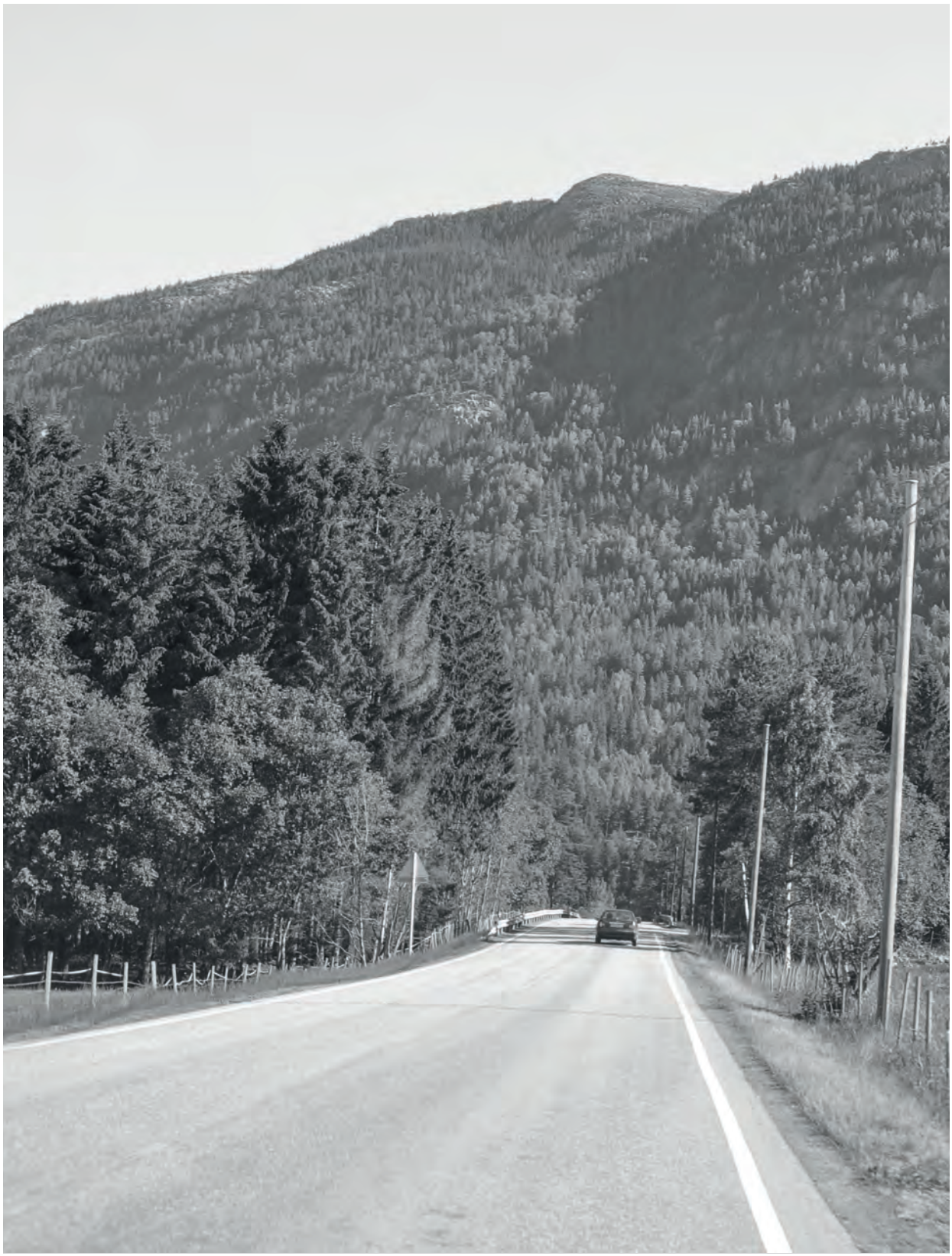

Foto: Kjell Wold, Statens vegvesen

3 BEHOVSVURDERING

3.1 Innledning – om behov

Behovsanalysen avledes av situasjonsbeskrivelsen. Hensikten er å identifisere utfordringer som utløser behov for å gjøre vesentlige endringer i transportsystemet. Behovene er analysert og kategorisert med følgende inndeling:

- **Nasjonale behov.** Disse er normalt definert gjennom overordnede føringer som lover, forskrifter, stortingsmeldinger m.m.
- **Lokale/ regionale myndigheters behov** uttrykkes i planer og politiske vedtak, gjennom de involverte kommunenes innspill underveis i prosessen.
- **Etterspørselsbaserte behov** fanges opp gjennom faglige analyser og registreringer og er definert ut fra dagens trafikksituasjon og etterspørsel etter transport i fremtiden.
- **Interessegruppers behov** gjenspeiler næringslivets, interesseorganisasjoners og andre instansers behov. Verksted og innspill underveis i prosessen gir grunnlag for analysen.

3.2 Nasjonale behov

Nasjonal transportplan (NTP) legger føringer for utviklingen av transportsystemet, og i grunnlagsdokumentet til Nasjonal transportplan 2018–2029 er følgende overordnede mål lagt til grunn for neste transportplan:

> *Et transportsystem som er sikkert, fremmer verdiskapning og bidrar til omstilling til lavutslippssamfunnet.*

Videre er det, som vist i Figur 8 nedenfor, avledet tre hovedmål av det overordnede målet. Disse beskriver transportsystemets primære behov, og hvilke hensyn som skal tas ved utvikling av transportsystemet.

Under hvert hovedmål er det satt etappemål, hvorav noen er spesielt viktige for prosjektområdet.

Hovedmål: Framkommelighet

> *Etappemål: Transportsystemet skal bli mer robust og pålitelig*

Det er behov for tiltak rettet mot samfunnssikkerhet, klimatilpasning og ressursbruk for å oppnå økt pålitelighet. Enkelte strekninger er rasutsatte, og klimaendringer vil trolig forsterke disse utfordringene, og ytterligere forsterke behovet for å sikre forutsigbar reisetid og fremkommelighet, samt bedre omkjøringsmuligheter.

> *Etappemål: Kortere reisetider og tilstrekkelig kapasitet*

Det er av stor betydning å korte ned reisetiden. Dagens vegstandard og dårlige linjeføring gjennom prosjektområdet gir uforholdsmessig lang reisetid. Kapasitetsutfordringene er derimot små.

Etappemål: Transportkostnader for godstransport skal reduseres, de ulike transportmidlenes fortrinn utnyttes og mer gods overføres fra veg til sjø og bane

Det er behov for å redusere transportkostnader forbundet med reisetid og stigningsforhold.

Hovedmål: Transportsikkerhet

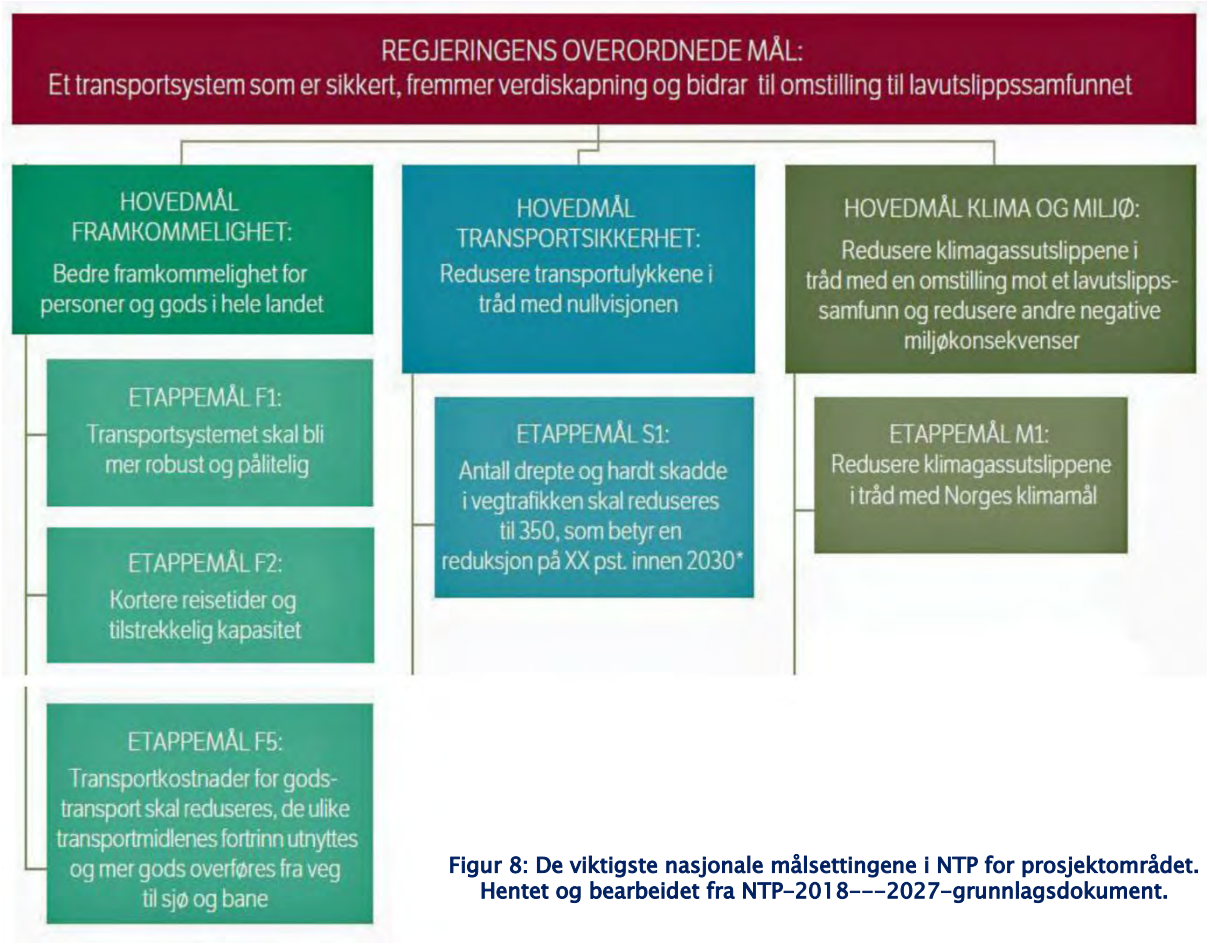

Figur 8: De viktigste nasjonale målsettingene i NTP for prosjektområdet. Hentet og bearbeidet fra NTP-2018---2027-grunnlagsdokument.

Etappemål: Antall drepte og hardt skadde i vegtrafikken skal reduseres til 350[2]

Dagens situasjon tilsier at det er behov for å ivareta og styrke trafikksikkerheten i prosjektområdet.

Hovedmål: Klima og miljø

Etappemål: Redusere klimagassutslippene i tråd med Norges klimamål

Klimaforliket (Innst. 390 S 011-12) slår fast at en rekke forhold påvirker mulighetene for måloppnåelse, men at dette ikke endrer ambisjonen om å redusere de nasjonale utslippene. Dette oppnås først og fremst gjennom utviklingen av teknologi for motorer og drivstoff. Det

[2] Prosentvis reduksjon vil fastsettes i stortingsmeldingen om NTP 2018-2029, på grunnlag av gjennomsnittsnivå de fire siste årene (2013-2016).

kan imidlertid også være behov for tiltak i veginfrastrukturen for å redusere utslippene av klimagasser, for eksempel vil endrede stigningsforhold kunne gi mindre forbruk av drivstoff.

Andre nasjonale behov

Vernehensyn:

Det er viktig å ivareta vernehensyn, spesielt knyttet til kulturmiljøene i Hjartdal og Svartdal. Det er også viktig ikke å forringe vannkvaliteten i deltaområdet nord i Seljordsvatnet. Videre er det et behov for i størst mulig grad å minimere omdisponeringen av dyrka mark.

3.3 Regionale og lokale myndigheters behov

Det er behov for å redusere avstandskostnader og andre transportkostnader for næringsliv og befolkning i regionen. Dette vil kunne styrke det lokale næringslivets konkurransekraft, og regionens attraksjonsverdi som reiselivsdestinasjon. I tillegg vil bedre kår for pendling kunne gi grunnlag for opprettholdelse av bosetting.

Jamfør Telemarks regionale planstrategi (2012-2016) skal det prioriteres bedre arealutnyttelse som hindrer nedbygging av natur, kulturmiljø og landskap og tilgang til nære friluftsområder. Det er videre behov for veger som realiserer et bærekraftig Telemarksamfunn, gjennom effektive og klimavennlige kommunikasjoner.

3.4 Interessegruppers behov

Interessentanalysen identifiserer ulike behov innen næringslivet og sivilsamfunnet. Offentlige instanser som ikke er viet oppmerksomhet i analysen av statlige, regionale og lokale myndigheters behov inngår også i vurderingen.

Primære interessenter:

Interessegrupper med størst problemer og utfordringer i eller nytte av transportsystemet i dag, og grupper som kan møte størst problemer i eller få mest nytte av transportsystemet i fremtiden tillegges mest vekt. Sidene det er så stor andel pendlere i området, blir brukere og interessenter som har nytte av disse reisene å regne som primære interessenter. Det samme gjelder representantene som står for tungtransporten.

Sekundære interessegrupper:

Dette er brukere eller grupper som i noe mindre grad har eller vil få utfordringer eller nytte av E134. Interessenter som ikke benytter infrastrukturen som del av sine daglige aktiviteter, og / eller får begrenset eller sporadisk nytte eller ulempe av tiltak som gjennomføres, faller inn under denne kategorien.

Øvrige interessenter:

Gruppen omfatter interessenter som i liten grad bruker eller har direkte nytte av E134 fra Gvammen til Vågsli, men som likevel har interesser knyttet til endringer i transportsystemet.

PRIMÆRGRUPPE	Interesser og behov knyttet til endringer i transportsystemet
Pendlere/ arbeids-reisende	**Viktig for de mange pendlerne** som vil benytte vegen er • Bedre fremkommelighet vinterstid • Reduksjon i reisetid og transportkostnader • Sikrere reisevei • Bedre kollektivtilbud, med økt frekvens • Forutsigbar reisetid
Transportnæringen	**Yrkessjåfører** • Sikkerhet i arbeidssituasjonen. Trygge og sikre døgnhvileplasser / hvileplasser, tilgang til toalett og dusj, m.v. **Godstransport** • Bedre fremkommelighet vinterstid • Hinderfri fremføring • Reduksjon i reisetid og transportkostnader • Kjetting- og døgnhvileplasser med god standard **Kollektivtransport** • Bedre fremkommelighet vinterstid • Reduksjon i reisetid og transportkostnader
Reiselivsnæringen i kommunene i prosjektområdet	**Hjartdal kommune** • Hjartdal er en kommune som legger stor vekt på kulturlandskapet og kulturmiljøet i kommunen, og profilerer seg i stor grad gjennom dette. Inngrep i disse områdene kan virke negativt på verdiskapningen i området, og det er et behov å ta vare på kulturlandskapet i størst mulig grad. **Seljord kommune** • Seljord kommune er den størst både på innpendling og turisme, og er avhengig av E134 som transportåre. **Kviteseid kommune** • Mye av turismen kommer til Kviteseid via E134 og har behov for enkel tilkomst og et raskt og pålitelig transportsystem. **Tokke kommune** • Det er behov for en veg som gir god tilgjengelighet til hytteområdene i kommunen. **Vinje kommune** • Vinje profilerer seg som nasjonalparkkommune og er også en stor vinterdestinasjon og hyttekommune. E134 er viktig for tilkomsten, og det er behov for en sikker og rask veg gjennom hele året.

Eiendomsutviklere og utbyggings-selskap	• Lettere tilgjengelighet og kortere reisetid gir grunnlag for utvikling og salg av hytteområder og hytteutbygging.
Hyttefolk og andre turister	**Bilister** vil ha nytte av • Økt tilgjengelighet • Redusert reisetid **Kollektivreisende** vil ha nytte av • Økt frekvens • Redusert reisetid
SEKUNDÆRGRUPPE	Interesser og behov knyttet til endringer i transportsystemet
Øvrig lokal-befolkning i prosjektområdet	• Bedre vedlikeholdsstandard • Demping av støy og andre ulemper Skoleelever har behov for • Mer sikker skoleveg • Trygge lekeområder
Nødetatene	• Bedret veg- og trafikkstandard gir redusert utrykningstid
Trafikanter mellom øst og vest	• Reduksjon i reisetid • Mer forutsigbar veg med færre forsinkelser på grunn av vogntog
Kommuner i tilstøtende områder	• Andre kommuner langs E134 har nytte av redusert reisetid og mer effektiv reisevei
ØVRIGE INTERESSENTER	Interesser og behov knyttet til endringer i transportsystemet
Andre interesse-organisasjoner	**Miljøinteresser** • Ivareta naturvernhensyn: landskapsvernområder, biologisk mangfold • Redusere transportbehov og overgang til mer klimavennlig transport **Kulturverninteresser** • Ivareta viktige kulturminner og kulturvernområder **Jordverninteresser** • Verne dyrka mark

Figur 9: Interessenter, interesser og behov

3.5 Etterspørselsbaserte behov/ trafikale behov

Behov for bedre fremkommelighet og redusert reisetid og stigningsforhold

Behovet for bedre fremkommelighet gjelder særlig tungtransport. I Morgedal og Særensgrend er det flere bratte stigninger og krappe svinger som fører til redusert hastighet, hvor tungtransport blir stående værfast vinterstid.

I utviklingen av riksvegnettet ligger et langsiktig mål om å redusere reisetider og transportkostnader i og mellom regioner og landsdeler. Både næringsliv og befolkning bruker strekningen og vil ha nytte av redusert reisetid og på strekningen. Reisetid henger sammen med fremkommelighet. Det er også behov for kortere reisetid i forbindelse med varer som skal transporteres fra en region til en annen, og med få muligheter for forbikjøring vil personbiltrafikken bli sinket av vogntog som får redusert fart i brattere stigninger av dagens trasé.

Trafikksikkerhetsbehov

Utforkjøringer står for den største delen av ulykkene langs E134, og ulykkene er stort sett spredt langs hele prosjektstrekningen, men enkelte steder har ulykker forekommet mer hyppig. Det vil derfor være behov for bedring av kurvatur, stigningsforhold og vegbredde over partier langs stort sett hele vegstrekningen Gvammen–Vågsli.

3.6 Prosjektutløsende behov

E134 mellom Gvammen og Vågsli er preget av utilfredsstillende standard og linjeføring. Dette gjør E134 til en lite effektiv hovedvegforbindelse mellom Østlandet og Vestlandet. Prosjektutløsende behov er derfor å redusere reisetid og transportkostnader gjennom prosjektområdet.

3.7 Andre viktige behov

Reduserte utslipp

Det er behov for å redusere det unødvendig høye utslippsnivået forårsaket av dagens dårlige vegstandard og linjeføring på strekningen.

Bedre fremkommelighet vinterstid

Det er behov for å redusere fremkommelighetsproblemene på prosjektstrekningen vinterstid.

Styrket regional utvikling

Det er behov for å styrke det lokale næringslivets konkurransekraft, og regionens attraksjonsverdi som reiselivsdestinasjon. I tillegg vil bedre kår for pendling kunne gi grunnlag for opprettholdelse av bosetting.

Økt trafikksikkerhet

Dagens prosjektstrekning er ulykkesbelastet. Utforkjøringsulykker dominerer ulykkesbildet. Det er behov for å redusere antall alvorlige ulykker med hardt skadde og drepte, jf. Nullvisjonen.

Mål og krav

Foto: Torbjørn Tungesvik, Statens vegvesen

4 MÅL OG KRAV

Samfunnsmålet beskriver hvilken overordnet, fremtidsrettet utvikling og verdiskapning som søkes oppnådd ved omfattende nyinvesteringer på E134 gjennom Telemark. Effektmålene er prosjektspesifikke og angir ønskede virkninger for brukerne av transportsystemet. Effektmålene springer ut fra samfunnsmålet og de prosjektutløsende behovene, og utgjør derfor viktige sammenliknings- og rangeringskriterier. Generelle samfunnsmål gjenspeiler ønskede sideeffekter med potensiell beslutningsrelevans. De er avledet av «viktige behov» i behovsanalysen.

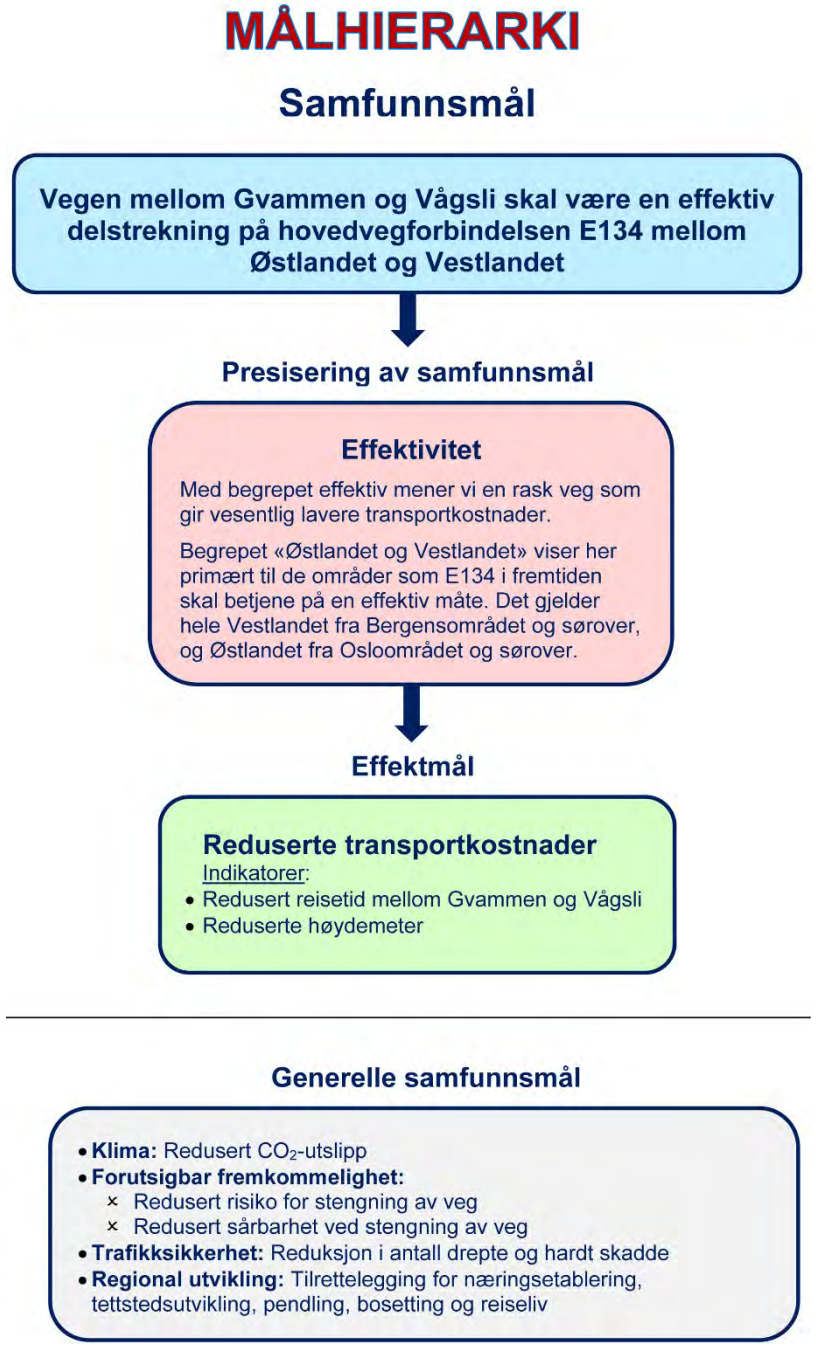

4.1 Samfunnsmål

Samfunnsmålet har utgangspunkt i

- Generelle overordnede statlige føringer i NTP
- Det prosjektspesifikke oppdraget fra Samferdselsdepartementet om å velge en effektiv transportkorridor gjennom Telemark
- Vår foreløpige situasjons- og behovsanalyse

Følgende samfunnsmål er derfor fastsatt av Samferdselsdepartementet:

> *Vegen mellom Gvammen og Vågsli skal være en effektiv delstrekning på hovedvegforbindelsen E134 mellom Østlandet og Vestlandet[3].*

I begrepet «effektiv» ligger en overordnet målsetting om at reisetid og transportkostnader skal bli redusert, både for næringslivets transporter og privatbilister.

Effektmål

Med utgangspunkt i foreslåtte samfunnsmål har det blitt utformet ett effektmål som skal sikre reduserte transportkostnader for næringstransport og privatbilister på E134 gjennom Telemark. Indikatorene «redusert reisetid» og «totalt reduserte høydemeter» gir grunnlag for å vurdere konseptenes egnethet til å bygge opp under regjeringens beslutning om at E134 skal være en effektiv hovedvegforbindelse mellom Østlandet og Vestlandet.

Reduserte transportkostnader	
Indikator 1	Redusert reisetid mellom Gvammen og Vågsli
Hensikt	Å få en rask og kostnadseffektiv veg gjennom Telemark, som styrker E134 som hovedvegforbindelse mellom Østlandet og Vestlandet
Indikator 2	Totalt reduserte høydemeter mellom Gvammen og Vågsli
Hensikt	Å redusere transportkostnadene for næringstrafikken mellom øst og vest

Figur 10: Effektmål for en mer effektiv hovedvegforbindelse mellom Østlandet og Vestlandet

[3] Begrepet «Østlandet og Vestlandet» viser her primært til de områder som E134 i fremtiden skal betjene på en effektiv måte. Det gjelder hele Vestlandet sør for Bergen og Østlandet sør for Oslo.

4.2 Generelle samfunnsmål

Generelle samfunnsmål er avledet av behov som er vurdert som viktige, men ikke prosjektutløsende.

Klima

Reduserte klimautslipp	
Indikator	Redusert CO_2-utslipp (tonn/ekvivalenter)
Hensikt	Å imøtekomme Norges klimamål om omstilling til et lavutslippssamfunn i 2050.

Figur 11: Effektmål for reduserte utslipp av klimagasser

Forutsigbar fremkommelighet

Økt forutsigbarhet	
Indikator 1	Redusert risiko for stengning av veg
Hensikt	Å sørge for en pålitelig helårs veg gjennom Telemark, som gjør E134 til en mer samfunnssikker hovedvegforbindelse
Indikator	Redusert sårbarhet ved stengning av veg
Hensikt	Å redusere konsekvensene ved stengt E134 gjennom prosjektområdet

Figur 12: Effektmål fremkommelighet

Trafikksikkerhet

I prosjektområdet er det enkelte strekninger som skiller seg ut negativt når det gjelder trafikkulykker. Utforkjøringer dominerer.

Nullvisjonsrettet arbeid foregår dels ved anvendelse av regler i håndbøker og normaler og dels ved oppgradering av veg og utforming av nye anlegg. I tillegg er grad av trafikk-belastning en avgjørende faktor for trafikksikkerhet. Det er pr. i dag ikke etablert formelle regler om vurdering av ulike faktorers betydning for trafikksikkerhet, men som et skritt i retning av Nullvisjonen har NTP 2010-2019 satt som mål at tallet på drepte og hardt skadde i trafikken skal reduseres med minst en tredjedel innen 2020.

Redusert antall drepte og hardt skadde	
Indikator	Redusert risiko for ulykker med hardt skadde og drepte sammenlignet med dagens situasjon
Hensikt	Å redusere antall alvorlige ulykker på E134 gjennom prosjektområdet

Figur 13: Effektmål trafikksikkerhet

Regional utvikling

Betydningen av en mer effektiv hovedvegforbindelse for regional verdiskapning og utvikling vil bli behandlet i kapittelet om regional utvikling. Det samme vil vegens betydning for tettstedutvikling. Regional utvikling blir derfor ikke behandlet i kapittelet om måloppnåelse.

4.3 Betingelser som konseptene skal oppfylle

Generelt legges her til grunn krav av teknisk og sikkerhetsmessig art, gitt gjennom vegnormaler, lover og forskrifter.

Tekniske og funksjonelle krav Generelt legges til grunn krav av teknisk og sikkerhetsmessig art, gitt gjennom vegnormaler, lover og forskrifter.			**Økonomiske krav og tidsmessige rammer**	**Arkitek-toniske og estetiske krav**	**Universell utforming**	**Miljøkrav**
Krav til tunnelutforming:	**Andre krav til samfunns sikkerhet**	**Krav til drift**				
Krav til antall løp, evakueringsruter, ventilasjon, nødutganger, havarilommer og stigningsgrad: Lange og bratte tunneler er særlig problematiske når det gjelder ulykker og branner. På generelt grunnlag er derfor Statens vegvesen skeptisk til slike tunneler. For tunneler med lengde på mer enn 10 km er det krav til at standarden vurderes spesielt i hvert enkelt tilfelle. Løsninger/konsepter med tunneler med mer enn 5 % stigning i lengderetningen aksepteres ikke. Tunnelforskriften stiller krav knyttet til trafikkvolum, andel tunge kjøretøy, stigning og lengde. (Kilde: Tunnelforskriften).	Det skal ikke bygges nye veger som blir spesielt rasutsatte.	Tunneldrift må også vies spesiell oppmerk-somhet. Krav til vinterdrift og tunneldrift i henhold til Statens vegvesens håndbok R610, «Standard for drift og vedlikehold av riksveger».	Betingelser for bompenge-finansiering nedfelt i nasjonal transportplan. Krav til bruker-finansiering: Alle som betaler skal ha nytte av prosjektet, og alle som har nytte av prosjektet skal betale. Kravene er ikke absolutte, og må avklares senere.	Høy arkitektonisk standard for eksponerte anlegg Eksponerte tunnelinnslag må vies oppmerksom-het i senere planfase.	Alle nye tiltak baseres på universell utforming (Bygge-teknisk forskrift, TEK 10) Krav til universell utforming legges generelt til grunn.	Forurensnings-forskriften og retningslinjer for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442) Gjeldende støymål, krav og retningslinjer må oppfylles. (Kilde: Forskrifter om prioriterte arter Kongelig resolusjon 20.05.2011). Natur- og kulturverdier i prosjektområdet stiller krav til håndtering av anleggsfasen, og til utforming av vegen.

Figur 14: Krav til konseptene.

Mulige løsninger

Foto: Kjell Wold, Statens vegvesen

5 MULIGE LØSNINGER

5.1 Innledning

I studiet av løsningsmuligheter er Firetrinnsmetodikken et hjelpemiddel for å kartlegge og vurdere tiltak som er nødvendige for å nå fastsatte mål. Tiltakene ligger i spennet fra liten eller ingen utbygging til større utbygginger med nye prinsipielle løsninger.

Firetrinnsmetodikken

Firetrinnsmetodikken innebærer tiltak som:

1. **Påvirker transportetterspørsel og valg av transportmiddel**
2. **Gir mer effektiv utnyttelse av eksisterende infrastruktur**
3. **Forbedrer eksisterende infrastruktur**
4. **Omfatter nyinvesteringer og større ombygginger av infrastruktur**

Første del av dette kapittelet retter oppmerksomheten mot tiltak på trinnene 1-3. Virkninger av tiltak av mindre omfang i dagens vegsystem blir vurdert her.

Trinn 4 blir behandlet i annen del av kapitlet. Her blir det sett nærmere på vesentlige prinsipielle endringer i transportsystemet. Viktige verktøy i denne prosessen er transportanalyser og EFFEKT[4].

I arbeidet med løsningsmuligheter har de ulike tiltakene i tillegg blitt drøftet og vurdert i heldagsverksteder om risiko- og sårbarhet, ett for temaet trafikksikkerhet og ett for samfunnssikkerhet. Her har både ekstern og intern ekspertise deltatt.

E134 er en viktig stamvegkorridor, og det meste av trafikken har start- og endepunkt utenfor prosjektområdet. Det ligger i bestillingens natur at det kreves større tiltak langs hovedvegforbindelsen mellom Østlandet og Vestlandet. Det kan gjøres flere mindre utbedringer langs strekningen, men samfunnsmålet om en effektiv veg vil kreve store forbedringer. Trinn 4 er derfor tillagt størst vekt i utformingen av konsepter.

[4] Se presentasjonen Introduksjon til EFFEKT (http://www.vegvesen.no/_attachment/548938/binary/882685?fast_title=Introduksjon+til+EFFEKT.pdf)

5.2 Trinn 1-3: Mindre tiltak og forbedring av eksisterende infrastruktur

Arealplanlegging

Samfunnsplanlegging blir styrt gjennom statlige, regionale og lokale prosesser. Arealpolitikk er et svært viktig fundament for denne planleggingen, og god arealpolitikk kan redusere behovet for transport.

Standardheving

- Generell opprusting / standardheving på delstrekningene Gvammen–Svartdal, Århus–Seljord, Morgedal–Mostøyl og Åmot–Vinje kirke.

Hensikt: Bedre fremkommelighet og økt trafikksikkerhet, redusert reisetid, samt lavere transportkostnader og utslipp.

Trafikksikkerhet

- Møteulykker og utforkjøringer dominerer ulykkes- og skadebildet.
    - × Midtrekkverk er et svært godt trafikksikkerhetstiltak på veg med ÅDT >6000, mens forsterket midtoppmerking kan gi god effekt på aktuelle strekninger med lavere ÅDT.
    - × Oppmyking av sideterreng har god skadebegrensende effekt ved utforkjøringsulykker.
- Kryss rv. 36 / E134 i Seljord.
    - × Bedre sikt
    - × Utbedre kurvatur

Hensikt: Redusert fare for alvorlig ulykker i prosjektområdet.

Myke trafikanter

- Gang og sykkelveg Gvammen–Flatdal
- Sikker kryssing.

Hensikt: Sammenhengende, sikre og tilgjengelige vegløsninger for gående og syklende.

Sikringstiltak ras og flom

- Redusert rasfare på utsatte strekninger i prosjektområdet.
- Flomsikringstiltak forbi Seljord.

Hensikt: Økt samfunnssikkerhet

Kollektivtransport

- Økt frekvens for buss
- Tilrettelegging av stoppesteder for buss.

Hensikt: Bedre busstilbud på strekningen Gvammen – Vågsli og mer bruk av kollektivtrafikk.

Sidearealer

Trafikantinformasjon og varsling

- Tidlig varsling / veg- og føremeldinger om fremkommelighet på fjelloverganger.

Hensikt: Bedre mulighet til strategiske valg, for eksempel alternative ruter.

Kontroll- og kjettingplasser

- Kontrollarealer til bruk for mannskaper fra Statens vegvesen og Politiet
- Arealer til av- og pålegging av kjetting

Hensikt: Øke sikkerhet og fremkommelighet

Hvile- og rasteplasser

- Rasteplasser, med
    - Sikre av- og påkjøringer
    - Toalettfasiliteter

Hensikt: Økt komfort, reiseutbytte, mulighet for hvil

- Hvileplasser / døgnhvileplasser for tungbil, med
    - Sikre av- og påkjøringer
    - Parkering uten rygging
    - Skjerming mot støy
    - Toalett- og vaskefasiliteter for sjåførene
    - Strøm for kjøleaggregat

Hensikt: Ivaretakelse av komfort og arbeidsforhold, etterleving av regelverk, samt utslippskutt og redusert støy.

Turistinformasjon

- Informasjon angående natur- og kulturlandskapsområder og attraksjoner i turismesammenheng

5.3 Trinn 4: Større forbedringer og ombygginger som omfatter prinsipielle endringer i infrastruktur

Mellom Gvammen og Grunge står valget av fremtidig trasé for E134 mellom:

1. **Bygging av ny trasé langs dagens korridor**
2. **Ny korridor lenger nord**

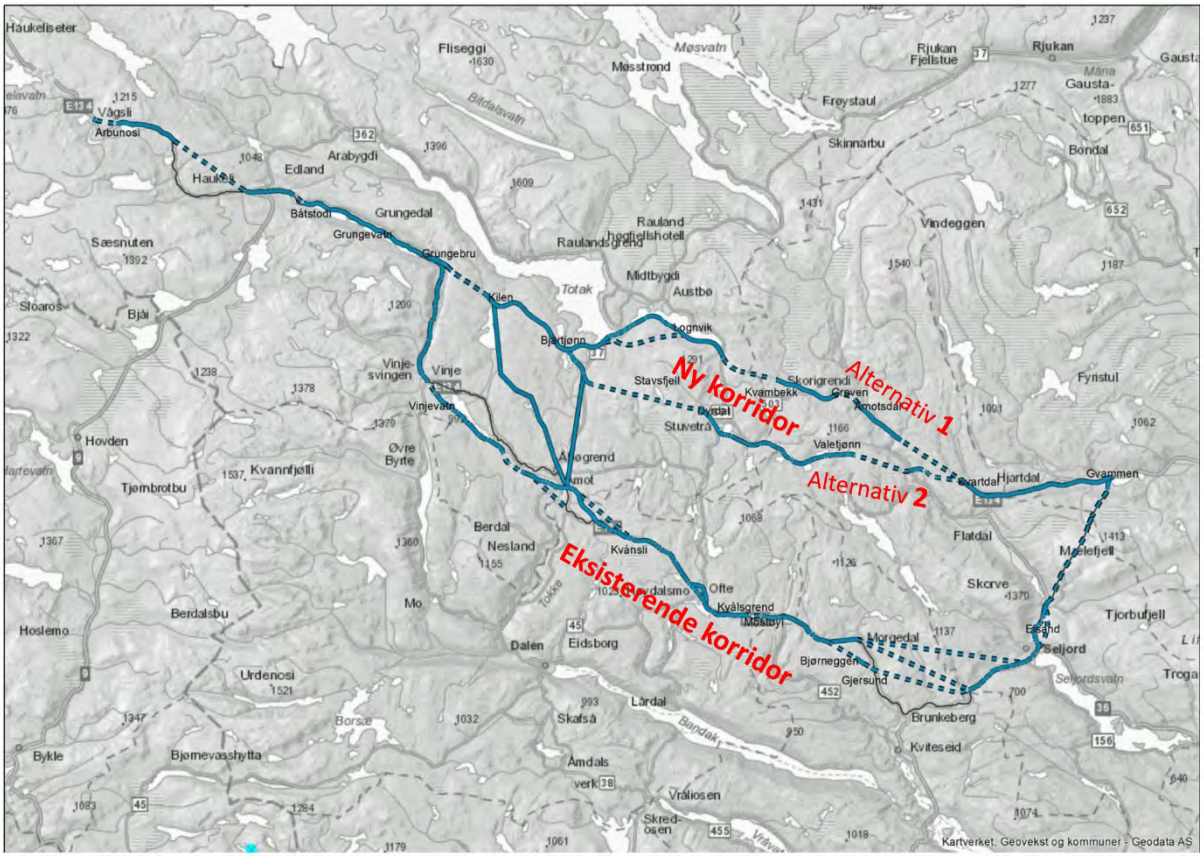

Figur 15: Mulige løsninger – oversiktskart.

Ny veg i eksisterende korridor

Sammenlignet med dagens E134 vil ny veg i eksisterende korridor gi betydelig redusert reisetid, lavere transportomkostninger og utslipp, og bedre trafikksikkerhet. Gevinstene vil imidlertid være lavere enn en alternativ korridor lenger nord.

En stor fordel med ny trasé i eksisterende korridor er at den gir mulighet for trinnvis utbygging.

Hvis ny trasé i eksisterende korridor blir valgt, vil tunnelen Gvammen–Århus være en del av E134. Problemene på dagens trasé på denne strekningen vil da være eliminert. Videre vestover vil standardhevingen først og fremst ligge i reduksjon av høydeforskjeller og reisetid.

Langs dagens korridor er det på flere måter krevende forhold for vegbygging. En ny veg vil måtte bygges med større bredde og høyere standard enn den dagens veg har, noe som vil gi omfattende og stedvis utfordrende arealbeslag. Flere steder er det behov for større inngrep,

som bygging av kryssløsninger, bru eller tunnel. Langs dagens veg er det bebyggelse i form av tettsteder og spredt boligbebyggelse, og mange gårdsbruk. Mye kulturlandskap / dyrket mark vil dermed bli berørt. En annen ulempe er at en langvarig anleggsperiode vil medføre støy for befolkningen langs traseen, og by på utfordringer for trafikkavvikling og sikkerhet. I sum vil en utbygging ha til dels omfattende konsekvenser, midlertidige og / eller varige, for mange mennesker og private eiendommer.

Århus–Høydalsmo

Av flere forskjellige alternativer på denne strekningen gir løsninger med tunnel størst reduksjon av reisetid og høydemeter. Generelt høyt sikkerhetsnivå i norske tunneler, medfører imidlertid høye økonomiske kostnader. I tillegg vil brann i tunnel gjerne ha stort skadepotensial. På generelt grunnlag er derfor Statens vegvesen skeptisk til lange tunneler. Der det ligger til rette for å finne andre gode og sikre løsninger, bør disse vurderes nærmere i neste planfase

Ny tunnel ved Eisand (350 m)

Lengde: ca. 350 m.

Gir forbedring av fremkommelighet for tungtransporten.

Juvrefjell tunnel

Lengde: ca. 7,2 km. Reisetidsreduksjon ca. 4 minutter. Innkorting ca. 3 km.

Det er flere mulige linjer for tunnelen, jf. Figur 15.

Tunneler gjennom Bjørneggen

Reisetidsreduksjon ca. 2 minutter. Innkorting ca. 1 km.

Ny trasé mellom Gjersund og Lid, med to korte tunneler.

Kvålsgrend tunnel

Lengde: ca. 850 m.

Gir bedre veglinje.

Høydalsmo–Grungebru

Kvånsli–Sondrisland/Vinjesvingen

Lengde: ca. 3 km. Reisetidsreduksjon ca. 6 minutter. To korte tunneler (Vinjevatn 500 m og Sondrisland 850 m).

Ny trasé fra Kvånsli, sør for Åmot, videre sørvest langs Vinjevatn til Sondrisland nær Vinjesvingen.

Traseen vil gi følgende gevinster:

- Innkorting
- Mer horisontal veglinje
- Bedre kurvatur, med færre bakker og svinger
- Redusert rasfare
- Bedre / sikrere vegstandard vil trolig gi færre trafikkulykker på strekningen
- Redusert trafikksikkerhetsproblematikk i Åmot sentrum

Ny veg i ny korridor i nord

En ny korridor i nord gir mange muligheter for valg av veglinje. I innledende analyser ble to alternative traseer innenfor den nordre korridoren vurdert nærmere. Disse er omtalt som alternativ 1 og 2 i den videre analysen.

Disse to traseene ble skissert med ulike løsninger mellom Svartdal og Bjårtjønn. Traseene viste seg å gi tilnærmet samme store innkorting og reisetidsbesparelse. I analysene som fremkom i risiko og sårbarhet-verkstedene for trafikksikkerhet og samfunnssikkerhet ble imidlertid forskjellene vurdert som noe større.

Tiltak som er vurdert i de to traseene kan bare til en viss grad vurderes løsrevet fra hverandre, da de til sammen utgjør en ny trasé.

Begge traseene går i tilnærmet jomfruelig terreng. Dette gir gode muligheter for å optimalisere linjene for å få til best mulig løsninger. Ulempen med dette er at hele strekningen må bygges ferdig før det kan tas ut nytte av prosjektet.

Korridor nord, alternativ 1

Gvammen-Svartdal

Denne strekningen er felles for begge alternativene i en nordlig korridor. Kulturminner, landskapsbilde og dyrka mark gir utfordringer for planlegging og bygging. De geologiske forholdene på strekningen er ikke avklart.

Det er i utgangspunktet lagt til grunn veg i dagen, men på grunn av de nevnte utfordringene vil det i neste planfase kunne være behov for å vurdere nærmere bruk av tunnel.

Strekningen Svartdal- Bjårtjønn / Kostveit

- Tunnel med lengde ca. 5,9 km fra Lonette i Svartdal til Fossheim i Åmotsdal
- Dagsone gjennom Åmotsdal (Fossheim-Grave)
- Trefeltstunnel fra Grave til Kvambekk på ca. 3,6 km. Stigning 4,3 %
- Dagsone over Kvambekkheia
- Tunnel på ca. 4,7 km fra Kvambekkheia til Lognvik
- Kryss sør for Lognvikvatn for påkopling med fv. 801
- Tunnel under Fossanfjellet (3,4 km). Dette er nærmere 1 km kortere enn dagsone rundt fjellet
- Kryss for påkopling av rv. 37 ved Totak
- Kryssing av Totak nær Vågen med to bruer på henholdsvis 260 og 120 m
- Dagsone fra Totak til Bjårtjønn

Bjårtjønn-Grunge

- Dagsone langs Årtveithovet til Kingland
- Tunnel mellom Gåsvatn og Kilen kan korte inn alternativet ytterligere
- 3,1 km lang tunnel fra Kingland til Grunge
- Kryss i Grunge med påkoplingsmulighet til E134

Korridor nord – alternativ 2

Gvammen–Grunge

Se Korridor nord, alternativ 1.

Svartdal–Bjårtjønn / Kostveit

- To tunneler (2,7 km og 0,41 km) gjennom Vasstveitnuten
- Bru over Åmotsdalsåi og videre inn i en 4,5 km lang tunnel mellom Storås og Valetjønn
- Dagsone fra Valetjønn til Dyrdalsvatn
- Tunnel under Ringdalsnuten
- 9,2 km lang tunnel ved Dyrdalsvatn, under Ringdalsnuten frem til Mostøylhylen. Det vil være mulig å korte inn strekningen i dagen med tunnel, bro og utfylling i vann, men denne strekningen har en del bebyggelse og dyrket mark.
- Kryss ved Mostøylhylen for påkopling av fv. 37
- Tunnel på 0,48 km før Bjårtjønn

Bjårtjønn–Grunge

Se Korridor nord, alternativ 1.

Fellesstrekning mellom Grungebru og Vågsli

For strekningen Grungebru–Vågsli er det mest aktuelt å legge vegen enten i eller nært til dagens veg, uavhengig av korridor på strekningen Gvammen–Grunge.

Langs Grungevann

Her vil det kunne være hensiktsmessig å fylle overskuddsmasser ut i vannet for å redusere behovet for massedeponi og spare landbruksarealer.

Tunnel nord for eksisterende veg ved Båtstodi

Lengde: ca. 750 m. Reisetidsreduksjon ca. ½ minutt. Innkorting ca. 300 m.

Vil gi bedre kurvatur.

Tunnel gjennom Haukeliheii

Lengde: ca. 6,4 km. Reisetidsreduksjon ca. 4 minutter. Innkorting ca. 3 km.

Tunnel gjennom Blåbærnuten/ Arbunosi

Lengde: ca. 1,5 km. Reisetidsreduksjon ca. 1 minutt. Innkorting ca. 900 m.

Gir bedre kurvatur.

5.4 Oppsummering løsningsmuligheter

De ulike løsningene er analysert for å kunne vurdere måloppnåelse og andre virkninger slik at konseptene kan utformes med de beste tiltakene.

Tiltakene på trinn 1-3 svarer ikke ut prosjektutløsende behov på en tilfredsstillende måte, og vil ikke gi noen vesentlig innsparing for reisetid eller høydemeter.

Når det gjelder trinn 4 vil den mest sentrale avklaringen være hvorvidt fremtidens veg skal følge dagens korridor eller om den skal gå i en innkortet korridor lenger nord. Innledende analyser av den nordlige korridoren viser at alternativ 2 er best. Vi tar derfor dette alternativet med oss som konsept. Begge traseene vil være aktuelle alternativer i en eventuell kommunedelplan.

Konsepter

Foto: Statens vegvesen

6 KONSEPTER

6.1 Innledning

Innledende vurderinger og analyser av løsningsmuligheter ledet ut i to konsepter i tillegg til Nullkonseptet: Ett langs dagens trasé, og ett lenger nord. Det sentrale spørsmålet er derfor om en videre utvikling av E134 som hovedvegforbindelse mellom Østlandet og Vestlandet bør skje i dagens korridor, eller i en ny.

De to konseptene er begge utformet med tanke på å løse utfordringene knyttet til det prosjektutløsende behovet for en effektiv vegforbindelse gjennom prosjektområdet. Det prosjektutløsende behovet ligger til grunn for KVUens mandat om å utrede valg av en effektiv trasé for E134 gjennom Telemark. Dette taler mot å gå videre med et utbedringskonsept. Dessuten er det lite hensiktsmessig å gå videre med et «Null pluss-konsept», fordi det i de senere år blitt gjennomført strekningsvise utbedringer på E134 gjennom Telemark. Det foreligger også planer for nye utbedringer. Disse regnes som sikre. Følgende konsepter er derfor tatt med i videre analyser:

Nullkonseptet

Konsept korridor sør (Korridor sør)

Konsept korridor nord (Korridor nord)

Prosjektstrekningen er fra Gvammen til Vågsli, men fra Grungebru til Vågsli er de to konseptene like. Det konseptuelle valget omfatter derfor strekningen mellom Gvammen og Grungebru.

6.2 Kostnadsgrunnlag for konseptene

Oppsettet for kostnadsberegningene er basert på løpemeterpriser tatt ut fra NTP 2018-2027, planfasen for Region vest, og erfaringstall fra en rekke nye prosjekter i Region vest, Region øst og Region sør.

Kostnadene fremkom i en «anslagssamling» [5] i Stavanger 17. april 2016. De er komplette, og inkluderer usikkerhet, rigging, byggherrekostnad og m.v.a.

Dimensjoneringsgrunnlag for kostnadsoverslagene:

Trafikkberegningene har gitt oss følgende ÅDT i 2050:

Veg	Strekning	ÅDT	Vegbredde (m)
E134	Gvammen-Vågsli	6 500-13 500	12,5

Figur 16: ÅDT og vegbredde 2050 for prosjektstrekningen0

[5] Samlingen besto av prisgivere, byggherrer, planleggere og datastøtte fra Sør-Norge. Erfaringsgrunnlaget for samlingen var: rv. 13 (Tysdalsvatnet, Jobergtunnelen, Tunsbergtunnelen, Sandsfjordbru m/tunnel og bru, Ryfast); E134 (Stordalsprosjektet, Skjoldavik – Solheim); rv. 7 (Ørgenvika); E16 (Filefjellutbyggingen) m.m.

Eksempler på brutto løpemeterpris med gradering lav/middels/høy:

Vegtype	Løpemeterpris lavt anslag	Løpemeterpris middels anslag	Løpemeterpris høyt anslag
H5-veg nybygd (12,5 m bredde)	50 000	65 000	85 000
H5-veg, utvidelse i eksisterende veg	30 000	35 000	50 000
T10,5-tunnel (10,5 m bredde)	170 000	190 000	210 000
Bru (12,5 m bredde)	380 000	475 000	590 000

Figur 17: Løpemeterpriser ved vegbygging

Tunnelene er alle T10,5 m. Rømningstunnel kan komme i en senere planfase.

Usikkerheten på anslagene er +/- 40 %. I en senere planfase vil det kunne komme fram tunneler og bruer som vil kunne være lengre eller kortere enn dem som er omtalt på det nåværende stadiet.

6.3 Nullkonseptet

I Nullkonseptet er det lagt inn prosjekter med bevilgning 2014-17. For prosjektområdets del dreier dette seg om tunnelprosjektet mellom Gvammen og Århus. På E134 ligger også prosjektet Damåsen-Saggrenda inne.

Nullkonseptet utgjør sammenlikningsgrunnlaget for de andre konseptene mellom Gvammen og Vågsli. Utbyggingskonseptenes trafikale virkninger og nytte vurderes primært i forhold til Nullkonseptet i følgende to referanser (fremtidsscenarier): Nullkonseptet i Basis2050 og Nullkonseptet i Basis2050+E134.

Nullkonseptet i Basis2050

Dette er et framtidsscenario der det ikke er bevilget penger til store vegprosjekter utover allerede bundne prosjekter frem til og med 2017[6], verken på andre øst-vest-korridorer eller på øvrig vegnett. Tilsvarende nytt, fremtidig togtilbud utarbeidet av Jernbaneverket ligger også inne. Det samme gjelder de nye prosjektene til Nye Veier AS. Disse er: E39 Kristiansand-Ålgård, E18 Langangen-Grimstad, E6 Kolomoen-Ensby, E6 Ulsberg-Melhus og E6 Ranheim-Åsen. I tillegg er alle ordinære bomstasjoner som skal avvikles innen 2022 fjernet, kun bomringene rundt en del av de større byene er beholdt (Basis2050).

Nullkonseptet i Basis2050+E134

I disse analysene av Nullkonseptet ligger alle prosjekter i Basis2050 inne. I tillegg legges det grunn at E134 skal være den ene hovedvegforbindelsen mellom Østlandet og Vestlandet. I denne referansen er altså E134 fullt utbygd.

[6] Vedlegg 1 viser en oversikt over de forskjellige veiprosjektene for perioden 2014 til 2017 som er inkludert i veinettverket.

6.4 Konsept korridor sør

Lengde: 108 km. Total innkorting: 12 km / 36 minutter.

Konseptidé

- Nybygd veg i eksisterende korridor, nært til dagens tettsteder
- Redusere reisetid og avstandskostnader på grunn av lite effektiv veg
- Omfattende omlegging og nyinvestering i veg for å unngå områder med stor ulykkesrisiko

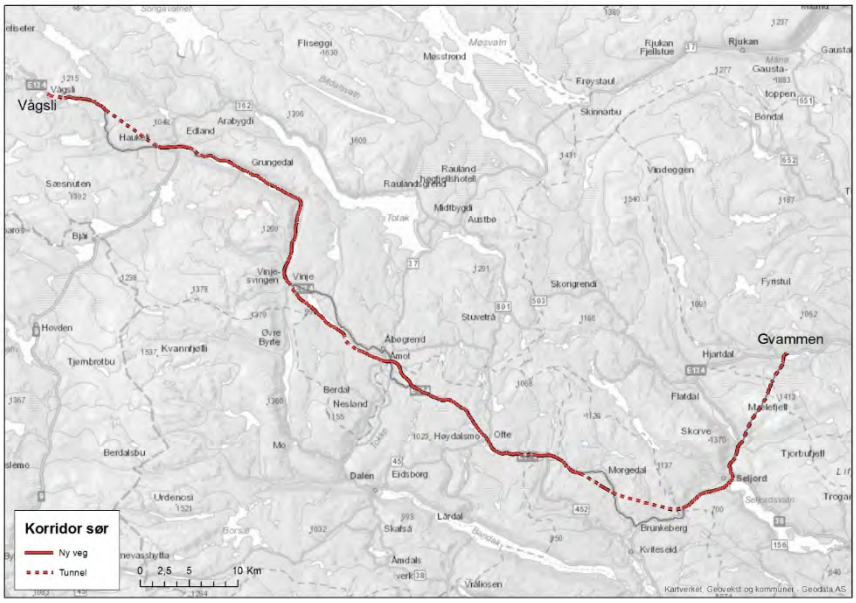

Figur 18: Konsept korridor sør. Rød linje er ny / oppgradert veg.

TILTAK	INVESTERING
Gvammen-Grungebru	**7,5**
En 7,2 km lang tunnel mellom Brunkeberg og Morgedal.	
Ny veg utenom Åmot sentrum sør for Vinjevatn	
4 mindre tunneler ved Gjersund (700 m), Solheim (1,9 km), Vinjevatn (500 m) og Sondristrand (850 m)	
Grungebru-Vågsli	**2,5**
En tunnel på 6,4 km gjennom Haukeliheii.	
En mindre tunnel ved Arbunosi på 1,5 km.	
I alt ca. milliarder kr (± 40 % i 2016-kroneverdi)	**10**

Figur 19: Tiltak Konsept korridor sør

6.5 Konsept korridor nord

Lengde: 85 km. Total innkorting: 35 km / 51 minutter.

Konseptidé

- En ny korridor sør for Totak, med rettest mulig linjeføring
- Redusere reisetid og avstandskostnader og bedre fremkommeligheten vinterstid gjennom investering i hel ny veg

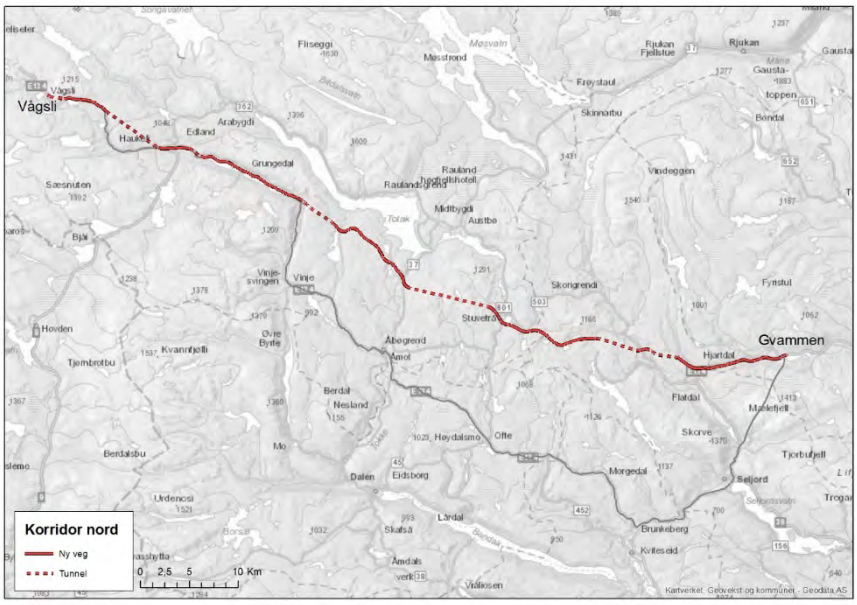

TILTAK	INVESTERING
Gvammen-Grungebru	**8,3**
Ny veg sør for eksisterende trasé gjennom Svartdal	
En 4,5 km lang tunnel fra Storås til Valetjønn	
Mindre tunneler fra Svartdal til Gjuve (2,7 km), Storås (410 m), Løyningsbrottet (480 m),	
En lang tunnel på 9,2 km fra Dyrdalsvatn til Mostøylhylen. Stigning?	
3,1 km tunnel fra Kingland til Grunge	
Grungebru-Vågsli	**2,6**
En tunnel på 6,4 km gjennom Haukeliheii.	
En mindre tunnel ved Arbunosi på 1,5 km.	
I alt ca. milliarder kr (± 40 % i 2016-kroneverdi)	**10,9**

Figur 20: Tiltak Konsept korridor nord

Transportanalyse

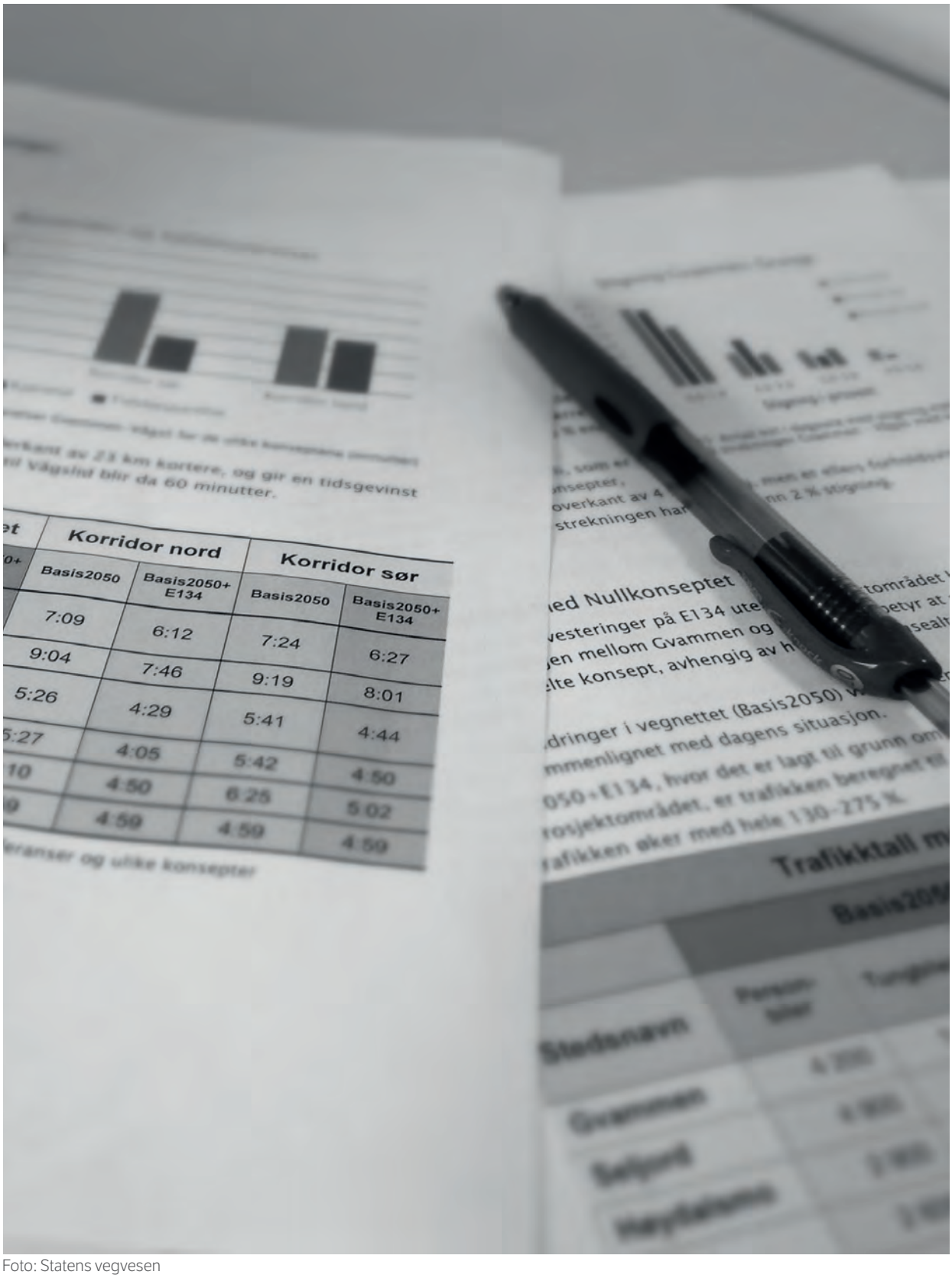

Foto: Statens vegvesen

7 TRANSPORTANALYSE

I dette kapitlet blir hovedfunn fra transportmodellberegningene presentert. Trafikale virkninger er beregnet for i hovedsak å synliggjøre hvilken av de konseptene som er mest effektiv for reisende mellom Østlandet og Vestlandet gjennom Telemark. Ettersom det først og fremst er de lange reisene som utgjør en forskjell, er det brukt nasjonal persontransportmodell for lange personreiser over 70 kilometer (NTM6) og nasjonal godstransportmodell. I tillegg er det gjennomført beregninger med en nyetablert, regional delområdemodell (RTM).

Det er lagt vekt på å få frem forskjellen på konseptene Korridor sør og Korridor nord, og det mulige spennet i fremtidig trafikkmengde.

Figur 21: Basis2050 med bundne vegprosjekter i NTP til og med 2017 merket med blått.

Figur 22: I Basis2050+E134 er E134 ferdig utbygd

7.1 Referansealternativer

Prognoseåret for transportmodellberegningene er 2050. Det er vanskelig å forutsi hvordan transporttilbudet vil være så mange år frem i tid. For å ta høyde for noe av denne usikkerheten har vi etablert to ulike referansealternativer som viser et spenn i konseptenes trafikale virkninger:

Basis2050

Dette er et fremtidsscenario der det verken er gjennomført større nyinvesteringer på andre øst-vest-korridorer, på øvrig vegnett eller på jernbane, utover prosjekter som allerede har fått bevilgning eller er bundne (se vedlegg 1 for full oversikt over prosjekter som inngår i Basis2050). I Basis 2050 er alle ordinære bomstasjoner fjernet, med unntak av bomringene rundt en del av de større byene

Basis2050+E134

Denne referansen skiller seg fra Basis2050 ved at det er lagt til grunn at E134 skal være den ene hovedvegforbindelsen mellom Østlandet og Vestlandet. Det betyr at det i beregningsgrunnlaget ligger inne omfattende nyinvesteringer på E134 mellom Drammen og Haugesund, i tillegg til prosjektene som har fått bevilgning / er bundne.

7.2 Trafikale virkninger

Reisetider

Gvammen–Vågsli

Nullkonseptet gir en beregnet reisetid mellom Gvammen og Vågsli på 111 minutter. Konsept korridor sør gir en tilsvarende reisetid på 75 minutter, noe som gir en total reisetids-reduksjon gjennom hele prosjektområdet på 36 minutter. Konsept Korridor nord er i underkant av 23 km kortere, og gir en tidsgevinst på 51 minutter. Beregnet reisetid fra Gvammen til Vågslid blir da 60 minutter.

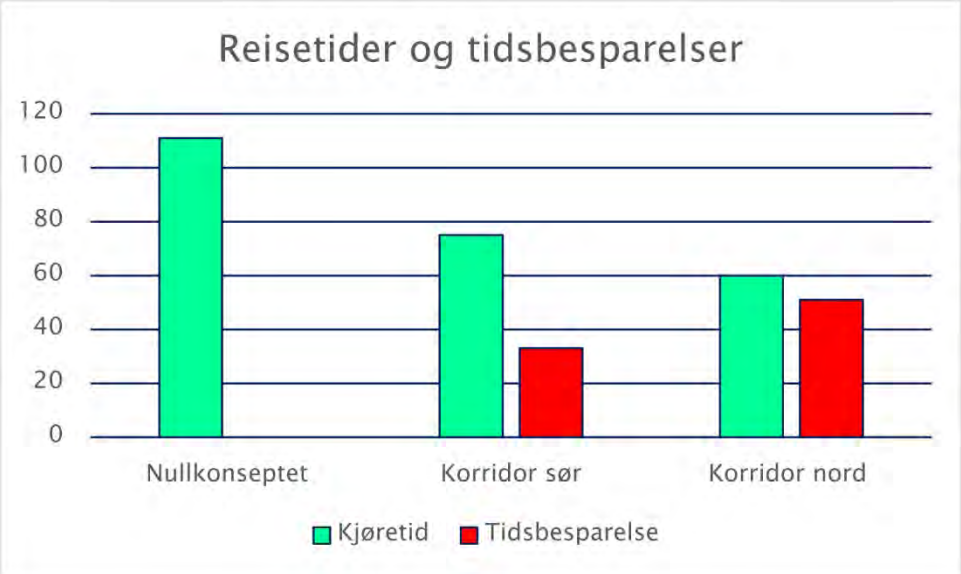

Figur 23: Reisetider og tidsbesparelser Gvammen–Vågsli for de ulike konseptene (minutter)

Østlandet–Vestlandet

	Nullkonseptet		Korridor nord		Korridor sør	
Strekning	**Basis2050**	**Basis2050+ E134**	**Basis2050**	**Basis2050+ E134**	**Basis2050**	**Basis2050+ E134**
E134 Sandvika-Bergen, via Odda	8:45	7:03	7:09	6:12	7:24	6:27
E134 Sandvika-Bergen via E39	9:55	8:37	9:04	7:46	9:19	8:01
E134 Sandvika-Bergen med arm til Bergen	6:17	5:20	5:26	4:29	5:41	4:44
E134 Sandvika-Haugesund	6:18	4:56	5:27	4:05	5:42	4:50
E134 Sandvika-Stavanger	7:01	5:41	6:10	4:50	6:25	5:02
E18/E39 Sandvika - Stavanger	4:59	4:59	4:59	4:59	4:59	4:59

Figur 24: Reisetider mellom øst og vest, med ulike ruter, ulike referanser og ulike konsepter

Stigningsforhold

Konsept korridor nord har ingen stigninger mellom Gvammen og Grunge brattere enn 3,4 %. For Konsept korridor sør er 3 % av tilsvarende strekning brattere enn 4 %. Et stigningsparti på 1 km vest for Høydalsmo og en 1,5 km lang strekning øst for Åmot trekker opp gjennomsnittet. Ingen av disse strekningene er brattere enn 5 %. Både Konsept sør og Konsept nord har færre partier med stigning på mer enn 3 % enn hva Nullkonseptet har.

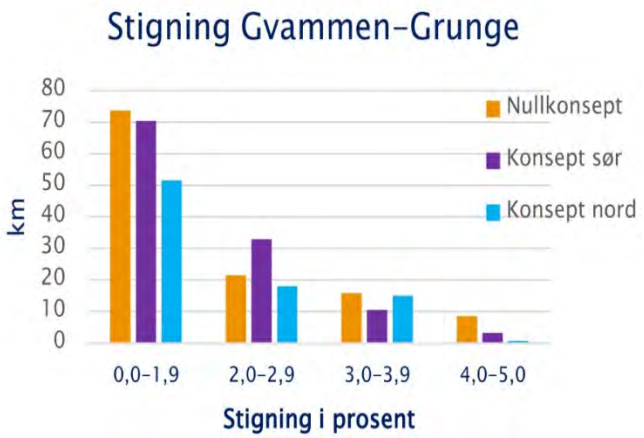

Figur 25: Antall km i dagsone med stigning mellom 0 % og 7 % på strekningen Gvammen – Vågsli med konseptene.

Vegen mellom Grunge og Vågsli, som er felles for begge utbyggingskonsepter, har en kort strekning med i overkant av 4 % stigning, men er ellers forholdsvis flat. 70 % av denne nesten 29 km lange strekningen har mindre enn 2 % stigning.

Trafikktall

Trafikkutvikling med Nullkonseptet

Hva som skjer av investeringer på E134 utenfor prosjektområdet har avgjørende betydning for trafikkutviklingen mellom Gvammen og Vågsli. Det betyr at spennet i ÅDT-resultatene er stort for det enkelte konsept, avhengig av hvilket referansealternativ som legges til grunn i beregningene.

Uten større endringer i vegnettet (Basis2050) vil trafikken gjennom prosjektområdet øke betydelig, sammenlignet med dagens situasjon.

Med Basis2050+E134, hvor det er lagt til grunn omfattende utbygginger på E134 på begge sider av prosjektområdet, er trafikken beregnet til å vokse ytterligere med 60-100 %. Tungbiltrafikken øker med hele 130-275 %.

Trafikktall med Nullkonseptet								
	Basis2050				Basis2050+E134			
Stedsnavn	Person-biler	Tungbiler	% tung-biler	Sum	Person-biler	Tung-biler	% tung-biler	Sum
Gvammen	4 200	1 600	28	5 800	6 400	3 700	37	10 100
Seljord	4 900	1 700	26	6 600	6 800	3 900	36	10 700
Høydalsmo	2 900	1 600	36	4 500	4 400	3 700	46	8 100
Åmot	2 600	800	24	3 400	3 800	3 000	44	6 800
Vågsli	2 200	800	27	3 000	3 000	2 800	48	5 800

Figur 26: Trafikktall på utvalgte tellepunkter med Nullkonseptet, begge referanser beregnet i RTM (DOM_Telemark).

Trafikktall for utbyggingskonseptene

Trafikktall ved Gvammen og Vågsli

Gjennom prosjektområdet vil både Konsept korridor nord og Konsept korridor sør gi betydelig økt trafikk sammenlignet med Nullkonseptet, uavhengig av referanse. Konsept korridor nord gir høyere trafikkvekst enn Korridor sør. I prosjektområdets østligste punkt, Gvammen, gir Korridor nord og Korridor sør trafikktall på henholdsvis 6 700 og 6 100 i Basis2050. Tilsvarende ÅDT-tall for de to konseptene i Basis2050+E134 er 13 500 og 10 800. Ved prosjektområdets vestligste punkt, Vågsli, gir utbygging i Korridor nord ÅDT 3 000 og 9 000 i henholdsvis Basis2050 og Basis2050+E134. Ved dette punktet er Korridor sør beregnet til å gi 200 flere reiser enn Korridor nord i Basis2050, men 2 500 færre dersom E134 mellom Drammen og Haugesund skulle bli ferdig utbygd (Basis2050+E134).

Trafikktall ved prosjektområdets østligste og vestligste punkt

Sted	Referanse	Korridor sør				Korridor nord			
		Person-bil	Tung-bil	% tung bil	Sum	Person-bil	Tung-bil	% tung bil	Sum
Gvammen	Basis2050	4 500	1 600	26	6 100	5 100	1 600	24	6 700
	Basis2050+E134	7 100	3 700	34	10 800	9 800	3 700	27	13 500
Vågsli	Basis2050	2 500	700	22	3 200	2 300	700	23	3 000
	Basis2050+E134	3 700	2 800	43	6 500	6 200	2 800	31	9 000

Figur 27: Beregnet ÅDT i prosjektområdets østligste og vestligste punkt

Trafikktall mellom Gvammen og Grunge med Konsept korridor nord

Trafikkberegninger viser at konseptene vil gi store forskjeller i trafikktall i øvrige deler av prosjektområdet. Konsept korridor nord vil gi en ÅDT mellom Gvammen og Grunge på mellom 11 500 og 9 500. Dette betyr at trafikken på tilsvarende strekning langs dagens E134 faller vesentlig på flere steder. Ved Seljord blir ÅDT halvert fra 6 600 til 3 300 i Basis2050, og fra 10 700 til 3 700 med ferdig utbygd E134 (Basis2050+E134). Ved Høydalsmo er den relative reduksjonen enda større. Her er ÅDT for Konsept nord beregnet til å bli 1100 i begge referanser. Til sammenligning gir Nullkonseptet ÅDT på henholdsvis 4 500 og 8 100. Beregnet ÅDT for Åmot viser samme tendensen. Her blir ÅDT redusert fra 3400 og 6800 med Nullkonseptet i de aktuelle referansene til 800 og 850. På resten av eksisterende E134 mellom Høydalsmo og Grunge er ÅDT beregnet til å ligge på 300-400 i Basis2050, og noe høyere dersom E134 blir ferdig utbygd.

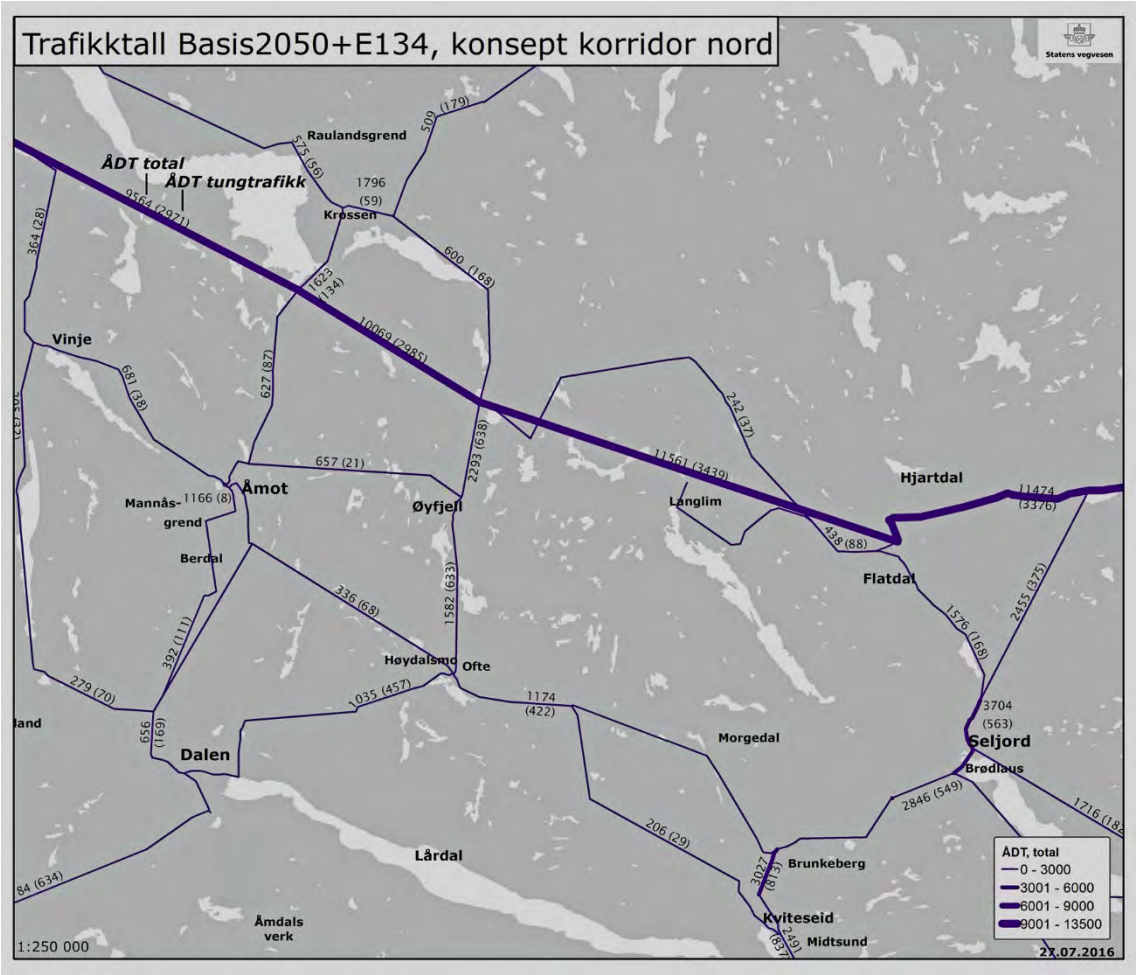

Figur 28: Trafikktall Korridor nord

Trafikktall mellom Gvammen og Grunge med Konsept korridor sør

Konsept korridor sør vil gi en helt annen trafikal utvikling langs dagens korridor enn Konsept nord (Figur 29). Med ombygging i eksisterende korridor vil ÅDT på de overnevnte tettstedene øke noe, sammenlignet med Nullkonseptet. Trafikken på E134 gjennom Seljord vil øke med mellom 800 og 1100 i forhold til Nullkonseptet i de to referansene. Tilsvarende økning ved Høydalsmo vil bli 900-1300. Ved Åmot vil Konsept korridor sør gi en trafikkvekst på henholdsvis 400 og 800, sammenlignet med Nullkonseptet.

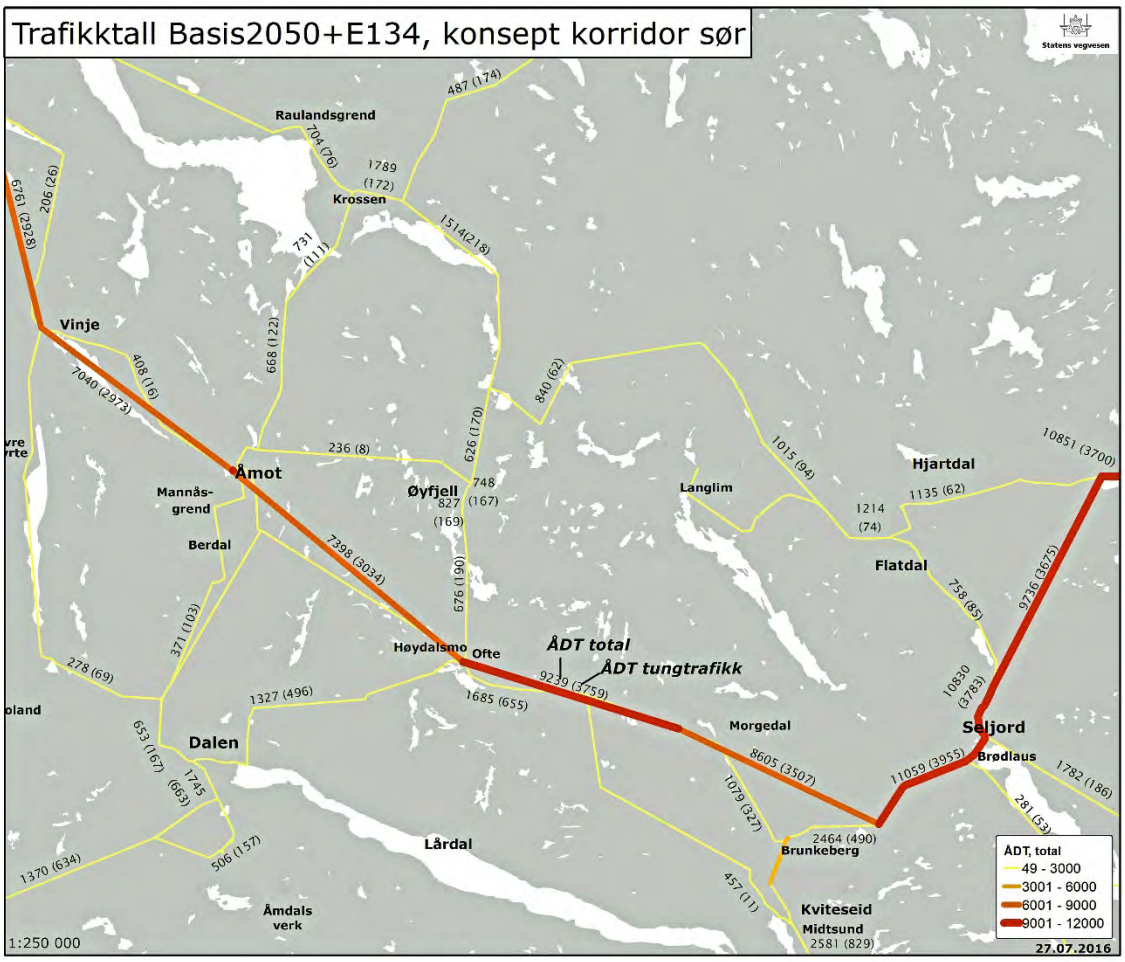

Figur 29: Trafikktall Korridor sør

Trafikktall mellom Seljord og Åmot									
Sted	**Referanse**	**Korridor sør**				**Korridor nord**			
		Person-bil	Tungbil	% tung bil	Sum	Person-bil	Tung-bil	% tung-bil	Sum
Seljord	Basis2050	5 600	1 800	24	7 400	2 700	600	18	3 300
	Basis2050+E134	7 800	4 000	34	11 800	3 100	600	16	3 700
Høy-dalsmo	Basis2050	3 700	1 700	31	5 400	700	400	36	1 100
	Basis2050+E134	5 600	3 800	40	9 400	700	400	36	1 100
Åmot	Basis2050	3 100	800	21	3 900	750	50	6	800
	Basis2050+E134	4 600	3 000	39	7 600	800	50	6	850

Figur 30: Beregnet ÅDT for Konsept korridor nord og Konsept korridor sør på utvalgte steder langs E134.

Trafikktall på øvrig vegnett i prosjektområdet

Transportmodellberegninger viser at Konsept korridor nord og Konsept korridor sør også har ulik innvirkning på trafikken på fv. 801 fra Høydalsmo i retning Rauland. Med Korridor nord vil ÅDT på denne fylkesvegen i Basis2050 bli nærmere 2000 nord for Øyfjell. Det er nesten tre ganger så mye trafikk som Korridor sør vil gi. Det skyldes at vestgående trafikk sørfra på rv. 41, samt reisende som skal via Høydalsmo fra fv. 45 til den nye transportkorridoren, vil benytte fv. 801 som tilførselsveg. Dette gir fv. 801 mer enn fem ganger så høy ÅDT som eksisterende E134 vest for Høydalsmo. I Høydalsmo blir det altså et klart ÅDT-skille, med nesten tre ganger så høy ÅDT øst for Høydalsmo som videre vestover på E134.

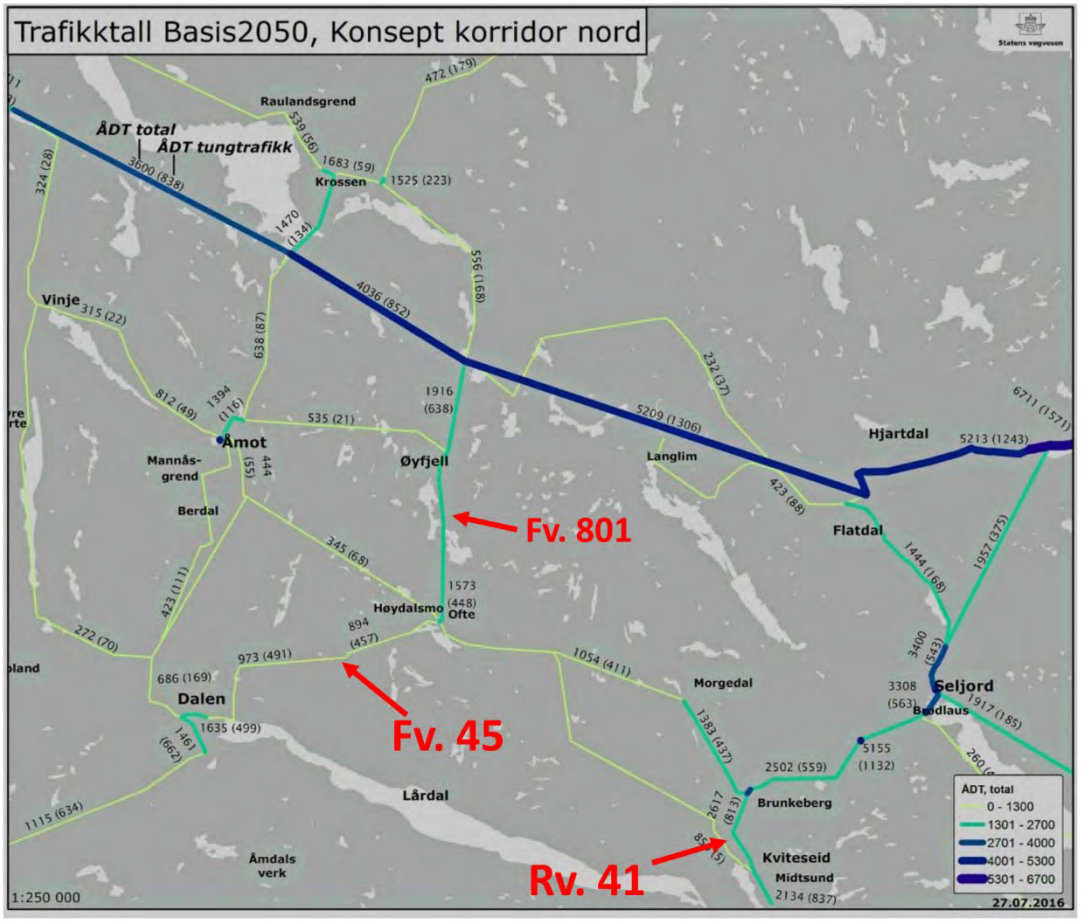

Figur 31: Trafikktall, referanse Basis2050, Konsept korridor nord

Konkurranse mot andre øst-vest-forbindelser

Liten konkurranse mot rv. 52

De ulike forbindelsene mellom Øst- og Vestlandet konkurrerer i ulik grad om de lange reisene. Reisens start- og endepunkt avgjør i hvor stor grad trafikken er overførbar mellom E134 og de andre øst-vest-forbindelsene. Beregninger viser at det ikke er et stort overføringspotensial mellom E134 og rv. 52. Med andre ord gir Nullkonseptet, Konsept korridor nord og Konsept korridor nord tilnærmet lik ÅDT på rv. 52 over Hemsedal.

Investeringer i prosjektområdet har altså liten innvirkning på trafikken på rv. 52 over Hemsedalsfjellet. Det skyldes at en stor andel av reisene på rv. 52 går fra Østlandet via Gol til Sogn og Fjordane og Sunnmøre. Det betyr at E134 og rv. 52 i svært stor grad betjener hver sine områder.

Stor konkurranse mellom E134 og rv. 7 over Hardangervidda

Konkurranseflaten mellom E134 og rv. 7 over Hardangervidda er stor. Det kommer tydelig frem i ulike beregningsresultater. I Basis 2050 gir Nullkonseptet en relativt lavere trafikk-vekst på E134 enn rv. 7. Det skyldes at det ikke er lagt inn større tiltak på E134 utenfor prosjektområdet, ut over prosjekter som allerede har fått bevilget midler. Samtidig har bomstasjonen på Hardangerbrua blitt fjernet i denne referansen. Det slår ut i en betydelig vekst på rv. 7 over Hardangervidda, sammenlignet med fjellover-gangene på E134 og rv. 52. Det innebærer at rv. 7 over Hardangervidda er beregnet til å få høyere ÅDT enn E134 over Haukeli i Basis2050.

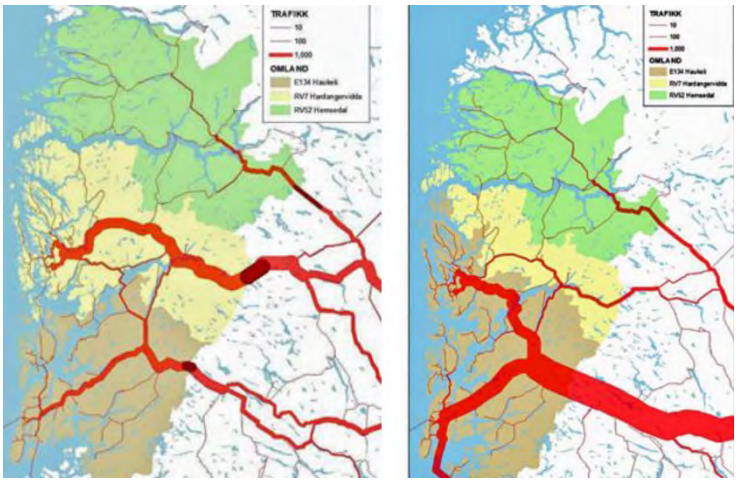

Figur 32: Venstre: Nullkonseptet med Basis2050 gir E134 svakere trafikkvekst enn rv. 7.
Høyre: Nullkonseptet med Basis2050+E134 gir sterk trafikkvekst for E134 på bekostning av rv. 7.

Konsept korridor nord endrer konkurranseforholdet mellom E134 og rv. 7. Dette konseptet er i Basis2050 beregnet til å gi høyere trafikktall på E134 over Haukeli enn på rv. 7 over Hardangervidda. Med Konsept korridor sør vil rv. 7 over Hardangervidda fortsatt ha mer trafikk enn E134 over Haukeli.

I Basis2050+E134 ligger det inne større ombygginger på E134, både øst og vest for prosjektområdet. Disse tiltakene gir en beregnet trafikkvekst gjennom prosjektområdet på mellom 62 % og 100 %, sammenlignet med Nullkonseptet i Basis2050. Tungbiltrafikken vokser mest, og spenner fra 130 % ved Seljord til 275 % gjennom Åmot. Dette betyr at også E134 over Haukelifjell får en kraftig vekst på ca. 2000

BASIS2050

	Nullkonseptet			Korridor nord			Korridor sør		
Fjellovergang	**Lette**	**Tunge**	**Sum**	**Lette**	**Tunge**	**Sum**	**Lette**	**Tunge**	**Sum**
Haukelifjell	1871	777	2648	2437	1215	3652	2231	811	3042
Hardangervidda	2734	1154	3888	2570	810	3380	2627	1158	3785
Hemsedal	992	371	1363	990	380	1370	989	380	1369

BASIS2050+E134

	Nullkonseptet			Korridor nord			Korridor sør		
Fjellovergang	**Lette**	**Tunge**	**Sum**	**Lette**	**Tunge**	**Sum**	**Lette**	**Tunge**	**Sum**
Haukelifjell	3043	1569	4612	6082	3167	9249	4005	2227	6232
Hardangervidda	2569	807	3376	1020	122	1142	1988	597	2585
Hemsedal	985	377	1362	973	377	1350	980	377	1357

Figur 33: Trafikktall for Haukeli, Hardangervidda og Hemsedal med henholdsvis Basis 2050 og Basis 2050+E134.

kjøretøy, samtidig som rv. 7 over Hardangervidda får en reduksjon på ca. 500. Med ferdig utbygd E134 gir både Konsept nord og Konsept sør svært høye trafikktall over Haukelifjell. De to konseptene gir beregnet ÅDT på E134 over Haukeli på henholdsvis 9249 og 6232, mot 1142 ÅDT på rv. 7 over Hardangervidda.

Følsomhetsvurderinger

Regjeringen har besluttet at E134 skal være en prioritert hovedvegvegforbindelse mellom Østlandet og Vestlandet. KVU rv. 7 og rv. 52 utreder om rv. 7 eller rv. 52 skal være den andre hovedvegforbindelsen. Beregninger fra denne KVUen viser at trafikktallene på E134 vil bli påvirket i ulik grad dersom en av disse to vegene blir bygd ut som en hovedvegforbindelse. Med utgangspunkt i disse beregningene kan det slås fast at større ombygginger på rv. 52/E16 mellom Gol og Voss påvirker trafikktallene på E134 mindre enn tilsvarende utbygginger på rv. 7 over Hardangervidda. En satsning på rv. 52 som hovedvegforbindelse er beregnet til å gi kun marginale endringer i trafikktall (27 ÅDT) over Haukeli i Basis2050. I Basis 2050+E134 vil trafikken over Haukeli reduseres noe mer, fra ca. 9400 til 8200. Til sammenligning gir full utbygging på rv. 7 over Hardangervidda en beregnet ÅDT på E134 over Haukeli på ca. 7200 i samme referanse. I Basis2050 blir trafikken redusert med 250 ÅDT, fra 2550 til 2280.

Arm til Bergen

I KVU rv. 7 og rv. 52 Gol–Voss er det gjennomført trafikale følsomhetsberegninger for å håndtere usikkerhet og fremskaffe et mer robust beslutningsgrunnlag. Funnene fra disse analysene har gyldighet også for KVU E134 Gvammen–Vågsli, og sier noe om konkurranseforholdet mellom rv. 7 og E134. Et sett av resultater viser hvordan en arm til Bergen fra E134, eksemplifisert ved Hordalandsdiagonalen, vil kunne gi rv. 7 over Hardangervidda en trafikkreduksjon på opp mot 37 %, sammenlignet med hva en utbygging av rv. 7 ellers ville gitt. E134 vil få en tilsvarende trafikkøkning på 35 %. Hvis rv. 52 blir valgt som den andre hovedforbindelsen mellom Østlandet og Vestlandet fremfor rv. 7, vil det bli en enda kraftigere overføringen fra rv. 7 til E134. En arm fra E134 til Bergen vil befeste posisjonen til E134 som øst-vest-forbindelse ytterligere, uavhengig av konseptvalg på rv. 7 eller rv. 52. Det innebærer at trafikken gjennom prosjektområdet vil øke vesentlig, og med dette den samfunnsøkonomiske nytten av Konsept sør og Konsept nord.

Turproduksjon og transportarbeid

Investeringer i prosjektområdet har lite å si for utviklingen i samlet nasjonal turproduksjon. Bygging av ny veg i Korridor sør eller Korridor nord forventes å gi en økning i antall turer på henholdsvis 0,03 % og 0,06 %, sammenlignet med Nullkonseptet Basis2050. Økningen er noe større med referanse Basis2050+E134. Konseptene gir heller ingen stor økning i transportarbeidet. Med referanse Basis2050 forventes samlet transportarbeid å reduseres med 0,01 % for Korridor sør og øke med 0,06 % for Korridor nord. Med fullt utbygd E134 (Basis2050+E134) vil begge konseptene gi en svak oppgang i samlet transportarbeid sammenlignet med Nullkonseptet. Endringene i nasjonal turproduksjon og transportarbeid er liten for alle transportformer, uavhengig av referansesituasjon.

Transportarbeid for gods: Konkurranse mellom E134 og Bergensbanen

Transportarbeid for gods fordelt på transportform
(Millioner tonnkilometer pr. år)

		Nullkonsept	Konsept korridor sør		Konsept korridor nord	
Transportform	Referanse	Tonnkm / år (mill.)	Tonnkm / år (mill.)	Endring fra Nullkonseptet	Tonnkm / år (mill.)	Endring fra Nullkonseptet
Lastebil	Basis2050	36191	36175	0,0	36076	-0,3
	Pluss2050	36012	35882	-0,4	35851	-0,5
Skip	Basis2050	104279	104267	0,0	104204	-0,1
	Pluss2050	104197	104147	0,0	104059	-0,1
Tog	Basis2050	7096	7090	-0,1	7100	0,1
	Pluss2050	7096	7058	-0,5	6847	-3,5
Sum	Basis2050	147566	147532	0,0	147380	-0,1
	Pluss2050	147305	147087	-0,1	146757	-0,4
Bergensbanen	Basis2050	580	555	-4,3	566	-2,4
	Pluss2050	565	531	-6,0	328	-42,0
Fjellovergang er	Basis2050	1070	1067	-0,3	1139	6,5
	Pluss2050	1459	1768	21,2	2041	39,9

Figur 34: Transportarbeid for gods fordelt på veg, kjøl og bane, samt fordeling mellom Bergensbanen og fjellovergangene.

Utbyggingskonseptene gir ingen eller helt marginale endring i samlet innenlands transport-arbeid (tonnkilometer pr. år) for gods på veg, bane og sjø, sammenlignet med Nullkonseptet. Det gjelder både for Basis2050 og Basis2050+E134. Endringene er også marginale når det gjelder innenlands transportarbeid for gods på tog i Basis2050. Korridor sør er beregnet til å gi en marginal reduksjon, mens Korridor nord gir en tilsvarende marginal økning. Med ferdig utbygd E134 (Basis2050+E134) er forskjellen mellom konseptene noe større. Konsept korridor sør gir en endring i millioner tonnkilometer pr. år på -0,5, mens Konsept korridor nord er beregnet til å gi en tilsvarende reduksjon på -3,5 %.

Ser man på Bergensbanen alene faller transportarbeidet for Korridor sør og Korridor nord med henholdsvis - 4,3 % og - 2,4 % i Basis2050. Til sammenligning er utbygging av rv. 7 over Hardangervidda og rv. 52 over Hemsedal beregnet til å gi en reduksjon på Bergensbanen på henholdsvis 64 % og 58 %. Med ferdig utbygd E134 er forskjellen mellom Konsept korridor sør og Korridor nord langt større enn i Basis2050. Konsept korridor sør er da beregnet til å gi en endring på Bergensbanen på - 6 %, mens en ombygging av E134 i Korridor nord vil gi en beregnet reduksjon på - 42 %. Også i denne referansen er reduksjonen av gods på Bergensbanen større med utbygging på rv. 7 og rv. 52. Selv om det er heftet mer usikkerhet til beregninger av godstransport enn til øvrige beregninger, gir resultatene likevel en viss illustrasjon av konkurranseflatene mellom de ulike transportformene.

Oppsummering av trafikale virkninger

Trafikkmengden på fremtidig E134 vil i høy grad være avhengig av hva som vil bli gjort av investeringer på E134 utenfor prosjektområdet, og på øvrige øst-vest-forbindelser. Konseptvalget vil også ha sterk påvirkning på dette. En omfattende utbygging av E134 mellom Drammen og Haugesund (Basis2050+E134) vil gi betydelig økt trafikk på E134 gjennom Telemark. Denne utviklingen vil bli ytterligere forsterket hvis det bygges ut ny arm fra E134 til Bergen.

Beregninger viser at hele 3 600 av ÅDT-økningen på 4 500 på E134 vil komme fra andre veger. 2 200 vil komme fra rv. 7, 900 fra E18 / E39, og 500 fra fv. 45.

Konkurransen mot andre transportformer vil gi E134 svært lite persontrafikk fra tog, men ca. 150 personer pr. dag vil bli overført fra fly. Godstransporten vil øke med i underkant av 14 000 tonn. Av dette vil 11 000 tonn komme fra E18 / E39 og rv. 7. Fra bane vil det komme 1 600 tonn, mens 700 tonn vil skrive seg fra sjø.

Konsept korridor nord vil gi mer trafikk mellom Østlandet og Vestlandet enn Konsept korridor sør. På eksisterende E134 vil derimot trafikken avta.

Usikkerhet i transportberegningene

Transportmodellene bygger i stor grad på trafikktellinger, prognoser fra SSB og fra reisevaneundersøkelser.

Generelt vil det være usikkerhet knyttet til to faktorer: 1) Grunnlagsdata, som befolkningsutvikling og økonomisk vekst. 2) Hvilke preferanser befolkningen vil ha når det gjelder fremtidige reisevaner.

Den forventede kraftige trafikkøkningen i prosjektområdet i analyseperioden er også usikker. Modellene viser at mye av denne veksten vil bli tatt fra andre transportformer, som fly og jernbane. En rekke forhold vil i fremtiden kunne påvirke konkurransen mellom fly, bane og veg.

I de samfunnsøkonomiske analysene vil kostnadsberegningene alltid være beheftet med stor usikkerhet, siden disse i sterk grad er knyttet til valg av løsninger i neste planfase.

Samfunnsøkonomisk analyse

Foto: Colourbox.com

8 SAMFUNNSØKONOMISK ANALYSE

8.1 Prissatte virkninger

De prissatte virkningene er vurdert samlet i en nytte/kostnadsanalyse for år 2022. Nytteberegningene av konseptene er gjennomført som spesifisert i dokument 2 i TØI-rapport 1198/2012 (se delrapport). Endringer i prissatt nytte og kostnader blir her målt opp mot Nullkonseptet for begge aktuelle traseer.

For ytterligere å styrke beslutningsgrunnlaget er det kjørt følsomhetsberegninger av konseptenes samfunnsøkonomiske virkninger. Her vurderes nytten av konseptene av de to alternative korridorene i fremtidsscenarier der ferdig utbygd E134 er kombinert med arm til Bergen.

I beregningene er samfunnsøkonomisk nytte delt inn i:

- Trafikantnytte for personreiser
- Logistikkostnader for godstransport
- Det offentliges finansieringsbehov
- Eksterne kostnader

Følgende forutsetninger er lagt til grunn for beregningene

- 40 års beregningsperiode
- Drift- og vedlikeholdskostnader er summert opp for hele beregningsperioden på 40 år.
- 40 års levetid på anlegg
- 4 år anleggsperiode
- Åpningsåret er 2022
- 2022 er sammenlikningsåret
- 20 % skattekostnad
- 4 % diskonteringsrente
- Alle verdier er i 2016-kroner

Begreper

- **Netto nåverdi / netto nytte (NN):** Dersom et prosjekt har en positivt netto nåverdi, vil det si at samfunnet som helhet er villig til å betale minst like mye som prosjektet koster og at tiltaket er samfunnsøkonomisk lønnsomt å gjennomføre.
- **Netto nytte pr. budsjettkrone (NNB):** Forholdet mellom netto nytte og kostnader over offentlige budsjetter. Et uttrykk for hva samfunnet netto får igjen for hver bevilget krone. En negativ netto nytte (NN) vil resultere i negativ NNB.
- **Brutto nytte:** Brutto nytte er delt opp i trafikantnytte for personreiser og endring i logistikkostnader for godstransport, det offentliges finansieringsbehov og eksterne kostnader. Trafikantnytten utgjør størstedelen av nyttesiden, og er et uttrykk for hva

trafikantene sparer i tid og kjørekostnader i forhold til Nullkonseptet. Stor innkorting i veglengde gir stort utslag, og ulike trafikkmengder for konseptene vil også påvirke resultatet her.

- **Investeringskostnader og skattekostnad investering:** Anleggskostnader utgjør størstedelen av utgiftssiden. I modellberegningen blir disse i tillegg supplert med innkrevingskostnader for skatter og avgifter.

Sammenstilling av prissatte virkninger

Referanse	Konsept	Netto nytte pr. budsjett-krone (NNB)	Netto nytte (NN)	Brutto nytte (BN)	Investerings-kostnad	Skatte-kostnad investering
Basis2050	Korridor sør	-0.47	-5	5.6	10.0	2.0
	Korridor nord	-0.25	-2.9	8.8	10.9	2.2
Basis2050 + E134	Korridor sør	0.09	1	11.6	10.0	2.0
	Korridor nord	1.17	13.6	25.2	10.9	2.2

Figur 35: Nytte og kostnader for de forskjellige konseptene. Milliarder kroner.

Drøfting og rangering av prissatte virkninger

Nullkonseptet kommer gjerne best ut i en rendyrket samfunnsøkonomisk vurdering av vegprosjekter fordi det verken har positiv eller negativ netto nytte. Det skyldes at vegbygging stort sett alltid kommer ut på negativ side. Denne KVUen representerer ett sjeldent unntak fra regelen. Her kommer både Konsept korridor sør og Konsept korridor nord bedre ut enn Nullkonseptet i Basis2050+E134. Det betyr at utbygging av E134 mellom Gvammen og Vågsli kommer ut med en positiv NN og NNB, dersom det også gjøres omfattende investeringer på E134 utenfor prosjektområdet. Konsept nord kommer klart bedre ut enn Konsept sør. Differansen er på hele 12,6 milliarder kroner. Konsept sør er marginalt bedre enn Nullkonseptet.

Også i et framtidsscenario uten utbygd E134 (Basis2050) kommer Konsept nord klart best ut av utbyggingskonseptene, med NN på -2,9 milliarder kroner. Konsept korridor sør har en tilsvarende negativ netto nytte på -5.

Korridor nord er også det klart beste utbyggingskonseptet hvis vi ser på nytten i forhold til kostnader over offentlige budsjetter (NNB), uavhengig av referanse. Beregnet NNB for Konsept nord er på 1.17 milliarder kroner i referansen med ferdig utbygd E134. Uten større investeringer på E134 er NNB redusert til -0.25. Konsept sør kommer marginalt bedre ut enn Nullkonseptet i Basis2050+E134, med NNB 0.09. Konsept sør (Basis2050) har beregnet NNB på -0.47.

Med utgangspunkt i resultatene for NN og NNB vurderes Korridor nord som langt mer lønnsom enn Korridor sør. Det er en klar indikasjon på at det er dette konseptet som i størst grad styrker E134 som hovedvegforbindelse mellom Østlandet og Vestlandet. Konsept

korridor nord fremstår som et meget samfunnsøkonomisk lønnsomt samferdselsprosjekt i nasjonal målestokk.

Konsept	Nullkonsept	Korridor sør	Korridor nord
Netto nytte (NN)	3	2	1
Netto nytte pr. budsjettkrone (NNB)	3	2	1
Samlet rangering	**3**	**2**	**1**

Følsomhetsberegninger

I hovedanalysene er konseptenes lønnsomhet vurdert med utgangspunkt i trafikktall beregnet i Nasjonal transportmodell og Nasjonal godsmodell. For bedre å kunne vurdere betydningen av lokale reiser for den samfunnsøkonomiske nytten, har det blitt kjørt noen tilleggsberegninger i EFFEKT. EFFEKT baserer seg på Regional transportmodell, og tar utgangspunkt i reiser som er kortere enn syv mil. Med EFFEKT blir konseptene mindre samfunnsøkonomiske lønnsomme enn de er beregnet til å være i resultatene som springer ut fra de nasjonale transportmodellene. Korridor nord har fortsatt en beregnet positiv netto nytte (6,2 mrd. kr) og NNB (0,5 mrd. kr) i Basis2050+E134, mens Korridor sør får både negativ NN (-4,7 mrd. kr) og NNB (-0,36). Dette betyr at EFFEKT-beregningene ytterligere styrker konklusjonen om at Korridor nord er et samfunnsøkonomisk bedre valg enn Korridor sør.

Referanse	Konsept	Netto nytte pr. budsjett-krone (NNB)	Netto nytte (NN)	Trafikanter og transport-brukere	Opera-tører	Det offentlige	Samfunnet forøvrig
Basis2050	Korridor sør	-1,42	-12,3	3,8	0	-8,7	-7,5
	Korridor nord	-1,01	-10,7	7,8	0	-10,7	-7,9
Basis2050 + E134	Korridor sør	-0,36	-4,7	8,6	0	-13,1	-0,3
	Korridor nord	0,5	6,2	20,0	0	-12,4	-1,4

Arm til Bergen fra E134

I KVU rv. 7 og rv. 52 er det også gjort følsomhetsberegninger som tar utgangspunkt i at E134 bygges ut med arm til Bergen. Resultater fra disse beregningene viser at lønnsomheten på rv. 7 faller drastisk dersom Hordalandsdiagonalen blir bygget, som følge av at en stor andel av trafikken overføres til E134. Med arm til Bergen får E134 en trafikkvekst på 35 %, noe som i vesentlig grad vil øke den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av konseptene på E134 mellom Gvammen og Vågsli.

8.2 Ikke-prissatte virkninger

Vurderingen av de ikke-prissatte konsekvensene er gjort med utgangspunkt i metodikken i håndbok V712 Konsekvensanalyser, men er tilpasset plannivået og usikkerhetsnivået i en KVU.

For å kunne beregne virkningen av de ulike konseptene er deres influensområde satt til 50 m på hver side av linjen for konseptene. Nullkonseptet gir ikke noe vesentlig av arealbeslag eller konsekvens ut over dagens situasjon. På de strekningene der konseptene går i tunnel, er det ikke beregnet noen virkning på omgivelsene. Disse avstandene er definert for at man skal få sammenliknbare tall for de ulike konseptene. Avstandene sier ikke noe om det faktiske arealbeslaget. Det ikke er mulig på dette plannivået. Linjene som er valgt for å illustrere de ulike konseptene sier heller ikke noe sikkert om hvor vegen faktisk blir lagt, men de er valgt for å illustrere konseptuelt forskjellige løsninger. Den videre planprosessen vil avklare hvordan valgte konsept faktisk blir utformet. Linjene for de enkelte konseptene er likevel valgt ut som de mest sannsynlige for sitt konsept ut fra dette plannivået.

Hovedtema	Undertema
Landskapsbilde	• Landskapsregioner • Verdifulle kulturlandskap
Nærmiljø og friluftsliv	• Befolkningstetthet og tettsteder • Fritidsboliger • Idrett, friluftsliv og rekreasjon
Naturmiljø	• Verneområder • Utvalgte naturtyper • Regionalt og nasjonalt viktige naturtyper • Vannforekomster
Kulturmiljø	• Fredede og vernede kulturminner • Ikke-fredede kulturminner
Naturressurser	• Dyrket mark • Produktiv skog • Grus- og pukkforekomster • Beitebruk

Figur 36: Hovedtemaer for ikke-prissatte virkninger

Landskapsbilde

For temaet landskapsbilde er det graden av konfliktpotensial ovenfor verdifulle kulturlandskap som skiller mest mellom de ulike konseptene. På dette temaet kommer Konsept korridor nord vesentlig dårligere ut en Konsept korridor sør, da det i mye større grad berører kulturlandskapsområdene i Hjartdal og Svartdal.

- Konsept 0 har **noe potensiale for konflikt** med landskapsbilde.
- Konsept korridor sør har **noe potensiale for konflikt** med landskapsbilde.

Konsept korridor nord har **stort potensiale for konflikt** med landskapsbilde.

Nærmiljø og friluftsliv

For temaet nærmiljø og friluftsliv er det befolkningsmønster som er avgjørende for den endelige vurderingen. 0- konseptet vurderes som best, men ikke betydelig bedre enn Konsept korridor nord. Konsept nord går hovedsakelig i jomfruelig terreng som brukes av færre mennesker enn områdene som berøres av Nullkonseptet og Konsept korridor sør. Konsept nord vil dermed kunne avlaste trafikk gjennom tettsteder som Åmot og Høydalsmo. Konsept nord er både kortere og har en større andel tunnel enn de andre konseptene, noe som også bidrar til å begrense påvirkning på bomiljøer og friluftsområder. Konsept korridor sør berører flest boliger og fritidsboliger med tanke på støy og luftforurensning, og reduserte kvaliteter for bomiljø. Vegen vil bli en ekstra barriere i tillegg til eksisterende veg der folk flest bor, eks. Seljord og Åmot. Den har potensiale for å berøre flere anlegg og befolkningsnære rekreasjonsområder enn konsept nord som går i mer jomfruelig terreng.

- Konsept 0 har **noe potensiale for konflikt** med nærmiljø og friluftsliv.
- Konsept korridor sør har **middels potensiale for konflikt** med nærmiljø og friluftsliv.
- Konsept korridor nord har **noe potensiale for konflikt** med nærmiljø og friluftsliv.

Naturmangfold

For naturmangfold er det konflikter med det skjøttede kulturlandskapet og tilhørende naturverdier som er avgjørende for konklusjonen. 0- konseptet er best da det ikke berører nye områder. Konsept korridor sør går i et planområde som allerede er preget av infrastruktur, boliger, hytter og annen utbygging. De største konfliktene med dette konseptet er knyttet til flere store og små vannforekomster som ny veg vil påvirke (Seljordsvatn, Oftevatn, Vinjevatn).

Konsept korridor nord berører i større grad enn Konsept korridor sør mer urørte naturområder for tyngre infrastrukturinngrep. Kryssområder kan åpne opp nye områder for tyngre inngrep og mer hyttebebyggelse. Konsept nord er kortere og har flere tunneler, noe som er positivt for å minimere arealbeslag. Siden konseptet ikke skal følge dagens veg er handlingsrommet større med tanke på å unngå naturverdier i senere planfaser. Konseptet er i potensielt stor konflikt med nasjonale naturverdier (verneområde og utvalgte naturtyper) knyttet til kulturlandskapet Hjartdal/Svartdal.

- Konsept 0 har **lite potensiale for konflikt** med naturmangfold.
- Konsept korridor sør har **middels potensiale for konflikt** med naturmangfold.
- Konsept korridor nord har **stort potensiale for konflikt** med naturmangfold.

Kulturmiljø

Begge utbyggingskonseptene har stort konfliktpotensial ovenfor kulturminner. Konfliktpotensialet vurderes likevel større for Konsept korridor sør grunnet at det i større grad går gjennom områder med gammel bosetning og er vesentlig lengre.

- Konsept 0 har **noe potensiale for konflikt** med kulturmiljø.
- Konsept korridor sør har **stort potensiale for konflikt** med kulturmiljø.
- Konsept korridor nord har **stort potensiale for konflikt** med kulturmiljø.

Naturressurser

Begge konseptene har stort potensiale for konflikt med flere av deltemaene, spesielt dyrket mark, skog og beitebruk. Konsept korridor sør vurderes til å ha størst potensiale for konflikt med spesielt dyrket mark og kommer derfor dårligst ut.

- Konsept 0 har **noe potensiale for konflikt** med naturressurser.
- Konsept korridor sør har **stort potensiale for konflikt** med naturressurser.
- Konsept korridor nord har **stort potensiale for konflikt** med naturressurser.

Rangering av ikke-prissatte virkninger

Konseptene	Landskaps-bilde	Nærmiljø og friluftsliv	Naturmiljø	Kulturmiljø	Natur-ressurser	Samlet rangering
Nullkonsept	1	1	1	1	1	1
Korridor sør	2	3	2	3	3	3
Korridor nord	3	2	3	2	2	2

Figur 37: Konseptrangering ut fra ikke-prissatte virkninger

Oppsummering av ikke-prissatte virkninger

For landskap og naturmangfold er den potensielt store konflikten med kulturlandskapet i Hjartdal/Svartdal så viktig at Konsept korridor nord rangeres sist. For de andre temaene (nærmiljø, kulturmiljø og naturressurser) blir konsept sør langs dagens veg rangert sist grunnet en lengre vegstrekning og mindre tunneler, og en større nærhet til befolkningstette områder. Det fysiske arealbeslaget vil derfor bli større for Konsept korridor sør enn for Konsept korridor nord. I senere planfaser har Konsept korridor nord et større handlingsrom til å unngå ikke-prissatte verdier, enn Konsept korridor sør som skal følge dagens veg i langt større grad.

For de ikke-prissatte temaene er det dermed lite som skiller konseptene, men Konsept korridor nord vurderes som marginalt bedre.

8.3 Samlet samfunnsøkonomisk vurdering

Nullkonseptet kommer best ut på de ikke-prissatte virkningene, men dårligst ut på de prissatte. Dette er relativt uvanlig. Av utbyggingskonseptene er det Korridor nord som kommer klart best ut. Det skyldes i hovedsak den store innkortingen dette konseptet gir.

Korridor sør kommer kun marginalt bedre ut enn Nullkonseptet på de prissatte virkningene. Selv om forskjellen mellom Korridor nord og Korridor sør på ikke-prissatte virkninger er liten, er forskjellene for de prissatte virkningene så store at vi mener Korridor nord er det klart mest samfunnsøkonomiske konseptet.

Konseptene	Ikke-prissatte virkninger	Netto nytte (NN) (milliarder)	NN pr. budsjett-krone (milliarder)	Samlet samfunns-økonomisk rangering
Nullkonsept	1	3	3	3
Korridor sør	3	2	2	2
Korridor nord	2	1	1	1

Figur 38: Samfunnsøkonomisk rangering av konseptene

Andre virkninger

Foto: Tor Arvid A. Gundersen, Statens vegvesen

9 ANDRE VIRKNINGER

9.1 Lokale og regionale virkninger

I temarapport for lokale og regionale virkninger har følgende tema blitt vurdert:

Arbeidsmarked

Reiseliv

Arealutvikling

Tettstedsutvikling

Interesseområdet inkluderer i hovedsak kommunene som de ulike konseptene går igjennom, Hjartdal, Seljord, Kviteseid, Tokke og Vinje, men også hele Vest-Telemark som region og andre omkringliggende kommuner er tatt med i vurderingene.

E134 er allerede i dag en hovedfartsåre mellom øst og vest og brukes til både næringstransport og fritidsreiser. Som man ser av kartene under vil en ny E134 være raskeste veg mellom målpunktene Oslo og Bergen for store områder både i øst og vest. Ved en innkorting av reisetid på over 40 minutter (inkludert forkortingen forbi Kongsberg) tar man noe av trafikken fra rv. 7, men særlig E18, da også områdene rundt Arendal vil få E134 som raskeste veg til Bergen. Dette kan få merkbar betydning for lokale og regionale virkninger.

Arbeidsmarked

For et konsept i sør vil arbeidsmarkedet se ganske likt ut som i dag, men bedrifter og næring langs dagens veg vil kunne se endringer i kundegrunnlag avhengig av hvor de er lokalisert i forhold til påkoplingspunkt. Bensinstasjoner og kroer som er avhengige av gjennomgangstrafikk vil kunne bestå som i dag.

Valg av konsept i nord, som fører til betydelig mindre reisetid, vil kunne bidra til et større arbeidsmarked, særlig i retning Notodden og Kongsberg. Med mange arbeidsplasser innen rekkevidde vil flere kunne se muligheten til å bo i Vest-Telemark (særlig Vinje) og jobbe i øst. Bedrifter langs dagens E134 vil kunne tape på den nye vegen. Dette gjelder særlig de som er avhengige av gjennomgangstrafikk. Nye vil bli etablert ved nye knutepunkt, som i Hjartdal. Lokalt vil man altså ha negative konsekvenser, men det er liten forskjell regionalt.

Reiseliv

Det er vanskelig å slå fast fordelingen mellom hvor mange som bare «dropper innom» attraksjoner på veg til en destinasjon, og hvor mange som har bestemt destinasjon på forhånd, men man må regne med at de fleste tilhører sistnevnte kategori turister. Disse reiser også til attraksjoner/destinasjoner uansett reisetid/-veg.

Ved et alternativ i sør vil vi nok se liten endring fra utviklingen slik den ville blitt uten ny veg. De destinasjonene som dominerer og har godt feste i dag vil bli videre utviklet. Eksempel Rauland, Vrådal og Seljord. Kanskje kan man også se noe mer vekst i Vrådal og omegn med bedre innfartsåre.

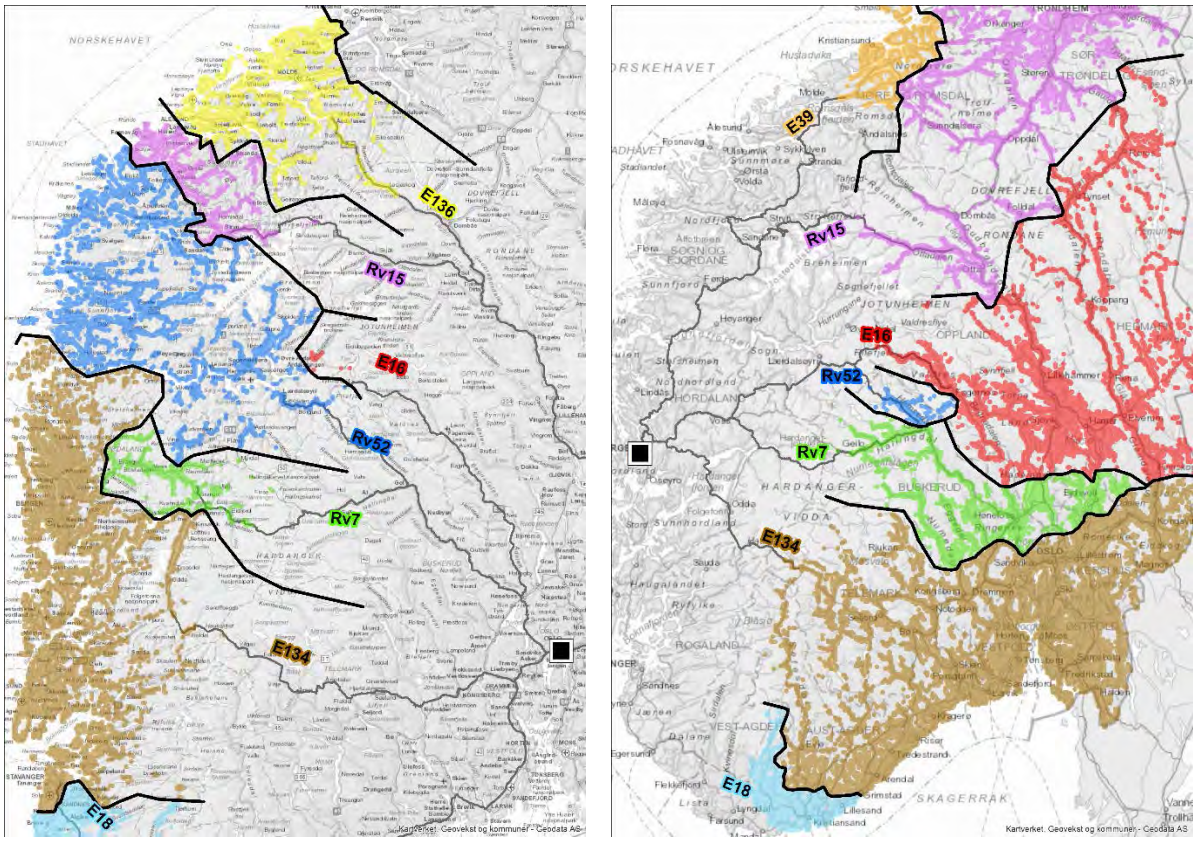

Figur 39: Raskeste veg øst-vest, med målpunkt Oslo-Bergen, med ny E134 (referanse Basis2050)

En ny veg i nord vil korte ned reisetiden betraktelig, og det antas at destinasjoner i Vinje vil nyte godt av dette og se en større vekst i særlig hytteturister. Kundegrunnlaget blir utvidet med kortere avstand fra Østlandet. Samtidig vil destinasjoner langs dagens E134 kunne se en nedgang, særlig i antall «drop in-turister». Ett unntak kan bli Seljord, som har store arrangementer folk vil reise til uansett og god tilknytning til områder i sør med rv. 36.

Arealutvikling

Det er ingen utpreget utvikling i regionen i dag, men man ser utvidelse av allerede eksisterende arealer. Dette gjelder særlig hyttefelt. Ved valg av ny veg i sør vil man nok se arealutvikling i samme tempo og av de samme område, som om det ikke skulle bli bygget ny veg. Færre tilkoplingspunkt kan derimot lokalt føre til at ny utbygging, for både bolig og næring, vil konsentrere seg rundt disse. Man kan komme til å oppleve et utbyggingspress rundt og ved påkoplingspunkt.

En veg langs konseptet i nord kan potensielt føre til økt utbygging/utbyggingspress på nye områder, særlig ved viktige knutepunkt som Hjartdal og Haukeli. Dette konseptet kan også åpne for ny bruk/avlastning av arealer langs dagen E134 som fortsatt vil bli brukt lokalt.

Kollektivtransport

Her snakker vi først og fremst om ekspressbusser, og i dag går hovedruten for buss mellom Oslo-Bergen/Haugesund på E134 (Haukeliekspressen). Ved et alternativ i sør kommer nok denne til å bestå, og Åmot vil bli opprettholdt som hvile og stoppested. En ny veg i nord vil kunne gi økt grunnlag for ekspressbusser over Haukelifjell siden reisetiden gjør at buss kan bli en reell konkurrent til fly. Dette kan føre til økt frekvens i avganger, ikke bare mellom øst

og vest, men også mellom Vest-Telemark og Øst- og Midt-Telemark. Åmot vil da mest sannsynlig miste sin status som stoppested for Haukeliekspressen. Man vil se en nyetablering av stoppe- og hvilesteder, for eksempel i Hjartdal og/eller Haukeli.

Tettstedsutvikling

Her tar vi en nærmere titt på de viktigste byene/tettstedene i regionen og hvordan de lokalt kan bli påvirket av de to konseptene. Det er oppsummert i tabellen nedenfor. Det antas at de fleste lokal vil fortsette å bruke dagens E134 som hovedfartsåre om et konsept i nord blir valgt. Mange steder vil med samme konsept minste gjennomgangstrafikk. Positive virkninger av dette er mindre støy, forurensing og bedre trafikksikkerhet. På den negative siden kan steder få mindre attraktivitet som følge av mindre gjennomgangstrafikk, som igjen kan kreve relokalisering av virksomheter. Faktorer som avstand til ny veg og påkoplingspunkt virker inn, men også hvilken status steder har som reise- og handelsdestinasjoner allerede i dag. Det er ellers veldig vanskelig å gjette lokale virkninger ved etablering av nye veger, det settes derfor spørsmålstegn bak de mest usikre påstandene.

Korridor sør	Korridor nord
Hjartdal vil bli nytt knutepunkt ved Gvammen. Dette kan gi økt utbyggingspress.	**Hjartdal** blir nytt knutepunkt. Økt utbyggingspress rundt Gvammen. Økt attraktivitet og aktivitet. Stort inngrep i bygda.
Seljord får en større barriere mellom sentrum og Nes-området / Bjørgeøyene.	**Seljord** vil miste kunder som kjører øst-vest-øst. Trolig lite påvirket ellers. Vil fortsatt være handels-sentrum og pendler- / turistdestinasjon. Kanskje mulighet for utvikling av områder sør for dagens E134.
Høydalsmo kan få økt attraktivitet som bomiljø / næringlivslokalisering hvis vegen blir lagt utenom sentrum.	**Høydalsmo** kan oppleve mindre attraktivitet, særlig for næring.
Åmot kan få et mer attraktivt sentrum uten gjennomgangstrafikk hvis vegen blir lagt utenom sentrum.	**Åmot** mister gjennomgangstrafikk. Mindre attraktivt for bolig og næring?
Rauland: Vil trolig forbli som i dag	**Rauland** kan oppleve høyere attraktivitet, særlig som reisedestinasjon. Det kan bli behov for mer utbygging, kanskje også utbyggingspress.
Haukeli / Edland: Vil trolig forbli som i dag	**Haukeli / Edland** Styrking av hytteområder kan stimulere til økt handel. Det vil trolig bli økt attraktivitet også når det gjelder bolig / næring / kollektivtransport.

Figur 40: Tettstedsutvikling ved de to konseptene.

Samlet vurdering – regional utvikling

Tema	Nullkonsept	Korridor sør	Korridor nord
Arbeidsmarked	Ingen virkning	Liten virkning	Positiv virkning regionalt Liten/noe negativ virkning lokalt
Reiseliv	Ingen virkning	Liten/noe positiv virkning	Positiv virkning for destinasjoner i Vinje – noe negativ for destinasjoner langs dagens E134
Arealutvikling	Ingen virkning	Liten/noe negativ virkning	Noe positiv virkning
Kollektivtransport	Ingen virkning	Liten virkning	Positiv virkning
Tettstedsutvikling	Ingen virkning	Noe positiv/positiv virkning	Positiv/negativ virkning
Samlet vurdering	Ingen virkning	Noe positiv for lokale og regionale virkninger	Positiv virkning for regionale virkninger, noe positivt lokalt
Rangering	**3**	**2**	**1**

Figur 41: Vurdering og rangering regional utvikling

9.2 Fleksibilitet

Ulike løsninger og trasévalg vil kunne gi ulike muligheter til å bygge ut etappevis. Med slik trinnvis utbygging vil nytte kunne tas ut av prosjektet før hele prosjektet er ferdig. Etappevis utbygging vil i prinsippet også kunne gi mulighet til å utsette valg av enkeltløsninger eller trasé på delstrekninger. Det vil også kunne ha stor verdi å utsette korridorvalg til et senere tidspunkt når man har bedre kunnskap om behov og trafikkutvikling.

I KVUen er det derfor vurdert i hvilken grad oppstart av prosjekter i tilknytning til Korridor nord og Korridor sør gir fleksibilitet, både når det gjelder mulighet for trinnvis utbygging og til å endre valg av korridor dersom ny kunnskap skulle tilsi at det er ønskelig.

Konseptet korridor nord kan bygges ut i to etapper ved at strekingen fra Grunge til Vågsli kan bygges ut som et eget prosjekt. Strekningen mellom Gvammen og Grunge må derimot bygges helt ferdig før vi kan hente ut nytte av prosjektet. En utbygging her vil med andre ord låse fremtidige valg til dette prinsippet. Den store forskjellen mellom Korridor nord og Korridor sør når det gjelder samfunnsøkonomi og måloppnåelse, tilsier imidlertid at det er liten risiko forbundet med å låse et slikt valg.

Konseptet korridor sør kan deles inn i mange etapper, noe som betyr at det kan hentes ut nytte fra hvert enkelt byggetrinn. Store innvesteringer i denne korridoren vil imidlertid i stor grad låse muligheten til å velge en annen korridor i fremtiden. Dette tilsier, i likhet med overnevnte analyseresultater, at realopsjonsverdien er begrenset. Anlegg i og langs dagens trasé vil dessuten medføre dårligere fremkommelighet, og dermed negativ trafikantnytte i anleggsperioden. Korridor sør vurderes likevel som best når det gjelder fleksibilitet.

9.3 Finansiering

ÅDT i 2050 i prosjektet er anslått til å bli ca. 2700 uten utbygging av E134 på noen av sidene av prosjektområdet, og ca. 9500 ved full utbygging. Trafikken vil øke dersom man bygger en arm til Bergen.

Utbygging gir god samfunnsøkonomisk lønnsomhet i prosjektet, med god trafikantnytte. Dette skulle tilsi en viss betalingsvillighet fra trafikantenes side. 25-65 % brukerfinansiering kan være realistisk.

Måloppnåelse

Foto: Tor Arvid A. Gundersen, Statens vegvesen

10 MÅLOPPNÅELSE

10.1 Måloppnåelse

Vegen mellom Gvammen og Vågsli skal være en effektiv delstrekning på hovedvegforbindelsen E134 mellom Østlandet og Vestlandet

Effektmål 1 – Reduserte transportkostnader

Indikator	Nullkonsept	Korridor sør	Korridor nord
Redusert reisetid Gvammen-Vågsli	3	2	1
Reduserte høydemeter	3	2	1
Rangering samlet	**3**	**2**	**1**

Figur 42: Rangering av konseptenes virkning for transportkostnader

10.2 Oppnåelse av generelle samfunnsmål/ønskede sideeffekter

Økt fremkommelighet

Indikator	Nullkonsept	Korridor sør	Korridor nord
Redusert risiko for stengning av veg	3	2	1
Redusert sårbarhet ved stengning av veg	3	2	1

Figur 43: Konseptene rangert etter vintersikkerhet

Trafikksikkerhet

Når det gjelder trafikksikkerhet og måloppnåelse, spriker resultatene. Beregningene i EFFEKT viser at Konsept sør gir en noe større reduksjon i antall drepte og hardt skadde enn Konsept nord.

Reduksjon i antall drepte og hardt skadde i perioden 2022-2042			
Indikator	Nullkonsept	Korridor sør	Korridor nord
Reduksjon i antall drepte	0	22	11
Reduksjon i antall hardt skadde	0	62	38

Figur 44: Konseptenes reduksjon av drepte og hardt skadde (beregnet i EFFEKT)

Ulykkestallene fra Effekt er i liten grad basert på analyse av prosjektspesifikke forhold, men blant annet på trafikkdata hentet fra transportmodellene. Som et supplement til

beregningene i EFFEKT ble det derfor gjennomført en omfattende risiko- og sårbarhets-vurdering[7]. Her ble oppmerksomheten rettet mot risiko knyttet til tunneler, stigningspartier (både i og utenfor tunnel), kurvatur, myke trafikanter og tettsteder, avkjørsler, kryssløsninger, standardsprang, hastighet, m.v. Risiko i forbindelse med tunneler ble viet spesiell oppmerksomhet. Problemer relatert til risiko ved standardsprang ble tillagt spesiell

Redusert risiko for ulykker med drepte og hardt skadde			
Indikator	Nullkonsept	Korridor sør	Korridor nord
Rangering	3	2	1

Figur 45: Rangering av konseptenes virkning for trafikksikkerhet (med utgangspunkt i ROS-analyse)

En samlet risikovurdering har konkludert med at Konsept nord kommer noe bedre ut enn Konsept sør. Men forskjellen er liten, og bør ikke tillegges avgjørende vekt.

Klima

I denne KVUen har vi gjennomført to ulike analyser av klimagassutslipp. Den ene i EFFEKT, og den andre basert på transportarbeid i Nasjonal transportmodell, og med utgangspunkt i faste utslippsfaktorer. De gir ulike resultater.

I EFFEKT-beregningene kommer Konsept korridor sør best ut. Konsept korridor nord er her beregnet til å gi mer utslipp enn både Konsept korridor sør og Nullkonseptet. Utslipp fra fly og tog inngår ikke i EFFEKT-beregningene.

Når CO_2-utslipp fra persontrafikken derimot beregnes med utgangspunkt i faste utslippsfaktorer basert på modellens transportarbeid, blir resultatene og rangeringen annerledes. Da gir både Konsept korridor sør og Konsept korridor nord lavere utslipp enn Nullkonseptet. Av disse gir Konsept korridor nord størst reduksjon. Begge konseptene gir økning i utslipp fra personbiltrafikk, men større reduksjon fra fly. Nettoeffekten av dette er relativt sett helt marginal.

Regnestykket er naturligvis følsomt for hvilke utslippsfaktorer som legges til grunn. Utslipp fra nyskapt trafikk på de korte reisene er også en usikkerhetsfaktor. Hvis nyskapt trafikk for reiser under 70 km hadde blitt fanget bedre opp i beregningene, ville muligens utbyggingskonseptene kommet noe dårligere ut sammenliknet med Nullkonseptet. Godstransporten vil formodentlig også gi økte utslipp, i hvert fall om man ser bort fra forskjeller i vertikal kurvatur for de alternative rutene og konseptene.

Det er betydelige forskjeller i reisekostnader for de to konseptene. I tillegg gir Konsept korridor nord en forkorting på 30 % sammenlignet med Nullkonseptet, mens Konsept korridor sør gir en forkorting på ca. 10 %. Det er derfor naturlig å anta at Konsept korridor nord gir lavere klimagassutslipp enn både Nullkonseptet og Konsept korridor sør for eksisterende trafikk. Men dette konseptet har mer nyskapt og omfordelt trafikk, og regnskapet vil avhenge av hvor denne trafikken hentes fra. Det som overføres fra fly, vil gi positive bidrag. Det som overføres fra andre bilruter vil telle positivt, forutsatt at den nye delstrekningen mellom Gvammen og Vågsli gir lavere samlet utkjørt distanse som følge endringer i rutevalg. På den annen side vil enkelte velge E134 fremfor andre ruter, fordi det vil gi lavere reisekostnader selv om utkjørt distanse blir lenger.

7 Vurderingen er beskrevet i en egen delrapport, utarbeidet av fagmiljøet innen trafikksikkerhet i Statens vegvesen. Rapporten er basert på en HAZID-samling (HAZID = hazard identification).

Det er ikke gjennomført EFFEKT-beregninger av ulykkeskostnader.

Oppsummert viser de ulike resultatene at det er vanskelig med sikkerhet å rangere konseptene når det gjelder klimagassutslipp. Klima bør derfor ikke tillegges vekt i anbefalingen av konsept.

Risiko og sårbarhet

Begge konsept har utfordringer med tanke på samfunnssikkerhet, knyttet til naturfare som steinsprang, snøskred, jord- og flomskred, flom og snø / vinterføre. I et samfunns-sikkerhetsperspektiv vurderes likevel Korridor nord til å være tydelig bedre enn Korridor sør. Korridor nord gir større rom for valg, og dermed større mulighet for å unngå / redusere flere av utfordringene.

I Korridor sør er det enkelte steder vanskelig å få til god linjeføring, fordi eksisterende terreng og bebyggelse begrenser valgmulighetene. Det må likevel antas at det vil være mulig å finne gode løsninger også når det gjelder Korridor sør. Korridor sør vil imidlertid kunne gi utfordringer for smidig trafikkavvikling i anleggsfasen, på grunn av byggevirksomhet langs og over eksisterende E134.

Begge konsepter bidrar til å skape robuste omkjøringsmuligheter, men kapasiteten vil sannsynligvis være større i Korridor nord, fordi man da kan benytte eksisterende E134 til dette formålet. Ved en utbygging av Korridor sør vil dagens omkjøringsveger i nord fortsatt måtte brukes.

Indikator	Null-konsept	Korridor sør	Korridor nord	Merknad
Flom	0	+ +	+ + +	Nye traseer kan legges utenom flomsoner. Eksisterende veg kan ikke alltid flyttes.
Skred	0	+	+ +	Nye traseer kan legges utenom skredsoner. Eksisterende veg kan ikke alltid flyttes.
Snø	0	0	-	Høgfjellspartier i Korridor nord er mer utsatt når det gjelder snø.
Omkjøring	0	+ +	+ + +	Ved ny trasé kan eksisterende veg beholdes til omkjøring.
Anleggsfase	0	- - -	- -	Bygging langs og kryssing av eksisterende veg skaper dårlig fremkommelighet.
Nødetater, responstid	0	+ +	+ +	Raskere veg gir raskere respons og flere tilkomstmuligheter.
Tunnelbrann	0	- -	- -	Flere lange og bratte tunneler i Konsept nord.
Rangering	**3**	**2**	**1**	

Figur 46: Konseptene rangert etter risiko og sårbarhet

Drøfting og anbefaling

Foto: Statens vegvesen

11 DRØFTING OG ANBEFALING

11.1 Drøfting og anbefaling av konsept

Drøfting

Fremtidig transportutvikling er generelt preget av usikkerhet. Det gjelder også trafikkvekst på denne delstrekningen av E134. Alle våre analyser tilsier likevel en meget sterk trafikkvekst gjennom prosjektområdet. Dette gir utslag på trafikantnytten. Stor innsparing på så vel reiseavstand som reisetid gjør at Korridor nord kommer best ut i vurderingen av prissatte virkninger. For de ikke-prissatte temaene er de største nasjonale verdiene i planområdet knyttet til kulturlandskapet i Hjartdal/Svartdal. Selv om det er forskjeller mellom de ikke-prissatte temaene når det gjelder hvilken korridor som har høyest konfliktpotensial, viser sammenstillingen at korridorene er tilnærmet likeverdige. I sum betyr dette at når det gjelder samlede samfunnsøkonomiske analyser, er Korridor nord det foretrukne valget.

Også når det gjelder måloppnåelse er Konsept korridor nord rangert som bedre enn Korridor sør. Dette konseptet svarer også best ut samfunnsmålet om å gjøre E134 til en effektiv delstrekning på hovedvegforbindelsen mellom Østlandet og Vestlandet. Korridor nord vurderes derfor som klart best når det gjelder å oppfylle effektmålet om å redusere transportkostnader. Forskjellen mellom konseptene er særlig stor i reisetidsreduksjon, men Korridor nord er også bedre når det gjelder reduksjon av høydeforskjeller.

Konsept nord kommer i tillegg best ut i vurderingen av generelle samfunnsmål om økt fremkommelighet, trafikksikkerhet, og risiko og sårbarhet. Når det gjelder klimautslipp, vurderes konseptene som nokså like. Dette temaet tillegges derfor liten vekt i anbefalingen.

Også for regionale virkningers del vurderes Korridor nord til å være den beste. En vesentlig innkorting vil gi redusert reisetid for transportkrevende virksomheter både i og utenfor prosjektområdet, og vil utvide arbeidsmarkedsregionen. Selv om Korridor nord vil ha størst positiv regional virkning, vil virksomheter som er avhengig av gjennomgangstrafikken kunne bli berørt negativt. For noen vil dette kanskje fremtvinge en endring av lokalisering.

Korridor nord vil gi svært begrenset nytte før hele strekningen mellom Gvammen og Grunge er fullt utbygd. Utbyggingsoppstart her vil låse fremtidige valg til dette prinsippet. Imidlertid tilsier den store forskjellen mellom Korridor nord og Korridor sør når det gjelder samfunns-økonomi og måloppnåelse at det er liten risiko forbundet med å låse et slikt valg.

Korridor sør gir gode muligheter for trinnvis utbygging. Her kan det hentes ut nytte fra hvert enkelt byggetrinn. Imidlertid vil store investeringer i denne korridoren i stor grad låse muligheten til å velge en annen korridor på et senere tidspunkt. Dette begrenser realopsjonsverdien, slik analyseresultatene nevnt ovenfor også tilsier. Dessuten vil anleggsvirksomhet i og langs dagens trasé medføre dårligere fremkommelighet, og dermed negativ trafikantnytte i byggeperioden. Korridor sør vurderes likevel som best når det gjelder fleksibilitet.

Konsept	Mål-oppnåelse	Prissatte virkninger	Ikke-prissatte virkninger	Regionale virkninger	Fleksibilitet		Rangering samlet
					Etappevis utbygging	Real-opsjoner	
Nullkonsept	3	3	1	3	1	1	**3**
Korridor sør	2	2	3	2	2	2	**2**
Korridor nord	1	1	2	1	3	2	**1**

Figur 47: Samlet rangering av konseptene

Anbefaling

Statens vegvesen anbefaler at E134 mellom Gvammen og Vågsli bygges ut i en ny korridor – «Korridor nord». En slik utbygging gir svært god samfunnsnytte, og vil korte ned reisetiden med mer enn 50 minutter. Det vil også gi en vesentlig forbedring på stigningsforhold, og være et stort bidrag i å gjøre E134 til en effektiv hovedvegforbindelse mellom øst og vest.

Gode forbindelser mellom denne korridoren og det øvrige vegnettet vil være av stor viktighet, slik at man lokalt blir sikret størst mulig nytteverdi av utbyggingen. Det bør derfor sikres god tilknytning til det øvrige vegnettet i prosjektområdet.

11.2 Oppfølgende planlegging

Det anbefales at E134 tas med i den politiske behandlingen av NTP, og at det settes i gang kommuneplanarbeid så raskt som mulig. Det er av stor verdi å se hele strekningen i sammenheng. Derfor anbefales det at hele strekingen mellom Saggrenda og Vågsli håndteres i en kommunedelplan.

11.3 Kontraktstrategi knyttet til KVU/KS

Valg av kontraktstrategi er et omfattende tema, og i denne prosessen bør man alltid ta hensyn til effektiv gjennomføring med særlig vekt på risikofordeling, HMS, kvalitet, økonomi, fremdrift, samlet ressursutnyttelse og markedsituasjon. Med dette som utgangspunkt må man alltid ha en faglig tilnærming ved valg av kontraktstrategi, ut fra hva man ønsker å oppnå, hva som er mest hensiktsmessig, og hva som er best egnet for den aktuelle oppgaven samlet sett, herunder valg av entrepriseform og kontraktinndeling. Dette forutsetter at man har oversikt over hvilke elementer som inngår prosjektet, og hvilke utfordringer som finnes.

Utførelsesentreprise er den mest vanlige entrepriseformen i dagens kontraktsportefølje. Andelen er i dag i overkant av 95 % av omsetningen i kontrakter pr år. Med det mangfoldet man har innenfor anleggsdriften bør det imidlertid være realistisk, ut fra en faglig vurdering, å øke andelen totalentrepriser.

Marked

Kontraktstrategien skal legge til rette for at det utvikles et sunt og velfungerende marked. Mangfoldet og konkurransen i markedet skal søkes opprettholdt, og det skal legges til rette for at også små og mellomstore entreprenører kan konkurrere om oppdrag.

Det skal benyttes enhetlig regelverk og lik praksis over hele landet, slik at etaten fremstår som en profesjonell, enhetlig og forutsigbar byggherre overfor alle aktører i markedet.

Kontraktstrategi

Kontraktstrategi er et samlebegrep for vurdering av entrepriseform, kontraktstyper, kontraktinndeling og samarbeidsformer. Innenfor samme prosjekt er det imidlertid fullt mulig å benytte forskjellige entrepriseformer og kontraktstyper. Kontraktene skal inneholde insitamentsordninger og samhandlingsbestemmelser som bidrar til effektivitetsutvikling og godt samarbeid, uansett hvilken entrepriseform som velges.

Entrepriseform er en modell for organisering av arbeidet mellom byggherre, entreprenør og prosjekterende.

Det er to hovedformer for entrepriser:

Utførelsesentreprise: Byggherren har prosjekteringsansvaret og entreprenøren har utførelsesansvaret. Normalt gjennomføres utførelsesentrepriser som enhetspriskontrakter, der byggherren har risiko for mengdene og entreprenøren har risiko for enhetsprisene. Entrepriseformen gir en forutsigbar og god risikofordeling.

Totalentreprise: Her er entreprenøren forpliktet til både å prosjektere og utføre. Entreprenøren får da ansvaret for mengdene under gitte forutsetninger. Risiko for avvikende grunnforhold vil normalt ligge hos byggherren. Denne entrepriseformen egner seg særlig der entreprenøren kan påvirke utførelsen.

Det kan også være hensiktsmessig og effektivt å ha funksjonskrav på delelementer i en utførelsesentreprise, ved at prosjekteringsansvaret legges på entreprenøren.

Tilsvarende vil det i en totalentreprise være nødvendig at byggherren prosjekterer de deler av kontrakten hvor det vil være urimelig å legge risikoen på entreprenøren. Typisk eksempel er alle tiltak som er knyttet til grunnforhold. Slik er også risikodelingen regulert i totalentreprisestandarden, NS8407. Det vil da være snakk om en kombinasjon av entrepriseformer, hvor det blir et valg om det er totalentreprisestandarden eller utførelsesstandarden (NS8406) som legges til grunn som kontraktstandard.

Fordeler og ulemper med entrepriseformene:

Bakgrunnen for dette er at vegprosjekter ofte har lang utstrekning, med varierende og ulike grunnforhold, og dermed en betydelig usikkerhet. Reguleringsplanen for et vegprosjekt har også klare forutsetninger og rammebetingelser som gir lite rom for utvikling og alternative løsninger For en utførelsesentreprise har byggherren prosjekteringsansvaret, og man kjenner derfor forutsetningene bedre enn man vil gjøre i en totalentreprise. Den største ulempen med denne entrepriseformen er at byggherren sitter med mye risiko lenger utover i kontraktsperioden, slik at en sikker sluttsum for kontrakten blir klar først når hovedarbeidene er ferdig.

Totalentrepriser kan egne seg for kontrakter i enkelte vegprosjekt, men antas å være best egnet for veldefinerte konstruksjoner med oversiktlige risikoforhold, og der rammebetingelsene er slik at flere løsninger og gjennomføringsmetoder er aktuelle og mulige. Ved valg av totalentreprise hvor byggherren lager forprosjekt som grunnlag for entreprenørens detaljprosjektering, må byggherren sørge for at det ikke oppstår uklare grensesnitt og ansvarsforhold.

Vegnormalene og rammebetingelser som blir gitt gjennom reguleringsplaner gir ofte liten frihet for tilbyder til å utvikle og gi tilbud på egne løsninger. Fordelene ved totalentreprise hvor entreprenørene kan utvikle og tilby forskjellige løsninger vil da bli mindre. Dette er noe man bør ta hensyn til og vektlegge ved fastsettelse av funksjonskrav til det som skal utføres ved bruk av totalentreprise.

Statens vegvesens erfaring med totalentrepriser de siste årene er at det har vært liten interesse fra markedet. Konkurransen har vært begrenset, og prisnivået har vært relativt høyt. Det har vært tilfeller der konkurransen har blitt avsluttet uten at kontrakt er inngått, på grunn av liten deltakelse og/eller høy tilbudssum. Hvis det oppstår problemer som gir totalentreprenøren rett på tillegg, så er erfaringen at kravene blir mye høyere for en totalentreprise enn i tilsvarende situasjoner for utførelsesentrepriser med enhetspriser.

Utførelsesentrepriser med enhetspriser er utviklet over mange år, og bygd opp for å regulere varierende forhold og endringer underveis, uten at tilbyderne må legge inn et høyt risikotillegg i sine priser. Entrepriseformen gir en balansert og god risikofordeling mellom byggherre og entreprenør.

Sammenlikner man total gjennomføringstid, inkludert prosjektering, mellom utførelsesentrepriser og totalentreprise, finner man ikke vesentlig forskjell. Men i noen tilfeller kommer totalentreprisen noe dårligere ut. Hovedårsaken til dette er at prosjektering for en utførelsesentreprise kan gå parallelt med politisk behandling.

I enkelte tilfeller foretas utlysning av anbudskonkurranser med forbehold om politisk godkjenning. Dette er generelt uheldig, spesielt ved totalentreprise, fordi tilbyderne da bruker langt større ressurser for å kunne gi tilbud på en totalentreprise enn på en utførelsesentreprise.

Sentrale tema som må vurderes ved valg av kontraktstrategi er blant annet:

- Hvilke elementer som inngår i prosjektet – tunnel, veg eller bru.
- Avklare roller og ansvar knyttet til HMS.
- Avklare risiko og risikofordeling.
- Avklare usikkerhet knyttet til grunnforhold.
- Opplegg for godkjenning og kontroll.
- Avhengigheter og grensesnitt mellom kontrakter.
- Rammebetingelser og frihet som gir rom for utvikling og alternative løsninger.
- Ressurs og markedsituasjonen.
- Detaljeringsgrad

Å angi størrelsen på kontraktene er viktig for å få god konkurranse. Store kontrakter for bru og tunneler treffer de store norske og utenlandske selskapene. Mindre kontrakter treffer de lokale små og mellomstore entreprenørbedriftene.

Det er ikke enkelt å gi generelle føringer for når ulike entrepriseformer er best egnet, men man bør gjøre en grundig og faglig gjennomgang av hva som er mest hensiktsmessig totalt sett i det enkelte tilfellet. Som det fremgår foran, bør vurderingen inneholde hele spekteret av momenter som vil kunne være bestemmende for hva som vil være optimalt i det enkelte tilfelle. For lengre strekninger bør også bygging og drift, eller prosjektering, bygging og drift i samme kontrakt, inngå i vurderingen.

Medvirkning og informasjon

Foto: Statens vegvesen

12 MEDVIRKNING OG INFORMASJON

Det er under prosjektperioden lagt opp til en åpen prosess, med samarbeid in mot de ulike interessentene. Det er gjennomført et stort verksted som var åpent for alle interessenter, for å kartlegge behov, interesser og mulige løsninger. I tillegg er det gjennomført fagverksted om regionale virkinger. Underveis har det vært avholdt fire møter i en samarbeidsgruppe der de mest sentrale aktørene er representert.

Kilder

Foto: Colourbox.com

13 KILDER

13.1 Delrapporter og arbeidsdokumenter

- Risikovurdering E134 Gvammen – Vågsli. Konseptvalgutredning (KVU). Statens vegvesen 2016
- KVU E134 Gvammen–Vågsli. ROS samfunnssikkerhet. Oppsummering. Statens vegvesen 2016.
- KVU E134 Gvammen–Vågsli. Vurdering av ikke–prissatte konsekvenser. Arbeidsnotat. Statens vegvesen
- Verkstedrapport: Regionale virkninger KVU E134 Gvammen–Vågsli. Statens vegvesen 2016

13.2 Andre kilder

- Utredning om forbindelser mellom Østlandet og Vestlandet, Statens vegvesen 2015
- Konseptvalgutredning rv. 7 og rv. 52 Gol–Voss, Statens vegvesen 2016
- Meld. St. 26 (2012–2013) Melding til Stortinget. Nasjonal transportplan 2014–2023. Det kongelige Samferdselsdepartement
- Grunnlagsdokument Nasjonal transportplan 2018–2029. Transportetatene og Avinor
- Regional skredsikringsplan, Statens vegvesen Region sør, 2011
- Norsk vegdatabank (NVDB)
- Strategiplan 2013–2016 Regiongeologen for Buskerud, Vestfold og Telemark Regiongeologens strategiplan 2013 – 2016
- Arbeidsdokument: Transportmodellberegninger for KVU RV7/RV. 52. TØI 2016
- Rutevise planer for riksvegnettet, Statens vegvesen
- Grunnlagsdokument for utvikling av rv. 41. Statens vegvesen 2015
- Vareide, K. and M. Nygaard, Regional analyse for Vest–Telemark 2014 Attraktivitetsanalyse: Befolkning, næringsutvikling og scenarier. 2015, Telemarksforskning

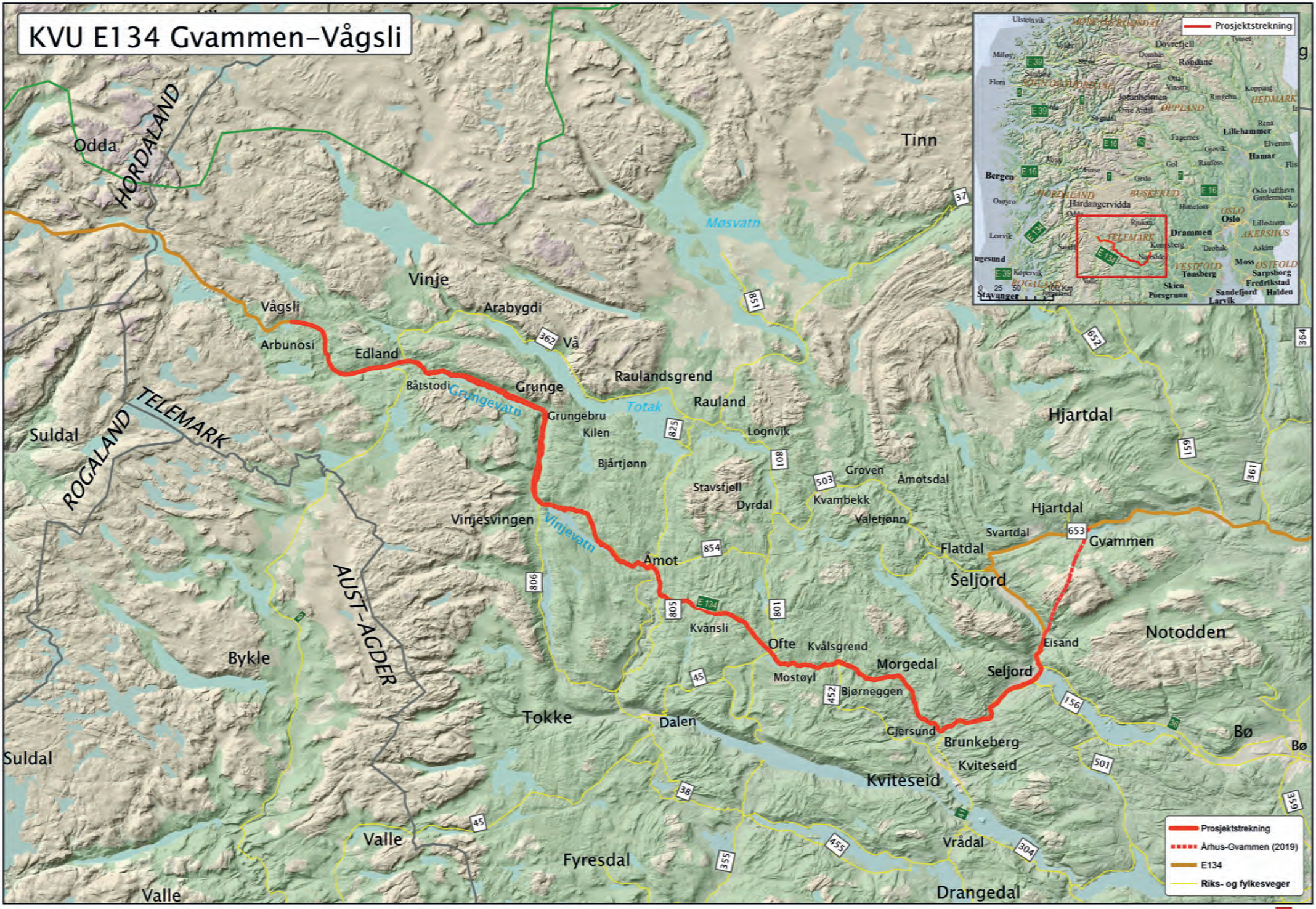
KVU E134 Gvammen–Vågsli
Prosjektstrekning
Odda
HORDALAND
Tinn
Møsvatn
Vinje
Vågsli
Arabygdi
Arbunosi
Edland
Vå
Båtstodi
Grungevatn
Grunge
Raulandsgrend
Totak
Rauland
Grungebru
Kilen
Bjårtjønn
Lognvik
Suldal
ROGALAND
TELEMARK
Hjartdal
Groven
Åmotsdal
Stavsfjell
Dyrdal
Kvambekk
Valetjønn
Vinjesvingen
Vinjevatn
Hjartdal
Svartdal
Gvammen
Flatdal
Åmot
Seljord
Kvånsli
Ofte
Kvålsgrend
Morgedal
Mostøyl
Bjørneggen
Eisand
Notodden
Seljord
AUST-AGDER
Bykle
Tokke
Dalen
Gjersund
Brunkeberg
Kviteseid
Bø
Suldal
Valle
Fyresdal
Vrådal
Drangedal
0 5 10 20 Km
Prosjektstrekning
Århus-Gvammen (2019)
E134
Riks- og fylkesveger
Statens vegvesen

Statens vegvesen

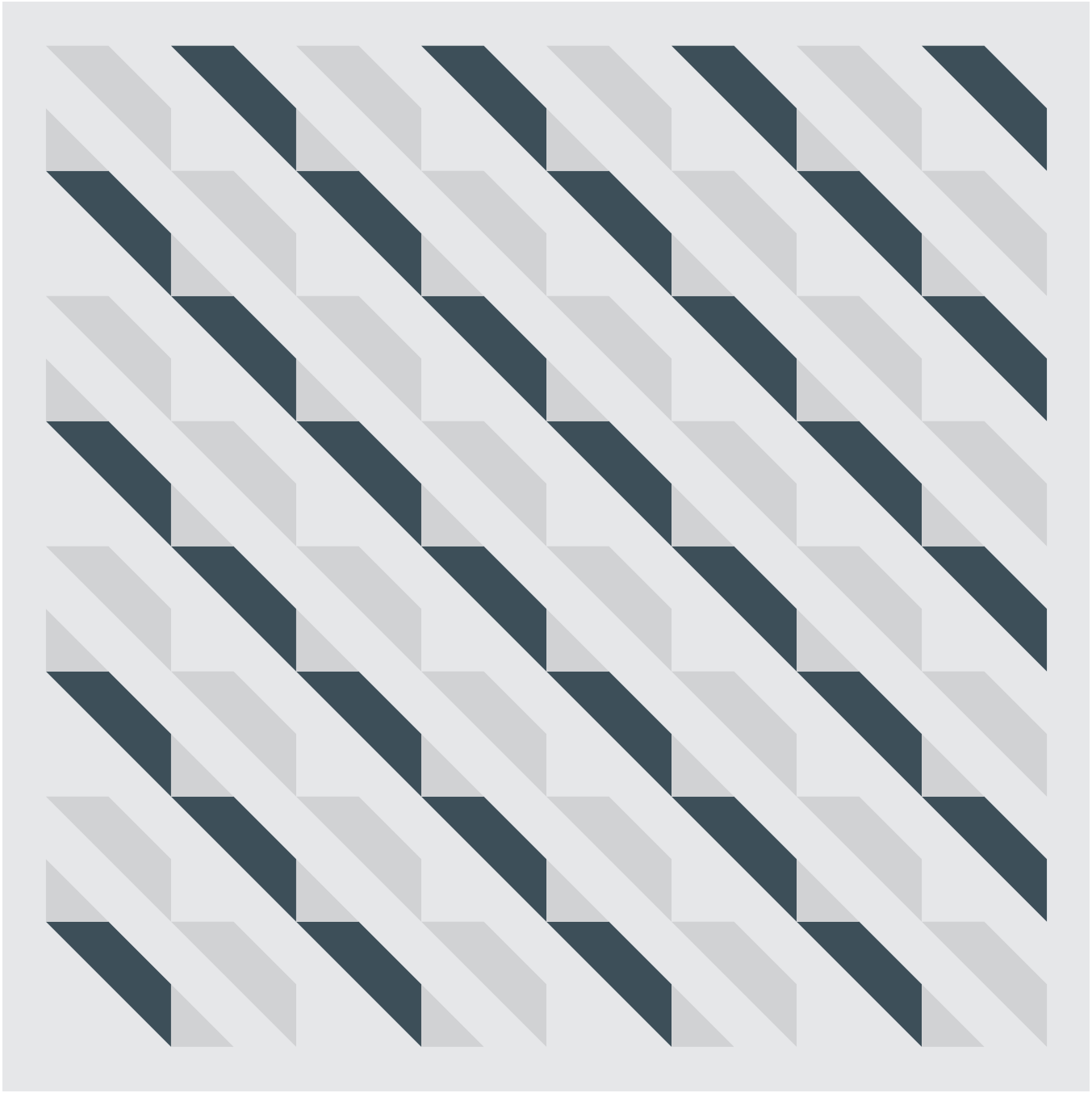

Statens vegvesen, Region sør
Postboks 723 Stoa, 4808 Arendal
vegvesen.no Tlf. 02030
16-1986 grafisk.senter@vegvesen.no

Seljord kommune

Arkiv: 033
Saksnr.: 2016/1029-9
Sakshand.: Kari Gro Espeland
Direkte tlf.: 35065106
Dato: 09.11.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Valnemnd	10/16	11.11.2016
Kommunestyret	99/16	15.12.2016

Forliksråd 2017 - 2020, val av nytt medlem

Saksdokument:

Saksutgreiing:

Ragnhild Skrede har klaga på vedtaket fatta av kommunestyret i sak 85/16 som gjeld søknad om fritak frå vervet som forliksrådsmedlem i perioden 2017 – 2020. I denne klaga vert det opplyst at klagar har vore forliksrådsmedlem i to periodar.
Jamfør Domstollova § 74, kan ein person som har vore medlem av forliksrådet i to periodar ikkje påleggjast ny periode utan vedkomande sitt samtykke.

Rådmannen ber derfor valnemnda om å koma med framlegg til nytt medlem til forliksrådet for perioden 2017 – 2020.

Rådmannen si tilråding:

Saka vert lagt fram utan tilråding.

Handsaming i Valnemnd - 11.11.2016

Samrøystes vedteke.

Vedtak i Valnemnd - 11.11.2016

Inger Marie Espeland vert valt som nytt medlem i Forliksrådet.

Seljord kommune

Arkiv: 033
Saksnr.: 2016/1851-1
Sakshand.: Kari Gro Espeland
Direkte tlf.: 35065106
Dato: 01.11.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Valnemnd	9/16	11.11.2016
Kommunestyret	100/16	15.12.2016

Møtefullmektig i forliksrådet, val for perioden 2017 - 2020

Saksdokument:

Saksutgreiing:

I fylgje forliksrådsforskrifta, skal det ved eit kvart forliksråd vera eit utval med faste møtefullmektigar. Medlemmene peikas ut av kommunen for inntil fire år. Talet på medlemmar i utvalet må tilpassast saksmengda i forliksrådet og talet på innbyggarar i kommunen. Det skal, som eit minimum, peikas ut 3 medlemmar. I kommunar med fleir enn 25.000 innbyggarar skal det vera minst 5 medlemmar.

Som fast møtefullmektig kan kommunen peike ut personar som er over 25 år med alminneleg god kunnskap om tilhøva i samfunnet og med god evne til å nytte norsk språk både skriftleg og munnleg. Medlemmene i utvalet skal i samanheng med at dei blir peika ut gjerast kjent med at dei i den einskilde sak, ska vera uavhengig av andre interesser enn den parten har. Dette for at deira handlingar ikkje skal påverkast av uvedkommande omsyn, inkludera eigne interesser.

Fylgjande personer vart valde som møtefullmektig for perioden 2013 - 2017:

- Trond Johnsen
- Jorunn Andrea Hegni
- Borgny Slettemoen Tøfte
- Dag Svartdal

Rådmannen si tilråding:

Rådmannen rår valnemnda til å legge fram forslag på minimum tre møtefullmektigar til forliksrådet.

Handsaming i Valnemnd - 11.11.2016

Samrøystes vedteke.

Vedtak i Valnemnd - 11.11.2016

Valde som møtefullmektig for Forliksrådet i perioden 2013 - 2017:

- Trond Johnsen
- Jorunn Andrea Hegni
- Kari Gro Espeland

Seljord kommune

Arkiv: 033
Saksnr.: 2016/1797-1
Sakshand.: Kari Gro Espeland
Direkte tlf.: 35065106
Dato: 24.10.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Formannskap/økonomiutval	88/16	03.11.2016
Formannskap/økonomiutval	98/16	24.11.2016
Kommunestyret	101/16	15.12.2016

Møteplan for formannskap og kommunestyre 2017

Saksdokument:

Saksutgreiing:

I fylgje kommunelova § 32 skal møte i folkevalde organ haldast på dei tidspunkt som er vedteke av organet sjølv.
Fylgjande møteplan er laga for formannskap og kommunestyre i 2017:

Formannskap	Kommunestyre
19. januar	2. februar
23. februar med politiråd	
16. mars	30. mars
20. april	11. mai
25. mai med politiråd	
8. juni	22. juni
31. august med politiråd	21. september
28. september	
26. oktober	9. november
16. november med politiråd	
28. og 30. november – budsjettmøte	14. desember – budsjettmøte

Utskrift til:

Rådmannen si tilråding:

Kommunestyret vedtek møteplan for kommunestyret i 2017 slik det går fram av saksutgreiinga.

Handsaming i Formannskap/økonomiutval - 03.11.2016

Saka vart utsett til neste møte i formannskapet.

Samrøystes vedteke med 6 røyster.

Vedtak i Formannskap/økonomiutval - 03.11.2016

Handsaming i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Vedtak i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Seljord kommune

Arkiv: 044
Saksnr.: 2016/1661-2
Sakshand.: Kari Gro Espeland
Direkte tlf.: 35065106
Dato: 05.12.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Kommunestyret	102/16	15.12.2016

Delegasjonsreglement - fullmakt til sal av tilleggsareal

Saksdokument:

Saksutgreiing:

Ved sal av kommunal eigedom som tilleggsareal, der dette er i konflikt med gjeldande planer, er praksis i dag at søknaden vert handsama både av formannskap og av plan, miljø og teknisk utval. Dette er i mange høve tungvindt og medfører unødvendig tidsbruk både for søkjar og for sakshandsmar.

Plan, miljø og teknisk utval har fullmakt til å handsame søknader etter Plan –og bygningslova, medan søknadene har vore handsama av formannskapet ut i frå prinsipielle og økonomiske perspektiv.

Rådmannen vurderer det slik at for å unngå unødvendig byråkrati, bør plan, miljø og teknisk utval få fullmakt til å fatte vedtak om sal av kommunal eigedom som tilleggsareal. Tilleggsareal vert definert som areal med ein øvre storleik på 500 kvm, og som terrengmessig naturleg kan leggjast til søkjar sin eigendom.
Ved sal av kommunal eigedom større enn 500 kvm, skal saka leggjast fram for kommunestyret, dersom ikkje anna går fram av delegasjonsreglementet (gjeld industriområde og bustadtomter)..

Rådmannen si tilråding:

Plan, miljø og teknisk utval får mynde til å handsame søknader om tilleggsareal som har ein øvre storleik på 500 kvm og som terrengmessig naturleg kan leggjast til søkjar sin eigedom.
Fullmakta skal gå fram av delegasjonsreglementet for Seljord kommune punkt 2.6.2.

Seljord kommune
Næring og utvikling

Arkiv: 223
Saksnr.: 2015/309-15
Sakshand.: Frid Berge
Direkte tlf.: 3506515500
Dato: 14.11.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Formannskap/økonomiutval	110/16	24.11.2016
Kommunestyret	103/16	15.12.2016

Prosjekt Opplevingsvegen om Nutheim - Omprioritering av tiltaksliste Gvammen - Århus

Saksdokument:

Vedlegg:
1 Brev til kommunane: Omprioritert tiltaksliste - Tiltak langs E 134 Gvammen/Århus når vegen blir fylkesveg
2 Omprioritert tiltaksliste - Tiltak langs E 134 Gvammen/Århus når vegen blir fylkesveg

Saksutgreiing:

Styringsgruppa for Prosjektet Opplevingsvegen om Nutheim ber kommunane Hjartdal og Seljord å slutte seg til Omprioritert tiltaksliste for vegtraseen E134 Gvammen/ Århus når denne blir avlaste med tunell.

Prosjektleiar skriver i sitt følgjeskriv:
Prosjektet Opplevingsvegen om Nutheim er sett i gang med bakgrunn i ny E134-trasè, med tunell frå Gvammen til Århus. Eksisterande veg om Nutheim blir fylkesveg og Telemark fylkeskommune blir vegeigar.
Kommunane Hjartdal og Seljord initierte i 2013 eit prosjekt som skal vera til hjelp for næringsutvikling når vegen vert lagt om. Det er gjennomført ein forstudie og ein er nå inne i ei forprosjektfase. Fylkeskommunen, Statens vegvesen og kommunane Hjartdal og Seljord og aktørane i området har som mål å utvikle ein turistveg med fokus på sykkelturisme, i tråd med Stortingsvedtaket. Statens vegvesen har sett av 44 millionar til vegrelaterte tiltak langs denne vegen. For lokalsamfunn og aktørane langs vegen er det

viktig at dei tiltaka som vert prioritert støttar opp om ein heilskapleg plan for å skape attraksjon og gje stoppeffekt.

Det blei i 1998 utarbeida ein tiltakslista, som blei vedteken av kommunane og fylkeskommunen i 1998 og denne tiltakslista blei stadfesta av Seljord og Hjartdal kommunar i 2011. Tiltakslista frå 1998 er basert på behovet for trafikksikring på ein veg med høg trafikk. Det som no er det verkelege behovet er at vegen vert tilpassa ny funksjon som attraktiv turistveg med fokus på sykkelturisme. I dette perspektivet handlar det om å ta vegen tilbake til landskapet og å legge til rette for dei gode landskapsopplevingane. Dette krev ei anna tilrettelegging enn det som er tiltak i den første lista som vart laga. I forprosjektet Opplevingsvegen har ei av oppgåvene vore å vurdere tiltaka på den gamle lista og foreslå nye tiltak for å tilretteleggje vegen som turistveg med satsing på sykkelturisme.

Prosjektet har arbeidet med vegtiltak, val av sykkeltrase og andre vegrelaterte tiltak til ein omprioritert tiltaksliste. I denne prosessen har det vore gjennomført 3 synfaringar saman med SVV og kommunane for vurdering av tiltaka. Det er gjennomført 2 møte i referansegruppa, med aktørane i området, der tiltaka er presentert og diskutert. Det vart halde sær møte med viktige bedrifter i området. Samt orientert om prosjektet på årsmøtet til Telegardar. Forslag til omprioritert tiltaksliste vart ferdigstilt i august, og sett saman til rapporten som ligg ved i saka.

Prosjektgruppa sitt forslag til Omprioritert tiltaksliste oversendast no til Seljord og Hjartdal kommunar for politisk handsaming/ tilslutning, for deretter å oversendast til Telemark fylkeskommune for endeleg godkjenning. .

Prosjektet ber kommunane slutte seg til vedlagte omprioritert tiltaksliste, datert 31.10.16.

Rådmannen si tilråding:

Formannskapet rår Kommunestyret å fatte fylgjande vedtak:
Seljord kommune sluttar seg til omprioritert liste over tiltak langs E134 Gvammen/Århus, Opplevingsvegen om Nutheim, slik den fylgjer vedlagt denne saka.

Handsaming i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Rådmannen si tilråding samrøystes vedteke.

Vedtak i Formannskap/økonomiutval - 24.11.2016

Seljord kommune sluttar seg til omprioritert liste over tiltak langs E134 Gvammen/Århus, Opplevingsvegen om Nutheim, slik den fylgjer vedlagt denne saka.

Utskrift til: Prosjekt Opplevingsvegen om Nutheim
Hjartdal kommune
Telemark fylkeskommune

SELJORD KOMMUNE
År/Saksnr. | Dok.nr.
14 NOV 2016
Ark.kode P
Ark.kode S
Avd. | Saksb. | Grad.

Prosjekt **Opplevingsvegen om Nutheim**
v/ prosjektleiar Gunn Marit Christenson

Til
Hjartdal kommune
Seljord kommune

01.11.2016

Omprioritert tiltaksliste- Tiltak langs E134 Gvammen/Århus når vegen blir fylkesveg
Prosjektet Opplevingsvegen om Nutheim er sett i gang med bakgrunn i ny E134-trasè, med tunell frå Gvammen til Århus. Eksisterande veg om Nutheim blir fylkesveg og Telemark fylkeskommune blir vegeigar. Kommunane Hjartdal og Seljord initierte i 2013 eit prosjekt som skal vera til hjelp for næringsutvikling når vegen vert lagt om. Det er gjennomført ein forstudie og ein er nå inne i ei forprosjektfase. Fylkeskommunen, Statens vegvesen og kommunane Hjartdal og Seljord og aktørane i området har som mål å utvikle ein turistveg med fokus på sykkelturisme, i tråd med Stortingsvedtaket. Statens vegvesen har sett av 44 millionar til vegrelaterte tiltak langs denne vegen. For lokalsamfunn og aktørane langs vegen er det viktig at dei tiltaka som vert prioritert støttar opp om ein heilskapleg plan for å skape attraksjon og gje stoppeffekt.

I 1998 vart det utarbeida ei tiltaksliste, som igjen blei vedteken av kommunane og fylkeskommunen i 1998/ 1999. Tiltakslista blei stadfesta av Seljord og Hjartdal kommunar i 2011. Denne tiltakslista er basert på behovet for trafikksikring på ein veg med høg trafikk. Det som er det verkelege behovet er at vegen vert tilpassa ny funksjon som attraktiv turistveg med fokus på sykkelturisme. I dette perspektivet handlar det om å ta vegen tilbake til landskapet og å legge til rette for dei gode landskapsopplevingane. Dette krever ei anna tilrettelegging enn det som er tiltak i den første lista som vart laga. I forprosjektet Opplevingsvegen har ei av oppgåvene vore å vurdere tiltaka på den gamle lista og foreslå nye tiltak for å tilrettelegge vegen som turistveg med satsing på sykkelturisme.

Prosjektet har arbeidd med vegtiltak, sykkeltrasévalg og andre vegrelaterte tiltak til omprioritert tiltaksliste. I denne prosessen hard et vore gjennomført 3 synfaringar saman med SVV og kommunane for vurdering av tiltaka. Det er gjennomført 2 møte i referansegruppa, med aktørane i området, der tiltaka er presentert og diskutert. Det vart halde særmøte med viktige bedrifter i området. Samt orientert om prosjektet på Årsmøtet til Telegardar. Omprioritert tiltaksliste vart ferdigstilt i august, i samråd med styringsgruppa i prosjektet, og sett saman til denne rapporten.

Prosjektgruppa sitt forslag til Omprioritert tiltaksliste oversendast no til Seljord og Hjartdal kommunar for politisk handsaming/tilslutning, for deretter å oversendast til Telemark fylkeskommune for endelig godkjenning.

Prosjektet ber kommunane slutte seg til omprioritert tiltaksliste over ynskja tiltak langs framtidig avlasta E134 Gvammen - Århus, dagsett 31.10.11.

Helsing

Gunn Marit Christenson
Prosjektleiar

Asbjørn Storrusten
Prosjektansvarlig

Stefan Langfors
Styringsgruppa

OPPLEVINGSVEGEN OM NUTHEIM

OMPRIORITERT TILTAKSLISTE 2016

FESTE

Prosjektnavn: Opplevingsvegen	*Utviklingsfase:* Forprosjekt
Rapportforfattere: Gunn Marit Christenson, Tone Telnes og David Fjågesund	*Dato:* 31.10.16
Prosjekteigar: Seljord og Hjartdal kommune *Styringsgruppe:* Seljord kommune, Asbjørn Storrusten Hjartdal kommune, Stefan Langfors Telemark fylkeskommune, Mona B. Rasmussen Statens vegvesen, Eivind Gurholt *Prosjektansvarleg:* Seljord kommune, Asbjørn Storrusten *Prosjektleiar:* Gunn Marit Christenson, Feste Grenland as	
Prosjektperiode: 01.01.2016 - 01.01.2018	
Kommentarer: Framsidefoto: Tone Telnes	*Produsert av:* Feste Grenland AS PB 120, 3901 Porsgrunn Besøksadr. Tordenskjoldsgt. 6 Tlf: + (47) 35 93 02 10 www.feste.no grenland@feste.no

Innhald

Bakgrunn	04
Turistveg og sykkelturisme	04
Omprioritert tiltaksliste med kart	10
Knutepunkt Hjartdal	24
Knutepunkt Nutheim	31
Utløe som rasteplass og stopp-punkt	37
Mjølkerampe som stopp-punkt	46
Nasjonalt Utsiktspunkt i Nutheimbakkan	49

Bakgrunn

Prosjektet Opplevingsvegen om Nutheim er sett i gang med bakgrunn i ny E134-trasè, med tunell frå Gvammen til Århus. Eksisterande veg om Nutheim blir fylkesveg og Telemark fylkeskommune blir vegeigar. Kommunane Hjartdal og Seljord har samarbeidd om eit utviklingsprosjekt som skal vera til hjelp for næringsutvikling når vegen vert lagt om. Det er gjennomført ein forstudie og ein er nå inne i ei forprosjektfase. Fylkeskommunen, Statens vegvesen og kommunane Hjartdal og Seljord og aktørane i området har som mål å utvikle ein turistveg med fokus på sykkelturisme, i tråd med Stortingsvedtaket. Statens vegvesen har sett av 44 millionar til vegrelaterte tiltak langs denne vegen. For lokalsamfunn og aktørane langs vegen er det viktig at dei tiltaka som vert prioritert støttar opp om ein heilskapleg plan for å skape attraksjon og gje stoppeffekt.

Det er gjennomført ein forstudie for utvikling av Opplevingsvegen, der lag/organisasjonar, næringsdrivande, tidlegare tiltak og initiativ som er kartlagt. Dette ligg til grunn for vidare satsing på reiseliv, landskap, historie, eventyr, kunst og matkultur. Dette dannar basisen for kva som skal utviklast av fellestiltak. Kulturlandskapet omfattar heile landskapet, der både natur, kultur, historie, dagens aktivitet og folka som bur og lever i landskapet er viktige og i samhandling. Det stadeigne kulturlandskapet i dette området gjev opplevingar og er ei god plattform for reiseliv.

I forstudien vart det gjennomført kartlegging av aktørar, kvalitetar og ressursar i området, viktige regionale prosjekt ein bør samhandle med og ei kartlegging i høve til satsing på sykkelturisme. I forprosjektet er det arbeidd vidare med ei omprioritert tiltaksliste basert på å løfte vegstrekket til ein attraktiv turistveg med satsing på sykkelturisme.

Telemark sin visuell profil og merkevarestrategi bygger på konseptet Kontrast, og er basert på at næring i offentleg og privat sektor i Telemark saman skal gje felles løft. Opplevingsvegen om Nutheim vil ta i bruk denne plattforma.

Turistveg og sykkelturisme

Opplevingsvegen om Nutheim går gjennom Telemark sitt sogeland og kulturlandskap. Dette landskapet har kunstnerar frå heile landet oppsøkt i fleire generasjonar for å få inspirasjon og opplevingar. Vegen fører like inn i fjellheimen der forståinga av landskapet i uminnelige tider har vore knytt til forteljingar og segner. Dramatikken i landskapet og dei vakre utsiktspunkta er viktige element i utviklinga av området. Opplevingsvegen om Nutheim er både eit reiselivsprosjekt og eit vegprosjekt. Prosjektet ivaretek prosessen for å styrke næringslivet i samband med at den nye E134-traséen, med tunell frå Gvammen til Århus, opnar i 2019. Telemark fylkeskommune blir då vegeigar for eksisterande veg om Nutheim. Stortinget vedtok vegen som turistveg med satsing på sykkelturisme i samband med at E134 vert lagt i tunell.

Dei 44millonane er sett av i vegutbyggingsprosjektet og skal gå til vegrelaterte tiltak, under føresetnad av at tunellprosjektet går etter planen. Pr. i dag er det ingen signal om at det ikkje gjer det.
Tiltakslista, som er vedteken i 1998 og stadfesta av Seljord og Hjartdal kommunar i 2011, er basert på behovet for trafikksikring på ein veg med høg trafikk. Det som er det verkelege behovet er at vegen vert tilpassa ny funksjon som attraktiv turistveg med fokus på sykkelturisme. I dette perspektivet handlar det om å ta vegen tilbake til landskapet og å legge til rette for dei gode landskapsopplevingane. Dette krever ei anna tilrettelegging enn det som er tiltak i den første lista som vart laga. I forprosjektet Opplevingsvegen har ei av oppgåvene vore å omprioritere lista for å tilrettelegge vegen som turistveg med satsing på sykkelturisme, i samband med at vegen vert fylkesveg.

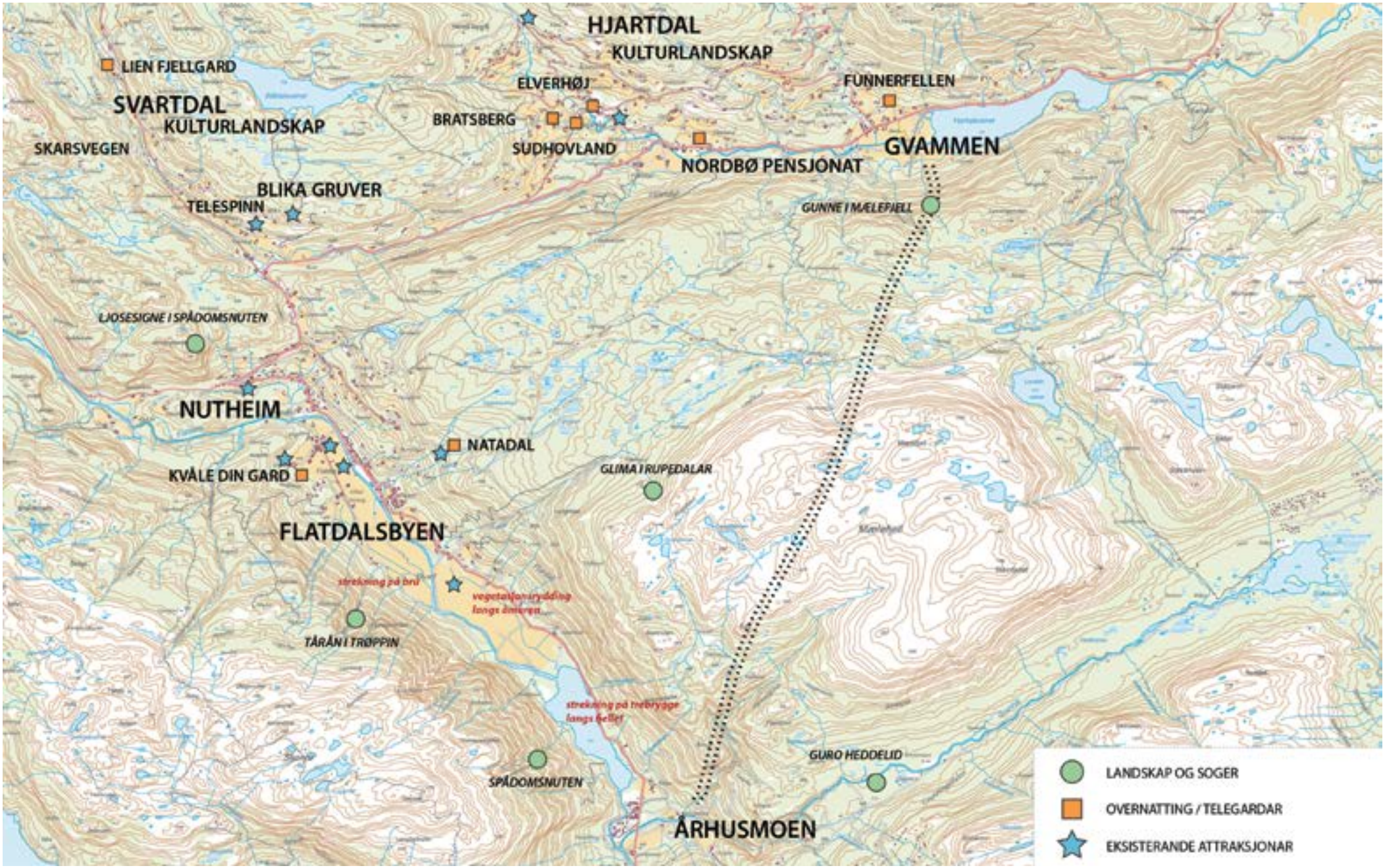

Kart frå forstudiet som viser eksisterande aktørar og attraksjonar

Tiltaka i den omprioriterte lista skal både imøtekoma behova knytt til omlegging av E134 og gjennomføre fellestiltak som styrkar næringslivet. Omlegginga av vegen fører til store endringar for reiselivet langs vegen. Gjennom prosjektet vil ein klargjera for at denne endringa skal gje ei positiv utvikling. I utviklinga av Opplevingsvegen vil det bli lagt vekt på folks opplevingar, og dei fysiske og visuelle omgjevnadane. Dette passar veldig godt i høve til satsing på turistveg og sykkelturisme. For syklistane er landskapet og opplevinga av landskapet vesentleg når ein skal velge område å sykle i. Opplevingsvegen om Nutheim har valt basesykling som sin strategi på sykkelsatsninga, i samråd med SVV sine fagfolk på sykkel. Basesyklinga inneber at syklistane oppheld seg i området over kortare eller lengre tid, og syklar, et og søv i området. Det å utvikle ulike og fleire sykkeltraséar, eit mangfald av turstiar og opplevingar knytt til sykkelvegane, og retta mot ulike målgrupper, er viktig. I tillegg til å produktutvikle basesyklinga vil det vera vesentleg å kople seg på nasjonale sykkelruter, slik at området er synleg og lesbart på dei nettsidene syklistar og turistar brukar når dei legg opp turane sine.

Innspel og tema som er viktige i valg av planlegging og valg av sykkeltraséar:

- Gamle ferdselsvegar er gode som satsingar i sykkelturisme.
- Viktig å utvikle lokale kvalitetar knytt til sykkelturisme; overnatting, mat, opplevingar.
- Landskapet viktigast som ramme for opplevinga frå sykkelen.
- Landskapet og kvalitetane på staden er viktig for utvikling av attraksjon og opplevingar; eks. med stjernehimmelen (folk i byane ser ikkje stjernene pga for mykje lys. Dette er særleg noko dei utanlandske turistane ynskjer å oppleve, på same måte som at nordlyset er ein attraksjon i Nord-Norge).

SVV har gjennomført ein pilot på sykkelturistprosjekt, og erfaringar frå denne vert tatt inn i dette prosjektet og utvikla vidare.
Telemark fylkeskommune har ei satsing på sykkelturisme i Telemark, der ein utviklar ein strategi for å bli sykkelfylke nr. 1.
Sykkelsatsinga knytt til Opplevingsvegen om Nutheim vert knytt saman med sykkelsatsinga i Telemark og med SVV si eiga sykkelsatsing.

Endra funksjon på vegen etter at tunellen kjem

Som resultat av ny veg har vegvesenet gjort ei vurdering av korleis årsdøgntrafikken på vegen vil endre seg. Idag går det ca 2000 bilar forbi Nutheim og 650 gjennom Åmotsdal i døgnet. Når ny veg vert opna reknar ein med ein årsdøgntrafikk (ÅDT) på 500 bilar framom Nutheim.

Ved tunellreparasjonar og -stenging vil omkøyring bli skilta om Gvarv. Dette gjer at trafikkbelastninga på vegen om Nutheimbakkane heller aldri vil få tungtrafikken tilbake slik som idag.

Forankring og kvalitetssikring av omprioritert tiltaksliste

Arbeidet med vegtiltak, sykkeltrasévalg og andre vegrelaterte tiltak til omprioritert tiltaksliste vart gjennomført i perioden 1. februar til 1. juli 2016 . I denne prosessen vart det gjennomført 3 synfaringar saman med SVV og kommunane for vurdering av tiltaka. Det er gjennomført 2 møte i referansegruppa, med aktørane i området, der tiltaka er presentert og diskutert. Det vart halde særmøte med viktige bedrifter i området. Samt orientert om prosjektet på Årsmøtet til Telegardar. Omprioritert tiltaksliste vart ferdigstilt i august, i samråd med styringsgruppa i prosjektet, og sett saman til denne rapporten.

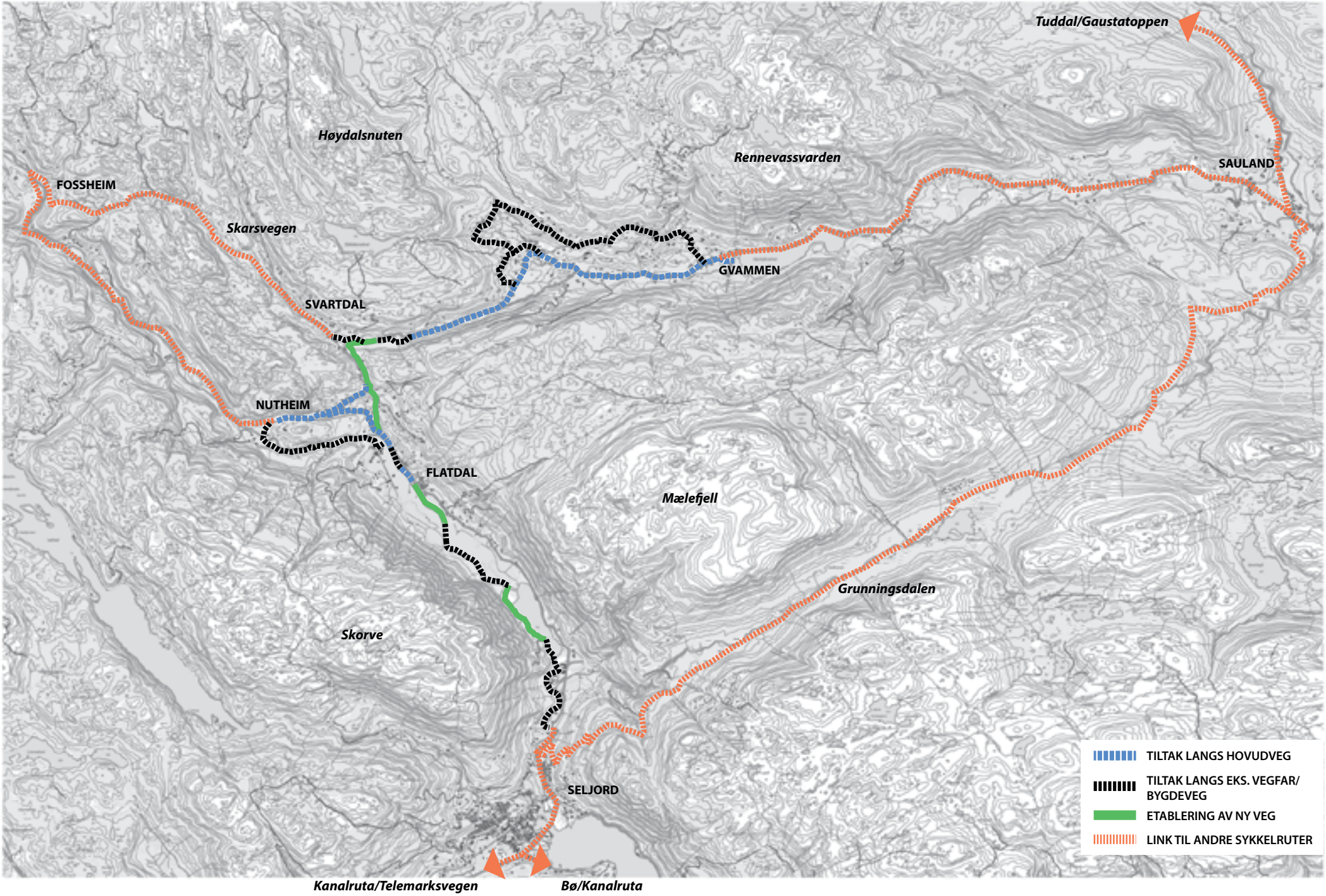

Overordna kart som viser området og behov for interne sykkelruter og koblingar til andre sykkelruter.

Omprioritert tiltaksliste

Omprioritert tiltaksliste

Det er laga eit samla kart som viser heile strekningen med plassering av dei ulike tiltaka frå avkøyringa ved Gvammen i Hjartdal til avkøyringa ved Århus i Seljord (ligg som vedlegg). Tiltaka er nummerert frå 1 til 25 og er sortert i ulike kategoriar. På sidene som fylgjer her er dei foreslåtte tiltaka omtala og vist på kartutsnitt. For nokre utvalde punkt er det også laga illustrasjonar og planskisser for å vise kva som har vore drøfta og for å illustrere idear og potensiale.

Teiknforklaringa til kartet viser dei ulike kategoriane tiltaka er fordelt innafor.

- Knutepunkt _Det er valt ut to hovudstoppestader som skal innehalde informasjon og formidling av stad og landskap, samtidig som punktet er ei vakker ramme om kvile og mat og stad for å planlegge ferdi vidare. Punktet er også tenkt tilrettelagt med tilgang til offentleg toalett.
- Visuelle markørar _Dette er tenkt som godt synlege og karaktergjevande skulpturelle element eller ei form for vegvisar som markerar spesielle punkt i landskapet.
- Informasjonspunkt _Plassar tilrettelagt med informasjonstavler og/eller -skilt.
- Vegvisar _Vegvesenet sine sykkelskilt og generelle vegvisarskilt med stadnamn.
- Sykkelstopp _Stader ute i landskapet langs sykkelrutene med stadtilpassa tilrettelegging som t.d. sitteplassar med fint utsyn, skulehuset i Svartdal som lokal møtestad og opplevingspunkt, ei utløe med rom for overnatting m.fl.

- Utsiktspunkt nasjonalt _Dette er tenkt som eit større tiltak for å bygge attraksjon og gje stoppeffekt, etter modell frå Nasjonale Turistveg-stoppunkt, og er plassert i Nutheimbakkane med utsyn over Flatdal.

Sykkelrutene/traséane:

- Dele vegen-strekning _Dette er strekningar der sykkelruta fylgjer landevegen. Strekningar der det er vanskeleg å legge alternative traséar og/eller der ein skal knyte saman bustadar og aktivitetar. Det er viktig å finne gode løysingar for at biltrafikken og dei mjuke trafikantane kan fungere trygt saman. Dvs at farten på bilane må ned og at dei som går og syklar får plass og vert tekne omsyn til i trafikkbildet.
- Opprusting av gamle vegar _Ruter som enkelt kan tilretteleggast som sykkeltrasé utanom bilvegen, for å gje variert landskapsoppleving og for å fristille sykilstane frå biltrafikken der det er mogeleg. Dette vil også vera ein fin måte å ta vare på og ruste opp gamle vegfar.
- Nye vegar _Strekningar der ein etablerar enkle vegfar for sykkel og turgåing for å knyte saman tur- og sykkelvegnettet og gjera det mogeleg med rundturar.
- Bygdevegnettet _Strekningar der sykkelruta vert skilta langs eksisterande bygdevegnett, som t.d. i kyrkjebygdi i Hjartdal, der ein slik vil få betre oppleving av kulturlandskapet og gardstuna.
- Sykkelbru/bygd konstruksjon _På tre punkt på Flatdalsida er det naudsynt å krysse bekke eller elv eller gå langs strandsone ein strekning (dersom sykkelruta skal legges på vestsida av Flatsjå).

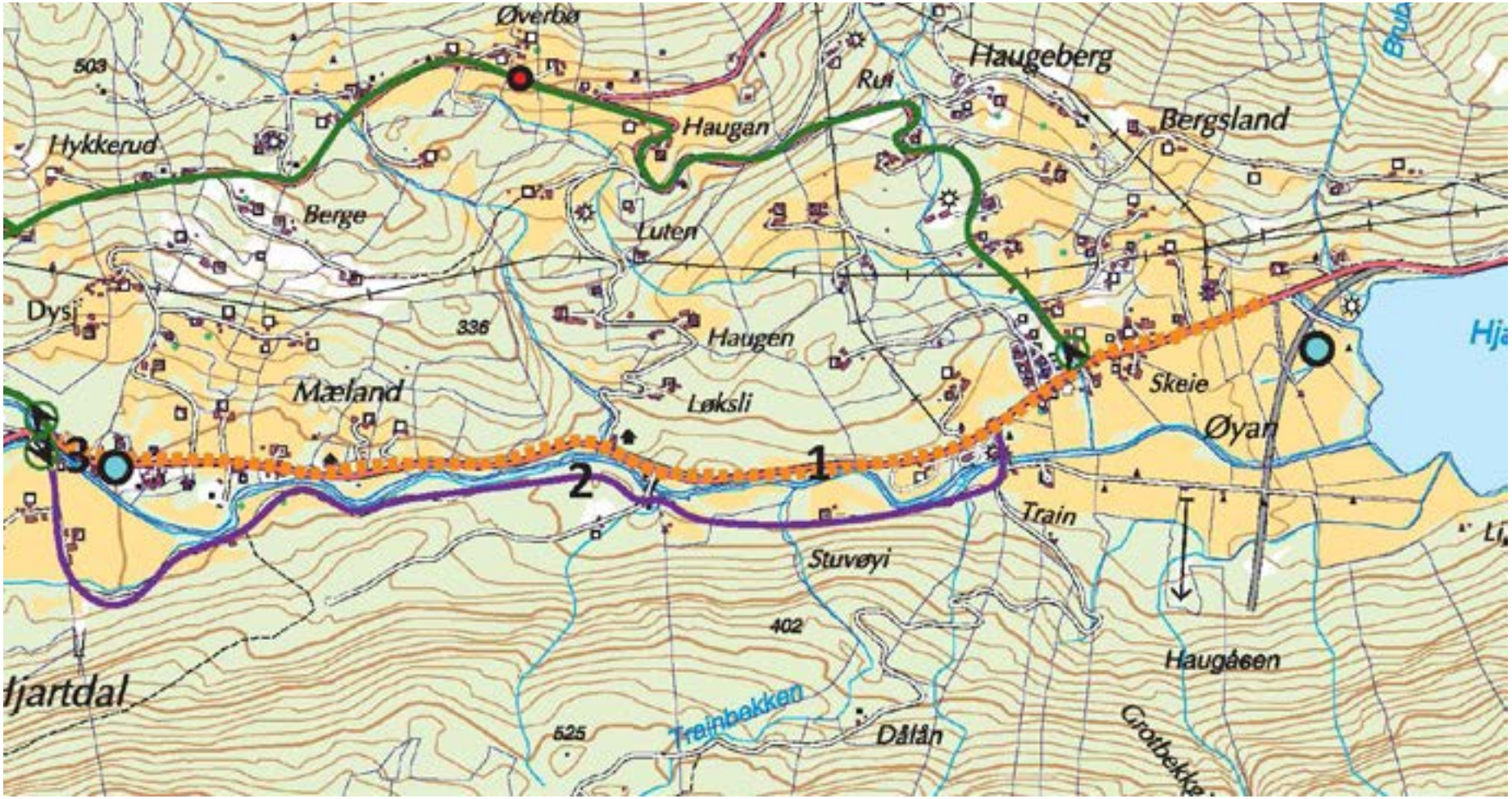

Kartutsnitt 1 Hjartdal_viser strekningen frå avkøyringa på Gvammen til Nordbø pensjonat

1.
Sykkelstrekning frå ny E134 på Gvammen til Nordbø pensjonat

Type tiltak: Dele vegen-sone.
Lengde: 3 km.
Tema: Vegen som bindeledd, ikkje barriære mellom bygdelaga, særleg tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: Strekning definerast som «dele vegen-sone». Det skal arbeidast med fysisk utforming og virkemiddelbruk. Bruke SVV sine kampanjeskilt og vegmerking. Vudere fjerning av gul midtline og markering av vegskuldrar for sykkelfelt.

2.
Alternativ sykkel- og turrute på sørsida av elva, frå Train til Flatland

Type tiltak: Opprusting av eksisterande driftsveg.
Lengde: 3,5 km.
Tema: Kulturlandskapet, beitedyra, vegen gardimellom, oppleving av elva, tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: Det må arbeidast særskilt med grunneigaravklaringar og tiltak ift beitedyr som f.eks. ferister og grinder med lukkemekanisme. Viktig også som turveg i lokalmiljøet.

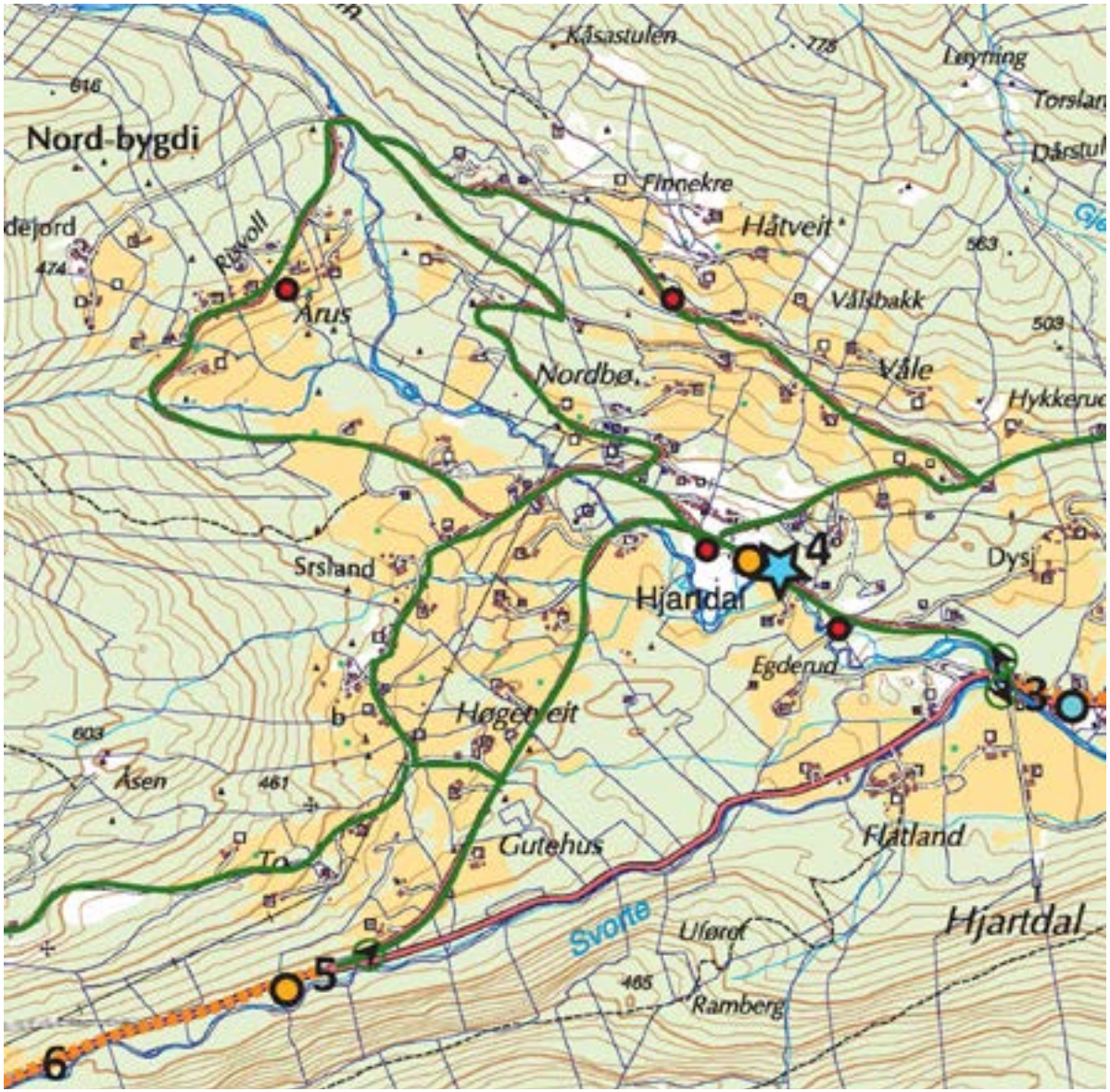

Kartutsnitt 2 Hjartdal_viser bygdevegnettet i Nordbygdi med knutepunkt ved kyrkja og koplinga vidare vestover, inn i Ambjørndalen

Teiknforklaring_tiltaksliste:

- Knutepunkt med informasjon
- Visuell markering_stoppeffekt
- Informasjonspunkt
- Vegvisar_SVV sykkelskilt
- Utsiktspunkt_nasjonalt (Turistveg)
- Sykkelstopp_med tilrettelegging
- Sykkelrute_dele vegen-strekning
- Sykkelrute_opprusting av gamle vegar
- Sykkelrute_ny veg
- Sykkelrute på eksisterande bygdevegnett
- Sykkelbru/bygd konstruksjon
- **11** Nummerreferanse tiltaksliste

3.

Informasjonspunkt ved Nordbø pensjonat

Type tiltak: skiltinfo. Retningsvisar i krysset ved brua.
Tema: formidling av kva ein kan oppleve i området. Vise veg inn til kyrkja og knutepunktet der.
Kommentar: Plassen ved Nordbø pensjonat og Bygdesentralen vil vera eit viktig orienteringspunkt. Her bør ein derfor også tilrettelegge med tiltak som inviterar folk som kjem langs vegen til å ta ein stopp. Dette er også viktig som lokalt møtepunkt og har ein slags sentrumsfunksjon for Nordbygda.

4.

Knutepunkt ved Hjartdal kyrkje

Type tiltak: Orienteringspunkt_formidle stemning og oppleving av kultur- og sogelandskapet, hovudstoppepunkt på Hjartdalsida. Ta utgangspunkt i eksisterande kvalitetar og formidle opplevingar, tradisjonar og forteljingar om og i kulturlandskapet.
Tema: Bondeopprøret_viktig historie for Øvre-Telemark. Kulturlandskapet. Tilrettelagt stopp-punkt med informasjon og rammer for opphald og rast. Offentleg toalett tilgjengeleg.
Kommentar: Holmsbutikken_Her ligg det ein gamal butikk som kunne ha potensiale som samlingspunkt, med t.d. utsal av handverk og lokalproduserte varer, turistinfo? Grunneigaravklaring må gjerast.

5.

Visuell markør i Ambjørndalen

Type tiltak: For å markere staden; ein skulptur/installasjon/kunst i uterom. Uttrykke identiet for området og stå i samanheng med dei to andre visuelle markørane.
Tema: Markere avkøyring til kyrkjebygda med knutepunktet og for å markere staden Ambjørndalen som viktig historisk punkt.
Kommentar: Naturreservat, turstigar, Bondeopprøret.

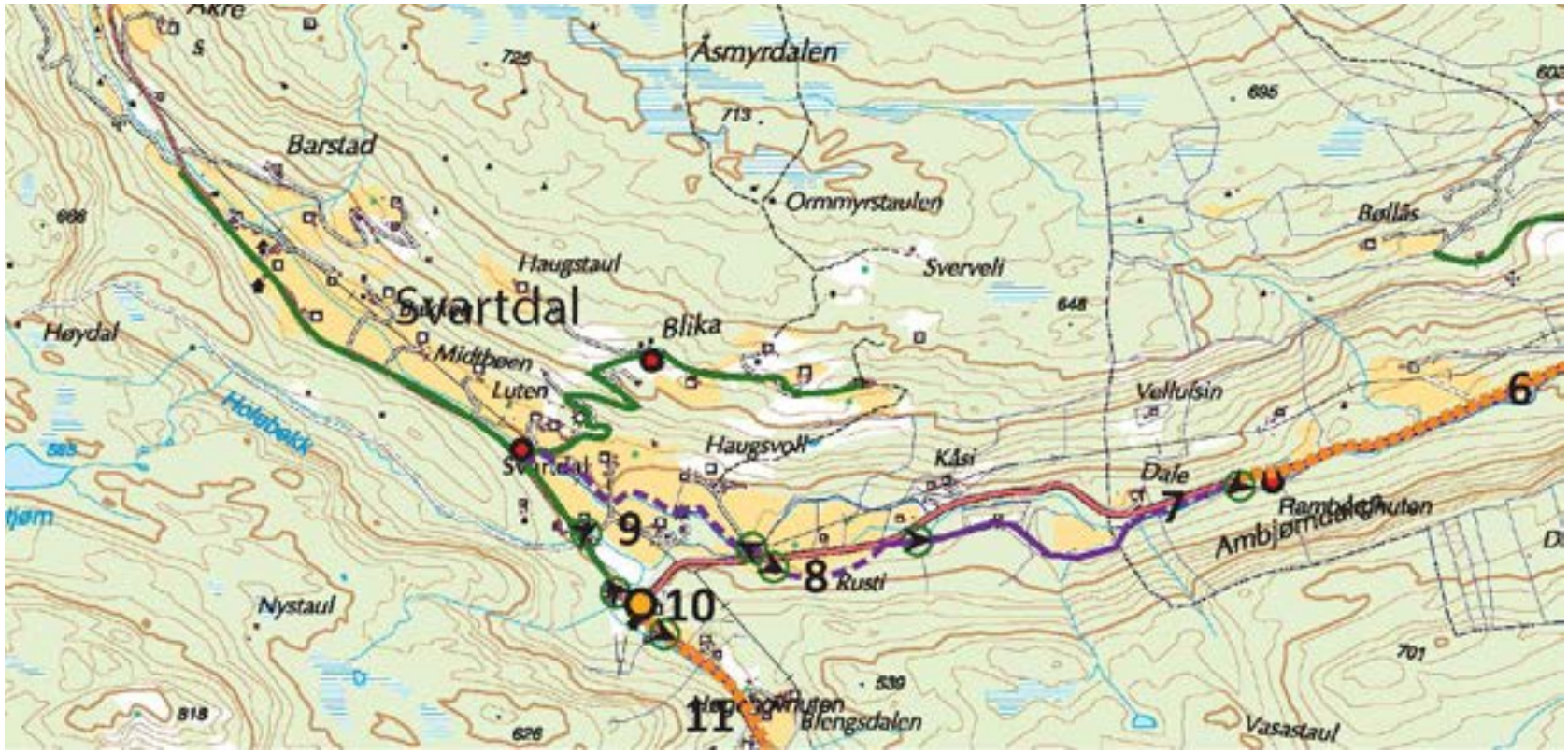

Kartutsnitt 3 Svartdal_viser strekningen frå Ambjørndalen og inn i Svartdal

Teiknforklaring_tiltaksliste:

- Knutepunkt med informasjon
- Visuell markering_stoppeffekt
- Informasjonspunkt
- Vegvisar_SVV sykkelskilt
- Utsiktspunkt_nasjonalt (Turistveg)
- Sykkelstopp_med tilrettelegging
- Sykkelrute_dele vegen-strekning
- Sykkelrute_opprusting av gamle vegar
- Sykkelrute_ny veg
- Sykkelrute på eksisterande bygdevegnett
- Sykkelbru/bygd konstruksjon
- 11 Nummerreferanse tiltaksliste

6.
Sykkelrute langs gamle E134 gjennom Ambjørndalen

Type tiltak: Dele vegen-sone.
Lengde: 1,7 km.
Tema: Vegen som bindeledd, ikkje barriære mellom bygdelaga, tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: Strekning definerast som «dele vegen-sone». Det vert arbeidd vidare med fysisk utforming og virkemiddelbruk.

7.
Alternativ sykkel- og turruter frå Amjørndalen til Rusti

Type tiltak: Ny turveg frå stopp-lomme til eksisterande bru. Opprusting av gamal veg vidare opp til tilkomstveg til plass/hytte ved Brekka.
Lengde: Ny vegstrekning fram til bru ca 260 m. Opprusting av gamalt vegfar ca 800m.
Tema: Tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: Grunneigaravklaring.

8.
Alternativ sykkel- og turrute langs jordet på Rusti

Type tiltak: alternativ trasé i form av enkel grusveg i jordekanten, på innsida mot skogen.
Lengde: 376 m.
Tema: Tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: Grunneigaravklaring.

9.
Alternativ sykkel- og turruter inn i Svartdal i krysset ved Haugsvoll

Type tiltak: alternativ trasé langs eksisterande skiløype.
Lengde: 870 m.
Tema: Alternativ sykkel- og turrute, tek deg innom kulturlandskapet i Svartdal. Tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: koplar seg til bygdeveg- og turvegnettet i Svartdal og over Skarsvegen til Åmotsdal. Folk kan også sporast til Telespinn, Blika gruvene, den gamle skulen/litteraturhuset m.m. Grunneigaravklaring.

10.
Visuell markør ved krysset til Svartdal

Type tiltak: For å markere staden; ein skulptur/installasjon/kunst i uterom. Uttrykke identiet for området og stå i samanheng med dei to andre visuelle markørane.
Tema: Markere avkøyringa til Svartdal.
Kommentar: Skarsvegen, Blika-gruvene, turvegar og næringsaktørar.

11.
Sykkelrute langs gamle E134 frå Svartdalskrysset til Grønnerud

Type tiltak: Dele vegen-sone.
Lengde: 784 m.
Tema: Vegen som bindeledd, ikkje barriære mellom bygdelaga, tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: Strekning definerast som «dele vegen-sone». Det vert arbeidd vidare med fysisk utforming og virkemiddelbruk.

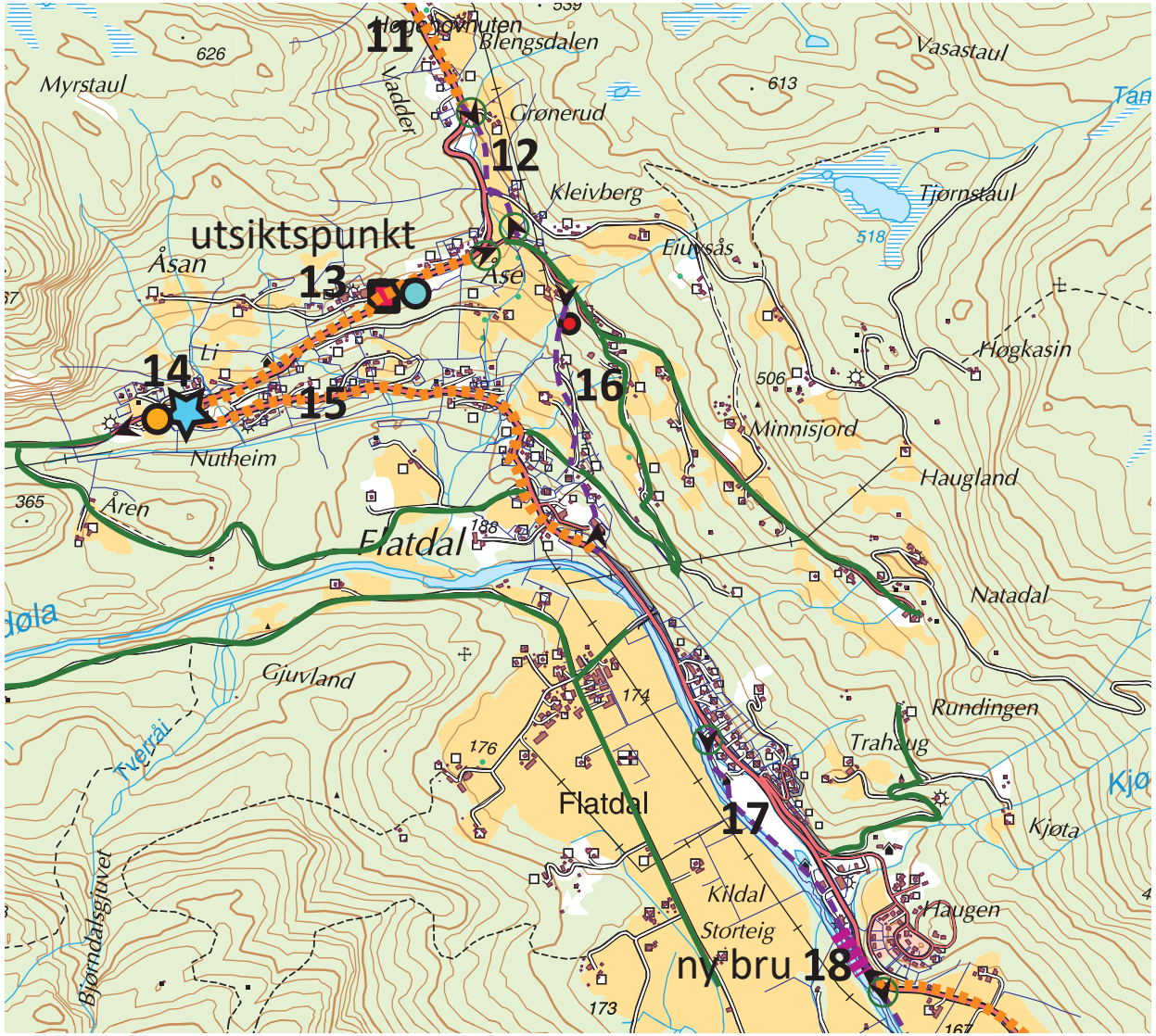

Teiknforklaring_tiltaksliste:

- Knutepunkt med informasjon
- Visuell markering_stoppeffekt
- Informasjonspunkt
- Vegvisar_SVV sykkelskilt
- Utsiktspunkt_nasjonalt (Turistveg)
- Sykkelstopp_med tilrettelegging
- Sykkelrute_dele vegen-strekning
- Sykkelrute_opprusting av gamle vegar
- Sykkelrute_ny veg
- Sykkelrute på eksisterande bygdevegnett
- Sykkelbru/bygd konstruksjon
- 11 Nummerreferanse tiltaksliste

Kartutsnitt 4 Flatdal_viser strekningen frå toppen av Nutheimbakkane og ned på Flatdalsøyan

12.
Alternativ sykkel- og turrute frå Grønnerud parallelt med hovudvegen, langs kraftlinetrasé

Type tiltak: tilrettelagt som enkel grusveg
Lengde: 415 m.
Tema: Alternativ sykkel- og turrute, tek deg innom kulturlandskapet, tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: koplar opp mot bygdevegnettet med gamle vegfar og turstiar i Flatdalsbakkan, innover mot Natadal og ned Brekkun mot skulen.

13.
Utsiktspunkt i Nutheimbakkane

Type tiltak: Eit utsiktpunkt og fotopunkt etter inspirasjon frå det Nasjonale turistveg-prosjektet. Punktet skal også gje god informasjon om kva ein kan oppleva i området.
Tema: Utvikle eit større attraksjonsprosjekt som byggjer opp under det vakre utsynet frå Nutheimbakkane, som også er eit ynda fotomotiv. Arkitektur og landskapsarkitektur.
Kommentar: Vurdere arkitekt-konkurranse.

14.
Knutepunkt for Flatdalsida ved Nutheim med visuell markør

Type tiltak: Orienteringspunkt_formidle stemning, oppleving av sogelandskapet og hovudstoppepunkt på Flatdalsida. Ta utgangspunkt i eksisterande kvalitetar og formidle opplevingar, tradisjonar og forteljingar om og i kultur- og sogelandskapet.
Visuell markør; ein skulptur/installasjon/kunst i uterom. Uttrykke identiet for området og stå i samanheng med dei to andre visuelle markørane.
Tema: Kunsthistorien og kunstnarhotellet. Informasjon og opphald. Offentleg toalett kan tilretteleggast i låven.
Kommentar: Nutheim arbeider sjølve aktivt med dette og er godt etablert og innarbeidd som viktig stopp-punkt .

15.
Sykkelrute langs gamle E134 ned Nutheimbakkane.

Type tiltak: Dele vegen-sone.
Lengde: 2,77 km.
Tema: Vegen som bindeledd, ikkje barriære gjennom bygda.
Kommentar: Strekning definerast som «dele vegen-sone». Det vert arbeidd vidare med fysisk utforming og virkemiddelbruk.

16. Gå- og trilleveg ned Brekkun frå Natadaalsvegen til skulen

Type tiltak: Oppgradering av gamle vegar og stiar her. Tilrettelegge nokre fine benkeplassar med utsikt.
Lengde: 800 m.
Tema: også viktig som skuleveg.
Kommentar: Stopp-punkt innpassast langs eksisterande turveg- og stinett.

17.
Alternativ sykkel- og turrute langs åmuren frå Flatdal sentrum til Håkkedalen

Type tiltak: tilrettelegge for sykkel, grusveg. Rydde vegetasjon.
Lengde: 960 m.
Tema: Tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: Vurderingar knytt til skuleveg.

18.
Gang- og sykkelbru ved Flatdal mekaniske

Type tiltak: bru langs alternativ sykkel- og turvegrute. Skal ikkje brøytast. Bru og murar for å ta opp høgdeforskjell mot vegen.
Tema: Tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: Vurderingar knytt til skuleveg.

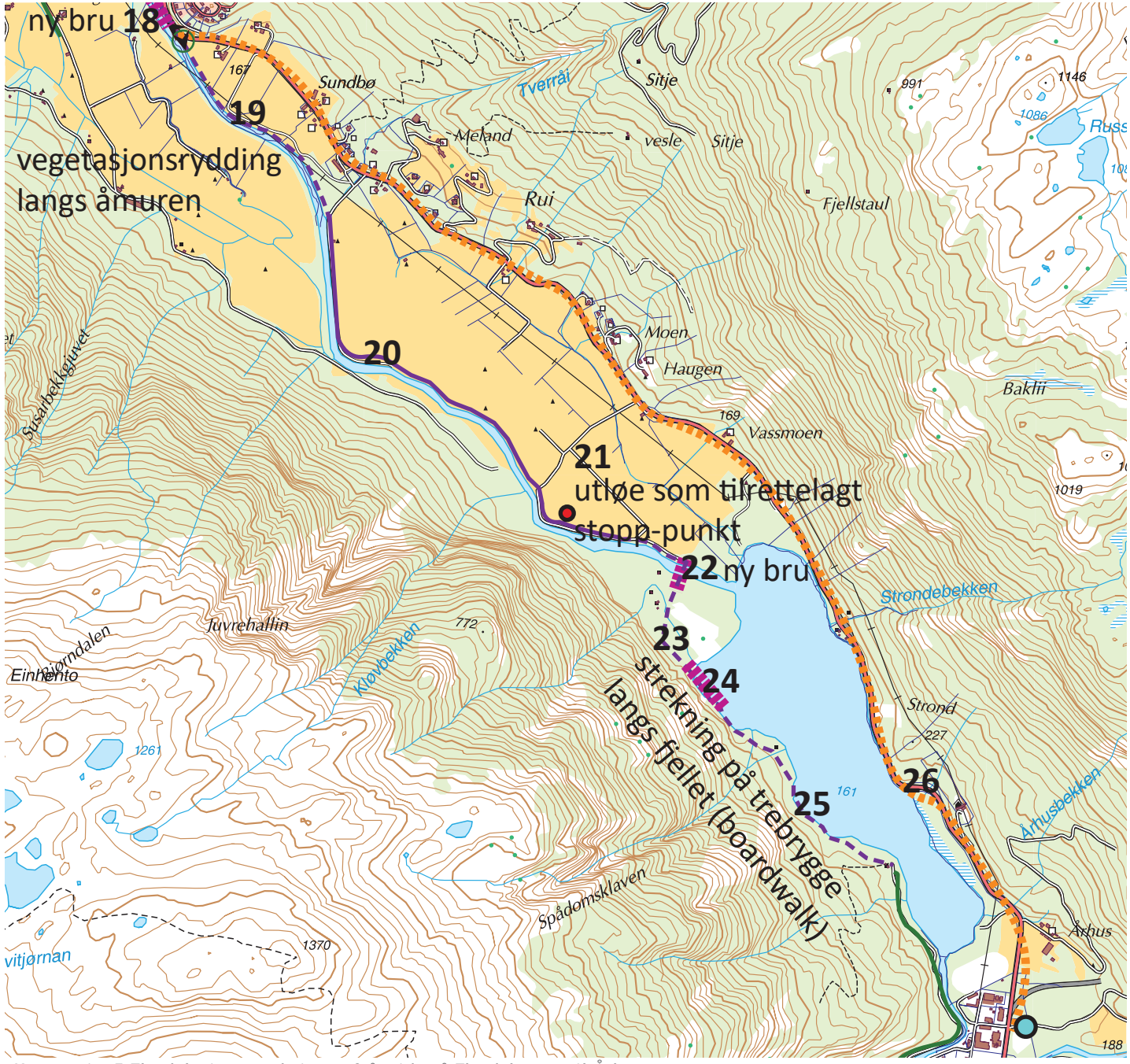

Kartutsnitt 5 Flatdal_viser strekningen frå midt på Flatdalsøyan til Åhusmoen

Teiknforklaring_tiltaksliste:

- Knutepunkt med informasjon
- Visuell markering_stoppeffekt
- Informasjonspunkt
- Vegvisar_SVV sykkelskilt
- Utsiktspunkt_nasjonalt (Turistveg)
- Sykkelstopp_med tilrettelegging
- Sykkelrute_dele vegen-strekning
- Sykkelrute_opprusting av gamle vegar
- Sykkelrute_ny veg
- Sykkelrute på eksisterande bygdevegnett
- Sykkelbru/bygd konstruksjon
- 11 Nummerreferanse tiltaksliste

19.
Alternativ sykkel- og turrute langs åmuren frå Håkkedalen til Flatdalsøyan

Type tiltak: tilrettelegge for sykkel langs åmuren, grusveg. Rydde vegetasjon.
Lengde: 1 km.
Tema: Tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: Vurderingar knytt til skuleveg.

20. Alternativ sykkel- og turrute langs eksisterande driftsvegar og i jordekanten på Flatdalsøyan.

Type tiltak: Bruke eksisterande driftsvegar utover øyan. Enkel oppgradering med grusdekke.
Lengde: 2,13 km.
Tema: Tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: Grunneigaravklaring.

21. Rasteplass i ei av utløene på Flatdalsøyan.

Type tiltak: Arkitekturprosjekt i ombygd gammal høyløe.
Tema: For rast under tak og enkel overnatting.
Kommentar: Workshop med arkitektstudentar? Grunneigaravklaring.

22. Bru ved Lauvhaug over Flatdøla.

Type tiltak: Ny gang- og sykkelbru på alternativ sykkelrute.
Tema: Tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: Hengebru ref Den norske turistforeninga (DNT)? Grunneigaravklaring.

23. Alternativ sykkel- og turrute på vestsida av Flatsjå.

Type tiltak: tilrettelegge for sykkel, grusveg. Rydde vegetasjon
Lengde: 492 km.
Tema: Tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: Våte parti? Grunneigaravklaring.

24. «Boardwalk»_trebrygge langs fjellet.

Type tiltak: Konstruksjon som vert bygd langs eller hengt på fjellveggen.
Tema: Tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: Attraksjon, men kan bli kostbart. Ein enklare variant kan vera flytebrygger litt ut frå fjellveggen. Legge inn stopp-punkt for rast.

25. Alternativ sykkel- og turrute på vestsida av Flatsjå.

Type tiltak: tilrettelegge for sykkel, grusveg på gamal massetipp langs vatnet. Vegetasjonsrydding.
Lengde: 1,1 km.
Tema: Tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: Inn med berelag og grusdekke.

26. Sykkelrute langs gamle E134 frå nytt kryss ved Århus til svingen nord for Sundbø.

Type tiltak: Dele vegen-sone.
Lengde: 5,92 km.
Tema: Vegen som bindeledd, ikkje barrière gjennom bygda, tilrettelegging for basesykling.
Kommentar: Strekning definerast som «dele vegen-sone». Det vert arbeidd vidare med fysisk utforming og virkemiddelbruk.

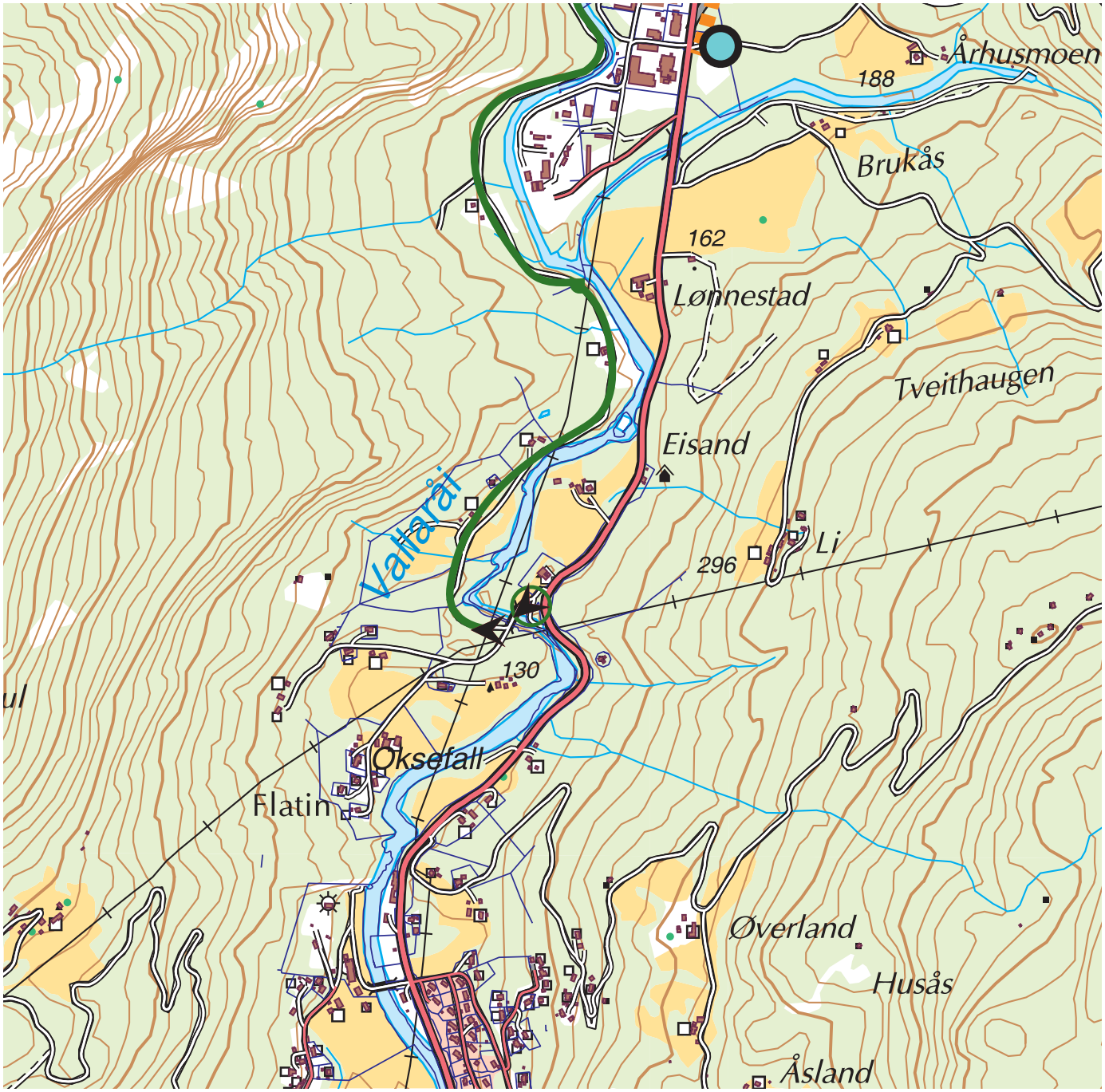

Teiknforklaring_tiltaksliste:

- Knutepunkt med informasjon
- Visuell markering_stoppeffekt
- Informasjonspunkt
- Vegvisar_SVV sykkelskilt
- Utsiktspunkt_nasjonalt (Turistveg)
- Sykkelstopp_med tilrettelegging
- Sykkelrute_dele vegen-strekning
- Sykkelrute_opprusting av gamle vegar
- Sykkelrute_ny veg
- Sykkelrute på eksisterande bygdevegnett
- Sykkelbru/bygd konstruksjon
- 11 Nummerreferanse tiltaksliste

Kartutsnitt 6 Seljord_viser strekningen frå Flatsjå og ned til Seljord sentrum

Gjennomgåande tema for heile strekningen:

- ### Type tiltak: Vegetasjonsrydding

Tema: viktig å lage skjøtselsplaner langs hele strekningen ift å gje sikt knytt til vakre kulturlandskap og bygdelag og vakre utsyn.
Kommentar: Få med kulturlandskapstiltaka som del av skjøtselsplanar; lauvingstre, blomsterenger, beitedyr.

- ### Type tiltak: Rekkverk

Tema: viktig å bruke rekkverkstyper som ikkje stenger for utsynet eller blir ubehagelege for syklistar.
Kommentar: Jobbe sammen med SVV om å finne gode alternativ på dette.

- ### Grunneigaravklaringar

Det må for heile strekningen leggast eit ryddig løp for grunneigaravklaringar.

- ### Skilting

Skilting er eit viktig tema både knytt til vegprosjektet, sykkelrutene og ift formidling av lokale opplevingar og attraksjonar.

Kyrkjebygda_Hjartdal

Knutepunkt ved Hjartdal kyrkje

Området ved kyrkja i Hjartdal peikar seg ut som eit viktig kjerneområde på Hjartdalsida, både ift plasseringa midt i bygda med direkte utsyn til gardstun og levande jordbrukslandskap, og knytt til dei historiske referansane, som er sterkt tilstades her. Utsyn til stadar med namn som Blodåker og Bogalia knyter direkte samanheng til Bondeopprøret og historien omkring dette. Den vesle parken som er laga her, med steinbrua, sittesteinane og vasspegelen er fin, og fylgjer ein elva bortover kjem ein til ein liten camping- og badeplass som er tilrettelagt med grill, sitteplassar, stupebrett og utedo. Ved kyrkja er det god plass til parkering og i uthuset er det tilgang til offentleg toalett. Materialbruken er enkel og kler staden, med bruk av grus, gras og naturstein.

Det er laga nokre forslag til korleis området med enkle virkemiddel kan utviklast vidare til å bli eit tydeleg knutepunkt langs Opplevingsvegen.

Sykkelparkering og informasjonspunkt

I innkøyringa til parkeringsplassen er det rom for å stramme opp avgrensinga mellom grusplassen og vegen. Det kan leggast opp ein låg natursteinskant, på same måte som på andre sida, langs grasflata inn mot kyrkja. På denne vesle plassen vert det rom for sykkelparkering og informasjonsskilt. Det må arbeidast med kva og korleis ein formidlar historien, opplevingar, kulturlandskapet, sogene i tillegg til fakta om sykkelruter og anna.

Parken og kvilestaden

Det bør også lagast eit enkelt system for å vise folk vidare ned i parken, med bruk av visuelle markørar, som er introdusert tidlegare, eller bare med enkle ledegjerde som synleggjer at dette er eit område der alle er velkomne inn.

I parken kunne det etablerast ein kombinert benk og brygge på sida mot elva. Steinane som idag ligg litt spreidd rundt i parken kunne kanskje supplerast og samlast omkring ein liten bålplass og tydeleg møteplass.

Stien vidare bort til det vesle campingområdet, kan markerast og skiltast, dersom dette er ein stad ein tenker at folk kan få lov til å telte eller raste.

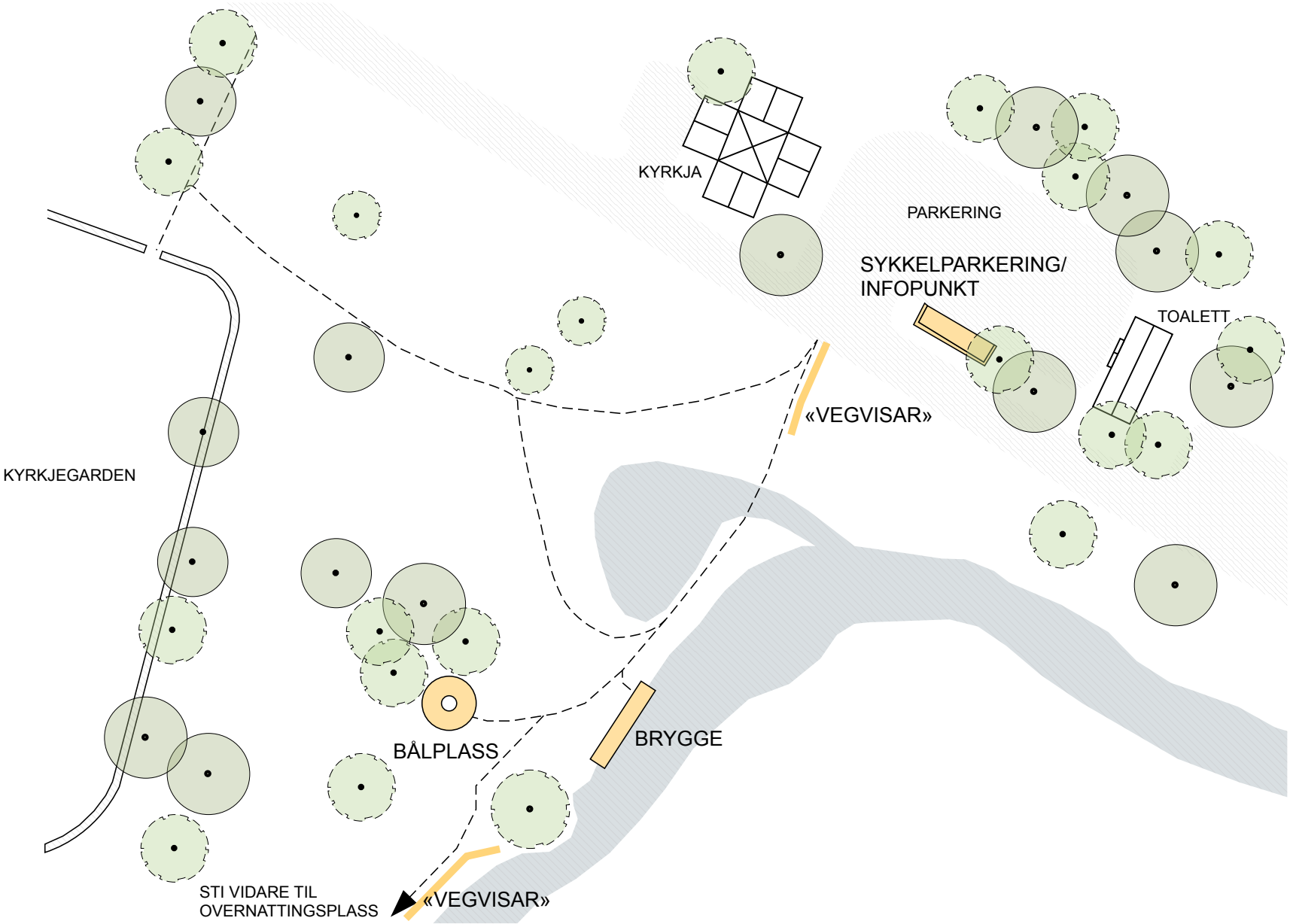

Plandiagram Kyrkjeparken

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

KUNDE
Seljord/Hjartdal kommune

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

UTSENDT
29.08.2016
TEIKNA AV
DF

FESTE

FESTE

FESTE

FESTE

Nutheim_Flatdal

Knutepunkt ved Nutheim

Nutheim har frå før ein naturleg plass som stopp-punkt langs denne vegen. Gjestgiveriet og kunstnarhotellet med det vakre utsynet over Flatdal, har mange eit forhold til eller har høyrt om. Dette er også eit viktig kryss der vegen til Åmotsdal og Rauland tek av. På Nutheim kan folk stoppe for eit måltid på veg framom, og for mange vil dette vera ein sjølvsagt plass som utgangspunkt for eit opphald fleire dagar f.eks. knytt til basesykling, slik som dette prosjektet ynskjer å legge opp til. Historien til Nutheim med forteljingar om alle kunstnarane som har budd her, med den gamle prestegarden som er flytta hit frå Hjartdal og tatt i bruk som ramme om kursverksemd og som del av kunstnarhotellet, og plasseringa midt i sogelandskapet med Skorve som vakkert fondmotiv, er viktige element ift val av dette som knutepunkt langs Opplevingsvegen. Aktive drivarar og profesjonelle kunstnarar knytt til staden er også vesentlege kvalitetar å bygge opp under.

Informasjonspunkt og kunst som stoppeffekt

I innkøyringa til parkeringsplassen er det lagt inn ein liten plass på det grøne arealet som ligg her ubruka idag. Ein låg natursteinsmur løftar flata slik at denne vert godt synleg og definert. Informasjonstavler eller andre skiltsystem kan etablerast på denne flata. Drivarane på Nutheim har også ynskje om å innpasse eit skulpturelt element/kunstverk som markering av kunstnarhotellet og for å gje stoppeffekt.

Sykkelparkering og toalett

Drivarane på Nutheim har planar om å få bygd eit toalett i det gamle uthuset på veg ned til hagen. Saman med tilrettelegging for sykkelparkering og med vegvisande element, på same måten som inn i parken ved Hjartdal kyrkje, kan kontakten mellom parkeringsplassen og hagen synleggjerast.

Hagen og kvilestaden

Hagen er ei fin ramme om stopp og kvile, og oppe på det øvre platået mot gjestgiveriet kan ein få tilgang til servering og sitje ned i vakre rammer og med storslått utsyn over dalen. Her kan den vegfarande som kjem framom i bil eller på sykkel inviterast inn til eit kort eller lengre opphald.

FESTE

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

KUNDE
Seljord/Hjartdal kommune

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

UTSENDT
29.08.2016
TEIKNA AV
DF

Nutheim
Plandiagram

A.01

Nutheim Plan
1:1500 A3

UTSENDT
29.08.2016
TEIKNA AV
DF

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

KUNDE
Seljord/Hjartdal
kommune

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

FESTE

FESTE

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

KUNDE
Seljord/Hjartdal kommune

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

UTSENDT
29.08.2016
TEIKNA AV
DF

Nutheim

A.03

FESTE

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

KUNDE
Seljord/Hjartdal kommune

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

UTSENDT
29.08.2016
TEIKNA AV
DF

Nutheim Plan
1:1500 A3

A.04

Utløe
som mogleg_sykkelstopp

Utløene på Flatdalsøyan

Eit karakteristisk område i Flatdal er Flatdalsøyan, med Skorveveggen som bratt bakvegg. Utløene som ligg spreidde utover flata synleggjer det gamle mønsteret med slåtteteigar som høyrde til dei ulike gardane i Flatdalslandsbyen. Landsbybebyggelsen er spesiell og sjeldan å sjå i vår del av landet. Utløene er ein del av denne bebyggelsen og fortel noko om korleis folk har budd og levd i dette landskapet. Nå står det bare att eit fåtal av dei. Nye driftsformer har gjort dei overflødige, og utan bruk vert dei fort ståande til nedfalls.

Stopp-punkt og arkitekturprosjekt

Ein mogeleg ny bruk kunne vore å bli stoppestad for dei som syklar i området. Ein tanke er å velge ut ei av utløene som kunne setjast istand som stopp-punkt for syklistar og som del av dette prosjektet. Her kan ein kanskje også søke midlar frå kulturminnefondet, som er opptatt av å ta vare på gamle bygg knytt til landbruk og kulturlandskapet. Som byggverk er dei fine og enkle, og i kombinasjon med nokre nye arkitektoniske grep, kan dei bli veldig spennande! Utløa kunne få ei enkel oppgradering og gjennomførast som eit arkitekturprosjekt der gamalt og nytt spelar saman og slik får eit nytt uttrykk. Prosjektet kunne organiserast som workshop med studentar eller på anna vis.

Utløa er tenkt som uisolerte konstruksjonar (slik at ein kan ta vare på kvalitetar som t.d. ljosinnslepp mellom kledninga). Opningane i veggane kan dekkast til med lemmar på vinterstid og når bygget ikkje er i bruk. På denne måten vil ein ta vare på den enkle høyløeestetikken, og ikkje endre utløa si visuelle framtoning i landskapet. Planen viser eit opphaldsrom på bakkeplan, med hems over delar av rommet. Dette er eit prinsipp som kan nyttast for høyløene generelt. Det dobbelthøge rommet vert ganske spennande. Det er vist ein enkel kjøkkenbenk og ein vedovn. Det er ikkje tenkt innlagt vatn, men at ein kan ha ei balje ein fyller frå elva. Vedovnen er nok ikkje essensiell dersom ein tenkjer sommarbruk, men bygget hadde fått ein ekstra dimensjon.

Å koma ut på den store flata, og sykle i dette mektige landskapet, vil vera ei flott oppleving. Ei samankopling av sykkelruter gjennom dette landskapet vil vera spennande og viktig også for å få bygdefolket i Seljord og Flatdal ut på sykkel og på rundtur i sitt eige landskap. Fine stopp-punkt og opplevingar på vegen vil vera med på å gjera slike turar meir attraktive. For målarkursa på Nutheim ville dette kunne vera eit fint utfartsmål for å stå ute og måle.

FESTE

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

KUNDE
Seljord/Hjartdal kommune

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

UTSENDT
30.08.2016
TEIKNA AV
DF

Situasjonsplan 1:200 A3

A.01

FESTE

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

KUNDE
Seljord/Hjartdal kommune

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

UTSENDT
30.08.2016
TEIKNA AV
DF

Perspektiv

A.06

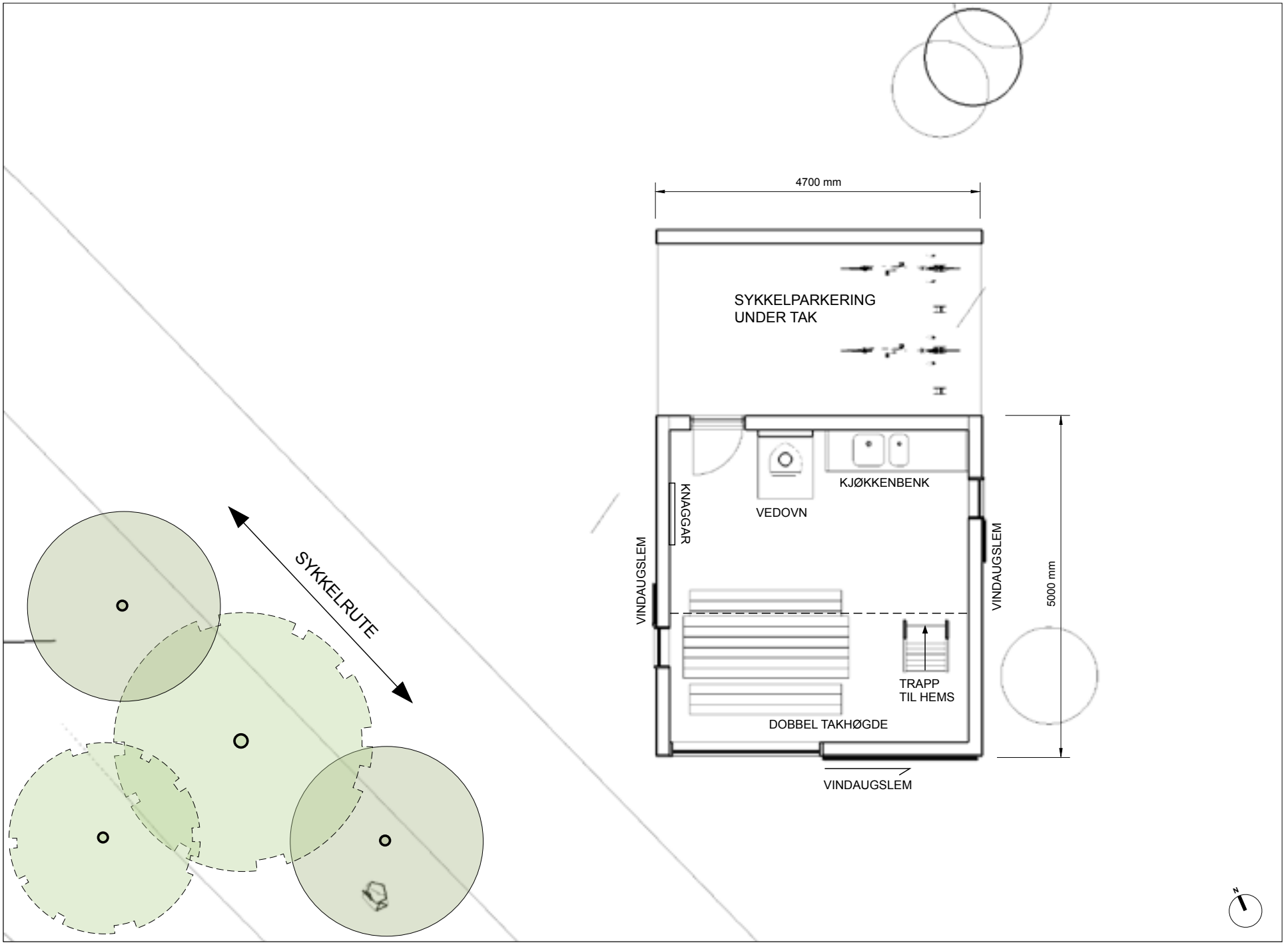

FESTE

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

KUNDE
Seljord/Hjartdal kommune

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

UTSENDT
30.08.2016
TEIKNA AV
DF

Plan 1:50
A3

A.02

FESTE

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

KUNDE
Seljord/Hjartdal kommune

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

UTSENDT
30.08.2016
TEIKNA AV
DF

Perspektiv

A.03

FESTE

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

KUNDE
Seljord/Hjartdal kommune

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

UTSENDT
30.08.2016
TEIKNA AV
DF

Perspektiv

A.04

FESTE

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

KUNDE
Seljord/Hjartdal kommune

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

UTSENDT
30.08.2016
TEIKNA AV
DF

Perspektiv

A.05

Mjølkerampe
som mogleg_sykkelstopp

Sykkelstopp

Ved fine utsiktspunkt langs sykkelrutene er det tenkt lagt inn sykkelstopp der ein kan slå seg ned, gjerne under tak og ta ein pust i bakken.

Langs bygdevegnettet i Hjartdal har vi sett på om det kunne lagast eit slikt sykkelstopp med inspirasjon frå dei gamle mjølkerampene. Eit enkelt prinsipp mjølkerampe/rasteplass er illustrert her. For å få oppleving av utsikt og kulturlandskapet uten å ha vegen i forgrunnen, kan det vera ein ide å snu rampene. På den måten får dei også effekt som små kikkeskåp eller som dører som opnar seg ut mot landskapet. Ein kan tenkje seg fleire boksar saman, eller enkeltvis.

FESTE

Perspektiv

A.01

FESTE

Perspektiv

A.02

FESTE

Perspektiv

A.03

FESTE

Perspektiv

A.04

Nasjonalt utsiktspunkt
i Nutheimbakkane

Turistveg med nasjonalt utsiktspunkt

Det vakre utsynet frå Nutheimbakkane er eit ynda fotomotiv. Når ein kjem frampå kanten av dalen på veg nedover frå Svartdal, opnar det store landskapsrommet seg, med den flate dalbotnen avgrensa av bratte fjellsider. Det er eit spektakulært utsyn! Kongehella som ligg langs vegen, litt lenger nedi bakkane, markerar at dette i mange generasjonar har vore synt fram som noko særleg vakkert dalen kan by på.

Men det er ikkje enkelt å få stoppa opp for å oppleve utsynet eller for å få tatt eit foto. Her er ikkje tilrettelagt med stoppestad på ein god måte. Derfor har det tidleg i prosjektet knytt til Opplevingsvegen vore fremja ynkje om å lage eit betre tilrettelagt utsiktspunkt, etter inspirasjon frå måten ein har arbeidd med Nasjonale Turistvegar på. Her i Nutheimbakkane kunne Flatdal få sitt nasjonale utsiktspunkt.

Eit slikt utsiktspunkt kan utformast på mange ulike måtar. Det er i ei skissefase sett på ulike plasseringar og utformingar. Vi har i denne innleiande fasa lagt til grunn nokre grep for utforminga for å få til ein akseptabel trafikksituasjon. For å få plass til parkering er den gamle butikken reven. Det er tatt utgangspunkt i at bussar stoppar langs vegen som idag, men med utvida stoppestad med fortau på innsida for bussane som køyrer nedover. Fortauet er kopla direkte saman med plassgolvet på utsiktspunktet. Det er lagt inn parkering for ca 10 bilar. Tilretteleggingа legg ikkje opp til dette som rasteplass, men kun som eit utsiktspunkt. Derfor er det heller ikkje tilrettelagt med toalett eller andre fasilitetar knytt til rast eller særlege behov knytt til sykkelturistar. Dette er lagt til knutepunktet på Nutheim.

Den løysinga som er illustrert på dei fylgjande sidene viser eit konsept, ikkje ei ferdig skissert løysing. Utsiktspunktet er her markert som eit punkt du vil oppleve når du kjem langs vegen, om du bare køyrer framom eller om du vel å stoppe. Parkeringa er lagt på innsida av vegen, som del av ei plassdanning der sjølve utsiktspunktet er tilrettelagt på utsida av vegen. Utforminga dannar ein plass som dei vegfarande køyrer gjennom. Plassgolvet vert markert i dekket for å signalisere fartsreduksjon og at dette ikkje er veg, men ein plass der fotgjengarar har førsteretten. Utsynet mot dalrommet er ramma inn av ein arkitektonisk konstruksjon, der den boga forma forsterkar fokuset. Ein vegg mellom utsiktspunktet og vegen dannar eit slags filter som gjev ei avgrensa og roleg oppleving med avstand til trafikken, når du kjem gjennom opningen og inn i landskapet. Her ute kan du sitje ned og ta inn det mektige utsynet. Ei trapp og ein sti knyter punktet saman med kulturlandskapet og stinettet vidare bortover i bakkane.
Dette er eit første forslag til utforming som skal bearbeidast vidare som del av prosessen og som må detaljprosjekterast.

FESTE

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

KUNDE
Seljord/Hjartdal kommune

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

UTSENDT
30.05.2016
TEIKNA AV
DF/LH/TT

Plan 1:500
A3

A.06

FESTE

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

KUNDE
Seljord/Hjartdal kommune

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

UTSENDT
30.05.2016
TEIKNA AV
DF/LH/TT

Perspektiv

A.08

FESTE

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

KUNDE
Seljord/Hjartdal kommune

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

UTSENDT
30.05.2016
TEIKNA AV
DF/LH/TT

Perspektiv

A.12

FESTE

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

KUNDE
Seljord/Hjartdal kommune

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

UTSENDT
30.05.2016
TEIKNA AV
DF/LH/TT

Perspektiv

A.09

FESTE

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

KUNDE
Seljord/Hjartdal kommune

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

UTSENDT
30.05.2016
TEIKNA AV
DF/LH/TT

Perspektiv

A.11

FESTE

FESTE GRENLAND AS
PB 120
3901 Porsgrunn
grenland@feste.no
+ 47 35 93 02 10

KUNDE
Seljord/Hjartdal kommune

PROSJEKT
Opplevingsvegen
PROSJEKT NO.
13550

UTSENDT
30.05.2016
TEIKNA AV
DF/LH/TT

Perspektiv

A.10

Seljord kommune

Arkiv: 144
Saksnr.: 2015/560-38
Sakshand.: Frid Berge
Direkte tlf.: 35065152
Dato: 22.11.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Plan, miljø og teknisk utval	68/16	30.11.2016
Kommunestyret	104/16	15.12.2016

Fv 503 Nye Dyrland bru - detaljregulering - slutthandsaming

Saksdokument:

Vedlegg:
1 Kopi av 1.gongs handsaming
2 6_Fylkesmannen i Telemark
3 7_NVE
4 10_NVE
5 5_Telemark fylkeskommune

Saksutgreiing:

Forslag til reguleringsplan for fv. 503 Nye Dyrland bru i Seljord kommune låg ute til offentleg ettersyn i perioden 12.07.2016 til 23.08.2016.
I høyringsperioden kom det innspel frå Telemark fylkeskommune, Fylkesmannen i Telemark og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE). Ingen av desse hadde merknader til planframlegget, sjå vedlagde fråsegn.
Då planen i stor grad gjeld vassdrag, sende Statens vegvesen ein eigen førespurnad til NVE. I NVE sitt svar 29.09.2016, skriv dei at dei ikkje har merknad til utgreiinga, sjå vedlegg.

Verknad av planforslaget:
Reguleringsplanen opnar for planlegging av ny bru over Åmotsdalsåi på Fv503. Ny trase vil ligge på sørsida av dagens bru.
Ny bru er i høve til SVV handbok teikna med 7,5 meter bredde og det er gitt at ny bru skal dimensjonerast for 200 års flaum. Planen legg opp til ein totalentreprise, noko som gjer at ein ikkje kan sei korleis ny bru skal utformast. For forslag til konstruksjon sjå kap. 4.1.2. planomtala.
Planforlaget har liten eller ingen verknad på naturverdi eller landbruksjord.

Vurdering:
Planforslaget visar plan for ny bru over Åmotsdalsåi på Fv503.
Seljord kommune skal taka over drift og vedlikehaldsansvaret for gamle Dyrland bru jamfør kommunestyrevedtak (sak 78/15). SVV har vurdera påverknaden på landbruk og naturverdiar i planområdet og finn at ny bru vil ha lita eller inga påverknad. Administrasjonen støttar denne vurderinga. Den nye løysinga med bru nedstraums eksisterande bru er det beste alternativet etter at flaumsituasjonen no er avklara. Denne løysinga gjer at ein får eit betre miljø rundt den gamle brua og grendehuset. Denne løysinga er og i tråd med dei merknadane fleire naboar og interessentar påpeika i fyrste høyringsperiode, og såleis løyser dette opp i nokre av dei utfordringane som førre forslag gav. Planomtala, forslag til føresegn og Ros-analyse er revidera i samband med nytt planforslag.

Rådmannen si tilråding:

Rådmannen rår plan, miljø og teknisk utval til å fatte fylgjande vedtak:
Plan, miljø og teknisk utval rår kommunestyret til å vedta detaljreguleringsplanfor Fv503-nye Dyrland bru jf. PBL§.12-12

Handsaming i Plan, miljø og teknisk utval - 30.11.2016

Avrøysting: Samrøystes vedteke.

Vedtak i Plan, miljø og teknisk utval - 30.11.2016

Plan, miljø og teknisk utval rår kommunestyret til å vedta detaljreguleringsplan for Fv503-nye Dyrland bru jf. PBL§.12-12

Utskrift til:

Seljord kommune

Arkiv: 144
Saksnr.: 2015/560-28
Sakshand.: Frid Berge
Direkte tlf.: 35065152
Dato: 20.06.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Plan, miljø og teknisk utval	46/16	29.06.2016

Revidert planforslag nye Dyrland bru - ny 1. gongshandsaming.

Saksdokument:

Vedlegg:
1 Revidert planforslag for Dyrland bru
2 Planomtale for detaljregulering for Dyrland bru
3 Reguleringsføresegner for detaljregulering Fv. 503 Nye Dyrland bru
4 ROS-analyse - Detaljregulering Nye Dyrland bru
5 Rapport - flom
6 Rapport - flom _ bilag

Saksutgreiing:

Regional plan for samordna areal og transport i Telemark (ATP-Telemark) har i sitt handlingsprogram over fylkesvegar peika på eit behov for å utbetre bru og kurvatur på Dyrland bru. SVV har med grunnlag av dette sett i gang prosessen for å realisere dette.

Planområdet:
Eksisterande Dyrland bru vart bygd i 1921 og det er naudsynt med ny bru grunna at dagens bru er smal og må byttas ut. Det er ei bygning på eigedom gb/nr 115/5 i planområde. Dette vert i dag nytta til forsamlingslokale/grendehus.
Innanfor planområdet er det 5 eigedomar som blir råka.
• Gb/nr. 115/5 , heimelshavar Dyrlandsdalen grendelag
• Gb/nr. 116/3, heimelshavar Gunnvor Hagen
• Gb/nr. 117/3, heimelshavar Håvard Moen
• Gb/nr. 115/1,3, heimelshavar Jan Barstad
• Gb/nr. 603/1, heimelshavar Telemark fylkeskommune

Planprosess:
Planarbeidet blei varsla av Statens vegvesen i brev den 26.03.15.
Merknad og innspel er omtala i planomtala i vedlegg til saka.
Det har blitt fatta vedtak om at Seljord kommune tek over drift og vedlikehaldsansvar for den gamle brua (kommunestyrevedtak sak 78/15). Det skal opprettast eit fond for vedlikehaldskostnad som fylgjer med frå Telemark fylkeskommune på kr. 600.000,- . Statens vegvesen fekk i fyrste høyringsperiode fråsegn om at dei måtte vurdere flaumsituasjon knytt til ny bru. Svv hyra inn Dr. Blasy - Dr. Øverland Beratende Ingenieure GmbH & Co. KG for å gjere denne vurderinga. Rapporten visar at den gamle brua og innsnevringa denne gir ved ein flaum, resulterer i ein svært høg vatn stand på oppstraums side. Dette førte med seg at ein måtte gjere ytterlegare utgreiingar og vurderingar. Reguleringsprosessen blei satt på vent for å sjå på andre løysingar. Det var og knytt usikkerheit til økonomi, då den løysinga som flest ynskja etter høyringsrunda, var vesentleg dyrare ein den som opprinneleg var valt. Etter avklaringar i fylkestinget er det no klart at det er greitt med tilleggsløyvinga som gjer at ny bru kan planleggast nedstraums eksisterande bru.

Rapporten syna altså at det er lite gunstig å leggje ny bru oppstraums eksisterande. Ein har derfor endra løysing slik at bru leggast nedstraums eksisterande bru. Ved plassering oppstraums måtte ny bru leggjast uhensiktsmessig høgt, med dei landskapsmessige og tekniske utfordringar dette gjer. Nedstraums vil høgde på ny bru være betre tilpassa eksisterande bru.
Planen er med bakgrunn i dette revidert og må handsamast på ny.

Verknad av planforslaget:
Reguleringsplanen opnar for planlegging av ny bru over Åmotsdalsåi på Fv503. Ny trase vil ligge på sørsida av dagens bru.
Ny bru er i høve til SVV handbok teikna med 7,5 meter bredde og det er gitt at ny bru skal dimensjonerast for 200 års flaum. Planen legg opp til ein totalentreprise, noko som gjer at ein ikkje kan sei korleis ny bru skal utformast. For forslag til konstruksjon sjå kap. 4.1.2. planomtala.
Planforlaget har liten eller ingen verknad på naturverdi eller landbruksjord.

Vurdering:
Planforslaget visar plan for ny bru over Åmotsdalsåi på Fv503.
Seljord kommune skal taka over drift og vedlikehaldsansvaret for gamle Dyrland bru jamfør kommunestyrevedtak (sak 78/15). SVV har vurdera påverknaden på landbruk og naturverdiar i planområdet og finn at ny bru vil ha lita eller inga påverknad. Administrasjonen støttar denne vurderinga. Den nye løysinga med bru nedstraums eksisterande bru er det beste alternativet etter at flaumsituasjonen no er avklara. Denne løysinga gjer at ein får eit betre miljø rundt den gamle brua og grendehuset. Denne løysinga er og i tråd med dei merknadane fleire naboar og interessentar påpeika i fyrste høyringsperiode, og såleis løyser dette opp i nokre av dei utfordringane som førre forslag gav. Planomtala, forslag til føresegn og Ros-analyse er revidera i samband med nytt planforslag.
Administrasjonen rår til at planen blir lagt ut til nytt offentleg ettersyn jf. PBL§12 -10.

Rådmannen si tilråding:

Rådmannen rår plan, miljø og teknisk utval til å fatte fylgjande vedtak:
Plan, miljø og teknisk utval legg detaljreguleringsplan for Fv503-nye Dyrland bru til offentleg ettersyn jf. PBL§.12-10 i 6 veker.

Handsaming i Plan, miljø og teknisk utval - 29.06.2016

Avrøysting: Samrøystes vedteke..

Vedtak i Plan, miljø og teknisk utval - 29.06.2016

Plan, miljø og teknisk utval legg detaljreguleringsplan for Fv503-nye Dyrland bru til offentleg ettersyn jf. PBL§.12-10 i 6 veker.

Utskrift til:

Fylkesmannen i Telemark

Sakshandsamar, direktetelefon
Sigbjørn Hjelset, 35586163

Vår dato
11.08.2016
Dykkar dato
08.07.2016

Vår ref.
2015/1473
Dykkar ref.

Statens vegvesen, Region sør
Postboks 723 Stoa
4808 ARENDAL

Att. Førland Solfrid

Høringsuttalelse til nytt offentlig ettersyn av FV 503 Nye Dyrland bru.

Me syner til brev datert 08.07.16, utsending av reguleringsplan til nytt offentleg ettersyn. Me syner og til vår uttale datert 10.09.15. Saka gjeld endra plan, som følgje av at hydrologiske berekningar tilrår å etablere Nye Dyrland bru på fylkesveg 303 nedstrøms den gamle, i staden for oppstrøms.

Fylkesmannen har ingen merknader til denne endringa.

Med helsing

Hans Bakke
miljøverndirektør

Sigbjørn Hjelset
rådgjevar

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift

Kopi til:
Seljord kommune
Telemark fylkeskommune

Fra: NVE <NVE@nve.no>
Sendt: 23. august 2016 10:27
Til: Firmapost-Sør; Seljord kommune
Emne: Standardsvar - Ny utlegging til offentlig ettersyn - Fv503 Nye Dyrland bru - Seljord kommune

Kategorier: Bente

Vår ref: 201502262

Dykkar ref: 16/105687

Vi viser til dykkar brev med høyring av denne saka, samt brev frå NVE Region sør av 17. juni 2015 til kommunane med omsyn til vår prioritering av arealplansaker. NVE Region sør vil ikkje prioritera å handsame detaljreguleringsplanar med mindre det går tydeleg fram av oversendingsbrevet eller annan direkte kontakt at det er ei konkret problemstilling som de ønskjer hjelp frå oss med.

Vi kan ikkje sjå at de har bede om vår hjelp i denne saka, og vi har difor ikkje handsama ho. Dersom dykkar likevel ønskjer ei tilbakemelding frå NVE, kan de ta kontakt med ein konkret førespurnad.

NVE har utarbeida ei sjekkliste med rettleiingsmateriell for vurdering av tema innanfor NVE sine forvaltningsområde. Vi viser til sjekklista for meir informasjon og rettleiing. Sjekklista ligg tilgjengeleg på NVE sine internettsider. Vi viser til sjekklista for meir informasjon og rettleiing om flaum- og skredfare i arealplanar. Sjekklista ligg på NVE sine internettsider.

Astrid Flatøy
Seniorrådgiver

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
Region Sør
Telefon: 09575 eller direkte: 22959768
E-post: nve@nve.no eller direkte: asfl@nve.no
Web: www.nve.no

Grøsfjeld Ragnar

Fra: NVE <NVE@nve.no>
Sendt: 29. september 2016 14:07
Til: Grøsfjeld Ragnar
Kopi: Tovslid Svein Andres; Seljord kommune
Emne: Svar på konkret forespørsel- Fv 503 Dyrland bru - Seljord kommune

Vår ref: 201502262

Dykkar ref: Fv. 503 Dyrland bru

Vi viser til dykkar førespurnad i denne saka.

Statens vegvesen må fylje krav og normer i Vegvesenets handbøker på området. Etter planomtala og fråsegner skal den nye brua ha eitt spenn og det er ikkje tillate med brukonstruksjonar i dagens elveleie. Det er stilt krav om YM-plan i anleggsperioden. Etter det vi kan sjå er flaum ivareteke i planomtale og fråsegner. Det ligg ikkje til NVE å godkjenne hydrauliske berekningar.

NVE sitt hovudfokus er at Statens vegvesen byggjer brua slik at naboeigedomar og allmenta ikkje får auka skade i flaumsituasjonar. Ut frå NVE sitt forvaltningsområde har vi ingen merknad til utgreiinga.

Astrid Flatøy
Seniorrådgiver

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
Region Sør
Telefon: 09575 eller direkte: 22959768
E-post: nve@nve.no eller direkte: asfl@nve.no
Web: www.nve.no

Fra: Grøsfjeld Ragnar [mailto:ragnar.grosfjeld@vegvesen.no]
Sendt: 5. september 2016 10:48
Til: Flatøy Astrid Synnøve <asfl@nve.no>
Kopi: Tovslid Svein Andres <svein.andres.tovslid@vegvesen.no>
Emne: Fv. 503 Dyrland bru i Seljord kommune

Hei
Jeg viser til telefonsamtale i dag. Ovennevnte reguleringsplan lå ute til offentlig ettersyn i perioden 12/7 til 23/8 2016. Vedlagt følger NVE's uttalelse til reguleringsplanforslaget. I tillegg legger jeg ved en e-post fra NVE 21. mai 2015 (siden har som kjent NVE lagt om sine rutiner ved høring av reguleringsplaner).

Som nevnt på telefon ønsker Statens vegvesen at NVE vurderer løsningen i planforslaget og de hydrauliske beregningene som er gjennomført.

I samråd med Seljord kommune ser vi for oss følgende politiske behandling av reguleringsplanen:

- Plan, miljø og teknisk utval: 26. oktober
- Kommunestyret: 15. desember

Dette innebærer at Statens vegvesen sender over samlet sak til Seljord kommune innen 10. oktober.

Ut i fra telefonsamtalen i dag, antydet du at dere kunne vurdere saken innen utgangen av september. Ut i fra framdriften vi har lagt i samråd med Seljord kommune, ber vi om en uttalelse fra NVE innen1. oktober 2016. Vedlagt denne e-posten sendes plankart, bestemmelser og planbeskrivelse. Rapport med hydrauliske beregninger og ROS-analyse sendes i egen e-post pga. størrelse.

Med hilsen
Ragnar Grøsfjeld

Seksjon: Plan og prosjektering Telemark
Postadresse: Statens vegvesen Region sør, Postboks 723 Stoa, 4808 ARENDAL
Besøksadresse: Gjerpensgate 10, SKIEN
Telefon: +47 35581677 **Mobil:** +47 95817202 **e-post/Lync:** ragnar.grosfjeld@vegvesen.no
www.vegvesen.no **e-post:** firmapost-sor@vegvesen.no

Tenk miljø - spar papir. Trenger du å skrive ut denne e-posten?

TELEMARK
fylkeskommune

Statens vegvesen Region Sør
Serviceboks 723 Stoa
4808 ARENDAL

/Avdeling for areal og transport

Vår dato	22.07.2016
Deres dato	2016-07-08T00:00:00
Vår referanse	15/06140-9
Deres referanse	
Vår saksbehandler	Torbjørn Landmark

Svar - Offentleg ettersyn - Fv. 503 Nye Dyrland bru - Seljord kommune

Vi viser til framlegg til reguleringsplan dagsett 08.07.16.

Reguleringsplanen omfattar Dyrland bru på fv. 503 i Seljord. Føremålet med reguleringsplanen er å leggje til rette for ny bru nedstrøms eksisterande samt slake ut svingane inn mot brua.

Vurdering
Vi har ingen merknader til den endra plasseringa av ny bru.

Konklusjon
Planforslaget er ikkje i konflikt med regionale arealbruksinteresser som fylkeskommunen skal ta i vare. Telemark fylkeskommune har ingen merknader til planframlegget.

Med helsing

Torbjørn Landmark
rådgiver
torbjorn.landmark@t-fk.no
+47 35 91 73 22

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

TELEMARK
fylkeskommune

/Avdeling for areal og transport

Vår dato 22.07.2016
Vår referanse 15/06140-9

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Statens vegvesen Region Sør		Serviceboks 723 Stoa	4808 ARENDAL

Kopimottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Fylkesmannen i Telemark		Postboks 2603	3702 SKIEN
Seljord kommune		Brøløsvegen 13 A	3840 SELJORD

Postadresse: Postboks 2844 3702 Skien
Besøksadresse: Fylkesbakken 10 3715 SKIEN
Sentralbord 35 91 70 00
Foretaksregisteret: 940 192 226
E-post: post@t-fk.no
www.telemark.no

Seljord kommune

Arkiv: M11
Saksnr.: 2016/1592-8
Sakshand.: Torunn Raftevold Rue
Direkte tlf.:
Dato: 24.11.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Plan, miljø og teknisk utval	71/16	30.11.2016
Kommunestyret	105/16	15.12.2016

NVE - Høyring - Regulering av Seljordsvatnet - Sundsbarmreguleringen

Vedlegg:
1 NINA-rapport 1233 Kunnskapsstatus og forslag til ferksvannsøkologisk undersøkelsesprogram i Vallaråi i Telemark

Saksdokument:

Høyringsdokument – Sundsbarmreguleringa
Oversiktskart: Sundsbarm kraftverk
Regulering av Seljordsvatnet i Bø og Seljord kommunar – revisjonsdokument 2016

Saksutgreiing:

Bakgrunn til saka:
NVE har i brev av 24.09.2015 vedteke at vilkåra for Sundsbarmreguleringa (Flatdal-, Morgedal- og Dalaåi/Oftevassdraga) og reguleringa av Seljordsvatnet skal reviderast.

Sundsbarm kraftverk DA og Bø kommune har på bakgrunn av krav frå kommunane og føringar frå NVE, utarbeidd to revisjonsdokument som m.a. skildrar reguleringane og vurderer dei ulempene ein er kjent med. Revisjonsdokumenta og fråsegnene til desse vil utgjere ein viktig del av grunnlaget for å fastsetje reviderte vilkår. Det er NVE som har stilt krav som sikrar at revisjonsdokumenta held ein god nok kvalitet.

Dokumenta ligg på www.nve.no og er kunngjort i Vest-Telemark blad, Varden og TA i tillegg til heimesidene til dei involverte kommunane. Seljord kommune har lagt dokumenta til gjennomsyn på biblioteket og i resepsjonen på kommunehuset.

Fristen for å sende inn høyringsuttale er 15.12.2016 til NVE. Seljord og Kviteseid kommunar har fått utsett høyringsfristen til 02.01.2017 for å ha tid etter kommunestyret til å få sendt saka vidare.

Prioriterte vassdrag:
I rapport 49– 2013 *Vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022 –nasjonal gjennomgang og forslag til prioriteringer* frå NVE (Norges vassdrags- og energidirektorat) og MD (Miljødirektoratet), etter oppdrag frå Olje- og energidepartementet og dåverande Miljøverndepartementet, er Seljordsvassdraget sett i prioritet 1.1; dvs i høgaste prioritet.

Dette var gjort kjent rett før kommunane kravde at revisjonen vart opna.

Vi viser m.a. til s. 46-48 og på s. 105 i denne rapporten. På s.46 står det m.a.: "*Det er særlig forbedring av forholdene for fisk/fiske som er hovedbegrunnelsen for prioriteringen i flertallet i vassdragene."*

Opning av revisjon:
NVE gjorde vedtak hausten 2015 om revisjon av konsesjonsvilkår for Sundsbarmreguleringa og Seljordsvatnet, jf. brev frå NVE datert 24.09.2015. Det skal altså gjennomførast ein vilkårsrevisjon i medhald av vassdragsreguleringslova. Revisjonssaka gjeld vilkåra for følgjande konsesjon: Kgl. res. av 05.07.1963: Sundsbarm kraftverk – Regulering og overføringar i Flatdalsvassdraget, Morgedalsvassdraget og Dalaåi/Oftevassdraget og Seljordsvatnet.

NVE skriv m.a. i brevet av 24.09.2015:

"Vi viser til at hovedformålet med en revisjon er å bedre miljø- og naturforholdene ved å avbøte ulemper og negative virkninger ved utbyggingen. Bestemmelser i konsesjonen om høyeste og laveste regulerte vannstand (HRV og LRV) samt overføringer kommer ikke inn under hva som kan revideres. Revisjonen åpner imidlertid for å vurdere endring i blant annet manøvreringspraksis, minstevannslipp, biotopjusterende tiltak og utsetting av fisk. NVE vil følge OEDs "Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragskonsesjoner" av 25.05.2012 i sin behandling."

Vilkårsrevisjon har primært som mål å kompensere ulemper påført ålmenta ved vasskraftutbygging.

Kort historikk:
Sundsbarm kraftverk fekk konsesjon for utbygging av Sundsbarmvatnet og vassdraga som naturleg høyrde til i kommunane Kviteseid, Seljord og Tokke 5.juli 1963. Bø kommune fekk løyve til å regulere Seljordsvatnet 19.januar 1944. Etter 50 år er det høve til å opne vilkårsrevisjonen. I 2013 bad kommunane om at revisjonen vart opna, og det vart sendt inn eit krav om dette. Desse tre kommunane har teke på seg å representere ålmenne interesser.

Det var dåtidas vilkår og føresetnader som vart lagt til grunn i løyvet til konsesjonane og manøvreringsreglementet i 1963 og 1944 for desse sakene (jf. punkt 1 i resolusjonen).

Det er særleg punkt 13 og 15 i konsesjonen (betingelsene) for Sundsbarm kraftverk frå 5.juli 1963 som seier noko om pliktene til konsesjonæren både når det gjeld bygdefolkets interesser,

vedlikehald av grunndammar (tersklar), omsyn til fiske, utsjånad og ferdsel, grunnvasstand og vassforsyning, oppreinsk i elvefaret og mindre strandjusteringar, årleg utsetjing av yngel og/eller settefisk mfl.

Dessutan står det m.a. i pkt 15 at: "*Om departementet finner det nødvendig å foreta fiskeribiologiske undersøkelser i regulerings- og overføringsområdet, plikter konsesjonæren å bære utgiftene til disse undersøkelser."*

Krava frå kommunane i 2013:
Kommunane hadde hjelp av Faun Naturforvaltning AS ved Helge Kiland i prosessen fram til vi sende inn krav om opning av revisjonen hausten 2013. Etter mange folkemøte, stort engasjement og innspel i saka, vart krava frå kommunane til konsesjonær via NVE kort oppsummert slik:

- eit fond for fiske-, miljø- og friluftslivstiltak
- utbetring av tilkomst til og ferdsel langs Sandsetvatn og Sundsbarmvatn
- merking av skjer i Sundsbarmvatnet
- oppreinsking og tiltak mot attgroing, nye tersklar
- fiskeforbetrande tiltak, særleg med tanke på storauren
- endra inntaksarrangement i Sundsbarmvatn av omsyn til fisk i Vallaråi
- auka minstevassføring, målepunkta flyttast nærmare sleppstad
- magasinrestriksjonar i Sundsbarmvatn om sommaren, eventuelt manøvreringsreglement knytt til bruken av klappluka i Seljordsvatn

NINA-rapport 1233 Kunnskapsstatus og forslag til ferksvannsøkologisk undersøkelsesprogram i Vallaråi i Telemark ved Morten Kraabøl
Denne rapporten som Seljord kommune kosta og fått utarbeidd, er sendt både til NVE og til Skagerak Energi/Sundsbarm kraftverk AS. Rapporten ligg som vedlegg i saka her.

I siste delen av samandraget til denne rapporten står det:

Tiltaksplanene er imidlertid gjennomført uten at miljøbasert vannføring er vurdert, og de har derfor en begrenset verdi opp mot vilkårsrevisjonen. Tiltaksplanen bør derfor avventes til det innhentes et bredere kunnskapsgrunnlag, og den bør i tillegg ha en profil som i større grad er i samsvar med formålet med vilkårsrevisjoner. Følgende tema bør utredes nærmere: 1) Genetiske studier på ørret, 2) Miljøbasert vannføring og fysiske habitattiltak, 3) Økt storørretførende elvestrekning, 4) Bunndyrundersøkelser, 5) Diettundersøkelser hos ørret, 6) Prøvefiske i Seljordsvatnet og deltaområdet, 7) Potensialet for bedre sportsfiske i elv og innsjø, 8) Økonomiske ringvirkninger av storørretfiske og 9) Utrede andre ørretbestander i Seljordsvatnet. Samlet sett foreligger det en betydelig mengde kunnskap av både fiskefaglig og lokalhistorisk verdi i Vallaråi, Bygdaråi og Seljordsvatnet. Med bakgrunn i denne gjennomgangen av kunnskapsgrunnlaget settes det opp følgende hovedkonklusjoner:

- *Kunnskapsgrunnlaget om fiskesamfunnet og livsmiljøet i de tilstøtende elvesystemene og Seljordsvatnet bør utvides i form av flere og bredere undersøkelser uten partiske føringer.*

- *Dagens gyte- og oppvekstområder for storørret i Vallaråi har fra naturens side en begrenset utstrekning og utnyttelsen av kraftpotensialet er preget av tekniske innretninger og forutsetninger som gir ustabile og begrensende livsvilkår for alle vannlevende organ-ismer (bunndyr og fisk).*
- *Ved å etablere fiskepassasjer ved Lakshølfoss og andre vandringshindringer på elve-strekningen opp til Flatsjø vil den tilgjengelige elvestrekningen for gyting og oppvekst for storørret øke fra 1,7 km til ca. 6 km. Det har tidligere vært fisketrapp forbi Lakshølfoss, men det foreligger ingen konkrete opplysninger utover at den ble bygd av treverk.*
- *Eventuelle negative effekter som påføres fisk som følge av reguleringene ovenfor Lakshølfoss bør utredes.*
- *Etablering av fiskepassasjer ved to-tre vandringshindringer (fosser) fra Lakshølfossen og videre oppover vil medføre en betydelig engangsinvestering, men i mindre grad ved-varende løpende utgifter. Dette tiltaket vurderes derfor å være et godt alternativ til å gjennomføre omfattende endringer i driften av Sundsbarm kraftverk.*
- *Det anbefales at det videre arbeidet baseres på «Håndbok for miljødesign i regulerte vassdrag».*
- *Selv om denne er primært utarbeidet for laks så er den i all hovedsak direkte overførbar til storørret.*

Det foreslås følgende mandat for det videre faglige arbeidet med ferskvannsbiologiske undersøkelser i forbindelse med revisjonen av vilkårene for Sundsbarm kraftverk:

Opparbeide en bred økologisk kunnskapsstatus som er forankret i eksisterende faglig og lokal kunnskap om de berørte naturressurser, og som er tilstrekkelig til å foreslå tiltak som ivaretar og avklarer langsiktig levedyktighet og høstingspotensial for ørretbestander i Seljordsvatnet med tilhørende gyte- og oppvekstelver i Vallaråi, Bøelva og Bygdaråi.

For å unngå påvirkninger fra partsinteressene som inngår i en vilkårsrevisjon bør det opprettes en styringsgruppe som består av representanter fra regulanten, de allmenne interessene og forvaltningsmyndighetene.

Klimaet i framtida:
I den nyleg framlagde klimaprofilen for Telemark frå oktober 2016 (utarbeidd m.a. av NVE, Meteorologisk institutt og fleire) er det venta at årsnedbøren i Telemark vil auke med 15 %; noko ulikt fordelt på årstidene. Regnflaumane er venta å bli større. I små elvar som reagerer raskt på regn, er det tilrådd med eit klimapåslag på minst 20 %. Tilrådd klimapåslag i Flatdøla og Bygdaråi i Seljord kommune, er + 20 %.

Det er viktig at konsesjonæren tek ansvar og fylgjer opp utfordringane dei framtidige klimaendringane vil gje. For konsesjonæren vil meir nedbør kunne gje positiv effekt på større produksjon og meirinntekt i sal av kraft. Meir vatn bør også gje meir rom for pålegg om minstevassføring mm. I konsesjonsvilkåra er det i fleire punkt presisert det som gjeld pliktene og rettane konsesjonæren har for å ta omsyn til dyreliv, fiske, vedlikehald, bygdefolks interesser og ålmenne interesser, jf det som er nemnt tidlegare her i saka.

Vurdering:
Utbygginga av Sundsbarm kraftverk og reguleringa av Seljordsvatnet vart gjennomført i ei tid då omsynet til natur og miljø og kunnskapen om dette, direkte og indirekte verknader av vassdragsreguleringar, var heilt annleis enn i dag. Dette ber også anlegga og områda rundt sterkt preg av. Under den vidare handsaminga av saka i NVE er dette viktig omsyn å ta med i vurderinga. Kommunane har næringsinteresser i form av kraftinntekter når det gjeld vilkårsrevisjonen, men dei har også interesser for at miljøet vert teke forsvarleg vare på i framtida.

Kraftutbygging som krev overføring og magasinering av vatn, bli handsama etter vassdragsreguleringslova også i dag. Reine elvekraftverk under 30-40 MW blir derimot handsama etter vassressurslova. Det er strenge krav til konsesjonæren i alle saker som har konsekvensar for vatn og vassdrag særleg når det gjeld miljøomsyn ved vassdragsreguleringar. Dette bør det takast omsyn til i samband med ein revisjon.

Det er viktig at ein tek utgangspunkt i forholda slik dei er i dag når det gjeld vurderinga av behovet for revisjon av konsesjonsvilkåra. Dei nye vilkåra vil gjelde for minst 30 år framover. I løpet av dei åra som har gått sidan Sundsbarm vart regulert har bruken av vassressursane endra seg, og det er viktig å ta høgde for framtidige endringar også. Då Sundsbarm vart regulert, var det fyrst og fremst for å skaffe straum til vinterforbruk. No ser ein etter kvart at reguleringsmønsteret endrar seg slik at magasinet også kan bli tappa ned midt på sommaren. Revisjonen skal fyrst og fremst vere ei modernisering av konsesjonsvilkåra. Dei konsesjonsvilkåra som vert sett i dag, varierer stort frå regulering til regulering, avhengig av dei enkelte naturinngrep og reguleringa si konfliktgrad med andre interesser. Typisk er det at reguleringsmagasin i område med høg menneskeleg aktivitet i mindre grad enn magasin i område utan slik aktivitet vert underlagt store reguleringshøgder eller store vasstandspendlingar.

Høyringsutkastet som er laga for Sundsbarmreguleringa er ikkje særleg godt pedagogisk skrive. Det er mykje mynta på fagfolk innan hydrologi. Vi meiner at det er ei stor svakheit i heile høyringssaka. Potensialet for opprusting og utviding skal kommenterast i revisjonsdokumentet. Det gjeld mellom anna eventuelle planar om å installere større kapasitet i kraftstasjonen; noko som kan føre til kraftigare endringar i vassføring i Vallaråi og tapping av Sundsbarm.

Kommentarar til dei ulike punkta i kap. 10 i høyringsdokumentet til Sundsbarmreguleringa:
I høyringsdokumentet for Sundsbarmreguleringa på side 52-57 er det konkludert med at *"utbyggingen ikke har ført til nevneverdige skader og/eller ulemper som ikke er ivaretatt gjennom vilkår/skjønn"*. Det blir òg vist til punkt 10.1 på s. 52 at vassdraget dessutan har vore regulert i lang tid, og "*reguleringene er blitt en tilvant situasjon for natur- og brukerinteresser". Konsesjonærens vurdering av vilkår og en vurdering av innkomne krav*
Under pkt 10.1 skriv Skagerak kraft (SK):
"SK anser generelt at dagens vilkår fungerer tilfredsstillende. Utbyggingen har ikke ført til nevneverdige skader og/eller ulemper som ikke er ivaretatt gjennom vilkår/skjønn.

Vassdraget har dessuten vært regulert i lang tid, og reguleringene er blitt en tilvant situasjon for natur- og brukerinteresser." Ålmenne interesser var ikkje godt representert under vassdragsskjønna. Det var dei private interessene som eventuelt skulle ha kompensasjon.

Seljord kommune ser det som svært vanskeleg å vurdere om denne uttalen er rett. Vi meiner SK har teke for "lett" på dette. Dei burde ha skildra kva for ålmenne interesser som var tema i dei

etterfølgjande vassdragsskjønna. Berre med det kan vi kommentere om uttalen til SK er rett. Vi ser det slik at SK burde ha gjort meir greie for dette slik at vi som høyringsinstans kunne vite kva dei meiner som gjeld ålmenne interesser.

Under pkt.10.2.*Vurdering av innkomne krav* er dette delt i 10.2.1 *Minstevannføring* og 10.2.2 *Magasinrestriksjoner og fyllingstidspunkt* .

Kommentarar til avsnittet om minstevassføring
Regulanten skriv at dei understrekar at minstevassføring er eit vilkår ein skal vere restriktiv med å innføre eller endre, og at "*det skal gjøres en konkret vurdering av hvilke fordeler som oppnås. Man må her også se hen til de etablerte og tilvante forhold i vassdraget. Eventuelle fordeler ved minstevannføring må deretter avveies mot konsekvensene både for konsesjonæren og landet totalt, mht. produksjonstap med mer."* Viser til NVE-rapport 49:2013 der det står at ein må rekne med eit krafttap på 5-20 GWh ved krav om minstevassføring.

Når det gjeld Dalaåi, Morgedalsåi/Morgedalstjønni og Ofteåi viser vi til høyringsinnspel frå Kviteseid og Tokke kommunar.

Seljord kommune meiner minstevassføringa i Grovåi, Valaåi, Flatdøla og Åmotsdalsåi må vere tema i denne revisjonen slik at det blir vurdert, jf brev frå NVE 24.09.2015. Det bør bli gjort ei ny undersøking for å sjå på minstevassføringa nedstraums dei store regulerte vatna; Sundsbarm og Sandset. Jf. Vassforvaltningsplanen for Viken vassregion og kravet i vassforskrifta om minst godt økologisk potensial (GØP) i slike vassførekomstar. Elvane har svært lita vassføring i visse periodar; noko som verken er fint å sjå på eller gjev gode tilhøve for fisk eller levande organismar.

Hensikta med vilkårsrevisjonen er å oppgradere vassdraga til dagens miljøstandard. I dag er minstevassføring pålagd. Det er viktig at område som har mista si vassføring pga. regulering eller bortfall av nedbørsområde, blir sett i stand for å dekke opp behovet for framtidig ålmenne interesser. Mindre vassføring er også ei regulering, og påverkar vassdraget. Opphoping av masse i elva og vegetasjon som etablerer seg på større areal i elveleiet, er ein direkte følgje av mindre vassføring. Dette er ofte til hinder for at fisk skal kome opp elveleiet, og det er negativt for friluftslivet. I NVE sin rettleiar *Miljøtilsyn ved vassdragsanlegg*, side 83-85, *"Elveløp med redusert vannføring"* er endringane i vassdrag med redusert vassføring omtala. Denne viser også til anleggseigars ansvar for drift og vedlikehald.

Kommentarar til avsnittet om magasinrestriksjonar og fyllingstidspunkt
Kommunane har i sitt krav bedt om at Sundsbarm skal vere fylt til minst kote 608 i tida 15.6.-1.9. (høgaste regulerte vasstand er 612,20 og lågaste regulerte vasstand er 574,20, reg.høgde på 38 m, der 18,6 m er senking). Dette vil gje meir stabil vasstand om sommaren slik at dei ålmenne interessene m.a. fiske og friluftsliv vert teke omsyn til. Eit nedtappa vassdrag vil sjølvsagt ta seg dårleg ut særleg i sommarmånadene når det gjerne er meir ferdsel i området. Vi er klar over at Sundsbarm også er viktig som flaumdemping, og vi er klar over at det framtidig klimaet gjev utfordringar med å produsere straum, ha eit flaumdempande magasin og samtidig ta omsyn til ålmenne interesser. Det å finne det beste skjeringspunktet her, vil vi framleis be om blir vurdert i denne revisjonen. Kommunen sitt krav er døme på det som Statkraft har kalla ein streng restriksjon. Ein mildare restriksjon er krav om at alt tilsig etter ein viss dato skal gå til oppfylling av magasinet. Då slepp regulanten å halde tilbake vatn for å sikre at han oppfyller fyllingskravet. Vi viser til krava om fyllingstidspunkt som er sett fram i revisjonen til Tokke/Vinje-vassdraget.

Økonomiske krav
Det er avgjerande og svært viktig for kommune at det blir oppretta eit fond til avbøtande tiltak til fordel for fiske, miljø og friluftsliv. Tryte (abbor) og ørekyte har spreidd seg til Sundsbarm via overføringstunnelen frå Nystøylvatnet. Det var ikkje tryte i Sundsbarm før reguleringa. Tiltak mot tryte og anna fiskestell i kommunane må følgjast opp.

Uavhengig av om skadane ved reguleringa var venta eller ikkje venta på konsesjonstidspunktet, bør SK bli pålagt å gå nærmare gjennom skadeverknadene av Sundsbarmreguleringa.

Ferdsel
Tilgang til stiar og ferdselsvegar er å sjå på som ålmenne interesser for friluftslivet. Som ein kompensasjon for at reguleringa har øydelagt gamle stiar og ferdselsvegar langs Sandsetvatnet, meiner Seljord kommune at konsesjonæren har ansvar for at dei gamle kloppene på vestsida av vatnet blir fornya og forlenga. Friluftsliv og folkehelse er svært aktuelt og attraktivt i dag. Vi meiner det difor er mindre motstand mot tilrettelagt ferdsel i naturen slik at ein også kan styre ferdsel på ein meir sikker måte.

På den tid då reguleringa vart gjort, var kommunane i stor grad einsidige jordbrukssamfunn. Reiselivsnæringa har utvikla seg til å bli eit svært viktig næringsgrunnlag i Seljord og nabokommunane. Det er viktig del av sysselsettinga. Fundamentet for reiselivsnæringa er naturkvaliteten, særleg jakt, fiske og moglegheit for friluftsliv med tilrettelegging med merka turvegar og sikker ferdsel for folk i alle aldrar. Vassdraga og tilhøyrande magasin er viktige element i naturopplevingane som stadig fleire søkjer i vårt område. For kommunane blir det difor viktig i størst mogleg grad å foreine dei interessene som er knytt til vassdragsreguleringa med andre brukarinteresser i området.

Millionvegen langs Sundsbarmvatnet på austsida vart rettsleg gjeve til grunneigarane i 1973. SK har heile tida brukt vegen for å kome til vatnet og tunellen/inntaket i sørenden av Sundsbarm. Seljord kommune meiner at SK må ha ein beredskap på dette.

Det er nemnt i konsesjonen pkt 12 at konsesjonæren har visse plikter når det gjeld vegar, bruer og kaier. Før Seljord kommune sende inn kravet om å opne konsesjonen, fekk vi avklart med adv.firmaet Lund & co at oppgradering og vedlikehald av Millionvegen er av privatrettsleg interesse og dermed eit forhold mellom grunneigarar og konsesjonær. I konsesjonen var vegen meint å vere tiltaksveg for tømmertrafikken.

Skjer og grunnar
Det kan oppstå farlege situasjonar når dei som ferdast på vatnet ikkje veit kvar skjer og grunnane finst. Seljord kommune meiner det ikkje held å skrive at SK har fått laga draft/sjøkart. Arbeidet med å distribuere det og halde det vedlike/oppdatere dette, er konsesjonæren sitt ansvar.

Båtutsett
Utsetjing av båt kan ein definere som private interesser som skal vere gjort opp i tidlegare skjønn. Seljord kommune meiner, og det har vore forståing for i andre tidlegare revisjonssaker, at når det gjeld mange nok grunneigarar/brukarar vil dette gå under *ålmenne interesser.* Det bør absolutt kunne takast med i ei revisjonssak. Langs Sundsbarm er det vanskelege forhold når det gjeld utsetjing av båtar. Her har SK vore for lite samarbeidsvillige til å finne gode, funksjonelle og moderne måtar å løyse båtutslepp og lagring av båtar på.

Landskap
Det er tendens til erosjon langs strendene ved Sundsbarmvatnet. Med effektkøyring om sommaren går vatnet oftare ned og opp. Det er meir synleg med utvasking langs strendene. I vikar og bukter samlar det seg ein god del rekved som SK har ansvar for å rydde opp. Det må utførast jamleg tilsyn og vedlikehald i samråd med myndigheitene.

Fylkesmannen har heimel etter pkt 13 i eksisterande konsesjonsvilkår til å pålegge konsesjonæren oppreinsk med jamne mellomrom i elveløpa (på dei regulerte vassdraga). Det må utarbeidast langsiktige vedlikehaldsplanar slik at friluftsliv, fiske og anna aktivitet langs vassdraga kan finne stad.

Opphoping av masser i elveleiet og gjengroing er endringar i miljøet som det ikkje blei teke nok omsyn til når konsesjonen vart gjeven. Dette er svært viktig i tilfelle flaum når vatnet kan ta nye vegar.

Fisk
Sjå også under økonomiske krav. Vi les her at regulanten er positiv til å gjennomføre tiltak innanfor rammene til standardvilkåra for fiske.

Fisk er eit kvalitetselement i vassdrag. Og det er viktig å gjere undersøkingar også når det gjeld botndyr som fisken beitar på. Både fisk og botndyr trivast mindre (i vekstsesongen) ved kaldare vatn noko som ein veit er tilfelle nedstraums utslepp frå kraftverka.

Det er eit krav at det vert brukt standardvilkår naturforvaltning når ein gjer tiltak her.

Vallaråi
Vi er gjort merksame på at SK skal ferdigstille ein rapport frå Høgskolen i Søraust-Noreg (tidl. Høgskolen i Telemark) om fiskeundersøkingar i Vallaråi 2017/18.

Målet må vere at Vallaråi vil vere sjølvproduserande for storauren slik at han kan gå opp i elva og finne gode og eigna gyteplassar. Men arbeidet som både er gjort av SK og Statens vegvesen i området har ikkje vore til gunst for storauren. Habitatforbetrande tiltak i sjølve elveløpet er i fyrste omgang mest realistisk. Det er tale om bunar og utlegging av stor stein mv. SK vil helst ha seinka åløpet ut i frå kraftstasjonen og ikkje ha tiltak som kan redusere farten på vatnet dei fyrste 500 metrane ned frå stasjonen. Eit anna aktuelt tiltak for å ta vare på storauren, er å få bygd ei fisketrapp slik at auren har ei god, og mykje lenger, strekning ovanfor Lakshølfossen. Det må også gjerast ein del tiltak på tersklane nedanfor og rundt Satajuvområdet slik at fisken kan gå lenger opp og finne eigna gyteplassar. Dette er eit tiltak som hastar dersom vi skal kunne ta vare på storaurestammen i Seljordsvatnet. Oppvekstområdet for storauren er i deltaet i Seljordsvatnet. Storaurestammen i Seljordsvassdraget vart vurdert som ein spesielt viktig storaurebestand, og verdien har difor blitt sett til *svært stor* (SS) i revisjonsrapport nr 49 -2013 som NVE har utarbeidd. Storaurebestanden i Seljordsvatnet med tilhøyrande gyteelvar, er vurdert til å vere ein klassisk storaurebestand med røter tilbake til avsmeltinga i istida, jf Morten Kraabøl, NINA. Storaurestammen skal handsamast på lik linje med laks. Det er strenge reglar for dette i vassdraga våre.

Fylkesmannen har heimel til å pålegge konsesjonæren å utføre tiltak. NVE har gjort fleire framstøyt overfor SK for å få utført tiltak i Vallaråi. Det har teke meir enn 10 år før det har skjedd noko.

Vassdraget (Vallaråi) vert skildra som eit *"vassdrag med stort potensial for forbedring av viktige miljøverdier, og med antatt lite eller moderat krafttap i forhold til forventet miljøgevinst."*

Effektkøyring er eit omgrep som vert brukt innan vassproduksjon. Det er er ikkje eintydig definert, men bakgrunnen er at kraftverk vert køyrt med høgare produksjon når kraftprisane er høge og vice versa. Dette inneber at kraftverka vert køyrt med raskare start og stopp enn naturlege hydrologiske prosessar, og at ein får hyppigare endringar enn naturleg. Slik effektkøyring av kraftverket kan føre til stranding og uttørking av rogn på nokre utsette gyteområde som vert tørrlagt heilt eller delvis ved låg vassføring.

Temperaturskilnadane i Vallaråi ved utløpet av kraftverket, oppstraums og nedstraums kraftverket, er eit minus. I vedlegg 8 til høyringsdokumentet er det vist til temperaturmålingar i åra 2008-2010. Vi meiner dette er gamle og lite dokumenterte målingar når det gjeld temperatur. Det må kome krav frå NVE til SK om logging av temperaturen på fleire stasjonar ned igjennom elva heilt til Bjørgesanden. Mykje effektkøyring kan gje betydelege lågare gjennomsnittlege temperaturar i vekstsesongen for aure. Det blir i vedlegg 8 konkludert m.a. med at: *Tiltak for å øke veksthastighet til ørretungene er å heve vanntemperaturen i vekstsesongen.*

Her blir det også peika på, slik også M. Kraabøl har med som eit tiltak i framtidig løysing, at for å oppnå høgare vasstemperatur i vekstsesongen, så må ein:

- endre manøvreringsreglementet for vassføringa av kraftverket
- endre vassinntaket i Sundsbarmmagasinet slik at det vert tappa overflatevatn (som har høgare temperatur)

Det vert også vist til Elliot i 1994 som meiner at vasstemperatur er den viktigaste faktoren som avgjer vekst hjå aure i tillegg til næringstilgang.

Ei anna ulempe med skiftande temperatur særleg sommarstid, er badeforholda i Seljordsvatnet. Dette er svært ugunstig og ei ålmenn interesse som råkar både innbyggjarar og turistar.

<u>Kivleåi</u>
Biotopforbetrande tiltak i Kivlåi vert sett på i samanheng med Vallåi (over).
Minstevassføring gjeld også i denne elva, jf brevet frå NVE 24.09.2015.

<u>Lausmassetersklar i Manndalsåi, Åmotsdalsåi og Flatdøla</u>
Vi står fast på kravet om at NVE må gjennomføre synfaring og eventuelt kome med pålegg om tiltak på tersklane. Tersklar må vere tilpassa fisken sine behov slik at dei kan vandre og ha gytemoglegheiter i elva/bekken.

Generelt vil vi peike på at målepunktet må vere ved oppdemminga eller så nær oppdemminga som mogleg slik at det ikkje er tvil om måling av minstevassføringa.

Kommentarar til høyringsdokumentet for reguleringa av Seljordsvatnet:

Konsesjonen/løyvet i Seljordsvatnet gjeld ei seinking av vatnet med 1,0 m med eit magasin på ca 9 mill. m^3. Seinkingsarbeidet som vart utført, gjev berre moglegheit for ca 0,5 m regulering; sjølv om det er det opphavlege løyvet som framleis gjeld og med det reglementet som vart fastsett då. Det heiter at: *"formålet med reguleringen var primært å sikre et jevnere vintertilløp til Oterholt kraftverk som Bø Elektrisitetsverk eide."*

Betydinga av magasinet vart endra etter at Sundsbarmreguleringa vart sett i drift i 1970. Seljordsvatnet, som magasin, har i dag ein viktig funksjon som buffer for å oppretthalde minstevassføringa i Bøelva; noko som Sundsbarm kraftverk og Bø kommune gjorde avtale om i 1983.

Klappluka ved Hagadrag ytterst i elva nedstraums Seljordsvatnet fungerer ved låg vasstand; ikkje ved flaum. Formen i enden av Seljordsvatnet er med på å stuve opp vatnet. Rundt Seljordsvatnet er det mange campingplassar som er utsett for flaum. Her er fleire omsyn å ta. Dersom utløpet av Seljordsvatnet vert gjort større, vil meir vatn renne ut av vatnet og føre til store problem i Bø, Sauherad, Nome og Skien; nedstraums Seljordsvatnet. Desse kommunane er opptekne av mengde vatn som vert sleppt frå Seljordsvatnet. I Bø er det ca 2000 daa fulldyrka jord som er utsett for flaum.

Som nemnt i kravsbrevet frå kommunane, meiner vi det er viktig å få gjort ei god og grundig hydrologisk vurdering av utløpet til Seljordsvatnet.

Det er likeeins viktig at internkontrollen til Sundsbarm kraftverk som gjeld klappluka ved Hagadrag fungerer optimalt.

Kommunane går ut frå at NVE gjerne saman med fylkesmannen, konsesjonæren og kommunane vil gjennomføre ei synfaring i heile det aktuelle området (Sundsbarmreguleringa og Seljordsvatnet) som eit ledd i sakshandsaminga i denne revisjonssaka. Det vil styrke saka å gjere ei synfaring i terrenget for å få det beste inntrykket av forholda i dag.

Rådmannen si tilråding:

1. Seljord kommune ber om at kommentarane som er gjeve i saka blir tekne med i revisjonen av konsesjonen til Sundsbarmreguleringa og reguleringa av Seljordsvatnet.
2. Seljord kommune ber særleg om at NVE tek utgangspunkt i NINA-rapport 1233 om kunnskapsstatus og forslag til ferskvassøkologisk undersøkingsprogram i Vallaråi. For å unngå påverknader frå partsinteressene som inngår i ein vilkårsrevisjon bør det opprettast ei styringsgruppe som består av representantar frå regulanten, dei ålmenne interessene og forvaltningsmyndigheitene.
3. Konsesjonæren må opprette eit fond til avbøtande tiltak til fordel for fisk, miljø og friluftsliv. Fondet må fordelast til kvar kommune og skal vera til avbøtande tiltak for dei skader og ulemper reguleringa har på miljøet og friluftslivet.
4. Det er viktig å få gjort ei god og grundig hydrologisk vurdering av utløpet til Seljordsvatnet.
5. Kommunen ber om at NVE saman med fylkesmannen, konsesjonæren og dei involverte kommunane gjennomfører ei synfaring i heile det aktuelle området (Sundsbarmreguleringa og Seljordsvatnet) som eit ledd i sakshandsaminga i denne revisjonssaka. Det vil styrke saka å gjere ei synfaring i terrenget for å få det beste inntrykket av forholda i dag.

Handsaming i Plan, miljø og teknisk utval - 30.11.2016

Avrøysting: Samrøystes vedteke.

Vedtak i Plan, miljø og teknisk utval - 30.11.2016

6. Seljord kommune ber om at kommentarane som er gjeve i saka blir tekne med i revisjonen av konsesjonen til Sundsbarmreguleringa og reguleringa av Seljordsvatnet.
7. Seljord kommune ber særleg om at NVE tek utgangspunkt i NINA-rapport 1233 om kunnskapsstatus og forslag til ferskvassøkologisk undersøkingsprogram i Vallaråi. For å unngå påverknader frå partsinteressene som inngår i ein vilkårsrevisjon bør det opprettast ei styringsgruppe som består av representantar frå regulanten, dei ålmenne interessene og forvaltningsmyndigheitene.
8. Konsesjonæren må opprette eit fond til avbøtande tiltak til fordel for fisk, miljø og friluftsliv. Fondet må fordelast til kvar kommune og skal vera til avbøtande tiltak for dei skader og ulemper reguleringa har på miljøet og friluftslivet.
9. Det er viktig å få gjort ei god og grundig hydrologisk vurdering av utløpet til Seljordsvatnet.
10. Kommunen ber om at NVE saman med fylkesmannen, konsesjonæren og dei involverte kommunane gjennomfører ei synfaring i heile det aktuelle området (Sundsbarmreguleringa og Seljordsvatnet) som eit ledd i sakshandsaminga i denne revisjonssaka. Det vil styrke saka å gjere ei synfaring i terrenget for å få det beste inntrykket av forholda i dag.

Utskrift til:
NVE
Fylkesmannen i Telemark
Skagerak Energi AS
Midtre Telemark vassområde
Kviteseid kommune
Tokke kommune
Seljordsvatnet grunneigarlag

www.nina.no

1233

NINA Rapport

Kunnskapsstatus og forslag til ferskvannsøkologisk undersøkelsesprogram i Vallaråi i Telemark

Faglige innspill til vilkårsrevisjon av Sundsbarm kraftverk

Morten Kraabøl

NINA

Norsk institutt for naturforskning

NINAs publikasjoner

NINA Rapport
Dette er en elektronisk serie fra 2005 som erstatter de tidligere seriene NINA Fagrapport, NINA Oppdragsmelding og NINA Project Report. Normalt er dette NINAs rapportering til oppdragsgiver etter gjennomført forsknings-, overvåkings- eller utredningsarbeid. I tillegg vil serien favne mye av instituttets øvrige rapportering, for eksempel fra seminarer og konferanser, resultater av eget forsknings- og utredningsarbeid og litteraturstudier. NINA Rapport kan også utgis på annet språk når det er hensiktsmessig.

NINA Temahefte
Som navnet angir behandler temaheftene spesielle emner. Heftene utarbeides etter behov og serien favner svært vidt; fra systematiske bestemmelsesnøkler til informasjon om viktige problemstillinger i samfunnet. NINA Temahefte gis vanligvis en populærvitenskapelig form med mer vekt på illustrasjoner enn NINA Rapport.

NINA Fakta
Faktaarkene har som mål å gjøre NINAs forskningsresultater raskt og enkelt tilgjengelig for et større publikum. De sendes til presse, ideelle organisasjoner, naturforvaltningen på ulike nivå, politikere og andre spesielt interesserte. Faktaarkene gir en kort framstilling av noen av våre viktigste forskningstema.

Annen publisering
I tillegg til rapporteringen i NINAs egne serier publiserer instituttets ansatte en stor del av sine vitenskapelige resultater i internasjonale journaler, populærfaglige bøker og tidsskrifter.

1233

Kunnskapsstatus og forslag til ferskvannsøkologisk undersøkelsesprogram i Vallaråi i Telemark

Faglige innspill til vilkårsrevisjon av Sundsbarm kraftverk

Morten Kraabøl

Norsk institutt for naturforskning

Kunnskapsstatus og forslag til ferskvannsøkologisk undersøkelsesprogram i Vallaråi i Telemark. Faglige innspill til vilkårsrevisjonen av Sundsbarm kraftverk - NINA Rapport 1233. 37 sider + vedlegg.

Lillehammer, februar 2016

ISSN: 1504-3312
ISBN: 978-82-426-2872-5

RETTIGHETSHAVER
© Norsk institutt for naturforskning
Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

TILGJENGELIGHET
Åpen

PUBLISERINGSTYPE
Digitalt dokument (pdf)

REDAKSJON
Morten Kraabøl

KVALITETSSIKRET AV
Stein I. Johnsen

ANSVARLIG SIGNATUR
Forskningssjef Jon Museth (sign.)

OPPDRAGSGIVER(E)/BIDRAGSYTER(E)
Seljord kommune

OPPDRAGSGIVERS REFERANSE
2012/930 (oppdragsgivers prosjektreferanse)

KONTAKTPERSON(ER) HOS OPPDRAGSGIVER/BIDRAGSYTER
Torunn Raftevold Rue og Frid Berge

FORSIDEBILDE
Øvre del av den storørretførende del av Vallaråi. Tunellutløpet fra Sundsbarm kraftverk til venstre. Lakshøl, Lakshølfossen og Lakshøl Bruk er midt i bildet. Foto: Morten Kraabøl.

NØKKELORD
- Telemark fylke, Seljord kommune, Vallaråi, Seljordsvatnet, Skiensvassdraget, Sundsbarm kraftverk
- Ørret, røye, sik, krøkle, abbor, trepigget stingsild, ørekyte, ål, bekkeniøye
- Ferskvannsøkologiske undersøkelser
- Vilkårsrevisjon

KEY WORDS
-Telemark county, Seljord municipality, River Vallaråi, Lake Seljordsvatnet, Skien watercourse, Sundsbarm hydropower plant
-Brown trout, char, whitefish, smelt, perch, three-spined sticklebacks, minnow, eel, brook lamprey
-Freshwater ecology surveys
-Revision of terms within the hydro power industry

KONTAKTOPPLYSNINGER

NINA hovedkontor
Postboks 5685 Sluppen
7485 Trondheim
Telefon: 73 80 14 00

NINA Oslo
Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Telefon: 73 80 14 00

NINA Tromsø
Framsenteret
9296 Tromsø
Telefon: 77 75 04 00

NINA Lillehammer
Fakkelgården
2624 Lillehammer
Telefon: 73 80 14 00

www.nina.no

Sammendrag

Kraabøl, M. 2016. Kunnskapsstatus og forslag til ferskvannsøkologisk undersøkelsesprogram i Vallaråi i Telemark. Faglige innspill til vilkårsrevisjonen av Sundsbarm kraftverk - NINA Rapport 1233. 37 sider + vedlegg.

Den primære hensikten med vilkårsrevisjoner i regulerte vassdrag er å forbedre miljøforholdene. Vilkårene som ble fastsatt ved vassdragsreguleringer for flere tiår siden er gjerne i favør av kraftproduksjon framfor miljøhensyn, og det er derfor et behov for å justere denne balansen som følge av de endringene som har skjedd siden utbyggingen. Konsesjonen som er gjeldende for Sundsbarm kraftverk ble gitt som Kgl. Res. 5.7.1963. Revisjon av konsesjonsvilkårene i Seljordsvassdraget er gitt høyeste prioritet (kategori 1.1) av NVE og Miljødirektoratet. I dette pilotprosjektet legges det vekt på storørret i Seljordsvatnet og Vallaråi. Enkelte andre gyteelver omtales også fordi de er relevante for vilkårsrevisjonen og som rekrutteringsområder for ørretbestandene i Seljordsvatnet.

Vallaråi er en del av Skiensvassdraget, og hører inn under midtre Telemark vannområde og Vest-Viken vannregion. Elva har sitt utspring fra Flatsjø i Flatdal og er den største tilløpselva til Seljordsvatnet. Det er kjent at storørret og sik fra Seljordsvatnet kan vandre 1,7 km opp til Lakshøl, en smal og dyp høl som ligger 100 m oppstrøms kraftverkstunellen. Ovenfor Lakshøl er det et fossefall som etter alt å dømme er et naturlig vandringshinder for fisk på oppstrøms gytevandring. Sundsbarm kraftverk ligger ved Seljord i Telemark og eies av Skagerak kraft AS og Vest-Telemark kraftlag AS. Kraftverket leverer en midlere årsproduksjon på 389 GWh. Kraftverket, som ble satt i drift i 1970, har en Francis-turbin med maksimal slukeevne på 26 m^3/s og utnytter en fallhøyde på 480 m mellom Sundsbarmvatnet og Vallaråi. Inntak av vann til kraftproduksjon skjer i det regulerte Sundsbarmvatnet som har en reguleringsamplitude på 38 m (mellom 612 og 574 m o.h.). Installert effekt er 103 MW. Driftsvannet fra kraftverket ledes ut i Vallaråi ved Lakshøl, om lag 1,6 km fra elvas utløp i Seljordvatnet ved Seljord sentrum. Da Sundsbarm kraftverk ble bygd i 1969-1970 ble elveleiet kanalisert i Vallaråi fra kraftverksutløpet og 500 meter nedstrøms.

Driften av Sundsbarm kraftverk har medført endringer i livsmiljøet for fisk og bunndyr i elva ved at både vannførings- og temperaturforholdene avviker fra naturlige forløp. Omkring 1985 ble elveleiet flyttet noen meter i vestlig retning som følge av omlegging og utbedringer av E-134, samt etablering av gang- og sykkelbane. Disse inngrepene medførte utrettinger av elva og reduksjon av habitatvariasjonen på de berørte strekninger. Det er registrert ni fiskearter med fast forekomst i Seljordsvatnet; ørret, røye, sik, krøkle, abbor, trepigget stingsild, ørekyte, ål og bekkeniøye. Til sammen fem tilløpselver (Vallaråi, Kivleåi, Bygdaråi, Sandsåi og Hønseåi) og en utløpselv (Bøelva) er kjent som gyteelver for ørret fra Seljordsvatnet. Storørret er kjent kun fra Vallaråi og Bøelva, og mindre ørret gyter i de andre elvene.

I 1994 ble det gjennomført dykkerundersøkelser i Vallaråi fra Lakshøl og ned til deltaet. Til sammen 6 gytegroper av storørret ble funnet i øvre deler av elva mellom tunellutløpet fra Sundsbarm kraftverk og ned til tilkomstbrua til kraftverket. Det ble konkludert med at Vallaråi har mindre betydning som gyteelv for storørret. I forbindelse med pålegg fra NVE om fysiske utbedringer i Vallaråi ble det gjennomført fiskebiologiske studier av Høgskolen i Telemark i perioden fra 2008 til 2010. Undersøkelsene viste at den mest intense gyteperioden var i månedsskiftet oktober-november. Den årlige gytebestanden av storørret i elva varierte mellom 10 og 40 individer. Om lag 75 % av alle observasjonene var ørret på 1-2 kg, og et mindretall ble anslått å være 3-7 kg. Den årlige gytebestanden av storørret vurderes som kritisk lav, og risiko for negative genetiske effekter vurderes som stor inntil nærmere undersøkelser er gjennomført. Det ble funnet store variasjoner i ungfisktetthet (alle årsklasser), både mellom el-fiskestasjonene på den storørretførende strekningen, og de tre undersøkelsesårene. Tetthetene varierte fra 5 til 140 individer pr. 100 m^2, og gjennomsnittet varierte mellom 32 og 65 individer pr 100 m^2. En samlet vurdering av gyteområdenes fordeling og stabilitet mellom årene, samt registreringer av årsunger av ørret på

hele elvestrekningen, tyder på at naturlig rekruttering foregår langs hele elvestrekningen. Målinger av vanntemperatur i Vallaråi har vist at lokaliseringen av driftsvanninntaket og effektkjøringen av kraftverket har stor innvirkning på vanntemperaturen gjennom året. Om vinteren er vanntemperaturen 3-4 grader høyere enn normalt. Den motsatte effekten inntreffer om sommeren når magasinet fylles opp igjen. De tidligere gjennomførte fiskebiologiske undersøkelsene i Vallaråi danner en relativt god kunnskapsbase for ørret generelt, og undersøkelsene har gitt betydelige bidrag til å utarbeide en diagnose/påpeke bestandsbegrensende flaskehalser i elvesystemet. Tiltaksplanene er imidlertid gjennomført uten at miljøbasert vannføring er vurdert, og de har derfor en begrenset verdi opp mot vilkårsrevisjonen. Tiltaksplanen bør derfor avventes til det innhentes et bredere kunnskapsgrunnlag, og den bør i tillegg ha en profil som i større grad er i samsvar med formålet med vilkårsrevisjoner. Følgende tema bør utredes nærmere: 1) Genetiske studier på ørret, 2) Miljøbasert vannføring og fysiske habitattiltak, 3) Økt storørretførende elvestrekning, 4) Bunndyrundersøkelser, 5) Diettundersøkelser hos ørret, 6) Prøvefiske i Seljordsvatnet og deltaområdet, 7) Potensialet for bedre sportsfiske i elv og innsjø, 8) Økonomiske ringvirkninger av storørretfiske og 9) Utrede andre ørretbestander i Seljordsvatnet. Samlet sett foreligger det en betydelig mengde kunnskap av både fiskefaglig og lokalhistorisk verdi i Vallaråi, Bygdaråi og Seljordsvatnet. Med bakgrunn i denne gjennomgangen av kunnskapsgrunnlaget settes det opp følgende hovedkonklusjoner:

- Kunnskapsgrunnlaget om fiskesamfunnet og livsmiljøet i de tilstøtende elvesystemene og Seljordsvatnet bør utvides i form av flere og bredere undersøkelser uten partiske føringer.
- Dagens gyte- og oppvekstområder for storørret i Vallaråi har fra naturens side en begrenset utstrekning og utnyttelsen av kraftpotensialet er preget av tekniske innretninger og forutsetninger som gir ustabile og begrensende livsvilkår for alle vannlevende organismer (bunndyr og fisk).
- Ved å etablere fiskepassasjer ved Lakshølfoss og andre vandringshindringer på elvestrekningen opp til Flatsjø vil den tilgjengelige elvestrekningen for gyting og oppvekst for storørret øke fra 1,7 km til ca. 6 km. Det har tidligere vært fisketrapp forbi Lakshølfoss, men det foreligger ingen konkrete opplysninger utover at den ble bygd av treverk.
- Eventuelle negative effekter som påføres fisk som følge av reguleringene ovenfor Lakshølfoss bør utredes.
- Etablering av fiskepassasjer ved to-tre vandringshindringer (fosser) fra Lakshølfossen og videre oppover vil medføre en betydelig engangsinvestering, men i mindre grad vedvarende løpende utgifter. Dette tiltaket vurderes derfor å være et godt alternativ til å gjennomføre omfattende endringer i driften av Sundsbarm kraftverk.
- Det anbefales at det videre arbeidet baseres på «Håndbok for miljødesign i regulerte vassdrag».
- Selv om denne er primært utarbeidet for laks så er den i all hovedsak direkte overførbar til storørret.

Det foreslås følgende mandat for det videre faglige arbeidet med ferskvannsbiologiske undersøkelser i forbindelse med revisjonen av vilkårene for Sundsbarm kraftverk:

> *Opparbeide en bred økologisk kunnskapsstatus som er forankret i eksisterende faglig og lokal kunnskap om de berørte naturressurser, og som er tilstrekkelig til å foreslå tiltak som ivaretar og avklarer langsiktig levedyktighet og høstingspotensial for ørretbestander i Seljordsvatnet med tilhørende gyte- og oppvekstelver i Vallaråi, Bøelva og Bygdaråi.*

For å unngå påvirkninger fra partsinteressene som inngår i en vilkårsrevisjon bør det opprettes en styringsgruppe som består av representanter fra regulanten, de allmenne interessene og forvaltningsmyndighetene.

Morten Kraabøl, NINA, Fakkelgården, 2624 Lillehammer; morten.kraabol@nina.no

Abstract

Kraabøl, M. 2016. Knowledge status and proposals for freshwater ecological surveys in River Vallaråi, Telemark county. Technical input to the revision of terms at Sundsbarm hydropower plant - NINA Report 1233. 37 pp + appendixes.

The primary purpose of revision of terms for hydro power plants in developed watercourses is to improve the environmental conditions. The prevailing terms were set for several decades ago, and favored the hydropower production at the sacrifice of environmental protection issues. According to new ecological knowledge and recognition of the importance of local and regional environmental issues, it is currently recognized that these matters should be better balanced. The terms for Sundsbarm hydro power plant was given by Royal decree dated July 5, 1963. Norwegian Water Resources and Energy Administration (NVE) and Norwegian Environment Agency (Miljødirektoratet) has appointed the Seljord watercourse the highest priority (category 1.1). In this pilot project, emphasis is placed on large-sized and migratory brown trout in the Lake Seljordsvatnet and River Vallaråi. Some other spawning tributaries are also covered because they are all relevant in the ongoing revision process.

River Vallaråi is a part of the Skien watercourse, and belongs to Mid-Telemark River Basin District. The river origin is from the Lake Flatsjø in Flatdal community, and is the largest tributary to Lake Seljordsvatnet. Based on previous surveys and local historical information, the large-sized brown trout migrated 1.7 km to the deep Lakshøl pool situated 100 m above the tunnel outlet from the power plant. The waterfall at Lakshøl pool constitute a natural migration barrier for upstream migrating fish. Sundsbarm HPP is situated in the vicinity of Seljord community and is owned by Skagerak Energi AS and Vest-Telemark Kraftlag AS. The HPP produces 389 GWh annually (installed effect of 103 MW), and was put into operation in 1970. The HPP operates by one Francis turbine, which utilize a gross head of 480 m between the regulated Sundsbarm reservoir (fluctuating between 612 and 574 m.a.s.l; amplitude of 38 m) and River Vallaråi. The procuction water is lead back to the River Vallaråi at approximately 1.6 km upstream from the delta area at Lake Seljordsvatnet. The construction of Sundsbarn HPP involved channelizing works on the upper 500 m of the riverbed downstream of the tunnel outlet.

The operation of Sundsbarm HPP has caused changes in the annual pattern of water discharge and water temperature, and thus affecting environmental conditions for fish and benthos communities in the river. In 1985, the riverbed was planished, flattened and moved westwards due to re-adjustments of the national road E-134 and construction of sidewalk and bicycle lane along the road. In total, nine fish species are recorded in Lake Seljordsvatn; brown trout, char, whitefish, smelt, perch, three-spined sticklebacks, European minnow, European eel and brook lampreys. The trout spawn in five rivers included River Vallaråi. Large-sized trout are known to spawn in River Vallaråi and the effluent River Bøelva.

In 1994, divers conducted spawning surveys from Lakshøl pool to the delta. Only six redds established by large trout were found on the upper river strech, and it was concluded that the river was only of minor importance as a spawning location for large-sized trout. Further fish biology surveys were conducted by Telemark University College from 2008 to 2010 due to orders given by the Norwegian Water Resources and Energy Administration (NVE) to the hydropower company. The peak spawning season for trout occurred in October-November, and the annual spawning stock constituted 10-40 individuals. Of these, the body size of 75% of the spawners ranged between 1 and 2 kg, and a few trout ranged between 3 and 7 kg. The annual spawning stock of large trout is evaluated as critically low. An imminent risk of negative genetic effects seems to be present, and further studies are recommended. The juvenile trout densities varied between localities and years, and ranged between 32 and 65 individuals pr 100 m^2. Hence, natural recruitment occur on the entire river stretch.

Recordings of the water temperature proved the great environmental impact of the daily load cycling of the turbine in combination with the submerged intake at Lake Sundsbarmsvatnet. The

river temperature during winter is 3-4 degrees Celsius higher today compared to pre-regulation conditions. Likewise, the summer temperature is lowered by several degrees. The previous fish biology surveys constitute a relatively suitable knowledge base for trout in general, and contribute to understand and pinpoint some bottlenecks for trout recruitment. The program of mitigation measures, however, do not present sufficient considerations regarding environmental flow regimes. Thus, these plans carries limited values for the ongoing revision of terms, and should be awaited until a broader understanding of the ecosystem is provided. Such plans should have a compatible profile that matches the national objectives of revising hydropower terms. The following topics need to be followed up by further surveys; 1) Trout genetics, 2) Environmental flow regimes and physical habitat improvements, 3) Increased reproductive stretch for migrant trout, 4) Surveys of the benthos community, 5) Diet surveys of trout, 6) General fish surveys in Lake Seljordsvatnet, 7) The potential to improve sport fishery in the rivers and the lake, 8) Economic spin-off effects of trout fiskeries and 9) investigate the origin/differentiation of trout in Lake Seljordsvatnet. Altogether, the local and ecological knowledge about the fish populations seems to be of some significance. Based on this pilot study, the following conclusions are put forward:

- The knowledge basis of the fish community and the aquatic environment in the spawning rivers and Lake Seljordsvatnet should be increased by performing further surveys without biased recommendations favorably disposed towards either side of the party concerned.
- The spawning and nursery areas for trout in River Vallaråi is limited by natural constraints, and the present utilization of the hydropower potential is characterized by technical solutions and presumptions providing unstable and limiting living conditions for all aquatic organisms (fish and benthos fauna).
- The available river habitats for reproduction would increase from 1,7 km to 6 km by establishing fish pass solutions at Lakshøl falls and other hindrances up to Lake Flatsjø. According to local information, fishways were built at two natural falls for centuries ago.
- The hydropower development and its effects on living conditions for fish above Lakshøl falls should be investigated.
- The establishment of fish pass solutions at migration barriers/hindrances requires a significant single investment, but the current expenditures regarding future attendance will be lower. Fish pass solutions, as a counter measure seems to offer a good alternative to alter the operation of the Sundsbarm HPP.
- It is recommended that further disciplinary work follows guidelines provided by «Handbook for environmental design in developed watercourses".
- This handbook is primarily developed for Atlantic salmon rivers, but the main approach is directly transferrable to large-sized and migratory trout.

Morten Kraabøl, Fakkelgården, N-2624 Lillehammer, Norway.

Innhold

Sammendrag **3**

Abstract **5**

Innhold **7**

Forord **9**

1 Innledning **10**
1.1 Generelt om vilkårsrevisjoner 10
1.2 Vilkårsrevisjon av Sundsbarm kraftverk 10
1.2.1 Generelt om definisjonen og forekomstene av storørret 10
1.2.2 Generelt om storørret som forvaltningsenhet 11
1.2.2.1 Vurderinger og anbefalinger for storørret i Seljordsvassdraget 11

2 Områdebeskrivelse **13**
2.1 Vallaråi 13
2.1.1 Beskrivelse av elva og storørretførende strekning før og etter regulering 13
2.1.2 Beskrivelse av deltaet 14
2.1.3 Reguleringen 15
2.1.3.1 Sundsbarm kraftverk 15
2.1.3.2 Overføring av vann til Sundsbarm kraftverk 15
2.1.3.3 Kanalisering av elveleiet nedstrøms kraftverksutløpet 15
2.1.3.4 Driften av Sundsbarm kraftverk 15
2.1.4 Vegarbeid 15
2.2 Seljordsvatnet 16
2.2.1 Gyteelver for ørret 16

3 Materiale og metoder **17**
3.1 Befaring og møter 17
3.2 Faglitteratur 17
3.3 Lokal kunnskap 17
3.3.1 Skriftlige og nettbaserte kilder 17
3.3.2 Muntlige kilder og øvrig kommunikasjon 18

4 Oppsummering av fagbiologisk kunnskap **19**
4.1 Undersøkelser av gyteplasser for storørret i Vallaråi i 1994 19
4.2 Fiskebiologiske undersøkelser i Vallaråi 2008-2010 19
4.2.1 Årlig gyteperiode og gytebestand av storørret i Vallaråi 19
4.2.2 Registrerte gyteområder 19
4.2.2.1 Faktorer som kan begrense gytesuksess 19
4.2.2.2 Kommentarer 19
4.2.3 Artssammensetning 20
4.2.3.1 Registrerte arter i Vallaråi 20
4.2.3.2 Andre fiskearter som er registrert tidligere 20
4.2.3.3 Kommentarer 20
4.2.4 Tetthet og vekst hos ørretunger 21
4.2.4.1 Årsunger (0+) 21
4.2.4.2 Eldre unger 21
4.2.4.3 Antatt størrelse ved utvandring til Seljordsvatn 21
4.2.4.4 Kommentarer 21
4.2.5 Vanntemperatur 22
4.2.5.1 Økt vintertemperatur 22
4.2.5.2 Redusert sommertemperatur 22

4.2.5.3 Kommentarer 22
4.3 Undersøkelser av gytebestand for ørret i øvre del av Bøelva 23
4.4 Plan for rehabilitering av elvehabitat i Vallaråi 23
4.4.1 Kommentarer 24

5 Oppsummering av lokal kunnskap 25
5.1 Opplysninger om fiskefaunaen i Seljordsvatnet 25
5.1.1 Kommentarer 26
5.2 Opplysninger om storørretfisket i Seljordsvatnet 26
5.2.1 Kommentarer 28
5.3 Andre opplysninger om fisk og fiske i tilknytning til Seljordsvatnet 29
5.3.1 Ørretfiske i Bygdaråi 29
5.3.2 Kultiveringsarbeidet i Seljordsvatnet 1995-2014 29
5.3.3 Sikfiske i Vallaråi 29

6 Kunnskapsbehov 31

7 Konklusjoner 33
7.1 Delkonklusjoner 33
7.2 Hovedkonklusjoner 34

8 Forslag til målsetninger og mandat for videre fagbiologiske undersøkelser 35
8.1 Overordnede målsetninger 35
8.2 Mandat 35
8.3 Etablering av styringsgruppe 36

9 Referanser 37

10 Vedlegg 38

Forord

NINA v/undertegnede fikk i november 2015 forespørsel pr mail og telefon fra kommunalsjef Frid E. Berge om å gjennomføre et pilotprosjekt i forbindelse med vilkårsrevisjonen av Sundsbarm kraftverk. Innledende befaringer og møte med Seljord kommune ble gjennomført den 18. november 2015. Oppdraget var å avgi en rapport som omhandlet faglige innspill til følgende tema:

1) Oppsummering av faglig og lokal kunnskap knyttet til storørreten i Vallaråi og Seljordsvatnet.
2) Foreslå kunnskapsbehov som bør utredes nærmere i forarbeidene til vilkårsrevisjonen.
3) Foreslå overordnede målsetninger og mandat for ferskvannsbiologiske undersøkelser
4) Utarbeide en skisse til ferskvannsbiologisk undersøkelsesprogram

Det rettes en spesiell takk til kommunalsjef Frid E. Berge og natur- og miljørådgiver Torunn Raftevold Rue for tildeling og utforming av oppdraget, samt oversendelse av skriftlig materiale om fiskeressursene i Seljordsvatnet. Formann i Seljord grunneigarlag Harald Hansen takkes for bistand under befaringen langs Vallaråi, samt oversendelse av skriftlig informasjon om fisk og fiske i Seljordvatnet og tilløpselvene. Lokale informanter takkes for alle bidrag og hyggelige samtaler. Stein I. Johnsen i NINA takkes for utarbeidelse av oversiktsbilder fra «*Norge i bilder*» og intern kvalitetssikring av rapporten.

Lillehammer 16. februar 2016

Morten Kraabøl, prosjektleder

1 Innledning

1.1 Generelt om vilkårsrevisjoner

Den primære hensikten med vilkårsrevisjoner i regulerte vassdrag er å forbedre miljøforholdene (NVE Rapport 49/2013). Vilkårene som ble fastsatt ved vassdragsreguleringer som ble gjennomført for flere tiår siden er gjerne i favør av kraftproduksjon framfor miljøhensyn, og det er derfor et behov for å justere denne balansen som følge av de endringene som har skjedd siden utbyggingen. Befolkningens holdninger til natur og miljø har endret seg, og det er gjennomført en rekke forsknings- og utredningsprogrammer (FoU) som har belyst miljøeffekter av vassdragsreguleringer. Det er også utviklet tekniske og økologiske miljøløsninger som søker å oppnå en bedre balanse mellom behovet for kraftproduksjon og ivaretakelse av miljøverdiene. Det generelle kunnskapsgrunnlaget for å gjennomføre vilkårsrevisjoner som avveier kraft- og miljøhensyn er derfor godt egnet til å kombinere med stedstilpassede fagundersøkelser og lokal økologisk kunnskap.

Adgangen til å revidere åpner for mulighetene til å ajourføre og modernisere vilkårene som er knyttet til konsesjonene. Urimelige, unødvendige og uhensiktsmessige vilkår ønskes som regel opphevet eller endret. Slike vilkår var i noen tilfeller ikke forutsett da konsesjonene ble gitt, og det har også skjedd betydelige endringer i samfunnsmessige forhold og verdisetting av naturkvaliteter i og langs vassdrag. Dermed kan det bøtes på skader og ulemper for allmenne interesser som har oppstått som følge av de eksisterende vilkårene som har definert miljøbetingelsene i vassdraget i perioden fra utbygging og frem til revisjonen.

1.2 Vilkårsrevisjon av Sundsbarm kraftverk

Konsesjonen som er gjeldende for Sundsbarm kraftverk ble gitt som Kgl. Res. 5.7.1963 – Regulering og overføring i Flatdalsvassdraget, Morgedalsvassdraget og Dalaåi (Oftevassdraget) i Telemark fylke. Revisjon av konsesjonsvilkårene er gitt høyeste prioritet (kategori 1.1) av NVE og Miljødirektoratet (NVE Rapport 49/2013). De viktigste tema er fisk og fiske, og særlig gjelder dette for Seljordsvatnet, Vallaråi og Bøelva hvor det er alminnelig kjent at det forekommer storørret. Bygdaråi var tidligere en produktiv ørretelv, men reguleringen har medført en betydelig reduksjon av vannføringen i elveleiet ned mot Seljordsvatnet.

I dette pilotprosjektet legges det vekt på storørret (*Salmo trutta*) i Seljordsvatnet og Vallaråi, men Bøelva og Bygdaråi omtales også fordi de er relevante for vilkårsrevisjonen og som rekrutteringsområder for ørretbestandene i Seljordsvatnet.

1.2.1 Generelt om definisjonen og forekomstene av storørret

Følgende definisjon anvendes på begrepet storørret (Direktoratet for Naturforvaltning 1997):

> *Med storørretstamme menes en selvreproduserende stamme med regulær forekomst av fiskespisende individer som har et nisjeskift i livshistorien hvor overgang til fiskediett gir et markert vekstomslag.*

Definisjonen har vært omdiskutert i fagmiljøene. Dagens forståelse av begrepet storørret er derfor i utvikling, og det gis derfor en nærmere forklaring på begrepet.

Den gjeldende forståelsen av begrepet «storørret» er at det er en økologisk livsform som finnes i enkelte ørretlokaliteter dersom miljøforholdene tilsier at individene blir storvokste. Det er derfor ikke slik at storørret har en genetisk signatur som er felles for alle forekomstene, og variasjonen

er etter alt å dømme like stor innad som mellom storørretbestander. Likevel er det slik at storørret og andre økotyper av ørret som lever i samme vassdraget kan ha ulik genetikk, og at de derfor kan utgjøre egne genetiske bestander som bør forvaltes på bestandsnivå. Dette er for eksempel vist i den nærliggende Tokkeåi (Kraabøl et al. 2015).

Den gjeldende definisjonen av storørret som økologisk livsform skiller ikke mellom bestandenes opprinnelse. Definisjonen som *Dervo et al. (1996)* fremsatte er godt egnet for å skille ut storørret som en forvaltningsenhet, men senere forskning har vist at variasjonen mellom storørretbestander er såpass stor at det er behov for en mer detaljert klassifisering. Grov sett kan det derfor skilles mellom kunstige og klassiske storørretbestander.

De kunstige storørretbestandene er enten introdusert som følge av utsettinger i eldre eller nyere tid. De kan enten ha blitt storørret som følge av at de naturlige forholdene lå til rette for en slik livshistorie, eller ved at økosystemet er manipulert gjennom for eksempel tynningsfiske på byttefiskbestander. Slike introduserte eller biomanipulerte storørretbestander er gjerne svært attraktive sportsfiskeressurser, men i en bevaringsbiologisk kontekst representerer de ikke fullt ut naturlige tilpasninger til miljøet.

De klassiske storørretbestandene etablerte seg gjennom en naturlig innvandring og kolonisering av breelver og innsjøer under istidens sluttfase. Disse storørretbestandene har derfor sin opprinnelse som sjøørret, og har blitt avstengt fra fjorder og marint miljø som følge av landhevingen. Disse bestandene representerer store bevaringsbiologiske verdier. Typiske vassdrag med klassiske storørretstammer er bl.a. Mjøsa/Gudbrandsdalslågen, Randsfjorden/Dokka, Tyrifjorden/Storelva/Drammenselva.

Storørretbestanden(e) i Seljordsvatnet med tilhørende gyteelver vurderes å være en klassisk storørretbestand med røtter tilbake til istidens avsmeltning. En viktig begrunnelse for dette er forekomsten av bekkeniøye og trepigget stingsild i dette vassdraget. Dette er indikasjoner på at deler av fiskefaunaen har etablert seg som følge av naturlig kolonisering.

1.2.2 Generelt om storørret som forvaltningsenhet

I forbindelse med utarbeidelsen av Rapport nr. 49/2013 (Vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022 - Nasjonal gjennomgang og forslag til prioritering) ble det anvendt en metodikk for å fastsette verdien av et vassdrag, og det ble videre benyttet støttekriterier for verdisetting av fisk og fiske. Når det gjelder storørret ble det skilt mellom spesielt viktige storørretbestander og andre storørretbestander av mindre betydning. Spesielt verdifulle storørretbestander ble sidestilt med laks i nasjonale vassdrag og vassdrag med andre spesielt viktige anadrome bestander (**Tabell 1**).

1.2.2.1 Vurderinger og anbefalinger for storørret i Seljordsvassdraget

Storørreten i Seljordsvassdraget ble for eksempel vurdert som en spesielt viktig storørretbestand og verdien har derfor blitt satt til *svært stor* (SS) i revisjonsrapporten. I rapporten er revisjonsobjektet kategorisert som 1.1, som er høyeste kategori. Vassdraget beskrives som et «vassdrag med stort potensial for forbedring av viktige miljøverdier, og med antatt lite eller moderat krafttap i forhold til forventet miljøgevinst».

Det anbefales derfor at Vallaråi/Seljordsvassdraget vurderes og behandles på samme måte som en laksebestand i et nasjonalt vassdrag. I revisjonsrapporten er det videre sagt at i vassdrag med *svært stor* verdi med hensyn på fisk, og stort potensial for miljøforbedringer, vil man kunne måtte påberegne et større krafttap enn i vassdrag med mindre verdier.

***Tabell 1**. Støttekriterier og sentrale datakilder for skjønnsmessig verdisetting av prioriterte miljøtema (utklipp fra Rapport 49, vedlegg 4, side 297).*

	Verdisetting – prioriterte miljøtemaer			
Tema og kilde	**Svært stor verdi (SS)**	**Stor verdi (S)**	**Middels verdi (M)**	**Liten verdi (L)**
Fisk og fiske Lakseregisteret Off. fangststatistikk, SSB DN håndbok DN-utredning 1-2012 Sjørøye-vassdragene i Nord-Norge DN rapport, 1997 Vann-nett	**Anadrom fisk:** Laks • *Nasjonale laksevassdrag* • *Andre spesielt verdifulle laksevassdrag:* - *bestander med storvokst laks* - *store bestander (fangsttopp senere år)* Sjøørret • *Stor bestand: Fangst >1000 kg siste 20 år* Sjørøye • *Rent elvelevende bestand* Stort potensial for smoltprod. • *Lang androm strekning; > 15-30 km (avhengig av vannføring)* **Innlandsfisk:** • *Spesielt verdifulle storørretbestander – sikre storørretbestander (for eksempel Hunderørret)*	**Anadrom fisk:** Laks/sjøørret • *Vassdrag med middels store bestander* • *Fangst >1000 kg laks eller 300 kg sjøørret siste 20 år* Sjørøye • *Livskraftig bestand* Stort potensial for smoltprod. • *Betydelig anadrom strekning; > 5 km og/eller innsjøareal > 10 km²* **Innlandsfisk:** • *Langtvandrende bestander av harr, ørret og sik* • *Vassdrag (potensielt) høyproduktive for ørret, røye eller sik* • *Andre storørretbestander* • *Vassdrag med stor andel storvokst ørret*	**Anadrom fisk:** Laks/sjøørret • *Vassdrag med små bestander* • *Fangst under 1000 kg laks eller under 300 kg sjøørret siste 20 år* Sjørøye • *Mindre bestand* Middels potensial for smoltprod. • *Middels lang androm strekning (1-5 km) med egnet laksefiskhabitat* **Innlandsfisk:** • *Vassdrag med innlandsfiskebestander av regional/lokal verdi*	**Anadrom fisk:** • *Vassdrag med sporadisk forekomst av anadrom fisk (ikke stedegen bestand)* • *Kort androm strekning (<1 km) og/eller naturlig lite egnet laksefiskhabitat* **Innlandsfisk:** • *Små bestander uten spesielle verdier* • *Naturlig uegnede forhold i innsjø/elv for fisk .*

2 Områdebeskrivelse

2.1 Vallaråi

2.1.1 Beskrivelse av elva og storørretførende strekning før og etter regulering

Vallaråi er en del av Skiensvassdraget, og hører inn under midtre Telemark vannområde og Vest-Viken vannregion. Elva har sitt utspring fra Flatsjø i Flatdal og er den største tilløpselva til Seljordsvatnet (116 m o.h.). Det er kjent at storørret og sik fra Seljordsvatnet kan vandre 1,75 km opp til Lakshøl, som utgjør en smal og dyp høl som ligger 100 m oppstrøms kraftverkstunellen (**Figur 1**). Ovenfor Lakshøl er det et stort fossefall som etter alt å dømme er et naturlig vandringshinder for fisk på oppstrøms gytevandring.

Fra muntlige kilder er det opplyst at det har vært ei fisketrapp i Lakshølfoss, og at denne var plassert på vestsiden av fossen. Fisketrappa var laget av treverk og har råtnet bort. Fra Sigurd Telnes i Seljord ble det opplyst at det var «laksetrapper» både i Lakshølfossen og ved den 8 meter høye Eisanfossen i Satajuvet (Flatin 1942). Tidsperioden som disse var i funksjon er noe usikker, men det ble antydet at det kunne ha sammenheng med etableringen av en oppdrettsskum for «laks» på prestegardsjordet på begynnelsen av 1600-tallet. Dette var etter alt å dømme i forbindelse med sogneprest Zacharias Skancke's virke fra og med 1633. Fangst av stamfisk til dette kultiveringsarbeidet kan derfor ha foregått i disse fisketrappene, men det er noe usikkerhet knyttet til dette.

Vassdraget fra Sundsbarmsvatnet, ned i Flatdøla og ut i Flatsjø og videre til Vallaråi er regulert og sterkt modifisert. Grunnåi er også regulert. Elvestrekningen fra utløpet i Seljordvatnet og opp til Flatsjø er i sin helhet presentert i **Vedleggene 1-10**.

***Figur 1**. Driftsvannet fra Sundsbarm kraftverk møter vannføringen fra øvre del av Vallaråi fra Flatdal. Lakshølfoss og Laksehøl sees oppstrøms samløpet.*

Elveleiet nedenfor Lakshøl karakteriseres ved elveforbygninger langs breddene og steinplastringer langs østre elvebredd som er berørt av E 134 (**Figurene 2** og **3**, **Vedlegg 8**). Elva er generelt bred og grunn nedenfor kraftverkstunellen, men variasjon i dybdeforhold øker nedstrøms mot Seljordsvatnet, og det er en dyp høl og et lite deltaområde i de nedre deler. I deltaet er det en betydelig oppstuvingseffekt som følge av vannstanden i Seljordsvatnet.

***Figur 2**. Vallaråi fra samløpet mellom tunellutløpet fra Sundsbarm kraftverk.*

Den midlere årsvannføringen før reguleringen oppgis til 12-13 m^3/s. Etter byggingen av Sundsbarm kraftverk økte middelvannføringen til 15-18 m^3/s som følge av overføringer av vann i nedbørfeltet (se kapittel 2.1.2.2). Den regulerte vannføringen varierer imidlertid som følge av driften av kraftverket, og effektkjøringer om sommeren medfører at vannføringen kan svinge mellom 3 og 30 m^3/s i løpet av kort tid. De viktigste endringene i vannføringer som virker negativt inn på livet i elva er en betydelig høyere vintertemperatur i vannet, bortfall av naturlige flommer og lave sommervannføringer når kraftverket ikke er i drift. Tilførselen av uregulert vannføring fra Vallaråi oppstrøms samløpet med tunellutløpet avbøter de negative effektene av effektkjøringer av Sundsbarm kraftverk.

2.1.2 Beskrivelse av deltaet

Vallaråi munner ut i et elvedelta ved Seljord tettsted. Elvedeltaets vanndekkede areal om sommeren er grovt beregnet til 290 000 m^2. Deltaet deles av E 134, men det er passasjemuligheter for fisk under vegbrua. Deltaet som ligger på innsiden av brua er om lag 141 000 m^2 og karakteriseres av gruntvannsområder. Den ytre del av deltaet på østsiden av vegbrua karakteriseres av et gruntvannsområde bestående av elvevifte og dypere kanaler ned mot Seljordsvatnet. Både Vallaråi og Bygdaråi har etablert elvevifter ut mot Seljordsvatnet, og dette er definert som den ytterste delen av deltaområdet. Deltaarealet på østsiden av E 134 er målt til 157 000 m^2.

2.1.3 Reguleringen

2.1.3.1 Sundsbarm kraftverk

Sundsbarm kraftverk ligger ved Seljord i Telemark og eies av Skagerak kraft AS (91,5 %) og Vest-Telemark kraftlag AS. Kraftverket leverer en midlere årsproduksjon på 389 GWh. Kraftverket, som ble satt i drift i 1970, har en Francis-turbin med maksimal slukeevne på 26 m^3/s og utnytter en fallhøyde på 480 m mellom Sundsbarmvatnet og Vallaråi. Inntak av vann til kraftproduksjon skjer i det regulerte Sundsbarmvatnet som har en reguleringsamplitude på 38 m (mellom 612 og 574 m o.h.). Installert effekt er 103 MW. Driftsvannet fra kraftverket ledes ut i Vallaråi ved Lakshøl, om lag 1,6 km fra elvas utløp i Seljordvatnet ved Seljord sentrum.

2.1.3.2 Overføring av vann til Sundsbarm kraftverk

Til Sundsbarmvatnet overføres vann gjennom lange tunnelsystemer fra Nystølvatnet og Liervatnet i vest, og denne vannføringen drenerte opprinnelig til Morgedal. Liervatnet mottar vannføring fra Bergsvatnet, Ljosdalsvatnet, Selvatnet, samt elvene Einungåi og Kvernåi i Morgedal. Øyfjellsvassdragene er også overført fra denne siden. Fra nord-øst overføres vann fra Åmotdalsåi. Reguleringen har således medført overføringer av vann fra andre vassdrag. Det samlede nedbørsfeltet er om lag 418 km^2.

2.1.3.3 Kanalisering av elveleiet nedstrøms kraftverksutløpet

Da Sundsbarm kraftverk ble bygd i 1969-1970 ble elveleiet kanalisert i Vallaråi fra kraftverksutløpet og 500 meter nedstrøms. Kanaliseringen ble gjennomført i form av gravearbeider i elvebunnen, fjerning av stor stein og utjevning av oppstikkende fjell, samt plastring med steinmasser langs begge sider av elva.

2.1.3.4 Driften av Sundsbarm kraftverk

Driften av Sundsbarm kraftverk har medført endringer i livsmiljøet for fisk og bunndyr i elva ved at både vannførings- og temperaturforholdene avviker fra naturlige forløp. Endringene i vanntemperatur skyldes et neddykket vanninntak fra Sundsbarmvatnet som tapper vann fra kotehøyde 568. Dette innebærer at vannet som går gjennom kraftstasjonen og ned til Vallaråi nedenfor Lakshøl tas fra vanndyp som varierer mellom 7 m (ved laveste regulerte vannstand om vinteren) og 44 m (ved høyeste regulerte vannstand om sommeren). Dette medfører at vanntemperaturen blir varmere enn naturlig om vinteren og kaldere enn naturlig om sommeren.

Restvannføringen som kommer fra Vallaråi fra Flatdal (**Figur 2**) medvirker til å utjevne både vanntemperatur og vannføring på den storørretførende elvestrekningen.

2.1.4 Vegarbeid

Omkring 1985 ble elveleiet flyttet noen meter i vestlig retning som følge av omlegging og utbedringer av E-134, samt etablering av gang- og sykkelbane. Disse inngrepene medførte utrettinger av elva og reduksjon av habitatvariasjonen på de berørte strekninger. Plastring av elvebredden med sprengstein er gjennomført som følge av vegarbeidet (**Figur 3**).

***Figur 3**. Eksempel på plastring av elvebreddene langs E 139 med sprengstein.*

2.2 Seljordsvatnet

Innsjøen Seljordsvatnet (116 m o.h.) er en 16 km^2 stor innsjø som har utløp i Bøelva og videre ned til Norsjø. Nedbørfeltet målt ved utløpet er 704 km^2 og middelvannføringen ca. 20 m^3/s. Innsjøen er i gjennomsnitt 1,8 km bred og i overkant av 14 km lang. Innsjøens maksimaldyp er 153 m og gjennomsnittsdybden er 50 m. Samlet magasinvolum er om lag 704 millioner m^3. Ved Bøelvas start ved Hegna er det installert ei klappeluke som besørger minstevannføring på 4,5 m^3/s til Bøelva og behovet for vannføring til Bø kraftverk. Den viktigste tilløpselva er Vallaråi (før reguleringen var også Bygdaråi en viktig vanntilførsel til Seljordsvatnet).

Det er registrert ni fiskearter med fast forekomst i Seljordsvatnet; ørret (*Salmo trutta*), røye (*Salvelinus alpinus*), sik (*Coregonus lavaretus*), krøkle (*Osmerus eperlanus*), abbor (*Perca fluviatilis*), trepigget stingsild (*Gasterosteus aculeatus*), ørekyte (*Phoxinus phoxinus*), ål (*Anguilla anguilla*) og bekkeniøye *(Lampetra planeri*). I tillegg er det registrert et fåtall fangster av kanadisk bekkerøye (*Salvelinus fontinalis*) og ett eksemplar av ei gjedde (*Esox lucius*) (Olav Bjørge, pers. medd). Status for disse to artene er ukjent pr. i dag.

Forekomsten av storørret i Seljordsvatnet er registrert som en «sikker forekomst» (Dervo et al. 1996; Anon. 1997).

2.2.1 Gyteelver for ørret

Til sammen fem tilløpselver og en utløpselv er kjent som gyteelver for ørret fra Seljordsvatnet; Vallaråi, Kivleåi, Bygdaråi, Sandsåi og Hønseåi. Olav Bjørge opplyser at alle elvene fungerer som gyteelver for ørret i dag, men særlig Bygdaråi har kritisk lav vannføring i perioder. I Bøelva er det kjent at storørret og mindre ørret gyter ned til Herrefoss ved Verpe. Storørret er kjent fra Vallaråi og Bøelva, mens det i hovedsak er mindre ørret (maks 1 kg) i de andre elvene (Olav Bjørge, pers.medd). Sandsåi har den korteste gytestrekningen på noen hundre meter.

3 Materiale og metoder

3.1 Befaring og møter

Den 18. november 2015 ble det gjennomført en befaring av Vallaråi sammen med Seljord grunneigarlag ved Harald Hansen. Hele elvestrekningen fra utløpet av Sundsbarm kraftverk ved Lakshøl og ned til deltaområdet ble besiktiget. Hovedformålet var å se på elveleiets struktur langs elvebreddene og bunnforhold, kanaliseringen og andre tiltak.

Samme dag ble det gjennomført et innledende møte med Seljord kommune ved kommunalsjef for plan, utvikling og tekniske tenester Frid E. Berge og natur- og miljørådgjevar Torunn Raftevold Rue. Seljordsvatnet grunneigarlag og andre parter deltok også. På dette møtet ble det gitt rammer for oppdraget.

3.2 Faglitteratur

Det er gjennomført til dels omfattende fiskebiologiske undersøkelser i Vallaråi i nyere tid. Sluttrapporten fra det tre-årige undersøkelsesprogrammet som ble gjennomført av Høgskolen i Telemark utgjør det viktigste faglige grunnlaget for Vallaråi (Heggenes et al. 2011).

Det er utført tre tiltaksplaner for Vallaråi. Den første ble gjennomført som en masteroppgave i 2002 (Duus 2002). I 2006 gjennomførte Faun Naturforvaltning en ny tiltaksplan (Kiland 2006). Den siste tiltaksplanen ble publisert av Høgskolen i Telemark i 2012 (Heggenes et al. 2012), og den er naturlig nok basert på et mer omfattende faglig grunnlag enn de to foregående.

I Bøelva er det gjennomført kartlegging av gytegroper for ørret fra Seljordsvatnet fra utløpet og ned til Herrefoss. Dette utgjør den storørretførende elvestrekningen i øvre del av Bøelva (Heggenes & Dokk 1995).

3.3 Lokal kunnskap

Innsamling av lokal kunnskap om vann- og naturressurser ble gjort ved gjennomlesing av skriftlige kilder, nettpublikasjoner, e-post utvekslinger og samtaler.

3.3.1 Skriftlige og nettbaserte kilder

Av skriftlige kilder fra fisk og fiske i Seljordvassdraget er det først og fremst fire bøker som er benyttet i denne sammenheng. Boka «Beskrivelse over Sillejords Præstegjeld i Øvre-Tellemarken i Norge» (Wille 1786) gir en enkel beskrivelse av deler av fiskefaunaen og utøvelsen av fisket i Seljordsvatnet. Artene benevnes med lokale navn fra 1786 og det har vært noe usikkerhet omkring tolkningen av disse (se nedenfor). Den andre boka som gir beskrivelser av de samme forholdene i nyere tid er boka «*Fisk og fiske fra fjord til fjell i Telemark*» (Andersen 1995). Han oppgir viktig informasjon om fiskeartene og utøvelsen av fisket i nyere tid. Videre er det hentet lokale opplysninger fra to bokutgivelser fra Seljord kommune (Seljord I og Seljord II) som ble skrevet av Tov Flatin i henholdsvis 1942 og 1945 (omtales lokalt som Seljordssoga).

Det finnes relativt sparsomt med opplysninger om Seljordsvatnet og Vallaråi på Internett. En kilde som har gitt verdifull informasjon er intervjuet med Olav og Kari Bjørge som ble publisert på http://matartikler.com/2014/kultivering-av-fisk-lonner-seg/.

3.3.2 Muntlige kilder og øvrig kommunikasjon

Følgende personer har bidratt med øvrige opplysninger som er benyttet i rapporten: Olav Bjørge om fiskearter og utøvelsen av fisket i Seljordsvatnet og i Vallaråi, samt øvrige gyteelver for ørret; Sigurd Telnes om lokalhistorie knyttet til virksomheter langs Vallaråi, Harald Hansen i Seljordsvatnet grunneigarlag om inngrep i og langs Vallaråi, samt historisk informasjon om saksdokumenter, fisk og fiske; Helge Kiland i Faun Naturforvaltning om tidligere tiltaksplaner og revisjonssaken; Høye Øverland om Lakshøl Bruk, og Tore Tufte om fisk og fiske.

4 Oppsummering av fagbiologisk kunnskap

4.1 Undersøkelser av gyteplasser for storørret i Vallaråi i 1994

Den 28. november 1994 ble det gjennomført dykkerundersøkelser i Vallaråi fra Lakshøl og ned til deltaet. Til sammen 6 gytegroper av storørret ble funnet i øvre deler av elva mellom tunellutløpet fra Sundsbarm kraftverk og ned til tilkomstbrua til kraftverket. Fra brua og videre nedover til deltaets ytre deler mot Seljordsvatnet ble det ikke funnet noen gytegroper. Det ble likevel bemerket at det var noen potensielle gyteområder ved innløpet fra Prestegardsåi, samt i utløpet av hølen som ligger under Vallar bru og i deltaets ytre deler. Det ble konkludert med at Vallaråi har mindre betydning som gyteelv for storørret.

4.2 Fiskebiologiske undersøkelser i Vallaråi 2008-2010

I forbindelse med pålegg fra NVE om fysiske utbedringer i Vallaråi ble det gjennomført fiskebiologiske studier av Høgskolen i Telemark i perioden fra 2008 til 2010 (Heggenes et al. 2011).

4.2.1 Årlig gyteperiode og gytebestand av storørret i Vallaråi

Antall storørret i elva og anvendte gyteområder ble undersøkt i treårsperioden 2008-2010 med snorkling (Heggenes et al 2011). To-tre dykkere drev parallelt med vannstrømmen over hele den 1,2 km (senere målt til 1,75 elvekilometer) lange elvestrekningen fra Lakshøl til Seljordsvatnet. Antall ørret over 40 cm ble registrert. Antall gytemoden storørret ble beregnet som middelverdien av gjentatte driv.

Gyteperioden for storørret i Vallaråi foregår ifølge lokal kunnskap i perioden fra midten av september og fram til siste del av november. Undersøkelsene viste at den mest intense gyteperioden var i månedsskiftet oktober-november.

Den årlige gytebestanden av storørret i elva varierte mellom 10 og 40 individer. Om lag 75 % av alle observasjonene var ørret på 1-2 kg, og et mindretall var ble anslått å være 3-7 kg.

4.2.2 Registrerte gyteområder

De treårige undersøkelsene avdekket fire atskilte gyteområder for storørret i Vallaråi. De samme gyteområdene var i bruk hvert år.

Det øverste området er lokalisert på østsiden av elva mellom veibrua inn til Sundsbarm kraftverk og kraftverksutløpet, og det ble rapportert at gyteaktiviteten på dette området var større enn på de nedenforliggende områdene. Samlet sett ble det vurdert at gytearealene var av varierende kvalitet, men at det ikke var mangel på gytehabitater i elva.

4.2.2.1 Faktorer som kan begrense gytesuksess

Det påpekes at overlevelsen til rogn og nyklekket yngel ikke er undersøkt, og det kan være forskjeller i overlevelse i tidlig livsfase mellom de ulike gyteområdene. Det pekes også på at effektkjøringen av kraftverket kan medføre stranding og uttørking av rogn på noen utsatte gyteområder som tørrlegges helt eller delvis ved lav vannføring. Særlig gjelder dette hvis gytingen foregår under høy vannføring, slik at ørreten prefererer de strandnære områdene med egnet gytegrus.

4.2.2.2 Kommentarer

Gitt at storørreten i Vallaråi utgjør en egen genetisk enhet, vurderes den årlige gytebestanden av storørret som kritisk lav, og risiko for negative genetiske effekter vurderes som stor. For å

avklare risikoelementene bør det gjennomføres genetiske undersøkelser av ørret i Vallaråi for å avdekke om det er en eller flere genetiske enheter.

Dersom det foregår stranding av rogn og nyklekket yngel som følge av effektkjøring og/eller lave vannføringer vil dette gjøre situasjonen enda mer kritisk. Det bør derfor utredes tiltak som avbøter dette forholdet. Heggenes et al. (2011) anbefaler en forsiktig senkning av elvebunnen på disse områdene. Dette kan imidlertid medføre en betydelig risiko for å øke permeabiliteten i elvebunnen med påfølgende usikre konsekvenser for rognoverlevelse. I tillegg vil slike inngrep kunne medføre ustabilitet i grusmassene over kortere eller lengre tid, med påfølgende økt dødelighet på rogn og yngel i inkubasjons- og klekkeperioden. En utjevning av elvebunnen vil også medføre redusert heterogenitet i skjul- og oppveksthabitatene, samt en homogenisering av strømmønstret. Dersom det skal foretas senkninger av elvebunnen anbefales derfor grundige flerfaglige vurderinger av tiltakets ringvirkninger. Dersom det kan gjennomføres uten skadelige ringvirkninger vil man kunne oppnå en økning i anvendt gyteareal for storørret.

4.2.3 Artssammensetning

4.2.3.1 Registrerte arter i Vallaråi

Fra elektrofisket i elva ble det registrert følgende fire fiskearter; ørret, ørekyt, trepigget stingsild og bekkeniøye. Ørret var dominerende fiskeart, og utgjorde 73 % av den totale fangsten. Ørekyte utgjorde 24 % av fangstene, og indikerer at denne innførte arten har etablert seg i Vallaråi. Bekkeniøye og stingsild, som er naturlig forekommende arter i Vallaråi, forekom i mindre mengder, men det påpekes at elektrofiske har en tendens til å underestimere mengden niøye ettersom det kreves en egen teknikk for å få dem opp fra substratet under avfisking (Schartum et al. 2014). Stingsilda er som regel vesentlig mindre enn årsyngel av ørret, og det er derfor sannsynlig at den blir underestimert med hensyn til antall individer. Særlig gjelder dette årsyngel.

4.2.3.2 Andre fiskearter som er registrert tidligere

I tillegg til de fire artene som ble funnet under elektrofiske nevner presten Wille (1786) at det finnes røye, sik, krøkle, ål, abbor og laue i Seljordvatnet (se nærmere beskrivelse og vurderinger nedenfor).

4.2.3.3 Kommentarer

Krøkle, sik, røye, trepigget stingsild, ørekyte og bekkeniøye har ulike økologiske betydninger for ørret. Krøkle, røye og sik er attraktive byttefisk for ørret som har vandret ut fra elva og oppholder seg i innsjøen. Ørekyte, trepigget stingsild og bekkeniøye er også velkjente byttefiskarter for ørret som lever i elva eller i deltaområdet mellom elv og innsjø, og kan således bidra til en forbedret ernæringssituasjon og vekst hos ørret før smoltifisering og overgang til et liv ute i innsjøen. Det foreligger imidlertid ingen undersøkelser som belyser fiskesamfunnet i deltaet, og i hvilken grad ørret nyttiggjør seg disse ressursene. Ørekytas betydning som næringskonkurrent til ørret bør utredes nærmere, og det antas at ørekyta utøver en konkurranse mot ørretunger i de rolige og stilleflytende deler av Vallaråi. Dette vil kunne danne grunnlag for å foreslå tiltak som favoriserer ørretunger. Det synes nærliggende å peke på at en høyere minstevannføring vil redusere elvehabitatenes egnethet for ørekyte. Det ble også funnet at ørret var den dominerende arten i strømsterke partier av elva. Det antas at årsgamle ørretunger kan begynne å utnytte stingsild- og bekkeniøyebestandene, men dette er ikke undersøkt i Vallaråi. Det anbefales derfor at det gjennomføres diettundersøkelser av ørret i alle årsklasser. I tillegg bør forekomsten av de andre omtalte artene i elv og delta utredes nærmere med egnet metodikk.

Mangfoldet av potensielle byttefiskarter i Vallaråi og i Seljordsvatnet tilsier at forholdene ligger til rette for restaurering av en livskraftig bestand. Utvidede ferskvannsbiologiske undersøkelser vil kunne gi et godt faglig grunnlag til å vurdere livsgrunnlaget for storørret i elv og innsjø.

4.2.4 Tetthet og vekst hos ørretunger

Det ble funnet store variasjoner i ungfisktetthet (alle årsklasser) både mellom el-fiskestasjonene og de tre undersøkelsesårene. Tetthetene varierte fra 5 til 140 individer pr. 100 m^2, og gjennomsnittet varierte mellom 32 og 65 individer pr 100 m^2. Disse ungfisktetthetene er i samme størrelsesorden som tilsvarende undersøkelser har vist i sammenlignbare elver i regionen (Bøelva, Heddøla og Tinnelva). Samlet sett vurderes tetthetene av ørretunger som moderat.

Veksten hos ørretungene i Vallaråi vurderes som normal eller litt sein for årsungene, og det antas at dette skyldes effektkjøringen av Sundsbarm kraftverk om sommeren. Kombinasjonen av store temperatursvingninger og lengre perioder med lav sommertemperatur vil begrense næringsopptaket og veksten hos ørret i alle årsklasser mens de lever i elva. Sammenlignet med f.eks. Bøelva og Heddøla er veksten til årsungene lavere i Vallaråi. Det ble også funnet at veksten til årsungene i Vallaråi var noe bedre i 2009 sammenlignet med 2008 og 2010, noe som antas å skyldes av vanntemperaturen var 0,9 grader høyere dette året sammenlignet med de andre.

4.2.4.1 Årsunger (0+)

Det ble funnet årsunger ved de aller fleste av de 7 el-fiskestasjonene i Vallaråi. Tettheten varierte mellom 0 og 119 individer pr. 100 m^2 ved de enkelte stasjonene gjennom alle tre årene. Den gjennomsnittlige tettheten av årsunger på de 7 stasjonene som ble e-fisket med tre gangers overfiske i 2008, 2009 og 2010 var på henholdsvis 39, 12 og 20 individer pr. 100 m^2. De fleste årsungene var i størrelsesintervallet 5-6 cm.

4.2.4.2 Eldre unger

Eldre ørretunger ble funnet ved alle el-fiskestasjonene hvert år. Tettheten varierte mellom 3 og 51 individer ved de enkelte stasjonene, mens den gjennomsnittlige tettheten av eldre årsunger i 2008, 2009 og 2010 var henholdsvis 21, 22 og 12 individer pr. 100 m^2. Kroppsstørrelsen til de fleste to-somrige ørretunger (1+) var mellom 8 og 11 cm.

4.2.4.3 Antatt størrelse ved utvandring til Seljordsvatn

Det ble nesten ikke funnet ørretunger over 15-20 cm under el-fisket i Vallaråi. Dette tyder på at ørretene vandrer ut fra elva ved denne kroppsstørrelsen. Antatt alder ved utvandring er derfor 2-3 år.

4.2.4.4 Kommentarer

En samlet vurdering av gyteområdenes fordeling og stabilitet mellom årene, samt registreringer av årsunger av ørret på hele elvestrekningen, tyder på at naturlig rekruttering foregår langs hele elvestrekningen. Det påpekes imidlertid at både tetthet og vekst synes å være moderate og til dels lave i forhold til forventet. Det er en stor svakhet i materialet at det ikke finnes gode og sammenlignbare før-data som kunne kvantifisert effektene av alle tiltakene som er gjort i elva. Det foreliggende datagrunnlaget for tetthet og vekst gir derfor grunnlag for å anta et betydelig forbedringspotensial dersom effektive tiltak gjennomføres.

I den faglige utredningen fra Høgskolen i Telemark (Heggenes et al. 2011) fremheves det flere ganger at det ikke foreligger indikasjoner på rekrutteringssvikt hos ørret i Vallaråi. Det er grunn til å utdype denne konklusjonen ettersom det er faglige grunner til å tro at både effektkjøringen, temperaturregimet og de øvrige tiltakene knyttet til kanalisering og andre inngrep i betydelig grad har virket/virker fortsatt begrensende på den naturlige rekrutteringen av ørret.

Med rekrutteringssvikt menes bortfall av en eller flere årsklasser blant ungfisk som oppholder seg i elva, og det er ikke påvist fravær av årsklasser i materialet.

Det er, som nevnt, ikke mulig å kvantifisere disse faktorene som begrenser naturlig rekruttering. Den korte storørretførende strekningen (1,75 km) tilsier at det fra naturens side har vært en begrenset størrelse på storørretbestanden. Gitt at storørreten i Vallaråi representerer en egen

enhhet, så vil alle faktorer som begrenser den naturlige rekrutteringen være av alvorlig karakter ettersom elva etter alt og dømme ikke har hatt en stor og robust bestand av storørret. Tilsvarende begrensende miljøfaktorer ville til sammenligning være mindre alvorlige dersom den storørretførende strekningen hadde vært lengre.

Videre er det slik at tetthetene av ørretunger som ble funnet ved el-fisket ikke nødvendigvis representerer bestandssituasjonen for storørrret. Med bakgrunn i de genetiske undersøkelsene som ble gjennomført i Tokkeåi og Bandak (Kraabøl et al. 2015) er det grunn til å anta at det kan være flere genetisk atskilte ørretbestander i Vallaråi. Hvis det er tilfellet så er det grunn til å anta at bestandssituasjonen for storørret er enda mer kritisk enn det som fremgår i dagens kunnskapsgrunnlag. Det anbefales derfor at det gjennomføres genetiske studier av ørret i Vallaråi for å avdekke om ørretene i Vallaråi utgjør en eller flere genetiske enheter som bør forvaltes separat.

4.2.5 Vanntemperatur

Målinger av vanntemperatur i Vallaråi har vist at lokaliseringen av driftsvanninntaket og effektkjøringen av kraftverket har stor innvirkning på vanntemperaturen gjennom året. Forløpet av vanntemperaturen i elva følger ikke naturlige rytmer, og brå forandringer med temperaturendringer på flere grader kan skje i løpet av få timer.

4.2.5.1 Økt vintertemperatur

Om vinteren er vanntemperaturen 3-4 grader høyere enn normalt, og det dannes derfor ikke is på elva. Mangel på isdekke vil kunne medføre stressrelaterte negative konsekvenser på vinteroverlevelsen hos ungfisk gjennom vinteren, men det er uvisst hvor mye dette betyr i en elv i denne klimasonen. I tillegg vil både gyte- og klekketidspunkt respondere direkte på temperaturendringer, og dette vil antakeligvis variere i forløp mellom år. Årsaken til denne kunstig høye vintertemperaturen er at Sundsbarmsvatnet har høy vannstand utover høsten og vinteren, og vanninntaket ligger såpass neddykket at det tapper vann fra dypere og tempererte vannlag helt fram til senvinteren.

4.2.5.2 Redusert sommertemperatur

Den motsatte effekten inntreffer om sommeren når magasinet fylles opp igjen. De øvre vannmassene varmes opp av høy lufttemperatur og vind, mens driftsvannet tappes fra et stadig dypere vannlag som inneholder kaldt vann. Sommertemperaturen i Vallaråi kan være 5-10 grader lavere enn normalt, og dette har negativ innvirkning på alle organismer som lever i elva. Vekstforløp, klekketidspunkt og atferd kan endres såpass mye at det medfører redusert overlevelse og produksjon av ørretunger. Samlet sett vurderes det slik at økt vintertemperatur ikke har positiv effekt på veksten fordi den er såpass lav at ørreten ikke vokser i nevneverdig grad, og at den lave vanntemperaturen utover sommeren medfører redusert vekst i den viktigste perioden som ørreten normalt vokser. En eventuell normalisering utover sensommer og høst vil sannsynligvis ikke kompensere for dette.

4.2.5.3 Kommentarer

Dokumentasjonsgrunnlaget som omfatter endringer i vanntemperatur vurderes å være såpass gode at det ikke er behov for nærmere undersøkelser av temperaturregimet gjennom året. De negative effektene av det kunstige temperaturregimet vurderes ikke til å være en kritisk minimumsfaktor som er avgjørende for ørretstammens eksistens, men en normalisering vil bidra til å øke veksthastigheten hos alle vannlevende organismer, normalisere inkubasjonstiden for egg og klekketidspunkt hos akvatiske dyr. Dersom det skal legges til rette for sportsfiske i Vallaråi så vurderes det som viktig at man unngår brå endringer i vanntemperatur i fiskesesongen. Samlet sett vurderes det slik at miljøgevinsten på det akvatiske miljøet, samt den framtidige opplevelses og rekreasjonsverdien til Vallaråi vil øke dersom temperaturregimet ble normalisert. Det anbefales derfor å utrede mulighetene for å bygge om vanninntaket i Sundsbarmsvatnet slik at det tapper overflatevann uavhengig av magasinets fyllingsgrad.

4.3 Undersøkelser av gytebestand for ørret i øvre del av Bøelva

Hele den 1,8 km lange storørretførende elvestrekningen fra utløpet og ned til Herrefoss (oppstrøms vandringshinder) ble undersøkt ved dykking den 28. november 1994. På dette tidspunktet var det meste av gytingen over, men gytegropene ble registrert. Den undersøkte elvestrekningen ble karakterisert ved at den hadde mange og «svært gode» gyteplasser. Gytegroper etter storørret ble funnet fra de øvre deler i utløpet og ned til Hagadrag. Sistnevnte område ble omtalt som et nøkkelområde for storørret. Til sammen ble det registrert «flere titalls gytegroper» etter storørret. Ved Hagadrag var gytegropene til dels overlappende og derfor vanskelig å kvantifisere.

4.4 Plan for rehabilitering av elvehabitat i Vallaråi

Høgskolen i Telemark har på oppdrag av Skagerak kraft AS utarbeidet en plan for rehabilitering av elvehabitatet i Vallaråi (Heggenes et al. 2012). Tiltaksforslagene er basert på resultatene som framkom under de tidligere gjennomførte fiskebiologiske undersøkelsene (Heggenes et al. 2011, se også kapittel 4.2).

Hovedmålsetningene for tiltaksforslagene er å øke oppvekstforholdene for ørret, og at gyteområder ikke er begrensende faktor for naturlig rekruttering i Vallaråi. Videre er det lagt vekt på at tiltakene ikke skal favorisere livsbetingelsene for ørekyte, og at fortsatt effektkjøring av Sundsbark kraftverk ikke medfører ekstra dødelighet hos ørretunger. Det er også lagt til grunn at tiltakene ikke skal medføre oppstuving av vann med påfølgende reduksjon i fallhøyde for kraftverket, og at flomfaren ikke øker.

Følgende tiltak ble foreslått:

Senke bunnivået på aktuelle gyte- og oppvekstområder: På svært lave restvannføringer, som oftest i februar, er det observert at noen mindre gyte- og oppvekstområder blir helt eller delvis tørrlagte. I øvre del av elva foreslås en senkning av grusør ved tunellutløpet for å rehabilitere funksjonaliteten til gyteområdet. Tilsvarende senkninger av elvebunnen foreslås lengre nedover i elva for å unngå stranding av ungfisk. Risikoen ved disse tiltakene omtales, og det anbefales at effektene i første omgang må overvåkes.

Etablering av motstrøms «kiler» i forbygde elvekanter i kombinasjon med grovsteinede buner: Tiltaket har til hensikt å bryte opp de rettlinjede elvekantene og er spesielt tilpasset de lokale forholdene i Vallaråi. Kilene og bunene (steingrupperinger) er tenkt å ha en utforming som gir økt areal på egnede kantsoner, mer strukturell variasjon og at det ikke skapes egnede arealer for ørekyte (kiler med oppstrøms orientering).

Steinsettinger ute i elva: Disse tiltakene har også til hensikt å øke den strukturelle variasjonen i områder med finmateriale, og i særlig grad langs bunnen ute i elvekanalen. Steinsettingene anbefales å ha en lav profil og 2/3 nedgravd i bunnsubstratet for å bli stabilisert. Det anbefales overvåkning av tiltaket fordi massetransport i elva kan redusere effekten av steinsettingene.

Økt vekst for ørret: Med bakgrunn i de observerte temperatursvingningene som følger av effektkjøringen av Sundsbarm kraftverk påpekes mulighetene for å øke sommertemperaturen (i vekstsesongen) ved å gjøre tekniske tilrettelegginger som gir overflatetapping fra Sundsbarmsmagasinet. Det anbefales en nærmere vurdering av de teknisk-økonomiske aspektene ved dette, og at relevante fagmiljøer bør utrede denne muligheten.

4.4.1 Kommentarer

Innfallsvinkelen til å utarbeide en tiltaksplan bør ha en bredere fagprofil hvis den skal være relevant i en revisjon av vilkårene, og det bør ikke legges føringer og begrensninger fra regulanten. Den foreliggende planen og tiltaksbeskrivelsene vurderes som gode når de sees i lys av at planen ikke skal påvirke elvas hovedstruktur, kraftproduksjonen (oppstuving av vann på undervannsnivå) og flomfaren i elva. Det tas også for gitt i planen at kraftverket fortsatt skal effektkjøres. Føringene har imidlertid ført til at det foreslås tiltak som er lite utprøvd, har usikker effekt og som kan virke til dels motstridende. En senkning av elvebunnen anses som et særlig risikofylt tiltak ettersom elvebunnens tetningslag i øvre del av elva vil kunne forstyrres. Konsekvensene av dette må utredes nærmere før det iverksettes. Et mulig utfall er at grusmasser i øvre deler av elva vil transporteres nedover og dermed redusere effektene av de strukturelle tiltakene lengre nedstrøms.

Dersom de nevnte føringene viser seg å bli gjeldende i det videre arbeidet med vilkårsrevisjonen anbefales det å undersøke mulighetene for å øke den storørretførende elvestrekningen. Dette kan gjøres ved å etablere fiskepassasjer ved Laksehølfoss og i Satajuvet (eventuelle flere vandringshindringer bør også undersøkes).

Innen lakseforvaltningen er det fortsatt vanlig å øke den lakseførende elvestrekningen i slike tilfeller. Fra miljømyndighetene er det imidlertid en mer restriktiv innstilling enn tidligere, og tiltaket må derfor begrunnes godt. I Vallaråi er begrunnelsen som følger: Dersom gytebestanden på dagens storørretførende elvestrekning viser seg å være faretruende lav med hensyn til langsiktig levedyktighet, og det synes vanskelig å oppnå ønskede resultater ved å rehabilitere elvehabitatet, bør dette tiltaket vurderes. Det foreslås derfor å utrede potensialet for økt storørretproduksjon i Vallaråi ved å etablere fiskepassasjer bl.a. ved Lakshølfoss og Satajuvet. Dette tiltaket vil kunne kompensere for reguleringseffektene som er rådende nedenfor Lakshølfossen, i tillegg medføre en vesentlig større miljøgevinst enn hva som kan oppnås ved tiltak gjennom borfall av effektkjøring og habitattiltak. Videre vil en eventuell åpning av elvestrekningen forbi fossene ikke medføre introduksjon av en ny art (slik tilfellet hadde vært hvis det hadde vært laks) til øvre deler av Vallaråi (og Flatsjø). Tiltaket bør imidlertid utredes for følgende forhold: 1) Konsekvenser for fiskebestander og fiskeutøvelsen ovenfor Lakshølfoss, 2) Risiko for spredning av fiskesykdommer og 3) Nærmere opplysninger om fisketrappa som ble bygd i Lakshølfoss tidligere. Det bemerkes også at dette tiltaket har vært gjennomført tidligere i form av fisketrapper (se kapittel 2.1.1).

5 Oppsummering av lokal kunnskap

5.1 Opplysninger om fiskefaunaen i Seljordsvatnet

Presten Hans Jacob Wille ga ut boka «*Beskrivelser over Sillejords Præstegield*» i 1786, og her nevnes flere fiskearter med lokalnavn. Det er knyttet en viss usikkerhet til nedtegnelsene, og det gis derfor en generell faglig vurdering av opplysningene.

Ålen omtales som tilstedeværende i Seljordsvatnet, men den ble ikke utnyttet som matressurs fordi «*den holdes for å være Ormens Broder*». Den fanges av og til med «*Vod*» eller fiskestang. Det er litt uklart hva som menes med «*Vod*», men det kan ha sammenheng med vading ut i vassdraget under fangsten (jfr. Aasen 1873). Den største ålen som er fanget oppgis til 2 alens lengde (tilsvarer 1,26 m). Ålebestanden i Seljordsvatnet var betydelig høyere for noen tiår siden, og den ble beskattet ved lystring med gaffel og bruk av såkalte «stegler» (agnede kroker på line som ble lagt ut i vannet). Det ble fanget mest ål rundt Bjørgeøyene ved Seljord, og den ble oftest fanget i ytre deler av dagens deltaområde (Olav Bjørge, pers.medd).

Ørekyta omtales om «*Aae-Koot*» eller «*Øre-Tyte*», og det tidligere latinske artsnavnet *Cyprinus aphya* oppgis i teksten (Wille 1786, side 83). En alternativ tolkning av lokalnavnet «*Aae-Koot*» er krøkle. Det er godt kjent at det ble foretatt bevisste utsettinger av ørekyte i Telemark for noen tiår siden, og ifølge lokal kunnskap den ble satt ut i Sundsbarm for å øke næringstilgangen til ørret. Derfra har den kommet ned i Seljordsvatnet (Olav Bjørge, pers.medd). Dessuten er det kjent at krøkle betegnes som «kot» i Telemark. I Norsjø og nedre deler av Bøelva ble gytevandringen hos krøkle omtalt som «*kot-tida*» (H. Kiland, pers.medd.). Forvirringen omkring lokale navn skyldes antakeligvis begrenset kunnskap i fiskebiolog i eldre tider.

Laue omtales av Wille (1786, side 83) som «*blekker*», og den ble fanget under garnfiske. Det latinske artsnavnet *Cyprinus alburnus* oppgis også i teksten, og dette er det opprinnelige artsnavnet som ble gitt til denne arten av Carl von Linneaus i 1758 (i dag: *Alburnus alburnus*). Det foreligger ingen informasjon om denne arten blant lokalbefolkningen, og det er derfor lite sannsynlig at det noensinne har vært laue i Seljordsvatnet.

Røye omtales som «*flas-røye*» og opplyses å forekomme hyppigst i området mellom Garvig og Strond. Den typiske kroppslengden var mellom 6 og 8 tommer (tilsvarende 15-20 cm). Hunnfiskene omtales som hvit-blå i fargene med «*carmosin-røde*» finner, mens hannene var rødflekkete. Det er kjent at det finnes en røyetype som er blek i kroppsfargene i Seljordsvatnet, og den kalles lokalt for «bleike» eller «bleik» (http://matartikler.com/2014/kultivering-av-fisk-lonner-seg/). Den er hvit i kjøttet og veier normalt i underkant av 100 gram. I sjeldne tilfeller er det fanget individer på 200 gram (Olav Bjørge, pers.medd).

Sik omtales som en fiskeart som ble beskattet. Den ble saltet, vindtørket og benyttet som matforråd gjennom vinteren. Se også nærmere omtale av sikfiske i kapittel 5.3.3.

Abbor (lokalnavn; tryte) omtales som småvokst i Seljordsvatnet, men store individer på 700-800 gram forekommer (Olav Bjørge, pers.medd).

Storørret betegnes som «*Laxhøl-fisk*» etter fisket som foregikk i Lakshøl i Vallaråi. Fiskerettighetene tilhørte prestegården. Den største ørreten som ifølge Wille ble fanget i denne hølen var 14 «*skaalpund*» (tilsvarende ca. 7 kg) tung og 1,5 alen (tilsvarende 94 cm) lang. Denne ørretformen omtales atskilt fra annen ørret som forekommer i fjellvannene (*Field-Ørred*) og i elvene som drenerer gjennom dalførene for øvrig (*Hvid-Ørred*). Det er for øvrig kjent at det er fanget atskillig større ørreter i Vallaråi (Hansen, H., pers.medd).

Krøkla ble introdusert til Seljordsvatnet fra Norsjø for noen tiår siden. Den ble transportert i store melkespann med bil. Den har i dag etablert stor bestand, og storørret som fanges under krøklas

gytetid i perioden mellom ca. 12. og 25. mai har mye krøkle i munn, svelg og mage (gulpes opp). Ørreten følger stimene av krøkle som vandrer opp mot Seljord i mai (Olav Bjørge, pers.medd).

Bekkeniøye og stingsild er kjent blant lokalbefolkningen. Niøye ble observert i Vallaråi under bading, og stingsild observeres ved noen anledninger langs strandkanten (Olav Bjørge, pers.medd).

Kanadisk bekkerøye ble satt ut flere steder i Norge over lang tid, og det er kjent enkelte fangster i storruse i Seljordvatnet for noen år siden. Den er ikke fanget i løpet av de siste årene (Olav Bjørge, pers.medd).

Det ble fanget ett eksemplar av gjedde i storruse i juni 2015. Hanngjedda målte 5,5 kg og 90 cm, og var tilnærmet helt utgytt med rester av melke i gonadene (Olav Bjørge, pers.medd). Det er usikkert om gjedda har etablert seg i Seljordsvatnet i dag, men det omtales som lite trolig.

5.1.1 Kommentarer

Opplysningene om fiskefaunaen som oppgis av Wille vurderes som sparsomme og usikre. Artene er viet liten plass, noe som kan tyde på at de også er overfladisk behandlet og kan være preget av misforståelser. Tolkningen av lokalnavnet «*Blekker*» er særlig usikkert, og det anses som mest sannsynlig at dette refererer til trepigget stingsild istedenfor laue. Stingsild finnes i dag i Seljordsvatnet og i Vallaråi, og det er grunn til å tro at den koloniserte vassdraget ved naturlig innvandring. Alternativt kan lokalnavnet ligne på «bleike», som er en røyeform som gjerne er småvokst og blek i kroppsfargen. Wille oppgir imidlertid dens kroppsstørrelse til å være kortere enn en finger, noe som er en sterk indikasjon på at det dreier seg om trepigget stingsild.

Det er også usikkert hvilken fiskeart som omtales med lokalnavnet «Aae-Koot». Forstavelsen «*Aae*» betyr antakeligvis «å», eller elv/bekk, og at denne arten kunne observeres i tilløpsbekker/-elver. «*Koot*» er et kjent lokalnavn på krøkle, og den er i likhet med ørekyta kjent for å søke opp i rennende vann for å gyte om våren. Lokalnavnet kan således passe på begge disse artene, men ettersom det er kjent i lokalmiljøet at både ørekyte og krøkle ble introdusert i nyere tid anses dette som uavklart.

Bekkeniøye omtales ikke av Wille. Det kan skyldes at han ikke kjente til dens eksistens i vassdraget, eller at den ikke ble betraktet som fisk (dette er også taksonomisk riktig). Det vurderes som overveiende sannsynlig at den har kolonisert vassdraget ved naturlig innvandring, og at den ble oversett av Wille fordi det ikke ble lagt tilsvarende vekt på fiskefaunaen sammenlignet med andre tema.

Omtalene av de tre ørret-formene viser også en del taksonomisk usikkerhet hos Wille, og bidrar til inntrykket om at fiskefaunaen ble beskrevet på en overfladisk måte.

Lokalkunnskapen som er innhentet fra Olav Bjørge angir med stor sikkerhet de riktige artsforekomstene i Seljordsvatnet i dag.

5.2 Opplysninger om storørretfisket i Seljordsvatnet

I boka «Fisk og fiske fra fjord til fjell i Telemark» omtales grunneier Arne Nes fra Nes i Seljord som en avde mest kjente og erfarne storørretfiskerne på Seljordsvatnet, og fisket var en del av gårdsbruket. Han ble intervjuet om sine fangster av forfatteren, og han hadde til sammen 70 års fiskeerfaring i 1995. Han benyttet for det meste garn, men oter, not og stang ble også brukt under sitt fiske.

Vanligvis hadde han to-tre garn (maskevidde 10 omfar, tilsvarende 63 mm) stående ute på faste plasser fra begynnelsen av august til slutten av september. Til sammen blir dette en årlig fiske-innsats på 120-180 garnnetter. Garna stod ute i vannet kontinuerlig, men de ble kontrollert og rengjort hver dag. Nes oppga en gjennomsnittlig årsfangst på 30-40 ørreter, og disse veide fra 3,5 kg og oppover. De fleste veide 7-8 kg. Den beste fangsten på ei fiskenatt fikk han natt til 4. september 1995; seks ørreter med samlet vekt 42,5 kg. De to største veide henholdsvis 11 og 13 kg (**Tabell 2** og **Figur 4**). Gjennomsnittsvekten var 7 kg.

***Tabell 2**. Oversikt over sikre fangster av storørret fra Seljordsvatnet i perioden 1990-1995 (kilder; Andersen 1995 og avisa Vardens storfiskregister).*

Fangsttidspunkt	Sted	Vekt	Redskap	Fisker
August 1994	Seljordsvatnet	14,2	Garn	Arne Nes
1990	Seljordsvatnet	14,0	Garn	Arne Nes
August 1995	Seljordsvatnet	13,8	Garn	Arne Nes
4. september 1995	Seljordsvatnet	13,0	Garn	Arne Nes
4. september 1995	Seljordsvatnet	11,0	Garn	Arne Nes
1990	Seljordsvatnet ved Garvikstrondi	9,0	Garn	Einar Straume
Pinsa, 1995	Seljordsvatnet ved Garvikstrondi	8,0	Garn	Ukjent [1)]
Juni, 1995	Seljordsvatnet ved Garvikstrondi	7,5	Garn	Hans-Arne Haugen
Juni, 1993	Seljordsvatnet ved Seljord camping	4,4	Stang	Erik Halmrast
16. juni 1991	Seljordsvatnet	4,1	Stang	Reidar Hage

1) Kilde: Torfinn S. Andersen. Fisk og fiske fra fjord til fjell i Telemark. Side 205.

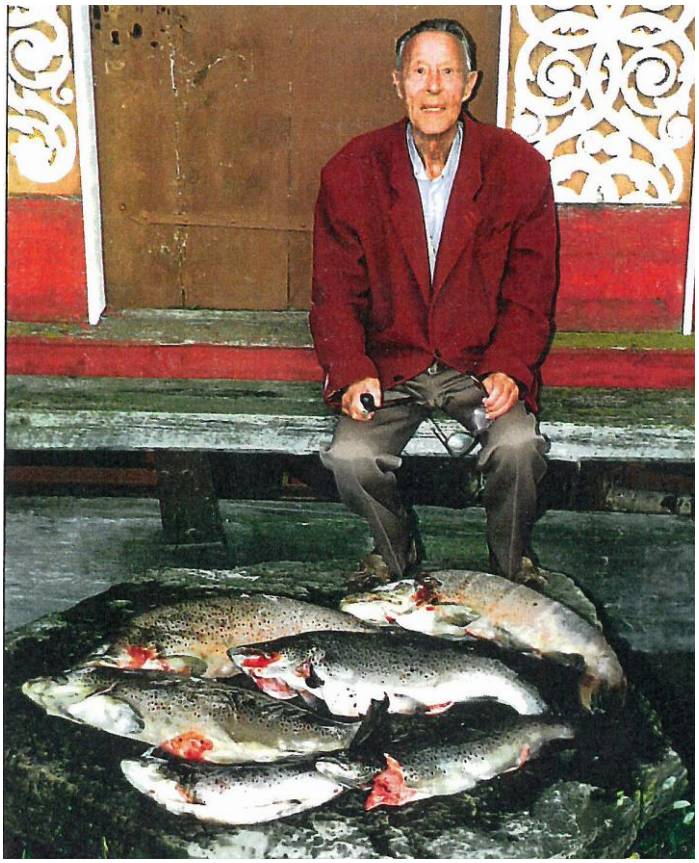

***Figur 4**. Storørretfangsten til Arne Nes som ble gjort natt til 4. september 1995. Snittvekt på 7 kg, og de to største storørretene veide 11 og 13 kg (kilde; Andersen 1995).*

Arne Nes oppga at han til sammen hadde fanget om lag 2000 ørreter på garn i Seljordsvatnet i løpet av 70 fiskesesonger fram til og med 1995. I august 1995 fikk han sine to største ørreter på 13,8 og 14,2 kg.

Det opplyses også fra eieren av Garvikstrondi Camping, Sveinung Haugen, at interessen for sportsfiske på 1990-tallet var meget stor, og flere fangster av ørreter på 1-2 kg tilsier også at dette var ørreter som ble fanget på ulike redskapstyper i løpet av deres første leveår før kjønnsmodning ute i innsjøen. Øvrige storørretfangster som refereres i boka er i sin helhet oppgitt i **Tabell 2 (**se også **Figur 5)**.

I et intervju i 2014 (http://matartikler.com/2014/kultivering-av-fisk-lonner-seg/) forteller Olav Bjørge junior at han har fanget storørret på 14,5 kg i Seljordsvatnet, og dette ble bekreftet gjennom telefonsamtale med Olav Bjørge den 11. februar 2016. Han fortalte også om en storørret på 18 kg som ble tatt på stang (dorging) utenfor Sinnesodden. Fangsten ble gjort anslagsvis i 1920-1930-årene av en mann ved navn Skogheim.

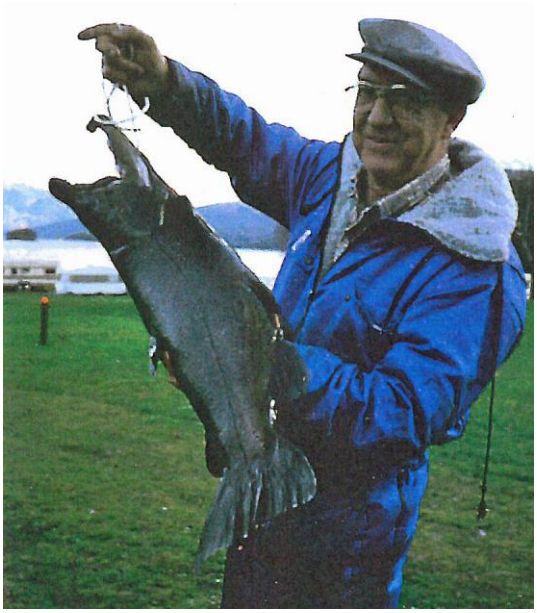

Figur 5*. Einar Straume med storørret på 9 kg som ble tatt på garn i Seljordsvatnet i 1990 (kilde; Andersen 1995).*

5.2.1 Kommentarer

Storørretfangstene som oppgis i perioden 1990-1995 (**Tabell 2**), samt opplysningene fra Arne Nes, tilsier at det var en bestand av storvokste individer i Seljordsvatnet på 1990-tallet. Det vurderes som sannsynlig at bestandssituasjonen er om lag den samme i dag.

Forekomsten av ørret, og storørret spesielt, vurderes å være et resultat av naturlig innvandring etter siste istid. Dette understøttes av fiskefaunaen for øvrig i Seljordsvatnet. Det synes videre å være en regulær forekomst av individer som har kroppsvekter godt over 10 kg, og samlet sett tilsier dette at bestanden bør betraktes som spesielt verdifull i forvaltningssammenheng. I tillegg er bestandsstørrelsen kritisk lav, og effektive tiltak bør snarlig iverksettes for å unngå genetiske skadeeffekter.

Når disse dokumenterte fangstene sammenholdes med eksisterende kunnskap om en lav årlig gytebestand i Vallaråi er det åpenbart at beskatningen er for stor. Det foreslås derfor å innføre fredning av storørret i både Seljordsvatnet og i Vallaråi (både sportsfiske og uttak av stamfisk) inntil man har fått en bedre oversikt over situasjonen. Høstingsbasert fiske bør ikke tillates før gytebestanden vurderes å være høstbar. Dette betyr at garnfiske med grove maskevidder må

totalforbys over hele innsjøen. I Vallaråi og Seljordsvatnet kan det imidlertid tillates et fang-og-slipp basert stangfiske etter nærmere angitte vilkår og overvåkningsmetoder. Det vurderes som viktig å opprettholde et sportsfiskermiljø som utgjør en pressgruppe inn mot den forestående vilkårsrevisjonen. Begrunnelsen for dette er at vilkårsrevisjoner gjøres for å rette opp skader og ulemper som er påført allmennheten.

5.3 Andre opplysninger om fisk og fiske i tilknytning til Seljordsvatnet

5.3.1 Ørretfiske i Bygdaråi

Arne Nes forteller også om teinelagsfiske etter ørret i Bygdaråi før den ble regulert (Andersen 1995), og dette ble bekreftet under samtale med Sigurd Telnes fra Seljord. Teinene ble satt ut i elva på kveldstid og tatt opp igjen om morgenen, og i årene frem til reguleringen fanget han etter eget utsagn «*mangfoldige tusen ørreter i Bygdaråi*». Ørreten i denne elva var tydeligvis ganske småfallen, og han oppgir at det gikk 4-5 individer pr. kilo (tilsvarende 200-250 grams ørreter). Den beste fangsten han fikk var 325 ørreter på ei natt. Det er også kjent at det ble fanget mye fisk i de små sidebekkene til Bygdaråi omkring 1900 (Flatin 1945, side 628-629).

Nes drev også litt notfiske etter sik i Seljordsvatnet, og han fikk enkelte storørreter under dette fisket også.

5.3.2 Kultiveringsarbeidet i Seljordsvatnet 1995-2014

Kultivering av ørret i Vallaråi foregikk allerede i 1819. Sigurd Telnes fortalte under telefonsamtale den 11. februar 2016 om en oppdrettskum som ble anlagt på prestegardsjordet, og at denne fikk vanntilførsel (og avløp) til Vallaråi. Hensikten var å drive kultivering av ørret, men det foreligger ingen informasjon om omfanget av fiskeutsettingene.

Olav Bjørge har på vegne av grunneigarlaget drevet fiskekultivering i Seljordsvatnet i nesten 20 år. Han startet opp i 1995 med å sette 20 stk flytegarn (6 meters høyde) og fanget tusenvis av småsik gjennom en fireårsperiode. I 1998 fikk de tilsagn om bygdeutviklingsmidler og gikk til innkjøp av båt, motor, båthus og en 10 meters storruse. I de første årene ble det tatt ut 4-5 tonn med sik i året, og de tømmer rusa for sik hver fjerde dag. I dag har det årlige fangstutbyttet sunket til om lag 400-500 kg. Siken selges til hoteller, gårdsutsalg og privat konsum. I et intervju i 2014 fortalte han om kultiveringsarbeidet. I 1995 var det kun 1 av 10 fangede ørreter i Seljordsvatnet som var av god kvalitet, og de var «hvite i kjøttet og med mye mark». I 2014 var ørretene av god kvalitet, og det var kun 1 av 20 fangede ørreter som var klassifisert som dårlig kvalitet (http://matartikler.com/2014/kultivering-av-fisk-lonner-seg/). Kultiveringsarbeidet har derfor gitt målbare effekter på både sik- og ørretbestanden.

Bjørge nevner også at siken har forbedret sin kvalitet innenfor samme tidsperiode. I 1995 var gjennomsnittsvekten 100 gram, mens den i 2014 ble oppgitt til å være 200-300 gram og av god kvalitet.

5.3.3 Sikfiske i Vallaråi

I boka Seljord II (Flatin 1945) omtales sikfisket i Vallaråi på følgende måte: «*Når siken leikar i Lakshylfoss tek dei han på sloe når han vil nedatt i vatne*». Dette tyder på at siken hadde gyteplasser helt opp til fossefoten i Lakshølen. Olav Bjørge senior drev notfiske etter sik i Vallaråi. Nota ble trukket med hestekjerrer, og det opplyses at siken var av samme kvalitet som de ser i dag etter 20 års kultiveringsinnsats (Andersen 1995).

Etter reguleringen sluttet imidlertid siken å gå opp i Vallaråi, og den antas å gyte andre steder i Seljordsvatnet. I de første fire-fem årene etter oppstarten av Sundsbarm kraftverk var det vanlig at kraftverket ble slått av i helgene. Store mengder sik vandret opp i Vallaråi i løpet av helgene i slutten av oktober og utover november, men forsvant igjen da kraftverket ble slått på igjen i begynnelsen av uka. Etter hvert ble kraftverket kjørt kontinuerlig, og da opphørte sikvandringene i elva (Olav Bjørge, pers.medd). Det er grunn til å tro at det var temperaturendringene i elva om høsten som var årsaken til at siken ikke kunne gyte i elva etter reguleringen. På denne tiden av høsten var Sundsbarmsmagasinet fullt, og tapping av vann fra dypere og varmere vannlag medførte sannsynligvis en vanntemperatur som var høyere enn sikens preferanser, og at den dermed fant alternative gyteplasser i innsjøen.

6 Kunnskapsbehov

De tidligere gjennomførte fiskebiologiske undersøkelsene i Vallaråi danner en relativt god kunnskapsbase for ørret generelt, og undersøkelsene har gitt betydelige bidrag til å utarbeide en diagnose/påpeke bestandsbegrensende flaskehalser i elvesystemet. Tiltaksplanene er imidlertid gjennomført uten at miljøbasert vannføring er vurdert, og de har derfor en begrenset verdi opp mot vilkårsrevisjonen. Tiltaksplanen bør derfor avventes til det innhentes et bredere kunnskapsgrunnlag, og den bør i tillegg ha en profil som i større grad er i samsvar med formålet med vilkårsrevisjoner. Den bør derfor ikke være begrenset av regulantens føringer.

Nedenfor gis en kort omtale og begrunnelse for å gjennomføre videre undersøkelser av begrensende faktorer (diagnose) for storørreten i Vallaråi og Seljordsvatnet.

- Genetiske studier på ørret: Det er uavklart hvorvidt ørretunger i Vallaråi utgjør en eller flere genetiske enheter. Det bør derfor gjennomføres genetiske studier for å avklare den genetiske strukturen hos ørret. En utvidet undersøkelse som også inkluderer ørret fanget i Seljordsvatnet bør også vurderes gjennomført.

- Miljøbasert vannføring og fysiske habitattiltak: Vannføringen på den storørretførende elvestrekningen i Vallaråi er bestemt av kraftverksdriften, og det foreligger ingen bestemmelser om minstevannføring. Det bør derfor utredes hvilke muligheter og handlingsrom som foreligger til å innføre en pålagt miljøbasert vannføring som sikrer gode livsbetingelser for alle livsstadier hos ørret som befinner seg i elva (ungfisk og gytefisk). Utredningen bør fokusere på optimalisering av vandrings- gyte- og oppvekstforhold i elva, og den bør sees i sammenheng med eventuelle tiltak som skal gjennomføres.

- Økt storørretførende elvestrekning: Den naturlige storørretførende elvestrekningen er 1,75 km, og Lakshølfossen utgjør et naturlig vandringshinder (det var tidligere en fisketrapp i Lakshølfossen). Denne elvestrekningen er relativt kort og sterkt påvirket av kraftverksdriften, og det vurderes foreløpig som vanskelig å oppnå en storørretbestand som både er livskraftig og høstbar selv om driften av Sundsbarm kraftverk blir mer miljøvennlig og at det gjennomføres en justert tiltaksplan. Dersom det gjenoppbygges en fiskepassasje forbi Lakshølfossen og eventuelt andre vandringshindringer opp til Flatsjø vil storørreten kunne få tilgang til ytterligere 3 km i Vallaråi og 1,3 km i Grunnåi. Disse gyte- og oppvekstområdene har etter alt og dømme bedre habitatkvaliteter enn dagens storørretførende elvestrekning. En foreløpig befaring på deler av strekningen har indikert at elvestrekningen er godt egnet til gyting og oppvekst for ørret selv om den er karakterisert som sterkt modifisert (se **Vedleggene 1-10**). Eventuelle begrensende faktorer fra reguleringene i denne delen av vassdraget bør utredes. Det anbefales derfor at det foretas en nærmere utredning av miljøgevinster og –ulemper ved å øke den storørretførende strekningen forbi Lakshølfossen. Det anbefales videre at det utarbeides en tilnærming til gytebestandsmål for storørret for elvestrekningen nedenfor og ovenfor Lakshølfossen.

- Bunndyrundersøkelser: Kunnskapsbehovet knyttet til bunndyrfaunaen i Vallaråi og deltaområdet er mangelfull, og det anbefales derfor at det gjennomføres studier som kartlegger artsmangfoldet, strandingsproblematikk i forbindelse med effektkjøring av kraftverket og artsgruppenes økologiske betydning for ørret og andre fiskearter i elva.

- Diettundersøkelser hos ørret: Ørretens utnyttelse av bunndyr og fisk i elv og innsjø er ikke undersøkt. En slik undersøkelse vil kunne belyse den økologiske betydningen av bekkeniøye og trepigget stingsild i elv og deltaområde, samt i hvilken grad krøkle, sik og røye inngår i dietten til ørret ute i Seljordsvatnet. Undersøkelsene bør omfatte mageprøver fra ørret i ulike alders- og størrelsesgrupper som er fanget gjennom ulike tider av året. I tillegg til direkte mageundersøkelser anbefales det også bruk av stabile isotoper

for å få et bredere innblikk i ørretens diettvalg. Disse undersøkelsene bør sees i sammenheng med et prøvefiske (se kulepunkt nedenfor).

- Prøvefiske i Seljordsvatnet og deltaområdet: Det foreligger lite oppdatert kunnskap om fiskesamfunnet i Seljordsvatnet og i deltaområdet i nedre deler av Vallaråi. Det anbefales derfor at det gjennomføres et omfattende prøvefiske med standardiserte metoder for å kartlegge artsfordelingen, alders- og størrelsesstrukturer, romlig fordeling av de ulike artene, alders- og vekstforhold og parasittforekomster. For å supplere materialet som skal analyseres kan storrusa også benyttes. I tillegg til standardisert prøvefiske bør det gjennomføres elektrisk fiske i utvalgte deler av deltaet og strandsona i Seljordsvatnet, samt nedre deler av Vallaråi.

- Potensialet for bedre sportsfiske i elv og innsjø: Dersom det er ønskelig å oppnå forbedrede fiskemuligheter for sportsfiske i elv og innsjø bør dette utredes slik at tiltakene kan tilpasses. En slik tilnærming vil kreve at storørretbestanden (og eventuell andre ørretbestander i vassdraget) blir såpass stor at den kan beskattes. Dette betyr at målsetningene og tiltakene som utarbeides i vilkårsrevisjonen bør skille mellom hva som kreves for å oppnå en levedyktig bestand og en høstbar bestand. Med sportsfiske etter storørret i dette vassdraget menes først og fremst elvefiske med stang i Vallaråi og dorgefiske fra båt på Seljordsvatnet, men andre sportsfiskemetoder bør også hensyntas i den grad de er aktuelle for området.

- Økonomiske ringvirkninger av storørretfiske: Betydningen av at Seljordsvassdraget blir en attraktiv sportsfiskedestinasjon for ulike grupperinger av sportsfiskere bør utredes for å synliggjøre de samfunnsmessige betydningene av forbedrede fiskemuligheter.

- Utrede andre ørretbestander i Seljordsvatnet: Det er kjent at nedstrøms gytende storørret fra Seljordsvatnet har brukt Bøelva som gyte- og oppvekstelv. Statusen til denne bestanden er ikke godt nok undersøkt i nyere tid, men i en undersøkelse som ble gjennomført i 1994 ble elva ned til Herrefoss (1,8 km) undersøkt ved dykking, og det ble konkludert med at elva har usedvanlig mange og gode gytearealer for stor og mindre ørret (Heggenes & Dokk 1995). Det bør derfor foretas en ny kartlegging av bestandsstatus, flaskehalser og potensial for forbedringer. Bygdaråi, som ble tilnærmet tørrlagt etter reguleringen, bør også undersøkes med hensyn til flaskehalser og muligheter. Samlet sett vil disse gyte- og oppvekstelvene kunne gi et betydelig bidrag til områdets verdi som sportsfiskedestinasjon dersom de kan utnytte sine potensial. Særlig gjelder dette Seljordsvatnet. Dessuten har disse ørretbestandene en tilsvarende høy forvaltningsmessig verdi, og ifølge lokal kunnskap er nå den utløpsgytende ørretbestanden i Bøelva sterkt redusert. I Bygdaråi er bestanden omtalt som utradert som følge av reguleringen, og det kan derfor være aktuelt å gjenoppbygge en ny ørretbestand i denne elva.

7 Konklusjoner

Samlet sett foreligger det en betydelig mengde kunnskap av både fiskefaglig og lokalhistorisk verdi i Vallaråi, Bygdaråi og Seljordsvatnet. Med bakgrunn i denne gjennomgangen av kunnskapsgrunnlaget settes det opp følgende delkonklusjoner:

7.1 Delkonklusjoner

- Ørretbestandene i Seljordsvatnet vurderes foreløpig å bestå av flere bestander med naturlig innvandringshistorikk, og de har derfor en spesielt stor verdi som innlandsfisk. De bør derfor hensyntas og forvaltes som om det var laks i et nasjonalt laksevassdrag.

- Storørretbestanden i Vallaråi har, både før og etter utbyggingen, sine viktigste gyte- og oppvekstområder på en elvestrekning på 1,75 km. Hele elvestrekningen, og dermed også rekrutteringsområdet for bestanden, er sterkt modifisert som følge av reguleringen. Det synes vanskelig å rehabilitere elvehabitatene i såpass stor grad at de vil gi livsgrunnlag for en levedyktig og høstbar bestand.

- Etableringen av Sundsbarm kraftverk har forringet gyte- og oppvekstforholdene for både ørret og sik i Vallaråi som følge av kanalisering, senkning og homogenisering av elveleiet, endret vannføringsregime, effektkjøring av kraftverket og unaturlige svingninger i vanntemperaturen. Samlet sett vurderes disse inngrepene/miljøpåvirkningene å være av alvorlig karakter ettersom storørretoppgangen er fåtallig og oppgangen av sik har bortfalt. En tiltaksplan bør vurdere alle disse faktorene uten partiske føringer.

- Nyere undersøkelser har vist at det fortsatt foregår varierende rekruttering av ørret under dagens forhold, og forbedringspotensialet vurderes å være betydelig ved å bedre de nevnte miljøforholdene i elva. Det vurderes likevel som lite sannsynlig at storørretbestanden kan bli både levedyktig og høstbar dersom gyte- og oppvekstområdene ovenfor Lakshølfossen forblir utilgjengelige.

- Det foreslås fredning av storørret i både Seljordsvatnet og i Vallaråi (både sportsfiske og uttak av stamfisk) inntil man har fått en bedre oversikt over situasjonen. Høstingsbasert fiske bør ikke tillates før gytebestanden vurderes å være høstbar. Dette betyr at grunneigarlaget bør forby garnfiske med grove maskevidder over hele innsjøen.

- Miljøforholdene i Seljordsvatnet vurderes å være tilstrekkelig gode til å øke rekrutteringen av storørret i Vallaråi. Det pekes spesielt på forekomstene av krøkle, sik og røye ute i de frie vannmassene og dypere områder. Tilstedeværelse av flere byttefisk-arter medfører at næringstilgangen til storvokste og fiskespisende storørret blir mer stabil enn om det kun var en tilgjengelig byttefisk-art. Fiskesamfunnet i Seljordsvatnet bør kartlegges.

- Kunnskapsbehovet er i første rekke knyttet til 1) genetisk struktur hos ørret i Vallaråi, 2) en vurdering av miljøbasert vannføring i Vallaråi, 3) gevinsten ved å øke den storørretførende strekningen i Vallaråi videre opp mot Flatdal og 4) en grundig fiskebiologisk undersøkelse av fiskefaunaen i hele Seljordsvatnet. Det vises for øvrig til de foreslåtte tiltaksplanene som er utarbeidet av Faun Naturforvaltning og Høgskolen i Telemark, og at disse utvides til å inkorporere ny kunnskap om hele vannsystemet.

- Bygdaråi var ifølge lokal kunnskap en viktig og produktiv elv for ørret i Seljordsvatnet. Vassdragsreguleringene medførte at denne elva er tørrlagt og uten nevneverdig reproduksjon av ørret. Tilbakeføring av vann i denne elva i form av en miljøbasert vannføring

vil kunne gi et stort bidrag til ørretproduksjonen i Seljordsvatnet, og dette bør utredes videre. Tilsvarende bør gyte- og oppvekstområdene i Bøelva undersøkes nærmere.

7.2 Hovedkonklusjoner

Kunnskapsgrunnlaget om fiskesamfunnet og livsmiljøet i de tilstøtende elvesystemene og Seljordsvatnet bør utvides i form av flere og bredere undersøkelser uten partiske føringer. Det synes å være et stort potensial for forbedringer av fiskebiologiske forhold i Bygdaråi dersom det etableres et miljøbasert vannføringsregime.

Dagens gyte- og oppvekstområder for storørret i Vallaråi har fra naturens side en begrenset utstrekning og utnyttelsen av kraftpotensialet er preget av tekniske innretninger og forutsetninger som gir ustabile og begrensende livsvilkår for alle vannlevende organismer (bunndyr og fisk). Det vurderes derfor som urealistisk å endre prinsippene for kraftverksdrift i såpass stor grad at kraftverksdriften ikke forringer livsvilkårene i elva i vesentlig grad. En revidert tiltaksplan som baseres på et bredere kunnskapsgrunnlag anbefales gjennomført for å redusere miljøskadene som årlig påføres av kraftverksdriften, og som er påført som følge av tidligere tiltak.

Ved å etablere fiskepassasjer ved Lakshølfoss og andre vandringshindringer på elvestrekningen opp til Flatsjø vil den tilgjengelige elvestrekningen for gyting og oppvekst for storørret øke fra 1,7 km til ca. 6 km. Det har vært fisketrapp forbi Lakshølfoss tidligere, og det er derfor sannsynlig at ørret i forskjellige størrelsesklasser kunne passere. Denne nye elvestrekningen (4,3 km) innehar varierte og godt egnede elvestrekninger til gyting, oppvekst og overvintring.

Eventuelle negative effekter som påføres fisk som følge av reguleringene ovenfor Lakshølfoss bør utredes før strekningen gjøres tilgjengelig for ørret fra Seljordsvatnet. Tiltak som optimaliserer livsbetingelsene for fisk bør også utredes.

Etablering av fiskepassasjer ved to-tre vandringshindringer (fosser) fra Lakshølfossen og videre oppover vil medføre en betydelig engangsinvestering, men i mindre grad vedvarende løpende utgifter. Dette tiltaket vurderes derfor å være et godt alternativ til å gjennomføre omfattende endringer i driften av Sundsbarm kraftverk. Samlet sett vil derfor gjennomføring av en revidert tiltaksplan for Vallaråi nedenfor tunellutløpet sammen med en åpning av strekningen ovenfor Lakshølfoss, representere en tilnærming i vilkårsrevisjonen som gir minimale krafttap og store miljøgevinster.

Det anbefales at det videre arbeidet baseres på «Håndbok for miljødesign i regulerte vassdrag» (Forseth og Harby 2013). Selv om denne er primært utarbeidet for laks så er den i all hovedsak direkte overførbar til storørret. Håndboka beskriver i detalj hvordan utredning, utvikling og gjennomføring av tiltak kan gjennomføres. Mye av dette er allerede gjort i Vallaråi, og de foreliggende fiskebiologiske undersøkelsene og planer for rehabilitering av elvehabitatet er i tråd med håndbokas anbefalte metodikk, men utredningene bør utvides som anbefalt ovenfor. Bruk av håndboka i det videre arbeidet vil også bidra til å sette det riktige nivået på det gjenstående arbeidet med å bedre miljøforholdene i Vallaråi og de andre omtalte regulerte elvene som gir bidrag til ørretbestandene i Seljordsvatnet.

8 Forslag til målsetninger og mandat for videre fagbiologiske undersøkelser

8.1 Overordnede målsetninger

Den overordnede målsetningen bør være å oppnå mest mulig forbedringer i vannmiljøet (med fokus på storørret) med minst mulig reduksjon av kraftproduksjon i Sundsbarm kraftverk. Det må imidlertid påregnes noe krafttap ettersom hele den storørretførende elvestrekningen er preget av driftsvannføringen av kraftverket. Det synes derfor å være riktig å arbeide mot et såkalt «vinn-minimumstap» perspektiv (se Forseth og Harby 2013; Håndbok for miljødesign i laksevassdrag, side 62). Dette innebærer at man søker etter maksimal miljøgevinst i form av økt storørretproduksjon (åpne elvestrekningen ovenfor Lakshølfoss for storørret) og minst mulig tap av kraftproduksjon gjennom tiltak som gjelder nedre deler av Vallaråi.

Det vurderes også som overordnet viktig at alle bestander og livsformer hos ørret i Seljordsvatnet med tilløpselver sikres i henhold til langsiktig levedyktighet. Dette innebærer at det må framskaffes genetisk informasjon som blant annet belyser den effektive populasjonsstørrelsen hos storørret. Videre bør det avklares hvordan denne skal tolkes i sammenheng med eventuelle andre genetiske strukturer av ørretbestanden(e) i vassdraget. Ut i fra empiriske og teoretiske bevisførsler i forskningslitteraturen bør den effektive bestandsstørrelsen (N_e) for storørret være minst 1000 for å sikre langsiktig levedyktighet (Frankham et al. 2014). Dette synes å være uoppnåelig når man tar den korte elvestrekningen i betraktning, og dette må derfor avklares av genetikere.

Hvorvidt det er forsvarlig å åpne for høsting av storørret (og andre ørretbestander) bør også vurderes ut fra genetiske vurderinger. Inntil disse avklaringene foreligger anbefales det at det skal være en målsetning at tiltakene som foreslås gjennomført skal medføre at det i løpet av kortest mulig tid kan utøves sportsfiske etter storørret (og andre ørretbestander) i Vallaråi og Seljordsvatnet.

Elvene Bøelva og Bygdaråi bør også inngå i de overordnede målsetningene for det videre arbeidet i vilkårsrevisjonen. I Bøelva er det viktig å få en oversikt over status og flaskehalser for bestanden, og i Bygdaråi bør det være en målsetning å re-etablere en ørretbestand. I sistnevnte elv bør det påregnes et krafttap i form av miljøbasert vannføring.

8.2 Mandat

Det foreslås følgende mandat for det videre faglige arbeidet med ferskvannsbiologiske undersøkelser i forbindelse med revisjonen av vilkårene for Sundsbarm kraftverk:

> *Opparbeide en bred økologisk kunnskapsstatus som er forankret både i eksisterende faglig og lokal kunnskap om de berørte naturressurser, og som er tilstrekkelig til å foreslå tiltak som ivaretar og avklarer langsiktig levedyktighet og høstingspotensial for ørretbestander i Seljordsvatnet med tilhørende gyte- og oppvekstelver i Vallaråi, Bøelva og Bygdaråi.*

Kunnskapsstatusen og tiltakene bør tuftes på alle punktene som er nevnt i kapittel 6 om kunnskapsbehov. Undersøkelsesprogrammet bør derfor utformes med deltema som gjenspeiler de nevnte punktene. Tidligere gjennomførte undersøkelser i vassdraget bør inngå i kunnskapsgrunnlaget. Det henvises også til overføringsverdien fra «*Håndbok for miljødesign i regulerte laksevassdrag*» (Forseth og Harby 2013). Det bør legges til grunn at tilnærmingen til problemstillingene bør være av tilsvarende faglig karakter som anvendes i nasjonale laksevassdrag med tilsvarende problemstillinger.

8.3 Etablering av styringsgruppe

For å sikre at alle partsinteressene som inngår i en vilkårsrevisjon får mulighet til å bli hørt, bør det opprettes en styringsgruppe som består av representanter fra regulanten, de allmenne interessene og forvaltningsmyndighetene. Ledervervet bør tilligge en forvaltningsmyndighet som er mest mulig upartisk i økonomisk forstand, fortrinnsvis Fylkesmannen eller et relevant direktorat. Styringsgruppa bør håndtere alle faser av revisjonsprosjektet, som for eksempel pre-kvalifisering, utlysning, valg av tilbyder, oppfølging av prosjektene og håndtering av alle prosjektets leveranser.

9 Referanser

Aasen, I. 1973. Norsk ordbog med dansk forklaring, sjette udgave 1873.

Dervo, B.K., Taugbøl, T.,Skurdal, J. 1996. Storørret i Norge. Status, trusler og erfaringer med dagens forvaltning. Østlandsforskning. Rapport nr. 10/1996.

Direktoratet for naturforvaltning 1997. Forslag til forvaltningsplan for storørret. Utredning for Direktoratet for Naturforvaltning. Nr. 1997/2, 41 sider.

Duus, P. 2002. Habitatforbedringer og forslag til biotopforbedrende tiltak i Vallaråi, Seljord kommune. Masteroppgave ved Institutt for biologi og naturforvaltning, norges landbrukshøgskole. 61 sider.

Flatin, T. 1942. Seljord I. Utgitt av Seljord kommune. Trykt hos Johansen & Nielsen, Oslo.

Flatin, T. 1945. Seljord II. Utgitt av Seljord kommune. Trykt hos Johansen & Nielsen, Oslo.

Forseth, T. & Harby, A. (red.) 2013. Håndbok for miljødesign i regulerte laksevassdrag. NINA Temahefte 52. 90 sider.

Frankham, R., Bradshaw, C. J. A. & Brook, B.W. 2014. Genetics in conservation management: Revised recommendations for the 50/500 rules, Red list criteria and population viability analyses. Biological Conservation 170; 56-63.

Heggenes, J., Bergan, F. & Lydersen, E. 2011. Fiskebiologiske undersøkelser i forbindelse med pålegg om fysiske utbedringer i Vallaråi, Seljord i Telemark. Høgskolen i Telemark. HiT-skrift nr. 4/2011.

Kiland, H. 2006. Fremlegg til tiltak i Vallaråi, Seljord kommune. Faun rapport nr. 036-2006. Faun Naturforvaltning AS, Fyresdal. 19 sider.

NVE Rapport nr. 49/2013. Vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022. Nasjonal gjennomgang og forslag til prioritering. Redaktør; Jan Sørensen. 285 sider + vedlegg.

Wille, H.J. 1786. Beskrivelse over Sillejords Præstegield i Øvre Tellemarken I Norge tillage med et geographisk Chart over samme. Trykt på Gydendals Forlag hos Johan Rudolph Thiele. Kiøbenhavn.

Internettkilder:

http://matartikler.com/2014/kultivering-av-fisk-lonner-seg/

10 Vedlegg

Vedleggene viser fotografier av partier av Vallaråi fra Lakshølfossen og opp til Satajuvet (**Vedlegg 1-6**, fotografiene ble tatt 18, november 2015 av forfatteren). I tillegg er hele elvestrekningen opp til Flatsjø og sideelven Grunnåi vist på satellittbilder (**Vedlegg 7-10**). Hensikten med vedleggene er å vise elvestrekningens egnethet for gyting, oppvekst og overvintring, samt mulige vandringshindringer som kan utbefres. Det understrekes imidlertid at det bør gjennomføres nærmere kartlegginger av elvestrekningen.

Den øvre del av Vallaråi fra Lakshølfossen og Flatsjø er uregulert. Både vannføringen og vanntemperaturforholdene følger naturlige svingninger, og vil derfor kunne bidra til å øke rekrutteringen av storørret til Seljordsvatnet. Denne elva har også i dag en viktig økologisk funksjon for den storørretførende elvestrekningen nedenfor Lakshølfossen fordi den forhindrer tørrlegging og bufrer til en viss grad de negative ringvirkningene av effektkjøringen av Sundsbarm kraftverk.

Elvestrekningen nedenfor elvejuvet (**Vedlegg 2-5**) er også godt egnet til sportsfiske fordi den har lett tilgjengelighet og har varierte høler, kulper og strømmer som muliggjør sportsfiske med varierte fiskemetoder.

Vedlegg 1*:*

Bildet viser Lakshølfossen, som er et vandringshinder for storørret fra Seljordsvatnet. Etablering av fiskepassasje forbi denne fossen vil gi tilgang til en elvestrekning som er vist i ***Vedlegg 2-6****.*

Vedlegg 2:

Bildet viser øvre kant av terskel ved Lakshølfossen og den oppdemte hølen på oversiden. Denne hølen er egnet som standplass for stor ørret både før gyting og som overvintringshøl. Øverst i bildet sees innfallende stryk fra øvre Vallaråi.

Vedlegg 3:

Bildet viser den første elvestrekningen med strykpartier ovenfor Laksehølfossen. Habitatet er egnet som leveområder for ørretunger. Habitatforbedrende tiltak kan også gjennomføres dersom en nærmere utredning viser at det er nødvendig.

Vedlegg 4:

Bildet viser en variert og godt egnet elvestrekning opp mot tersklene ved juvet. Habitatet preges av dype høler, mindre kulper og strykstrekninger. Bunnsubstratet er av varierende tekstur og egnet for alle årsklasser av ung ørret. Det er også sannsynlig at det finnes egnede gyteområder i en såpass variert elvestrekning, men dette bør undersøkes nærmere.

Vedlegg 5:

Bildet viser en delvis oppdemt terskelhøl i nedre del av elvejuvet. Det bør gjennomføres enkle tiltak for å lette forbivandringen av ørret. Bunnsubstratet er godt egnet for gyting hos storørret. I elvejuvet som sees i øvre del av bildet er det egnede standplasser for storørret før og etter gyting, og det er også typiske overvintringslokalitet.

Vedlegg 6:

Bildet viser nedre del av Satajuvet, og strekningen preges av dype høler og grunnere stryk. Elvestrekningen er egnet som overvintringsområde og muligens gyting og oppvekst. Ovenfor denne elvestrekningen er det fossefall som til sammen utgjør om lag 24 høydemeter (fra 136-160 m o.h.), og bør utredes med hensyn til fiskepassasjer.

Vedlegg 7:

Satellittbilde over Vallaråi nedstrøms Vallar bru, samt utløpet i deltaet og videre til Seljordsvatnet. Overgangen mellom elva og innsjøen utgjøres av et elvedelta med vanndekket areal på 198 000 m^2. Det samlede deltaarealet på nord-vestsiden av E 134 utgjør ca. 141 000 m^2, mens arealet på sør-østsiden (med tilhørende gruntområder i Seljordvatnet) ble måt til ca. 157 000 m^2. Bygdaråi munner ut i det ytre deltaområdet.

Vedlegg 8:

Satellittbilde over den nåværende storørretførende strekningen av Vallaråi fra Vallar bru og opp til utløpstunellen fra Sundsbarm kraftverk og Lakshølfossen.

Vedlegg 9:

Satellittbildet viser Vallaråi fra Lakshølfoss og opp til samløpet med Grunnåi, til sammen en elvestrekning på 2 km. Mulig vandringshindrende foss i øvre del av Satajuvet er markert.

Vedlegg 10:

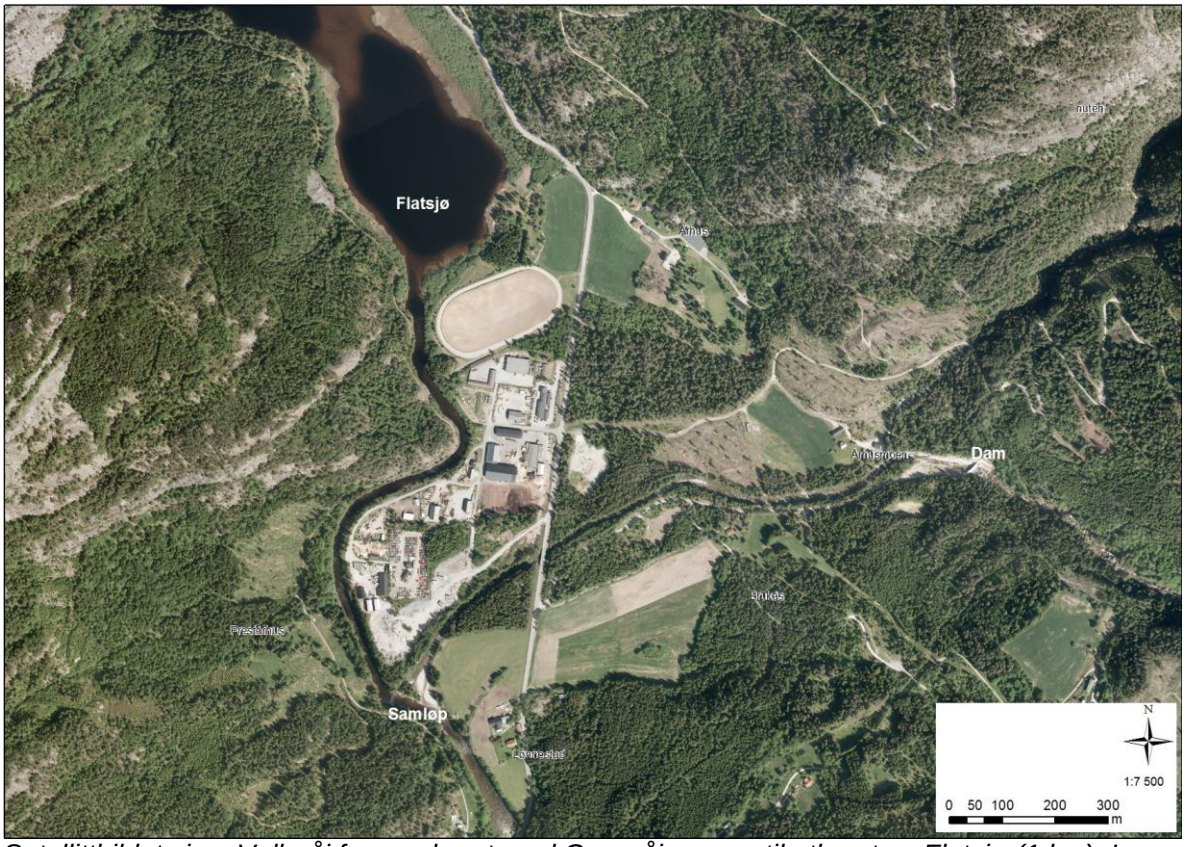

Satellittbildet viser Vallaråi fra samløpet med Grunnåi og opp til utløpet av Flatsjø (1 km). I Grunnåi er det avmerket en dam som utgjør et mulig vandringshinder som ligger 1,3 km fra samløpet. Elva Flatdalsåi utgjør innløpet til Flatsjø (ikke vist på bildet).

www.nina.no

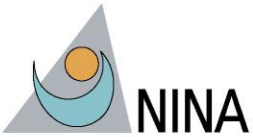

Norsk institutt for naturforskning (NINA) er et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen naturforskning. Vår kompetanse utøves gjennom forskning, utredningsarbeid, overvåking og konsekvensutredninger.

NINAs primære aktivitet er å drive anvendt forskning. Stikkord for forskningen er kvalitet og relevans, samarbeid med andre institusjoner, tverrfaglighet og økosystemtilnærming. Offentlig forvaltning, næringsliv og industri samt Norges forskningsråd og EU er blant NINAs oppdragsgivere og finansieringskilder.

Virksomheten er hovedsakelig rettet mot forskning på natur og samfunn, og NINA leverer et bredt spekter av tjenester gjennom forskningsprosjekter, miljøovervåking, utredninger og rådgiving.

1233

NINA Rapport

ISSN:1504-3312
ISBN: 978-82-426-2872-5

Norsk institutt for naturforskning
NINA Hovedkontor
Postadresse: Postboks 5685 Sluppen, 7485 Trondheim
Besøks/leveringsadresse: Høgskoleringen 9, 7034 Trondheim
Telefon: 73 80 14 00, Telefaks: 73 80 14 01
E-post: firmapost@nina.no
Organisasjonsnummer 9500 37 687
http://www.nina.no

Samarbeid og kunnskap for framtidas miljøløsninger

Seljord kommune

Arkiv: L70
Saksnr.: 2016/2034-1
Sakshand.: Bjørn Arild Hagen
Direkte tlf.: 35065162
Dato: 05.12.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Kommunestyret	106/16	15.12.2016

125/60 - Åmotsdalsvegen 1305 - Sal av kommunal bustadeigedom

Saksdokument: Situasjonskart

Saksutgreiing:

Administrasjonen har vore i dialog med dagens leigetakar av den kommunale bustaden gnr. 125, bnr. 60 i Åmotsdal, Ana Patricia Almario Cachaya om overtaking av eigedomsretten. Cachaya har vore leigetakar sidan huset var nytt i 2000. Prisfastsetting vil bli gjort med grunnlag i verditakst utarbeida av takstmann. I høve til dagens delegasjonsreglement er det berre kommunestyret som kan avgjere om kommunal bustadeigedom kan seljast. For å forenkle gjennomføringa av eit sal av denne eigedomen, når verditaksten ligg føre, ber ein om at rådmannen får delegera mynde til å forhandle fram og inngå kjøpekontrakt med kjøpar.

Rådmannen si tilråding:

Rådmannen rår kommunestyret til å gjer fylgjande vedtak:
Rådmannen får deleger mynde til å forhandle fram og inngå kjøpekontrakt for eigedomen gnr. 125, bnr. 6o i Åmotsdal. Vedtaket vert grunngjeve med at dette vil forenkle overtakingsprosessen. Når salet er gjennomført vil salssummen bli satt inn på ubunde investeringsfond.

Seljord kommune

Arkiv: 033
Saksnr.: 2016/1798-1
Sakshand.: Kari Gro Espeland
Direkte tlf.: 35065106
Dato: 24.10.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Formannskap/økonomiutval	92/16	03.11.2016
Kommunestyret	107/16	15.12.2016

Selskapsavtale for Vest-Telemark pedagogisk-psykologisk teneste IKS

Saksdokument:

Vedlegg:
1 Framlegg til selskapsavtale Vest-Telemark PPT IKS

Saksutgreiing:

Denne saka er ein konsekvens av selskapskontrollen i Vest-Telemark PPT IKS og dei tilrådingane som vart gjeve til styret.

Selskapskontrollen rådde Styret å ta initiativ til ein revisjon av Selskapsavtalen slik at det er

- samsvar mellom selskapsavtala og ynskte rekneskapsprinsipp for selskapet, jf. IKS-lova
- samsvar mellom budsjettprosessen og føresegnene i budsjettprosessen i selskapsavtala,
- samsvar mellom føresegnene i selskapsavtala og fordeling av driftskostnader.

Telemark fylkeskommune har i tre år no vore i ein prosess med vurderingar av deltaking i Vest-Telemark PPT IKS. Konklusjonen kom i Fylkestinget 27. april i år:

1. PPT-tilbudet i Vest-Telemark videreføres som i dag.
2. Styret i Vest Telemark PPT IKS bes utarbeide en ny selskapsavtale, med beskrivelse av fagrådets ansvar, som fremlegges til behandling for alle eiere (fylkesting og kommunestyrer).
3. Ny avtale om vertskommunesamarbeid med Midt-Telemark PPT med verknad frå 1.8.16 vedtakast.

I tråd med punkt 1 tilpassast §2 i utkastet med dei korrekte skular som då gjeld denne avtala.

Den reviderte selskapsavtalen tek omsyn til fylkeskommunen si avgjerd.

Vurdering:

Styret i Vest-Telemark PPT har laga eit framlegg til revidert Selskapsavtale. Rådmannen meiner at den reviderte selskapsavtalen svarar på den tilrådinga til Styret som kom fram i Selskapskontrollen, og rår kommunestyret å godkjenne den.

Rådmannen si tilråding:

Formannskapet rår kommunestyret til å fatte fylgjande vedtak:
Seljord kommune godkjenner selskapsavtale for Vest-Telemark PPT IKS slik den ligg føre.

Handsaming i Formannskap/økonomiutval - 03.11.2016

Samrøystes vedteke med 6 røyster

Vedtak i Formannskap/økonomiutval - 03.11.2016

Formannskapet rår kommunestyret til å fatte fylgjande vedtak:
Seljord kommune godkjenner selskapsavtale for Vest-Telemark PPT IKS slik den ligg føre.

Utskrift til:
Vest-Telemark PPT IKS

SELSKAPSAVTALE
FOR
VEST-TELEMARK PEDAGOGISK-PSYKOLOGISKE TENESTE (PPT) IKS

§ 1 Selskapet
Vest- Telemark PPT IKS er eit interkommunalt selskap, oppretta med heimel i lov om interkommunale selskap av 29.01.1996 nr. 6.

Selskapet har følgjande deltakarar:
Fyresdal kommune, Kviteseid kommune, Nissedal kommune, Seljord kommune, Tokke kommune, Vinje kommune og Telemark fylkeskommune.

§ 2 Rettsleg status
Vest- Telemark PPT IKS er eit eige rettssubjekt, og styret har arbeidsgjevaransvar.

§ 3 Hovudkontor
Vest- Telemark PPT IKS har hovudkontoret sitt i Kviteseid kommune.

§ 4 Føremål og ansvarsområde
Vest- Telemark PPT IKS skal utføre for deltakarane den lovpålagte pedagogisk-psykologiske tenesta i grunnskule og vidaregåande skule, etter opplæringslova § 5-6.

Føremålet med selskapet er å ha ei PP-teneste som kan gje brukargruppene heilskapleg, langsiktig og tverrfagleg oppfølging av god kvalitet, uavhengig av om kommunen eller fylkeskommunen er ansvarleg for tenesta.

§ 5 Eigardel og kostnadsfordeling
Eigarskap og ansvar blir dela mellom kommunane prosentvis på bakgrunn av folketalet. Frå kvar av kommunane skal det så trekkjast 2 %, som til saman utgjer fylkeskommunens eigar- og ansvarsdel.

Eigar- og ansvarsdelane blir regulerte kvart fjerde år, fyrste gongen 01.01.2020.

Eigarskapet og ansvaret blir då dela slik:

Deltakar	Eigardel
Fyresdal kommune	8 %
Kviteseid kommune	15 %
Nissedal kommune	8 %
Seljord kommune	19 %
Tokke kommune	14 %
Vinje kommune	24 %
Telemark fylkeskommune	12 %

Årleg rammebudsjett for PPT i Telemark fylkeskommune blir fastsett av Fylkestinget.

Telemark fylkeskommunes del blir rekna ut etter elevtalet i dei vidaregåande skulane i Vest-Telemark pr. 1. oktober året før og ein kronesum pr. elev, jf. årets rammebudsjett. Tilskotet skal vera tilnærma likt for alle elevar i heile Telemark.

Telemark fylkeskommune betalar årleg budsjettramme den 1.4 og den 1.10 i gjeldande rekneskapsår.

Resterande kostnader blir dela mellom kommunane etter elevtalet i grunnskulen pr. 1. oktober året før det aktuelle budsjettåret.

Kostnadane til den einskilde deltakaren blir betala på forskot kvart halvår.

§ 6 Ansvarsfordeling
Den einskilde deltakaren hefter uavgrensa for sin prosentdel av selskapets samla plikter, jf. IKS-lov § 3.

Den einskilde deltakaren har eit ansvar for pliktene til selskapet tilsvarande eigardelen sin i selskapet.

§ 7 Organisering av selskapet
Organ til å løyse felles oppgåver har tre nivå:

- Representantskapet
- Styret
- Dagleg leiar

§ 8 Representantskapet
Representantskapet er øvste mynde i selskapet. Alle deltakarkommunane og fylkeskommunen skal velje kvar sin representant med personleg vararepresentant. Valet gjeld for valperioden.

Representantskapet vel sjølv leiar og nestleiar.

Representantskapet er vedtaksført når minst to tredjedelar av medlemene er til stades. Står røystetala likt, avgjer røysta til møteleiaren.

Deltakarane har instruksjonsmynde andsynes representantane sine i representantskapet, medan representantskapet har instruksjons- og omgjeringsmynde andsynes styret.

§ 9 Møta i representantskapet
Leiaren i representantskapet kallar inn til representantskapsmøte. Innkallinga til representantskapsmøte skal skje skriftleg med varsel på minst fire veker, og skal innehalde ei sakliste. Med same frist skal òg deltakarane varslast om møtet. Årsrekneskapen med revisjonsmelding og årsmelding skal handsamast av representantskapet innan 1. mai.

Representantskapsmøte skal handsame:

1. Årsmelding og rekneskap
2. Val til styret
3. Val av revisor
4. Overordna mål og retningsliner for drifta
5. Årsbudsjett
6. Økonomiplan
7. Rammer for låneopptak og tilskot frå deltakarane
8. Andre saker som er førebudde ved innkallinga

Møteleiaren skal syte for at det det blir ført protokoll frå møta. Protokollane skal underskrivast av møteleiaren og to av medlemene i representantskapet som blir valde når møtet tek til.

Er det påtrengjande naudsynt at representantskapet møtest, kan innkallinga skje med stuttare frist enn fire veker.

Styreleiaren og den daglege leiaren har rett til å uttale seg, og plikt til å møte om det ikkje er opplagt unødvendig eller om det ligg føre gyldig forfall. I sistnemnde tilfelle skal det peikast ut ein annan i deira stad.

§ 11 Styret
Styret i selskapet er sett saman av 3 medlemer og 3 varamedlemer som blir valde av representantskapet. Styret blir valt for 2 år av gongen.
Dagleg leiar og representantskapsmedlemer kan ikkje vera styremedlem.

Styret har ansvar for å organisere og forvalte selskapet på tilfredsstillande vis. Styret skal sjå til at selskapet blir drive i samsvar med føremålet, selskapsavtala, årsbudsjettet og andre vedtak og retningsliner som representantskapet har fastsett, og at bokføringa og formueforvaltinga blir kontrollert på ein trygg måte.

Styret skal utarbeide framlegg til budsjett, årsmelding, rekneskap og naudsynte strategidokument for selskapet.

Styret tilset dagleg leiar og fastset løna for stillinga. Styret har arbeidsgjevaransvar, og skal føre tilsyn med korleis den daglege leiaren leier selskapet.

§ 12 Møta i styret
Styreleiaren leier styremøta. Styret gjer vedtak med vanleg fleirtal. Når styret røystar, tel kvar røyst likt. Står røystetalet likt, avgjer røysta til møteleiaren. Styret er vedtaksført når to av medlemene er til stades.

§ 13 Dagleg leiar
Dagleg leiar administrerer selskapet og har ansvaret for at ei kvar arbeidsoppgåve blir utført i samsvar med dei reglane som gjeld og dei vedtaka som styret har gjort.

Dagleg leiar er sekretær i styret og sakshandsmar. Ho eller han har tale- og framleggsrett i styremøta, dersom ikkje styret i enkeltsaker vedtek at ho eller han ikkje skal møte.

§ 14 Fagråd
Det faglege samarbeidet og samordninga mellom dagleg leiar og avtalepartane skal sikrast gjennom eit administrativt Fagråd som skal møtast regelmessig og minst to gonger i året. Fagrådet er eit organ der dagleg leiar legg fram faglege problemstillingar og spørsmål om prioritering av ressursane til drøfting og innspel. Fagrådet er sett saman av dagleg leiar i selskapet, leiaren av Telemark fylkeskommunale PPT og oppvekstsjefane i Vinje, Nissedal, Kviteseid, Seljord, Tokke og Fyresdal.

Dagleg leiar kallar inn til møta i Fagrådet, og skriv referat frå møta.

§ 15 Organisering av tilsynsfunksjonar
Dagleg leiar skal til ei kvar tid halde styret orientert om alle tilhøve som er viktige for selskapet, og om økonomi og personaltilhøve. Ho eller han skal rapportere til styret på ein slik måte og så ofte som situasjonen tilseier det og som styret elles måtte avgjera.

§ 16 Personvern
Selskapet skal følgje slike rutinar og sakshandsamingsreglar som er vanlege for å tryggje personvernet til privatpersonar.

§ 17 Økonomiforvalting
Rekneskapa skal førast etter prinsipp og forskrifter for kommunale rekneskap. Budsjetta skal følgje forskriftene for kommunale og fylkeskommunale budsjett. Selskapet skal følgje eit vedteke økonomireglement.

§ 18 Arbeidsgjevaransvar
Styret har det formelle arbeidsgjevaransvaret for dei personane som til ei kvar tid er tilsette i verksemda. Styret avgjer tilknytinga til arbeidsgjevarorganisasjonen.

§ 19 Endring av avtala
Endring av avtala må skje i samsvar med IKS-lova § 4.

Styret, representantskapet og ein eller fleire deltakarar kan gjera framlegg om endringar av selskapsavtala.

Styret skal i alle tilfelle få høve til å uttale seg om alle framlegg til endring av selskapsavtala før dei blir lagde fram til handsaming hjå deltakarane.

§ 20 Utmelding
Kvar einskild deltakar kan med 1 – eitt – års skriftlig varsel einsidig seia opp deltakinga si i selskapet og krevje seg utløyst. Oppseiinga får verknad frå 31.12 det året oppseiinga blei levert.

§ 21 Når avtala tek til å gjelde
Denne selskapsavtala tek til å gjelde frå det tidspunktet ho er vedteken og underskriven av alle deltakarane.

Stad, dato

_____ _____ _____

for Fyresdal kommune for Kviteseid kommune for Nissedal kommune

_____ _____ _____

for Seljord kommune for Tokke kommune for Vinje kommune

_____

for Telemark fylkeskommune

Seljord kommune

Arkiv: 150
Saksnr.: 2015/1042-8
Sakshand.: Halgeir Brekke
Direkte tlf.: 35065111
Dato: 07.12.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Kommunestyret	108/16	15.12.2016

Finansforvaltninga - Rapportering, kontroll og risikovurderingar

Saksdokument:

Saksutgreiing:

Denne saka er rapportering etter punkt 12. *"Rapportering og kontroll"* og punkt 13. *"Vurdering og kvalitetssikring av finansiell risiko"*, punkt a. *"Risikovurderinger"* i Reglement for Seljord kommunes finansforvaltning (Finansreglement).

Det må seiast at Seljord kommune har ei enkel og "konservativ" finansforvaltning. Alle midlane er plassert i Sparebanken DIN Seljord og alle låneopptak vert gjort med flytande rente. Låna med flytande rente har for tida såkalla "p.t. rente". Denne renta følgjer utviklinga i dei korte pengemarknadsrentene og varslingsfrist for renteendringar er 14 dagar.

Etter vedtak i kommunestyresak 76/15, 11.06.2015 *"Finansreglementet – Fast og flytande rente"* skal låneopptak gjerast med flytande rente (men eksisterande fastrenteavtalar skal gå ut bindingstida si), jf. kommunestyresak 77/16, 20.10.2016 "Reglement for Seljord kommunes finansforvaltning (finansreglement)".

Utviklinga i Kommunalbanken si p.t. rente (flytande rente) i 2016

Reguleringsdato	Nominell	Effektiv
21.10.2015	1,650 %	1,657 %
22.08.2016	1,800 %	1,808 %
Gjennomsnitt 2016 1)	**1,704 %**	**1,711 %**

1) Under føresetnad om at renta vert uendra på 1,800 % (nominell) ut året.

I årsbudsjett 2016/økonomiplan 2016-2018 er det budsjettert med ei flytande rente på 1,67 % (1,65 % for låna med flytande rente i Kommunalbanken). 76,5 % av kommunens brutto lånegjeld er med flytande rente i Kommunalbanken.

Brutto lånegjeld og rentevilkår

Låneinstitusjon	Restlån 31.12.2016	Rentefot nominell	Flytande/Fast	Andel av lånegjelda
Husbanken	866 656	1,511 %	Flytande	0,3 %
Husbanken	14 555 428	1,514 %	Flytande	5,6 %
KLP Kommunekreditt	29 168 124	1,750 %	Flytande	11,2 %
Kommunalbanken	199 964 390	1,800 %	Flytande	76,5 %
Santander	157 237	4,700 %	Flytande	0,1 %
Sum flytande rente	**244 711 835**	**1,778 %**	**Flytande**	**93,6 %**
KLP Kommunekreditt	6 786 902	5,400 %	Fast til 01.10.2018	2,6 %
Husbanken	2 290 000	2,869 %	Fast til 01.11.2021	0,9 %
Husbanken	2 918 289	2,879 %	Fast til 01.11.2021	1,1 %
Husbanken	296 700	1,869 %	Fast til 01.11.2021	0,1 %
Husbanken	4 430 720	3,273 %	Fast til 01.04.2033	1,7 %
Sum fast rente	**16 722 611**	**3,987 %**	**Fast rente**	**6,4 %**
Sum lånegjeld	**261 434 446**	**1,919 %**	**Sum**	**100,0 %**

Vekta gjennomsnittsrente på lånegjelda med flytande rente er **1,8 %** (1,778 %), med fast rente **4,0 %** (3,987 %) og samla sett **1,9 %** (1,919 %).

Attståande løpetid på rentebindingsavtalane

Låneinstitusjon	Restlån 31.12.2016	Rentefot nominell	Rentebinding	Attståande løpetid pr. 31.12.2016 Antal år
KLP Kommunekreditt	6 786 902	5,400 %	Fast til 01.10.2018	1,8
Husbanken	2 290 000	2,869 %	Fast til 01.11.2021	4,8
Husbanken	2 918 289	2,879 %	Fast til 01.11.2021	4,8
Husbanken	296 700	1,869 %	Fast til 01.11.2021	4,8
Husbanken	4 430 720	3,273 %	Fast til 01.04.2033	16,3
Sum fast rente	**16 722 611**	**3,987 %**	**Fast rente**	**6,6**

Samla beløpsvekta attståande rentebindingstid på lånegjelda med fast rente er 6,6 år.

Plassering av midlar

Bankkonto i Sparebanken DIN Seljord	Beløp 1)	Renter 2)	Rentefot 3)
2711.07.10556 Skattetrekk	3 714 889	78 087	1,64 %
2711.55.40098 Depostium komm. bustader	158 108	2 640	1,64 %
2711.07.10777 Foliokonto	29 048 588	321 747	1,64 %

2711.21.06583 OCR-konto	10 696 613	78 514	1,64 %
2711.14.00038 Sosialavdelinga	49 926	649	1,64 %
2711.07.15205 Husbankmidlar	3 611 392	29 781	1,64 %
2711.07.18824 Bundne dr.fond (ex. n.fond/gåvefond)	1	6 952	1,64 %
2711.07.15213 Gåvefond utstyr Seljord sjukeheim	482	7	1,64 %
2711.22.27771 Plasseringskonto 32 dg. oppseiing	4 469 957	64 741	1,50 %
2711.07.15221 Næringsfond I	278 801	3 156	1,64 %
2711.13.01595 Gåve frå Sundsbarm til Lakshøl	85 394	1 415	1,64 %
2630.32.23818 Helsesenteret	1 253 847	13 332	1,64 %
2630.32.23826 Legevakta	315 598	3 484	1,64 %
2630.32.28763 Odin kapital, ufordelt Helsesenter/Legevakt	5 082	96	1,64 %
Sum bankinnskot pr. 07.12.2016	**53 688 678**	**604 601**	**1,63 %**

1) Pr. 07.12.2016.

2) Berekna, ikkje godskrivne renter for 2016, pr. 07.12.2016.

3) Nominell.

I månadsskiftet november/desember er likviditeten god då det er terminforfall på skatt og kommunale eigedomsavgifter (inkl. eigedomsskatt). Desember er ein dårleg likviditetsmånad i og med at vi ikkje får statleg rammetilskot denne månaden. Rammetilskotet vert utbetalt med ein 10-del kvar månad, med unnatak av august og desember og utgjer i 2016 kr 10.736.700 pr. månad, ekskl. inntektsutjamning (skatteutjamning).

Låneopptak

Låneopptaka vert gjennomført i samsvar med lov og føreskrift om offentlege anskaffingar. Husbanklåna vert tekne opp direkte i Husbanken (etter søknad).

I 2016 er det lånt inn kr 2.000.000 i Startlån (30.06.2016) og kr 13.030.000 (29.11.2016) til investeringar. Begge låneopptaka etter vedtak i kommunestyresak 145/15, 17.12.2015 (budsjettvedtaket for 2016). På låneopptaket no i haust, som KLP Kommunekreditt vann, kom det to tilbod; Kommunalbanken på 1,8 % (nominell) og KLP Kommunekreditt på 1,75 % (nominell).

Avdragstid

Avdragstida på låna er tilpassa minste tillatne avdragstid (jf. kommunelova) som er lik *"attståande vekta levetid på kommunen sine anleggsmidlar".* Avdragstida for 2016 er, etter den såkalla "reknearksmodellen, rekna ut til å vere 31,67 år, noko som gjev minste tillatne avdrag på kr 7.732.000. Budsjetterte avdrag i driftsbudsjettet er kr 8.187.000, kr 455.000 over minste tillatne nivå. Rådmannen gjer framlegg om at budsjettet vert justert ned til minste tillatne avdrag; kr 7.732.000 og at kr 455.000 vert overført til disposisjonsfondet.

Renterisiko

Lånegjeld som vert påverka av endring i renta:	
* Lånegjeld med flytande rente (pr. 31.12.2016), ekskl. årets låneopptak	244 711 835
*** Sum gjeld**	**244 711 835**
Verdiar/rentegrunnlag som vert påverka av endring i renta:	

Bankinnskot der renteinntektene kan brukast til drift (snitt 20.10.2014 - 07.12.2016)	-37 836 063
Ansvarleg lån til Vest-Telemark Kraftlag AS **1)**	-28 500 000
Utlån av Startlån (pr. 07.12.2016, alle utlåna har flytande rente) **2)**	-8 124 060
Investeringar med rentekompensasjon frå Staten (grunnlag 2015) **3)**	-15 933 000
Grunnlag for kalkylerente for vass- og avløpsavgift (restverdi 31.12.2016) **4)**	-70 525 905
*** Sum verdiar/rentegrunnlag**	**-160 919 028**
* Netto renteeksponering	**83 792 807**
Renteendring	1,00 %
*** Netto rentekostnad pr. år ved at renta endrar seg 1 prosentpoeng**	**837 928**

1) I 2007 tok eigarkommunane ut kr 150 mill. i ekstraordinært utbyte frå VTK og lånte dette beløpet tilbake til selskapet. Seljord kommune eig 19 % av VTK, slik at vår del er kr 28,5 mill. Lånet er avdragsfritt og har ei løpetid på 15 år (frå 07.04.2007 til 07.04.2022). Renta er *"halvårleg forskot med løpende gjennomsnitt av 6 mnd NIBOR i halvårsperioden før rentebetalingsdagen"* med eit tillegg av 1 prosentpoeng.

2) Husbankens flytande rente med eit tillegg på 0,25 prosentpoeng.

3) Rekna ut etter Husbankens flytande rente (gjeld omsorgsbustader, sjukeheim og skuleanlegg).

4) Kalkylerenta er 5-årig swaprente (Swap NOK 5 år) med eit tillegg på 0,5 prosentpoeng (bestemt av statlege retningsliner for utrekning av sjølvkost på kommunale betalingstenester).

Renterisikoen på kr 837.928 dersom renta skulle gå opp eitt prosentpoeng, er ikkje ein "eksakt vitskap", men ei synleggjering av at òg inntektene (renteinntektene) går opp om lånerenta skulle gå opp. I oppstillinga er det ikkje alltid samsvar mellom når dei ulike elementa endra seg (og det er det heller ikkje i praksis), og det er ikkje sikkert at renta endrar seg like mykje på inntektssida som på utgiftssida (eventuelt motsett). Det er heller ikkje teke med korleis pensjonspremien (og pensjonskostnaden) vil endre seg ved ei renteendring (i "prinsippet" går pensjonspremien ned når renta går opp).

Bankinnskota har vore ekstraordinært store dei siste åra på grunn av unytta lånemidlar, spesielt når det gjeld innlånte midlar til nye Seljord vassverk. Det er lånt inn etter budsjettvedtak, men på grunn av at prosjektet, og andre mindre prosjekt, har drege ut i tid og delvis blitt billigare, har store delar av innlåna stått unytta på konto i Sparebanken DIN. Pr. 31.12.2015 (rekneskap 2015) var unytta lånemidlar kr 26.362.312, derav kr 17.677.586 til vassverket. Legg vi til grunn at ein ordinær likviditet heller er om lag kr 15 mill., **vil netto renteeksponering bli om lag kr 107 mill. og netto rentekostnad vil auke med om lag kr 1.070.000 om renta skulle gå opp 1 prosentpoeng.**

Lånerente i økonomiplanperioden 2017-2020

Økonomiplanrente og ny prognose	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Flytande rente i økonomiplanen **1)**	1,50 %	1,50 %	1,80 %	1,82 %
Oppdatert prognose frå NKB	1,72 %	1,82 %	2,05 %	2,29 %
Underbudsjettering i økonomiplanen	**0,22 %**	**0,32 %**	**0,25 %**	**0,47 %**
Fastrente	**3 år**	**5 år**	**7 år**	**10 år**
Kommunalbanken (NKB) pr. 07.12.2016	1,93 %	2,19 %	2,42 %	2,67 %
Meirkostnad ved å binde netto renteeksponering (kr 107 mill.) i 5 år 2)				

Flytande rente i økonomiplanen	1,50 %	1,50 %	1,80 %	1,82 %
Fast rente 5 år (07.12.2016-06.12.2021)	2,19 %	2,19 %	2,19 %	2,19 %
Rentehøgding, prosentpoeng	0,69 %	0,69 %	0,39 %	0,37 %
Rentehøgding, kroner	**738 000**	**738 000**	**417 000**	**396 000**
Meirkostnad ved å binde netto renteeksponering (kr 107 mill.) i 5 år 3)				
Oppdatert prognose frå NKB	1,72 %	1,82 %	2,05 %	2,29 %
Fast rente 5 år (07.12.2016-06.12.2021)	2,19 %	2,19 %	2,19 %	2,19 %
Rentehøgding, prosentpoeng	0,47 %	0,37 %	0,14 %	-0,10 %
Rentehøgding, kroner	**503 000**	**396 000**	**150 000**	**-107 000**

1) Flytande rente i økonomiplanperioden er budsjettert etter forslag datert 26.09.2016 frå Kommunalbanken (NKB).

2) Samanlikna med flytande rente i økonomiplanen.

3) Samanlikna med oppdatert prognose frå Kommunalbanken (NKB).

Tabellen er ei synleggjering av ulike rentesenario. Etter vedtak i kommunestyresak 77/16, 20.10.2016 "Reglement for Seljord kommunes finansforvaltning (finansreglement)" (jf. kommunestyresak 76/15, 11.06.2015) skal låneopptak gjerast med flytande rente (.... men finansreglementet kan til ei kvar tid endrast av kommunestyret).

Rådmannen si tilråding:

- Kommunestyret tek finansrapporteringa til vitande.
- Posten for avdragsutgifter i driftsbudsjettet vert redusert med kr 455.000 til kr 7.732.000 og posten for avsetjing til disposisjonsfond vert auka tilsvarande.

Seljord kommune

Arkiv: 216
Saksnr.: 2016/2045-1
Sakshand.: Kari Gro Espeland
Direkte tlf.: 35065106
Dato: 07.12.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Kommunestyret	109/16	15.12.2016

Offentleg støtte - tildeling frå Seljord kommune

Saksdokument:

Saksutgreiing:

Kontrollutvalet skriv fylgjande i sin møteprotokoll frå møte 30.11.16 sak 27/16:

Oppdragsrevisor Elizabeth Kasin orientera om revisjonen sitt arbeid i Seljord kommune.
Revisjonen påpeika viktigheten av å orientere kommunestyret om kva slag vurderingar som er gjort i forbindelse med tildeling av offentleg støtte.

Det vart fatta fylgjande vedtak i kontrollutvalet:
Kommunestyret ber om ei vurdering av regelverk ved offentleg støtte i saker om tilskott gjeve frå kommunen.

Kontrollutvalet si tilråding:

Kommunestyret ber om ei vurdering av regelverk ved offentleg støtte i saker om tilskott gjeve frå kommunen.

Seljord kommune

Arkiv: 033
Saksnr.: 2016/2085-2
Sakshand.: Kari Gro Espeland
Direkte tlf.: 35065106
Dato: 21.12.2016

Saksframlegg

Utval	Utvalssak	Møtedato
Kommunestyret	110/16	15.12.2016

Val av setteordførar

Saksdokument:

Saksutgreiing:

I samband med at ordførar og varaordførar har planlagt ferie samstundes, har ordførar bede om at det vert skrive ei sak om val av setteordførar i den aktuelle perioden, dvs. veke 5 i 2017.

Saka vart lagt fram utan tilråding

Rådmannen si tilråding: